

General de brigadă (r)
SEVER NEAGOE

General de brigadă (r)
ILIE TENDER

General de brigadă (r) dr.
GHEORGHE VĂDUVA

ISTORIA GRĂNICERILOR ȘI

A ÎNCEPUTULUI POLIȚIEI DE FRONTIERĂ

2004

**General de brigadă (r)
Sever Neagoe**

S-a născut la 23 decembrie 1927 în comuna Corzu jud. Mehedinți.

Studii liceale, școala de ofițeri, Academia militară, generală și cursuri de profil.

Din cei 34 de ani ca ofițer activ, 24 de ani a comandat eșaloanele pluton-batalion la instrucție și în paza frontierei, iar 20 de ani a lucrat în statele majore de mari unități, din care 12 ani a condus secțiile pregătire de luptă și operații din Comandamentul Trupelor de Grăniceri.

**General de brigadă (r)
Ilie Tender**

S-a născut la 26 octombrie 1926 în comuna Bociu județul Cluj.

Studii liceale, Școala de ofițeri și cursuri de profil.

Din cei 34 de ani ca ofițer activ, a comandat toate eșaloanele de instrucție și de pază a frontierei, a fost lector și instructor în instituțiile de învățământ militar. Cei 24 de ani cât a lucrat numai în frontiera de vest, îi conferă posibilitatea să ofere o experiență grănicerească bogată necesară cadrelor de grăniceri.

(A se vedea paginile 612-613)

**General de brigadă (r) dr.
Gheorghe Văduva**

S-a născut la 12 ianuarie 1940 în satul Cârlogani județul Vâlcea.

Studii liceale, Școala de ofițeri, Facultatea de Filozofie, Academia Militară Generală și Doctorat în Știința Militară.

A comandat subunități de grăniceri și a lucrat în statele majore de brigăzi, în C.T.Gr. și M.Ap.N.

A fost redactor șef al ziarului "Observatorul Militar", șef al Grupului de Presă al Armatei și în prezent este cercetător la Centrul de Studii Strategice și de Securitate de pe lângă Academia de Înalte Studii Militare.

(A se vedea pagina 606)

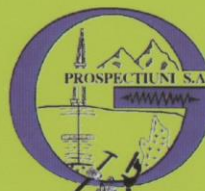
O istorie adevărată deopotrivă dramatică și eroică - așa cum a fost și cum o cunosc toți cei care au slujit în arma grănicerilor - nu una conjuncturală după cum bate vântul. Pentru că vânturi vor bate mereu, când din Est, când din Vest, când din Sud, când din Nord, dar faptele oamenilor care au slujit și au înobilat această armă rămân. Ele nu pot fi schimbate ci doar ... calificate!

SPONSORI

GRUPUL TENDER S.A.

S.C. PROSPECTIUNI S.A.

**General de brigadă (r)
SEVER NEAGOE**

**General de brigadă (r) dr.
GHEORGHE VĂDUVA**

**General de brigadă (r)
ILIE TENDER**

*Dedicăm această lucrare omagierii
împlinirii, la 1 aprilie 2004, a unui secol de
la înființarea, pe baze moderne, a Corpului
Grănicerilor.*

ISTORIA GRĂNICERILOR ȘI A ÎNCEPUTULUI POLIȚIEI DE FRONTIERĂ

ISBN 973-801512-X

**Editura SCAIUL,
București, 2004**

COLABORATORI

CColonel dr. MIRCEA DOGARU

Colonel (r) CONSTANTIN TATU

Colonel (r) ION ZECHERU

Colonel (r) DUMITRU ENACHE

Colonel (r) VASILE MOLDOVAN

Coordonarea lucrării, concepția anexelor și coperta:

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

Redactare și tehnoredactare:

General de brigadă (r) GHEORGHE VĂDUVA

Coperta 1: Imagini din activitatea grănicerilor

❖ Securizarea frontierei de est se realizează și prin folosirea aparaturii de termoviziune (aparatură realizată de specialiști români și în industria românească).

❖ Majoritatea activității poliției de frontieră este concentrată în Punctele de Control Trecere a Frontierei.

Responsabilitatea conținutului acestui volum revine în întregime autorilor

CUPRINS

ARGUMENT	7
INTRODUCERE SPAȚIUL ROMÂNESC ȘI EUROPA.....	11
1. Teritoriul de stat.....	12
2. Teritoriul național.....	13
3. Arealul și spațiul românesc.....	16
5. Eternul asediu	17
CAPITOLUL I FRONTIERA.TEORIA FRONTIEREI. FENOMENUL FRONTIEREI	20
1. Concept și realitate	20
2. Teoria frontierei. Fenomenul frontierei	22
3. Dialectica frontierei	31
3.1. Frontiere naturale și convenționale	32
3.2. Frontiere naționale și frontiere europene	34
3.3. Globalizarea și problemele viitoarelor frontiere	36
3.4. Frontiera României	41
CAPITOLUL II PROBLEME ALE TERITORIULUI ȘI FRONTIERELOR ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC DE LA APARIȚIA STATULUI DAC PÂNĂ LA DESĂVÂRȘIREA ÎNTEMEIERII STATELOR FEUDALE ROMÂNEȘTI (44 Î.CH – 1400 D.CH).....	46
1. Teritoriul Daciei în timpul lui Burebista și al lui Decebal.....	46
2. Ocupația romană în Dacia. Limesul.	52
3. Situația Daciei de la retragerea aureliană până la desăvârșirea formării statelor feudale românești (275-1400)	55
4. Întemeierea statelor feudale românești.....	60
CAPITOLUL III FRONTIERELE STATELOR FEUDALE ROMÂNEȘTI (SECOLELE XIV-XIX).....	76
1. Statutul teritorial și situația politico-socială	76
2. Pluralismul statal pe teritoriul românesc.....	81
3. Amputări teritoriale, mutări ale frontierelor.....	84
4. Paza frontierelor statelor feudale românești în secolele XV - XIX	108
CAPITOLUL IV REGIMENTELE GRĂNICEREȘTI DIN TRANSILVANIA.....	119
1. Preliminarii politice, sociale, militare, economice și confesionale.....	120
2. Planul inițial de participare a românilor transilvăneni și de înființare a graniței militare	122
3. În dezacord cu majoritatea membrilor Cancelariei Aulice și cu nobilimea din Transilvania.	123
4. Înființarea regimentelor grănicerești pe baza noilor condiții	125
5. Participarea regimentelor grănicerești din Transilvania la operațiile militare ale Imperiului Habsburgic.	130
6. Desființarea.....	134
CAPITOLUL V FRONTIERELE ȘI GRĂNICERII PRINCIPATELOR ROMÂNE ÎN EPOCA REVOLUȚIILOR EUROPENE (1821-1859)	137
1. Frontierele românești după pacea de la Adrianopol.	137
2. Înființarea Miliției Pământenești și a Grănicerilor în Țara Românească	140
3. Înființarea Miliției Naționale și a grănicerilor în Moldova	146

4. Reorganizarea din anul 1850 a grănicerilor Țării Românești.....	150
5. Organizarea pazei frontierei, pe baza Legii din anul 1850.....	152
6. Reorganizarea grănicerilor și a pazei frontierei Principatului Moldova, după Revoluția din anul 1848	157
CAPITOLUL VI FRONTIERELE ȘI GRĂNICERII ROMÂNIEI ÎN PERIOADA 1859-1904	160
1. Consolidarea Unirii, întărirea puterii de apărare a statului	160
2. Reorganizarea puterii armate. Unificarea grănicerilor României.	163
3. Grănicerii români după detronarea lui Cuza	168
4. Desființarea grănicerilor și înlocuirea lor cu dorobanții.	170
5. Participarea la războiul de independență.....	174
6. Teritoriul, frontierele și evoluția pazei granițelor românești după Războiul de Independență.....	181
CAPITOLUL VII ORGANIZAREA TRUPELOR DE GRĂNICERI PE BAZE MODERNE ȘI PARTICIPAREA LOR LA RĂZBOIUL BALCANIC (1904-1916)	190
1. Situația economică și politică a țării la începutul secolul al XX-lea	190
2. Obiectul unei polemici	191
3. Înființarea Corpului Grănicerilor (1 aprilie 1904).....	193
4. Perfecționarea organizării, dotării și înzestrării	198
5. Participarea la Războiul Balcanic.....	202
CAPITOLUL VIII GRĂNICERII ROMÂNI ÎN MARELE RĂZBOI DE REÎNTREGIRE A NEAMULUI (1916 – 1920)	209
1. Încheierea Războiului Balcanic, intrarea în primul război mondial.....	209
2. Participarea grănicerilor la acțiunile de luptă în cadrul primei ofensive a Armatei Române în Transilvania	215
3. Participarea Regimentelor 1 și 2 Grăniceri la respingerea ofensivei inamicului în Valea Oltului	219
4. Rolul grănicerilor în stabilizarea frontului și temporizarea ofensivei inamicului	222
5. Grănicerii în operația de la Oituz.....	227
6. Misiuni în anul 1918. Realizarea dispozitivului de pază a frontierei pe Nistru și pe Dunăre	231
7. Realizarea dispozitivului de pază pe frontiera de vest.....	235
CAPITOLUL IX TRUPELE DE GRĂNICERI ÎN ARMATA ROMÂNIEI MARI (1920 – 1940)	242
1. Factori interni care au favorizat dezvoltarea grănicerilor în această perioadă.....	242
2. Misiuni complexe, frontiere active	244
3. Trupele de grăniceri între anii 1930-1939.....	247
3. Misiuni și acțiuni ale grănicerilor români în preajma celui de-al doilea război mondial.....	253
4. Rapturile teritoriale. Paza liniilor de demarcație	257
5. Paza frontierelor după amputările teritoriale din anul 1940.....	265
CAPITOLUL X MISIUNI ȘI ACȚIUNI ALE GRĂNICERILOR ROMÂNI ÎN ANII CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1940-1945)	271
1. Participarea grănicerilor români la Campania din Est.....	271
2. Frontiera cu Ungaria și linia de demarcație din Transilvania	281
3. Luptele grănicerilor pe frontiera de pe Nistru	283
3. De cealaltă parte a baricadei.....	286
5. Ultimele acțiuni. Sub o nouă ocupație.	292

CAPITOLUL XI SITUAȚIA DE LA FRONTIERA ROMÂNNO-IUGOSLAVĂ DUPĂ CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1945-1989)	305
1. Situația generală la frontiere în primii ani după război	305
2. Mediul strategic zonal și misiunile grănicerilor	306
3. Traseul frontierei fierbinte. Dramatismul situației operative	308
4. Dinamica structurilor anterioare Brigăzii 9 Grăniceri	311
5. Brigada 9 Grăniceri Timișoara, cea mai încercată mare unitate	319
6. Sisteme de pază a frontierelor românești, după război	320
7. Participarea Brigăzii 9 Grăniceri la Revoluția din decembrie 1989	329
CAPITOLUL XII ORGANIZAREA GRĂNICERILOR ȘI PAZA FRONTIERELOR ROMÂNIEI PE TIMPUL OCUPAȚIEI SOVIETICE (1945-1959)	333
1. Corpul Grănicerilor, în timpul ocupației sovietice	333
2. Împotriva politizării, șantajului, impunerii	335
3. Trecerea grănicerilor în subordinea Ministerului Afacerilor Interne	346
4. Realizarea dispozitivului de pază la frontiera de nord-est	353
5. Dramă și eroism la frontieră între anii 1951-1960	362
CAPITOLUL XIII EVOLUȚIA GRĂNICERILOR ȘI PAZEI FRONTIERELOR ROMÂNEȘTI DUPĂ REVENIREA ÎN COMPUNEREA ARMATEI (1959-1983)	376
1. Continuarea greului	376
2. Din nou în compunerea armatei	378
3. Acțiunile grănicerilor români pe timpul intervenției în Cehoslovacia a celorlalte state socialiste	385
4. Grănicerii români și primăvara de la Praga	391
5. Presa, arta, literatura despre grănicerii anilor 1960-1982	405
CAPITOLUL XIV GRĂNICERII ȘI REVOLUȚIA ROMÂNĂ (1983 – 1992)	412
1. Situația generală	412
2. Cu fața spre interior	419
3. Comportamentul grănicerilor pe timpul stării de necesitate din perioada 17 decembrie 1989 – ianuarie 1990	436
4. Primele măsuri de reformă și de adaptare la noile cerințe	443
CAPITOLUL XV REFORMA ÎN TRUPELE DE GRĂNICERI (1992 – 1998)	446
1. Paza frontierelor în primii trei ani după Revoluția din Decembrie 1989	446
2. Trecerea Trupelor de Grăniceri în subordinea Ministerului de Interne	450
3. Îmbunătățiri obținute de grăniceri în condițiile create între anii 1992 – 1998	453
4. Preliminarii geostrategice externe și politico-militare interne ale desființării Trupelor române de grăniceri	458
CAPITOLUL XVI DE LA GRĂNICERI LA POLIȚIA DE FRONTIERĂ (1999-2004)	469
1. Tradiție, onoare, demnitate, realitate și necesitate	469
2. Principalele date referitoare la Istoria Poliției de Frontieră	473
3. Desființarea Grănicerilor Români și înlocuirea lor cu Poliția de Frontieră	489
4. Realizări și dificultăți din perioada de consolidare a Poliției de Frontieră Române (1999 – 2003)	494
COMANDANȚII MARILOR UNITĂȚI ȘI UNITĂȚILOR SUBORDONATE COMANDAMENTULUI NAȚIONAL AL GRĂNICERILOR, LA 4 Iunie 1999, CÂND GRĂNICERII AU FOST DESFIINȚAȚI ȘI ÎNLOCUIȚI CU POLIȚIA DE FRONTIERĂ	515
ÎN LOC DE ÎNCHEIERE	520
ANEXE	523

ARGUMENT

De ce o astfel de carte, tocmai acum, când grănicerii, în sensul tradițional al cuvântului, nu mai există? Cine mai are nevoie de ea, când, de fapt, se construiește o nouă filozofie a frontierei, și anume cea a dispariției frontierelor? Nu se invocă, oare, din ce în ce mai mult expresia „fără frontiere”? Oare, chiar se construiește o astfel de filozofie? Sau este doar o iluzie, o utopie?!

În vremurile de mari restricții, de agresiuni intempestive asupra popoarelor vechi, sedentare, care nu se mai pot apăra prin „desuetele”, ridiculele și blamatele lor sisteme de valori, iar frontierele fie se fortifică fie se volatilizează, unele minți se bulversează mai mult decât este necesar, altele se iluzionează în progresie geometrică, altele se aprind, în speranța că vor fi sau vor ajunge la timp acolo unde va fi mai bine sau le va fi mai bine. Unele coloane vertebrale devin prea elastice, altele prea rigide, nimeni nu mai știe foarte exact cum este bine sau cum este normal să fie o coloană vertebrală adevărată. Pentru că așa ceva devine o raritate în astfel de vremuri, când între moral și imoral în politică nu mai este nici o diferență.

Două tipuri de morală se împlântă din ce în ce mai adânc în mințile politicianilor oportuniști și amărăsc din ce în ce mai mult sufletele dezamăgite ale oamenilor de rând, pe umerii cărora stă orice țară, oricât de bogată sau de săracă ar fi. Prima dintre aceste morale a fost și este definită toată ziua de însuși primul ministru al României și se cheamă „să ne facem temele”. Cea de a doua este „să mai facem și ceva în plus”. Desigur, poate pentru a obține bunăvoința mai marilor sau mai micilor cancelarii ale lumii. Bunăvoința tuturor cancelariilor lumii este necesară pentru oricine, dar ea nu se obține niciodată prin sluj, linguseală, lipsă de demnitate, adică prin filosofia mărunță a facerii pe plac. Este adevărat, *facerea temelor* nu are doar conotația peiorativă a elevului silitor, conformist, tocilar, care nu ia inițiative, ci doar face ce-i spune profesorul. Ea înseamnă și asumare a unor teme, stabilire a unui plan care să exprime interesul național și să se bazeze pe sistemul de valori pe care îl ai, care îți aparține. Dar cine să mai deosebească azi, în România, în această vreme a subtilităților vulgare, o conotație de altă conotație!?!

Ei, bine, pe aceste coordonate, a evoluat și soarta grănicerilor în ultimul deceniu al secolului al XX-lea. Schimbarea care s-a produs sau este pe cale de a se produce se dorește a fi una de fond. Poate că și este sau, mai exact, ar putea fi. Nu se pot emite judecăți categorice asupra unui proces care este în derulare. Și nici nu trebuie. Una este însă căutarea unei formule mai bune, adaptată timpurilor pe care le trăim și celor care vor veni, în paza și supravegherea frontierei – atâta vreme cât va mai fi necesar acest lucru – și cu totul altceva atitudinea indiferentă sau chiar negativă față de ceea ce a fost. Istoria noastră este unică și unitară, cu toate cele bune și cu toate cele care sunt evaluate altfel.

Scriind o istorie a grănicerilor și a începuturilor poliției de frontieră, nu se neagă nici prezentul, nici viitorul. Nu se preamărește nici trecutul. Se spune doar ce a fost, cât a fost și cum a fost. Ceea ce este nu numai necesar, ci și obligatoriu,

întrucât lumea nu are doar interese, ci și memorie. Noi nu trăim numai în prezent. Trăim și în trecut. Acolo ne sunt rădăcinile. De acolo ne extragem seva. Acolo ne sunt părinții. Acolo ne sunt înaintașii. Pe care nu avem dreptul, sub nici o formă, nici să-i uităm, nici să-i negăm. Cine nu se întoarce mereu la izvoare, la reperul de bază al propriei existențe, este un aruncat în lume, un rătăcit, un vagabond, un lipsit de identitate. Dacă, pentru un individ oarecare, acest lucru nu este chiar o tragedie (unii spun că țara lor este acolo unde se simt bine), pentru o țară, lipsa de identitate este echivalentă cu sfârșitul... Or, frontieră înseamnă identitate...

...Procesul frontierei se continuă. Continentul european se dorește a fi unitar, pe cât posibil, fără frontiere interioare și cu frontiere exterioare care să delimiteze și să comunice, nu să închidă, să izoleze. Nimeni nu mai poate trăi astăzi – și cu atât mai puțin mâine, în epoca societății informaționale – în izolare. Zidurile politice, etnice, culturale și teritoriale dispar din ce în ce mai mult. Atât de mult, încât unii cred că nici nu mai există delimitări. De unde și paradoxul dispariției sau negării în continuare a ceea ce deja se crede că nu mai există. Oamenii își doresc o lume fără frontiere, fără vămi și vămuiri, fără bariere, fără ziduri. Oamenii se doresc a fi liberi. Or, urmând acest raționament, s-ar putea spune că nu există libertate acolo unde există frontiere. Ceea ce este numai în parte adevărat. Pentru că se are în vedere numai funcția limitativă, restrictivă a frontierelor, nu și cea expansivă, comunicativă, corelativă și, deopotrivă, delimitativă, identitară.

Nolens, volens, procesul frontierei urmează un curs greu de pus în ecuații. Funcțiile frontierelor se amestecă și se separă, se combină și se îmbină, fiecare ia de aici ce-i place, ce-i convine, ce îi trebuie. Există însă o perspectivă, dictată de evoluția societății omenești, de noile coordonate ale societății de tip informațional. În țările din spațiul Schengen, spre exemplu, frontierele, ca linii care separă un stat de alt stat, de-a lungul cărora se înșiruie grăniceri înarmați, nu mai există. De aici nu rezultă că nu mai există delimitări între state. Frontierele între state există – și, probabil, vor exista încă multă vreme –, dar, în țările spațiului Schengen, ele nu mai sunt păzite și apărate de grăniceri înarmați. Mai mult, în unele țări, a dispărut și controlul prin posturi fixe de la frontieră, pentru a distruge și mai mult vechea imagine a limitării, a zidului fortificat și de netrecut, a separării. Controlul se exercită, la ora actuală, în țările din acest spațiu, prin posturi mobile și prin alte sisteme, pentru că un astfel de control nu poate totuși să dispară. Cu alte cuvinte, *frontiera lineară* cu grănicerii înșiruiți ca mărgelile s-a difuzat pe tot teritoriul țării respective, sau cel puțin într-o fâșie destul de largă, de tipul *limes*-ului roman de altădată. Un astfel de proces era și este necesar pentru țările din spațiul Schengen. El pune în operă o nouă filozofie a frontierei și anume aceea a transformării ei dintr-o linie (adesea, fortificată sau întărită, păzită strașnic și, la nevoie, apărată) într-o suprafață dinamică, fluidă și tare peste tot. Obiectivul frontierei nu mai este doar delimitarea față de un vecin, adesea ostil, ci capacitatea ei de a rezista la migrații, la rețele teroriste, de trafic de droguri și de persoane și la tot felul de alte amenințări (de regulă, asimetrice). Avem deci de a face cu un nou tip de frontieră, care rezultă din noile relații internaționale și este impusă de noile vulnerabilități, riscuri și amenințări.

Nu toate țările pot realiza însă o astfel de frontieră. Multe vor rămâne încă multă vreme la frontiera-linie, la frontiera tradițională, supravegheată încă de grăniceri sau de alte formațiuni, mai mult sau mai puțin militarizate, în funcție de situația operativă concretă, de politica țării respective, de vulnerabilitățile, riscurile și amenințările care se au în vedere și de posibilitățile reale. O transformare a frontierei tradiționale în una de tip Schengen este foarte costisitoare și nu poate fi benefică decât acolo unde se realizează o amplă comunitate de interese, de valori și de acțiuni între state. Or, așa ceva nu se face de pe o zi pe alta.

Evident, o istorie a grănicerilor și a începutului poliției de frontieră nu oferă soluții acestor mari provocări ale secolului al XXI-lea. Ea ilustrează doar o realitate trecută și prezentă și oferă un model de raționament – istoric, în primul rând –, pentru a se înțelege că, la urma urmei, nimic nu este chiar foarte nou nici sub soare, nici sub cerul nopților pline de stele. Și acum, ca întotdeauna pe Terra, are loc o agresiune a frontierei și o rezistență la această agresiune. Important este să sesizăm formele, direcțiile și obiectivele acestei agresiuni și să ne alegem cu grijă nu doar forma de acțiune sau de reacție, ci și tabăra.

Grănicerii României fac parte dintre bărbații bravi ai acestui pământ. Devotamentul, sacrificiul și patriotismul lor sunt imense. Ei s-au aflat, de sute de ani, chiar de mii de ani – de când există populație și identitate în acest spațiu binecuvântat de Dumnezeu –, în posturi, la datorie, douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Ei au vegheat, cu dragostea cu care mama își veghează pruncul și familia, frontiera țării, asigurând aici nu doar liniștea și ordinea, ci și acea stare de frumusețe și de demnitate românească specifică unui stat iubitor de pace, libertate, identitate și bună vecinătate. Toți cei care am slujit în această armă am simțit, am trăit și ne-am bucurat de valoarea unei demnități pe care înaintașii au durat-o, iar urmașii n-au știrbit-o niciodată.

Situația grea a României, în toate timpurile, a impus numeroase organizări, reorganizări, militarizări și demilitarizări ale străjuitorilor graniței, iar viața, la frontieră, nu a fost niciodată ușoară. Dar greul vieții și al neajunsurilor nu putea fi mai tare ca onoarea de a fi santinelă de țară, de a te afla totdeauna în veghe pentru identitatea, demnitatea, binele și liniștea celorlalți.

Grănicerii nu se consideră și nu s-au considerat niciodată pândari, vămuitori sau gardieni, nu sunt și n-au fost preocupați nicicând doar de grija de a prinde infractori. Aceasta făcea parte din meserie, din misiune, e drept, dar nu era lucrul cel mai important. Cel mai important lucru, pentru un grănicer, era permanența veghii, faptul că se știa și se credea un reprezentant al țării la porțile ei, un străjuitor de identitate, adică un om important într-un spațiu extrem de important pentru țară, pentru ființa și identitatea neamului.

România a fost tot timpul o țară amenințată și, de aceea, filozofia existenței și duratei ei presupunea o veghe permanentă, ascuțită, inteligentă și tenace. La o astfel de veghe, participa, într-o formă sau alta, toată națiunea și în special elita patrioților români, vârfurile populației, ale clasei politice, ale intelectualității și societății civile. În acest tip de veghe se înscria și străjuirea frontierelor țării.

Acestui tip de veghe – permanentă, identitară, demnă și cu totul deosebită – i se asocia cuvântul *grănicer*.

Așa a fost la noi. Poate că nu peste tot, în lume, cuvântul *grănicer* avea rezonanța, forța și demnitatea pe care o avea la noi. Prin alte părți, el însemna polițist la frontieră, om al legii, prinzător de contrabandiști și de infractori. Noi asociem noțiunea de frontieră celei de identitate, de delimitare a teritoriului și spiritului românesc și prețuim hotarul altfel decât o fac cuceritorii de frontiere sau cei care au creat și întrețin *agresiunea și agresivitatea frontierei*. Frontierele noastre nu sunt agresive. Ele sunt construite cu dragoste, cu entuziasm, cu durere și cu sânge, pe ceea ce ne-a mai rămas din arealul românesc, pe nucleul românesc, pe spațiul-izvor al neamului și, de aceea, nu le putem privi doar ca pe niște linii de borne sau, la cursurile de apă, de geamanduri. Frontierele României reprezintă încă o expresie vie a întregirii neamului (chiar dacă neamul este încă împărțit, sfârtecat și umilit), iar această calitate se transferă, cel puțin sentimental, și celor care le străjuiesc. Mințile cu fumuri – vorba lui Iorga – și ochii care nu știu să vadă decât ce li se arată nu pot înțelege, nu pot observa și identifica această dimensiune românească esențială. Și e păcat.

Volumul de față se dorește a fi, într-o formă succintă, expresia acestei esențe. Nu nostalgia, ci datoria de a aduce în prim plan valori durate în sute de ani (care, din păcate, încep să fie uitate) ne-a îndemnat să ne aplecăm din nou cu smerenie și respect asupra acestui subiect. Cartea nu este nici laudă, nici reproș, nici protest. Este, pur și simplu, o exprimare a unui adevăr dramatic, măreț și, pe alocuri, cutremurător, a unei mari iubiri față de o armă care a dat țării nu doar sacrificii imense, ci și valori umane remarcabile.

Închinăm acest volum oamenilor frontierei, generațiilor de grăniceri care au dat imense sacrificii în veghea și apărarea spațiului românesc, care au durat valorile frontaliere ale neamului.

General de brigadă (r) dr. GHEORGHE VĂDUVA

Introducere

SPAȚIUL ROMÂNESC ȘI EUROPA

Dr. MIRCEA DOGARU

Privilegiul istoriei ca știință a evoluției societății umane, abordată *sine ira et studio*, este acela de a opera cu date exacte, independente de realitățile politice ale prezentului, date care pot fi ignorate de factorii politici conjuncturali o perioadă de timp oarecare, dar nu eludate. În rândul acestora, se înscriu și datele referitoare la spațiul etnogenetic, arealul și programul de luptă pentru realizarea unității naționale românești, a căror ignorare, cerută în plină epocă de vehiculare a principiilor „materialismului dialectic și istoric” privind „cercetarea științifică obiectivă”, au văduvit parțial poporul român de propriul său trecut, în intenția declarată de a nu „supăra” sau „deranja”, de a *menaja, în numele unității sistemului socialist, susceptibilitățile vecinilor vinovați față de el de rapt teritorial și intoleranță*. Mai mult, neșansa României de a se situa, geopolitic, în interiorul „lagărului socialist” european a impus istoriografiei sale o „defensivă” continuă, restrângându-i aria cercetării la necesitatea „apărării” drepturilor românești fundamentale asupra teritoriilor cuprinse în interiorul granițelor actuale ale țării, la instaurarea unui tabu în privința trecutului istoric și a genocidului cultural și național la care au fost supuși românii din teritoriile rămase „dincolo” de fruntarii, la toate punctele cardinale, a contribuției românilor vestici și sudici, din nord și răsărit și a teritoriilor lor la formarea unor popoare și state vecine. Este, de aceea, o datorie a istoriografiei românești actuale reluarea cercetării pe baze științifice, obiective în acest domeniu, pornindu-se de la premisele, verificate în practică, ale *nonidentității dintre arealul actual al unui popor și spațiul său etnogenetic, dintre acesta din urmă și teritoriul inclus, la un moment dat, în granițele sale politico-statale*. Cu atât mai evidentă apare astăzi această realitate și mai necesară o astfel de cercetare în cazul poporului român care, la ora actuală, trăiește divizat în două state, republicile România și Moldova, ultima în componența CSI., și mai grupuri compacte în Țara Herței, „Bucovina”, Bugeac, Basarabia istorică (litorală Dunării Maritime), teritoriile dintre Nistru și Nipru în Ucraina, de la est de Tisa în Ungaria, în Voievodina, pe valea Timocului și, prin ramurile sale sudice (ar(u)mânii, meglenoromânii, rumenii) în alte zone din ex-Iugoslavia, Bulgaria, Albania și Grecia. În majoritatea acestor cazuri, este vorba despre desprinderea și înglobarea în unități distincte as unor fragmente etnice românești puternice, datorită vicisitudinilor istorice, nu de emigrări individuale sau în grup. Pentru că, în diferite regiuni ale planetei, în S.U.A., Canada, Franța, Anglia, Germania, nordul Ungariei, Cehia și Slovacia, Polonia, Rusia etc., mai există comunități românești în diferite faze de asimilare, rod al emigrărilor benevole sau impuse în decursul istoriei moderne sau contemporane, care, însă, nu au nici o contingentă cu problematica

complexă sub aspect geografic, etnopolitic, cultural și religios a spațiului românesc.

1. Teritoriul de stat

Geografic, actuala Românie se situează în partea de Sud-Est a Europei Centrale, la limita nordică a Peninsulei Balcanice, între 43°37'07" – 48°15'07" latitudine nordică și 20°15'44" – 29°41'24" longitudine estică, având ca puncte de reper Dunărea inferioară, românească, pe o lungime de 1075 km, litoralul vestic al Mării Negre, cu o lungime de 245 km și Munții Carpați, însumând, pe teritoriul României, 950 km lungime. Suprafața, care o situează pe locurile 73 în lume și 11 în Europa, pentru începutul mileniului al III-lea, este, datorită consecințelor pactului Ribbentrop-Molotov (23 august 1939) de 237.500 km², iar populația de cca. 22.000.000 locuitori, între care 87,7% declarați români. Lungimea totală a frontierei actuale, inclusiv cea litorală, este 3159,9 km, repartizându-se astfel: 1) la Est, Nord-Est și Nord 245,0 km cu Marea Neagră, 1328,8 km cu Republica Moldova și Ucraina (prin Ucraina subcarpatică și teritoriile răpite României la 26 iunie 1940, Herța, „Bucovina“ de Nord (mai exact, nordul Bucovinei), Basarabia istorică și Bugeacul), ca state ale CSI; 2) la Vest, 442,0 km, ca o consecință a tratatelor încheiate în defavoarea României la Trianon (4 iunie 1920) și Sevres (10 august 1920), cu Ungaria; 3) la Sud-Vest, 542, 2 km, consecință a aceluiași tratat, cu Iugoslavia și 4) la Sud, 590,9 km, în formula stabilită prin cesiunea teritorială impusă prin diktatul de la 7 septembrie 1940 de la Craiova, cu Bulgaria.

Din suprafața menționată, munții, prin cei 66.720 km² ai celor trei ramuri carpatice – Orientali (Răsăriteni), Meridionali (Sudici) și Occidentali (Apuseni) – dețin cca. 31%, având înălțimi medii de 2000 de metri¹. De formă circulară, sugerând imaginea unei uriașe cetăți naturale, care include Transilvania, motiv pentru care au primit numele de „Corona Montium“ în scrierile Antice și Medievale¹, ei formează structura de bază a unui relief concentric și supraetajat, fiind segmentați de peste 300 de văi și depresiuni intramontane favorabile vieții și celor mai diverse meserii legate de agricultură, industria extractivă și prelucrătoare.

Descrescând concentric, de o parte și de alta a lanțului muntos, de la 800 spre 200 m înălțime, zona de deal și podiș, bogată în zăcăminte de țiței, gaze naturale, în păduri de foioase cu predominarea stejarului, acoperă cca. 36 % din suprafața țării. Sun altitudinea de 200 m coboară spre Dunăre și spre Est și Vest, întrerupte de actualele frontiere, câmpiile, acoperind 33% din suprafață (exemplu, Câmpia Română spre Sud, Câmpia de Vest, ca parte a Câmpiei Pannone etc.), în care predomină cernoziomurile, favorabile agriculturii intensive. În Sud-Est, între Dunăre și Marea Neagră, acoperită de loess, se află Platforma Dobrogeană (467 m înălțime maximă – vârful Tătarului din Munții Măcinului) și, între cele trei brațe ale Dunării – Chilia (62,5 % din volumul de apă), Sulina (15,5%) și Sfântul

¹ Înălțimea maximă este atinsă în Carpații Meridionali de vârful Moldoveana (2544 m) din Masivul Făgăraș.

Gheorghe (22%) – Delta Dunării², unicat în Europa, adevărat rezervor de specii de animale, păsări și pești rari.

Fauna este tipic europeană pentru fiecare formă de relief în parte, iar vegetația definește exact apartenența geografică a teritoriului actual al României: 40% elementul fitogenetic central european, 14% nordic și alpin, 8% sudic-mediterranean, 10% daco-illiric și balcanic, 1% occidental (atlantico-mediterranean), 20 % oriental (ponto-mediterranean), 4% endemic (dacic) și restul cosmopolit.

Întreaga structură etajată a reliefului și hainei vegetale este străbătută de o bogată rețea circulară de ape, coborând din Carpați spre regiunile joase. Marile râuri –Tisa (960 km), Prut (950 km), Mureș (803 km), Olt (736 km), Siret (706 km), Someș (435 km), Argeș (344 km, Crișul Alb)212 km), Crișul Negru (139 km), Crișul Repede (139 km) etc. poartă încă, drept dovadă a continuității populației, denumirile traco-dace adaptate fonetic pronunției romane și românești. Împreună cu cele peste 3.500 de lacuri³, ele au creat condiții propice vieții și apărării, stimulând piscicultura și agricultura și constituind un nesecat izvor energetic captat și utilizat neîntrerupt, de la străvechile mori de apă până la hidrocentralele de astăzi.

2. Teritoriul național

*Teritoriul actual al României, împreună cu regiunile pierdute în urma agresiunii stalinisto-hitleriste din anii 1939-1940, ca tot unitar sub aspect geografic, etnic, economic și spiritual, constituie **nucleul** la care, frământata istorie europeană a mileniului nostru a redus spațiul etnogenetic românesc. Un nucleu identificabil ca suprafață aproximativ cu cea a României antebelice – 295.049 km². Ultima tentativă concretă, cu rezultate practice, pentru dezintegrare a sa, a fost semnat de J. Ribbentrop „Pentru Guvernul Germaniei“ și V. Molotov „Reprezentantul plenipotențiar al guvernului URSS“ în “ în „Protocolul adițional secret“ la „Pactul de neagresiune între Germania și Uniunea Sovietică“ din 23 august 1939, prin care stăpânii de atunci al Orientului (Iosif Visarionovici Stalin) și Occidentului Europei (Adolf Hitler) își delimitau sferele de influență². România, fiind situată geopolitic în zona centrală, între cele două sfere, soarta sa a fost pecetluită, Germania nefiind „din punct de vedere politic cointeresată“³ în ceea ce privea teritoriile sale răsăritene. Astfel, Occidentul, dominat de Germania nazistă, a aprobat pretențiile teritoriale ale sovieticilor față de România și solicitările făcute prin ambasadorii Schulenberg și Ross (Italia) la Moscova, în favoarea sateliților U.R.S.S., de Molotov care declara în iunie 1940: „Cu Ungaria guvernul sovietic menține relații bune. Guvernul sovietic consideră drept întemeiate unele cerințe maghiare. Bulgaria și Uniunea Sovietică sunt buni vecini. Relațiile sovietico-bulgare sunt trainice, dar pot să devină și mai trainice. Revendicările bulgare*

² 4340 km² rămași pe teritoriul României, suprafață din care 78% este teren submers.

³ Suprafața lor variază de la câteva

asupra Dobrogei și în ceea ce privește ieșirea la Marea Egee guvernul sovietic le consideră întemeiate, le recunoaște și nu are obiecții împotriva realizării lor⁴.

Drept urmare, la 26 iunie 1940, orele 22.00, guvernul României primea nota ultimativă semnată de Molotov privind cedarea teritoriilor sale răsăritene dintre Prut, Nistru și Marea Neagră. La încercarea de a câștiga timp în speranța iluzorie că Germania și celelalte state occidentale se vor împotrivi agresorului, sau acesta va accepta negocieri, a urmat o a doua notă ultimativă, din noaptea de 27/28 iunie 1940, dând termen de gândire până la orele 12.00 și de evacuare în 4 zile a teritoriilor pretinse, sub amenințarea cu războiul⁵. De altfel, în ziua de 28 iunie 1940, trupele Armatei 9 Sovietice⁴ au trecut Nistrul prin 5 puncte, începând ocuparea teritoriului menționat. Astfel, României i-au fost răpite provinciile „Basarabia“, nordul „Bucovinei“ și Țara Herței, însumând 50.500 km² și 3,7 milioane locuitori, în mare majoritate români. Sud-estul acestui teritoriu (Basarabia istorică) și nordul (Bucovina și Herța cu cca. 6000 km²) vor fi încorporate Ucrainei, cu populația de 1.668.119 locuitori, restul, la care se atașau teritorii românești din stânga Nistrului, constituind, prin Hotărârea Sovietului Suprem din 2 august 1940, Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (astăzi, Republica Moldova). Elocventă pentru politica de modificare a componentei etnice a unor teritorii a fost atașarea, la populația rămasă (de 2.068.987 locuitori), a 469.413 persoane din teritoriile transnistrene, în majoritate ucraineni și ruși. Chiar și în această situație, conform proiectului prezentat lui G.M. Malenkov de către A. Gorkin, secretar al Prezidiului Sovietului Suprem încă la 20 iulie 1940, situația etnică a viitoarei republici avea să fie următoarea:

- Moldoveni – 1.556.873 (61,34%);
- Ruși – 263.551 (10,38%);
- Ucraineni – 273.020 (10,76%);
- Alte naționalități (evrei, găgăuzi, tătari, bulgari etc.) 444.866 (17,52%).

Ulterior, „îmbunătățirile“ au continuat prin noi cesiuni teritoriale față de Ucraina și deportări masive ale românilor basarabeni în toate zonele slab populate ale imensității ruse.

Paralel, Ministerul de Externe al Ungariei, condus de contele Istvan Csaki⁷, purta tratative atât cu U.R.S.S., cât și cu Germania și Italia, urmărind anexarea provinciilor românești care fuseseră înglobate până în 1918 în Imperiul Austro-Ungar: Banatul, Crișana, Maramureșul, Transilvania, adică a unui teritoriu de cca. 69.000 km², cu o populație de 3.900.000 de locuitori, între care peste 2.200.000 români. Impuse de presiunea externă, tratativele româno-ungare de la Turnu Severin (16-24 august 1940) nu au adus nici un rezultat, fapt care l-a făcut pe Hitler să-i declare lui Galeazzo Ciano, la 28 august 1940: „*Soluționarea problemei este îngreunată de faptul că, pretențiilor teritoriale, psihologic extrem de populare în rândurile poporului maghiar, li se opune imperativul demografic, inatacabil: la un milion și jumătate de maghiari revin trei milioane de români și 6-700.000 de*

⁴ În zonă erau concentrate Armatele 5, 9 și 12.

germani. Pretențiile maghiare se ridică la 66.000 km², adică ungurii pretind două treimi dintr-un teritoriu disputat, pe care ei îl locuiesc doar într-o treime a lui... De fapt, Ungaria ar trebui să accepte orice compromis, doar nimic n-a dobândit prin propriile puteri; succesele revizioniste obținute le datorează exclusiv fascismului și național-socialismului”⁸. Și acești aliați au intervenit și în noua dispută, impunând, prin Diktatul de la Viena din 30 august 1940 (decis de iminența încheierii unui pact ungaro-sovietic ce prevedea granița comună pe Carpații Orientali), sub amenințarea cu „nădărușirea României”, cedarea către Ungaria a Maramureșului, nordului Crișanei și Transilvaniei cu o suprafață de 43.492 km² și o populație de 2.667.000 locuitori în majoritate (peste 1,9 milioane) români⁹. Realizat sub amenințarea a 18 divizii germane blindate și motorizate, acest rapt teritorial a fost, potrivit publicistului Milton G. Lehrer, „un nonsens istoric, geografic, economic, etnic, etic, o absurditate și o amenințare pentru pacea Europei”¹⁰. În plină epocă a nonsesului, sfârșirea României a continuat însă. Preluând scenariul ungar, sub amenințarea încheierii unui pact cu Uniunea Sovietică, Bulgaria a obținut și ea intervenția Axei și, la 7 septembrie 1940, prin diktatul de la Craiova, a încorporat sudul Dobrogei (județele Durostor și Caliacra) cu suprafața de 7412 km² și o populație de 410.000 locuitori¹¹.

Astfel, România a pierdut, în anul 1940, 34,3% din populație din teritoriu (101.404 km²) și 33,3% din populație (peste 6.777.000 locuitori), reușind să elibereze, în anul 1944, și să-i fie recunoscute, după război, cu prețul unor noi mici cesiuni față de U.R.S.S. (însușind 151 km² în zonele de frontieră și Insula Șerpilor din Marea Neagră), doar regiunile ocupate de Ungaria.

Statul național unitar, ca *minimă și altruistă cerință a românilor* însă, realizat prin votul democratic, liber exprimat în anul 1918 al locuitorilor tuturor provinciilor românești înglobate în Austro-Ungaria și Rusia țaristă, nu a mai putut fi refăcut după cea de a doua conflagrație mondială, datorită jocurilor de interese pe plan internațional. Chiar dacă pare șocantă, expresia „minima și altruista cerință a românilor” corespunde perfect realității, deoarece, după secole de luptă pentru realizarea unității politice a tuturor teritoriilor românești, de ancestrală moștenire, poporul nostru s-a văzut nevoit, sun imperiul logicii și al bunului simț, să renunțe la dreptul istoric, în pofida evidenței etnice, asupra părților sud-dunărene din ceea ce el a numit întotdeauna Țara⁵ și să se limiteze la realizarea unității grupului național compact nord-dunărean.

Motivația acestei renunțări, clar exprimată cu ocazia încheierii lucrărilor Conferinței de pace (29 iulie – 10 august 1913) de la București, care pune capăt celui de al doilea război balcanic, consta în imposibilitatea de realizare a unității naționale *in integrum* fără lezarea intereselor și afirmării statale a unor popoare constituite de-a lungul istoriei cu contribuția românilor și, parțial sau integral, pe teritoriu românesc.

⁵ Provenind din latinescul *terra-ae*, termenul are, în limba română, nu sensul de *sol*, ci pe acela de *teritoriu locuit de români, stat* și, datorită concepției doctrinare specifice privind apărarea ca datorie a tuturor, de oaste.

3. Arealul și spațiul românesc

Realitatea, astăzi uitată sau ucisă prin deznaționalizare, evidentă la începutul secolului al XX-lea și în secolele anterioare, era aceea evidențiată la 1714 de la istoricul sas Georg Soterius: „Românii sunt acele populații europene care stăpânesc nu numai Valahia și Moldova și care se întâlnesc și în mai aproape toate localitățile din Transilvania unde chiar și alcătuiesc comunitățile sătești în întregime, ba se întind și dincolo de Dunăre, până în Grecia și Dalmația. / .../ Grecii îi numesc Blachos, de unde a derivat latinescul Blachi sau valahi și sâsescul Blôch. Ei înșiși se numesc Rumuni sau Romani, de unde opinia că ei s-ar trage din romani, ceea ce este numai în parte adevărat, întrucât coloniile romane s-au amestecat cu neamurile scitice și dace după vremurile lui Aurelian și din acest amestec își trag obârșia românii”¹².

...Într-adevăr, spațiul etnogenetic, de cultură și civilizație românească, spațiu al Romaniei Orientale din secolele IV-VI corespunde în bună măsură spațiului tracic nord-balcanic, acoperind o bună parte a Europei Centrale, Răsăritene și Sud-Estice, între Dunărea de mijloc în Pannonia, Carpații Slovaciei, Nipru și Marea Neagră, linia Skok-Jireček-Philippide (sud-estul Albaniei, nordul Greciei, Rumelia). Unificat politic până la sud de Balcani, între 55-48 î.e.n., de „cel dintâi și cel mai mare dintre regii care au dominat vreodată peste Tracia, stăpân peste tot ținutul de dincolo și de dincoace de fluviu”¹³, getul Burebista (cca. 82.44 î.e.n.), acest vast teritoriu a constituit creuzetul în care, pe măsura avansării legiunilor romane spre Dunărea Interioară și Carpați, s-a plămădit, între secolul al II-lea î.e.n. și secolul al VI-lea e.n., sinteza traco-daco-romană. Este motivul pentru care românii au considerat Dunărea, până în pragul epocii moderne, nu un hotar, ci „însăși axa vieții poporului nostru”¹⁴ (Simion Mehedinți). Iar unitatea etno-culturală a acestui spațiu a fost spartă nu prin retragerea legiunilor romane din Valea Dunării, ci prin două „accidente” consecutive, atât de frecvente în istoria umanității: 1) forțarea frontierei nordice a Imperiului de răsărit și așezarea masivă a slavilor și bulgarilor în cursul secolului al VII-lea între fluviu și Munții Balcani, având drept consecință dislocarea unei mase mari a românilor sud-dunăreni – ar(u)mânii –, restrângerea arealului lor la zonele montane și împingerea treptată spre sud, până în Thessalia, Etolia, Epir, Acarnania; 2) venirea, la sfârșitul secolului al IX-lea, a valului de migrațiune condus de maghiari și stabilirea acestora în Câmpia Pannonia și Transdunabia și la redislocarea unor grupări de români vestice, obligați să se refugieze spre Est, spre Carpații Occidentali, sau spre Sud, până pe coasta Adriaticei (rumelii). Sedentarizarea migratorilor și apariția ducatului, apoi a regatului Ungariei, a statelor vest și sud-slave, apoi a Hoardei de Aur, la Răsărit, și Imperiul otoman, la Dunăre, a definitivat această operă corozivă, din secolul al XIV-lea până în pragul epocii contemporane, spațiul românesc căpătând aspectul unui continent latin între Tisa, Ceremuș, Nistru, Marea Neagră și Valea Dunării, înconjurat de o mare slavo-maghiară și a unor insule în marea slavă (în Nord și în Est) și slavo-greacă a Peninsulei Balcanice, având legături intermitente cu continentul.

Descrisă de cronicarii bizantini contemporani și confirmată de izvoarele arheologice, contracția Romanității Orientale prin agresarea spațiului românesc de către popoarele barbare, care au rășluit teritoriile marginale, a fost definită de numeroși cercetători români și străini, cea mai sugestivă fiind, după opinia noastră, aceea oferită de istoricul german de origine săsească Adolf Armbruster: „*Apărat de centura Carpaților care include podișul Transilvaniei, leagănul Daciei preromane, «îmblănit» de câmpii înconjurătoare despărțite unele de altele de hotare naturale evidente, acest spațiu geografic va deveni pentru un alt mileniu cadrul unei noi realități etnice care, în curând, avea să corespundă și unei realități politice. Istoria Romanității Orientale este, de fapt, un proces de contracție și deznaționalizare la capătul căreia ea își va pierde toate pozițiile în afară de chintesența ei din spațiul carpato-dunărean. (Menținerea unor «atoli» de azi ai Romaniei Orientale în afara spațiului carpato-dunărean nu scade valoarea generală a acestei afirmații.) Odată fixată asupra acestei poziții, Romanitatea Orientală – care, de acum înainte, se va identifica cu poporul român – s-a apărat, în împrejurări externe permanent nefavorabile, și, împotriva tuturor primejdiilor, a reușit să se păstreze, dovedindu-se o cetate inexpugnabilă. Contemporanilor nu le-a scăpat acest proces dramatic /.../ care avea să ducă la o nouă sinteză etnică; pentru a o desemna, ei aveau, firește, nevoie de un termen corespunzător, care să-i exprime trăsăturile caracteristice. Această nouă realitate etnică o surprindem documentar sub un nume propriu într-o scrisoare a împăratului bizantin Vasile al II-lea Macedoneanul din anul 980 /.../. Numele sub care întâlnim poporul român în hrisovul imperial este cel de vlahi”¹⁵.*

Astfel, prin spargerea unității spațiului etnogenetic, arealul românesc s-a lărgit treptat prin secolele VII-XIV. Insulele „vlahe” sau amintirea lor au supraviețuit până astăzi în Ungaria dintre Tisa și Dunărea Mijlocie, în Slovacia și Polonia, unde se recunoștea comunităților de păstori montani dreptul la organizarea proprie și conducerea după *jus valahicum*⁶, la Est de Nistru și în toată Peninsula Balcanică. Atât ele, cât și nucleul puternic rămas în Carpați, în rezervorul etnic transilvan, în Câmpia Română împădurită, în valea și Delta Dunării, adică în ceea ce denumim astăzi Tisa, Nistru, Carpații Păduroși, Dunărea Inferioară și Marea Neagră, spațiul carpato-dunăreano-pontic, au fost supuse unui asalt neconținut în epoca migrațiilor târzii și a apariției regatelor și imperiilor evului mediu și modern, concurente la stăpânirea Europei Centrale, Răsăritene și Sud-Estice.

5. Eternul asediu

Drama poporului român care a trăit „asediat” (Simion Mehedinți) a constat în situarea sa geopolitică „în calea războaielor”, potrivit cronicarului Grigore Ureche (cca. 1590-1647). În același timp însă, permanenta amenințare externă a avut un rol pozitiv în păstrarea conștiinței autohtone, descendenței traco-romane și moștenirii latine, a unității de limbă, cultură materială și spirituală, impulsionând factorii

⁶ Dreptul cutumiar românesc.

politici de decizie români spre realizarea unității statale *in integrum*, până în „secolul naționalităților“, când s-a simțit nevoia unei reanalizări a concepției privind Unirea. Hotărârea, dictată de bun simț și logică și expusă cu începere din 1913, a fost aceea a realizării unității politico-statale doar în spațiul carpato-danubiano-pontic (Moldova între Carpați și Nistru, Muntenia între Carpați și Dunăre, Dobrogea între Dunăre și Marea Neagră, Banatul, Crișana, Partium și Maramureșul între Carpați și Tisa –nu întreg Maramureșul istoric -, Transilvania în centru) și renunțarea la «atoli», a căror populație românească trebuia să fie sprijinită doar sub aspect cultural și religios, urmând să se integreze, cu specificul său, în sânul popoarelor nou formate în spațiul românesc. A fost un program minimal realizat integral doar în anul Marii Uniri, 1918, parțial eludat de conferințele de pace de la Trianon și Sevres, în favoarea Ungariei și a Regatului sârbo-croato-sloven, și compromis după 1939 de intervenția marilor puteri continentale. Pentru că românii au trăit și continuă să trăiască drama poporului de veche obârșie, cultură și civilizație, plasat la interferența sferelor de interese ale Orientului și Occidentului. „Când Nordul a vrut să meargă spre Sud, când Apusul a vrut să se atingă cu Răsăritul, aici s-au întâlnit“¹⁷, concluziona savantul Nicolae Iorga (1872-1940). Mai-marii lumii i-au neguțat în secret soarta, ca ființă etnică, politică, economică, socială și spirituală la Tilsit (1807), Moscova (1939), Teheran (1943) și, mai recent, Malta (1989), plasându-i de fiecare dată rezultatul luptei pentru îndeplinirea aspirațiilor sale legitime sub semnul incertitudinii. Iar faptul că a reușit să ocolească adversitățile și să supraviețuiască de fiecare dată constituie esența a ceea ce istoricii și politologii ultimelor două secole au numit „miracolul românesc“. Un popor „miracol“, care, prin întreaga sa istorie, prin contribuția adusă la dezvoltarea culturii și civilizației, a configurației etnice și statale continentale, aparține, în egală măsură, Europei Centrale, Răsăritene și Sud-Estice.

NOTE

1. Vezi Lt.col. C.Verdeș, *România, studiu geografic, fizic, economic și militar*, vol. I, Ed. A II-a, București, 1939, p. 23.
2. Vezi *Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele lui pentru Basarabia. Culegere și documente*, Universitas, Chișinău, 1991, p. 5-7.
3. *Ibidem*, p. 10.
4. *Ibidem*, p. 14.
5. *Ibidem*, pp. 15-20.
6. *Ibidem*, pp. 83-84
7. Vezi A. Hillgruber, *Les entretiens secret de Hitler, septembre 1939-decembrie 1941*, Fayard, Paris, 1969, pp. 166-170; Carlie Aymler Macartney, *A History of Hungary 1929-1945*, New York, vol. II, 1959, p.418.
8. *A Wilhemstrasse es Magyarorszag*, Kossuth Konyvkiado, Budapest, 1968, doc. 345, p. 518.

9. Vezi Hoover Institution of War, Revolution and Peace, Stanford, California, U.S.A., Fond R.Bossy, Rol. 1.
10. M.G. Lehrer, *Ardealul, pământ românesc (Problema Ardealului văzută de un american)*, București, 1944, p. 272.
11. Vezi Marshall Lee Miller, *Bulgaria during the Second World War*, Standord, 1975, pp. 30-31.
12. Georgius Soterius, *Transilvania Celebris*, ARH. St Sibiu, A, 1-5, nr. 16, f. 196.
13. Decretul dyonissopolitan în cinstea lui Aconion, apud G. Mihailov, *Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae*, vol. I, Serdicae, doc. MCMLVI, nr. 13.
14. S. Mehedinți, *Legăturile noastre cu Dunărea și Marea*, în *Opere complete*, col I/2, *Geografica*, București, 1943, p. 150.
15. Adolf Armbruster, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, București, 1972, p. 12-13.
16. S. Mehedinți, *Frunteria României spre Răsărit*, în *Opere complete*, vol. I/2, București, 1943, p. 271.
17. N. Iorga, *Chestiunea Dunării (Istorie a Europei răsăritene în legătură cu această chestie)*, Vălenii de Munte, 1913, p. 8.

Capitolul I

FRONTIERA.TEORIA FRONTIEREI.

FENOMENUL FRONTIEREI

General de brigadă (r) dr. GHEORGHE VĂDUVA

1. Concept și realitate

Într-o accepție generală, frontiera este înțeleasă ca delimitare teritorială a unui stat. În realitate, fenomenul frontierei este mult mai complex, și el trebuie analizat în toate dimensiunile care l-au consacrat: politice, economice, sociale, istorice, geografice, diplomatice, culturale, civilizaționale etc.

De asemenea, termenul de *frontieră* ține de cel de *suveranitate* și, după unele opinii, se poate vorbi de așa ceva abia de prin de prin secolul al XIV-lea. Până în acest secol, statul nu avea decât scopuri, margini, limite, granițe, hotare, într-o accepție foarte largă.

Noțiunea de frontieră vine dintr-un foarte vechi adjectiv francez *frontier* (*iere*) care înseamnă „a face față cuiva, vecin (în catalană, *frontaler* = *limitrof*, care hrănește soldații afectați pazei frontierei)”. Sensul cuvântului *frontieră*, acela de *limită*, nu s-a schimbat până azi. Provine din cuvântul *front* (partea din față a unei entități) căruia i se asociază un sufix: *front* – *frontal* – *frontier*, *frontieră*, *frontalier*, *frontalieră*. Cu timpul, sensul de *limită din față* pe care l-a avut inițial această noțiune s-a transformat în acela de *limită față de ceva*, adică în *linie (sau zonă) de despărțire* a două entități, devenind *frontieră*. De aici, rezultă deja foarte multe lucruri. Mai întâi, frontiera este înțeleasă nu ca o linie bătută în cuie sau în borne, ci ca o limită flexibilă, care, de regulă, se extinde, ca un proces, ca un fenomen. În al doilea rând, frontiera devine o *relație*, mai exact, o *limită-relație* sau o *interfață* între sisteme diferite. În al treilea rând, frontiera este înțeleasă ca un *fenomen complex*, cu determinații multiple și foarte diferite.

Frontiera este înțeleasă și ca o discontinuitate⁷ a spațiului, ca o modalitate de delimitare, de diferențiere și de identificare a unui spațiu în raport cu alt spațiu.

Care sunt efectele frontierei? Care sunt ramificațiile și limitele acestor efecte? Ce este ea? Barieră sau poartă de trecere? Linie de apărare? Zonă de refugiu? Vamă protectoare sau zonă de contact? Periferie sau zonă privilegiată de cooperare? Diferențiere absolută, dată de mii de ani, sau zonă de omogenizare prin osmoză? Linie de separație categorică sau zonă de confluență? Zid de netrecut sau zonă de migrație și de fluctuație permanentă? Zonă prin care un popor se diferențiază de un alt popor sau zonă în care un popor își dă mâna cu un alt popor? Limită a cunoașterii sau limită dinainte a bazei de plecare într-o permanentă

⁷ Jean-Christophe, *Les discontinuités spatiales*, Economica, Géopoche, 1995.

ofensivă a cunoașterii? Se supune *frontiera* între state, ca limită sau zonă de despărțire, aceluiași legi cărora li se supune *frontiera* cunoașterii? În epoca realizării unității continentului european, care este filosofia și rolul frontierei? Putem renunța oare la frontiere, la orice fel de frontiere? Dacă nu, atunci ce sunt, ce par a fi și ce vor deveni acestea în viitor?

Cu alte cuvinte, ce este frontiera? Este ea doar o linie, artificială sau naturală, care va genera totdeauna o problemă discutabilă? De ce frontiera pune totdeauna probleme discutabile? Este ea o realitate vie, o zonă generatoare de discuții, tensiuni și conflicte, datorită, pe de o parte, mișcării naturale de populații și, pe de altă parte, fenomenului expansiunii frontierei?

Dicționarele o definesc simplu: *linia naturală sau convențională care desparte teritoriul unui stat de teritoriul altor state sau de întinderi de apă care nu fac parte din teritoriul său: graniță, hotar*⁸.

În antichitate, spre exemplu, în Grecia, frontiera reprezenta limitele unei cetăți, cu tot cea însemna ea, îndeosebi cu terenurile sale cultivabile. Odată cu unificarea Greciei (sub Filip de Macedonia), individualitatea cetăților dispare și apar orașele. Frontiera se limitează la domeniul regal, apoi la regat. Este una din primele dimensiuni ale extensiei frontierei, ale constituirii unei frontiere *exterioare*, în condițiile menținerii unor frontiere *interioare*, cele dintre cetăți și domeniile lor.

Frontiera nu este, de-acum, decât o simplă zonă (muntoasă, de câmpie, mlăștinoasă, limitată de un râu etc.), uneori protectoare, alteori drept suport sau bază de plecare pentru o expansiune totdeauna posibilă.

Cam peste tot, frontiera a fost înțeleasă mai degrabă ca o zonă de trecere de o parte și de alta a unui obstacol. Tratatul asupra Pirineilor din 1659, spre exemplu, stabilea frontiera dintre Franța și Spania pe linia crestei munților și împărțea pânza de apă a râurilor în două, dar nu a interzis niciodată ciobanilor să-și treacă oile dintr-o parte în alta, după pășune, sau țăranilor de a avea posesiuni în zonă, de o parte și de alta a liniei respective.

Se știe, antichitatea și întregul ev mediu se caracterizează prin mișcarea aproape neîngrădită a populațiilor, îndeosebi a celor nomade, dar și a păstorilor sedentari și chiar a agricultorilor care căutau un loc mai bun sub soare. În acea perioadă, frontierele erau mai degrabă limite ale expansiunii sau ale opririi acesteia.

Cu timpul, noțiunea de *frontieră-linie* se impune, datorită faptului că simplifică foarte mult relațiile dintre state și entități. Dispar enclavele, iar identitatea capătă cu adevărat un contur.

Totuși, chiar și în secolul al XX-lea, la stabilirea concretă, în teren, a liniei de frontieră între două state, s-a ținut seama de realități, de proprietăți, de tradiții etc., mai ales când a fost vorba de o frontieră convențională, care nu urmează o formă naturală din teren (creasta unor munți, cursul unei ape, firul unei văi, țărm etc.). Dacă urmărim traseul liniei de frontieră din vestul țării noastre, spre exemplu, observăm numeroase unghiuri drepte, intrânduri și ieșinduri, unele de-a dreptul

⁸ Dicționarul explicativ al limbii române, Ediția a II-a, Univers enciclopedic, București, 1996

curioase. Ei, bine, la stabilirea concretă a frontierei, după Tratatul de la Trianon și de la Sevres, a trebuit să se țină seama de configurația administrativă a localităților și chiar a moșiilor. Nu este vorba de privilegii, ci de aplicarea dreptului frontierei, a normelor, legilor și obiceiurilor frontierei. În acest cadru, totdeauna locuitorii zonelor de frontieră s-au bucurat de anumite facilități, încredințându-li-se, în schimb, mari responsabilități. Despre locuitorii de frontieră Chateaubriand scria că sunt *acele populații limitrofe care cultivă câmpurile de bătaie*.

2. Teoria frontierei. Fenomenul frontierei

Noțiunea de frontieră este, deci, foarte complexă. Ea trebuie înțeleasă ca un proces, ca o mișcare, ca o transformare permanentă, ca un fenomen și, în același timp, ca o piatră de temelie în construirea și afirmarea identităților omenești, dar și ca o bază aproape continuă de tensiuni și conflicte. Ea nu este, deci, un dat, ci un rezultat al unor mișcări și evoluții îndelungate de populații, de mentalități, de culturi, de interese, de realități, de tendințe, de valori. Și chiar dacă valorile nu sunt contradictorii și nu generează conflicte, ele definesc totuși entitățile, sedimentează culturile și statornicească civilizațiile.

„Fenomenul frontierei exprimă totalitatea proceselor prin care se manifestă o expansiune istorică, fie a unui popor, fie a unei civilizații, fie a unei religii sau ideologii, ori, în fine, a unui imperiu. Vorbim, în acest caz, de frontiera popoarelor, a civilizațiilor, a imperiilor, ori pur și simplu de frontiere religioase, ideologice etc.”⁹

Așadar, frontiera nu este doar o linie. Ea este un proces, un fenomen. Acest fenomen poate fi abordat din mai multe perspective. Pentru că el nu este același pentru toată lumea, pentru toate popoarele, chiar dacă, într-o formă sau alta, toți participă la el. Există mai multe feluri de expansiune a frontierelor. Unele sunt emanația unor puternice centre expansive, altele se rezumă la efectul de rezistență la expansiune sau la cel produs de centrul gravitațional. În cele mai multe cazuri, fenomenul frontierei este înțeles doar în sensul confruntării politice și militare. Războaiele sunt cele care exprimă cel mai tranșant fenomenul expansiunii și rezistenței la expansiune. Totuși, trebuie spus că războaiele sunt doar fața văzută a aisbergului. Mult mai important este însă ceea ce nu se vede. Există numeroase determinări ale frontierei. Aceste determinări (care pot fi economice, etnice, istorice, culturale, informaționale, militare, politice etc.) acționează ca întreg și se concentrează într-un specific, într-o vocație, într-un set de vectori care configurează o identitate și o conduită. Nu se reduce totul la etnie. Etnia este doar una dintre aceste multiple și complexe determinări. Mai mult, teoria specificului etnic limitează puterea de cunoaștere a fenomenului frontierei, iar recursul la etnie în explicarea fenomenului frontierei este o dramatică sursă de conflicte.

⁹ Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, *SOCIOLOGIA ȘI GEOPOLITICA FRONTIEREI*, Editura Floarea Albastră, București, 1995, p.1.

Mulți autori sunt de părere că teoria frontierei oferă un cadru epistemologic mai larg de cunoaștere a alterității, a marginii. „Fenomenul frontierei este ocazia unui popor de a-și verifica puterea de conservare a identității.”¹⁰

Astăzi, popoarele din cel mai tensionat spațiu de pe mapamond se raportează la un nou fenomen: *frontiera europeană*. Ea nu trebuie înțeleasă ca o linie care desparte Europa de restul lumii. O astfel de linie nu există. Există însă o frontieră exterioară europeană care se constituie din frontierele exterioare ale statelor de margine. Din păcate, Huntington conturează, în cartea sa „Ciocnirea civilizațiilor...”, devenită celebră¹¹, o astfel de linie chiar prin centrul continentului, despărțind Vestul de Est. După opinia profesorului de relații internaționale de la Harvard, ea trece pe la Vest țările baltice, Rusia și Belarus rămân la Est, desparte apoi Ucraina subcarpatică (unde se află o minoritate maghiară catolică) de restul Ucrainei, trece pe crestele Carpaților, Transilvania revenind Vestului, desparte Croația de Serbia și partea bosniacă locuită de croați de restul Bosniei și Herțegovinei. El spune că o astfel de frontieră există de peste 500 de ani, de la 1500, și ea desparte, în fapt, civilizația occidentală de cea ortodoxă.

Este, desigur, o linie ofensatoare la adresa Europei și a proiectului unității europene, dar profesorul american trebuia să-și justifice într-un fel eseuul său, de altfel, foarte interesant, despre războiul civilizațiilor. În realitate „frontiera europeană se manifestă ca ansamblu de procese economice, sociale, politice, gnoseologice, culturale și psihologice absolut specifice, inconfundabile de la un popor la altul.”¹² Frontiera europeană ține de identitatea europeană. Paradoxul tuturor timpurilor există încă și azi, deși, după cum se prezintă lucrurile de la încheierea Războiului Rece, Europa încearcă să iasă din el. Acest paradox constă în aceea că, în timp ce frontierele exterioare ale continentului s-au aflat într-o continuă expansiune (cucerirea Indiilor, a oceanelor, a Americii, misionarismul), cele interioare s-au găsit într-un permanent proces de erodare. Să fie oare aceasta o expresie a tendinței intrinseci spre unitate a continentului european? .Greu de spus. Pentru că, la urma urmei, toate războaiele din Europa (care au fost și cele mai mari războaie de pe planetă) s-au dus, în primul rând, pentru modificarea frontierelor interioare ale Europei, dar și pentru cele provenite prin expansiunea economică, politică, socială și culturală a continentului.

Nu întâmplător, după cel de al doilea război mondial și, mai aproape de noi, după celebra conferință de la Helsinki, s-a convenit ca frontierele geografice stabilite după cel de al doilea război mondial între state să nu fie niciodată modificate prin forță sau prin amenințarea cu forța. Este, totuși, doar o convenție. Pentru că, de fapt, fenomenul frontierei se desfășoară în continuare cu aceeași intensitate de mii de ani. Acestea sunt măsuri luate, în principal, pentru prevenirea confruntărilor militare și protecția civilizației europene împotriva dezastrelor pe

¹⁰ Idem, p. 2.

¹¹ Samuel P. Huntington, CIOCNIREA CIVILIZAȚIILOR, Editura ANTET, 1997.

¹² Ibidem.

care le-a cunoscut din plin populația continentului în cele două războaie. Europeanii au ieșit din aceste războaie înspăimântați, uimiți, umiliți și scârbiți. Iar aceste lucruri nu se uită cu ușurință.

Europa încearcă să iasă din acest paradox prin declanșarea unui proces de integrare pe care nu l-a cunoscut niciodată nici un alt continent. Este o integrare prin armonizarea fenomenului frontierei, prin optimizarea lui. De aici nu rezultă că vor dispărea frontierele și, deci, identitățile în Europa. Rezultă doar că frontierele nu vor mai fi linii sau spații de ostilitate și de suspiciune, nici ziduri de tipul celui ridicat prin centrul Berlinului, ci porți deschise spre colaborare și pace, spre unitate și înțelepciune. Cu alte cuvinte, frontierele intra-europene nu vor mai fi ziduri de cetate, ci ferestre luminate și porți deschise spre orizonturi. Cel puțin, așa se speră.

Lumea nu s-a stabilizat și nici nu se poate stabili. Are loc un fenomen permanent al expansiunii frontierei. Este vorba îndeosebi de expansiuni informaționale și economice, dar nu numai, care conduc *nolens volens* la globalizare. „Cultura de consum“ impune și dinamizează acest proces. Consumul de informație și de cultură este atât de mare, încât ambele au devenit obiecte de vânzare de primă importanță. Americanii, spre exemplu, câștigă mai mult din exportul de cultură decât din cel de armament.

Fenomenul nu este nou. El însoțește dintotdeauna societatea omenească. Antichitatea, inclusiv cea timpurie, Evul Mediu, epoca Renașterii și, ulterior, societatea de tip industrial au cunoscut mari expansiuni frontaliere, soldate cu numeroase victime, dar și cu uriașe profituri. În ceea ce privește frontiera și expansiunea acesteia, spre exemplu, antichitatea cunoaște trei etape:

1. Prima se situează undeva, foarte departe, în antichitatea timpurie, și ține până la declanșarea mișcării masive a populațiilor (nomadismul). Ea se caracterizează printr-un proces îndelungat de formare și așezare, în zonele fertile, de-a lungul fluviilor și râurilor și în zonele cu resurse, a popoarelor sedentare. Există diferite tipuri de culturi în această antichitate (a se vedea *cultura de prund* din spațiul românesc din vremea neoliticului), care constau în specificul activității oamenilor din acele spații pentru existența de zi cu zi și pentru perpetuarea comunității și a mijloacelor de viață. În această etapă, frontiera este o *limită* a comunității. Această limită se caracterizează prin posesia unor bunuri, a unor terenuri de vânătoare sau pe care se cultivau cele necesare vieții, dar și prin acel spațiu unde se formează și se perpetuează o mentalitate, o cultură, un stil de viață. Acest spațiu nu este imuabil, nu este dat o dată pentru totdeauna. El trebuie înțeles ca un spațiu viu, metamorfozabil, ca areal, ca o condiție de formare și adăpostire a unei comunități omenești, a unui mod de viață. Comunitatea fiind expansivă, și spațiul se extinde.

Comunitățile antice, în procesul organizării vieții sociale, cunosc ele însele numeroase transformări. Unele dintre ele sunt generate de influența spațiului asupra vieții, altele țin de descoperirea și valorificarea similitudinilor. Comunitățile antice timpurii se extind pe două căi: prin creșterea numerică și a nevoii de un spațiu mai mare – calea extensivă – și prin unirea mai multor comunități și

formarea statelor antice – calea intensivă. Din calitatea ei de *limită* până la care se întinde comunitatea, *frontiera devine zonă de contact, suprafață de separare, de delimitare și, în cele din urmă, linie de despărțire*.

În această perioadă, au loc lupte între state, în principal, pentru extensia suprafeței în numele așa-zisului spațiu vital, pentru putere, pentru resurse. Astfel, încă din antichitatea timpurie, *războiul devine un mijloc de extensie a frontierelor*. Către sfârșitul acestei etape, apar, între altele, lucrările „Arta războiului” a lui Sun Tzî și „Arthashastra” a indianului Kotilya, monumente ale artei militare antice, valabile până în ziua de azi. Tot aici poate fi încadrat și „Codul lui Hammurapi”, care aparține civilizației antice a Orientului Mijlociu.

Războaiele care au loc în această etapă sunt războaie între state relativ stabile, deci, *războaie la frontieră și pentru frontiere*. Ele se caracterizează prin întrebuințarea tuturor mijloacelor – politice, economice, diplomatice, informaționale și militare – pentru obținerea victoriei și expansiunea frontierei (teritoriale, economice și culturale), în detrimentul statului învins. Acesta din urmă este cucerit, micșorat ca arie geografică sau doar supus.

China, India, Mesopotamia, Tracia antică (din care face parte și civilizația dacilor și geților), Grecia, Egiptul și, mai târziu, Imperiul roman formează un lanț al civilizației antice și reprezintă un rezultat al expansiunii frontierelor în acest mod, îndeosebi în prima și în cea de a treia etapă ale antichității.

În etapa întâi, în afară de aceste dispute pentru frontiere și resurse, este posibil să fi avut loc un fel de „misionarism” intrinsec, despre care nu se vorbește prea mult în istorie (desigur, din cauza lipsei unor dovezi concludente și a unor acțiuni spectaculoase, de tipul războaielor), care va influența, înaintea ascensiunii curbei fenomenului nomadismului, constituirea principalelor areale ale civilizațiilor antichității. O parte dintre acești „misionari” au pornit din spațiul carpato-dunărean, apreciat, în unele lucrări ca loc de origine al arienilor. Într-o lucrare a lui V. Gordon Childe¹³ se află expusă o hartă a distribuției arienilor. Se vede foarte clar că ei se află în spațiul dunărean, între Carpați și Nistru. O serie de specialiști de la Universitatea din Cambridge arată, după îndelungate cercetări, că singurul spațiu corespunzător condițiilor din vechea literatură vedică este cel carpatic, în care ei plasează, sub titulatura „Ancient India”¹⁴, faza primară a Culturii Vedice. În anul 2000 î.e.n., triburi de origine europeană, care își ziceau *arieni* (în sanscrită, *arian* înseamnă *nobil*) s-au stabilit în partea de nord-vest a Indiei. S-a discutat foarte mult în legătură cu originea acestor triburi. Pentru lucrarea de față nu este importantă această discuție, ci faptul că o astfel de realitate reprezintă o dovadă a expansiunii frontierelor civilizaționale încă din îndepărtata antichitate. Și mai este de remarcat că arienii veneau dintr-un spațiu cu o cultură care (dacă este adevărat ce se spune în aceste lucrări ale cercetătorilor de la Cambridge) era nu numai bine conturată, ci își avea sistemele ei de valori care au influențat viața indiană a acelor vremuri (ei

¹³ WWW.DACIA.RO, în *Strămoșii arieni*, se citează lucrarea: V. Gordon Childe, THE HISTORY OF CIVILIZATION - THE ARYANS

¹⁴ WWW.DACIA.RO, în *Strămoșii arieni*, se citează lucrarea: E.J.Rapson, THE CAMBRIDGE HISTORY OF INDIA, p. .65 - 76

alcătuind casta *brahmanilor*, a preoților, adică a „celor născuți de două ori“, care era prima în ordinea importanței, celelalte trei, inferioare acesteia, fiind: *kṣatrya*, adică domnitorii și războinicii, *vaisyas*, adică negustorii și țăranii, și *sudras*, adică servitorii). Multe cuvinte din sanscrită - *om*, *dava* sau *deva* (zeu), *vede* (a cunoaște) etc. sunt asemănătoare cu cele din limba noastră. Spre exemplu, cuvântul *om*, existent în sanscrită, care pare de neînțeles în celelalte limbi – și nu a fost tradus -, este pronunțat cu respect în templele indiene, el reprezentând legătura ființei umane cu divinitatea. În sanscrită, acest cuvânt are același înțeles cu cel din limba română, exprimă adică însușiri superioare care țin de o legătură majoră cu divinitatea. De unde și sensul atât de profund al expresiei românești *A fi om e lucru mare...*

„Și dacă sărim din îndepărtata Indie la Traci..., descoperim Sucidava ca oraș al zeului Suci, Moldava ca ținut al zeului Mol și, dintr-o dată, cuvinte dacice «fără sens» încep să aibă un nou înțeles. Ba mai avem și un oraș Deva. Descoperim că orașe, așezări, ținuturi ale vechii Tracii, ale vechii lumi pelasgice, aparțineau unor «zei» din prima sau a doua rasă a lumii. Și când aceiași tibetani, elevi ai acelor arieni-sanscriți își încep rugăciunile cu cuvântul *OM* - același cuvânt pe care-l găsim peste tot în scrierile vedice și nici un upanișad nu începe fără el, *OMUL*, omul arian ce leagă ființa supremă, imaterială, de cea materială, domină viața.”¹⁵

Oare, cu patru mii de ani în urmă, a avut loc o expansiune a frontierei din acest spațiu spre alte spații din continentul euro-asiatic? Este o întrebare la care va răspunde cu siguranță, mult mai detaliat și mai precis ca astăzi, cercetarea istorică. La urma urmei, nici nu este atât de important cine s-a extins și cum s-a extins. Important este modul în care înțelegem acum fenomenul frontierei și ce anume facem pentru ca el să nu ducă la catastrofe politice, economice, culturale și umane.

2. Cea de a doua etapă a antichității se caracterizează prin nomadism. Aici nu mai este vorba de extinderea frontierelor, de o luptă pentru frontiere sau la frontiere, ci de un fenomen perturbator, care a schimbat sau a influențat întregul mod de viață al antichității și chiar al Evului Mediu. Foaierul perturbator se întinde de la est și nord de Marea Caspică până în Manciuria și cuprinde populațiile nomade de stepă. Acestea au o organizare militară, sunt compuse din războinici, care sunt și foarte buni călăreți, iar filosofia lor este cea a spațiului gol, adică acea filozofie care impune mișcarea, fuga peste orizonturi, invazia. O dată cu năvălirea hunilor asupra Chinei și, în același timp, asupra Europei, începe marea confruntare a antichității (care se mai continuă, într-o anumită formă, și azi) între popoarele sedentare și popoarele nomade. Foaierul perturbator este generator de populații care năvălesc peste alte populații, de regulă, sedentare. Dar și în rândul populațiilor nomade au loc confruntări extrem de violente, mai ales pentru pășune, unele dintre aceste populații fiind de păstori nomazi.

Există trei tipuri de nomadism. Unul, alcătuit din populații războinice, care urmăresc să prăduiască populațiile sedentare. Aceste populații nomade trăiesc, de fapt, din prăzi și, o lungă perioadă de timp, Asia sud-estică și Europa se vor

¹⁵ www.Dacia.ro *Strămoșii arieni*

confrunta cu astfel de năvăliri teribile și feroce. Este și motivul pentru care China a ridicat marele zid. Un alt tip de nomadism este cel temporar, sau cel impus de anumite conjuncturi (geografice, sociale, climatice etc.) și constă în deplasarea unor populații nu pentru a prădai, ci pentru a-și găsi un alt loc sub soare, unde să se adăpostească și să-și continue viața. Și, în sfârșit, cel de al treilea tip de nomadism este cel permanent, adică cel cu care ne confruntăm și azi. Acesta are, la rândul lui, mai multe forme de manifestare. Una dintre ele este nomadismul ȝiganilor. Acesta începe cu mult timp în urmă și se va continua și în viitor. Este, deopotrivă, un nomadism în interiorul frontierelor statelor, ca un fel de mișcare browniană a particulelor dintr-un lichid aflat într-un vas, și un nomadism transfrontalier, care ne dă atâta bătaie de cap și azi. O altă formă de manifestare a nomadismului permanent este cel civilizat. Acesta din urmă nu este doar un produs al globalizării economiei și informației – care influențează foarte serios fenomenul frontierei –, ci și o caracteristică intrinsecă unor populații. Spre exemplu, în Statele Unite, americanul care se respectă, la 5 – 6 ani, își schimbă locuința și chiar ținutul. Însă aceste ultime tipuri de nomadism nu sunt o simplă continuare a nomadismului primitiv antic, ci o preluare a unor elemente ale acestuia de către populațiile sedentare.

Războiul între nomazi și populațiile sedentare a fost câștigat, în cele din urmă, de sedentari¹⁶, dar de aici nu rezultă că, în urma acelor confruntări dramatice, sedentarii au rămas neschimbați. Adevărul este că nomazii, deși au fost asimilați de către populațiile sedentare, le-au „contaminat” pe acestea cu spiritul mișcării, cu filosofia spațiului gol, a acelui spațiu care trebuie umplut cu ceva. Desigur, gradul de contaminare este diferit de la o populație la alta, de la o civilizație la alta. Dar această contaminare există și ea se va manifesta pregnant, începând chiar cu perioada următoare a antichității.

3. Cea de a treia etapă se caracterizează prin constituirea unor entități și identități civilizaționale puternice, relativ stabile, dar puse pe expansiune. Este perioada în care frontierele sunt iarăși obiect de dispută. Războaiele medice și, mai ales, războaiele duse de Imperiul roman constituie o expresie a expansiunii frontierei în această etapă. Ea are loc în condițiile în care foaierul perturbator este încă foarte activ. Această activitate va aduce grave prejudicii popoarelor stabile, sedentare, dar, în cele din urmă, ele vor rămâne pe loc, cele mai multe dintre ele urmând să înfrunte alte și alte valuri perturbatoare sau alte și alte efecte ale expansiunii frontaliere.

Matricea antichității – cea mai fascinantă dintre toate epocile civilizației omenești – s-a reprodus aproape în fiecare epocă istorică ulterioară, astfel încât putem spune că omenirea nu a reușit să creeze nimic care să nu fi fost, în embrion, în antichitate.

¹⁶ Gérard Chaliand, *ANTHOLOGIE MONDIALE DE LA STRATEGIE DES ORIGINES AU NUCLEAIRE*, Edition Robert Laffont, S.A., Paris, 1990.

Așadar, fenomenul expansiunii frontierei îl întâlnim, aproape neschimbat ca esență, și în Evul Mediu și în Renaștere, și în epoca modernă și contemporană, și astăzi. Și, probabil, îl vom întâlni și în viitor. Pentru că el ține de dinamica interioară a societății omenești de sensul evoluției acesteia. De aceea, putem spune că, o dată cu încetarea expansiunii frontierelor umane (teritoriale, politice, filosofice, culturale, științifice, informaționale etc.), se va ajunge la ceea ce se cheamă entropie zero și omenirea va înceta să mai existe, epuizându-și complet energia de mișcare, de creație.

„Toate națiunile industriale cresc peste granițele lor.”¹⁷ Între 1851 și 1900, Europa a trimis în afara frontierelor sale 35 de milioane de oameni. Acest lucru s-a produs nu neapărat pentru că Europa ar fi vrut, în felul acesta, să cucerească lumea, să-și extindă frontierele dincolo de limitele ei geografice. Acest lucru s-a întâmplat și pentru că Europa, datorită condițiilor impuse de revoluția industrială, nu i-a mai putut hrăni. Cauza acestei mișcări rezidă, deci, într-o tensiune interioară, într-o acumulare interioară care determină explozia și ieșirea peste margini. Când este vorba de populații, de o dinamică a societății omenești, înseși marginile și mărginirile sunt relative.

Expansiunea nord-atlantică a frontierei a generat numeroase fenomene, unele dramatice, altele care țin de dialogul între civilizații sau de un misionarism care a dus, în mare parte, la crearea actualei forme de existență a societății omenești, o formă concurențială și, adesea, exclusivistă și ostilă.

Analiza atentă a fenomenului frontierei l-a determinat pe americanul James Jackson Turner să propună și, într-un fel, chiar să impună termenul de *frontieră limită*. Acest termen - *frontieră* - se găsește, practic, într-o formă sau alta, în toate limbile pământului: *frontier*, în engleză, *frontiere*, în franceză. Englezii mai întrebuintează și termenul de *boundary* (graniță), iar nemții folosesc noțiunea de *grenzen* (graniță), cu derivatele ei: *landsgrezen*, *straatsgrezen* și *grenzlinie* (linie de frontieră). Termenul *graniță* vine din limbile bulgară, sârbă și croată și are același sens cu cel de frontieră, numai că este mult mai restrictiv și se referă, de obicei, la linia de frontieră care separă un stat de altul. De multe ori, se folosește însă și noțiunea de *graniță a cunoașterii*, spre exemplu.

Nicolae Iorga, în 1938, în lucrarea sa „Hotare și spații naționale”, dezvoltă noțiunea de *hotar*. Marele nostru istoric arăta că hotarul cuprinde o regiune întreagă, fiind un spațiu-limită sau limită a unui spațiu vital: teoria vitalității se bazează pe această idee a hotarului ca producător de sinteză. Hotar înseamnă *până unde cuprinde*, înseamnă *ceea ce ține de pământ și de areal*. El este specific mai ales sedentarelor și joacă un rol foarte important în filosofia identitară, în definirea entităților generatoare de valori.

Expansiunea frontierei în perioada industrializării a însemnat distrugerea a mai mult de 50 de milioane de oameni. Această populație a fost exterminată cu ocazia invaziei civilizației industriale. Paralel cu această expansiune a frontierei

¹⁷ Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, SOCIOLOGIA ȘI GEOPOLITICA FRONTIEREI, Editura Floarea Albastră, București, 1995, p. 4.

occidentale, are loc și aculturația populațiilor tribale. În numai 30 de ani, spre exemplu, tasmanienii au fost reduși cu 98 la sută. Acest fenomen se numește *violența frontierei*. „Frontiera, deci, este expresia ultimei faze din marea expansiune indo-europeană la scară planetară.”¹⁸

Globalizarea pare să fie expresia acestei ultime expansiuni, dar ea reprezintă numai o latură a acesteia, exteriorul ei. Adevărata expansiune a frontierelor, în epoca societăților informaționale și a globalizării, se produce în interiorul societății omenești, este un fel de plonjare în sine, de trecere dincolo de cunoscut, de adâncire a misterului, cum ar fi spus Lucian Blaga. Această plonjare în adânc descoperă noi dimensiuni ale existenței și vocației entității respective, iar de aici se generează sau regenerează energiile necesare rezistenței la expansiunea altora și, în același timp, utile propriei expansiuni. Prima, expansiunea în sine, interioară și complexă, produce și reproduce matca, originea, izvorul. Este o expansiune pe firul apei în sus, spre izvor. Cea de a doua este o bătălie pentru resurse, pentru univers. „*Matca* și *frontiera* sunt cele două repere prin care putem judeca îndeajuns de cuprinzător manifestările unui popor în istorie. (...) Într-un cuvânt, frontiera este locul agresiunii și, deopotrivă, al ripostei la agresiune, după cum tot frontiera este locul marilor recepții culturale.”¹⁹

În viziunea profesorilor Ilie Bădescu și Dan Dungaciu, frontiera are cinci mari trăsături. Ele sunt un rezultat al acțiunilor și interacțiunilor din cadrul fenomenului frontierei. Cele cinci mari trăsături sunt, de fapt, modalități de acțiune și de reacție în procesele frontierei:

- a) frontiera controlată;
- b) frontiera necontrolată;
- c) reacții de întărire;
- d) reacții de slăbire;
- e) retragere (cedare) din fața frontierei.

Frontiera controlată implică metamorfozele dorite și prevăzute, între care se detașează aculturația și crearea dependențelor economice. Spre exemplu, în confruntarea sedentari – nomazi, au câștigat sedentarii. Efectul a constat în aculturația nomazilor, în asimilarea lor. Popoarele nomade, care au intrat în spațiul balcanic până în secolul al X-lea (dar și după aceea), au suferit influența masivă a civilizației trace, grecești și romane. Ei au împrumutat majoritatea obiceiurilor și valorilor de la aceste populații și au impus foarte puține lucruri, între care, se situează un anumit spirit de ordine și disciplină de sorginte militară. Unele dintre aceste populații, după ce s-au sedentarizat (este și cazul populației maghiare) au suferit a doua aculturație, o dată cu expansiunea industrială a Occidentului. Ungaria a suferit acest proces în proporție de sută la sută.

¹⁸ Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, Op. Cit., p. 8.

¹⁹ Ibidem, p. 16.

În România, rezistența la expansiunea frontierei a fost foarte mare, continuându-se, de fapt, o atitudine care datează aici de mii de ani, încă din vremea arienilor. Acest fenomen a dat naștere la ceea ce se numește *frontiera necontrolată*. Românii au opus expansiunii frontierei occidentale o cultură reacționară sută la sută. Această reacție nu este o lipsă de adaptare la vremuri, cum ar spune unii, ci o expresie a identității, o reacție a unui nucleu generator de cultură, de forță spirituală. Un astfel de nucleu ori este distrus, ori continuă să existe și să producă valori, să creeze spiritualitate, cultură. Este cazul populației românești care a impus în zonă nu doar o rezistență excepțională la agresiunea frontierei de tip industrial și cultural, ci un *spațiu-izvor*, generator de valori.

Agresivitatea frontierei se prezintă mai întâi ca expresie a filosofiei vaselor comunicante, deci ca necesitate a *egalizării (nivelării) de culturi*. Pare o agresiune a sistemelor de valori. Aceasta este, desigur, o justificare, o aparență. În realitate, nu este vorba de vase comunicante culturale (economice, informaționale, politice etc.), ci de interese, de impulsuri interioare care determină expansiunea. La o astfel de acțiune (care se argumentează ca fiind culturală) se răspunde pe măsură. Răspunsul spațiului românesc a fost totdeauna unul profund, bazat pe realități care dăinuiesc aici de mii de ani, pe capacitatea creativă a spiritualității românești, pe dinamica excepțională a sistemelor de valori acumulate aici, pe flexibilitatea și adaptabilitatea lor la dialogul cultural universal. Chiar dacă românii au manifestat o rezistență sută la sută la agresivitatea frontierei de tip cultural și industrial, ea nu s-a manifestat violent, prin negare, ci flexibil, prin adaptare și asimilare. Aceasta considerăm că este una din explicațiile forței culturii spațiului românesc.

„Riposta românilor la procesele frontierei n-a început niciodată cu riposta economică, ci ca *reacție culturală*. Riposta a început, de regulă, printr-o reacție la gnoseologia agresivă a frontierei. Adeseori, această ripostă culturală din primul stadiu a fost urmată ori însoțită de una politică și, uneori, militară. Riposta economică a venit mult mai târziu, în stadiul al treilea. Grijă românilor a fost mai întâi sufletul, apoi capul (deci statul) și abia după aceea economia. Așa se face că procesul construcției moderne la români a început cu o simplă mișcare în cultură. (...) Eminescu este culminația capacității de ripostă a românilor la fenomenul «frontierei necontrolate», al coborârii Nordului către Sud la finele secolului al XIX-lea.”²⁰

Expansiunea frontierei, ca parte a fenomenului frontierei, nu trebuie privită doar în latura ei agresivă. Ea ține de „mișcarea browniană” a entităților omenești, ca părți ale sistemului nostru de referință, al spațiului fizic, delimitat de planetă și al celui spiritual, delimitat de capacitatea noastră de a cuprinde și a ne reprezenta raporturile cu Universul. Expansiunea frontierei își are cauze interioare profunde și complexe, aflate în lăuntrul entităților sociale de tip uman. Expansiunea frontierei Imperiului roman a creat Europa de azi, în timp ce expansiunea euro-atlantică a frontierei Vestului a creat America. Expansiunea frontierei Americii de azi va crea, fără îndoială, lumea de mâine.

²⁰ Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, Op. Cit., pp. 21 – 22.

Am subliniat toate acestea, pentru a arăta cât de măreață și, în același timp, cât de precară și de dramatică, de complexă și de discutabilă, de importantă și de presantă este noțiunea de frontieră, câte probleme a pus, de-a lungul mileniilor, și câte încă va mai pune în viitor.

3. Dialectica frontierei

Frontiera nu are același înțeles peste tot, chiar dacă dicționarele îi dau, aproximativ, aceeași definiție. Frontiera, în America, nu înseamnă același lucru cu frontiera din Europa post medievală. În Europa ieșită din Evul Mediu, frontiera era o linie fortificată care despărțea populații dense. În America, frontiera era privită ca margine a locuirii (*margin of settlement*). Explicațiile sunt limpezi.

Dar, indiferent cum ar fi privită și definită, înțeleasă și delimitată, frontiera creează așa numitul *efect de frontieră* care poate să însemne, fie o zonă de confruntare, adică locul (spațiul, linia, zona, baza) unei viitoare ofensive (informaționale, diplomatice, politice, economice, culturale, militare etc.) declanșată împotriva vecinului mai slab sau, împreună cu vecinul, împotriva unui terț pe seama căruia se poate obține un câștig, fie o zonă de confluență, de colaborare. Dar frontiera poate să însemne și limita dinainte a unui spațiu care se cere totdeauna apărat, conservat și transmis așa urmașilor. Este cazul frontierei spațiului locuit de milenii de români, care a suferit, de-a lungul unei zbuciumate istorii, experiențe dramatice și eroismul sublim al celor care n-au cedat niciodată nici expansiunii frontierelor marilor imperii, nici expansiunii frontierelor culturale, religioase, civilizaționale etc. E drept, acest război aproape continuu – pentru că frontierele noastre au fost tot timpul amenințate sau, sub o formă sau alta, atacate – a produs numeroase victime, iar teritoriul nostru a fost mereu supus agresiunilor, sfârtecărilor, rapturilor. De la Burebista (al cărui stat corespundea arealului românilor) încoace au avut loc nu mai puțin de 33 rapturi teritoriale, care nu sunt altceva decât expresii ale agresivității altor frontiere și ale rezistenței spațiului românesc la expansiune. Generalul de brigadă (r) Sever Neagoe²¹, arată și care au fost acestea: după Burebista – 4; după învingerea lui Decebal – 2 (în 106 și 118); de către Ungaria – 6 (5, în secolele X-XII, și 1342 și 1 în 1940); de către Imperiul otoman – 7 (1427; 1484; 1524; 1538; 1540; 1600 și 1660); de către austrieci – 5 (1526; 1660; 1688; 1718 și 1775); de către Imperiul rus – 4 (1812; 1878; 1940; 1948); de către Puterile centrale – 3 (1918) și în favoarea bulgarilor – 2 (1878 și 1940). Aceste rapturi reprezintă o expresie a agresiunii altor frontiere și a rezistenței dramatice a românilor. De la Burebista încoace, spațiul românesc a tot fost sfârtecat, dar nucleul românismului nu a fost niciodată nici distrus, nici anihilat, nici copleșit sau sufocat. Pentru că este generator de cultură, de valoare autentică și de reacție adaptativă.

²¹ Sever Neagoe, *TERITORIUL ȘI FRONTIERELE ÎN ISTORIA ROMÂNILOR*, Editura Ministerului de Interne, 1995, p. 5 și în continuare)

De aceea, pentru români (cel puțin până în acest timp al aderării la NATO), frontiera nu a însemnat limita unui spațiu ostil altor spații, ci limita unui areal care a trebuit tot timpul apărat, protejat, confirmat, afirmat și reafirmat. În această viziune, cei care s-au aflat în slujba frontierei românești – numiți până mai ieri, generic și frumos, grăniceri – n-au fost numai ostașii aflați de pază pe linia bornelor, ci și oamenii de cultură, oamenii de știință, politicienii, economiștii, practic toate vârfurile culturii, științei, politicii și economiei românești. Unul dintre ei este marele Eminescu. Și credem că s-ar cuveni ca ei, acești oameni de cultură, să fie considerați ca fiind cei mai puternici și cei mai temuți grăniceri ai României. Pentru ca o țară să-și poată păstra și apăra frontierele trebuie să aibă puterea de a fi ea însăși, de a genera cultură, stabilitate, omenie, inteligență și înțelepciune.

Toate marile entități agresive, cuceritoare de spații, au dispărut. Doar entitățile generatoare de cultură, de spiritualitate, de forță interioară au supraviețuit. Pentru că ele sunt stâlpii acestei lumi, izvoarele ei cele adevărate, care nu seacă niciodată. Pentru că, dacă vreodată ele vor înceta să existe, și lumea va înceta să mai ființeze pe acest pământ.

3.1. Frontiere naturale și convenționale

Așadar, frontierele n-au fost dintotdeauna simple linii de frontieră. Ele au fost zone, repere, arii, spații de confluență sau de confruntare, limite. Astăzi, filosofia frontierei s-a simplificat mult. Orice frontieră între state este artificială, în sensul că se stabilește prin tratate și convenții. Împărțirea în frontiere naturale și convenționale este relativă. Toate frontierele sunt, într-un fel, convenționale.

Calitatea frontierei de a fi naturală are cel puțin două origini, care nu pot să nu fie luate în seamă, întrucât se referă la esența frontierei:

- a) provine din limita până la care s-a putut extinde o comunitate, în funcție de condițiile naturale de spațiu și de resurse (dacă ea nu a fost conturbată de-a lungul istoriei);
- b) urmează o linie naturală remarcabilă din teren (creastă muntoasă, țărș, râu, fluviu, teren accidentat etc.).

Prima origine este foarte importantă, întrucât ea justifică arealul, spațiul vital, locul de origine. La ora actuală, nu se mai poate ști cu certitudine care au fost și cum au fost aceste frontiere inițiale. Probabil că nici nu au existat, decât ca suprafețe, ca limite până la care s-a ajuns sau până unde era nevoie să se extindă arealul populației respective. Nicolae Iorga scria că „... În timpurile noastre, hotarul este ceva fixat cu cea mai mare îngrijire, geodezic, perfect reperat, punct cu punct. Odinioară nu era așa. La chinezi, avea șanțuri și ziduri care n-au folosit cu nimic pentru apărarea lor. La romani, hotarul se întindea pe kilometri pătrați.”²² Este însă foarte important de știut că actualele frontiere oscilează în jurul acestor

²² Nicolae Iorga, *HOTARE ȘI SPAȚII NAȚIONALE*, Așezământul tipografic Datina Românească, Vălenii de Munte, 1938, pp. 5 – 8.

repere. Vechile vetre au rămas. Chinezii sunt tot acolo unde au fost de mii de ani, indienii, la fel, românii la fel. Mișcarea naturală a populațiilor s-a efectuat păstrându-se totuși matca. Așadar, un studiu atent al frontierei permanente, mai exact al procesualității permanenței hotarului ca modalitate de adaptare a omului la spațiu, de congruență între om și spațiu, în sensul viețuirii și al creației valorilor sociale și spirituale, ar reliefa rolul deosebit al acestor vetre, al acestor areale.

Expansiunea frontierei nu înseamnă distrugerea sau dispariția nucleelor civilizaționale. De aici nu rezultă, desigur, că unele dintre aceste nuclee nu au fost distruse. Cele mai multe însă au rămas. În aceasta constă, de fapt, victoria populațiilor sedentare asupra nomazilor. Victoria aceasta s-a concretizat nu în dispariția fizică a nomazilor, în nimicirea lor, ci în asimilarea lor, în atragerea lor în sistemele de valori create în jurul acestor nuclee de-a lungul a zeci de mii de ani. Ilie Bădescu îl citează pe George Călinescu („Istoria literaturii române“) referitor la concepția lui Eminescu despre stat. Această concepție ni se pare foarte potrivită pentru a justifica oscilația frontierelor în jurul nucleelor producătoare de valori și de aceea o cităm aici. Este, desigur, o concepție organicistă asupra statului, dar, pentru lucrarea de față, nu acest lucru este foarte important, ci acela al întemeierii naturale a statului, în jurul unui sistem de valori, care este stabil, puternic și peren. După Eminescu, „singurul stat temeinic e acela natural, automat ca al albinelor, furnicilor, nu statul liberal alcătuit pe o cale speculativă, întemeiat pe contract social.“²³

Frontierele au vibrat și s-au modificat precum membranele celulelor organismelor vii – pentru că ele însele sunt vii –, dar nucleele au rămas. Așadar, caracterul natural al frontierelor nu constă neapărat numai în delimitări pe fluvii sau creste muntoase, ci și în identități istorice și axiologice. În felul acesta, frontierele naturale au protejat spațiul vital, spațiul de spiritualitate și, de aceea, reacția culturală din aceste spații vitale la agresiunea frontierei, în care se înscrie și puternica reacție culturală românească, a vizat tocmai păstrarea acestor izvoare de la care se adapă omenirea. Fără ele, omul ar dispărea rapid de pe acest pământ. Formulăm aici un avertisment pe care-l considerăm necesar în aceste reflecții despre rolul și locul frontierei în istoria omenirii, în viața comunităților umane: **O dată cu ultima frontieră, va dispărea și ultimul om.** Frontierele nu i-au despărțit niciodată pe oameni. Dimpotrivă, ele i-au unit, delimitându-i, individualizându-le ființa și arealul geografic, istoric, economic și cultural.

Cel de al doilea înțeles al noțiunii de *frontieră naturală* se pare că se referă la modul de marcare. Este mult mai ușor să stabilești frontiera pe Dunăre, spre exemplu, decât să plantezi borne în Câmpia Tisei, delimitând teritoriul românilor de cel al maghiarilor, așa cum s-a hotărât printr-un tratat. Nu aceasta este însă esența problemei. Esența este aceea că, o dată cu crearea statelor naționale, s-a trecut de la frontiera zonală, flexibilă, ca limitare a unui areal etc. la *frontiera fixă*. Acest lucru s-a petrecut însă numai din punct de vedere teritorial. Fiecare stat și-a

²³ Ilie Bădescu, *SOCIOLOGIA EMINESCIANĂ*, Editura Porto-Franco, Galați, 1994, p. 269.

organizat însă viața și administrația nu numai în interiorul acestui spațiu (care a corespuns mai mult sau mai puțin arealului său istoric, psihologic, cultural și moral), ci și în exteriorul acestuia, în dialog cu vecinii și cu celelalte state ale lumii. Nici un stat de pe lumea aceasta nu s-a baricadat între frontierele sale, refuzând dialogul și schimbul informațional, economic și cultural cu întreaga lume.

Și atunci, care-i adevărata frontieră? Mai este ea astăzi importantă? Sigur că este. Frontierele delimitează „casele” națiunilor, ale entităților umane, spațiul lor de muncă, de intimitate, de odihnă și de creație. Dreptul internațional clasifică frontierele în: naturale, geometrice și astronomice. În practică, există frontiere naturale (care urmează liniei naturale din teren: cursuri de apă, linii de creastă, țărmuri de mare, talveguri de văi etc.), frontiere geometrice (determinate în teren prin măsurători precise) și astronomice (care urmează paralele sau meridiane – exemplu: frontierele dintre Statele Unite ale Americi și Canada, dintre Coreea de Nord și Coreea de Sud, dintre Statele Unite ale Americii și Mexic).

După caracteristicile spațiale, frontierele mai pot fi: terestre, fluviale, maritime și aeriene. Se înțelege, este vorba de traseul pe care-l urmează liniile de frontieră dintre două state.

Toate aceste frontiere se stabilesc prin tratate, acorduri și convenții, sunt inviolabile, sunt o expresie a suveranității și materializează un *statu quo* necesar stabilității mondiale și regionale și ordinii de drept.

Dacă s-ar pune problema modificării, altfel decât prin negocieri, a unei singure frontiere, este foarte posibil ca fragilul echilibru internațional stabilit după cel de al doilea război mondial și menținut cu chiu cu vai după Războiul Rece să se spulbere, iar lumea să intre într-un adevărat haos.

Totuși, imediat după încetarea Războiului Rece (de fapt, în ultima fază a acestuia), au avut loc mutații strategice de mare importanță în spațiul european: unificarea Germaniei, divizarea Cehoslovaciei în Cehia și Slovacia, destrămarea Iugoslaviei, destrămarea Uniunii Sovietice, la care se adaugă complexe probleme de frontieră din spațiul caucazian, existența a două state românești și chiar cele care țin de relația Ucraina – România pe tema platoului continental al Mării Negre și încă multe altele.

Toate acestea sunt expresii ale complexității frontierei teritoriale în spațiul european. Probabil că o soluție viitoare va fi asigurată de rezolvarea generală a problematicii frontaliere în cadrul mai larg al fenomenului frontierei europene.

3.2. Frontiere naționale și frontiere europene

Frontierele europene sunt, pe de o parte, un rezultat al interacțiunilor populațiilor din spațiul european și, pe de altă parte, un rezultat al raporturilor de forță. Ele au fost stabilite și restabilite în urma unor confruntări militare îndelungate, repetate și extrem de sângeroase. Într-un fel, frontierele din interiorul continentului european au fost impuse. Este adevărat, națiunile europene după încheierea celui de al doilea război mondial, au acceptat, *nolens volens*, aceste

frontiere și au hotărât că nimeni nu le va contesta și nu va încerca să le modifice prin forță. Și, pentru ca lucrul acesta să fie cu adevărat respectat – ar fi pentru prima oară în istoria continentului –, Uniunea Europeană a elaborat o filozofie de unificare a continentului, de renunțare la vechile rivalități, de conciliere și unificare în fața noilor provocări ale viitorului. O astfel de filozofie, în care se regăsește și noua dialectică a spațiului frontalier, are cel puțin patru determinații:

a) Necesitatea absolută a unificării, cel puțin economice și politice, a continentului în fața concurenței japoneze și americane, transformarea lui într-o mare putere economică și financiară a lumii;

b) Realizarea unui dialog de pe poziții egale cu Statele Unite ale Americii și a unui parteneriat euro-atlantic cerut de noua reconfigurare a lumii în mileniul al treilea;

c) Pregătirea pentru a face față, de pe poziții avansate, fenomenului globalizării;

d) Lichidarea fantasmelor istoriei și fuziunea nucleelor identitare generatoare de valori europene.

În fața unei asemenea proiecții, mai au oare vreun rost frontierele naționale? Foarte mulți s-au grăbit să răspundă că nu. Entuziasmați de perspectiva cetățeniei europene, ei au și văzut dispariția completă a oricărei frontiere și transformarea europenilor într-o apă și un pământ. Or, această reprezentare a cetățeanului european este foarte departe de realitate.

Proiectanții și animatorii Uniunii Europene se împart ei înșiși în două tabere. Unii văd în Uniunea Europeană o simplă uniune, așa cum o spune și noțiunea respectivă și cum, de fapt, s-a și realizat ea până în prezent. Cel puțin în această primă fază, Uniunea Europeană se bazează pe o relație foarte strânsă între state – economică, politică, militară și culturală –, pe un proces de integrare europeană (care este o integrare a entităților naționale) și pe o armonizare a culturilor. În acest proces foarte complex și dinamic, statele naționale își pierd o parte din suveranitate, dar ele rămân totuși state suverane, care produc valori și schimbă valori, care se simt acasă atât în marea casă a continentului Europa, cât și între granițele proprii. Frontierele între statele europene integrate în Uniune n-au dispărut și nici nu vor dispărea curând. Vor dispărea doar rigiditățile, vămuirile, restricțiile economice, militare și culturale. În această etapă a construcției unitare a continentului european, frontierele revin la funcția lor din prima etapă a antichității timpurii, aceea de pasaj, de loc de trecere, de poartă spre lume. O astfel de filozofie este supusă teoriei haosului, care se bazează pe impactul variației condițiilor inițiale, iar materializarea ei depinde în mare măsură de o mulțime de factori, unii stimulatori, alții – cei mai mulți – perturbatori. Procesul constituirii unității continentului nu este simplu. Se înaintează foarte greu, europenii se adaptează anevoie unor exigențe impuse de o mulțime de procese – între care și cel al globalizării –, care nu pot fi controlate, ci doar remarcate și, eventual, evaluate. Însă drumul parcurs de la AELS la actuala configurație a Uniunii Europene arată că sensul integrării europene este ireversibil.

Cea de a doua tabără a europenilor vede în unitatea continentului omogenizarea națiunilor, dispariția frontierelor, regionalizarea și renunțarea la filosofia statalității, mai ales a celei de tip național.

Deocamdată, au dispărut, în mare măsură frontierele financiare, mai bine zis, s-au transformat în niște uși care se deschid „pe bază de celulă” în fața tuturor celor care dețin codul de recunoaștere. Au dispărut – mai precis, s-au transformat în aceleași uși senzorizate – și frontierele economice și cele umane, dar s-au închis cele exterioare, adică frontierele care marchează limita exterioară a spațiului Uniunii. Este vorba de cele care protejează sau ar trebui să protejeze Europa împotriva migrațiilor, traficului de droguri și de carne vie, a terorismului și amenințărilor asimetrice.

Asistăm astfel la un fenomen extrem de interesant. Tensiunile interioare, care generau cândva expansiunea frontierelor statelor europene, s-au mutat la marginea continentului integrat, au devenit tensiuni care generează o nouă identitate europeană, o nouă filosofie de confruntare și, probabil, un nou tip de expansiune.

Viitorul va hotărî care dintre cele două tipuri de integrare europeană și, pe această bază, de transformare a frontierelor va avea câștig de cauză. Cert este că ne aflăm la o răscruce de epoci, mai exact, la începutul unei noi ere, care se aseamănă foarte mult cu cea pe care am numit-o, la începutul acestor rânduri, prima etapă a antichității timpurii.

3.3. Globalizarea și problemele viitoarelor frontiere

Globalizarea este un proces ireversibil. Omenirea tinde spre unitate, chiar dacă, în cazul societății omenеști, unitatea nu poate exista decât prin diversitate. Oricum, globalizarea pare a fi dușmanul de moarte al frontierelor. În acest sens, oamenii vor trebui să rezolve marea dilemă între tendințe și realități. Globalizare înseamnă, în esență, eludarea fragmentării, intensificarea raporturilor politice, economice, sociale și culturale între oameni și entități, dar nu dispariția entităților.

Epoca statelor naționale a promovat, de asemenea, relațiile între entități. Numai că entitatea de bază în respectiva epocă era una predominant politică: statul. Această realitate nu a împiedicat statele să dezvolte relații complexe între ele, să coopereze din punct de vedere economic, să realizeze instituții internaționale culturale, politice, diplomatice, alianțe militare, organizații de securitate, umanitare etc. Tot în această perioadă a statelor naționale, se intensifică procesul de extindere a frontierelor, îndeosebi a celor teritoriale, politice, economice, informaționale și culturale. Numai că o astfel de extensie nu se poate face decât prin agresarea altor frontiere, întrucât atât spațiul fizic, adică teritoriul Terrei, cât și spațiul ei spiritual sunt deja fragmentate în entități cunoscute și recunoscute, care se află în relații de colaborare sau adversitate (rareori, de indiferență). Încă de la începuturile sale, lumea a ieșit însă din propriile sale limite, s-a revărsat peste margini, având ca obiectiv permanent și generos realizarea unității sale. Lumea are vocație cosmică.

Ea este în măsură să cunoască Universul, chiar dacă o astfel de abordare este echivalentă cu infinitul. De unde s-ar putea desprinde concluzia că fenomenul expansiunii frontierei are o desfășurare ciclică, infinită.

Tendința expansivă a omului ține de geneza sa. Frontierele – indiferent care ar fi domeniul lor de identificare – sunt doar limite. Limite temporare. Se pare că etapa statelor, ca entități politice, a trecut. Omenirea are nevoie de o unitate a statelor, de un „stat al statelor“, de un „super-stat“ de un „stat mondial“ sau măcar de un statut mondial. Este greu de definit *hic et nunc* cum va fi, când va fi și cât va fi acesta. Globalizarea informației și a economiei reprezintă deja un prim experiment și un prim eșantion, un prim model al actului globalizării. Se pare că ies la rampă, cel puțin în această primă fază a epocii informatice, alte entități decât cele statale. Acestea sunt, în primul rând, marile corporații industriale internaționale sau transnaționale, marile instituții financiare și marile trusturi media. Acestea nu sunt efecte ale mondializării, ci nuclee care generează complicate procese de globalizare. Desigur, este încă prea devreme pentru a desprinde concluzii din derularea acestui prim proces. Singurul lucru care se poate spune cu certitudine este că un astfel de proces există și evoluează. Tendința este sesizabilă, iar sensul de mișcare al procesului globalizării se conturează din ce în ce mai clar.

Aceste corporații și instituții transnaționale își au, totuși, nucleele în interiorul unora dintre cele mai puternice state ale lumii, care, deocamdată, văd în mondializare cu totul altceva decât integrarea globală a unor parteneri egali. Este vorba de impunerea unor interese, de o nouă ofensivă împotriva restului lumii, cu alte cuvinte, de o nouă expansiune a frontierei, deocamdată, în formulă informațională, financiară și economică.

Astfel de frontiere sunt tot timpul în expansiune. Pentru nucleele generatoare de expansiune, frontierele teritoriale ale statelor devin frâne, iar tratatele și convențiile încheiate cândva, ca și încăpățânarea unor state de a rămâne naționale se transformă, încet, încet, din norme de drept internațional, din piloni de stabilitate și de ordine, în factori perturbatori. Desigur, ale anumitor state, pentru că, de regulă, spațiile în care se află nucleele generatoare de strategii expansive sunt foarte bine protejate prin tot felul de frontiere.

Mileniul al treilea – mileniul globalizării – începe prin *creșterea nelimitată a vulnerabilității frontierelor tradiționale*. Nici un stat de pe lumea aceasta nu este și nu mai poate fi total invulnerabil. Atacul terorist din 11 septembrie 2001 asupra unor adevărate simboluri ale Statelor Unite ale Americii și, la urma urmei, asupra unora dintre simbolurile mondializării, întrucât World Trade Center reprezenta unul din nucleele financiare ale acestei lumi, demonstrează cu prisosință acest lucru. Deci, prima concluzie care se desprinde din debutul mileniului este aceea a fragilizării și vulnerabilizării accentuate a frontierelor și, corespunzător acestora, riposta tradițională sau asimetrică la expansiunea frontierelor. Pentru că nu toată lumea este de acord cu procesul globalizării, în nota în care se desfășoară el acum. Anii care vor urma vor aduce noi dimensiuni ale procesului frontierei. O dată cu expansiunea filosofică a conceptului și cu ofensiva reală a frontierei financiare, a celei economice și a celei informaționale, va crește probabil și dimensiunea

contraofensivei frontierei asimetrice. Aceasta va fi, probabil, contradicția fundamentală a începutului de mileniu. Ea se manifestă pregnant și în ceea ce privește frontierele interioare ale Uniunii Europene.

După cum se știe, Uniunea Europeană este în expansiune. Ea s-a constituit ca ripostă la expansiunea frontierelor economice japoneze și americane și, în scurt timp, a devenit ceea ce a fost Europa în toate timpurile: cea mai mare putere economică a lumii. Expansiunea frontierei europene, în cadrul Uniunii Europene, este una de tip special. Ea are, cum se sublinia mai sus, două dimensiuni. Una dintre acestea constă în expansiunea economică exterioară. Acest proces este de-a dreptul dramatic, întrucât, în teatrul economic al lumii, sunt mai mulți actori de tip agresiv-ofensiv, Statele Unite ale Americii, Japonia și Uniunea Europeană fiind pe primul plan, unul contra celuilalt și, din ce în ce mai mult, împreună, împotriva tuturor. Cu alte cuvinte, bătălia economică în teatru este o adevărată *bătălie de întâlnire* cu mai mulți actori. Deocamdată, rezultatele sunt șocante: mari furtuni financiare, confruntări majore, inclusiv militare, pentru controlul resurselor, înarmări excesive, puternice reacții asimetrice. Uniunea Europeană trece deja printr-o puternică criză de supraproducție. Ca și Statele Unite și Japonia. Bătălia din teatrul mondial economic este una pentru piețe și, în același timp, pentru resurse.

Cea de a doua dimensiune a expansiunii frontierei europene este una de tip intensiv, interioară continentului european. Dar și aceasta are, la rândul ei două dimensiuni. Este vorba, pe de o parte, de extinderea spațiului Uniunii Europene, prin includerea unor noi membri din rândul țărilor din spațiul central și estic european și, pe de altă parte, de transformarea frontierelor exterioare ale statelor membre în frontiere interioare ale Uniunii. În final, se vizează constituirea unei *frontiere exterioare europene*, care se dorește a fi foarte bine protejată și păzită, și continuarea procesului de integrare a frontierelor statelor europene, în sensul „Acordurilor de la Schengen”.

Problemele frontierelor interioare și exterioare europene sunt foarte complexe. Dar, la drept vorbind, nimic nu a fost și nu este simplu în ceea ce privește realizarea unității continentului european. În primul rând, trebuie spus că, în ceea ce privește evoluția configurației Uniunii Europene, cele două mari grupări de opțiuni (o configurare a unei Uniuni constituită din state naționale, deci o configurație de state, și, respectiv, o federalizare a continentului) par contradictorii și chiar ireconciliabile. În realitate, ele sunt doar *metode* diferite de realizare a unității continentului. Prima vizează o *Uniune de state*, în care se păstrează frontierele exterioare ale statelor membre și se creează o *frontieră exterioară europeană comună* a tuturor acestor state, iar cea de a doua vizează depășirea acestei etape restrictive și constituirea de la început a unui mare stat federal european, ceea ce, după părerea noastră, nu se poate realiza dintr-odată decât printr-o terapie de șoc extrem de costisitoare și de riscantă, date fiind tradițiile îndelungate, marile vulnerabilități economice, politice, sociale, informaționale și culturale din acest început de mileniu, inexistența unei baze economice și legislative care să susțină un astfel de proces și numeroasele amenințări asimetrice

care se conturează la orizontul noii societăți de tip informațional. Pe acest continent s-au desfășurat două războaie mondiale și atâtea conflicte frontaliere cât nu există în toată lumea la un loc.

Și totuși, aici, pe bătrânul continent european, se desfășoară unul dintre cele mai ample procese de integrare cunoscute vreodată în lume. Iar acest lucru presupune, între altele, o nouă filozofie a frontierei. Ea trebuie să răspundă în continuare, după părerea noastră, la o serie de întrebări tranșante privind conținutul real al conceptului de frontieră. Sunt statele europene pregătite să renunțe la *frontierele lor exterioare* în favoarea unei *frontiere exterioare europene*? Și, dacă s-ar manifesta totuși o astfel de voință politică și economică, atunci este Uniunea Europeană capabilă să construiască un super-stat european cu un teritoriu de 3.200.000 de kilometri pătrați și o populație de 370.000.000 de oameni, separați atâtă vreme prin legi, obiceiuri, prejudecăți, realități și fantasme ale unei istorii care a dominat continentul încă din antichitatea timpurilor? Nu cumva, înainte de a se trece la o astfel de întreprindere extraordinară, ar trebui armonizată legislația interioară a statelor, consolidate foarte puternic frontierele exterioare europene, ameliorarea decalajelor, depășirea prejudecăților, ieșirea din fantasmalele istoriei și soluționarea a mii și mii de probleme care țin de funcționarea acestui viitor super-stat?

Pornind de la o serie de realități privind noua filozofie a frontierei europene, *Revue des Deux Mondes* din ianuarie 1997 face o analiză consistentă privind libera circulație a persoanelor și mărfurilor în spațiul Schengen. După cum se știe, punctele fixe de supraveghere și control la frontieră, inclusiv cele de control vamal, în cea mai mare parte au fost suspendate și înlocuite prin controale mobile. Avantajul acestora ar consta în faptul că se extinde aria de control, reducându-se, în același timp, posibilitatea eludării punctelor fixe. Acest avantaj ar fi real, în situația în care controlul mobil ar fi complementar controlului fix. Au fost înființate „comisariate comune” și „echipe de observatori și de control în adâncime”, până la 20 de kilometri. Acestea nu pot rezolva însă multiplele probleme care se pun, cel puțin în această etapă, privind regimul turiștilor, traficul de droguri, migrația persoanelor, în general penetrarea spațiului Schengen de către persoane, rețele, grupuri, inclusiv teroriste, care ar putea destabiliza acest spațiu și crea mari necazuri în ceea ce privește ordinea, siguranța cetățeanului, securitatea și echilibrul spațiului european. Articolul subliniază disfuncționalitățile sistemului, ruperea lui de realitățile concrete ale fenomenului frontierei. Este vorba, între altele, de o forțare a legislației pentru a crea un cadru propice evoluției, în sensul dorit, a fenomenului frontierei. Spre exemplu, în articolul 7A al *Tratatului privind libera circulație*, modificat în 1992, se prevede că „pentru ca această Comunitate să devină o veritabilă piață internă, să funcționeze în condițiile pieței din oricare țară, trebuie să fie desființate frontierele fizice, adică orice control, formalitate, procedură, verificare, examinare, inspectare etc., (denumite în context «controale»), la frontierele interne, după exemplul absenței verificărilor la granițele dintre regiuni, înăuntrul pieței naționale. Aceasta este o obligație care nu poate fi interpretată: în Comunitate trebuie abrogate toate controalele la frontieră, oricare ar

fi forma lor și oricare ar fi justificarea.“ Articolul 7A este, în această formulare, extrem de categoric. El forțează nota, în dorința de a se crea o condiționare intempestivă, adică o obligație pe care statele membre ale Comunității (Uniunii Europene) trebuie să și-o asume și să o respecte. Este o „agresiune timpurie“ asupra conceptului de *frontieră*, înțeles doar în sensul restrictiv, formalist, excesiv limitativ, care nu poate avea decât consecințe negative în fenomenul integrării europene.

Rezultatele concrete ale excluderii acestor limitări (necesare, de vreme ce zonele intra-europene sunt diferite) au dus la crearea unor probleme extrem de complicate în spațiul european. În primul rând, este vorba de distrugerea acelei rețele care filtra și selecta circulația persoanelor și bunurilor în acest spațiu, controlând procesul migraționist și menținându-l în limite suportabile și prevenind extinderea rețelelor traficantilor de droguri, a fenomenului terorist și a vulnerabilităților care apar în confruntarea mecanismelor democratice europene cu tot felul de acțiuni și reacții asimetrice.

Se pare că, într-un fel, s-a încălcat ordinea firească a constituirii și consolidării comunității europene. Mai întâi, se cereau delimitate *frontierele exterioare* ale continentului, crearea unor condiții favorabile în spațiul frontalier, astfel încât aceste frontiere exterioare europene să nu devină un zid de izolare a Uniunii Europene, nici un spațiu lipsit de orice fel de control, ci un spațiu de dialog cu lumea de dincolo de frontierele europene și abia după aceea să fie pusă în discuție problema frontierelor interioare. Nu poate fi însă exclusă nici varianta construcției frontierelor europene exterioare prin rezolvarea treptată și benefică a problemelor de integrarea frontierelor continentale interioare.

Frontierele exterioare ale spațiului Uniunii Europene, extinse la limitele „naturale“ ale continentului, nu se pot realiza doar printr-o simplă voință economică sau prin presiunea factorului economic și a celui financiar. În fapt, trebuie afirmată și confirmată efectiv o comunitate culturală, spirituală și identitară europeană, prin înlăturarea acelor limitări artificiale impuse de ideologii și mentalități, prin lichidarea decalajelor economice determinate de separarea sau împărțirea Europei după voința și interesul unor mari puteri. Înainte de a vorbi de o unitate a continentului, trebuie distruse miturile care au generat MitelEuropa, zona Balcanică, Europa de Est și Europa de Vest, spiritul de confruntare, politica sferelor de influență, spiritul Păcilor de la Westfalia din 1648 și alte asemenea concepte care au umplut de scârbă, ură și prejudecăți populațiile acestui minunat continent.

Oricum, fenomenul frontierei europene nu este nici simplu, nici neimportant. De el depinde în mare măsură și relația euro-atlantică și cea euro-asiatică și cea euro-africană și cea euro-islamică, fără de care fenomenul frontierei europene ar fi doar o acțiune unilaterală, adică pregătirea în secret sau în văzul lumii a unei noi expansiuni, desigur, în detrimentul altor civilizații care, puse în fața unei asemenea realități, nu vor întârzia să reacționeze.

Așadar, se pune întrebarea: fenomenul frontierei europene va pregăti o nouă bază de plecare pentru o nouă ofensivă a frontierei continentale sau euro-atlantice,

sau va opera doar acele delimitări strict necesare identității europene, concurențiale, dar neagresive, puternice, generatoare de resurse și de potențial, dar neconflictuale, cooperante și umanitare? Aceasta-i întrebarea cea mai tulburătoare la va trebui găsit un răspuns pe măsură. Pentru că nu totdeauna se și obține ceea ce se dorește. Există linii-forță, sensuri care depind, cum se afirma mai sus, de variația condițiilor inițiale, fenomenul fiind foarte greu (chiar imposibil) de controlat și de dirijat. Realitatea acestei lumi, inclusiv a frontierelor ei, nu se supune totdeauna voinței acestei lumi, nu răspunde unor ecuații lineare, ci depinde de o mulțime de factori greu previzibili și, adesea, imposibil de controlat.

De aceea, încercarea de cunoaștere și înțelegere profundă a fenomenului frontierei, în toată complexitatea lui, poate reprezenta o soluție pentru modelarea viitorului.

3.4. Frontiera României

România se află în zona inițială a trei mari culoare strategice: culoarul strategic central european, care începe din fosta Galiție Orientală și se continuă pe la nord de lanțul muntos Carpați, Alpi, cu axul Lvov, Varșovia, Berlin, Paris, Normandia; culoarul strategic al Dunării și culoarul strategic maritim – Marea Neagră, Marea Egee, Marea Mediterană. Prima rocadă de valoare strategică este situată între Prut și Nistru, iar cea de a doua între Prut și Carpați. Pe aceste culoare, în antichitatea târzie și în Evul Mediu, au năvălit popoarele nomade din foaierea asiatic perturbator și tot pe aici s-a înfruntat Estul cu Vestul și Nordul cu Sudul.

În vremea imperiilor, țara noastră îndeplinea rolul de stat-tampon, mai exact, de state-tampon (ne referim la Moldova și la Țara Românească, dar și la zona interioară a Carpaților de Curbură). Cu alte cuvinte, spațiul țării noastre a fost, din vremuri foarte vechi, o zonă de confruntări frontaliere și de siguranță frontalieră pentru alții. Este și motivul pentru care strămoșii noștri, chiar dacă nu puteau trage o linie care să-i delimiteze de alții, au privit și tratat problema hotarului, a limitelor, în modul cel mai serios cu putință. Frontiera era, pentru daci și pentru geți, un spațiu de așteptare și de siguranță. Ei o păzeau în zonă, nu linear, și luau toate măsurile pentru ca riposta care se dădea atacatorului să fie flexibilă și inteligentă.

Dacii își apărau frontiera în mod activ, conștienți că, de modul cum se comportă aici, în acest spațiu din avanposturi, depinde viețuirea și supraviețuirea lor pe pământul strămoșilor. Limitele statului lui Burebista se întindeau de la Balcani până în Carpații Albi, din Câmpia Pannoniei până dincolo de Nistru. Aceste limite nu sunt un produs al expansiunii frontierei, ci al transferării filosofiei frontierelor interioare dintre triburi în spațiul care le delimita pe acestea de alte triburi. Frontiera dacilor și geților din vremea lui Burebista este rezultatul unui proces de integrare a triburilor traco-dacice, așa cum frontiera europeană de azi este sau va fi o consecință a integrării continentului.

În același timp, Dacia se comporta ca un centru care emana spiritualitate, în sensul în care spațiul carpato-dunărean, în neolitic, reprezenta o adevărată grădină

înfloritoare a acelor timpuri. Este, poate, și motivul pentru care Simion Mehedinți spunea că Dacia este o „Americă” a antichității romane. Dacia a produs tot timpul o cultură de reacție, care abia de câteva decenii încoace începe să fie studiată cu mai multă aplecare spre origini.

Fenomenul frontierei în spațiul carpato-dunărean nu este însă unul de falie, ci unul de nucleu. Dacia nu a fost un avanpost în apărarea Europei, cum se spune adesea, nu a fost o țară de frontieră europeană. Dacia a fost un nucleu al civilizației europene, iar Sarmisegetusa a fost punctul de maximă concentrare a acestuia. Nu degeaba denumirea de Sarmis-eg-e-tusa (Sarmis = mare; ege = pământ; tusa = fiu), care pare să însemne „primul pământ ieșit din mare” sau „pământ, fiul mării” (Mării Sarmatice, evident) reprezintă, împreună cu sistemul de peșteri, între care se situează și „Peștera lui Zamolxe” de la Polovraci, un sanctuar ciudat, enigmatic și măreț, care nu a fost niciodată descifrat. Totdeauna, aceste locuri au fost învăluite de mister. Ele poartă mesajul înaintașilor și definesc cum nu se poate mai bine spiritul frontierelor noastre flexibile, dar neexpansive, puternice, dar neagresive, care au rezistat de mii de ani în același spațiu și n-au putut fi niciodată ignorate, chiar dacă, adeseori, nu au fost respectate.

România nu a practicat niciodată în istoria ei, din neolitic încoace, expansiunea agresivă a frontierei, ci, dimpotrivă, s-a opus prin toate mijloacele unor astfel de expansiuni. Spațiul românesc se caracterizează prin rezistența la expansiune, iar lecțiile trecutului sunt clare în acest sens. *România este singurul teritoriu din acest spațiu binecuvântat de Dumnezeu care nu și-a propus niciodată extinderea teritoriului pe seama vecinilor sau a altora, de peste mări.*

Analiza frontierei și a fenomenului frontierei spațiului românesc nu poate să nu pornească de la această realitate. *Poporul român este un ctitor de frontieră stabilă, este un producător și un furnizor de stabilitate.* Întreaga lui istorie este marcată de această caracteristică foarte importantă. Ea rezultă dintr-o capacitate receptivă, adaptativă și asimilativă remarcabilă, bazată pe o filozofie profundă a spațiului-izvor, pe însușirile native ale unui neam ancorat în pământul natal precum stejarii.

Istoria scrisă a neamurilor din care face parte și poporul nostru începe, într-un fel, de la Herodot încoace, iar remarcă acestuia potrivit căreia tracii alcătuiesc cel mai mare popor după cel al indienilor, iar dacă ar fi uniți, ar fi de neînving, precum și elogiul adus geto-dacilor ca fiind *cei mai viteji dintre traci* sunt binecunoscute fiecărui român. Ele nu au fost estompate de marile oportunități ale istoriei, de mulțimea de curente, teorii și fel de fel de alte presupuneri care au aruncat mai mult umbră decât lumină asupra originii poporului român. Filonul acestui popor vine din negura vremurilor, iar asimilările și transformările produse de-a lungul mileniilor fac parte din natura lucrurilor și n-au schimbat cu nimic esența: *poporul din spațiul românesc, unit sau nu în aceleași hotare, în aceleași limite, a trăit potrivit aceluiași legi ale pământului, în comunități rurale puternice, distribuite în zone cu resurse foarte bogate, în spații ale căror frontiere interioare au rămas și ele neschimbate de milenii.* Triburile geto-dace vorbeau aceeași limbă, cu graiuri diferite, care, în pofida evoluției incontestabile a limbii, s-au menținut

așa până azi. Aceste frontiere interioare delimitau probabil, Maramureșul istoric, Transilvania, Banatul, Getia sau Muntenia, zona Moldovei și Dobrogea, pământul dintre Dunăre și Mare. Primul care a înțeles că neamul traco-dacilor este același este regele Burebista. El a unit toate triburile dintre Munții Hamus (Balcani), Carpații Albi, Dunărea Mijlocie, Morava, iar spre est, până la Pontul Euxin și gurile Bugului, în cea mai mare parte a arealului trac. Teritoriile rămase în afara statului lui Burebista erau locuite de populații tracice care i-au influențat pe greci și care nu se deosebeau esențialmente de populația cuprinsă în statul dac. Dovada cea mai grăitoare a acestui adevăr o reprezintă dialectele istroromân, aromân și meglenoromân care se mai vorbesc și astăzi, după mai bine de două milenii, în pofida tuturor experiențelor dramatice din Balcani, în peninsula Istria, în Albania și chiar în Macedonia.

Statul lui Burebista se bucura de puternice alinamente de fortificații, atât în interior, cât și la frontiere. Marele rege dac și-a luat în serios rolul său de unificator al geto-dacilor și a luat măsuri ferme de protecție a frontierelor, instituind aici străji și străjeri care vegheau zi și noapte și vesteau apropierea dușmanilor prin aprinderea focurilor, obicei păstrat în spațiul românesc și în Evul Mediu, ba chiar și în epoca modernă.

Rege abil și foarte inteligent, Burebista, urmând iscusinței lui Dromichates, a creat o adevărată strategie a frontierei, întreprinzând numeroase acțiuni care să împiedice atacarea statului său și alianța posibililor adversari cu Roma. După unele opinii, este posibil ca vestitul pod de peste Dunăre de la Drobeta să fi fost construit chiar în timpul marelui rege dac pentru dinamizarea spațiului interior, a comerțului cu romanii și capacității de comunicare din

regiune și, evident, permiterea manevrei strategice îndeosebi la sud de Dunăre pentru contracararea acțiunii romanilor. Opiniile respective se bazează pe calcule potrivit cărora, în vremea aceea, nu se putea construi, într-un timp atât de scurt (102-105), un pod peste un fluviu de mărimea Dunării, cu atât mai mult cu cât malul stâng al fluviului era controlat de daci. Acest pod trebuie să se fi construit într-un regim pașnic, ca o punte de comunicare, de comerț și de bună vecinătate.

Indiferent care ar fi realitatea, cert este că marele Burebista este primul dintre regii daci care a realizat o politică a frontierei, desființând frontierele interioare între triburi și consolidând frontiera exterioară a statului și constituind un sistem coerent și eficient de pază și supraveghere a acesteia. Și regele Decebal a păstrat această filozofie a frontierei.

Ulterior, stăpânirea romană și epoca migrațiilor, cu toate teribilele încercări ale populației din acest spațiu, n-a schimbat esența filosofiei frontierei spațiului românesc. Care a rămas aproape aceeași până azi.

Frontiera românilor n-a fost niciodată un zid de cetate. Ea s-a dorit a fi o zonă sau o linie de bună vecinătate, de siguranță pentru stat și pentru oameni, de protecție a celor care au durat și vor dura valorile poporului nostru, nu izolat, desigur, ci în marea familie a valorilor continentului.

Mulți au considerat și consideră România o țară de falie, o zonă tampon, o frontieră între estul și vestul continentului. În diferitele strategii care s-au derulat de-a lungul secolelor, aceasta a fost o realitate. Frontiera teritorială a Imperiului rus s-a extins, în 1812, până la Prut, iar Moldova dintre Prut și Carpați era considerată un fel de zonă tampon (zonă de siguranță strategică) între acesta și Imperiul habsburgic, mai exact, o zonă suficient de mare care să permită manevra strategică pe direcții exterioare, dar nu atât de mare încât să ridice pretenții de independență absolută, să devină ostilă, să-și caute aliați și să treacă la ofensivă împotriva imperiului. Mai mult, prin diferite manevre diplomatice foarte subtile sau foarte brutale, imperiul și-a asigurat nu numai militar, ci și politic frontiera sa vestică exterioară.

Exact în același mod a procedat și Imperiul otoman, care și-a extins frontiera până la Dunăre și a păstrat Țara Românească drept zonă de siguranță strategică, impunând reguli, domnitori și asigurându-le acestora, în limite destul de largi, o anumită libertate de acțiune.

Imperiul austro-ungar, care visa să ajungă, prin Carpații de Curbură la gurile Dunării, și-a fixat o astfel de zonă de flexibilitate strategică în interior, în spațiul care, astăzi, cuprinde județele Covasna, Harghita și jumătate din Mureș. A colonizat, aici, mai întâi teutonii, dar aceștia, aroganți și inflexibili, n-au rezistat și au fost alungați. Ulterior, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, au fost colonizați secuii, care s-au împăcat rapid cu populația locală și au îndeplinit cu destul succes cea mai mare parte (nu integral) a misiunilor pe care le-au avut. Scopul acestei

zone era să facă siguranța frontierelor Imperiului Habsburgic spre Est, să asigure manevra strategică pe direcții interioare (în caz de război) și, la momentul potrivit, să permită o acțiune foarte rapidă, desfășurată prin surprindere, în forță, pentru a pune stăpânire pe Gurile Dunării. Era

vorba de configurarea unei noi expansiunii a frontierei exterioare a Imperiului habsburgic, care n-a mai avut însă loc, întrucât frontierele interioare erau mult prea puternice pentru a permite o ofensivă a celor exterioare.

Pe aceste coordonate evoluează fenomenul frontierelor teritoriale ale spațiului românesc, sfârtecat și supus intereselor marilor imperii ale vremii. Deși românii nu puteau încă să aspire la reunificarea reală a frontierelor lor în arealul Daciei (acest lucru nu era posibil, atâta vreme cât spațiul românesc se constituia, în sensul realității schițate mai sus, într-o zonă de confruntări frontaliere între marile imperii ale vremii), fenomenul frontierei românești se derula într-un sens care, în 1918, avea să reconstituie, în mare parte, frontierele nucleului arealului vechii Dacii.

Dinamica frontierei românești cunoaște cel puțin două dimensiuni de mare importanță pentru explicarea fizionomiei spațiului nostru de viață, de existență. Una dintre acestea este statornică, neschimbată de milenii, și ține de suflet. Frontiera sufletului românesc este stabilă și perenă. Ea nu s-a schimbat niciodată, indiferent care ar fi fost împrejurările, realitățile și condițiile de viață ale neamului. E drept, s-au schimbat unii oameni, dar nu îndeajuns de mulți pentru a produce vreo mutație a frontierelor sufletului românesc. Cea de a doua dimensiune este cea a arealului spațial și spiritual. Această frontieră se caracterizează prin flexibilitate și rezistență la ofensiva altor frontiere. Și chiar dacă, de-a lungul mileniilor s-a mai pierdut ceva din spațiul de formare și viețuire a românilor, hotarul românesc a fost și a rămas unul producător de sinteză. El nu se poate schimba, pentru că ține de esența fizică și psihică a neamului, este arealul în care s-a dezvoltat și s-a reprodus forma noastră de existență.

Fenomenul frontierei cuprinde nu numai dinamica teritoriului (creșterea sau descreșterea spațiului supus suveranității statului), ci și celelalte procese care țin de unitatea și dinamica spiritului, a economiei, a modului de viață. Frontiera nu este un miracol. Nu este doar o linie care separă și unește, care delimitează și configurează. Frontiera este un proces complex de interacțiuni prin care entitățile evoluează, cooperează sau se confruntă, își construiesc sau își distrug viitorul, în funcție de vocația pe care o au și de sistemele de valori care le alimentează izvorul.

Frontiera nu este o barieră, un zid sau o tranșee, deși așa a fost considerată uneori. Frontiera este o limită reciprocă dintre două entități, iar acestea există atâta vreme cât există această limită constructivă dintre ele. A privi frontiera în mod constructiv, ca pe un fenomen complex de interacțiuni înseamnă a re-transpune în fapt o străveche realitate, potrivit căreia, așa cum spuneau vechii sofști, omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor ce sunt, pentru că sunt, și a celor ce nu sunt, pentru că nu sunt.

Capitolul II

PROBLEME ALE TERITORIULUI ȘI FRONTIERELOR ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC DE LA APARIȚIA STATULUI DAC PÂNĂ LA DESĂVÂRȘIREA ÎNTEMEIERII STATELOR FEUDALE ROMÂNEȘTI (44 î.Ch – 1400 d.Ch)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

1. Teritoriul Daciei în timpul lui Burebista și al lui Decebal

Dacii împreună cu illirii, latinii, grecii, germanii, slavii și celții, constituiau marea ramură indo-europeană a tracilor care stăpâneau teritoriul din sud-estul și centrul Europei, între Marea Egee, vestul Asiei Mici, Marea Neagră, Bug, mlaștinile Pripetului, Cadrilaterul Boemiei și litoralul de nord-vest al Mării Adriatice.¹

Tracii erau numeroși, dar erau împărțiți în multe neamuri separate și, ca urmare, nu s-au putut apăra împotriva numeroaselor popoare cuceritoare care le-au divizat teritoriul. Herodot scria că „(...) Neamul trac, este după al indienilor, cel mai mare dintre toate. Dacă ar avea un singur domnitor și ar fi uniți între dânșii ar fi neînvinși și, după cum cred eu, mult mai puternici decât toate popoarele... Obiceiuri au cam aceleași toți (...)”²

Cei mai însemnați însă dintre toate neamurile tracice au fost dacii, mai exact, geto-dacii, împărțiți și ei în numeroase triburi care locuiau pe vetrele lor de naștere, răspândite pe o arie largă a cărei întindere face și astăzi obiectul disputelor dintre numeroși istorici, care depășesc tematica acestei lucrări. Din numeroasele opinii pe tema ținutului în care au locuit geto-dacii³, reținem sinteza în care ilustrul nostru istoric și arheolog Vasile Pârvan (1882-1927) a delimitat-o: (...) De la Moravia și Pannonia până la Nistru și Balcani. (...) în timpuri imemorabile, aceștia puteau fi întâlniți până în Silezia și Poznanian spre nord, în Dalmația spre sud-vest și chiar dincolo de Hellenspont (Strâmtoarea Dardanele) în Asia Mică.³

Rezultatele recente ale cercetărilor arheologice, pun în evidență faptul că geto-dacii au fost unul din popoarele principale ale lumii antice europene. Cercetările arheologice de la Coțofeni (Dolj), Bizdina (Olt), Satu Nou Constanța, Poiana (Galați), Bunești-Averești (Vaslui), Crăsani (Ialomița), Grădiște (Brăila),

³) Dacii și geții, sunt același neam, primii locuind la nord și vest de Carpați, iar ceilalți la sud și est, până dincolo de Dunăre și Nistru. Grecii le ziceau tuturor „geți”, iar romanii „daci”. Denumirea „daco-geți” sau „geto-daci”, folosită și în zilele noastre, exprimă aceeași unitate etnică.

Răcățâu (Bacău), Divici, Grad (Caraș-Severin), Ocnița (Vâlcea), Tapae, Poarta de Fier a Transilvaniei (Hunedoara), ilustrează caracterul unitar al civilizației dacice, gradul înalt atins de aceasta, precum și întinderea teritoriului lor cu mult înainte de cucerirea romană.⁴ (Anexa nr. 1)

Dovezile scrise, confirmate și de datele rezultate din concluziile cercetării numismatice, atestă că, în secolele III-II î.Ch., în spațiul carpato-danubiano-pontic, existau cinci formațiuni politice geto-dace bine organizate care aveau armate proprii și conducători ale căror nume: Dromichaïtes, Rhemaxos, Zalmodegikos, Oroles, Rubobostes și Charnabon, au fost consemnate ca fiind cele mai importante în istoria noastră din acele timpuri. Cele cinci formații politice amintite cuprindeau teritoriile astăzi numite: 1. Transilvania, Maramureșul, Banatul și Crișana până la Tisa; 2. Oltenia; 3. vestul Munteniei; 4. estul Munteniei, sudul Moldovei și Dobrogea; 5. centrul și nordul Moldovei.⁵

Principalele puteri militare care amenințau spațiul geto-dacilor – deseori înfrânți deoarece formațiunile lor nu erau unite deși dispuneau fiecare de armate, aveau civilizație distinctă și legături între ele, dar fără forța necesară respingerii oștilor inamice care le periclita existența –, erau, în acea perioadă, istorică scîții dinspre est, celții dinspre vest, macedonenii dinspre sud, persii dinspre sud-est și romanii dinspre sud-vest, în desele lor campanii de expansiune în Peninsula Balcanică etc.

BUREBISTA
(sculptură de Radu Aftenie)

În aceste condiții, în a doua jumătate a secolului I î.Ch., din sânul poporului dac s-a ridicat Burebista (82-44 î.Ch.), personalitate strălucită care a unificat formațiunile politice din zona intracarpatică cu cele din Oltenia, Muntenia și Moldova, întemeind primul stat dac centralizat și independent sub conducerea sa între Nistru, Carpații Nordici, Tisa, Dunăre și litoralul de nord-vest al Pontului Euxin. În anii 60-69 î.Ch., a zdrobit triburile celtice – boii

și tauriscii – care cotropiseră unele regiuni locuite de daci și amenințau tânărul stat dinspre vest, extinzând teritoriul acestuia până la Dunărea Mijlocie și Morava. După anul 55 î.Ch., el a atacat energic către est, împotriva cimerienilor, și apoi către sud, împotriva romanilor care, ajunși cu o parte din forțe pe litoralul vestic al Pontului Euxin la nord de Munții Haemus (Balcani), încheiau alianțe cu cetățile grecești din Dobrogea, amenințând, din această parte, statul dac întemeiat de el. Într-o campanie de trei ani, a cucerit litoralul de la Olbia (azi Porutino Ucraina), colonie greacă situată la gura Bugului, până la Apollonia Pontica (azi Sozopol Bulgaria), colonie milesiană situată la sud de Burgas. Apoi și-a condus oștile către sud-vest până la linia Munților Haemus.

Astfel, marginile teritoriului statului dac întemeiat de viteazul rege, treceau la nord pe linia Carpaților Păduroși și Carpaților Mici din Slovacia până la râul

Morava, către sud până la imediat vest de Bratislava, în aval pe fluviul Dunărea până la confluența din dreapta cu râul Timoc, către sud pe acest râu până la Munții Haemus, pe linia acestui lanț muntos către est până la Pontul Euxin la imediat sud de Burgas, urmăreau apoi litoralul pontic spre nord-est până la Olbia, de unde urmau către nord-vest fluviul Bug până în amonte de Winica și se îndreptau către vest până în Carpații Păduroși.⁶

Stăpânirea lui Burebista, deci și marginile statului creat de el, cuprindea aproape toate pământurile ce aparțineau daco-geților din cele mai vechi timpuri (Anexele nr. 1 și 2), mai puțin unele vetre de locuire din părțile de nord, sud și sud-vest ale teritoriului inclus în marginile menționate, deoarece interferența cu alte populații chiar înrudite, era prea adâncă, aceasta fiind cu mult în afara obstacolelor naturale alese de marele conducător ca limite teritoriale.^{+) Burebista a supus – fără excepții – și populațiile care se infiltraseră mai înainte în vatra permanentă și continuă de locuire a geto-dacilor, făurind, în timp relativ scurt, un stat care ajunsese să fie temut și de romani.⁷}

Atât conducerea statului geto-dac, cât și conducerile formațiunilor prestatale menționate mai înainte s-au îngrijit de paza și apărarea marginilor teritoriilor pe care își exercitau puterea, chiar dacă marginile respective erau situate pe obstacole naturale puternice. Ei instalau în puncte dominante sau pe comunicațiile importante din apropierea marginilor, formațiuni înarmate cu îndatorirea să vegheze la ce se petrece pe teritoriile vecine și să semnaleze eventualele încercări de trecere pe teritoriul propriu a diferitelor grupuri de străini în scopul căutării de hrană sau de cuceriri.

Se știe că prezența la hotare a unor asemenea cete de luptători a fost prima măsură de pază luată la marginile teritoriale ale statelor din antichitate, urmată de construirea unor lucrări pasagere din lemn și pământ pentru adăpostirea cetelor respective, apoi a unor cetăți, denumite *dave*, folosite pentru apărarea acelor luptători care – între timp – au crescut ca număr și dotare. Aceștia le-au revenit, treptat, misiuni de apărare a teritoriului propriu, pe principalele direcții. După ce transmiteau prin semnale apropierea pericolului, treceau în apărare pe poziții studiate din timp și chiar din cetăți, pentru temporizarea acțiunilor inamicului, provocându-i pierderi și acoperind astfel concentrarea forțelor în adâncime, precum și deplasarea lor la locul agresiunii, sub conducerea comandanților militari sau chiar a domnitorului pentru continuarea marilor confruntări de apărare a existenței statului.

Asemenea mod de organizare a pazei marginilor teritoriale și de acțiune a forțelor și mijloacelor destinate acestui scop, de concentrare a forțelor luptătoare, de aducere a lor la locul potrivit pentru respingerea sau nimicirea forțelor agresoare vom întâlni la toți domnitorii noștri din perioadele ce au urmat de atunci și la toți conducătorii statului român, până în zilele noastre. Aceasta dovedește că paza

^{+) Neexistând în acel timp tratate încheiate cu vecinii pe baza principiilor dreptului internațional (care au apărut mai târziu), denumirea potrivită pentru limitele teritoriale ale statelor, este „margine” nu „frontieră” în accepțiunea actuală.}

marginilor teritoriale a fost întotdeauna etapa de siguranță (oricât de îndelungată în timp de pace) care a precedat războiul de apărare a integrității teritoriale a statului și că forțele care execută paza marginilor (frontierelor) sunt cele cu care începe războiul de apărare a țării. Ideea executării pazei cu unele forțe și respingerii agresiunii cu alte forțe, fără angajarea imediată în această luptă a forțelor ce au descoperit primele și au transmis semnalul că inamicul pregătește trecerea la agresiune trebuie combătută ferm, ca fiind dăunătoare principiului economiei de forțe și de timp în acel moment de criză gravă, când soarta țării era în pericol. România nu avea (nu are nici acum) posibilități demografice, materiale și financiare să întrețină o cantitate de forțe cu care să înlocuiască pe cele ce se găsesc din timp de pace la frontieră atunci când se ivește pericolul, pe motiv că acelea nu au pregătirea și dotarea necesare participării de luptă măcar în perioada premergătoare și inițială a agresiunii.

Cei ce execută paza frontierei – adică grănicerii – trebuie să fie pregătiți temeinic pentru aceasta și pentru a trece de la misiunile de pază, la îndeplinirea misiunilor de luptă. În perioada formării și consolidării statelor, chiar în antichitatea timpurie, acesta era un lucru esențial.

Cercetările arheologice nu au reușit, până în prezent, să stabilească precis data când formațiunile politice prestatale geto-dace au ridicat primele fortificații la marginile teritoriului lor, natura acestora, sau locul tuturor cetăților ridicate în timpul lui Burebista.

Localizarea a peste 40 de cetăți (dave) făcute de Ptolemeu, între care unele de margine⁸: trei pe Nistru, una la Zemlin în munții Slovaciei; la Pecica, Cenad de Mureș; la Zidovar în Banatul Sârbesc; la Dierna (Orșova); Drobeta, Celei, Zimnicea – toate pe malul stâng al Dunării –, Decretul dat de Burebista în cinstea lui Aconion din Dionyssopolis (astăzi Balcic, în Bulgaria), precum și alte dovezi arheologice și scrise duc la concluzia că marginile statului dac centralizat întemeiat de marele comandant militar, „*cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia*” – cum l-au numit contemporanii săi, prevăzute în anexele Nr. 1 și 2, sunt reale. Preocupările privind întărirea și apărarea lor, civilizația materială unitară ca expresie și conținut; faptul că la numai un deceniu de la urcarea lui Burebista pe tron, statul său a intrat în rândul marilor puteri ale antichității „*temut și de romani*”, putând strânge o oaste de 200 de mii de oameni; disciplina și ordinea înscăunată la toate nivelurile conducerii și toate domeniile activității statale sunt realizări de mare însemnătate ale acelei perioade.

În legătură cu aceasta, Strabon precizează; „(...) *Ajungând în fruntea neamului său care era istovit de războaie, Burebista l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut și de romani* (...)”⁹.

Întemeierea statului dac condus de Burebista a fost posibilă datorită faptului că statul roman nu-și instaurase stăpânirea totală între Dunăre și Balcani pentru a constitui o primejdie reală în calea acelei unificări. Romanii erau în vremea aceea angajați în vest cu ocuparea Peninsulei Iberice și supunerea Galiei, pentru care

duceau un război condus de Caezar și, concomitent, un alt război condus de Crasus și Pompei în Asia Mică. Dacii constituiau, pentru romani, un pericol tot atât de mare ca și galii și parții, dar desființarea statului acestora era amân timer pentru război ulterior.¹⁰

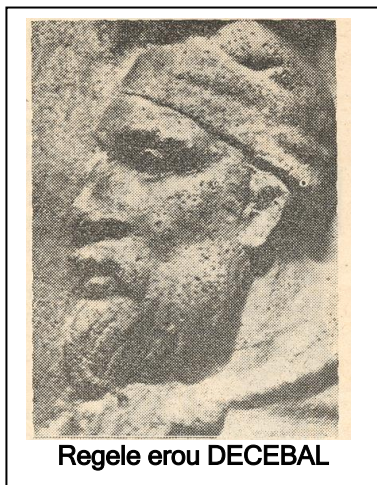
O parte din aristocrația geto-dacă, afectată de întărirea puterii centrale, a organizat un complot și l-a înlăturat pe Burebista prin violență, cam pe vremea când, la Roma, Caesar a fost ucis de adversarii săi politici. Ca urmare, statul dac al lui Burebista s-a destrămat prin pierderea pentru totdeauna a teritoriilor periferice dintre Nistru și Bug, coto pite de cimerieni, și a părților Boemiei, coto pite de populații celtice. La începutul secolului I d.Ch., dacii nema iavând forța militară de pe timpul când erau uniți, au pierdut teritoriul dintre Dunăre și Munții Haemus (Balcani), pe care l-au ocupat romanii și l-au numit Moesia, iar mai târziu și ținutul dintre Dunăre și Pontus Euxinus pe care l-au numit Moesia Inferioară. În același timp, teritoriul dac situat la vest între Tisa și Dunăre a fost ocupat de lazigi (triburi celtice) cu permisiunea romanilor.¹¹ (Anexa nr. 4)

Pentru o scurtă perioadă, formațiunile politice din Transilvania, Oltenia, Muntenia, Dobrogea și Moldova, având puternice legături cu populația de aceeași neam existentă în enclavele de la sud de Dunăre, pe coastele de nord-est ale Mării Adriatice, la est și nord de Nistru și de Carpații Păduroși precum și la est de Tisa, au rămas descentralizate, cea mai puternică fiind cea existentă în Transilvania cu centrul la Orăștie.

Timp de peste 100 de ani, ele au luptat împreună, fără o cooperare strânsă, sub conducerea regilor locali: Deceneu, Comosicus, Corillus, Scorilo și Duras Diurpaneus,¹² pentru apărarea integrității teritoriului lor, executând de mai multe ori incursiuni la sud de Dunăre împotriva romanilor care își făceau tot mai evident planurile de ocupare a Daciei fărâmițate din punct de vedere al organizării statale. Incursiunile lor la sud de Dunăre aveau însă și un alt obiectiv care ține de unitatea

neamului. Între localitatea Svistov (de azi), până în clisura Dunării și Balcani, se afla un ținut numit Tribalia, ai căror locuitori erau de același neam cu tracii și se răscula u necon tenit împotriva Imperiului roman. Geto-dacii au sprijinit temeinic aceste lupte. Prezența mereu mai activă a trupelor romane la sud de Dunăre, a obligat formațiunile politice ale dacilor să se unească din nou pentru a fi în măsură să respingă agresiunea romanilor. Acest proces a început pe timpul domniei lui Scorilo și s-a încheiat sub domnia lui Duras Diurpaneus.

În condițiile intensificării înfruntărilor cu oștile romane care încercau să treacă fluviul în Dacia pe la vest de Porțile de Fier, la conducerea

Regele erou DECEBAL

Daciei a venit Decebal (86-106). Pe timpul domniei lui, Dacia reunită se întinde între Nistru și Marea Neagră la răsărit, Tisa la apus, Carpații Păduroși la nord și

Dunărea la sud, deci, cu marginile tot pe obstacole naturale. Lipsea însă Dobrogea care fusese cotoptă de romani în anul 28 î.Ch.

Reorganizând apărarea teritoriului Daciei în noile condiții, Decebal a întărit unele fortificații de margine și a construit altele în locurile denumite azi Zidovar, Vrsac, Pecica, Bekecsaba, Debrețin, Clit, Corodurnum, Lipnic, Tyras, Barbosi, Zimnicea, Ostrovul Mare, Drobeta, Cladova, Dierna (Orșova), precum și alte căi de acces spre centrul statului său.¹³

Principala atenție a lui Decebal era concentrată la Dunăre, unde a organizat străji puternice și grupuri de forțe, în punctele principale, deoarece creșterea valorii forțelor romane de la sud de fluviu nu-i mai permitea să execute frecvente incursiuni de sprijinire a tribalilor, de nimicire a garnizoanelor romane sau de dezorganizare a lor, ci impunea adoptarea unei noi tactici care prevedea intensificarea supravegherii garnizoanelor inamice de pe malul opus, executarea unor incursiuni numai când realiza superioritatea de forțe, întârzierea trecerii Dunării de către inamic, *cu forțele din apropiere*, lupta cu grupările trecute. Acestea erau atrase spre interior, pe direcții importante, pregătite la timp și nimicite, la momentul oportun, prin contraatacuri cu puternice grupări de forțe proprii. În final, restul forțelor romane erau urmărite și nimicite până la Dunăre, sau chiar la sud de fluviu. Populația de la sud de Dunăre nu era și nu a fost niciodată ostilă regilor daci, ci, dimpotrivă, era principala aliat a acestora împotriva Imperiului roman.

Istoricii de seamă ai timpurilor de atunci - Suetonius, Tacitus, Eutropius, Iordanes etc. – au consemnat urmările incursiunilor la sud de Dunăre din anii 85 și 86, când și-a pierdut viața Caius Oppius Sabinus, guvernatorul Moesiei, ale bătăliei de la Tapae unde, în anul 87, a murit Fuscus și ale respingerii altei invazii romane condusă de Tettius Iulianus, în anul 88, care trecuse fluviul la nord și înainta spre capitala Daciei.

Până în anul 101, Decebal, care obținuse victoriile menționate și un răgaz temporar, a lucrat permanent pentru întărirea apărării teritoriului său și a organizării administrației, dar nu a reușit să întărească flota, deoarece Dunărea era bine supravegheată de romani.

În anul 101, Traian – noul împărat al Romei – a reluat ostilitățile împotriva Daciei și a obținut o nouă victorie la Tapae ajungând aproape de Sarmizegetusa unde a rămas peste iarnă.

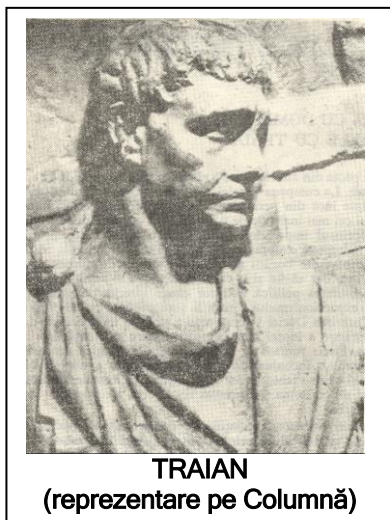
Văzând teritoriul său în pericol de a fi cucerit dinspre sud-vest, Decebal a căutat să-l apere și să-l întărească printr-o manevră strategică de mare amploare pentru acele vremuri. În acest scop, a lăsat în contact cu romanii unități necesare apărării pe direcțiile din Banat, a trecut o grupare de forțe la est de Carpații Orientali pe care a întărit-o cu detașamente buro-sarmate, a deplasat-o către sud și, a trecut Dunărea pe la est de Zimnicea pentru a lovi din spate, cu o parte din forțe, gruparea romană dispusă în Moesia Superioară și pentru a elibera Dobrogea cu o altă grupare. Această deplasare în scopul operativ menționat, a fost numită de Nicolae Iorga „*prima manevră strategică plănuită și executată la nivelul întregului spațiu carpato-danubiano-pontic*”.¹⁴

Înțelegând intențiile lui Decebal, Traian a îmbarcat în nave, la Dobreta, o grupare de forțe, a deplasat-o în aval după dezghețarea Dunării, a debarcat-o pe malul drept și s-a confruntat cu oastea dacilor la Nicopolis ad Istrum și la Adamclisi, obținând o strălucită victorie, dar a fost nevoit să amâne cu aproape trei ani bătălia pentru supunerea Daciei.

2. Ocupația romană în Dacia. Limesul.

În anul 105, grupările romane de oști sub comanda lui Traian au trecut Dunărea prin mai multe puncte, în Oltenia și Banatul de astăzi, au traversat Carpații pe la Porțile de Fier ale Transilvaniei, pe la Drobeta, Dierna și pe Văile Jiului și Oltului, reușind ca, în timp de doi ani, să ocupe capitala Sarmizegetusa și să pună capăt războiului cu Decebal, în anul 106 desființând statul dac condus de acesta.

Pe timpul acestui război, romanii au cucerit o mare parte din teritoriul Daciei pe care au numit-o *Dacia Romană* și i-au dat rang de provincie. Ptolemeu, vestitul geograf al lumii din acel timp, scria că teritoriul Daciei Romane era delimitat spre apus de Tisa, spre nord de Munții Carpați spre sud de Dunăre iar spre răsărit de râul Hierasus identificat mai târziu cu Siretul. Eutropius, istoric latin din secolul al IV-lea, scria că lungimea granițelor Daciei Romane era de un milion de pași ceea ce reprezintă cam 1478 km. Atlasul Hammond apărut la New-York arată că Dacia Romană cuprindea Banatul, Oltenia, Transilvania, Muntenia și Moldova până la Siret.¹⁵

Coroborând însă aceste măsuri cu rezultatele cercetărilor arheologice, aflăm că Dacia Romană, înainte de reorganizarea din anul 117, cuprindea Banatul, Oltenia de la vest de râul Jiu, Podișul Transilvaniei de la nord de râul Olt și partea de sud-est a Crișanei. Partea Olteniei de la est de râul Jiu, Muntenia în întregime, și sudul Moldovei, au fost ținute sub strictă observație de trupele romane din Moesia Inferior până în anul 274, în scopul asigurării securității elementelor de legătură ale imperiului roman cu teritoriile cucerite pe litoralul de nord-vest al Mării Negre până la Olbia.

Astfel, Imperiul Roman își asigura flancul stâng și spatele grupărilor de forțe care stăpâneau în acea vreme Orientul Mijlociu și adăugat: partea Olteniei dintre Jiu și Olt, vestul Munteniei și ținuturile Transilvaniei de la sud de Oltul superior.¹⁶ (Anexa nr. 5).

În această întindere teritorială, frontiera⁺⁾ provinciei Dacia Romană trecea pe la: Poiana (de la imediat est Islaz), către nord pe la inclusiv localitatea Putineiu, Urluieni, Albota, Rucăr, către est pe la piciorul pantelor Carpaților Meridionali incluzând Carpații de Curbură, către nord pe la inclusiv Piroboridava (astăzi satul Poiana – județul Galați), Angustia (Brețcu, județul Covasna) până la râul Bistrița, de unde cotea către vest, incluzând localitățile Cheile Bistriței, Livezile, Ilișua până la vest de Porolisum (astăzi Moigrad) și apoi către sud, pe la exclusiv Oradea, inclusiv Munții Apuseni până la râul Mureș, în continuare către vest, pe acest râu, în aval, până la Partiscum (astăzi Szeged – Ungaria), de unde urma cursul Tisei către sud în aval până la confluența cu fluviul Dunărea și apoi pe acesta în aval către sud-est până la Poiana.¹⁷ (Anexa nr. 5)

Paralel cu acest traseu și în interiorul acestuia, se găsea o fâșie de fortificații numite, după tipul lor: „castre”, „castella” sau „burgi”. În Podișul Transilvaniei, acestea erau eșalonate mai adânc pe direcțiile cele mai expuse incursiunilor din afara provinciei. Pe Tisa și Dunăre, de la Partiscum până la Poiana, această fâșie lipsea deoarece pe malul drept al acestor cursuri de apă, toate formațiunile politice existente erau supuse Imperiului Roman și nu prezentau nici un pericol pentru acesta.

Linia de frontieră, cu fâșia de fortificații ce o însoțea, era numită „Limes” în înțelesul de astăzi al sintagmei „zonă de frontieră”. Accesul, domicilierea și obligațiile locuitorilor „Limesului”, erau stabilite prin legi speciale.

Restul teritoriului Daciei, de la linia exterioară a limesului, către sud-estul Munteniei și sudul Moldovei, până la Dunăre, către est până la Nistru, către nord până la Nistru superior și Carpații Nordici, iar către nord-vest până la Tisa, având forma unui colac știrbit, a rămas sub stăpânirea dacilor liberi (carpi în sudul Moldovei, dacii mici în nordul acesteia, costoboci în Maramureș și dacii mari în Crișana) Aceștia și-au păstrat și apărât descentralizat frontierele exterioare pe Nistru și Tisa. De reamintit că ținuturile din estul Munteniei și sudul Moldovei, deși erau stăpânite de dacii liberi, se găseau sub stricta supraveghere romană a unităților armatei din Moesia.

În afara provinciei Dacia, romanii mai amputaseră din teritoriul dacilor, cu aproape un secol în urmă, Dobrogea, pe care au organizat-o administrativ în interior și au fortificat-o la margini. Ulterior au numit-o Moesia Inferior și au anexat-o Moesiei superior.

Rezultatele investigațiilor făcute de numeroși cercetători români și străini infirmă teoria că, pe timpul ocupației romane, populația autohtonă ar fi fost masacrată. În legătură cu aceasta, marele nostru istoric Nicolae Iorga spunea: „(...) *Roma n-a stăpânit prin Legiuni în rândul întâi, ci Roma a recurs și la vitejia supușilor pentru a-și apăra granițele, a guvernat înainte de toate printr-o altă*

^{+) La această dată principiile dreptului internațional fuseseră formulate de specialiști în drept roman și pe baza acestora – chiar dacă se refereau mai puțin la teritoriile statelor mici – romanii impuneau conform intereselor imperiale, frontierele popoarelor cucerite chiar parțial.}

*înfățișare sufletească față de nevoile practice ale lumii și de condițiile în care societățile omenești puteau trăi (...)*¹⁸

În toată această perioadă, romanii nu numai că nu i-au exterminat pe autohtoni, dar au și recrutat militari din rândul acestora constituind din ei mai multe unități, care au fost folosite atât în Dacia Romană, cât și în alte provincii ale Imperiului: Mesopotamia, Noricum, Britania, etc. Până de curând fuseseră identificate 9 asemenea unități și există date potrivit cărora numărul lor să fie mai mare.¹⁹

Până în anul 271, cât a durat ocupația romană în Dacia, băștinașii au reprezentat majoritatea populației. În toată această perioadă, romanii și-au apropiat populația autohtonă pentru înflorirea provinciei lor de la nord de Dunăre, „*adânc înfiptă în lumea barbară*”. Acest adevăr a fost consemnat și de Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, Timotei Cipariu și de alții, de Casius Dio, de sculpturile de pe Columna lui Traian, de cercetările arheologice și numismatice, toate atestând continuitatea populației dace pe pământul său în timpul ocupației romane. De asemenea, numeroasele răscoale ale populației dace împotriva ocupanților romani, cât și dese reorganizări teritoriale (între anii 118, 124, 168 și 169) sunt tot atâtea dovezi pertinente că, pe toată durata ocupației romane în Dacia, elementul etnic covârșitor în întreaga provincie l-a constituit populația dacă.

De-a lungul întregii perioade de ocupație romană, dacii liberi organizați în oști descentralizate, concomitent cu apărarea frontierelor exterioare pe Nistru, în Carpații Nordici și pe Tisa, au întreținut intense raporturi comerciale cu Dacia Romană. Au fost și numeroase cazuri când dacii liberi, organizați în formațiuni înarmate, au trecut limesul în forță, au atacat garnizoanele romane și au încercat să le izgonească spre sud, în ideea desființării stăpânirii și rânduielilor romane. De multe ori, când dacii din provincia ocupată se răsculau, primeau ajutor din partea dacilor liberi, fapt ce atrăgea după sine intervenții de pedepsire ale romanilor peste limes, în special către est, până la Nistru și către nord, până în Carpații Păduroși.

Formațiunile politice ale dacilor liberi erau organizate pe obști care aveau proprietăți și legături cu numeroase alte obști ale dacilor de peste Nistru către est până în părțile Bugului, către nord până dincolo de Lvov, iar către vest până la Tisa.²⁰ Obștile dacilor liberi aveau legături și cu obștile dacilor de sub ocupația romană, formă de organizare socială care a fost permanent prezentă în viața dacilor de acolo, cu obiceiurile și tradițiile autohtone, chiar dacă forțele romane de ocupație instaurau rânduielile, ordinea și disciplina lor, exprimate în organizarea comunelor, municipiilor, administrarea și funcționarea acestora, legi proprii, privilegii etc.

Această situație complicată ce decurgea din rezistența factorului demografic cu tradițiile, limba, cultura și obiceiurile autohtone, i-a obligat pe romani să mențină, în provincia ocupată din Dacia, o cantitate mare de forțe și mijloace pentru a-și asigura trăinicia calității de putere stăpânitoare. Aceste forțe și mijloace deveneau necesare din ce în ce mai mult și în alte părți ale Imperiului, unde începuseră, ori se pregăteau conflictele cu vecinii sau cu populațiile înrobite. În

nordul, estul și vestul provinciei Dacia Romană, s-au întesit atacurile dacilor liberi și ale unor popoare migratoare către linia Dunării.

Între anii 166-170 și după anul 245, marcomanii i-au atacat în repetate rânduri pe romani la granița de vest a Daciei, în anul 170 costobocii au invadat Dobrogea, în anul 242 carpii i-au atacat pe romani în Dacia, apoi în fiecare an. În Roma începutului secolului al III-lea, a izbucnit o puternică criză ce se făcea simțită în întregul Imperiu.

Toate aceste condiții l-au obligat pe împăratul Aurelian (270-275) să hotărască să retragă trupele și administrația romană din Dacia, la sud de Dunăre, activitatea care a început în anul 271 și s-a încheiat în anul 275, populația dacă autohtonă rămânând pe loc²¹.

Pe timpul retragerii, romanii au mai lăsat la nord de Dunăre capete de pod pe care le-au păstrat multă vreme: la Orșova, Drobeta, Celei, Oltenița, Gura Ialomiței, Barboși și Kartal. Chiar după crearea Imperiului Roman de Răsărit (395) și lichidarea capetelor de pod menționate, între formațiunile politice în curs de formare și consolidare la nord de Dunăre și Imperiul Bizantin, au existat, vreme îndelungată, relații pe toate planurile.

Pe timpul ocupației romane, mai ales în primii ani, Dacia a fost supusă unui regim crud de ocupație, jefuindu-i-se tezaurul imens care – după Ioannes Lydus – s-a ridicat la valoarea la 5 milioane livre²² aur, de două ori pe atât argint, iar pe timpul restului duratei stării de ocupație, au fost exploatate din Munții Apuseni mari cantități de aur și argint, platină și cupru. Cantitățile inițiale de aur și argint luate de la daci i-au permis împăratului să redreseze finanțele statului, să susțină cheltuielile exorbitante impuse de construirea Forumului din Roma, Columnei lui Traian, altor monumente, precum și să organizeze grandioase spectacole și serbări care au durat neîntrerupt 123 zile. Numai la cele cu gladiatori au participat 10.000 de captivi daci. Toate aceste jafuri, au constituit una dintre cele mai mari spoliieri a bogățiilor spațiului carpato-danubiano-pontic, spoliere repetată ulterior de alte imperii care și-au instaurat dominația vremelnică asupra pământului românesc.²²

3. Situația Daciei de la retragerea aureliană până la desăvârșirea formării statelor feudale românești (275-1400)

După retragerea administrației și armatei romane, formațiunea politică de organizare în care și-au continuat existența dacii eliberați după aproape 170 de ani de asuprire, a fost, pe întreg teritoriul fostei Dacii, *obștea teritorială* ce existase permanent pe teritoriul dacilor liberi și își dovedise trăinicia și în Dacia Romană. Aceasta conviețuise alături de rânduielile și organizarea impuse de puterea ocupantă, așa cum va continua și pe mai departe, alături de elementele ce se vor stabili aici în perioada următoare, în condițiile existente tradiționale.²³

Au existat obști teritoriale de aceeași sorginte și la sud de Dunăre, în întreg spațiu tracic, dar acestea aveau unele trăsături distincte față de comuna rurală

²¹) Unitatea de măsură a greutatei, care, în zilele noastre are 0,453 kg.

bizantină și erau net superioare organizărilor politice proprii populațiilor migratoare, asigurând:

- existența proprietății private ereditare, alături de proprietatea colectivă;
- autohtonitatea membrilor, nefiind admise în obște elemente alogene decât prin căsătorii și asimilare în colectivitate;
- reprezentarea solidară în raporturile cu diverse autorități;
- adunarea obștii în frunte cu oamenii „bătrâni și buni” conduși de un „jude” care decidea în toate problemele colectivității;
- exercitarea unor funcții economice, politice, administrative, militare și reprezentative în relațiile cu alte obști și chiar cu migratorii.²³

Obștile sătești s-au dezvoltat și s-au unit pe baza unor nevoi apărute și simțite în comun, păstrând și dezvoltând permanent experiența acumulată și constituind progresiv „uniuni de obști”, „romanii populare”, „țări”, „cnezate” și „voievodate” care vor sta la baza creării statelor feudale românești în prima jumătate a secolului al XIV-lea.²⁴ Desigur, uniunile de obști erau create de-a lungul văilor, pe forme de teren dominante, cu localități dense și comunicații între ele, în depresiuni și noduri orografice și, folosindu-se avantajele terenului, erau pregătite pentru respingerea atacurilor dușmane.

Cercetări arheologice recente, au descoperit: *la est de Carpații Orientali*: 300 de așezări din timpul năvălirii goților, iar dintre acestea, cele din județele Neamț, Botoșani, Iași, Bârlad, Suceava, Bacău și Vaslui desfășurau o intensă activitate economică; 7-8 concentrări zonale de obști și Romanii populare cu câte 40-60 de sate și suprafețe de câte 200-300 km.p.; *între Carpații Meridionali și Dunăre*: 200 de așezări din timpul năvălirii goților din care, cele din județul Dâmbovița și din zona Bucureștiului desfășurau o intensă activitate economică, 12-14 concentrări zonale obști și Romanii populare; *în Transilvania*, 8-9 și în *Dobrogea*, două asemenea concentrări, toate acestea datând din perioada următoare retragerii aureliene.²⁵

Geografia universală elaborată în secolul al IX-lea de Chorénați localizează „Țara Românilor” la nord de Dunăre, iar Anonimus a consemnat în „Gesta Hungarorum”, existența voievodatelor românești conduse de Menumorut, Gelu și Glad, pe marginea de vest a teritoriului fostei Dacii. Dar acesta a consemnat numai voievodatele cu care ungurii au intrat în contact în prima fază în care au început expansiunea către est, nu și pe celelalte care existau în alte părți ale teritoriului dac până la Nistru, Dunărea de jos și Marea neagră părăsit de romani în anul 275 prin retragerea aureliană.²⁶

Pe teritoriul fostei Dacii, în secolele IX-XIV, existau formațiunile politice prevăzute în anexa Nr. 6. Acestea erau bine dezvoltate, dispuneau de forțe înarmate proprii, capabile să ducă îndârjite lupte de apărare, fapt ce ne dă certitudinea existenței, cu mult înaintea lor, a obștilor teritoriale, uniunilor de obști și Romanii populare menționate, care constituiau acum elemente de structură ale acestor numeroase formațiuni. Evoluția lor până la acest stadiu, s-a petrecut pe durata unui mileniu. În acest timp, au avut loc numeroase evenimente care au

maturizat locuitorii din spațiul nostru numiți „vlachi”, „blachi”, „volochi”, „valahi”, „pastores romanorum”, în limbile celor ce i-au cunoscut și consemnat. Această durată acoperă perioada vidului demografic la care s-a referit Rösler și adepții lui și care se mai vehiculează încă și astăzi. .

Principalul eveniment social pe care istoria universală l-a consemnat dintre cele mai importante petrecute în zona noastră geografică și care a provocat mari pierderi umane și materiale locuitorilor acestui spațiu în mileniul amintit, a fost migrarea popoarelor barbare. Dintre acestea, unele s-au stabilit aici, altele în teritoriile învecinate cu teritoriul strămoșilor noștri influențându-le vreme îndelungată evoluția istorică și integritatea teritorială, iar o parte, după repetate expediții de pradă și de cucerire în spațiul european, s-au pierdut în istorie.²⁷

Trecând peste complicatele detalii ale formării poporului român deoarece ele nu se încadrează în tematica acestei lucrări și, oricum, sunt discutabile, este necesar să ne amintim de popoarele migratoare pentru a înțelege mai profund cum au fost întemeiate cele trei state feudale românești, proces care a avut loc în vecinătatea teritorială și în luptă cu acestea, uneori, chiar în prezența lor pe teritoriul strămoșilor noștri, exact în momentele când ei realizau primul pas pe calea organizării statale.

Principalele populații nomade migratoare, care au venit din foaierea perturbator situat între Marea Caspică și Manciuria, dar și de prin alte părți, au fost:

Goții de neam germanic, cu cetele înrudite cu ei (vizigoții și ostrogoții), veniți din est în prima jumătate a secolului al IV-lea, s-au așezat în sudul Moldovei, estul Munteniei și nordul Dobrogei;

Hunii, de neam mongol au năvălit dinspre est în anul 376 și i-au izgonit pe goți la sud de fluviul Dunărea. Datorită rezistenței populației autohtone, s-au îndreptat către nord, au ocolit Carpații Păduroși și au debarșat în Pannonia așezându-se pe câmpiile Tisei și Dunării, au organizat incursiuni către vest, până în Germania și Italia, și către sud-est, de-a lungul Dunării, până în Balcani. Puterea lor s-a consumat până în anul 454, după care au dispărut în confruntări militare și au fost asimilați.

Vandalii, veniți din nord către sfârșitul secolului al IV-lea, s-au așezat pe Valea Tisei. De acolo au declanșat numeroase incursiuni de pradă în Transilvania și Banat și s-au epuizat în războaie pustiitoare cu populațiile autohtone și alte populații migratoare.

Gepizii, o ramură a goților, au năvălit în a doua jumătate a secolului al XV-lea, s-au așezat în Transilvania, Crișana și Banat unde au pus capăt dominației hunilor.

Avarii, popor nomad de stepă, au năvălit, în anul 567, pe la nord de Marea Neagră, Dunărea Maritimă, prin Moldova, au trecut Carpații Păduroși și s-au așezat în Câmpia Pannonică de unde au organizat expediții de pradă în Transilvania, Banat, Oltenia și Muntenia, apoi către sud, împreună cu slavii și bulgarii, până la Constantinopol.

Slavii, popor de stepă, au năvălit din nord, la începutul secolului al VII-lea, și s-au așezat la est de Nistru, iar o parte în Câmpia Pannonică și Câmpia Dunării,

precum și în Transilvania și Muntenia în grupuri mici. Cei neasimilați, au trecut la sud de Dunăre, cu bulgarii, și au slavizat populația autohtonă de acolo, de natură romano-carpato-balcanică, până în Grecia. O parte din acea populație s-a retras în munți, s-a organizat în grupuri neslavizate cunoscute mai târziu sub denumirile de „aromâni”, „macedo-români” sau „istro-români”. Este vorba de rezistența elementului autohton la invazia barbară. Din această puternică rezistență se va naște capacitatea de a rezista agresiunii frontierei de mai târziu.

Bulgarii, neam de limbă turcă înrudiți cu ungurii, au năvălit în anii 679-680, au trecut prin sudul Moldovei, estul Munteniei și în lungul Dobrogei, către sud, sub conducerea lui Asparuh, așezându-se peste populația slavă, care i-a asimilat până în secolul al X-lea, luându-le și numele. Ei și-au întins inițial dominația către nord-est în Muntenia, Oltenia, Banat și în Bosnia, dominație la care au renunțat la sfârșitul secolului al VIII-lea, limitându-se la aproximativ întinderea teritorială pe care o stăpânesc astăzi, mai puțin extremitatea estică până la litoral care aparținea Bizanțului.

Ungurii, popor de origine fino-ungrică din Altai și nordul Iranului, unde trăiseră împreună cu triburile turce și bulgare, s-au așezat inițial pe litoralul de nord-vest al Mării Negre, după ce nomadizaseră pe Volga și apoi între Nistru și Don. Fiind însă bătuți de pecenegi și izgoniți permanent de moldoveni, s-au deplasat către nord, au traversat Carpații Păduroși pe la Mucacevo și Pasul Ducla în Câmpia Pannonică și s-au așezat, în anul 896, la vest de Dunăre. Și-au propus apoi unele cuceriri în centrul Europei, dar au fost bătuți la Riade (Saxonia), în anul 933, și apoi la Lech, în anul 955. După aceste înfrângeri în vest, au declanșat campanii de cucerire în est întâlnind astfel puternicele formațiuni statale românești conduse de Salanus, Menumorut, Glad și Gelu (la care vom reveni).

Pecenegii, de neam turcic, caracterizați prin cruzime și violență, organizați în triburi călărețe, au năvălit, la jumătatea secolului al X-lea, venind din Asia, i-au bătut pe unguri (i-au ajuns din urmă în sudul Moldovei), obligându-i să se deplaseze către nord și s-au așezat în locul lor, de unde au desfășurat intense acțiuni de pradă în Muntenia și în Transilvania, iar în secolul al XI-lea, au pătruns și în Dobrogea unde au dispărut în luptele cu populația autohtonă și cu bizantinii.

Uzii, populație extrem de războinică venită din Asia în anii 1064-1065, a trecut, prin Dobrogea și estul Munteniei, către sud, întâmpinând rezistență dâră a populației și pustiind totul în calea lor până în Peninsula Balcanică, unde au fost înfrânți și au dispărut în lupte grele cu bulgarii și bizantinii.

Cumanii, au sosit treptat din Asia și s-au așezat la est și sud de Carpați, în aceeași perioadă cu uzii. Dominația lor a fost relativă, dar jafurile asupra populației pe unde au trecut, au fost la fel de pustiitoare ca și cele provocate de celelalte populații năvălitoare. Au trecut Dunărea, prin vadul ce le poartă și astăzi numele, la sud de Calafat, în partea de vest a Peninsulei Balcanice, unde au dispărut, fiind nimiciți în lupte cu slavii de sud, înaintașii sârbilor de astăzi.

În anul 1241, *tătarii*, de neam mongol, organizați în *Hoarda de Aur*, sub conducerea lui Batu Han, au pătruns pe teritoriul nostru prin jumătatea de nord a Moldovei, unde au fost întâmpinați de rezistența dâră a românilor bolohoveni, de

berladnici și de cei din Țara Tigheciului; au trecut Carpații răsăriteni prin Munții Rodnei, pasul Oituz și Tabla Buții și au măturat din calea lor rânduielele ungurești din Transilvania, lăsând pe românii de acolo în afara ocupației maghiare. Ungurii care au scăpat de surprinderea tătară, s-au refugiat în munți și în unele insule din Marea Adriatică, iar hoardele tătare („Hoarda de aur”) au continuat expediția către vest până în centru Europei, în campanii considerate de istoria universală ca deosebit de importante în viața popoarelor din această parte a lumii. Moartea marelui han i-a determinat pe tătari să înceteze această mare campanie, să renunțe la nimicirea totală a ungurilor spre nenorocul românilor transilvăneni (pe termen mai lung a tuturor românilor și tuturor popoarelor din această zonă geografică a Europei) și să se întoarcă așezându-se în sudul Moldovei, în nordul Dobrogei, în partea de sud-vest a Ucrainei și în Crimeea, de unde vor mai declanșa, preț de încă 300 de ani, acțiuni cu care ne vom mai întâlni în demersul nostru istoric pe tematica acestei cărți.

Cu tătarii se încheie șirul popoarelor migratoare în spațiul nostru și perioada migrărilor care a adus atâtea pagube strămoșilor noștri. Aceste migrații au continuat și amplificat jefuirea spațiului românesc, început în perioada ocupației romane.

Toate popoarele migratoare, de la goți la tătari, au avut un nivel de civilizație mai scăzut decât al locuitorilor fostei Dacii. Ca urmare, nici în acest plan nu au putut lăsa nimic pozitiv în urma lor, în afară de unele denumiri și de valoarea materială și artistică a unor tezaure care sunt însă departe de a compensa pierderile umane, materiale și rămânerea în urmă față de cultura și civilizația popoarelor din occidentul european, unde, după năruirea Imperiului Roman, nu au mai ajuns păguboasele migrări.

Strămoșii noștri au depășit cu bine această cumplită perioadă, datorită capacității lor viguroase, din toate punctele de vedere, de a rezista vremurilor și vremurilor, dar și nivelului superior de cultură și civilizație. Erau cei mai vechi pe acest teritoriu lăsat moștenire de la înaintași lor, erau legați trup și suflet de pământul, limba, cultura, obiceiurile și tradițiile de vitejie ale numeroaselor generații de eroi care și-au apărut cu demnitate ființa națională și avuțiile în acest spațiu. Pe teritoriul Daciei, în secolele II-III d.Chr., s-a adoptat creștinismul, care a contribuit la menținerea spiritului unității colective și la definirea personalității și autorității lor față de migratori și în relațiile cu aceștia.

Organizarea politico-administrativă în formațiunile arătate pe tot cuprinsul fostei Dacii a permis luarea unor măsuri de apărare permanente, ferme și inteligente, necunoscute de migratori, de respingere și, în momentele cele mai favorabile, de trecere la urmărirea și nimicirea acestora. Trebuie să avem în vedere – când, după aproape două milenii analizăm cum au rezistat străbunii noștri furiei mereu crescânde a valurilor de năvălitori –, că una era valoarea obștilor sătești și comunităților de obști la stadiul istoric corespunzător datei retragerii aureliene și alta era valoarea combativă a acelorași obști și uniuni de obști în compunerea romaniilor populare, țărilor, cnezatelor și voievodatelor, în a doua jumătate sau către sfârșitul perioadei migrărilor, când fiecare țară (mai ales, voievodat) avea

armată proprie și relații internaționale pe care, așa cum vom vedea în continuare, se sprijineau în momentele grele ale istoriei lor.

Se infirmă informațiile că strămoșii noștri au luat drumul refugiului din calea năvălitorilor. Obștile au luat măsuri și au evacuat, în locuri ascunse, copiii, femeile, bătrânii, hrana și avutul de preț. Restul populației apte de luptă a rămas pe loc și a înfruntat dușmanul. Românii n-au fugit niciodată din calea inamicului. Nu aveau unde să fugă. Și-au pus doar la adăpost, în peșteri (Peștera Muierii, spre exemplu), în teren muntos împădurit (Cămârzana, spre exemplu, adică „Camera zânelor”), în alte locuri, comorile cele mai de preț care erau soțiile, fiicele, fiii, bătrânii și agoniseala de o viață.

Dintre toate popoarele năvălitoare care au trecut pe la noi, ne-au rămas vecini multă vreme: bulgarii la sud, maghiarii la vest, iar până în secolul al XV-lea tătarii la est și, vremelnic, în interiorul teritoriului fostei Dacii, în estul Munteniei, nordul Dobrogei și sudul Moldovei, participând indirect la întemeierea statelor feudale românești. Toți aceștia, împreună cu turcii, austriecii și rușii, pe care istoria ni i-a adus ulterior vecini, au căutat permanent să-și însușească prin forță din marginile teritoriului românesc stăpânit tradițional de un popor stabil și liniștit.

Cum este și firesc, frontierele, în această perioadă extrem de grea, erau limite ale spațiului românesc și se rezumau la funcția lor identitară (până aici este al nostru) și ca aliniament de apărare. Acest raționament este valabil numai pentru populația românească și pentru alte populații sedentare, nu și pentru migratori care nu aveau noțiunea de frontieră. Filosofia migratorilor era cea a spațiului gol, a foamei de spațiu și, de aceea, ei erau tot timpul în mișcare, fie în căutarea locului ideal, unde să se așeze și să nu mai plece, fie pentru prăduirea populațiilor sedentare.

4. Întemeierea statelor feudale românești

a. Transilvania

Până în prima jumătate a secolului al X-lea, populația românească de la nord-vest de Arcul Carpatic până în Carpații Nordici și Tisa a trăit și s-a dezvoltat în același condiții ca și cea din sudul și estul Carpaților. Din analiza hărții de atunci a teritoriului nostru (Anexa Nr. 6), rezultă că formațiunile politico-organizatorice în care trăiau românii din această parte a pământului românesc erau: Voievodatul lui Menumorut în Crișana, Voievodatul lui Glad în Banat, Voievodatul lui Gelu în Podișul Transilvaniei, Voievodatul de Alba în sud-vestul acestui podiș, Țara Severinului, Țara Hațegului, Țara Zarandului, Țara Făgărașului, Țara Bârsei, Țara Maramureșului și mai multe cnezate și ținuturi. Aceste forme de organizare constituite prin evoluția obștilor satești, uniunilor de obști și romaniilor populare, erau românești atât în ce privește originea, cât și structura.

Existența, naționalitatea și structura formațiunilor politico-organizatorice menționate mai sus au fost consemnate și recunoscute în multe documente și de

mai multe personalități printre care cele mai cunoscute sunt: Anonymus în „Gesta Hungarorum”, Simonis de Cheza în „Chronicon Hungaricum”, „Cronica pictată de la Viena” (Cronicum pictum Vindobonensis) „Cronica germană de la Hildesheim” și alte surse.²⁸

Evoluția în continuare a acestor formațiuni politico-organizatorice românești în sensul unirii lor într-un stat feudal românesc, urma să aibă loc pe căi asemănătoare cu cele de la sud și est de Carpați. Dar începutul expedițiilor ungurești de pradă către est în prima jumătate a secolului al X-lea – după ce fuseseră respinse din vest –, a întrerupt acest proces obligându-le cu greu și în timp îndelungat să se supună rânduielilor maghiare.

Pe timpul loviturilor date de unguri Ducatului lui Salanus²⁹, pentru a-l desființa și supune, în expansiunea lor către est, Arpad, regele maghiar, a trimis soli la Menumorut cerându-i teritoriul pe care acesta îl stăpânea în Crișana, fapt despre care în „Gesta Hungarorum” se arată: „(...) Iar ducele Menumorut i-a primit cu bunăvoință și încercându-i cu diferite daruri, a treia zi le-a spus să se întoarcă acasă. Totuși, le-a dat răspunsul zicându-le: Spuneți lui Arpad, regele Hungariei, domnului vostru: datori îi suntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sunt necesare fiindcă e om străin și duce lipsă de multe. Teritoriul însă ce l-a cerut bunăvoinței noastre nu i-l vom da niciodată câtă vreme vom fi în viață. Și ne-a părut rău că ducele Salanus i-a cedat un foarte mare teritoriu, fie din dragoste cum se spune, fie din frică cum se tăgăduiește. Noi însă nici din dragoste nici din frică nu-i cedăm din pământ nici un deget, deși a spus că are un drept asupra lui.⁺⁾ Și vorbele lui nu ne tulbură inima că ne-a arătat că descinde din neamul regelui Attila, care se numea biciul lui Dumnezeu. Și chiar dacă acela a răpit prin violență această țară de la strămoșul meu, acum însă, grație stăpânului meu, împăratul din Constantinopol, nimeni nu poate să mi-o mai smulgă din mâinile mele. Și spunându-le acestea, le-a dat drumul să plece (...)”³⁰

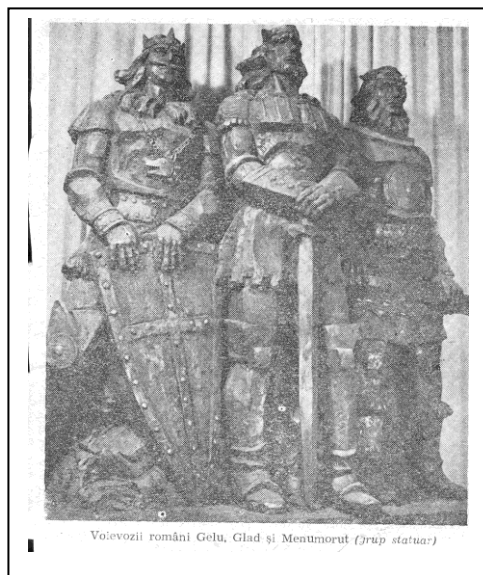
Această consemnare a notarului anonim al regelui Bela, relevă că, pe timpul expansiunii ungarilor către est, românii nu numai că erau pe vatra lor strămoșească, dar erau dispuși să lupte până la moarte pentru a-și apăra țara în care cei din formațiunile de la marginea de vest expusă planurilor ungurești, aveau o armată puternică și erau aliați cu Bizanțul.

Deși cererea nu le-a fost satisfăcută, ungurii au continuat deplasarea către est lăsând Ducatul lui Salanus parțial necucerit, au trecut Tisa și s-au îndreptat cu o grupare de forțe către Biharea și cu alta către Sătmăr unde, în confruntările cu românii de acolo, au fost respinși. După regroupare, o parte din forțele ungurești

⁺⁾ Când au ajuns în sudul Moldovei, ungurii au fost bătuți de pecenegi și obligați să se deplaseze către nord în luptă cu românii bolohoveni. De aici au traversat Carpații Păduroși și au debarșat în Pannonia așezându-se inițial în partea de nord-est a câmpiilor Tisei și Dunării, străjuite la răsărit de Munții Bihorului și la miazănoapte de Munții Maramureșului. Românii nu le-au permis și i-au obligat prin forță să se deplaseze prin luptă către sud-vest unde s-au oprit între Dunăre și Lacul Balaton, de unde au organizat expediții întâi în apus și apoi în răsărit. Dreptul ce-l reclamau lui asupra Crișanei îl motivau prin prima oprire după ce au ieșit din munți la venire în Câmpia Pannoniei.

conduse de Tuhutum – un căpitan al lui Arpad – s-au îndreptat către Munții Mezeșului unde au fost întâmpinate de Gelu, voievodul formațiunii politice românești din Transilvania, care a căzut vitejește în această crâncenă înclăștare pentru apărarea pământului său. Voievodatul Transilvaniei nu a putut fi anexat regatului maghiar, a rămas independent sub suzeranitatea acestuia, iar în fruntea lui a fost acceptat Tuhutum, cu condiția să se identifice total cu aspirațiile politice, culturale și religioase ale voievodatului românesc intracarpatic.³¹ După înfrângerea lui Gelu, în Transilvania a rămas o mică parte din oastea ungurească; majoritatea însă s-a înapoiat și a încercat a doua oară să ocupe teritoriul stăpânit de Menumorut, dar acesta i-a învins din nou, urmărindu-i până au trecut la vest de Tisa.³²

După o lungă perioadă ce le-a fost necesară pentru refacerea armatei din sporul demografic normal realizat, la jumătatea secolului al X-lea, ungurii au reluat incursiunile către sud-vest, atacând voievodatul lui Glad din Banat, dar au fost înfrânți în primele confruntări cu românii pe râul Timiș. După mai multe regrupări și reluări ale luptelor, ungurii, ajungând la înțelegere cu Glad, au recunoscut individualitatea voievodatului său, dar l-au obligat să rămână vasal regelui ungar și să intre în sfera de influență a acestuia. După supunerea lui Glad, maghiarii au lăsat în Banat o mică parte din forțe, iar cu majoritatea au continuat expediția de pradă, trecând la sud de Dunăree și jefuind, până în Macedonia și Tracia, din centrul și sudul Peninsulei Balcanice.³³

Voievozii români Gelú, Glad și Menumorut (după statuile)

În a doua jumătate a secolului al X-lea, după o nouă completare a forțelor pierdute în expediția din Banat, prelungită în sudul Peninsulei Balcanice, ungurii au reluat atacul împotriva voievodatului rămas nesupus pe timpul primei campanii din Crișana și, după confruntări sângeroase cu românii de acolo, au reușit să-și impună și aici dominația fără a cوتropi definitiv teritoriul acestuia.⁺⁺) Urmașii lui Menumorut au recunoscut suzeranitatea maghiară, iar voievodatul lor a rămas în continuare autonom după 13 zile de luptă și după căsătoria fiicei lui

În secolul al X-lea, atacurile ungurilor pentru supunerea primelor voievodate din vestul Transilvaniei, au avut caracterul expedițiilor de pradă declanșate în funcție de posibilitățile Regatului Maghiar de a completa pierderile, odată din fiecare generație, ungurii fiind puțin numeroși și răbdători să-și îndeplinească obiectivul, pas cu pas, în raport de condiții (ca și astăzi!). Din imposibilitate demografică, nu lăsau forțe numeroase în voievodatele supuse și nu impuneau de la început obligații dure, afișând o toleranță falsă care în secolele următoare va fi înlocuită cu discriminări, intoleranță, deznaționalizare și măsuri dure până la violență.³⁵

Menumorut cu Zoltan, fiul lui Arpad – regele Ungariei.³⁴

Către începutul secolului al XI-lea, ungurii nu pătrunseseră în Podișul Transilvaniei, până la Arcul Carpatic și nu reușiseră – datorită contraatacurilor românilor – să numească un principe ungur în teritoriul ocupat sau să impună populației românești rânduilele lor pe care, de altfel, nici nu le aveau pregătite pentru ce doreau să realizeze.³⁵ În secolul al XI-lea, au revenit cu oaste în Banat unde Ahtum – urmașul lui Glad – nu recunoștea suzeranitatea admisă de înaintașul său. Nici de data aceasta ungurii nu au putut obține o victorie definitivă. Ahtum, ca și înaintașul său Glad, a căzut eroic pe câmpul de luptă, iar voievodatul său a rămas în continuare sub suzeranitate maghiară, dar cu statut de autonomie.³⁶

Luptele românilor din Crișana și din Podișul Transilvaniei pentru apărarea integrității teritoriale și independenței lor împotriva ungurilor, deveniseră legendare. Voievozii români din Transilvania împreună cu cei din Crișana, respinseseră, în mai mult de 100 de ani, de la Julia cel Bătrân (mijlocul secolului al X-lea), la Julia al IV-lea (sfârșitul secolului al XI-lea), numeroase atacuri ungurești, dintre care cele mai importante au fost în anii 980-982, 1002-1003, 1046, 1060-1063, 1068, 1077 etc., urmărind agresorii până dincolo de Tisa.³⁷

La sfârșitul secolului al X-lea, constituind noi grupări de forțe, ungurii au ocupat ținuturile Munților Apuseni, unificând pătrunderea făcută anterior prin supunerea voievodatului lui Menumorut cu pătrunderea din Banat; ieșind, către anul 1100, pe aliniamentul râului Someș, la nord, inclusiv ținuturile de la est de Zalău, la sud de Bistrița, la nord-vest, est și sud de Târgu Mureș, la sud-est de Alba Iulia, Poarta de Fier a Transilvaniei, izvoarele Cernei și ținuturile Severinului, până la Dunăre. De pe acest aliniament, au început să se infiltreze cu formațiuni mici către crestele Carpaților Răsăriteni și în Maramureș reușind să instaureze dominația lor numai parțial, din cauza lipsei de populație maghiară cu ajutorul căreia să micșoreze ponderea populației românești autohtone și să realizeze starea de ocupație și organele puterii ungurești dominante.

Milton Lehrer, citându-l pe Rösler, consideră că Transilvania a fost înglobată Ungariei pe timpul regelui Ladislau cel Sfânt (1077-1095),³⁸ dar, în realitate, ea a fost încorporată Ungariei abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea odată cu crearea dualismului austro-ungar.

În anul 1111, după două secole de dominație, cu multe întreruperi datorită deselor izgoniri a cetelor de pradă și de cuceritori, ungurii au reușit să numească în Transilvania primul principe vasal regelui Ungariei în persoana lui Mercuriu (1111-1113).³⁹ Putem deci considera că în anul 1111 statul feudal Românesc Transilvania, care a încheiat procesul de întemeiere, sub conducerea ungurilor, a rămas în sfera de influență și suzeranitate maghiară. Însă, în toate localitățile, alături de rânduilele și organele locale ungurești, erau și rânduile, obiceiuri și tradiții românești autohtone, deoarece populația română a refuzat să renunțe la denumirea de voievodat și la semnificația acestuia, la limba, religia, tradițiile și obiceiurile în care s-a născut pe teritoriul ei moștenit de la strămoși, precum și la legăturile de rudenie și neam cu românii de la sud și est de Carpați. De altfel, urmașii la domnia Transilvaniei, după Mercuriu, au renunțat și ei la denumirea de

„principe” și au adoptat-o pe cea de „voevod”³⁹, iar Transilvania pe cea de „voievodat”, denumiri ce au fost menținute până în anul 1524, când turcii au desființat Regatul ungar.

În ce privește marginile de sud și est ale Transilvaniei pe Carpații Meridionali și Orientali ale Transilvaniei, sub șubreda dominație ungurească, ele nu au putut fi stabilite atunci, deoarece statul respectiv nu era recunoscut, iar pe pantele de nord ale Carpaților Meridionali și în ținuturile învecinate cu acestea, până aproape de Sibiu și până la linia Oltului superior, cnezatele și voievodatele de la sud de Carpați stăpâneau proprietăți întinse, având dese confruntări cu cetele de unguri care, ajunse în apropierea lor, încercau să le ia sub stăpânire, intrând astfel în mod inevitabil în conflict – de multe ori sângeros – așa cum se va arăta în paginile următoare.

Frontierele pe Carpați ale Transilvaniei, ca stat, vor fi stabilite după întemeierea celorlalte două state feudale românești de la sud și est de Carpați, pe baza înțelegerilor dintre ele.

În secolele XII-XIV, monarhia ungară a intensificat măsurile demografice de desăvârșire a stăpânirii în Transilvania, urmărind ca, cel târziu după aceasta, să-și extindă dominația și asupra formațiunilor politice românești extracarpatică, înainte ca acestea să înceapă procesul de unire în state de sine stătătoare mai greu de supus. În acest sens, au colonizat pe secui în ținuturile din est ale voievodatului, pe cavalerii teutoni aduși din Prusia în regiunea Carpaților de Curbură, pe sașii aduși din Flandra și Luxemburg, în ținuturile Brașovului, Sibiului și Bistriței, iar pe maghiari în mijlocul Podișului Transilvaniei, în ținuturile Covasnei, Reghinului, Târgu Mureșului, Clujului și Dejului (Anexele Nr. 7 și 8). Scopul acestor colonizări era consolidarea puterii ungurești, apărarea împotriva tătarilor ale căror atacuri amenințau dinspre est teritoriul pe care ungurii îl cuceriseră în Podișul Transilvaniei și fărâmițarea organizatorică a populației românești majoritare pentru a-i înfrânge rezistența, a o supune și, în final, a o deznaționaliza.

Invazia către centrul Europei a tătarilor, în anii 1241-1242, a lovit grav și a întrerupt pentru o vreme dominația ungarilor în Transilvania. La declanșarea acestei năvăliri, hoardele tătărești au pătruns prin trecătorile Tabla Buții, Oituz și prin Munții Rodnei în acel voievodat condus în parte de administrația maghiară.

În toate localitățile din ținuturile ocupate de unguri, populația română își păstra ferm obiceiurile, tradițiile, religia și limba, iar în unele dintre acestea avea chiar și o conducere română alături de cea ungurească. Administrația și puținele cete de militari și civili unguri care erau în curs de desăvârșire a stării de ocupație în temeiul legilor maghiare, s-au retras în grabă, s-au ascuns în pustă, în munți, iar o parte în insulele din nordul Mării Adriatice. Populația română și cea colonizată au rămas pe loc neafectate de valurile de năvălitori, iar Transilvania a revenit, pentru aproape 25 de ani, la situația de țară românească independentă de sine stătătoare, condusă de voievozii transilvăneni: Laurențiu (1242-1252), Ernie Ákoș (1261), Ladislau și Nicolae Geregye (1263-1264) apoi Nicolae Geregye (1263-1270).⁴⁰

Așa cum s-a afirmat în paginile anterioare, moartea marelui han i-a determinat pe tătari să renunțe la expediția către centrul Europei și la urmărirea și nimicirea ungarilor. Ei s-au retras și s-au așezat în estul Munteniei, în nordul Dobrogei, sudul Moldovei, la est de Limanul Nistrului, pe litoralul Mării Negre și în Crimeea, organizând încă multă vreme expediții de pradă și întreținând frica de o nouă revenire a lor în oricare din ținuturile zonei geografice din centrul Europei.

Între anii 1264-1266, regele ungar Bela al IV-lea, care își îmbunătățise relațiile cu tătarii, a încercat din nou, după 25 de ani, să cotopească voievodatul Transilvaniei, dar oastea sa a fost pusă în dificultate. Ca urmare, între fiul regelui respectiv și voievodul Nicolae Geregye, s-a încheiat un tratat de pace prin care ungurii recunoșteau voievodatul Transilvaniei ca stat aparte „de jure”, cu autoritate în vest până la Tisa, iar în sud-vest până la Dunăre. Transilvania era obligată să păstreze cu regatul ungar doar relații dinastice, voievodul ei fiind chiar numit de la acea dată în continuare, numai cu acordul maghiarilor, ceea ce însemna respingerea încercărilor de ocupare și încorporare a Transilvaniei la Ungaria și revenirea la vechile raporturi de independență relativă față de unguri.⁴¹ Cu toate acestea, organele de administrație și formațiunile militare ungurești au revenit în Transilvania, continuând să extindă dominația maghiară până la Arcul Carpat.

După alți 26 de ani, în anul 1290, regele ungar Andrei al II-lea, a încercat din nou, pe cale politică și militară, să anuleze independența afirmată de voievodul Transilvaniei, acțiune care nu a dus la nici un rezultat, iar la începutul secolului al XIV-lea, primul rege angerin, Carol Robert de Anjou, a fost și el obligat să recunoască Transilvania, ca țară distinctă de Ungaria, cu prerogative separate.⁴²

Către jumătatea secolului al XIV-lea, în anul 1342, pe timpul unei reorganizări teritoriale, ungurii au anexat forțat regatului lor, fâșia de teritoriu românesc de pe malul stâng al Tisei. Această fâșie, amputată, era limitată la nord de râul Tisa, la sud de râul Mureș, iar la est de o linie sinuoasă care, pornind de la 4 km amonte de confluența cu râul Someș către sud-vest, lăsa în partea stângă, pentru Transilvania, orașul Debrețin, continua către sud, lăsând în dreapta confluența râurilor Beretău cu Crișul Repede și cea a Crișului Negru cu Crișul Alb pentru Ungaria până la nord-vest de Curtici, de unde înscrisa trei intrânduri consecutive către vest și, ieșind la râul Mureș, la marginea de vest a localității Nădlac ce rămânea Transilvaniei; se orienta către vest, în aval, pe râul respectiv, lăsând în stânga, pentru Transilvania, ținuturile Aradului și Banatului (Anexa nr. 8).

Iată cum, nu la multă vreme de când regii unguri au recunoscut existența Transilvaniei ca voievodat distinct de Ungaria, cu prerogative separate și autoritate în vest până la Tisa, urmașii lor au încălcat garanțiile acordate, ignorând condiția respectării integrității teritoriale, pe baza căreia ardelenii au acceptat suzeranitatea Budapestei. Această gravă încălcare a avut loc înainte ca statul transilvănean să fi stabilit care era traseul marginilor sale pe Carpații Meridionali și Răsăriteni, pentru a considera justificat că s-a încălcat procesul de așezare teritorială deschis de maghiari cu mai mult de trei secole în urmă. De asemenea, această nerespectare a granițelor date arată că regele ungar nu era interesat ca Transilvania să aibă margini bine precizate cu vecinii de la sud și est de Carpați, urmând să-și extindă dominația

și în aceste vechi ținuturi de sorginte dacică, printr-un proces asemănător cu cel din Arcul Carpat.

Deși atât amputarea teritoriului din anul 1342, cât și nerespectarea granițelor de către puterea ungară dominantă au fost în premieră la nivelul întregului spațiu românesc, în condițiile secolului al XIV-lea, nu aveau să fie ultimele. Ele au deschis o serie dureroasă de asemenea evenimente, confirmând adevărul că, atunci când e vorba de spolierea popoarelor mici, marile puteri, fie cea ungurească la acea vreme, sau mai târziu cele otomane, austriacă, polonă sau rusă, gândesc și procedează la fel, chiar dacă nu s-au întâlnit niciodată și nu s-au pus de acord cum să procedeze să sfârtece și să desființeze un popor sau altul. Istoria statelor feudale românești de la sud și est de Carpați, este relevantă în acest sens.

b. Întemeierea Statului Feudal Țara Românească:

În prima jumătate a secolului al XIII-lea, între Carpații Meridionali și Dunăre existau: Țara Severinului, în partea de vest a Olteniei, care făcea parte din Banatul de Severin ce se întindea la nord-vest de Munții Cernei; Voievodatul lui Litovoi de la izvoarele Jiului către sud, până la Dunăre, către est, până la râul Olt, mai puțin ținuturile Romanților unde se găsea Cnezatul lui Ioan și depresiunea Loviștei în partea de nord-est în munți, unde se găsea Cnezatul lui Farcaș. Voievodatul lui Litovoi îi aparținea, la nord de Carpați, depresiunea Hațegului și Țara Almașului. La răsărit de Olt, se găsea Voievodatul lui Seneslau până aproximativ pe linia Izvoarele Ialomiței în munți și confluența Argeșului cu Dunărea. La nord de Ialomița se găsea Țara Românească până la Milcov, iar la sud, către Călărași, un Cnezat încă neidentificat (Anexa nr. 6 și 7).

Aceste voievodate, cnezate și țări s-au unit nu peste mult timp și au format statul feudal Țara Românească.

Țara Hațegului și Țara Făgărașului (sau Țara Oltului) fuseseră ocupate în repetate rânduri de unguri, până la sfârșitul secolului al XII-lea. De atunci, dese reveniri ale românilor pentru a le recupera și insistența regilor maghiari de a se înstăpâni definitiv acolo și de a veni cu marginile teritoriului Transilvaniei pe linia de despărțire a apelor de pe crestele Carpaților au constituit motivele numeroaselor confruntări dintre oștile voievozilor români de la sud de Carpați și oștile coteropitorilor. Concomitent cu eforturile de a realiza dominația în Transilvania, ungurii își impuseseră suzeranitatea și asupra voievodatelor și cnezatelor din sudul Carpaților și, așa cum rezultă din Diploma Cavalerilor Ioaniți, își rezervau chiar dreptul de a le hotărî soarta, fapte ce constituiau o gravă primejdie dinspre nord-vest pentru existența acestor formațiuni.

Dinspre est, voievodatele și cnezatele din Oltenia și Muntenia, erau amenințate de tătarii stabiliți în Câmpia Română, în nordul Dobrogei, părțile de la gurile Dunării și în Bugeac, iar dinspre sud, de bulgari – mereu în conflict cu bizantinii, cu tătarii și cu ungurii. Ca urmare, voievozii și cnezii români care dispuneau de armate și de aparatul necesar conducerii formațiunilor în fruntea cărora se găseau, pentru a-și asigura autonomia și pentru a-și recuceri deseori

stăpânirile răpite de unguri la nord de Carpații, trebuiau să folosească cu grijă orice ocazie prielnică, manevrând diplomatic, în așa fel, încât, atunci când se angajau pentru rezolvarea problemelor teritoriale sau de independență, să nu fie în conflict decât cu un singur vecin.⁴³

În acest cadru, începând din anul 1272, Litovoi (1247-1277) a refuzat să mai recunoască suzeranitatea ungarilor, a recucerit și alipit voievodatului său teritoriul de la nord de Carpați, care îi fusese răpit de ei, după ce au revenit în Transilvania în urma retragerii tătarilor din centrul Europei impusă de moartea lui Gingis Han. Dar în anul 1277, regele Ladislau al IV-lea al Ungariei (1272-1290) a intervenit cu oastea și s-a bătut cu forțele lui Litovoi, care a murit pe câmpul de luptă, în Țara Hațegului. Bărbat – fratele său – care a urmat la domnie, a fost obligat să cedeze ungarilor ținuturile românești în dispută și să recunoască suzeranitatea acestora, păstrând autonomia voievodatului lăsat moștenire de tatăl său.⁴⁴

Urmașii lui Litovoi – Bărbat (1277-1290) și apoi Tihomir (1290-1310) – au reușit să-și impună recunoașterea autorității lor de către ceilalți voievozi, cnezi și boierimea în formare din voievodatele cnezatele și țara situate între Milcov, Siretul Inferior, Dunărea dintre Vădeni (nord de Brăila), Desa (imediat aval de Calafat), izvoarele Jiului și Carpații Meridionali, între izvoarele Jiului și izvoarele Milcovului, întemeind, până către anul 1307, statul feudal Țara Românească, sub suzeranitate ungurească numai în sensul achitării unui tribut anual, fără dreptul regelui maghiar de a se amesteca în viața politică și socială a tânărului stat românesc, sau de a încălca cu armata teritoriul acestuia.

După anul 1310, Basarab I (1310-1352), fiul lui Tihomir, a înfăptuit cea mai importantă etapă a acestui proces: *desăvârșirea întemeierii Țării Românești și obținerea independenței ei de sub suzeranitatea ungurească*. El s-a aliat cu Despotatul de Vidin și cu Țaratul de Târnovo, alianță pe care a întărit-o prin căsătoria fiicei sale Teodora cu Ioan Alexandru, nepot al despotului Mihai Șişman de Vidin, devenit mai târziu țar al Bulgariei. Această alianță politico-militară, întărită cu legătura de rudenie între familiile domnitoare, interesea în egală măsură ambele părți, deoarece avea caracter antibizantin și antiunguresc.⁴⁵

După încheierea acestei alianțe, în anul 1320, Basarab I a ocupat cu oastea partea olteană și centrală a Banatului de Severin, până la Porțile de Fier și Cetatea Mehădiei (inclusiv), a pretins ungarilor să-i înapoieze domeniile răpite de la nord de Carpați și a menținut în continuare interdicția infiltrării politice a acestora în Muntenia.⁴⁶

În anul 1330, după neînțelegeri repetate cu regele ungar în problema alipirii la Valahia⁴⁷ a teritoriilor de peste munți ce reveneau din secolele anterioare unor proprietari olteni sau munteni, precum și în problema neadmiterii suzeranității ungurești, Basarab I a nimicit, în lupta de la Posada, o grupare de oști ungurești condusă de regele Carol Robert de Anjou. Acesta pătrunsese în Țara Românească

⁴⁷) După întemeiere, statului feudal Țara Românească i s-a mai spus „Vlahia”, „Valahia”, Ungro-Vlahia (Țara Românească de lângă unguri) și „Muntenia”. În unele lucrări, când e vorba de Muntenia de la est de Olt, i se spune „Valahia Mare”, iar Olteniei „Valahia Mică”.

pe la Severin și, prin hărțuiri repetate, pe timpul deplasării ei către Curtea de Argeș, a fost atrasă într-o ambuscadă organizată pe crestele și pantele abrupte ale unor lanțuri adiacente de munți înalți ce existau în dreapta și în stânga unei văi adânci, pe fundul căreia era un drum ce conducea din localitatea menționată spre trecerea în Transilvania. Locul acela din care regele Carol Robert de Anjou a scăpat cu greu, deghizat și apărat de garda personală pe căi ascunse, loc în care, timp de patru zile, și-au găsit pieirea gruparea principală a armatei ungurești venite să-l pedepsească pentru nesupunere pe Basarab I, se numea Posada.⁴⁷ Acolo s-a consumat tragedia în care armata ungară nu a mai avut nici-o șansă de scăpare, în care, așa cum scriu cronicile: „(...) Cădeau tineri și bătrâni, principi și nobili fără nici-o deosebire. Căci această tristă întâmplare a ținut mult, de la ziua a șasea a săptămânii până la ziua a doua a săptămânii viitoare, în care zilele, soldați aleși, așa se izbeau unii de alții, precum în leagăn se leagănă și se scutură pruncii sau se clatină trestii de vânt. Și a fost aici un cumplit dezastru, căci au căzut o mulțime de ostași, de principi și de nobili și numărul lor nu se poate socoti (...) Au pierit atunci ori au fost răniți, străpunși de săgeți, tăiați de spade sau zdrobiți de stâncile și copacii pe care îi prăvăleau românii asupra lor, numeroși demnitari de seamă din ierarhia statului angevin și a bisericii catolice, unii dintre ei sfințici apropiați ai lui Carol Robert (...).”⁴⁸

Regele ungar și un mic grup de sfințici și luptători scăpați cu viață au fugit, în goana cailor, fără să-și îngăduie nici o clipă de popas, până când s-au văzut în siguranță, departe de hotarele Țării Românești. Jalea și descurajarea au durat ani de zile în Regatul Ungariei, cu triste aduceri aminte despre acea catastrofă care a slăbit statul și armata ungară.

Basarab I Intempestivul (portret imaginat de pictorul Constantin Petrescu)

Papa Ioan al XII-lea a căutat insistent să contribuie la refacerea moralului și prestigiului atât de zdruncinate ale regalității ungare și la relansarea politicii ei agresive, crude și nesătule, scriind lui Carol Robert, la 11 iulie 1334: „(...) pentru ca voi să vă însufleșiți spre apărarea credinței catolice împotriva schismaticilor și a acelor necredincioși (...) vă dăm vouă tuturor și fiecăruia în parte, care s-ar întâmpla să moară pentru apărarea credinței catolice în război sau în luptă împotriva schismaticilor, tătarilor, păgânilor și celorlalte suszise neamuri amestecate de necredincioși, ori după aceea a rănilor primite în acel război sau luptă, deplină iertare de toate păcatele voastre de care vă veți căi într-adevăr și vă veți mărturisi (...).”⁴⁹

Referindu-se la acest război, care, pe lângă însemnătatea lui în ce privește consolidarea tânărului stat românesc, se constituie și într-o importantă lecție de artă militară, Nicolae Iorga scria: „(...) o biruință mare și întreagă, rodnică în urmări,

*fiindcă lupta se dădea în direcția naturală a dezvoltării noastre și pe pământul nostru, ocrotitor pentru ai săi (...)*⁵⁰

Prin victoria de la Posada, Basarab I a adăugat, la marele act al întemeierii Țării Românești, independența față de unguri și a afirmat pe deplin încheierea victorioasă a procesului de formare a statului feudal dintre Carpați și Dunăre, recunoscute de toți vecinii săi. După aceasta, între anii 1345-1352, s-a confruntat, în est, cu tătarii, extinzându-și autoritatea până în părțile Fălciului și alipind Țării sale sudul ținuturilor dintre Carpați și Prut⁵¹ (Anexa nr. 7)

În anul 1366, Vladislav-Vlaicu Vodă (1364-1377), după consolidarea la domnie pe tronul Țării Românești ca urmaș al lui Basarab I, respectând alianțele cu Țaratul Bulgar de Târnovo și Despotatul de Vidin, încheiate de marele său înaintaș, a respins un atac unguresc condus de regele Ludovic I, care urmărea să-l înlocuiască de la domnia Munteniei pentru că „(...) *imitând obiceiurile rele ale părintelui său, a luat titlul de domn fără să ne recunoască stăpân natural.*” Respingerea aceluia atac a fost urmată de tratative în care Vlaicu Vodă a primit în stăpânire de la regele maghiar și le-a adăugat Țării sale, Banatul de Severin, Țara Făgărașului și ținutul Almașului cu satele Siliștea, Galeșul, Valea Cacova și Sibielul cu munții din preajmă, mutând spre exterior frontiera de nord-vest a Țării Românești pe traseul: amonte de Cazane, pe Dunăre, către nord-est până la inclusiv Caransebeș și Poarta Orientală, apoi, către sud-est, până pe creasta munților Cernei, de unde se orienta, către est, pe crestele munților Mehedinți, înscria un arc de cerc către nord, incluzând ținutul Almașului și revenind pe linia de creastă a Carpaților Meridionali, la sud-est de Sibiel, continua către est, până la Turnu Roșu, în Valea Oltului, apoi, pe râul Olt, în amonte, până la Arpașul de Sus, includea, printr-un arc de cerc, masivul deluros de la nord de râu, revenind, pe malul drept al Oltului, la Rupea, traversa râul Olt, către sud, lăsând în dreapta Brașovul și în stânga Cetatea Bran, continua către est, pe crestele Carpaților Meridionali, apoi pe crestele Carpaților de Curbură, către nord, până în apropiere de pasul Oituz, de unde cotea către est, în unghi de 90 de grade, pe marginea de nord-est a Țării Românești, stabilită de Basarab I între anii 1345-1352, până la imediat nord de Fălciu, pe Prut. În schimbul acestor ținuturi revenite în stăpânirea proprietarilor de jure de la sud de Carpați, Vlaicu Vodă a acceptat suzeranitatea regelui maghiar, cu condiția ca ungurii să nu se amestece în viața politică și socială a Munteniei, să nu încerce infiltrarea catolicismului în Muntenia, unde religia cetățenilor era cea creștin-ortodoxă și să nu încalce cu armată teritoriul de sub autoritatea conducerii Țării Românești, condiții pe care ungurii nu aveau de gând să le respecte.⁵²

În anul 1367, oastea Țării Românești, sub conducerea lui Vlaicu Vodă, împreună cu oastea ungurilor și a Despotatului de Vidin, s-a confruntat pentru prima dată cu turcii, care, în expansiunea lor către nord-vest spre centrul Europei, se apropiau de malul stâng al Dunării, cu scopul de a trece în Banatul de Severin, de unde să dezvolte ulterior înaintarea către Viena, de-a lungul Dunării. În bătălia de la sud de Vidin și din Valea Timocului, turcii au fost învinși și obligați să renunțe temporar la planul lor pe acea direcție și să părăsească teritoriul Despotatului de Vidin.

Ungurii, care își trecuseră o puternică grupare de forțe în partea vestică a Țării Românești în vederea susținerii luptelor cu turcii care amenințaseră Vidinul și fuseseră învinși, amânau retragerea acestor forțe și desfășurau acțiuni de răspândire a catolicismului, contrar înțelegerilor anterioare.

Ca urmare, Vlaicu Vodă a intervenit cu oastea sa, obligându-i pe unguri să părăsească Țara Românească și asigurându-i țării sale, pentru a doua oară, independența. A combătut apoi încercările ungarilor de instaurare a catolicismului în Muntenia, a sprijinit organizarea și întărirea Bisericii Ortodoxe Române⁵³, luând măsuri de întărire a pazei frontierelor și de menținere a alianțelor și relațiilor sale externe.

Deși fuseseră învinși la sud de Vidin pe timpul unor acțiuni la care au renunțat repede și s-au retras – fapt care ne duce la concluzia că au sondat atunci (cercetat) probabil prin luptă capacitatea combativă a alianței ce li se opunea pe acea direcție –, turcii, în luptă cu bizantinii și bulgarii, dezvoltau expansiunea către nord pe front larg și au ajuns la Dunăre și în sudul Dobrogei aproape de sfârșitul secolului al XIV-lea, prevestind, pentru români și pentru creștinătatea europeană, începutul unei etape de adânci frământări.

Evoluția situațiilor create după ajungerea Imperiului Otoman la marginea de sud a Țării Românești, a teritoriului și frontierelor acestui stat face obiectul preocupării poporului român și domnitorilor săi ce au urmat, după începutul secolului al XV-lea, probleme care vor fi prezentate în paginile următoare descrierii creării Statului Federal Românesc de la est de Carpații Orientali.

c. Întemeierea Statului Feudal Românesc Moldova

În primele decenii ale secolului al XIV-lea, la est de Carpații Răsăriteni, locuia o populație românească densă, organizată în puternicele și bogatele formațiuni politice: Țara Șepenițului (Terra Sepeniciensis), cu centrul la Cernăuții de astăzi, care cuprindea cetățile Hotin, Tețina și Hmielov; Țara Câmpulungului, cu centrul la actualul oraș Suceava, cu Valahia (Valahie Mică⁺⁾ pe cursul superior al Siretului, în jurul actualei localități Siret; mai la sud, un voievodat cu centrul urban la Baia; Țara Bolohovenilor, cu vechile așezări la Nistru, Soroca și Bălți⁺; alte formațiuni cu centrele la Orheiul Vechi, pe râul Răut și Costești, la sud de Chișinău⁺⁺; Țara Brodnichilor, în zona Adjudului și Țara Berladnicilor, în zona Bârladului; Țara Vrancei și Codrul Tigheciului, la sud-est de lanțul munților Răsăriteni, formațiuni ai căror conducători au ocupat, înainte de anul 1332, în

⁺⁾ Deosebită de Valahiile de la sud de Carpații Meridionali.

⁺⁾ Cu întinse proprietăți și mai multe așezări locuite de români la est de Nistru până către ținuturile Bugului și Niprului.

⁺⁺⁾ Ibidem.

timpul unor confruntări cu ungurii și tătarii, moșiile și celelalte bunuri ale Episcopatului Milcoviei.⁺⁺⁺⁾

Formațiunile politice enumerate s-au unit în trei etape, sub conducerea a trei domnitori: Dragoș Vodă (1352-1354), Bogdan Vodă (1359-1369) și Petru Mușat (1374-1392), formând Statul Feudal Moldova, a cărui întemeiere a fost desăvârșită de Alexandru cel Bun (1400-1431), în deplin acord cu domnul Țării Românești Mircea cel Bătrân.

Pe litoral mai existau coloniile genoveze Maurocastrom (Cetatea Albă), Licostomo (Vâlcov) și Chilia, cu localitățile și ținuturile din jur, care au intrat pe rând în compunerea Moldovei. (Anexa nr. 6).

Toate aceste formațiuni se confruntaseră cu tătarii, ungurii și polonezii care urmăreau permanent să le supună și aveau legături cu românii din Maramureș și din Transilvania.⁵⁴

Intens populate și situate în ținuturi bogate, formațiunile acestea erau frecvent ocupate și jefuite de tătari, dinspre est și sud, care urmăreau să-și asigure din ele produse agricole și tribut, dinspre vest, de unguri, care intenționau să le anexeze, iar dinspre nord, de polonezi, care căutau să stăpânească drumurile de acces spre porturile de la Dunăre și Marea Neagră. Însăși necesitatea apărării împotriva acestor forțe anexioniste era primul motiv de unire într-un singur stat.

Către jumătatea secolului al XIV-lea, tătarii au intensificat incursiunile în Transilvania, fapt ce l-a determinat pe regele de atunci al Ungariei să organizeze, înainte de anul 1342, o expediție la est de Carpați, unde, cu ajutorul populației locale, i-a alungat pe tătari către părțile Tighinei. Dar, după câțiva ani, tătarii s-au refăcut, au revenit și au reluat incursiunile de pradă în Transilvania, provocând o nouă expediție a regelui Ludovic de Anjou, în anul 1352, care, de data aceasta, s-a finalizat cu stabilirea unei mărci⁺⁺⁺⁺⁾ de apărare a Regatului Ungar împotriva infiltrărilor tătarăști prin trecătorile din Carpații Răsăriteni. În fruntea acestei mărci, ungurii l-au numit pe Dragoș, un voievod român din Maramureș, care îl însoțise pe rege și se distinsese în luptele pentru izgonirea tătarilor.⁵⁵

Dragoș a domnit doi ani (1352-1354), apoi fiul său, Sas, patru ani (1354-1358). În anul 1359, urma să ocupe tronul fiul lui Sas, dar moldovenii nemulțumiți de suzeranitatea ungurească, l-au sprijinit pe Bogdan – un alt voievod maramureșean – care fusese declarat „infidel notoriu” de Coroana Ungară și trecuse la est de Carpați cu o ceată de aproximativ 1000 de luptători de încredere, unde a fost înscăunat pe tronul Moldovei (1359-1365). El a respins două atacuri ungurești declanșate împotriva sa, asigurând astfel independența Moldovei, care făcuse deja primul pas pe calea începutului întemeierii de către Dragoș, ducând cu greu povara suzeranității maghiare.⁵⁶

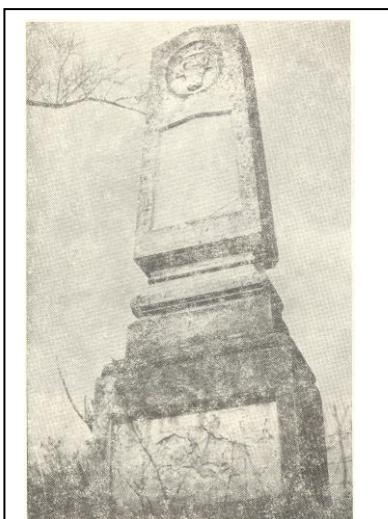
⁺⁺⁺⁾ Un episcopat înființat de unguri anterior, cu eparhii catolice într-o fâșie lată din Carpații de Curbură, cu axa către est, spre Chilia, precum și către nord, pe valea Siretului, cu misiuni de catolicizare a ortodocșilor din ținuturile prevăzute a fi ocupate ulterior de ei.

⁺⁺⁺⁺⁾ Organizare zonală cu caracter militar, destinată să apere o direcție împotriva invaziilor dușmane. În cazul Moldovei, aceasta a apărut temporar trecătorile din Carpații Orientali împotriva invaziei tătarilor în Transilvania și a constituit nucleul Statului Feudal Moldova.

Cercetări recente au stabilit că, la început, sub domnia lui Dragoș, statul moldovean era „cât o căpitănie” și se întindea pe pantele de est ale Carpaților, de la Izvoarele Ceremușului, la nord, către sud, până la inclusiv Pasul Oituz.

Pe timpul domniei lui Bogdan, teritoriul Moldovei a fost extins către est cuprinzând toate formațiunile politice până la Prut, între ținuturile Dorohoiului, la nord, și inclusiv Fălciu, la sud. Către miazăzi de linia sud Pasul Oituz, sud Fălciu, se găseau muntenii, iar la nord de linia Izvoarele Ceremușului, nord Dorohoi, până la râul Ceremuș, precum și la est de Prut, până la Nistru, între inclusiv Țara Șepenițului, la nord, și Tighina, la sud, se găseau Țara Bolohovenilor și celelalte formațiuni politice românești care nu fuseseră incluse în întinderea teritoriului tânărului stat feudal moldovean, fiind dominate de tătari și jefuite în timpul numeroaselor expediții de pradă ale acestora.

Între anii 1362-1363, cneazul Olgerd al Lituaniei în expansiunea către sud a Ducatului său, a izgonit pe tătari din Ucraina, ocupând teritoriul acesteia până pe linia actualului Tiraspol și cucerind Kievul. În cadrul acestui război, a participat, ca

**BOGDAN I,
întemeietorul Moldovei
(monument memorial
Cârlibaba Suceava)**

aliat cu lituanienii, și Bogdan Vodă cu oastea sa, atacând formațiunile tătarăști ce se găseau între Prut și Nistru, în ținuturile Șepenițului, Hotinului, Bolohovenilor, Orheiului, până la Tighina, izgonind tătarii în Câmpia Bugeacului și cuprinzând toate aceste ținuturi în teritoriul Statului Feudal Moldova, a cărei întemeiere începută de Dragoș, a continuat-o el cu sabia, fixându-i atunci frontierele astfel: Cu Polonia pe traseul de la Zalescic (nord de Țețina, pe Nistru), pe la vest de cetatea Hmielov, către sud-vest, pe râul Ceremuș. Cu Transilvania, către sud-est, pe crestele Carpaților Orientali, până la imediat sud de Pasul Oituz. Cu Țara Românească: spre est, până la imediat sud de Fălciu pe Prut. Cu hanatele tătarăști din Câmpia Bugeacului: pe linia imediat nord Cahul, până la imediat nord Tighina. Cu Ducatul Lituaniei, în amonte pe Nistru, până la Zalescic, lăsând-o, la moartea sa (1365), urmașilor săi în întinderea teritorială delimitată de frontierele susmenționate

și absolut independentă, în afara suzeranității oricărei puteri vecine. (Anexa nr. 7)

În anii 1386-1387, domnul Moldovei, Petru Mușat (1374-1392), în alianță cu domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, a participat la războiul dus de genovezi împotriva tătarilor, care stăpâneau ținuturile Tighinei, Bugeacul, nordul Dobrogei și coloniile genoveze. Obținând victoria prin izgonirea acestora la est de Nistru, Petru Mușat a mutat, către sud, sectorul de frontieră dintre Cahul și Tighina, pe traseul nord Cahul, sud Cetatea Albă, alipind Moldovei ținutul de la nord de

aceasta, iar Mircea cel Bătrân a alipit Țării Românești nordul Dobrogei și Bugeacul, frontiera dintre cele două țări feudale românești surori fiind stabilită atunci pe traseul sud Pasul Oituz, nord Cahul, sud Cetatea Albă.⁵⁷

Peste 13-15 ani, Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun, domnul Moldovei (1400-1431), au mutat această frontieră pe Milcov, Siretul inferior, Dunărea Maritimă și Brațul Chilia, desăvârșind, la începutul secolului al XV-lea, întemeierea celor două țări surori.

BIBLIOGRAFIE

1. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. I, București, 1974, p.28-29.
2. Herodot, *Istoriei*, vol. II, p.29.
3. Vasile Pârvan, *Getica*, București, 1926, p.80.
4. Lucrările sesiunii a XXII-a anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anul 1987, ziarul România Liberă / 14.04.1988, p.2, sinteza comunicărilor.
5. C. Preda, *Monedele geto-dacilor* (sfârșitul sec IV î.Ch. – sec. I î.Ch.), București, 1973.
6. Appian, *Istoria Romană*, vol. I, p.569; Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, de la statul geto-dac la statul român unitar, București, 1983, p.16.
7. Strabon, *Geografia*, vol. I, p.237.
8. Ptolemeu, *Îndreptări geografice în Izvoare privind Istoria României*, București, 1964, vol. I, p.67.
9. Strabon, *Ibidem*, p.299-301.
10. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.40.
11. Ștefan Pascu, *Istoria României – compendiu*, București, 1974, p.125-129.
12. Idem.
13. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.67.
14. Ilie Manole, *Confruntări navale*, vol. I, București, 1988, p.73-77.
15. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.76-77.
16. Ștefan Pascu, *Atlas pentru Istoria României*, București, 1983, planșele Nr. 18,19 și 25.
17. Idem.
18. Nicolae Iorga, *Hotare și spații naționale*, Vălenii de Munte, 1938, p.40.
19. C. Giurescu și Dinu Giurescu, op.cit., p.78; I.I. Russu, *Daco-geții în Imperiul Roman*, București, 1980, p.83.
20. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.80.
21. Magazin istoric, Nr. 9/1988, p.35; Nicolae Stoicescu, *Continuitatea românilor*, București, 1980, p.89-101.
22. *Istoria Militară a Poporului Român*, vol.I, București, 1984, p.175.

23. Eugenia Zaharia, Populația Românească din Transilvania între secolele VII-VIII, București, 1977, în întregime.
24. Nicolae Iorga, *La Romanie danubienne et les barbares au VI-eme siecle*, în „Revue belge de psychologie et d'histoire”, III, 1924, p.36.
25. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.215-220, 249; Ghenuță Coman, Evoluția culturii materiale din Moldova de sud în lumina cercetărilor arheologice cu privire la secolele V-VIII, în „Memoria Antiquitates”, 3, 1971, p.479-484.
26. Anonymus, *Gesta Hungarorum*, București, 1934, p.90-98 și 116-119.
27. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p. 216, 229, 232, 236, 276-285, 291-295, 315-320.
28. Milton G. Lehrer, *Ardealul Pământ Românesc (Problema Ardealului văzută de un american)*, București, 1944, p.20-22.
29. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p. 276, 277, 281.
30. Anonymus, *Gesta Hungarorum*, Editura C. Popa Lisseanu, București, 1934, p.91.
31. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p. 277-280.
32. Ibidem, p.281.
33. Ibidem, p.281-283.
34. Ibidem, p.283-284.
35. Ibidem, p.285.
36. *Legenda Sancti Gherhardi episcopi în Scriptores*, II, p.489-492.
37. *Cronica pictum Vindobonensis*, Editura G. Popa-Lisseanu, p.175-176.
38. Milton G. Lehrer, op.cit., p.19.
39. Ștejan Pascu, *Istoria României – compendiu*, București, 1974, anexa 1, p.512.
40. Ibidem, p.512.
41. M. Holban, *Despre Țara Severinului și Banatul de Severin în secolul al XIII-lea*, București, 1981, p.85-90.
42. Idem.
43. Diploma Cavalerilor Ioaniți, în lucrarea C. Giurescu și Dinu Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. I, p.215-220, 230-231, 269-270.
44. Ibidem, p.343-344, Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu, *Documenta Romaniae Historica*, Seria A, vol. I, București, 1975, p.4-7.
45. Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu, op.cit., p.36-38.
46. Idem.
47. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.347-352.
48. *Cronica pictată de la Viena*, p.235.
49. *Documente privind istoria României*, C, vol. III, p.287, 328.
50. Nicolae Iorga, *Istoria armatei românești*, București, 1970, p.43.
51. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.274.
52. Ibidem, vol. II, p.26-27.
53. Idem.

-
54. C. Cihodaru Formarea hotarelor dintre Țara Românească și Moldova în secolul al XV-lea, în volumul: *Stat, societate, națiune*, Cluj-Napoca, 1982, p.80-90; C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.80-92.
 55. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p.279.
 56. Idem.
 57. C. Cihodaru, op.cit, p.90-92.

Capitolul III

FRONTIERELE STATELOR FEUDALE ROMÂNEȘTI (SECOLELE XIV-XIX)

1. Statutul teritorial și situația politico-socială

La sfârșitul secolului al XIV-lea, cele trei țări feudale românești aveau statut teritorial, situație politică, socială și economică deosebite, fapt ce impune ca, pentru o analiză pertinentă, să fie prezentate separat, fiecare cu laturile ce le definesc ca state, mai ales că unele momente din evoluția lor – cum au fost: întemeierea, victoriile sau înfrângerile, în toate războaiele, urmate de amputări teritoriale, de păstrare a independenței sau de acceptare a suzeranității în raporturile cu puterile vecine ori pe plan internațional –, au avut loc la date diferite.

În epoca istorică ce a urmat procesului unirii formațiunilor politice în state feudale românești de sine stătătoare, marile puteri vecine (la vest, Regatul Ungar; la nord, Regatul Polon și Regatul Lituanian; la est, hanatele tătărești și apoi Imperiul Rusiei; iar la sud Imperiul Otoman) le-au amenințat permanent existența, le-au întârziat dezvoltarea și le-au influențat hotărâtor evoluția ulterioară.

Transilvania, primul stat feudal creat în arcul Carpatic sub loviturile ungarilor, în expansiunea lor către est, reușise, la început, să respingă încercările de incorporare la Regatul Ungar, fusese recunoscută ca voievodat distinct, autonom, cu prerogative separate și cu drept de a încheia relații externe fără acordul regelui maghiar. Avea autoritate teritorială în vest, până la Tisa, iar în sud-vest, până la Dunăre, dar era obligată să păstreze relații dinastice și să recunoască suzeranitatea maghiarilor.

„Principele” în limba maghiară sau „voievodul” în limba românilor majoritari din Transilvania era numit cu acordul conducerii ungurești de la Buda. În majoritatea localităților, existau forme organizatorice de conducere, obiceiuri și tradiții românești, deoarece românii ardeleni, nu au renunțat vreme îndelungată la denumirile de „voievod” sau de „voievodat” și nici la obiceiurile și tradițiile lor¹⁾.

De altfel, nici atunci, la sfârșitul secolului al XIV-lea, după 300 de ani de când ungurii au numit în Transilvania pe Mercuriu, primul lor principe (1111-1113), ei nu ajunseseră cu instaurarea dominației maghiare până pe crestele Carpaților Orientali și ale celor Meridionali, existând, pe pantele din nord ale Munților de Miazăzi și pe cele de vest ale Munților Răsăriteni, precum și în extremitățile Podișului Transilvaniei, mari proprietăți și enclave aparținând românilor din Muntenia și Moldova.

Ca urmare, traseul general al marginilor⁺⁾ Transilvaniei, la acea dată, poate fi considerat aproximativ pe la: Pasul Prislop, către nord-vest, pe crestele Carpaților Păduroși, până la nord de Mucacevo, unde, descriind larg un sector de cerc, se îndrepta către sud, traversând râul Tisa pe la vest de Hust, de unde continua către sud-vest, pe un traseu sinusoidal, cu numeroase bucle, ocolind și lăsând în stânga localitățile Halmeu, Debrețin, Biharea, Oradea, Salonta, Curtici, Nădlac, apoi către vest, pe râul Mureș, până la confluența cu râul Tisa. Din acest punct, continua către sud, pe Tisa, până la confluența cu Dunărea, apoi, pe acest fluviu, în aval, până la Cazane, cotea la nord, peste munții Banatului, până la Caransebeș, Poarta de Fier a Transilvaniei; către sud, până la izvoarele Cernei, de unde se îndrepta către est, pe crestele Carpaților Meridionali, până la Turnu Roșu. În continuare, urma, în amonte, râul Olt, până la Arpaș, se orienta apoi larg către nord-est-sud, incluzând, din dreapta, masivul deluros de la nord de Făgăraș, traversa Oltul, pe la Rupea, continua spre sud, lăsând, în dreapta, cetatea Bran, cotea către est, pe crestele Carpaților, pe la nord de pasul Bratocea, înscrisă, în continuare, un arc de cerc larg, pe crestele Carpaților de Curbură, până la Pasul Oituz, și se îndrepta, cu sinuozități și întreruperi, către nord-vest, pe crestele Carpaților Orientali, până la Pasul Prislop.

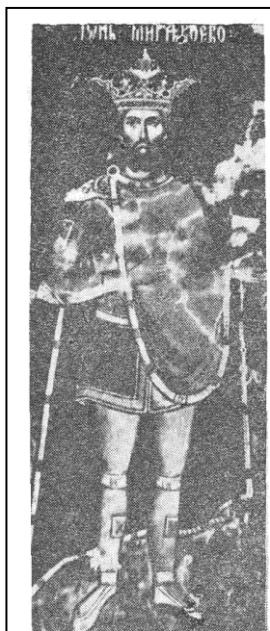
De reținut că, în regiunea, Bran, Brașov, Întorsura Buzăului, ungurii nici nu știau unde este marginea până unde doreau să instaureze rânduielile maghiare, deoarece acolo au fost stabiliți mai întâi sașii, apoi cavalerii teutoni care nu-i agreau. De asemenea, în regiunea scaunelor secuiești, secuii își păstrau tradițiile și respingeau ferm maghiarizarea. Totodată, în Podișul Transilvaniei, românii din Muntenia stăpâneau ținuturile Almașului, Făgărașului și Țara Oltului, iar cei din Moldova dețineau proprietatea cetăților Ciceu și Cetatea de Baltă, începând din anul 1489 până în anul 1531, a celor din Rodna, Bistrița și Ungurașul, între anii 1529-1531, toate cu moșiile și satele din jur.

Această situație pune în evidență concluzia că, spre sfârșitul secolului al XIV-lea, în aproape jumătate din Podișul Transilvaniei, către Carpații de miazăzi și cei de răsărit, interferența dintre localitățile maghiarizate și ținuturile ce aparțineau muntenilor și moldovenilor, chiar temporar, era foarte adâncă, exprimând discontinuitatea marginilor de sud-est, neîmplinirea și nesiguranța stăpânirii maghiare pe care ungurii o declaraseră încheiată cu câteva secole în urmă, confundând-o cu suzeranitatea ce reușiseră să o impună. Stabilirea de către unguri a nedreptei frontiere a Transilvaniei pe crestele Carpaților va avea loc în secolul al XVI-lea, într-un alt complex de împrejurări, la care se va reveni în continuare.

Țara Românească. Așa cum Transilvania parcursese procesul de întemeiere în luptă cu ungurii și devenise suzerană în condițiile menționate, Țara Românească încheiase, la fel de greu, prima etapă de întemeiere în anul 1330, când Basarab I

⁺⁾ Neexistând, la acea dată, un tratat prin care să fie delimitate teritoriile Transilvaniei, Munteniei și Moldovei pe Carpații Meridionali și cei Orientali, aceste limite nu se pot numi „frontiere” în accepțiunea Dreptului Internațional.

(1310-1352), în urma bătăliei de la Posada, a obținut – pe lângă victoria istorică asupra lui Carol Robert de Anjou –, independența și, deci, înlăturarea suzeranității ungarilor. Până la venirea la domnie a lui Mircea cel Bătrân (1386-1418), domnitorii care l-au precedat – Nicolae Alexandru (1352-1364), Vlaicu Vodă (1364-1377), Radu I (1377-1383), și Dan I (1383-1386) – s-au confruntat cu ungurii, tătarii, bulgarii și turcii, menținând relațiile cu aceștia într-o stare deosebit de ambiguă, favorabilă apărării independenței tânărului stat valah nu demult întemeiat între Carpații Meridionali și Dunăre.

MIRCEA CEL BĂTRÂN
(1386-1418)

În anul 1366, Vlaicu Vodă, în urma unor bătălii, a restabilit relațiile cu regele ungar primind de la acesta în stăpânire Banatul de Severin, Țara Făgărașului și ținutul Almașului, cu satele Siliștea, Galeșul, Valea Cacova și Sibielul, munții din preajmă, dar a recunoscut suzeranitatea acestora. Având astfel spatele asigurat, în anul 1367, oastea Munteniei, sub conducerea lui Vlaicu, în alianță cu ungurii, a susținut prima confruntare cu turcii care amenința Vidinul și Banatul de Severin. A respins apoi un nou atac al ungarilor, care încercau să instaureze catolicismul și dominația lor în Muntenia, încălcând regulile suzeranității recunoscute anterior de munteni. Deși încercările de instaurare a dominației maghiare și de introducere a catolicismului în țările românești vor deveni o obsesie permanentă a ungarilor, Vlaicu le-a respins în anul 1376 și, totodată, și-a recăpătat independența de sub suzeranitatea ungurească, rupând alianța cu aceștia și acordând, în continuare, tot sprijinul dezvoltării Bisericii Ortodoxe Române.²⁾

Toate aceste importante acțiuni, consolidaseră unirea formațiunilor politice în statul feudal Țara Românească creat până la data respectivă, facilitaseră afirmarea lui în

această zonă a Europei ca stat care își apăra cu succes teritoriul și independența, cu forțe proprii și prin diplomatie, întăriseră organele statale care asigurau împlinirea dorinței poporului nostru de la sud de Carpați de a înlătura orice asuprire și de a-și ocupa locul ce-l merita în rândul popoarelor libere. Dar situația se complica, deoarece Imperiul Otoman, în expansiunea către centrul Europei, ajunsese cu primele sale oști la Dunăre, confruntându-se pentru prima dată cu formațiunile oștirii muntene, la Vidin, în anul 1367, unde românii, aliați cu ungurii și cu Despotul de Vidin, au obținut victoria stăvilind pentru o vreme înaintarea acestora către centrul continentului prin Banatul de Severin.

În acest cadru deosebit de complex, către sfârșitul secolului al XIV-lea, pe tronul Țării Românești, a fost înscăunat Mircea cel Bătrân (1386-1418), care a preluat imediat de la înaintașii de aceeași origine domnească, lupta pentru desăvârșirea întemeierii Țării. În acest scop, el a unit cu trupul Munteniei partea de nord a Dobrogei și părțile Chiliei, într-o campanie din anii 1386-1387, partea de

centru și de sud a acesteia, până la linia inclusiv Varna – inclusiv Basarabovo de la confluența râului Lom, dinspre dreapta cu fluviul Dunărea (imediat est de Rusciuc).³⁾

Titulatura lui de domn: „(...) mare voievod și stăpânitor a toată țara Ungro-Vlahiei și a părților de peste munți, încă și spre părțile tătărești și Herțeg al Almașului și Făgărașului și domn al Banatului Severinului și de amândouă părțile peste Podunavia până la Marea cea Mare și singur stăpân al cetății Dârstor,”⁴⁾ ne informează că, la sfârșitul secolului al XIV-lea, Țara Românească avea statut de stat independent încă de la încheierea domniei lui Vlaicu Vodă (1376), precum și cea mai mare întindere. Marginile teritoriului său erau recunoscute de toți vecinii, parcurgând următorul traseu:⁵⁾ „(...) imediat sud Cetatea Albă, nord Cahul, nord Tecuci, sud Pasul Oituz, pe crestele Carpaților până la inclusiv Cetatea Bran, de unde se îndrepta către nord, exclusiv Brașov, traversa Oltul pe la Rupea, apoi către nord-vest, incluzând dealurile de la nord de Făgăraș până la Arpaș, continua pe Olt până la Turnu Roșu, cotea către vest pe crestele Carpaților, până la izvoarele Cernei, includea Banatul de Severin pe la Poarta de Fier a Transilvaniei, Caransebeș, apoi către sud-vest, până la Cazane, de unde urma cursul Dunării, în aval, până la confluența cu râul Lom (imediat est de Rusciuc). Din acest punct, se îndrepta către sud-est, lăsând în stânga localitatea și mănăstirea Basarabovo, ctitorită de Mircea cel Bătrân al cărui nume îl purtau,⁶⁾ continua pe aceeași direcție până la sud de Varna de unde se orienta către nord-est paralel cu litoralul până la sud de Cetatea Albă”. (Anexa nr. 7)

Moldova. La sfârșitul secolului al XIV-lea, statul feudal românesc de la est de Carpații Orientali, rezultat din unirea treptată de către Dragoș (1352-1354) și Bogdan (1359-1365)⁺⁾ a tuturor formațiunilor politice din acea zonă dens locuită de o populație de origine română cunoscută sub denumirea de „valahi” în limba română, „volohi” în limba slavă, „ulag” în limba tătară sau „olah” în limba maghiară,⁷⁾ și-a întregit teritoriul, prin extinderea către sud-est până la imediat sud de Cetatea Albă. Acest eveniment, prin care Moldova a încheiat secolul menționat, s-a petrecut în anii 1386-1387, după ce oastea moldovenilor condusă de Petru Mușat (1374-1392) atacând dinspre nord, în cooperare cu oastea muntenilor condusă dinspre sud de Mircea cel Bătrân (1386-1418), au participat la campania purtată de genovezi împotriva tătarilor care mai stăpâneau încă ținutul Bugeacului cu cetatea Tighina, Cetatea Albă și Chilia, precum și Dobrogea centrală și de nord.⁸⁾ Astfel, după înfrângerea hanatelor tătărești locale și izgonirea lor la est de Nistru, prin înțelegerea dintre cei doi domnitori români susmenționați, frontiera de sud a Moldovei cu Țara Românească trecea pe la imediat sud de Cetatea Albă, nord de Cahul, către vest până la Pasul Oituz. Pe Carpații Orientali, neexistând nici o înțelegere cu ungurii învinși de Bogdan I în anul 1359 când a respins și

⁺⁾ Între anii 1362-1363, Bogdan I a participat ca aliat al cneazului Olgerd al Lituaniei, la izgonirea tătarilor din partea centrală a Ucrainei precum și dintre Nistru și Prut, stabilind împreună și cu recunoașterea acestuia, frontiera de est a Moldovei la Nistru din amonte de Hotin, până la nord de Tighina și Cahul.

suzeranitatea acestora, marginea de vest a teritoriului Moldovei, continua de la sud de Pasul Oituz către nord-vest până la izvoarele Ceremușului. Din acel punct, se orienta către nord-est, constituind frontieră cu Polonia, pe râul Ceremuș, până la doi kilometri vest de cetatea Țețina, apoi pe uscat, către nord, până la fluviul Nistru, de unde se îndrepta către est, în aval, pe cursul acestuia, până aproape de localitatea Lipnic.

Din acel loc, începea frontiera cu Ducatul Lituaniei și se continua pe Nistru, în aval, până la sud de Cetatea Albă. (Anexa nr. 7)

În acea întindere și cu traseul frontierelor sau marginilor descrise, Moldova a apărut, către sfârșitul secolului al XIV-lea, ca stat feudal românesc independent și suveran, având relații bune cu statele vecine Muntenia, Transilvania, Polonia și Ducatul Lituanian. Ungurii, dinspre vest, și tătarii, dinspre sud-est, își păstrau însă intențiile de cotropire sau de luare sub suzeranitate pentru exploatarea economică și socială pe care le-au avut față de spațiu românesc al Moldovei și nu numai, de la venirea lor din adâncul Asiei pe teritoriul sau în vecinătatea românilor.

Teritoriul și frontierele țărilor românești vor mai suferi însă modificări, ca urmare a amputărilor sau ocupărilor temporare totale sau parțiale de către vecinii de atunci sau de către marile puteri ce își vor face nefasta apariție în premieră nu peste mult timp în vecinătatea noastră.

Către sfârșitul secolului al XIV-lea, când Țara Românească, Moldova și chiar Transilvania, sub presiunea ungurească, își defineau și constituiau întemeierea și structurile statale, Imperiul Otoman, devenit în timp scurt mare putere politică și militară tricontinentală, în expansiunea lui în Peninsula Balcanică și spre centrul Europei, a ajuns cu oștile sale pe linia Dunării, prevestind, pentru statele de pe direcția vizată de Înalta Poartă, începutul unei etape de adânci frământări pentru păstrarea independenței.⁹⁾

Potrivit concepției islamice fundamentată de ei în planul de expansiune ce și-l elaboraseră, turcii împărțiseră lumea în trei zone: „*Dar al Islam*” (casa Islamului n.a.), care cuprindea țările guvernate de legile islamului, adică, în vederea Statului Otoman, cele aflate sub regimul timariot^{*)}; „*Dar de Harb*” (casa războiului n.a.), adică teritoriile locuite de cei care nu credeau în islam, împotriva cărora se desfășura sau urma să se desfășoare războiul pentru a fi supuse Porții; „*Dar al Ahad*” sau „*Dar al Sulh*” (casa păcii sau casa pactului n.a.), teritorii care, în virtutea unor ahdname (înțelegeri, capitulații n.a), recunoșteau suzeranitatea Porții, în schimbul unui tribut sau obligații materiale și își păstrau structura politică proprie, fiindu-le recunoscut inițial un statut de autonomie.¹⁰⁾

Primele țări la nord de Dunăre asupra cărora se îndrepta „uraganul ridicat de semilună”, erau, în ordine: Țara Românească, Transilvania cu Banatul care se întindea la vest de culoarul Cernei până la Dunăre și Tisa, în apropiere de Belgrad și apoi Moldova, începând cu partea ei sudică, în adăpostul cărora își puneau speranța întreaga Europă Centrală și de Vest.

^{*)} Drept islamic de proprietate.

Campania antiotomană începuse încă din anul 1367, când oastea Țării Românești condusă de Vlaicu Vodă în alianță cu Despotul de Vidin și nu întâmplător cu o parte a oștirii ungurești au înfrânt, la sud de Vidin și în Valea Timocului, gruparea armatei turcești destinată să treacă Dunărea în partea vestică a Valahiei Mici și în Banat. Ofensiva turcilor pe această direcție a fost ca o acțiune de cercetare prin luptă ale cărei rezultate le-au arătat că era necesar să pregătească grupări de forțe puternice pentru a reuși să pătrundă mai întâi în Valahia Mare, pe direcții mai multe, unde malul drept al Dunării era dominant, și prin Dobrogea, pentru a îngreuna cooperarea între munteni, moldoveni și transilvăneni prin depărtarea bazelor de dislocare a armatelor acestora, obligându-i astfel pe munteni să lupte fără ajutoare la începutul și în prima parte a ostilităților.

Conform concepției islamice, locul celor trei țări românești prevăzute a fi ocupate era în zona „Dar al Harb” sau „Dar al Sulh”. Ambele fiind neavenite, românii a trebuit să lupte pentru a respinge agresiunea turcilor sau să obțină de la aceștia, pe căi diplomatice, condițiile cele mai convenabile, iar dacă aceste căi vor eșua, să se apere cu îndârjire prin acțiuni militare hotărâte.

În această situație complicată, pe tronul Țării Românești a fost înscăunat Mircea cel Bătrân (1386-1418), care a reușit, prin măsurile inițiate de el, să evite, atât pe timpul domniei sale, cât și în secolele ce au urmat, desființarea sau transformarea țărilor române în pașalâcuri.

2. Pluralismul statal pe teritoriul românesc

Pluralismul statal este situația creată de existența mai multor state concomitent, vecine, pe vatra în care s-a născut poporul lor și care au fost despărțite de vicisitudinile istoriei, deși naționalitatea, obiceiurile, cultura și tradițiile lor, sunt comune și asemănătoare. Pluralismul statal nu este un fenomen specific românesc – așa cum s-a apreciat nu demult –, ci corespunde unei realități structurale a societății omenești într-o perioadă istorică bine definită. De asemenea, nu poate fi confundat cu pluralismul etnic și nu reprezintă expresia unei multitudinii de popoare în cadrul aceluiași teritoriu.

Cazuri asemănătoare au mai existat și în istoria *Italiei*, pe al cărei teritoriu au existat, în aceeași perioadă, regatul sardo-piemontez și regatul napolitan, precum și în istoria *Rusiei*, a *Germaniei* etc. unde, existența concomitentă pe teritoriul ancestral al fiecăreia, nu a afectat hotărâtor dezvoltarea nici unuia din marile popoare susmenționate.

Pluralismul statal, poate fi determinat de cauze care pot să difere foarte mult de la o situație la alta:

a) Scindarea unui popor în state paralele, separate prin frontiere între ele, poate fi impusă de marile puteri prin tratate încheiate în urma unor confruntări militare (cazul Germaniei: R.F.G.-R.D.G.; al Coreei, nord-sud etc.);

b) Mai poate fi realizată prin anexarea unei părți din teritoriul unui stat vecin și încurajarea sau inițierea organizării, în teritoriul ocupat chiar temporar, a altui

stat, cu o parte a populației statului păgubit (cazul Transilvaniei ocupate treptat de unguri acum aproape un mileniu în urmă și al Basarabiei anexate de ruși în anul 1812 și reanexate în anul 1944, în care primii au întrerupt procesul întemeierii statului feudal Transilvania și l-au orientat în interesul lor, iar rușii au inițiat și sprijinit formarea, în Basarabia, a altui stat cu populație românească dar, în interesul lor);

c) De asemenea, mai poate fi determinată de interesele de grup ale unor cercuri politice din statele în cauză, cercuri care – fără să-și dea seama că sunt corupte de amestecul din exterior din partea celor care cunosc că un popor unit își cucerește mai ușor independența pe care nu vor să le-o acorde – în schimbul unor avantaje primite de la cei care îi corup, intră în jocul acestora, militând pentru menținerea în continuare a pluralismului.

d) O altă cauză – dar nu ultima – poate fi lipsa contextului istoric favorabil creării sau unirii fraților dezbinați.

Oricare ar fi cauza, cu cât perioada pluralismului statal este mai lungă, cu atât adâncește mai mult decalajul privind dezvoltarea generală a populației în cauză față de cele ce nu se confruntă cu asemenea stare. Pe teritoriul românesc, pluralismul statal concretizat prin existența separată a Transilvaniei, Țării Românești și Moldovei, s-a manifestat plener de la începutul secolului al XIV-lea și a durat până la 1 Decembrie 1918, cu câteva întreruperi (1600-1601) sau variații în structură, cauzate de anexarea Basarabiei (1812, 1940 și 1944), existând într-o formă caracteristică și astăzi. Pe tot timpul cât a durat pe teritoriul nostru, pluralismul statal nu poate fi confundat cu pluralismul etnic.

Referindu-se la existența celor trei Țări Române care, ca state feudale separate, nu au afectat în nici un fel unitatea ancestrală a poporului român, savantul francez Jules Michelet remarcă, într-o lucrare a sa, către sfârșitul secolului al XIX-lea, că poporul nostru „păstrează neștirbit tot ce i-au lăsat străbunii: portul, moravurile, limba și mai cu seamă marele lor nume de români”.¹¹⁾

Între țările surori au existat și s-au dezvoltat permanent legături economice, politice și spirituale, iar în situația când ființa și libertatea neamului au fost amenințate, ele au adoptat o politică unică și unitară: întotdeauna „țara” direct și imediat amenințată a condus și coordonat lupta întregului bloc etnic românesc.¹²⁾ Aceasta a fost strategia de ansamblu pe care românii, conduși de voievozii, domnitorii sau principii lor, au folosit-o cu succes timp de mai multe secole împotriva regatului ungar, regatului polon și imperiilor otoman, habsburgic și rus, care au intenționat și, temporar, chiar au reușit să-și întindă umbra dominației lor asupra poporului român.

Mircea cel Bătrân a fost primul voievod român căruia i-a revenit complicata misiune de a coordona lupta tuturor românilor împotriva invaziei otomane care ajunsese la Dunăre în jurul anului 1370, deci cu puțin timp înainte de înscăunarea sa pe tronul Țării Românești (1386). El a preluat de la înaintașul său Vlaicu Vodă (1364-1377) începutul conflictului cu turcii ajunși la sud de Vidin și în Valea Timocului și, acționând pe câmpul de luptă concomitent cu implicarea în diplomația sud-est europeană, a făurit cea mai adecvată strategie a independenței

românești care, însușită și aplicată cu consecvență de toți domnitorii cere i-au urmat, și-a dovedit eficiența vreme îndelungată. Conform strategiei sale, țările române s-au sprijinit reciproc, în momentele grele ale confruntării cu dușmanul, acționând sub conducerea domnitorului (voievodului, principelui) statului aflat pe direcția cea mai amenințată, pentru a anihila forța agresiunii dezlănțuite asupra acestuia.

Conducând Muntenia, primul stat feudal român amenințat grav de invazia otomană, el a luat măsuri de organizare a alianțelor necesare și de concentrare a acțiunilor diplomatice în scopul menținerii păcii și a ales calea războiului numai după ce a epuizat toate mijloacele de a-l preveni. În acest sens, la 10 decembrie 1390, a încheiat, la Lublin, un Tratat de alianță cu Wladislav Jagello regele Poloniei, pentru a asigura spatele Moldovei ce era prevăzută să participe la lupta antiotomană, iar la 7 martie 1395, un alt Tratat de alianță cu Sigismund de Luxemburg, regele ungarilor.¹³⁾ Învingându-i, în anul 1388, pe turci, în sudul Dobrogei pe care a luat-o sub stăpânirea sa, unind-o cu Muntenia, apoi în octombrie 1394, nimicind, la Rovine, gruparea principală de forțe otomane condusă de Baiazid I, Mircea cel Bătrân a impus de la început Porții Otomane limita de la care nu accepta încălcări.¹⁴⁾

El a deschis astfel multisecularul conflict româno-otoman, la care, începând cu anul 1526, s-a adăugat conflictul româno-austriac și apoi, din 1768, conflictul româno-rus (când armatele rusești au ocupat Moldova și Muntenia, în cadrul războiului ruso-turc, la sfârșitul căruia Moldovei i s-a amputat partea de nord numită ulterior „Bucovina”). Acest conflict generalizat între cele trei țări românești, pe de o parte, și marile puteri vecine asupritoare, pe de altă parte, a provocat poporului român, în condițiile continuării pluralismului statal, imense pierderi teritoriale, materiale și de vieți omenești. După moartea lui Mircea cel Bătrân, conducerea luptei antiotomane și împotriva celorlalte imperii cotropitoare, a fost preluată de următorii dintre voievozii, domnitorii sau principii care au urmat pe tronurile celor trei state feudale românești.¹⁵⁾

În Țara Românească	În Moldova	În Transilvania
• Vald Țepeș, (1456-1462 și 1476); • Mihai Viteazul, (1593-1601); • Matei Basarab, (1632-1654); • Constantin Brâncoveanu, (1688-1714) • În perioada fanariaotă (1714-1821) cei mai importanți au fost: • Constantin Mavrocordat, • Tudor Vladimirescu, conducătorul Revoluției din anul 1821.	• Ștefan cel Mare, (1457-1504); • Alexandru Lăpușneanu, (1552-1561); • Mihai Viteazul, (1600-1601); • Ioan Vodă cel Cumplit, (1672-1674) • Vasile Lupu, (1634-1653); • Dimitrie Cantemir, (1710-1711); • În perioada fanariaotă (1711-1821) cel mai important a fost: • Grigore al II-lea Ghica, (1726-1733; 1735-1739; 1741-1747; 1747-1748; 1774-1777).	• Iancu de Hunedoara, (1441-1446); • Mihai Viteazul, (1600-1601); • Gabriel Betlen, (1613-1639);

Toți cei menționați, aplicând strategia lui Mircea cel Bătrân, cu particularitățile ce au decurs din contextul perioadelor în care au domnit, au concentrat efortul luptei poporului român împotriva asupririi otomane, austriece, polone, tătărești și rusești, reușind să păstreze autonomia celor trei state românești în condițiile pluralismului statal dintre anii 1400-1829, acceptând – unii chiar temporar – statutul de țări vasale, când au plătit tribut, deși puterile imperiale vecine nu au renunțat la amputările teritoriale pe care le-au operat la nord de Dunăre, peste Nistru și în vestul Transilvaniei.

Referindu-se la relațiile româno-otomane din această frământată epocă asemănătoare, dar cu unele trăsături specifice, și la relațiile cu celelalte puteri vecine, umanistul italian Filipopo Buonaccorsi-Calimacus sublinia: „(...) românii, după ce au respins armele și încercările ei (ale Porții Otomane – n.a.), s-au învoit prin tratate nu ca învinși, ci ca învingători”.¹⁶⁾

3. Amputări teritoriale, mutări ale frontierelor

În perioada istorică dintre anii 1400-1829, românii din cele trei state feudale au intensificat lupta pentru asigurarea integrității lor teritoriale. Superioritatea numerică a armatelor marilor puteri vecine (Imperiul Otoman care ajunsese nu cu mult timp în urmă la Dunăre, Regatul Ungar, Imperiul Habsburgic și apoi Imperiul Romano-German, prezente ca puteri suzerane în Transilvania, Regatul Poloniei, vecin la nord-est, tătarii, vecin la est și Imperiul Rusiei care va ajunge, începând cu secolul al XVII-lea, la Nistru, precum și lupta dintre ele pentru dominație în spațiul românesc⁺⁾ au făcut ca rezistența românilor din Transilvania, Muntenia și Moldova⁺⁺⁾, să fie slăbită și chiar înfrântă. Ca urmare, teritoriile lor au continuat să fie amputate și, după numeroase războaie care le-au adus grave prejudicii, li s-a impus, pe nedrept, statutul de țări vasale și au trecut repetat din suzeranitatea unui imperiu în suzeranitatea altuia.

De menționat că, în îndelungata lor istorie de aproape două milenii, de la moartea lui Burebista (anul 44 î.Chr.) până după cel de al doilea război mondial din secolul XX (anul 1944), românii au suferit 33 de amputări teritoriale urmate de tot atâtea mutări de frontiere. Analizate nominal, în perioada de timp și pe marile puteri care le-au operat, situația este aproximativ următoarea:

PERIOADA	PUTERI EXPANSIONISTE	ANUL ȘI ZONELE AMPUTATE
1	2	3
După moartea lui Burebista:	Celții	❖ După anul 44 î.Chr., Boemia;
	Sciții	❖ După anul 44 î.Chr., între Nipru și Nistru;

⁺⁾ Se întindea între Nistru, Tisa, Carpații Nordici, Dunărea de Jos și Marea Neagră.

⁺⁺⁾ Sunt enunțate în ordinea întemeierii și a amputărilor teritoriale.

	Romanii	❖ Anul 28 î.Chr., între Dunăre, Munții Haemus și Pontul Euxin;
	Iazigii	❖ Anul 20 D.Chr., între Carpații nordici, Tisa și Dunărea de Mijloc;
Ocupația romană 105-274:	Prima zonă ocupată	❖ Anul 106: Confluența Jiului cu Dunărea, Oltul superior, Orheiul Bistriței, Porolisum, Gura Văii, Cenad, pe Tisa în aval până la confluența cu Jiul;
	Lărgirea ei către sud-est	❖ Anul 118: Poiana pe Dunăre către nord până la Rucăr, către est până la Întorsura Buzăului, către nord până la Angustia;
Pe timpul întemeierii statului feudal Transilvania: începutul secolului IX – 1111:	Ungurii	❖ Începutul secolului IX: Ducatul lui Salanus;
	Ungurii	❖ Începutul secolului X: Biharea-Sătmar-Ciuc (Munumorut);
	Ungurii	❖ Secolul X: Banatul (Glad, Ahtum);
	Ungurii	❖ Sfârșitul secolului X: Zona Apuseni-sud-est Cluj (Gelu);
	Ungurii	❖ Între anii 1000-1111: Parțial până la Carpații Orientali și Meridionali, în lupta cu voievozii munteni (Mercuriu);
După întemeierea Transilvaniei	Ungurii	❖ În anul 1342: Au anexat fâșia de la est de Tisa până pe linia Nădlac-Debrețin între Mureș la sud și Someș la nord.
După consolidarea întemeierii Munteniei și Moldovei (1400) – până la pacea de la Adrianopol (1829)	Turcii	❖ 1427: Dobrogea anexată și transformată în sangeac, iar cetățile Giurgiu și Turnu în raiale;
	Turcii	❖ 1538: Bugeacul până la Tighina;
	Turcii	❖ 1540: Ținuturile Brăilei. Organizate apoi în raia;
	Turcii	❖ 1524: Banatul (între 1552-1718, Pașalâcul Timișoarei);
	Turcii	❖ 1541: Desființând Regatul Ungar l-au transformat în Pașalâcul Budei (1541-1686);
	Austriecii	❖ 1526: Partea de la nord de Pașalâcul Budei până la Someș, la est de Tisa ce aparținuse Transilvaniei și apoi ungarilor;
	Austriecii	❖ 1558: Poarta Someșului până la Baia Sprie;
	Austriecii	❖ 1660: Regiunea Baia Mare, iar la nord de Tisa Mucacevo;
	Turcii	❖ 1660: Regiunea organizată în Pașalâcul Oradiei;
	Austriecii	❖ 1688: Maramureșul Voevodal;
	Austriecii	❖ 1775: O fâșie din nordul Moldovei (Bucovina);

	Austriecii	❖ 1686: Au izgonit pe turci, au desființat pașalâcurile Budei, Oradiei, au ocupat fostele zone ale acestora numindu-le „Partium”;
	Austriecii	❖ 1718: Continuând izgonirea turcilor către sud, austriecii au desființat Pașalâcul Timișoarei și au anexat Banatul ca domeniu al coroanei de la Viena;
		❖ 1718: Oltenia din teritoriul Țării Românești, pentru 21 de ani (1718-1739);
În secolul al XIX-lea:	Rușii	❖ 1812: Ținutul moldovean dintre Nistru și Prut numit, apoi „Basarabia”, din care s-a retrocedat Moldovei în anul 1856 județele Cahul, Bolgrad și Izmail;
	Rușii	❖ 1878: Au amputat României județele Cahul, Bolgrad și Izmail;
În secolul XX (1940-1948)	Rușii	❖ 1940: Basarabia și nord-vestul Bucovinei;
	Ungurii	❖ 1940: Nord-vestul Transilvaniei;
	Bulgarii	❖ 1940: Cadrilaterul Dobrogean;
	Rușii	❖ 1944: Basarabia și nord-vestul Bucovinei; cele 5 ostroave: Țătarul Mic, Dalerul Mic, Dalerul Mare, Maican și Limba;
	Rușii	❖ 1948: Insula Șerpilor și apele maritime aferente.

RECAPITULARE PE AUTORI

Populații antice:	4	• Celții: după anul 44 î.Chr.; Sciții, idem; Romanii, 28 î.Chr. Iazigii, 20 D.Chr.;
Romanii	2	• 106 și 118: Ocuparea unei părți din Dacia;
Ungurii	7	• 5 pentru ocuparea treptată a Transilvaniei între anii 800-1111, 1342 și 1940;
Turcii	6	• 1427, 1538, 1540, 1552, 1541 și 1660;
Austriecii	8	• 1526, 1558, 1660, 1686, 1775, 1686, 1718 și 1718;
Rușii	5	• 1812, 1878, 1940, 1944 și 1948;
Bulgarii	1	• 1940.
Total	33	

Rezultă concluzia că, din cele 33 de rupturi teritoriale din istoria noastră, 12 s-au petrecut înainte de anul 1400, în timp de 1448⁺⁾ de ani, inclusiv perioada de 842 de ani a migrării popoarelor barbare (400-1242); 14 s-au petrecut între anii 1400-1829, timp de 429 de ani, și 7 între anii 1878-1948, timp de 70 de ani. Având în vedere suprafața totală a teritoriilor pierdute, adâncimea acestor rapturi, măsurată de la margini către interiorul fiecărui stat românesc, numărul populației pierdute și condițiile regimului de ocupație străină la care a fost supusă după

^{+) S-a calculat din anul 44 î.Chr., anul asasinării lui Burebista.}

fiecare amputare menționată, perioada cea mai frământată pentru români a fost cea dintre anii 1400-1828, care face obiectul capitolului de față.

a. Țara Românească

Prezența, în fruntea Țării Românești, a lui Mircea cel Bătrân (1386-1418) și în fruntea luptei românilor pentru oprirea expansiunii otomane pe linia Dunării corespunzător intereselor tuturor țărilor europene din această zonă geografică, diplomația lui față de Înalta Poartă, precum și incursiunile sale la sud de marele fluviu au sporit prestigiul său și al tuturor românilor pe plan internațional, slăbind totodată presiunea Regatului Ungar și Regatului Polon asupra Munteniei și Moldovei, pentru a le crea condiții să-și îndeplinească rolul ce interesa întregul continent: *stăvilirea islamismului care viza cucerirea centrului Europei*.

Ținând cont de învățămintele rezultate din confruntările cu turcii pe care le-a avut de la venirea sa pe tronul Munteniei: cele din sudul Dobrogei și de la Durostorum; cea de la Karinovasâ – azi Karnobat în Bulgaria (1393-1394) –, unde a nimicit tabăra akingiilor turci care treceau Dunărea și prădau satele românești; de la Turnu și Giurgiu (1395); Nicopole (1396) și Rovine (1398), Țara Românească avându-l în frunte pe Mircea cel Bătrân, a intrat în secolul al XV-lea luând unele măsuri pentru stăvilirea invaziei otomane la nord de Dunăre. Astfel, pentru îmbunătățirea relațiilor cu Moldova, a sprijinit înscăunarea la domnia acesteia a lui Alexandru cel Bun (1400-1431), care a îmbunătățit relațiile cu Regatul Polon.

În scopul atragerii acestuia la lupta antiotomană și pentru asigurarea flancului stâng pe Dunăre și la sud de aceasta în Dobrogea, în anul 1400-1401, pe baza unei înțelegeri, Mircea a cedat Moldovei părțile tătărăști, cele de la nord de Dunărea Maritimă, Siretul inferior și Milcov.¹⁷⁾ Ca urmare, între anii 1400-1427 (după unii istorici până în anul 1417), Țara Românească a evoluat în frontierele: Brațul Chilia, în amonte, până în punctul de despărțire de Brațul Tulcea (Pătlăgeanca sau Ceatal Izmail), în continuare, pe Dunărea Maritimă, până la confluența cu Siretul, apoi pe Siretul inferior și pe Milcov, în amonte, pe la nord de cetatea Căciuna, până la izvoarele acestuia; urma crestele Carpaților de Curbură, către sud-vest, până la cetatea Bran, unde cotea către nord, lăsând Brașovul în dreapta, traversa Oltul pe la Rupea; includea Țara Oltului, cu masivele deluroase de la nord de râu până la Arpaș, continua pe Olt, în aval, până la Turnu Roșu, unde se orienta către vest, până la Izvoarele Oltețului, de unde înscrisa un arc de cerc către nord-vest-sud, incluzând ținuturile Almașului, până la izvoarele râului Jiu. Din acest loc, se îndrepta către vest, pe crestele Carpaților, până la izvoarele râului Cerna, apoi către nord-vest, până la Poarta de Fier a Transilvaniei și Caransebeș, se orienta larg către sud-vest, incluzând Banatul Severinului, prin traversarea munților Almăjului, până la vest de Cazane, continua în aval pe Dunăre, până la confluența din dreapta cu râul Lom (imediat est Rusciuc – astăzi Russe Bulgaria). De acolo se îndrepta către sud-est, lăsând în stânga, pentru români, localitatea și mănăstirea Basarabovo și, după ce traversa masivul păduros Deliorman până la imediat sud de Varna,

schimba direcția către nord, paralel cu litoralul Mării Negre, până la gura Brațului Chilia al Dunării.

Mircea cel Bătrân a lăsat fiului său Mihai I, urmaș la domnie (1418-1420), Țara Românească în frontierele de mai sus, aceeași titulatură domnească¹⁸⁾, iar acesta ne informează că în tratatele încheiate de tatăl său cu Poarta Otomană¹⁹⁾, nu se stipulează, pentru Mircea, decât obligațiile de a plăti un tribut și de a-și trimite fii ostateci la Constantinopol.¹⁹⁾

Mircea cel Bătrân a transformat Țara Românească într-un obstacol în calea expansiunii Imperiului Otoman, acoperind dezvoltarea statelor din centrul și vestul Europei, la granița dintre cele două concepții antagonice ale existenței sociale din acea vreme, fapt pentru care românii au intrat în atenția celorlalte țări europene care au beneficiat de vitejia și jertfele lor.

După moartea sa (31 ianuarie 1418), ungurii au luat de la domnitorii munteni, care le deveniseră infideli, Banatul de Severin, Țara Almașului și a Oltului, întreaga frontieră cu Transilvania, de la Bran, către vest, până la Orșova, stabilindu-i traseul pe crestele Carpaților. În partea de sud și la Marea Neagră, au intervenit unele schimbări în întinderea teritorială și în traseul frontierei, deoarece Imperiul Otoman a trecut ferm la extinderea dominației turcești în nordul Dunării și în Dobrogea.

În anul 1426, oștile sultanului Murad al II-lea au invadat în întregime Țara Românească, iar în primăvara anului 1427 au fost izgonite de o coalitie formată din munteni, moldoveni și transilvăneni, condusă de Dan al II-lea (1422-1431), numai dintre Carpați, Milcov și Dunăre. Dobrogea a rămas de atunci anexată Imperiului Otoman ca și cetățile Turnu și Giurgiu cu localitățile din jur, care au fost amenajate în puternice capete de pod pe malul stâng al Dunării, din care turcii supravegheau tot ce se petrecea în Țara Românească și interveneau la nevoie pentru a nu se pierde Muntenia de sub suzeranitatea lor.

Peste câteva decenii, domnitorul Țării Românești Vlad Țepeș (1456-1462 și 1476), continuând politica lui Mircea cel Bătrân, s-a distins în apărarea frontierelor și independenței Țării Românești. El a întărit localitățile de pe frontiera de sud și, fiind nemulțumit de frecvențele încălcări ale turcilor, a trecut pe malul drept al

¹⁸⁾ În „Documents Concerning the question of the Danubian Principalities, dedicated to the English Parliament by D. Brătiano”. London, 1849, p. 26, se arată că, în anul 1393, Baiazid I i-a dat lui Mircea cel Bătrân o capitulație care stabilea că domnul român s-a supus Porții și va plăti anual un tribut de 3000 de piaștrii. Ștefan Ștefănescu și Olimpia Diaconescu, în lucrarea „Documenta Romaniae Historica ... Țara Românească, vol. I (1427-1500) p. 91, arată că turcii au ocupat Dobrogea în anul 1427”. În lucrarea „Tratatele internaționale ale românilor” vol. I, București, 1975, p. 22, Ion Gheorghe arată că în 1417, Mircea cel Bătrân a încheiat un tratat cu Mahomed I, în care Mircea a luat asupra sa obligațiile din capitulația primită de la Baiazid I în anul 1393.

Întrucât aceste neclarități nu fac obiectul prezentei lucrări, până la precizarea ce urmează să fie făcută de istorici, luăm provizoriu de bază „Documenta Romaniae Historica”, autorii acesteia fiind cercetători la Institutul de Istorie Nicolae Iorga din București, în zilele noastre.

Dunării și a nimicit garnizoanele turcești dintre Rahova și Brăila, a atacat detașamentele turcești din cetatea Turnu, Șiștov, Zimnicea, Giurgiu și Brăila și, prin expediții de pedepsire la sud de fluviu, a îngrozit turcii care pătrunseseră în Peninsula Balcanică.²⁰⁾

În anul 1495, Ștefan cel Mare, domnul Moldovei (1457-1504), a devenit conducătorul luptei românilor pentru stăvilirea invaziei otomane, a trecut Milcovul la sud, a izgonit pe Vlad Călugărul pus de turci în scaunul domniei Țării Românești, înlocuindu-l cu Radu cel Mare (1495-1508) și a cucerit cetatea Crăciuna, mutând frontiera dintre cele două țări românești, de pe brațul de nord, pe brațul de sud al Milcovului.

Pentru a spori amenințarea și controlul Țării Românești și Moldovei, în anul 1540, turcii au ocupat Brăila cu zonele înconjurătoare, frontiera Țării Românești fiind astfel mutată spre interior pe traseul Gura Ialomiței, Făurei, confluența râului Buzău cu Siretul inferior.

Cele mai strălucite fapte de glorie în fruntea luptei românilor din toate cele trei state feudale pentru înlăturarea asupririi marilor puteri vecine le-a înscris cu litere de aur în istoria noastră, domnitorul Țării Românești Mihai Viteazul (1593-1601).⁺⁺⁾ El a stabilit relații diplomatice cu Imperiul Habsburgic, încheind, între anii 1595-1598, la Alba Iulia și la Mănăstirea Dealul, un Tratat cu Rudolf al II-lea care s-a angajat să-i pună la dispoziție armament, bani și alte ajutoare pentru organizarea și dotarea armatei și pentru plata mercenarilor, cu condiția ca Mihai Viteazul să îndeparteze suzeranitatea otomană din Muntenia, Transilvania și din Ungaria desființată, ocupată și transformată de turci în pașalâc²¹⁾, precum și suzeranitatea polonă din Moldova.

Împăratul urmărea în secret ca Ungaria, reînființată împreună cu Transilvania, să rămână în componerea Imperiului condus de el, iar Mihai Viteazul să-i recunoască suzeranitatea și în celelalte două țări românești de la sud și est de Carpați. Domnitorul român urmărea însă, în taină, să unească cele trei țări românești sub conducerea sa, în afara suzeranității habsburgice sau otomane. În acest scop, în anul 1598, a purtat mai multe bătălii cu turcii, urmărindu-i până la Constantinopol.

Temându-se de ralierea popoarelor asuprite din Balcani la războiul condus de Mihai Viteazul, turcii au încheiat pace și l-au recunoscut ca domn al Țării Românești, acordându-i însemnele obișnuite de Poarta Otomană.²²⁾

Având spatele asigurat, Mihai Viteazul a întărit cetățile de la Dunăre, și-a pregătit gruparea de forțe necesară și, la 15 octombrie 1599, a trecut munții în Transilvania, și-a aliat pe secui și detașamentele cetății Făgăraș, la 28 octombrie a înfrânt oastea lui Andrei Bathory la Șelimbăr, iar la 1 noiembrie 1599, a intrat în Alba Iulia, unind Transilvania cu Muntenia. După ce a organizat conducerea Transilvaniei în noua situație creată, a numit în funcțiile de demnitari oamenii săi, a

⁺⁺⁾ Din vasta epopee a unirii înfăptuite de Mihai Viteazul, se prezintă în această lucrare numai problemele privind frontierele și principalele date referitoare la acțiunile militare prin care s-a realizat acest act.

stabilit unele măsuri privind conviețuirea în comun a naționalităților în conflict etnic, a împroprietărit iobagii cu o parte din pământurile nobililor și nemeșilor maghiari, a stabilit funcționarea vieții confesionale, protecția populației române și a religiei creștin-ortodoxe, paza frontierei de nord-vest a Transilvaniei, numind comandanți în cetățile de graniță și în cele din interior pe unii din căpitani oștirii sale și încadrându-le cu luptători care prezentau încredere.

La 5 mai 1600, a trecut în Moldova pe trei direcții: Pasul Oituz, Târgul Trotuș; Focșani, Bacău, Vaslui; Bistrița Năsăud, Suceava și, după bătăliile de la

Suceava, Bacău, Cetatea Neamțului și urmărirea până la Hotin a lui Eremia Movilă, s-a întors la Iași, unde, până la 20 mai 1601, a încheiat – ca și la Alba Iulia – acțiunile de unire a Moldovei cu Transilvania și Muntenia, desființând, pentru prima dată, granițele dintre ele pe Carpați și Milcov.²³⁾

Frontierele exterioare ale celor trei state feudale românești unite de Mihai Viteazul în anii 1599-1601 au fost stabilite pe traseul descris în continuare după hartă, astfel să lase în dreapta următoarele mari puteri vecine: De la aproximativ 30 km nord-est de localitatea Muncaci (astăzi Mukacevo, Ucraina) către sud-vest, lăsând în dreapta teritoriul Imperiului Habsburgic, ocolea pe la est localitatea Muncaci, pe la vest localitatea Hust (astăzi Solotvino Ucraina); se orienta către sud-est traversând Tisa pe la Teceu, ocolea, pe la est, sud și

**MIHAI VITEAZUL
(1593-1601)**

vest, Baia Sprie ce rămânea la Austria, continua ocolul pe la nord, incluzând Baia Mare la Transilvania, până la nord-vest de Cehul Silvaniei, de unde se îndrepta către vest, înscriind 6 bucle și includea, pe la nord, localitatea Debrețin la Transilvania, până la aproximativ 40 km spre sud vest. Din acel loc, cotea către sud-est, delimitând teritoriul ocupat vremelnic de Imperiul Otoman, organizat în pašalâcul Budei, de cel al Transilvaniei; lăsa în stânga, la 20 de km, cetatea Biharea, traversa râul Beretău și Crișul Repede către sud, apoi Crișul Negru, pe la vest de Oradea, și, în continuare, Crișul Alb, pe la est de confluența cu Crișul Negru, la 40 km nord-vest de Arad. Din acel loc, se îndrepta către sud-est, pe la imediat vest de Nădlac, lăsând în dreapta teritoriul pašalâcului de Timișoara, până la confluența râului Cerna cu Dunărea, de unde continua, în aval, pe acest fluviu, până la imediat sud de Hârșova, lăsând, la sud de Dunăre, teritoriile Serbiei, Bulgariei și Dobrogei, toate trei anexate Imperiului Otoman. De la imediat sud de Hârșova, frontiera cotea către nord-est, traversa Dobrogea, pe la imediat nord de Histria, ieșind, peste lacul Razelm, pe litoralul Mării Negre, continua, paralel cu

acesta, până la Cetatea Albă, unde intra pe albia fluviului Nistru, în amonte, lăsând în dreapta hanatele tătare, până la jumătatea distanței dintre Orhei și Soroca. În continuare, urma pe Nistru, în amonte, lăsând în dreapta teritoriul Regatului Polon. La 10 km amonte pe Nistru de localitatea poloneză Zalescic, cotea către sud, pe uscat, traversa Prutul pe la imediat est de Snyatin, urma în continuare către sud-vest, pe râul Ceremuș, până la izvoarele acestuia, la piciorul pantelor de nord ale Munților Rodnei, unde se orienta, în unghi ascuțit, către nord-vest, înscriind larg un arc de cerc către stânga, prin Carpații Păduroși, până la aproximativ 30 km nord-est de localitatea Muncaci, punct comun al frontierei Transilvaniei, Regatului Polon și Imperiului Habsburgic.²⁴⁾ (Anexa nr. 9)

Dar unirea celor trei țări românești înfăptuită de Mihai Viteazul nu s-a situat în grațiile nici uneia din puterile vecine, care și-au dat seama că Principatele Române, unite sub sceptrul marelui domnitor, împreună cu românii din Balcani și din celelalte teritorii învecinate, ar reprezenta o forță capabilă să desființeze imperiile habsburgic, otoman, să îndepărteze Polonia de porturile de la Marea Neagră și să facă imposibilă legătura dintre Poarta Otomană și hanatele tătare din sudul Ucrainei și din Crimeia care, aliate, puteau favoriza pătrunderea islamismului către centrul continentului european. De aceea, toate au hotărât să împiedice planul lui Mihai Viteazul.

Imperiul Habsburgic nu i-a mai pus la dispoziție arme și bani pentru continuarea luptei și plata mercenarilor, organizând totodată asasinarea lui. Luptând eroic împotriva manevrelor politice și militare ale imperialilor, polonilor, tătarilor și otomanilor, care urmăreau cu orice chip desființarea unirii, Mihai Viteazul a fost ucis mișelește, la 19 august 1601, pe Câmpia Turzii, iar unirea – visul de aur al românilor – realizată de el spre împlinirea năzuinței milenare a străbunilor noștri, s-a destrămat până la 26 septembrie același an.²⁵⁾

Turcii, în legătură cu polonii, au înscăunat la domnia Țării Românești, pe Simion Movilă (1600-1601), apoi pe Radu Mihnea (1601-1602), în Moldova pe Eremia Movilă (1601-1606), iar austriecii au înscăunat, în Transilvania, pe Sigismund Bathory (1601-1602), apoi pe generalul Basta (1602-1603).

După destrămarea unirii, Țara Românească a rămas în întinderea teritorială ce o avusese înainte de acel mare eveniment și cu frontierele: *cu Moldova*, de la confluența râului Buzău cu Siretul inferior, în amonte, pe Siret și pe Milcov, pe brațul de la sud de cetatea Crăciuna, până la izvoarele acestuia; *cu Transilvania*, pe crestele Carpaților de Curbură și ale celor Meridionali, către vest, până la Orșova, de unde, lăsând, în dreapta fluviului, Bulgaria și Dobrogea, din *compunerea Imperiului Otoman*, continua, în aval pe Dunăre până la confluența cu Oltul, ocolea pe la nord raiaua și cetatea Turnu până la marginea de vest a lacului Suhaia, urma în aval pe fluviu până la localitatea Vedea, ocolea raiaua și cetatea Giurgiu pe la nord revenind pe Dunăre la Oinac de unde urma în aval până la Gura Ialomiței. De acolo, ocolea, pe la vest, ținuturile raialei, cu cetatea Brăila, pe un traseu care trecea pe la 10 km nord Fetești, marginea de est Făurei, până la confluența râului Buzău cu Siretul.

Idealul unirii într-o singură țară a tuturor românilor nu s-a stins însă. Mișcările sociale și dese alianțe încheiate între cele trei țări românești în lupta pentru înlăturarea oprimării străine, precum și lupta întregii populații din fiecare stat românesc când nu se găsea în alianță împotriva puterii vecine care atenta la știrbirea integrității teritoriale și la sugrumarea independenței noastre naționale – fie ea puterea otomană, habsburgică, a Regatului Polon, hanatelor tătărești sau, mai târziu, a Imperiului Rus – anticipau observația de mai târziu a marelui nostru istoric Nicolae Iorga, potrivit căreia, unirea românilor poate fi făcută numai cu faptele eroice și cu securea lui Mihai Viteazul:

- Radu Șerban, domnul Munteniei (1602-1611), continuând politica de unire a celor trei țări românești inițiată de Mihai Viteazul, scria lui Rudolf al II-lea, în aprilie 1602, că „(...) *fără Moldova, nu putem fi în siguranță nici în Muntenia nici în Transilvania*”. Ca aliat al Transilvaniei și sprijinit de împăratul habsburgilor, el a participat, în anul 1602, la expediția antiotomană de la Belgrad²⁶⁾, apoi, în fruntea unei oști muntene de 20.000 de oameni, în cooperare cu oastea Transilvaniei, condusă de generalul Gheorghe Basta, guvernator (1602-1603 și 1603-1604), a respins grupările de forțe moldovenești conduse de Eremia Movilă (1600-1606) și ale hanatelor tătărești, chemate de turci, în bătălia de la Ogretin și Năeni, din septembrie 1602.²⁷⁾ În perioada februarie-martie 1603, a desfășurat o campanie antiotomană, lichidând capetele de pod și fortificațiile turcești de la Vidin, Rahova, Turnu, Șiștov, Giurgiu, Turtucaia, Silistra, Hârșova, Brăila, precum și pe cele din nordul Dobrogei și de-a lungul Dunării până la Cetatea Albă. În această campanie de iarnă, în care a trecut Dunărea înghețată și a surprins garnizoanele turcești și pe tătari, a folosit 12.000 de luptători români și 2.000 de români transilvăneni, refăcând frontul otoman al Munteniei și Transilvaniei. În iulie 1603, a trecut în Transilvania și a învins, la Brașov, oștile Transilvaniei fidele lui Moise Szekely (1603) și Porții Otomane care trimitea întăriri din Pașalâcul Budei. Repetând loviturile victorioase împotriva turcilor care încercau să revină pe malul stâng al Dunării, în anul 1604, a încheiat pace avantajoasă cu sultanul și cu tătarii. În anul 1605, Radu Șerban a încheiat înțelegeri de alianță cu principii Transilvaniei, iar în anul 1607 și 1608 cu domnitorii Moldovei, Mihăilaș Movilă și Constantin Movilă. Radu Șerban a mai obținut o victorie împotriva turcilor și oștilor transilvănene, la Brașov și Sibiu, în anul 1611, dar intervenția în Țara Românească a unei forțe de 30.000 de turci și tătari, care a înscăunat la Târgoviște pe Radu Mihnea (1611-1616), l-a obligat să se replieze prin luptă în Moldova și apoi să se autoexileze la Viena, unde a murit, deziluzionat, în martie 1620.²⁸⁾

- O altă alianță antiotomană și antihabsburgică a fost organizată între anii 1636-1639 de domnitorul Țării Românești Matei Basarab (1632-1654), care, la începutul domniei sale, a învins oastea de lefegii condusă de Radu Iliași (1632), întărită cu un corp de tătari, ce fusese numit de turci în scaunul Munteniei. Bătălia a avut loc la Mărcuța, pe râul Colentina, la 20 octombrie 1632. În acest an, adresându-se lui Gheorghe Rakoczi I principele Transilvaniei (1630-1648), căruia îi cerea să realizeze din nou frontul unic de luptă românesc, îi spunea „(...) *de cine ne vom teme dacă țările noastre (Muntenia și Moldova) vor păstra buna înțelegere*

de până acum? În afară de Dumnezeu, de nimeni (...)"'. La 16 martie 1635, ei au încheiat, la Alba Iulia, un tratat de alianță împotriva amenințării Imperiului Habsburgic și Poloniei, urmărind să întregască această unitate politică prin atragerea lui Vasile Lupu, domnul Moldovei (1634-1653), dar acesta, dorind și tronul Munteniei, avea antipatie față de Matei Basarab și Gheorghe Rakoczi I, care a militat permanent pentru buna împăcare a celor doi.

Matei Basarab a sprijinit lupta lui Gheorghe Rakoczi I și a urmașului său Gheorghe Rakoczi al II-lea (1648-1660) împotriva încercărilor de dominare ale habsburgilor și otomanilor. Susținut de aceștia, l-a bătut pe Vasile Lupu cu oastea sa și cu un corp de tătari la Nenișori (1639), apoi, a doua oară, la Finta, în anul 1653, unde venise ajutat de trupe căzăcești conduse de Timuș Hmielnițchi, trimise de turci împotriva muntenilor.²⁹⁾

MATEI BASARAB
(1632-1654)

• Un alt exemplu de participare în comun a țărilor românești la lupta antiotomană îl constituie participarea la campania pregătită de turci în anul 1683 pentru cucerirea Vienei, în scopul definitivării stăpânirii turcești în Europa Centrală. În acest scop, marele vizir a cerut ajutorul celor trei principate române, care erau supuse Înaltei Porți, ajutor ce nu a putut fi refuzat. Astfel, din Muntenia a participat domnitorul Șerban Cantacuzino (1678-1680), cu 1.000 de luptători, din Moldova, domnitorul Gheorghe Duca (1678-1683), cu o grupare de oaste întărită cu o formație a hanatului tătăresc din Crimeea, iar din Transilvania, principele Mihail Apafi I (1661-1690), cu peste 1.500 de oameni. Gruparea transilvană a primit misiunea să asigure comunicațiile către Viena, așa că, la asediul marii capitale, au participat numai munteni, moldoveni, tătari și turci.

Participarea celor trei țări feudale românești era o obligație ce decurgea din statutul de vasalitate față de Poarta Otomană, dar nu corespundea voinței românilor care aveau interesul ca turcii să fie învinși. De aceea, românii au permis în taină forțelor încercuite să țină legătura cu aliații din exterior și, să primească chiar și întăriri și ajutoare necesare.

A existat, la un moment dat, intenția românilor de a încercui și nimici o parte din forțele turcești din dispozitivul de asediu, dar nu a mai fost necesar deoarece au fost respinse de austrieci când încercau să pătrundă în Viena pentru a o cucerii, marele oraș rămânând în continuare asediat. În legătură cu aceasta, într-o lucrare de specialitate elaborată la acea vreme, se arăta: „(...) în perspectiva istorică, victoria de la Viena asupra Porții (Otomane n.a.) era favorabilă desfășurării cu sorți de izbândă a efortului românesc de scuturare a dominației otomane și, conform acestei orientări, se cuvine înțelegea „cooperarea” militară a forțelor creștine în războiul de coaliție din 1683 (...)”. Românii s-au retras din acest război dezamăgiți

de rămânerea turcilor în zona Vienei care le prelungea purtarea jugului suzeranității otomane.³⁰⁾

- În perioada anilor 1684-1699, cele trei țări românești, unite în Liga sfântă, au participat la războiul antiotoman, deoarece, după înfrângerea turcilor în finalul asediului Vienei, teritoriile lor au fost transformate în teatru de acțiuni militare,³¹⁾ care le-a prefigurat statutul internațional la negocierea păcii de la Carlowitz. Turcii au refuzat cererea Poloniei ca Moldova să fie anexată. Transilvania a trecut în cadrul Imperiului Habsburgic cu statutul de Mare Principat, ca stat distinct, în urma renunțării lui Mihai Apafi la suzeranitatea otomană și obligării lui să cedeze Austriei cetățile Hust, Chioar, Gurghiul și Brașovul. La conducerea de la Cluj, a fost numit principele Francisc Rakoczi al II-lea (1704-1711). În Banat, se duceau încă lupte între turci și austrieci pentru trecerea acestei provincii din stăpânirea Porții Otomane în domeniul coroanei din Viena, lucru ce se va petrece nu peste mult timp. Moldova și Țara Românească au rămas sub suzeranitatea Turciei, dar hotărâte să susțină Transilvania.³²⁾

- În acest scop, domnitorul Munteniei, Constantin Brâncoveanu (1688-1714), și-a concentrat oastea la Potlogi, iar Imperiul Otoman a adus în Muntenia oști turcești și tătărești pentru intervenție în Transilvania, cu scopul recuperării acestui principat, dar și pentru a împiedica, la nevoie, unirea celor trei țări românești. Moldova, sub conducerea domnitorului Nicolae Mavrocordat (1709-1710), a blocat trecătorile din Carpații Orientali.

Constantin Brâncoveanu, domnul Țării Românești Muntenia — după un tablou de la Muntele Sinai

Acesta era situația politico-militară din Principatele Române în perioada dintre 26 ianuarie 1699 când s-a încheiat tratatul de pace de la Karlowitz și anul 1714 când în Muntenia și Moldova s-a încheiat acțiunea de trecere la îndelungata perioadă de peste 105 ani a domniilor fanariote.

În acest timp de 15 ani (1699-1714), dinspre răsărit se apropia de Nistru a 4-a mare putere, Imperiul Rus, care lua loc, alături de imperiile Otoman, Habsburgic și Regatul Polon, la acerba competiție de anexare a celor trei țări românești. Domnitorul moldovean Dimitrie Cantemir (1710-1711) și cel muntean Constantin Brâncoveanu (1688-1714), ambii supuși Porții Otomane, pentru a-și apăra teritoriile și statutul internațional, și-au orientat politica spre Imperiul

Rus, crezând că e mai blând. Constantin Brâncoveanu a oscilat chiar între imperiile Rus și Habsburgic, realizând cu acestea unele înțelegeri, evident, cu caracter antiotoman. Fiind descoperit, a fost decapitat la Constantinopol, în anul 1714, iar în Muntenia au fost instaurate atunci domniile fanariote. În Moldova, domniile menționate au fost instaurate în anul 1711. Moldova și Muntenia au rămas, în continuare, sub suzeranitate otomană, cu domnitori fanarioți, numiți de turci, iar

Transilvania, sub suzeranitatea habsburgică. Nici în perioada domniilor fanariote, frământările sociale de înlăturare a asupririi străine, rapturile teritoriale și mutările de frontiere în întreg spațiu românesc nu au încetat.

La 21 iulie 1718, prin tratatul de pace între Austria și Turcia, la Passarovitz (azi Pojarevăț Iugoslavia), austrieci au luat Oltenia sub stăpânire pentru 21 de ani (1718-1739), timp în care Țara Românească a avut întinderea teritorială cea mai mică, iar vecinii și frontierele sale au fost: Moldova, între confluența râului Buzău cu Siretul inferior și izvoarele Milcovului; Transilvania, între izvoarele Milcovului, pe crestele Carpaților de curbură și Carpaților Meridionali, până la Turnu Roșu; Austria, pe Oltul inferior, între Turnu Roșu și Izlaz; Imperiul Otoman, pe Dunăre, între Izlaz și Hârșova, ocolind capetele de pod, raialele și cetățile de la Turnu și Giurgiu, iar în continuare pe uscat, din dreptul Hârșovei, pe la imediat est Făurei până la confluența râului Buzău cu Siretul Inferior. (Anexa nr. 11)

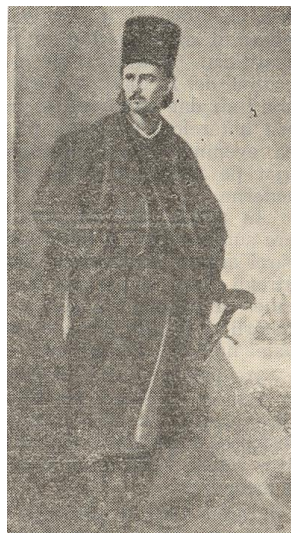
Prin tratatul austro-otoman, semnat la Belgrad, la 18 septembrie 1739, Austria a fost obligată să înapoieze Porții Otomane Valahia Mică (Oltenia), insula Adakaleh și Orșova³³⁾, reținând, în domeniul coroanei de la Viena, Banatul, până la râul Cerna. Ca urmare, Țara Românească și-a extins din nou teritoriul către vest, între Carpați și Dunăre, până la Cerna, având în această zonă vecini, la nord, peste Carpați, Transilvania, pe malul drept al Dunării, Imperiul Otoman, iar la vest, peste Cerna, Imperiul Habsburgic.

În perioada anilor 1768-1774, în cadrul unui război ruso-turc, Muntenia – ca și Moldova – a fost ocupată de ruși, timp în care, pe teritoriul său, au avut loc confruntări permanente între forțele celor două puteri ocupate la care a participat și populația română, mai ales în București, pentru înlăturarea suzeranității otomane.³⁴⁾

Prin Tratatul de pace semnat la Șistov la 4 august 1791 între ruși și turci, o nouă rectificare a stabilit frontiera de vest a Țării Românești pe râul Bahna, pentru protecția Orșovei, partea austriacă însușindu-și, cu această ocazie, circa 5.000 de hectare de teren muntos, împădurit și pășune, cu importante zăcămintele minerale din teritoriul Olteniei, al județului Mehedinți. De asemenea, prin mutarea frauduloasă a traseului frontierei și a bornelor de hotar, munți întregi ca Vâlcău, Tismana, Bălescu și Baiul din județul Buzău, au fost incluși peste noapte în teritoriul Austriei.³⁵⁾

După semnarea Tratatului amintit, Muntenia – ca și Moldova – au rămas sub suzeranitatea rușilor până în anul 1812, când, în urma unui alt război, încheiat prin Tratatul semnat la București la 28 mai, a revenit în suzeranitatea Porții Otomane.³⁶⁾

Frecvente războaie duse pe teritoriile țărilor românești, urmate de amputări teritoriale cu mutări de frontiere, stările de ocupație care erau perioade de jaf, trecerile din suzeranitatea unui imperiu în suzeranitatea altuia, încercările turcilor de a-și menține dominația prin forță și amenințări cu aducerea tătarilor, coruperea unor boieri ce urmăreau ajungerea la domnie cu orice preț, dese schimbări ale domnitorilor „*infideli*” dovediți că militau pentru înlăturarea dominației străine, birurile, peșcheșurile, precum și creșterea fiscalității și a obligațiilor față de boieri, au sporit continuu înapoierea, sărăcia și mizeria în care trăia populația în special la sate. De aici, dese răscoale ale populației de diferite categorii sociale, reprimare

TUDOR VLADIMIRESCU
CONDUCĂTORUL REVOLUȚIEI
DE LA 1821

cu forțe externe sau prin intervenții din exterior. Haiducia și trecerea graniței, deveniseră atunci, la începutul secolului al XIX-lea, principalele căi de scăpare din condițiile de viață în permanentă degradare.

Între categoriile sociale oprite, existau și slujbașii statului, cuprinzând și pe cai selecționați, din rândul populației localităților de margini, pentru paza frontierei, în schimbul unei scutiri de taxe, clăci, de unele obligații obștești și cu o plată simbolică. Aceștia erau *plăieșii*, care asigurau paza potecilor în munți, cordonul de sănătate la Dunăre și carantinele, *călărașii de margine* și *pandurii*. Ultimii (pandurii) apăruseră la jumătatea secolului al XVIII-lea, se dezvoltaseră în special pe timpul domnitorilor din Muntenia: Mihai Șuțu (1738-1786), Alexandru Moruzi (1793-1796) și Constantin Ipsilanti (1802-1806). După încheierea Tratatului de pace de la

București (1812), începuseră să fie desființați, la cererea turcilor, deoarece aveau un grad mai bun de instruire, comandanți (căpitani sau slugeri⁺⁾) mai bine pregătiți, depozite de arme și muniții, cunoșteau viața grea și dorințele populației satelor unde locuiau, se alăturau acțiunilor protestatare generate de nemulțumirea acestora și prezentau astfel pericol pentru statul corupt, spoliator și supus Porții Otomane. Ei protestau adesea și împotriva condițiilor de mizerie în care trăiau la pichete țărani din paza granițelor, precum și împotriva neasigurării drepturilor ce li-se cuveneau prin lege. De asemenea, se distinseseră în confruntările ruso-otomane dintre anii 1806-1812, iar după încheierea păgubosului Tratat, au trecut pe malul opus al Dunării și au ocupat ostentativ localitățile Lom, Tibro și Rahova.

Din rândul pandurilor s-a ridicat Tudor Vladimirescu din Vladimiri-Gorj, care, în cariera sa de slujbaș al domniei între anii 1806-1820, fusese vătaf de plai⁺⁺) la Cerneți (azi 5 km nord-est de Drobeta-Turnu-Severin) și Cloșani. El a pregătit cu mai mult timp înainte și a condus Revoluția din anul 1821. Detaliile privind biografia și personalitatea marelui erou revoluționar, pregătirea și desfășurarea Revoluției din anul 1821, nu fac obiectul prezentei lucrări. Ca urmare, iată doar câteva elemente din importantul eveniment care a schimbat parțial viața politică imediată a Munteniei și a Moldovei și, mai târziu, a tuturor românilor.

La sfârșitul lunii ianuarie 1821, el a adunat la Padeș pe toți pandurii și plăieșii ce-i avusese în subordine și populația din împrejurimi, în fața cărora a lansat proclamația-program adresată „întregului norod al Țării Românești”, cerându-i „să se ridice împotriva celor ce ne înghit de vii. Patria este norodul nu tagma

⁺⁾ După Lazăr Seineanu, om capabil, ridicat la rangul de conducător cu unele atribuții militare.

⁺⁺⁾ Căpetenie, ajutor de prefect peste o regiune deluroasă limitrofă frontierei cu atribuții în paza acesteia.

jefuitorilor”. În reformele preconizate de el, se prevedea: „Țara să fie volnică a-și face și a-și ține 4.000 de ostași panduri cu căpeteniile lor și arnăuții scutiți de toate dările și cu leafă ușoară, pentru apărarea țării de dușmani, spre fala orașelor, spre paza granițelor și spre stăpânirea molimelor care bântuie adesea”.³⁷⁾ Deviza lui era: „egalitatea tuturor în fața legilor, abolirea privilegiilor boierești, desființarea birului, împărțirea averilor rău agonisite celor ce suferă năpăstui și nedreptăți”. De asemenea, se cerea înlăturarea protectoratului străin și impunerea neatârării țării.

Contextul intern și internațional neprielnic a făcut ca Revoluția să fie înfrântă, conducătorul ei să fie ucis, dar în istoria României rămâne ca un eveniment important al secolului al XIX-lea privind lupta românilor pentru înlăturarea dominației și asupririi străine.

Turcii au instituit imediat starea de ocupație în Țara Românească și în Moldova și au desființat domniile fanariote. Primul domnitor ales de boieri și de biserică, după tradițiile pământenești în Muntenia, a fost Grigore Dimitrie Ghica (1822-1828). S-a deschis astfel o nouă etapă de luptă pentru realizarea în condiții noi a dezideratelor naționale. Frământările sociale în acest scop au încetat.

În anul 1827, a început un nou război ruso-turc, în cadrul căruia, după doi ani, armatele rusești, învingătoare, au silit Poarta Otomană să capituleze și să semneze Tratatul de pace de la Adrianopol, din 14 septembrie 1829, o parte din prevederile acestuia, care se refereau la Principatele Române, fiind incluse în „Actul osăbit pentru Prințipurile Țara Românească și Moldova”.

b. Moldova

La 3 februarie 1388, domnitorul Moldovei, Petru Mușat (1374-1392), a intrat în posesia ținutului Haliciului numit „Pocuția”, drept garanție pentru suma de 4.000 de ruble de argint împrumutată regelui polon Vladislav al II-lea.³⁸⁾

Astfel, Moldova și-a extins – prin tratat cu vecinul țării limitrofe creditoare, prin bună înțelegere – teritoriul către nord-vest, mutându-și frontiera pe Nistru până la 20 km amonte de localitatea poloneză Zalescik, apoi către sud-vest, incluzând izvoarele Prutului, până la frontiera de nord a Transilvaniei, continua pe această frontieră, către sud-est, până la izvoarele Ceremușului, cuprinzând ținuturile despre care marele nostru istoric Nicolae Iorga – pentru a pune în evidență caracterul neanexionist al poporului român – spunea: „Pocuția nu a fost o cucerire, ci o afacere”.³⁹⁾

În primii ani ai domniei sale, Alexandru cel Bun, domn al Moldovei (1400-1432), a primit de la Mircea cel Bătrân, domnul Țării Românești (1386-1418), ținuturile din nordul Brațului Chilia și cele dintre Carpați și Prut, în cadrul măsurilor stabilite de acord pentru respingerea expansiunii otomane la nord de Dunăre.

Datorită distanței mari și obstacolelor ce le constituiau râurile Siret, Prut, fluviul Dunărea și lacurile de la nord de aceasta, armata Munteniei nu putea

intervenii operative la flancul stâng de la gura Siretului⁴⁰⁾, la Cetatea Albă. Ca urmare, interesul apărării în comun al celor două state a impus ca Muntenia și Moldova să efectueze o rectificare a frontierei comune, granița dintre ele trecând pe brațul Chilia, pe Siretul inferior și pe Milcov, Moldova extinzându-și astfel teritoriul către sud.⁴⁰⁾ Apărarea Bugeacului împotriva turcilor și tătarilor revenea astfel Moldovei.

Deci, începând cu primii ani ai secolului al XV-lea, teritoriul în care Moldova își exercita competența ce decurgea din calitatea sa de stat feudal românesc recunoscut oficial de toate țările vecine la acea dată, era delimitat de următoarele frontiere: Cu regatul Poloniei: pe Nistru, de la jumătatea distanței dintre Orhei și Soroca, în amonte, până la 20 km de localitatea poloneză Zalescic, de unde, orientându-se către sud-vest, includea izvoarele râului Prut, până la frontiera cu Transilvania vecină la vest, care începea din acel punct și urma linia de creastă a Cartăților Orientali, până la izvoarele Milcovului. Din acel loc, către est, începea frontiera cu Muntenia, urmând, în aval, cursul râului Milcov, pe brațul de la nord de cetatea Crăciuna, apoi pe Siretul inferior, până la confluența cu Dunărea, în continuare, pe Dunărea maritimă și pe Brațul Chilia, până la vărsarea în Marea Neagră, de unde începea frontiera maritimă către nord-est, paralel cu litoralul, până la imediat sud de Cetatea Albă. Din acest punct, cotea către nord-vest și intra pe albia fluviului Nistru, în amonte, până la jumătatea distanței dintre Orhei și Soroca, unde începea frontiera cu Regatul Poloniei.

În anul 1410, Alexandru cel Bun a adăugat, la teritoriul Moldovei, Cetatea Albă cu ținutul din jur, pe care a primit-o de la genovezi. Dar, la 23 septembrie 1436, domnitorul Moldovei Iliaș, asociat la domnie cu Ștefan al II-lea (1435-1442), a cedat polonezilor Țara Șepenițului, cu orașele Hotin, Țețina și Hmielov cu satele ce aparțineau de ele. În anul 1455, polonezi au înapoiat Moldovei acest teritoriu „*pentru a rămâne acesteia pe veci*”.⁴¹⁾

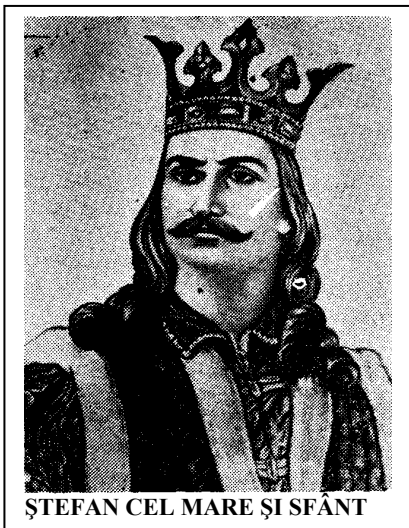
În anul 1446, a fost cedată ungurilor cetatea Chilia de către domnitorul Moldovean Petru al II-lea (1448-1449), în schimbul sprijinului primit de la aceștia pentru a se înscăuna la domnie.⁴²⁾

Pentru a-și extinde dominația la nord de Dunăre, Mahomed al II-lea, care cucerise Constantinopolul în anul 1453, a trimis o solie la domnitorul Moldovei Petru Aron (1455-1457), prin care l-a amenințat cu război dacă nu se supune Porții Otomane. De frică, acest domnitor lipsit de personalitate, în anul 1456, a recunoscut imediat suzeranitatea turcilor, plata unui haraciu și înlesnirile comerciale ce i s-au solicitat, toate acestea fiind consemnate în Tratatul de pace semnat la Ieni Derbent, în Bosnia.

Astfel, prin Tratatul menționat, începând cu anul 1456, Moldova și-a pierdut, pentru scurt timp, statutul internațional de țară independentă, devenind suzerană Porții Otomane, fără nici-o garanție din partea acesteia privind întinderea teritorială și integritatea frontierelor.⁴³⁾

⁴⁰⁾ La data aceea, confluența Siretului cu Dunărea era la Vădenii de astăzi (la imediat nord de Brăila) înregistrând deplasarea oștirii și conducerea luptei în „părțile tătărăști” atât de îndepărtate de Târgoviște.

Ștefan cel Mare și Sfânt, domn al Moldovei (1457-1504), nu a recunoscut suzeranitatea otomană, nu a plătit haraciul și a realizat, pentru țara sa, cea mai mare întindere din istoria ei, recucerind și adăugând teritoriului său: Chilia în anul 1465; Ciceul și Cetatea de Baltă, primite de la unguri, cu 60 de sate în Transilvania, în anul 1489; a cucerit de la Munteni cetatea Crăciuna, mutând frontiera Moldovei, pe aceea direcție, pe brațul de sud al Milcovului; a cucerit și stăpânit o lungă perioadă nordul Dobrogei, până în dreptul Lacului Razelm, cetatea Enisala fiind un punct înaintat în sistemul său de apărare împotriva turcilor.

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT

În scopul obligării puterilor vecine să renunțe la planurile de schimbare a lui de pe scaunul domniei și de supunere a Moldovei, în cei 47 de ani în fruntea țării sale, a purtat 47 de războaie sau bătălii, a înfrânt pe unguri la Baia, pe polonezi în Codrîi Cosminului, pe tătari la Lipnic și Tighina, pe turci la Podul Înalt, la Suceava, Neamț, Chilia, Cetatea Albă și Războieni. În anul 1502, a trecut Nistrul cu o grupare de oști și a nimicit taberele tătarilor din zona Bugului, stăvilind incursiunile de pradă ale acestora la vest de Nistru. A ctitorit 47 de mănăstiri și biserici și a sprijinit unele mănăstiri din Transilvania, în special pe cea din eparhia Clujului și Feleacului, înzestrându-le cu cărți și obiecte de cult. Papa Pius al IX-lea, apreciind actele lui de vitejie pentru

oprirea pe linia Nistrului și a Dunării a expansiunii turcilor și tătarilor către centrul Europei, l-a numit admirativ „Biciul lui Christos”.

În anul 1484, turcii au ocupat prin lupte grele cetățile Chilia și Cetatea Albă, pe care Ștefan cel Mare și Sfânt nu le-a mai putut recupera, cu toate eforturile lui ulterioare. Poarta Otomană urmărea diabolic ca, din capetele de pod de la Turnu și Giurgiu, să țină Muntenia sub amenințare și control, același rol acordându-l cetăților Chilia și Cetatea Albă, pentru Moldova. În plus, urmărea ca, din aceste două cetăți, să dezvolte, către nord-vest, o fâșie, până la linia Cahul-Tighina, pe care s-o anexeze așa cum a făcut în anul 1538, pentru a realiza legătura între Dobrogea și hanatele Crimeii și a încercuit Marea Neagră, transformând-o într-un lac turcesc. Pentru a asigura atât intervenția oportună în Moldova și Țara Românească, cât și posibilitatea de apărare a culoarului menționat, turcii au ocupat în anul 1540 și transformat în raia Brăila, cu ținuturile înconjurătoare⁴⁴), pe care o apărau cu strășnicie, deoarece aveau acolo o puternică forță militară și mijloacele de legătură, prin Măcin, cu grupările din Dobrogea.

Pe timpul domniei lui Bogdan al II-lea (1504-1517), moldovenii au cedat cu ușurință polonezilor Pocuția, fără ca aceștia să restituie împrumutul pentru care o dăduseră zălog Moldovei, iar în anul 1511, în urma presiunilor și amenințărilor turcilor, acesta a adus din nou Moldova în suzeranitatea lor. În anul 1529, Petru

Rareș, domnitorul Moldovei (1527-1538 și 1541-1546), a primit de la unguri cetățile Bistrița, Rodna și Ungurașul, precum și confirmarea stăpânirii în continuare a cetăților Ciceu și Cetatea de Baltă, dar le-a pierdut pe toate în anul 1531. Astfel, după aproape o jumătate de secol de mărire (1457-1531), creată prin vitejia lui Ștefan cel Mare și Sfânt, Moldova a intrat în regres, impunându-i-se în nord frontiera pe Ceremuș, în sud pe linia Cahul-Tighina, suzeranitatea otomană, în anul 1511, și renunțarea, începând cu anul 1531, la stăpânirea celor 5 cetăți din Transilvania.⁴⁵⁾

La 10 februarie 1575, când s-a încheiat războiul dintre Turcia și Polonia pentru dominație în Ucraina, în propunerile de pace făcute sultanului de polonezi, frontiera Moldovei cu Polonia a fost recunoscută, pentru prima dată oficial de ambele părți, ca fiind cea veche, adică pe Nistru din amonte de Hotin până la Marea Neagră.⁴⁶⁾

La 5 mai 1600, Mihai Viteazul a desființat frontierele interioare dintre români pe Carpații Orientali, Milcov și Siretul inferior, a trecut în Moldova pe trei direcții: Focșani, Bacău, Vaslui; Pasul Oituz, Târgul Trotuș; Bistrița Năsăud, Suceava și, după bătăliile purtate la Bacău, Cetatea Neamțului și Suceava, în care moldovenii și-au demonstrat atașamentul față de planul domnitorului unificator, a trecut la urmărirea lui Eremia Movilă până la Hotin, după care s-a întors la Iași, unde, până la 20 mai 1601, a încheiat – ca și la Alba Iulia – unirea Moldovei cu celelalte două țări românești (Anexa nr. 9). După 26 septembrie 1601, când unirea s-a desființat, cu aceeași jale națională, Moldova a revenit în frontierele anterioare, sub suzeranitatea Porții Otomane.⁴⁷⁾

În secolul al XVII-lea, lupta românilor din Moldova pentru înlăturarea dominației și asupririi străine a căpătat forme noi și a crescut în intensitate, păstrând avântul și profunzimea imprimate de unirea înfăptuită de Mihai Viteazul. Cele trei țări feudale românești au trecut la forma de luptă în front unit împotriva imperiilor Otoman ajutat de tătari, a Imperiului Habsburgic și Regatului Poloniei. În acest sens, amintim că, în anul 1602, oastea Moldovei, condusă de domnitorul Eremia Movilă (1600-1606) și ajutată de tătari îndemnați de Poarta Otomană să înlocuiască de pe tronul Munteniei pe Radu Șerban, a fost învinsă la Ogretin și Năieni de munteni, în alianță cu transilvănenii; apoi, în perioada anilor 1636-1639, moldovenii, conduși de Radu Iliăși (1632) și ajutați de tătari, au fost învinși la Mărcuța, lângă București, iar sub conducerea lui Vasile Lupu (1634-1653) au fost învinși de Matei Basarab la Finta.

La 7 mai 1654, marele duce al Moscovei, Alexei Mihailovici, după unirea Ucrainei cu Rusia, care a ajuns astfel, în expansiunea sa către vest, la Nistru, a semnat cu Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei (1653-1658), un tratat prin care recunoștea a doua oară frontiera sa cu Moldova pe fluviul menționat.

În anul 1653, oastea moldo-tătară, condusă de Gheorghe Duca (1678-1683), a participat împreună cu Muntenia și Transilvania la asediul Vienei. În perioada anilor 1684-1699, oastea Moldovei, încadrată în Liga sfântă, și oștile Munteniei și Transilvaniei, au participat la războiul antiotoman, în urma căruia Moldova a trecut din suzeranitatea Poloniei în suzeranitatea Turciei.⁴⁸⁾

Către sfârșitul secolului al XVIII-lea, domnitorii din Moldova și Muntenia s-au orientat către o alianță cu Imperiul Rusiei ajuns la Nistru, căutând scăpare de sub suzeranitatea împovărătoare a Imperiului Otoman. În acest context, Dimitrie Cantemir, domnitorul Moldovei (1710-1711), a încheiat un Tratat de alianță cu Petru I, care a trecut Nistrul cu oștile sale și, împreună cu oastea moldovenească, a angajat lupta cu turcii care au învins la Stănilești. În Tratatul încheiat cu Dimitrie Cantemir, a recunoscut și acesta frontiera Moldovei astfel: „(...) Art. XI. Hotarele Principatului Moldovei, după drepturile sale antice, sunt acelea ce se descriu de râul Dnistru, Camenețu, Bender cu tot teritoriul Budgeacului, Dunărea, Muntenia, Marele Ducat al Transilvaniei și cu teritoriul Poloniei, după delimitarea făcută. Art. XII. Cetățile Principatului Moldovei, orașele și alte locuri întărite cu garnizoană princiară, pot fi menținute și blocate după trebuința Majestății Noastre Imperiale (...).”⁴⁹⁾

În urma înfrângerii de la Stănilești, Dimitrie Cantemir a plecat în Rusia. Moldova a rămas în frontierele sale, sub suzeranitate otomană, iar turcii au instituit aici domniile fanariote, începând din acel an până în anul 1821.

Totodată, au transformat Hotinul în raia, pentru a avea control asupra Moldovei din partea ei cea mai nordică, interceptând singura comunicație cu Polonia, care dorea pe orice cale să atragă țara de partea sa împotriva Porții.

Pe timpul războiului ruso-turc din anii 1768-1774, Imperiul Rusiei a ocupat Moldova și Muntenia, pe care le-a înapoiat, prin Tratatul de pace semnat la 10 iulie 1774 la Cuciuk-Kainargi. În această perioadă, Moldova a fost jefuită de ruși și, printr-o complicitate între cele trei imperii – Habsburgic, Rus și Otoman –, a fost amputată teritorial, în următoarea conjunctură politico-militară:

Austria, care anexase ținuturile Galiției și Pocuției în timpul primei împărțiri a Poloniei, se găsea cu trupele sale pe malul drept al râului Ceremuș, avea nevoie de un culoar de legătură mai sigur între Transilvania și cele două provincii poloneze anexate, culoar care putea fi realizat numai prin amputarea unei fâșii de teritoriu situat la sud-est de Ceremuș, până pe linia Tezna împuțită-Hotin și care aparținea Moldovei, unde se găseau staționate trupe rusești ce participau la războiul ruso-turc pentru încheierea căruia erau în curs de desfășurare tratativele de pace menționate. Pentru înfăptuirea acestui plan, Austria a pus la cale coruperea rușilor și a turcilor.

Imperiul Rusiei s-a lăsat corupt de austrieci care au mituit pe mareșalul rus Rumianțev cu 5.000 de galbeni și o tabacheră de aur cu briliante, în schimbul aprobării și ordinului dat de acesta ca trupele rusești subordonate lui să se retragă

DIMITRIE CANTEMIR,
domn al Moldovei (1710-1711)

din fâșia propusă de austrieci și să nu se opună trecerii ei în taină dintr-o stăpânire în alta.

Imperiul Otoman, la propunerea delegaților săi – și aceștia mituiți de austrieci –, a fost de acord ca în *Convenția pentru cesiunea Bucovinei și regularea frontierelor Transilvaniei* semnată la 7 mai 1725 la Constantinopol, să se introducă prevederea: „(...) Art. I. Turcia abandonează și cedează Curții Imperiale pământurile cuprinse între Nistru, frontierele Pocuției, ale Ungariei și Transilvaniei, până la linia ce va fi delimitată pe traseul ce va cuprinde râulețul Tezna împuțită, satele Cândreni, Stulpicani, Capul Codrului, Suceava, Siret, mai puțin pământurile și fortăreața Hotin care rămâne în posesia Sublimei Porți”.⁵⁰⁾

Pe timpul delimitării în teren a liniei stabilite fără acordul Moldovenilor, au avut loc conflicte între populație și delegații turcilor și austrieșilor, fapt care a impus o nouă *convenție explicativă semnată la Constantinopol la 12 mai 1776*. Marcarea în teren a liniei de frontieră impuse a avut loc până la 2 iulie 1776, cu aceleași conflicte care au determinat ocoliri de proprietăți, de sate și un traseu deosebit de sinuos prevăzut în *Convenția de la Palamutca pe marginile Moldovei*. Domnitorul Moldovei, Grigore al II-lea Ghica (1774-1777), a protestat pe lângă Poarta Otomană care nu avea dreptul să cedeze din pământul Moldovei deoarece nu era proprietatea ei, a amenințat că va interveni cu armata pentru a izgoni pe austriești și a recupera teritoriul ce-i fusese furat, dar a fost asasinat de turci. Pentru a pierde orice urmă de descoperire a acestui rapt teritorial, austrieșii au numit acest ținut „Bucovina”, după denumirile pădurilor de fagi preponderente în acea zonă.

Austrieșii au trecut apoi la verificarea traseului frontierei pe Carpații Orientali și pe cei Meridionali, mutând cu această ocazie traseul vechi al graniței în defavoarea românilor pe care i-au păgubit cu sute de hectare de teren muntos-împădurit.⁵¹⁾

Între anii 1787-1792, pe timpul unui alt război între ruși și turci pentru supremație în această zonă, Moldova – ca și Țara Românească – a fost din nou desființată, rușii ocupând o parte dintre Nistru și Siret. Starea de ocupație a început la 1 august 1791 prin Tratatul de pace încheiat la Șiștov între turci și austriești. Prin alt Tratat încheiat la Iași între turci și ruși semnat la 9 ianuarie 1792, s-a recunoscut a treia oară că „(...) Nistru va forma linia de separație dintre Sublima Poartă și Imperiul Rusiei.”⁵²⁾

În anul 1812, spre terminarea războiului ruso-turc început în anul 1806 pentru definitivarea anexării Moldovei și Munteniei de către una dintre părți, armatele rusești se găseau angajate în lupte cu turcii în Muntenia. Ele au fost chemate în Rusia pentru a întări apărarea pe direcția central-europeană, împotriva ofensivei lui Napoleon către Moscova. Situația creată atunci pentru principatele Române, în contextul european, a impus încheierea în grabă a Tratatului de pace dintre cele două mari puteri, Turcia fiind învingătoare și având cele două principate românești disputate în suzeranitatea sa. În tratatul de pace semnat în București, la hanul Manuc la 28 mai 1812, s-a prevăzut: „(...) Art. IV. Prutul din punctul unde acest râu pătrunde în Moldova și până la confluența sa cu Dunărea, apoi pornind din acest loc malul stâng al acestui ultim fluviu până la Chilia și la vărsarea sa în

*Marea Neagră, va forma frontiera dintre cele două imperii (...) Art. V. Majestatea sa împăratul tuturor Rusiilor, cedează și restituie Sublimei Porții Otomane partea din Moldova care este situată pe malul drept al Prutului, precum și Valahia Mare și Mică cu toate cetățile și starea lor actuală, cu orașele, târgurile, satele, așezările de orice fel și tot ce cuprind ele aceste provincii, împreună cu insulele Dunării, cu excepția totuși a cea ce se menționează în art. IV din prezentul Tratat (...), iar înalta Poartă Otomană lasă Rusiei pământurile din stânga Prutului (...).*⁵³⁾

Pentru această pierdere, considerând că vina a aparținut lui Dumitrache Moruzi – interpretul lor la tratative și autorul formulărilor de mai sus –, turcii l-au decapitat. Iată cum un alt târg între doi străini, o nouă escrocherie politică și o nouă crimă au pecetluit răpirea părții moldovene dintre Prut și Nistru, ca și pe cea a Bucovinei din anul 1775.

Partea Moldovei dintre Prut și Nistru, care reprezenta mai mult de jumătate din populația, suprafața și bogățiile sale, a fost numită de ruși după ce au răpit-o, „Basarabia”. Era o diversiune rusească menită să înșele Congresul păcii de la Viena din anul 1815 asupra faptului real că Moldova – ai cărui soli oficiali reclamaseră acestui for nedreptatea săvârșită de ruși – s-ar fi întins până la Nistru.

Această amputare teritorială era doar un pas din expansiunea Imperiului rus către sud-vest și exprima concepția geopolitică a acestuia, rezultată și din instrucțiunile date de țarul Alexandru I organelor administrative rusești instituite în Basarabia odată cu anexarea ei: „(...) Administrând Basarabia, trebuie să ne gândim că se așează fundamentele unui edificiu mai întins. Poporul acestei provincii trebuie să primească binefacerile unei administrații părintești și liberale, ca astfel să fie atrasă cu dibăcie atenția populației limitrofe asupra fericirii ei. Bulgarii, moldovenii, muntenii, sârbii caută o patrie. Să le ușurăm calea să o afle. Trebuie să exaltăm prin toate mijloacele aceste populațiuni spre a le aduce țelul ce ne propunem. Să le promitem independență, întemeierea unui regat slav, recompense pecuniare bărbaților celor mai influenți, decorațiuni și titluri convenabile pentru șefi și pentru ceilalți.”⁵⁴⁾

După raptul teritorial din anul 1812, Moldova a rămas mai departe sub suzeranitatea Porții Otomane, dar cu întindere teritorială și cu frontierele prevăzute în Anexa nr. 11.

Revoluția din anul 1821, condusă de Tudor Vladimirescu în Muntenia, a avut ecou și în Moldova. Mișcările sociale pentru înlăturarea dominației otomane au luat amploare, iar presa existentă atunci la Iași și în celelalte orașe moldovenești a publicat date privind desfășurarea acestui eveniment din Țara Românească.

Pentru prevenirea organizării mișcării revoluționare după modelul din Muntenia, turcii au desființat domniile fanariote și au declarat stare de ocupație pentru un an, creând condiții ca boierii și biserica să aleagă un domnitor cu respectarea tradiției și regulilor pământenești. Primul domnitor ales în aceste condiții a fost Sandu Sturdza (1822-1828). Mica boierime din acest grav amputat principat românesc a prezentat, în anul 1824, în Adunarea Obștească de la Iași, un

memoriu cu cereri din proclamația-program citită la Padeș în anul 1821 și propunea înființarea unei oști formate din 4000-5000 de oameni.⁵⁵⁾

În anul 1827 a izbucnit un nou război ruso-turc, în finalul căruia Rusia obținând victoria, a obligat Poarta Otomană să capituleze și să semneze Tratatul de pace de la Adrianopol, din 14 septembrie 1829, care avea ca anexă „*Actul osăbit pentru Prințipurile Țara Românească și Moldova*”, a cărui aplicare face obiectul capitolului următor.

c. Transilvania

Către sfârșitul secolului al XIV-lea, Transilvania avea rang de voievodat de sine stătător în cadrul Regatului Ungar, era vasal acestuia, iar teritoriul său era delimitat de frontierele cu vecinii, care urmau traseul: *cu Imperiul Habsburgic*, de la aproximativ 30 km nord de Muncaci (azi Mucacevo - Ucraina), punct comun al frontierelor Transilvaniei cu Polonia și Austria, către sud-vest, apoi către sud-est ocolind localitatea Hust, pe la est, traversa râul Tisa, pe la Teceu, înscriind un arc de cerc pe malul stâng al acestuia, revenea pe malul drept, la 3 km aval, traversa din nou Tisa, pe la 1 km aval de confluența cu Someșul, și se îndrepta sinuos către sud vest, înscriind 5 bucle până la est de localitatea Debrețin pe care o includea la Transilvania, printr-un ocol pe la nord și apoi pe la vest, îndepărtându-se 10 km către sud-vest, până la punctul comun al frontierelor Transilvaniei cu Austria și Imperiul Otoman.

Din acest punct, cotea către sud, lăsând în dreapta Pașalâcul Budei, ocolea localitatea Biharea și Oradea, pe la 10 km vest, înscria un intrând către est, lăsa în dreapta confluența Crișului Negru cu Crișul Alb, de unde se orienta către sud-vest, cu trei bucle, până la imediat vest de Nădlac, în albia râului Mureș. Urma apoi cursul acestui râu, către vest, până la confluența cu râul Tisa, de acolo se îndrepta către sud și, în continuare, în aval, pe fluviul Dunărea, până la est de Orșova, lăsând în dreapta teritoriul Serbiei, anexată Imperiului Otoman. Din acest punct comun al frontierelor Transilvaniei, Turciei și Țării Românești, traseul frontierei Transilvaniei se orienta în unghi drept către stânga, în amonte, pe râul Cerna, până la izvoarele acestuia, lăsând la est teritoriul Țării Românești. De la izvoarele Cernei, traseul Frontierei urca pantele munților până la linia de creastă unde cotea în unghi drept către est, pe crestele Carpaților Meridionali și de Curbură, până în dreptul izvoarelor râului Milcov, punct comun al frontierelor Transilvaniei, Munteniei și Moldovei. Din acest loc, traseul frontierei se orienta către nord-vest, pe crestele Carpaților Orientali, lăsând în dreapta teritoriul Moldovei, până în dreptul izvoarelor Ceremușului, unde începea, în dreapta, teritoriul Regatului Polon. Din acest punct, traseul frontierei dintre Transilvania și Polonia continua către nord vest, pe crestele Carpaților Nordici, pe la jumătatea distanței dintre izvoarele Prutului și Tisei, făcând o ușoară curbă către vest, până la 30 km nord de localitatea Muncaci de unde am început descrierea.

Consolidat din punct de vedere al organizării statale, cu o armată de 10.000-15.000 de oameni bine instruită și dotată, având în frunte pe lăncu de Hunedoara

(1441-1446), voievodatul Transilvaniei s-a situat – după Țara Românească din Timpul lui Mircea cel Bătrân – în fruntea luptei antiotomane a celor trei state feudale românești și celorlalte popoare din această zonă geografică, stăvilind invazia turcilor către nord-vestul Europei. În acest scop, el a cooperat și cu cele două țări surori de la sud și est de Carpați.⁵⁶⁾ În martie 1442, s-a confruntat cu turcii, învingându-i la Sântimbru. În aceeași lună, i-a învins la Sibiu, pe Ialomița, în septembrie, în același an, pe Ialomița, apoi s-a confruntat cu ei la Varna în noiembrie 1444, unde a fost învins, și, în final, la Kossovopolje unde i-a învins în

IANCU DE HUNEDOARA
(1441-1446)

octombrie 1448 când era guvernator al Ungariei.⁵⁷⁾ În anul 1521, turcii au ocupat Belgradul iar în anul 1524 Banatul – soarta Regatului Ungar apropiindu-se de sfârșit. Prin ocuparea Banatului de către turci, întinderea teritorială a Transilvaniei s-a modificat, frontiera sa de sud-vest fiind mutată pe traseul de la nord de Orșova (cucerită de turci), către nord-vest, pe la vest de Caransebeș, vest de Arad până la aproximativ 15 km nord-est de Nădlac, de unde continua, către nord, pe traseul descris mai înainte. În general, Transilvania a rămas cu întinderea teritorială în Arcul Carpat, cuprinzând, în partea de vest, Munții Poiana Ruscăi, Apusenii și Făget, iar în nord, ținuturile de dincolo de Tisa până la 30 km nord de Muncaci, la frontiera cu Polonia.

Continuând expansiunea către nord-vest, turcii au ajuns la Viena, unde au fost opriți temporar prin ocuparea acestei importante capitale a Imperiului Habsburgic de către Matei Corvin. Mutând apoi efortul către nord, turcii i-au înfrânt pe Unguri în bătălia de la Mohaci, Ungaria fiind astfel ocupată până în anul 1526 și transformată în pașalâc în anul 1541, cu capitala la Buda.

Concomitent cu înaintarea armatei turcești către Buda, austriecii au ocupat partea de nord a teritoriului ungar, de la sud de Debrețin, până la confluența râului Someș cu Tisa. În anul 1552, turcii au transformat și Banatul în pașalâc cu capitala la Timișoara. Ca răspuns la această măsură luată de turci de anexare a Ungariei și Banatului prin transformarea lor în pașalâcuri, austriecii au ocupat și ei, în anul 1558, Poarta Someșului, până la Cehul Silvaniei și Baia Sprie, mai puțin Baia Mare care, deși era situată între cele două localități ocupate, a fost lăsată Transilvaniei.

Odată cu ocuparea și desființarea statului Ungar, în anul 1526, Transilvania a trecut sub suzeranitatea Imperiului Otoman, cu statut și obligații asemănătoare cu cele ale Munteniei și Moldovei, a renunțat la denumirea și rangul de „voievodat”, adoptând pe cele de „principat”, stat independent, de sine stătător, încadrat în zona *dar al ahd* sau *dar al sulh* (în concepția islamică de expansiune otomană), ca și celelalte două state feudale românești de la sud și est de Carpați.⁵⁸⁾

De menționat că, până la data când au desființat Ungaria, turcii consolidaseră cetățile și capetele de pod peste Dunăre de la Turnu, Giurgiu și ocupaseră Dobrogea (1427). În următorii ani, Moldova a pierdut Pocuția și cele 5 cetăți din Transilvania, în anul 1531; turcii au ocupat Bugeacul, până pe linia Cahul – nord Tighina, în anul 1538, dezvoltând, către nord-vest, capetele de pod de la Chilia și Cetatea Albă, create în anul 1484, pe timpul lui Ștefan cel Mare; iar în anul 1540, au ocupat Brăila, cu cetatea și ținuturile înconjurătoare. Toate aceste ținuturi au fost ocupate prin luptă, transformate în raiale, apărute, pierdute și recucerite de mai multe ori, în luptele crâncene cu domnitorii români, care urmăreau înlăturarea dominației otomane. Luptele turcilor, desfășurate în sud-estul țărilor românești, concomitent cu cele duse în vestul Transilvaniei pentru menținerea stării de ocupare în Ungaria și Banat, arătau puterea forțelor otomane care acționau ca un clește uriaș asupra spațiului românesc, contrar garanțiilor date anterior prin capitulații privind integritatea hotarelor.⁵⁹⁾

Campania din anul 1599, declanșată de Mihai Viteazul în scopul unirii celor trei țări românești, s-a desfășurat cu succes în Transilvania. Secuii și majoritatea populației oprimate sub dominația lui Andrei Bathori s-au alăturat acțiunilor marelui domnitor până la 5 mai 1600, când a trecut în Moldova, desființând frontierele de pe Carpații Orientali și de pe Milcov, care despărțiseră atâtea secole românii din Transilvania de cei din Muntenia și Moldova.

După desființarea unirii, a urmat o perioadă de intensificare a acțiunilor comune ale celor trei principate românești, în spiritul celor inițiate de Mihai Viteazul, și, în replică, de răsluiri teritoriale mai adânci și de înăsprire a asupririi românilor. Dispariția tragică a celui ce încercase unirea în acele condiții vitrege a fost urmată de asaltul puterilor străine dornice să-și impună dominația în spațiul românesc. Otomanii au încercat un timp să pună la domnia Munteniei pe Radu Mihnea (1601). În Transilvania, Imperiul Habsburgic încerca să instaleze o administrație fidelă intereselor imperiale, iar polonii și tătarii acordau ajutor lui Simion Movilă – fratele domnitorului moldovean Eremia Movilă – să ocupe scaunul de la Târgoviște.

În anul 1600, turcii au extins către nord-vest pașalâcul de Timișoara, ocupând porțile Aradului, Zarandului, din sudul Crișanei, și ale Carașului, din estul Banatului.

În vara anului 1602, Transilvania și Muntenia, aliate cu Imperiul Habsburgic, au participat la campania antiotomană de la Belgrad, iar în anul 1603, s-a reorganizat frontul antiotoman al celor două țări românești, prin Tratatul de alianță dintre Radu Șerban, domnul Țării Românești (1602-1611), și principii Transilvaniei, Ștefan Bocskay (1604-1606) și Sigismund Rakoczi (1606-1608), în urma căruia s-a cooperat în bătăliile cu turcii și tătarii la Ogretin (1602), pe linia Dunării și la Brașov (1603-1604) și a doua oară la Brașov (1611) aliate împotriva amenințărilor otomane.⁶⁰⁾

O altă alianță antiotomană, antitătară și antihabsburgică, la care au participat Transilvania, sub conducerea lui Gheorghe Rakoczi I (1630-1648), Țara Românească, sub conducerea lui Matei Basarab (1632-1654), și Moldova, sub

conducerea lui Vasile Lupu (1634-1653), a fost cea dintre anii 1636-1639, când au fost înfrânte oștile turcești și tătare la Mărcuța (1633), Salonta (1636), Nenișori (1639), Jeszeno (1644), Finta (1653) și Iași (1653). Vasile Lupu a avut permanent sentimente de antipatie față de Matei Basarab, degenerând în bătălia de la Finta și în aducerea pe tronul Moldovei a lui Gheorghe Ștefan (1653-1658).⁶¹⁾

Între anii 1657-1662, principele Transilvaniei, Gheorghe Rakoczi al II-lea (1648-1660), domnitorul Țării Românești, Constantin Șerban (1654-1658), și al Moldovei, Gheorghe Ștefan, au organizat o nouă alianță împotriva intervenției turcilor din pașalâcul Budei, de la sud de Dunăre și împotriva tătarilor, precum și pentru sprijinirea lui Gheorghe Rakoczi al II-lea în competiția pentru coroana Polonă, obiectiv care a atras atitudinea amenințătoare a Imperiului Habsburgic și a celui Otoman, care provoca și intervenția tătarilor.

În anul 1657, Gheorghe Rakoczi și-a retras forțele din Polonia, iar în anul 1658, Constantin Șerban și Gheorghe Ștefan au fost înlocuiți de la domniile Munteniei și Moldovei. Au revenit însă, au refăcut alianța și au reluat bătăliile cu imperiile vecine. Acțiunile s-au încheiat nedecis, țările române, rămase sub aceeași suzeranitate, demonstrând că au încă disponibilități să lupte pentru înlăturarea suzeranității otomane și habsburgice. Turcii au ocupat partea de vest a Transilvaniei și, în anul 1660, au înființat pașalâcul de Oradea, împingând frontiera de vest a Transilvaniei pe aliniamentul vest Huedin, est Zalău, est Șomcuta Mare. Austriei au răpit și ei Baia Mare, Țara Oașului și Maramureșul, de la nord de Tisa până la Sighet, rectificând frontiera de nord a Transilvaniei pe linia est Șomcuta Mare, către nord, peste Munții Gutinului, până la Tisa, la vest de Sighet, apoi către est, pe acest râu, peste Munții Rodna, până la izvoarele Ceremușului.⁶²⁾

În anul 1683, Poarta Otomană a organizat o campanie de cucerire a Vienei la care au participat oastea munteană (10.000 de oameni), condusă de Șerban Cantacuzino (1678-1688), oastea Transilvaniei, condusă de principele Mihail Apafi I (1661-1690) și oastea Moldovei, condusă de domnitorul Gheorghe Duca (1678-1683). Așa cum s-a mai arătat, oastea Transilvaniei a primit misiunea să asigure căile de comunicație, astfel că, la asediul Vienei, au participat numai oastea munteană și cea moldoveană, aceasta din urmă fiind însoțită de două detașamente de tătari. Deși în tabăra otomană, românii care doreau să scape de asuprirea turcească, au făcut tot ce a depins de ei să câștige austriei și au câștigat, în sensul că Viena nu a putut fi cucerită. Toate grupările militare ale celor trei țări românești, care nu au putut refuza această misiune, fiind vasale Porții, s-au întors acasă dezamăgite că li se prelungea asuprirea otomană.⁶³⁾

Austriei, care nu erau de acord cu dominația Turciei în Arcul Carpat, au smuls principelui Mihai Apafi I o declarație prin care acesta a renunțat la suzeranitatea otomană și, începând cu anul 1686, Transilvania a trecut în compunerea Imperiului Habsburgic. Cu această ocazie, noii stăpâni i-au mai amputat Maramureșul de la sud-est de Sighet, mutând și aici frontiera către sud, pe crestele munților Gutinului și Călimanului, pe traseul: est de Șomcuta Mare, imediat sud Borșa și apoi, către est, până la Tezna Împutită, pe frontiera cu Moldova.⁶⁴⁾

După înfrângerea turcilor în fața Vienei (1683) și trecerea Transilvaniei în compunerea Imperiului Habsburgic (1686), dominația turcilor în Ungaria a luat sfârșit. Austriecii au reînființat Ungaria, au aplicat Transilvaniei Diploma Leopoldină, prin care titlul de „*principe*” a fost însușit de împăratul de la Viena, au ridicat-o la rangul de „*Mare Principat*”, alături de Ungaria, cu aceleași drepturi, iar pentru conducerea ei s-a instituit demnitatea de „*Guvernator*” cu o „*Dietă*” (mic parlament) la Cluj și o „*Cancelarie Aulică Transilvană*” la Viena.

Frontierele Marelui Principat Transilvania au fost stabilite pe traseul: *Cu Austria*: de la Tezna Împutită, către nord-vest, pe crestele munților Căliman și Gutin, pe la imediat sud de Borșa, apoi către sud-vest, pe la est de Șomcuta Mare, est de Zalău, Huedin, Baia de Criș, Dobra pe Mureș, către sud până la izvoarele Cerneli. Din acest loc, cotea către est, pe crestele Carpaților Meridionali, lăsând în dreapta teritoriul Țării Românești vecine, până în dreptul izvoarelor Milcovului. Din acest punct, se îndrepta către nord-vest, pe crestele Carpaților Orientali, având în dreapta teritoriul vecin al Moldovei, până la Tezna Împutită. Teritoriul dintre frontiera de vest a Transilvaniei și cea de est a Ungariei, ce se va numi mai târziu „*Crișana*”, a fost organizat în „*Comitatele Parțium*” sub conducerea directă a Curții din Viena.

Banatul a rămas sub stăpânirea turcilor până în anul 1718 când, după războiul austro-turc dintre anii 1716-1718 încheiat prin Tratatul de pace de la Passarovitz din 21 iulie 1718, a fost ocupat de Austriecii și organizat ca domeniu al coroanei de la Viena ca, și Oltenia care a împărțit aceeași soartă pentru 21 de ani.

Secolul al XIX-lea a fost marcat de intensificarea luptei românilor transilvăneni pentru unirea cu țara, sub influența următoarelor evenimente: Răscoala din anul 1821, condusă de Tudor Vladimirescu în Țara Românească, Războiul ruso-turc dintre anii 1827-1829 și pacea de la Adrianopol, Revoluția din anul 1848 și unirea Munteniei cu Moldova de la 24 ianuarie 1859. Frământările sociale au continuat și după anul 1867 când Transilvania a fost încorporată cu forța la Ungaria, în condițiile dualismului austro-ungar. Procesul unificării teritoriilor și frontierelor românești era însă în plină desfășurare, anticipând, prin numeroase acțiuni, momentul 1918.

4. Paza frontierelor statelor feudale românești în secolele XV - XIX

Paza frontierelor pe timp de pace și apărarea lor pe timp de război reprezintă un complex de măsuri care asigură integritatea teritorială a oricărui stat și cuprinde: Stabilirea în teren și recunoașterea, cel puțin bilaterală, a liniei de frontieră, delimitarea și marcarea acesteia, concepția de pază și apărare a frontierei, stabilirea și dispunerea în teren a forțelor necesare realizării în practică a acestei concepții, pregătirea forțelor respective pe categorii de personal asupra problemelor ce rezultă din concepție și misiunilor ce decurg din acestea, elaborarea legislației de frontieră care să corespundă prevederilor dreptului internațional, legislației interne, precum și a programelor de aplicare a acestora, structurarea relațiilor cu organele din țările

limitrofe privind regimul frontierei de stat și asigurarea logistică de profil. În perioada secolelor XV-XIX, o sarcină importantă a fost recunoașterea reciprocă a frontierelor cu fiecare stat vecin. Această chestiune este vitală pentru buna conviețuire între state și, de aceea, a constituit totdeauna o prioritate pentru voievozii și principii noștri. Prin aceasta trebuia să se asigure drepturile reale ale fiecărei părți, fapt de care depindea stabilitatea granițelor pentru a se putea ajunge în consens la starea de liniște, de înțelegere și respect reciproc între vecini.

Referindu-se la spiritul de înțelegere în consens și la respectul față de drepturile teritoriale ce-i revin poporului român și vecinilor săi, marele nostru istoric Nicolae Iorga spunea: „(...) *poporul nostru nu a avut chemări cuceritoare niciodată în îndelungata sa istorie socotind nedreaptă cucerirea cu forța a teritoriului unui popor. El își face socoteala lui de răzeși: stăpânesc moșia părinților și strămoșilor mei. El, domnul muntean, stăpânește moștenirea strămoșilor săi. Cum să intru eu în moșia altuia unde nu am nici un titlu de drept? ... Am dreptul ? Mă amestec! Nu? Orice mi s-ar oferi, nu primesc. Știți vechiul dicton: „ai carte, ai parte” ... Carte, înseamnă documentul care stabilește dreptul (înțelegerile, convențiile și tratatele de frontieră sunt documente care stabilesc dreptul teritorial n.a). N-ai „carte”, n-ai titlu de drept, nu te amesteci, nu reclami nicăieri. Dar dacă ai drept, nu-l lași până la moarte... Orice ni s-ar oferi, respingem, dar oricine ar încerca să ia din moșia noastră, o apărăm până la sfârșit. Noi n-am fost poporul care să caute ocazii de a încerca o cucerire chiar atunci când ni s-a prezentat ocazia, și ocazii ni s-au prezentat, și aceste ocazii le-am respins.*”⁶⁵⁾

În lumina acestei filosofii, acestei vocații, studiind modul cum au fost rezolvate problemele apărute în relațiile dintre statele feudale românești și statele anexioniste vecine în perioada dintre secolele XIV-XIX, constatăm că strămoșii noștri nu au ridicat niciodată pretenții de stăpânire a vreunei părți din teritoriul vecinilor asupra căreia nu aveau nici un drept. La 3 februarie 1388, după ce a primit de la polonezi Pocuția, drept garanție pentru suma de 4.000 de ruble de argint împrumutată de la moldoveni, domnitorul moldovean Petru Mușat (1374-1392) spunea regelui polon Vladislav al II-lea: „(...) *acum avem nevoie de țara aceasta, de aceia am luat-o de la domnia ta, pentru că ne este adevărată și legiuită moșie (...) pentru că știm sigur că țara aceia a Pocuției ține de Moldova (...)*”⁶⁶⁾

Dar, de câte ori li s-au impus rapturi din teritoriul lor, nu au cedat de bună voie nici-o palmă de pământ moștenit de ei de la străbunii lor. Înainte sau după confruntări, în majoritatea situațiilor, ei au obținut, prin tratative, să li se recunoască hotarele pe care le meritau de drept și, foarte important, chiar dacă au satisfăcut prin consens unele pretenții ale marilor puteri expansioniste necruțătoare, și-au păstrat în schimb acel grad de independență care le-a permis să fie stăpâni în țările lor, cu toate asupririle îndurate și acceptând, condiționat, statutul de suzeranitate. Teritoriul lor nu a fost niciodată transformat în pașalâc sau anexat în întregime, în final ei continuând să existe aici în mod miraculos ca o stâncă de neclintit într-o mare deosebit de agitată. Românii și-au apărut totdeauna țara, frontierele, viața, obiceiurile, cultura, valorile.

Sub acest aspect, umanistul italian Filipopo Buonaccorsi Callimachus a avut dreptate când a consemnat că „(...) românii, după ce au învins armele și încercările lor, s-au învoit prin tratate nu ca învinși, ci ca învingători (...)”.^{66bis)}

Iată doar câteva exemple de voievozi sau principii ai celor trei state feudale românești care au obținut, prin tratative, recunoașterea frontierelor în schimbul acceptării suzeranității străine, fără anexarea sau desființarea statului respectiv:

- Principele Transilvaniei Nicolae Geregye (1263-1270, 1272-1274), după ce a învins oștile ungurești, a încheiat un tratat cu Ștefan, fiul regelui ungar Bela al IV-lea, care a recunoscut frontiera de sud-vest a Transilvaniei pe Dunăre și Tisa. În anul 1310, regele ungar Carol Robert de Anjou a recunoscut și el această frontieră, precum și statutul Transilvaniei ca stat distinct de Ungaria și cu prerogative separate.

- Mircea cel Bătrân, domn al Țării Românești (1386-1418), în anul 1593, a obținut de la Baiazid I, sultanul Turciei, o capitulație prin care Poarta Otomană recunoștea statul feudal românesc, în schimbul supunerii și plății unui tribut anual.⁶⁷⁾

- Pe baza unei înțelegeri între Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun, domn al Moldovei (1400-1431), la începutul secolului al XV-lea, frontiera dintre Moldova și Țara Românească a fost mutată către sud, pe Brațul Chilia, de la vărsarea în Marea Neagră, în amonte, până la confluența acestui fluviu cu râul Siret (atunci, la marginea de nord a orașului Brăila), apoi, în amonte, pe Siretul inferior și pe brațul de nord al Milcovului, până pe linia de creastă a Carpaților de curbură, în dreptul izvoarelor acestui râu.⁶⁸⁾

În legătură cu frontiera de nord-vest a Moldovei pe Nistru, se dețin documente că, la 13 decembrie 1433, în localitatea Lancici (Polonia), domnitorul Moldovei, Ștefan al II-lea (1433-1435), a încheiat, cu regele Poloniei, Vladislav al II-lea, un tratat de hotărnicie prin care se confirmă că „Nistru” până la Mare, va fi „graniță veșnică” între cele două țări. Acest hotar a mai fost recunoscut de polonezi în anul 1436 la Liov și de Petru cel Mare în tratatul încheiat cu Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei (1710-1711).⁶⁹⁾

În afară de *frontierele exterioare* ale țărilor românești – care erau pe Tisa și Carpații Nordici, până la confluența cu Dunărea, la est de Belgrad, apoi pe Dunăre, în aval, până la imediat est de Rusciuc, în continuare, pe uscat, către est, până la marginea de sud Varna, se orientau către nord-est, paralel cu litoralul, până la cetatea Albă, de unde urmau, către nord-vest, fluviul Nistru, până în dreptul localității poloneze Zalescic, ocoleau Pocuția, pe la nord-vest, până la izvoarele Tisei, în Carpații Nordici –, între Muntenia, Moldova și Transilvania au existat și *frontiere interioare* pe Milcov, despre care s-a arătat mai sus, și pe Carpați, despre care mai sunt necesare următoarele precizări:

Până în timpul regelui ungar Matei Corvin (1443-1498), nu au existat frontiere peste tot pe Carpați și, în acea perioadă, marginile Transilvaniei, sub dominație ungurească, au ajuns, treptat, pe Carpații Meridionali, până după moartea lui Mircea cel Bătrân (31 ianuarie 1418), când au fost lichidate proprietățile muntenilor în Banatul Severinului, Țara Almașului și Țara Făgărașului.

Rectificări ale acestei frontiere s-au mai făcut până în anul 1520, când, în luna iunie, a fost semnat, la Târgoviște, un act de hotărnicie între domnitorul Țării Românești, Neagoe Basarab (1512-1521), și principele Transilvaniei, Ioan Zapolya (1510-1526)⁷⁰⁾, apoi, în anii 1655 și 1776, de alți domnitori, cu omologii lor transilvăneni. Pe Milcov, frontiera dintre Muntenia și Moldova a fost rectificată de Ștefan cel Mare, în anul 1495, când a mutat-o de pe brațul de nord pe brațul de sud al Milcovului, cucerind de la munteni cetatea Crăciuna.

Celelalte numeroase tratate de frontieră au fost încheiate de români sau de puterile suzerane, pe seama teritoriului românesc, delegații țărilor române fiind excluși din comisiile mixte de hotărnicie, uneori neavând nici măcar rol consultativ. Ele au fost cuprinse în această lucrare nu numai pentru a înfățișa cititorilor jafurile teritoriale suferite de români, ci și pentru a sublinia efortul făcut de grăniceri, indiferent cum s-au numit ei, când, după fiecare rapt teritorial, au fost obligați să reorganizeze forțele destinate pazei frontierei, toate mijloacele și activitățile de care depindea îndeplinirea misiunilor ce le reveneau numai lor.

Cu privire la relațiile cu organele de frontieră ale statelor vecine, înaintașii noștri au urmărit, și pe această linie, din cele mai vechi timpuri, ca ele să fie reînnoate, reorganizate și să se desfășoare strict în lumina prevederilor dreptului internațional.

Domnitorii români au stabilit, cu conducătorii statelor vecine, și unele reguli de respectat în probleme de frontieră. Astfel, la 7 august 1519, la Cracovia, domnitorul Moldovei, Ștefăniță Vodă (1517-1527), a încheiat, cu regele Poloniei Sigismund I, un tratat care prevedea că se vor stabili delegați pentru „*fixarea dreptului de margine*”, întâlnirile acestora vor avea loc o dată pe an – alternativ, pe teritoriile celor două state vecine, precum și procedura de judecare a diferitelor litigii. Asemenea tratate au mai fost încheiate de Petru Rareș cu polonii în anul 1527, de Ștefan al II-lea Tomșa (1611-1615), în anul 1612, precum și de principele Transilvaniei, Gabriel Betlen (1613-1629), cu domnitorul Țării Românești, Gavril Movilă (1618-1620), în mai 1619, la Târgoviște.⁷¹⁾

Și în tratatul de la Karlowitz, încheiat între Curtea din Viena și Poarta Otomană, semnat la 26 ianuarie 1699, la art. XI se prevedea: „*(...) pentru înlăturarea cu desăvârșire a oricăror controverse, neînțelegeri și discordii cu privire la granițe, să se numească de ambele părți comisari aleși în număr egal, bărbați câtuși de puțin lacomi, serioși, cinstiți și pașnici; și aceștia întâlnindu-se într-un loc potrivit fără armată, împreună cu un mănunchi de persoane de asemenea, pasiunea să asculte, să ia cunoștință, să hotărască și să împace în mod prietenos toate și fiecare neînțelegeri de acest fel ce s-a ivit și în cele din urmă să facă ordine și regulă (...)*”.⁷²⁾

Se poate deci concluziona că instituția împuterniciților de frontieră din zilele noastre are rădăcini adânci în istoria grănicerilor și că, după desfășurarea procesului întemeierii statelor feudale românești și formării granițelor acestora, ea a intrat într-o etapă nouă de dezvoltare și de perfecționare, în condițiile impuse de situație și cu forme de acțiune specifice, unele valabile și astăzi. Dar cel mai important lucru în această activitate constă în preocuparea conducătorilor statelor

românești și a instituțiilor acestora – îndeosebi a celor politice, dar și a celor specifice, între care se situează și instituția grănicerească – pentru regimul frontierei care face parte dintr-un proces mai larg, procesul frontierei.

Către sfârșitul secolului al XIV-lea, după desăvârșirea întemeierii statelor feudale românești și formarea granițelor acestora, domnitorii: Mircea cel Bătrân, în Țara Românească (1386-1418); Alexandru cel Bun, în Moldova (1400-1431) și Nicolae Czaki cu Nicolae Morczali, în Transilvania (1401-1403, al doilea și în 1415-1426), au continuat, și în perioada secolelor XV-XIX (care face obiectul capitolului de față), fără întrerupere, paza frontierelor cu mijlocele, forțele și metodele moștenite de la înaintașii lor.

Datorită așezării vetrei pe care s-au întemeiat cele trei state românești în această zonă cu valoare strategică deosebită, determinată de vechimea, densitatea și vitejia locuitorilor săi, bogățiile solului și subsolului, existența coroanei Carpatice ca o cetate în mijloc, cu trepte coborând către periferiile mărginite de Tisa, Dunăre, Marea Neagră și Nistru, precum și de intersecția aici a căilor de comunicație cu importanță majoră din punct de vedere economic, politic și militar către toate părțile lumii cunoscute atunci, strămoșii noștri au fost obligați să se apere, și cu ajutorul unor fortificații (cetăți), pe linia marginilor și în interior, combinate cu lucrări pasagere, canalizate pe principalele direcții de acțiune ale inamicului.

Cetățile de pe exterior, numite și „cele de margine”, erau ocupate, păzite și apărate de efective bine organizate, care, pe timpul agresiunilor din afară, se închideau în interior și le apărau ferm, vreme îndelungată, iar pe timp de pace, executau, pe schimburi, paza marginilor teritoriale dintre cetăți, împreună cu forțele locale din așezările apropiate.

Cetățile din interior, pe timp de pace erau ocupate de efective reduse, necesare pazei și întreținerii.

În secolele XIV-XIX, aceste cetăți, cu efectivele și sistemul de executare a pazei marginilor (apoi a frontierelor, când acestea au început să fie stabilite și recunoscute prin diferite înțelegeri bilaterale, acte de hotărnicie sau tratate), constituiau prima linie a sistemului defensiv al României medievale, eșalonat în adâncimea teritoriului și structurat pe o puternică și densă rețea de fortificații de interior: cetăți, mănăstiri, curți domnești, târguri și localități importante fortificate. Ele erau adaptate să apere următoarele trei mari fronturi ce corespundeau celor trei direcții – la început probabile, apoi confirmate – de acțiuni ale inamicului asupra spațiului nostru, vizând fiecare inițial frontiera și teritoriul uneia din cele trei țări românești:

a. *Frontul danubiano-pontic* beneficia de următoarele cetăți, în prima linie:

- Severin, mai veche decât Țara Românească;
- Turnu, construită de Mircea cel Bătrân pe fundația unei cetăți mai vechi;
- Giurgiu, cea mai puternică, construită de Mircea cel Bătrân;
- Dârstor (anticul Durostorum) refăcut de Mircea cel Bătrân;
- Varna, Caliacra, Enisola Chilia și Hârșova, pe teritoriul Țării Românești

între Dunăre și Marea Neagră. În adâncime pe acest front existau cetățile București, Argeș, Târgoviște, Poenari, Orăția, Cetățeni Vale, Burlănești și Tabla Buții.

b. *Frontul Nistrului* beneficia de:

- Cetatea Albă, atestată din secolul VII î.e.n.;
- Soroca, Orhei, Tighina, ridicate sau refăcute de Ștefan cel Mare și Sfânt;
- Hotin, Hmielov și Tețina atestate din secolul XIV.

În adâncime, pe teritoriul Moldovei mai existau cetățile Roman, Scheia, Neamț și Suceava.

În anul 1476, după bătălia de la Războieni, Ștefan cel mare și Sfânt, văzând că raportul de forțe era în favoarea oștilor otomane, pentru a evita pierderile mari din oastea sa, s-a retras în munți, lăsând continuarea luptei pe umerii ostașilor concentrați în cetăți și în alte obiective fortificate⁺⁾ de pe teritoriul Moldovei. Sultanul Mahomed al II-lea cuceritorul Constantinopolului (1453), nu a cucerit nici o cetate, deși a încercuit o mare parte din ele și le-a bombardat cu artileria sa. Despre asediu zadarnic al cetății Neamț la acea dată, un martor ocular scria: „(...) S-au așezat 7 bombarde și timp de 8 zile s-au străduit a o cuprinde. Două din acele bombarde au plesnit, iar cei ce se găseau în cetate n-au vrut să stea de vorbă cu noi, toți se apărau cu tunurile și nu le-a păsat de noi (...)”⁷³⁾

c. *Frontul Tisei și câmpiei vestice:*

Prima linie de fortificații includea orașele-cetăți Timișoara, Arad, Oradea, Satu Mare, precum și cetățile Ineu și Hust.

Eșalonarea în adâncime se concentra pe direcțiile de pătrundere în Transilvania:

- Poarta Someșului: Baia Mare, Chioar și Gherla;
- Valea Mureșului, Lipova, Deva, Vințu;
- Munții Apuseni: Gurahonț, Abrud, Roșia Montană, Cluj, Turada.
- Culoarul Timiș, Cerna: Caransebeș, Mehadia, Orșova.

Acestora li se alătură orașele întărite, cetățile, bisericile și mănăstirile fortificate precum: Alba Iulia, Sebeș, Sibiu, Mediaș, Sighișoara, Rupea, Feldioara, Râșnov, Brașov, Gurghiu, Bistrița, Ciceu ș.a.⁷⁴⁾

Toate cetățile de la hotare și din interior dispuneau de garnizoane permanente, comandate de pârcălabi, starosti, căpitani, comiți sau castelani, denumiri regionale sau ale țării în care se găseau. Mulți dintre aceștia erau funcționari ai statului care, pe lângă obligațiile militare de comandanți, îndeplineau și atribuții politico-administrative, pentru a lega mai ușor serviciile populației de misiunile cetăților.

Pentru paza frontierei, alături de cetățile de margine, un rol important l-au avut curțile domnești, nobiliare sau boierești din apropiere. Ostașii din satele situate pe moșiile acestora și cei aserviți curților se numeau „curteni”, constituiau oastea din sate, erau organizați pe „steaguri” pentru luptă și aveau misiuni să păzească granița, într-un sector bine stabilit, pe timp de pace. Acolo unde nu erau curți și se simțea nevoia de ele, în raport de importanța anumitor sectoare unde

^{+) Numărul acestora fiind mare (mănăstiri, curți domnești, târguri și orașe fortificate) care necesitau un consum de forțe numeroase pentru a fi cucerite după un asediu corespunzător, nu poate fi cuprins spațiul tipografic afectat. De aceea, lucrarea de față este limitată la cele de primă importanță.}

trecherile dintr-o țară în alta pentru contrabandă sau tâlharii deveneau pericol pentru cetățeni sau pentru interesele statului, erau organizate de domnitori prin înproprietărirea unor slujbași merituoși pe care îi întăreau prin acte scrise, încredințându-le totodată segmentul de frontieră, direcțiile sau obiectivele de păzit.

În aceste curți, cel care organiza ostașii pe steaguri și îi conducea în luptă, iar pe timp de pace organiza și conducea paza frontierei purtând întreaga răspundere, inclusiv de legătura și cooperarea cu cetățile și cu alte categorii de forțe, în Țara Românească se numea „vornic”, iar în Moldova „hotnog” sau „iuzbaș”.

Pe măsura scăderii importanței cetăților din cauză că marile puteri expansioniste au dat frontierelor caracter mobil prin amputarea teritoriilor statelor cu potențial de apărare mai redus și din cauza dezvoltării armamentului și procedeele de luptă în pas cu apropierea de epoca modernă, au apărut noi forme de organizare a forțelor și mijloacelor destinate pazei frontierei, bazate pe folosirea locuitorilor din așezările de margine, care au început să fie cazați în cazărmi de diferite capacități, în apropierea frontierei, amenajate în bordeie sau construcții mai puțin costisitoare. Întregul sistem de pază fiind treptat reorganizat odată cu îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale și a structurii armatei, cetățenii din așezările cu obligații în paza frontierei erau împărțiți în schimburi. Un schimb executa paza graniței și locuia în cazărmiile menționate o săptămână, iar două săptămâni rămâneau în gospodăriile lor din localitățile de domiciliu. Forme de organizare, executare și conducere a pazei, au fost numeroase și au coexistat în structuri și cu procedee variate până în anul 1834, când a luat ființă armata națională creându-se condiții să se treacă la un sistem unic, condus strict centralizat de stat. Chiar și după anul 1834, au existat însă unele diferențe privind paza frontierei în Țara Românească față de modul cum se executa în Moldova sau în Transilvania.

Pe timpul domniei lui Mihai Viteazul, a apărut „Corpul Slujitorilor” care avea în structură „dorobanții”, „călărașii” și „călărașii de margine” destinați pazei frontierei, dar și participării la luptă, în cazul când inamicul încălca marginile sau frontierele țării. De precizat că aceștia l-au însoțit pe Mihai Viteazul în campaniile sale la sud de fluviu și în luptele cu garnizoanele turcești de la Brăila, Hârșova, Cernavodă, Silistra, Turtucaia, Giurgiu, Șiftoș, Turnu și Rahova.

Începând din secolul XVI-XVII, țăranii din așezările de margine, care aveau atribuții de pază a granițelor, se numeau „plăieși” în Muntenia, „răzeși” în Moldova, „cătane” în Transilvania, „străjeri”, „băștinași” etc. Termenul de „plăieși” a fost adoptat ulterior în toate cele trei țări românești, înțelegându-se prin el „păzitor al plaiurilor românești” din satele de deal de lângă graniță.

În anul 1690, numărul satelor de plai, în Țara Românească, ajunsese la 230, iar în Moldova, la aproximativ 200. În localitățile Cerneți, Bahna, Vâlcău, Căineni, Rucăr, Câmpina, Vălenii de Munte, Buzău, Brăila, Gura Ialomiței, Călărași, Giurgiu, Turnu, Calafat, iar în Moldova, la Oituz, Piatra Neamț, Bicăz, Dorna, Cernăuți, Hotin, Soroca, Tighina și Cetatea Albă erau puncte de control cu vămi și carantine de prima mână. În Țara Românească, numărul plăieșilor cu schimbul în paza granițelor era de circa 4.500, iar în Moldova de peste 5.000.⁷⁵⁾ La război, numărul acestora creștea considerabil.

Scăzând importanța cetățenilor pentru paza frontierei, au apărut formațiunile de margine care aveau în structură mai multe plaiuri și formațiuni. Ele erau subordonate voievodului, care numea în fruntea lor o căpetenie din rândul feudalilor locali sau al demnitarilor de încredere. Oștenii de graniță primeau, o singură dată, la selecționare, pentru serviciul de pază a frontierei, un rând de echipament cu însemne specifice regiunii în care executa serviciul, opinci, harnașament, iar pentru iarnă, căciuli și pentru vară pălărie. Ulterior și le procura pe cont propriu. Armamentul de foc și muniția erau ale statului, ca și scutul, sulita, sabia și măciuca.

În Bucovina, Oltenia și Banat, existau și sate libere cu locuitori „*de-a pururi păzitori de margine*”, care executau paza granițelor cu mijloace proprii, în schimbul moșiei localității limitrofe cu frontiera. Erau scutiți de orice obligație față de boieri și de unele obligații obștești numai cei ce executau serviciul de pază. Uneori aceștia erau plătiți cu bani.

Multitudinea de cetăți și formațiuni de margine, cu sate ai căror locuitori executau serviciu ca păzitori de-a pururi, făcea ca, în perioadele mai vechi, să nu existe legi care să stabilească cum se plăteau cei ce păzeau frontiera, aceasta realizându-se „după vechiul obicei” nescris.

Odată cu reorganizarea teritoriului, în Țara Românească, pe „plase” și „județe”, iar în Moldova, pe „ocoale” și „ținuturi”, organizarea, executarea și controlul graniței au trecut în competența cărmuitorilor administrativi. În fruntea fiecărui plai sau ținut, au apărut „vâtafii”, cu atribuții militare și de pază a graniței, numiți de domnitori prin „Marele spătar” (viitorul ministru de război sau al apărării naționale). La numire, aceștia primeau „*carte de vătășie*”, în care erau prevăzute: sectorul (plaiul, ținutul) de responsabilitate, misiunea, puncturile (obligațiile), plata lunară și plocioanele de la ciobani, stâne și de la satele plaiului (ținutului) pe care îl administrau. Vătaful era controlat de „ispravnicii” trimiși de domnitor sau de marele spătar și avea în subordine căpitani care organizau, conduceau și controlau paza graniței într-un sector sau în câteva sate bine stabilite. Ostașii selecționați din locuitorii satelor au fost mai bine organizați pe schimburi pentru paza frontierei, mai ales către sfârșitul sectorului al XVIII-lea.

Începând din anul 1690, domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714) a înființat „*corpul martalogilor*” (păzitori ai granițelor) pe care i-a așezat în Oltenia, de-a lungul Dunării, la Cerneți, Burila, Pristol, Maglavit, Desa, Bistreț și Celei,⁷⁶ iar Constantin Mavrocordat, care, în perioada anilor 1730-1763, a domnit în Muntenia de 6 ori între 1 și 6 ani, a înființat „*corpul focșanliilor*” pe frontiera cu Moldova, în Poarta Focșanilor. Către sfârșitul secolului al XVIII, atât martalogii cât și focșanlii, nu mai sunt atestați în istoria păzitorilor frontierelor românești.

În jurul anului 1750, pe timpul domnitorului Grigore al II-lea Ghica (1748-1752), în rândul oștenilor care păzeau frontiera, au apărut „pandurii” recrutați dintre moșnenii liberi cu tradiții militare. Ei slujeau și în armată, fiind bine instruiți și înarmați, viteji, cutezători și de o corectitudine exemplară dovedită în acțiunile contra abuzurilor turcești pe teritoriul Țării Românești. Desființați de turci după semnarea Tratatului de pace din anul 1812, ei au servit în paza frontierei de vest a

Munteniei, sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, pe care l-au însoțit în Revoluția din anul 1821.⁷⁷⁾ Pandurii au continuat să existe în formațiuni organizate și după Revoluția din anul 1821, slujind mai ales în paza frontierei, dispariția lor definitivă având loc prin înscriere în Armata Națională, creată în anul 1834 conform prevederilor Regulamentului Organic.

Apariția numeroaselor categorii de slujitori în paza granițelor nu a înlăturat plăieșii care au existat continuu, în serviciul de pază a frontierelor românești, până în anul 1834, când, împreună cu pandurii, au fost cuprinși în partea din armata națională creată atunci și repartizați pazei frontierei. Ei, ca vechi păzitori ai granițelor, și experiența lor îndelungată au avut un rol important în procesul ulterior de creare a grănicerilor români, nefiind îndepărtați brutal, ci transformați în grăniceri.

BIBLIOGRAFIE

58. M. Holban, *Despre Țara Severinului și Banatul de Severin în secolul al XVIII-lea*, București, 1981, p.85-90.
59. C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria Românilor* vol. I, București, 1974, p.67-69.
60. Sergiu Iosipescu, Podunavia sub Marele Mircea Voevod al Țării Românești în lucrarea *Marele Mircea Voievod*, coordonator Ion Pătroiu, București, 1987, p.80-92.
61. Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu, *Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească*, vol. I, (1247-1500), București, 1966, p. 91; C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., vol. II, p.67-69.
62. Sever Neagoe, *Teritoriul și frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, p.63-64.
63. Sergiu Iosipescu, op.cit., 80-92.
64. C. Giurescu, D. Giurescu, op.cit., p.279.
65. Ibidem, p.41-42.
66. Aurel Decei, *Istoria Imperiului Otoman*, București, 1978, p.61-63.
67. Viorel Panaite, *Pace, Război și Comerț în Islam. Țările Române și dreptul otoman al popoarelor (sec. XV-XVII)*, București, Editura Bic A.L.L. s.r.l., 2001, p.189-197.
68. Jules Michelet, *Scrieri alese*, vol. II, București, 1973, p.337.
69. *Istoria militară a poporului român*, București, 1986, vol. II, p. 24-26.
70. Ștefan Pascu, *Istoria României – compendiu*, București, 1974, p.256-257.
71. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.26-31.
72. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p.49-88, Ștefan Pascu, op.cit., p.513-518.
73. Șerban Papacostea, *Tratatele Țării Românești și Moldovei cu Imperiul Otoman în secolele XIV-XVI: Ficțiune și realitate istorică*, în volumul *Stat, Societate, Națiune*, Cluj-Napoca, 1987.

74. Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României*, vol. II, București, 1975, p.22; Constantin Cihodaru, Formarea hotarului dintre Țara Românească și Moldova în secolul al XV-lea, în volumul *Stat, societate, națiune*, Cluj-Napoca, 1982, p.80-92.
75. Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu op.cit., p.91
76. C. Giurescu, D. Giurescu, op.cit., vol. II, p.88.
77. Sever Neagoe, op.cit., p.65.
78. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., vol. III, p.175-178.
79. Ibidem, p.179.
80. Ibidem, p.132-194.
81. Sever Neagoe, op.cit., p.66 și anexa 6.
82. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.216-219.
83. Ibidem, p.232.
84. Ibidem, p.234-236.
85. Ibidem, p.236-237.
86. Ibidem, p.256, 262-263, 265, 267, 268-271.
87. Ibidem, p.395-400.
88. Ibidem, p.400-405.
89. Ibidem, p.405-406.
90. Ibidem, p.431.
91. Ibidem, p.436-442.
92. V.A. Urechia, *Istoria Românilor*, vol. I, București, 1892, p.435-439.
93. Sever Neagoe, op.cit., p.67 și 179.
94. *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821 – documente interne*, vol. III, București, 1960, p.28, 55, 200.
95. Gheorghe Gheorghe, op.cit., p.11.
96. Nicolae Iorga, *Hotare și spații naționale*, Așezământul tipografic Datina Românească, Vălenii de Munte, 1938, p.81-83.
97. Constantin Cihodaru, op.cit., p.80-83.
98. Gheorghe Gheorghe, op.cit., p.32.
99. C. Giurescu și Dinu Giurescu, op.cit., p.155.
100. Ibidem, p.141.
101. Ibidem, p.156, 168-170.
102. Ibidem, p.226, 261, 279-280, 273; Teodor Kodresko, *Urikariulu kuprinzător de hriscave*, partea a 4-a, Iași, 1857, p.227-229.
103. Gheorghe Gheorghe, op.cit., p.88.
104. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.193, 198; Sever Neagoe, op.cit., p.72.
105. Ibidem, p.406.
106. Ghenadie Petrescu, D.A. Sturdza și D.C. Sturdza, *Acte și documente referitoare la istoria renascerii României*, vol. I, București, 1888, p.15-18; Sever Neagoe, op.cit., p.174.
107. Ibidem, p.62-65; Ibidem, p.65-66.
108. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.444-445.

109. Sever Neagoe, op.cit., p.178.
110. Ghenadie Petrescu, D.A. Sturdza, D.C. Sturdza, op.cit., p.296-302; Sever Neagoe, op.cit., p.179.
111. Constantin Crișescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol. I, București, 1925, p.69-73.
112. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.96.
113. C. Giurescu și Dinu Giurescu, op.cit., vol. II, p.58.
114. Ștefan Pascu, op.cit., p.528.
115. Sever Neagoe, op.cit., p.62.
116. C. Orhoni, Telhisler, (1597-1607), Istambul, 1970, doc.79, p.69.
117. *Istoria militară a poporului român*, op.cit., p.232-248.
118. Ibidem, p.255-273.
119. Ibidem, p.275-291.
120. Ibidem, p.395-400.
121. Ibidem, p.400-402.
122. Nicolae Iorga, op.cit., în întregime.
123. M. Holban, op.cit., p.85-90.
66. bis Șerban Papacostea, op.cit., p.98.
67. Mitileneu, M, *Colecțiune de tratatele și convențiunile României cu puterile străine. De la anul 1363 până în zilele noastre*, București, 1874, p.18-19.
68. C. Giurescu, Dinu Giurescu, op.cit., p. 95; C. Cihodaru, op.cit., p.80-92.
69. Gheorghe Gheorghe, ibidem, vol. I, p. 28-29; Ghenadie Petrescu, D.A. Sturdza, D.C. Sturdza, ibidem, p.15-18.
70. Ștefan Ștefănescu, Olimpia Diaconescu; *Documenta Romaniae Historica*, seria B, Țara Românească, vol. II, București, 1972, p.375-379.
71. Gheorghe Gheorghe, op.cit. p.73, 75, 99-100.
72. Ghenadie Petrescu, D.A. Sturdza, D.C. Sturdza, Ibidem, vol I, p. 22-32.
73. Acad. Ștefan Pascu, Organizarea armatei române moderne și rolul ei în desfășurarea luptei de emancipare națională, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. XI, București, 1980, p.28.
74. *Regulamentele organice ale Valahiei și Moldovei*, vol. I, București, 1944, p.296.
75. Dionisie Fotino, *Istoria generală a Daciei*, vol. III, pag.153, 159 și 181.
76. Nicolae Stoicescu, *Curtenii și slujitorii. Contribuție la istoria armatei române*, București, 1968, p.102-131.
77. General Cornicioiu Grigore, *Contribuția la istoricul Grănicerilor*, vol. I (1834-1904), p.15-16.

Capitolul IV

REGIMENTELE GRĂNICEREȘTI DIN TRANSILVANIA

General de brigadă (r.) SEVER NEAGOE

Înființarea regimentelor grănicerești⁺⁾ în Transilvania a fost inițiată și desăvârșită de Curtea Imperială din Viena între anii 1761 – 1763, în calitate de putere suzerană față de principatul respectiv și, în afară de nevoia pazei frontierelor (similară cu cea a principatelor române de la sud și est de Carpați), nu a avut nimic comun cu înființarea grănicerilor din Țara Românească și Moldova, care s-a petrecut cu aproape 8 decenii mai târziu, între anii 1834 și 1850, când acestea erau sub suzeranitatea Porții Otomane, în condițiile ce vor fi arătate în capitolul următor.

Înainte de anul 1761 în Transilvania și, de la anul 1834, în Muntenia și Moldova, paza frontierelor acestor trei principate românești s-a executat – cu unele particularități – de către țărani civili cu schimbul, domiciliați în localitățile limitrofe, slujbași ai satelor respective, care se numeau generic „martalogi”, „plăieși” sau „răzeși” iar după locurile unde își îndeplineau misiunile, „potecași”, „cordonași” și apoi grăniceri.

Deși regimentele grănicerești din Transilvania au făcut parte din Armata Habsburgică și au îndeplinit misiuni de pază a frontierelor și de luptă în folosul Curții Imperiale de la Viena împotriva intereselor românești, efectivele lor au fost comandate în majoritatea unităților și a timpului, de ofițeri austrieci (așa cum întreaga populație română majoritară în Ardeal a fost sub dominația asupritorilor unguri între anii 1111 – 1526, a otomanilor între anii 1526 – 1686 a habsburgilor în perioada anilor 1686 – 1871, și apoi încorporată Ungariei între anii 1871 – 1918), nu le putem nici contesta nici neglija. Este vorba de o instituție a pazei frontierei care a funcționat pe pământul românesc.

De-a lungul acestor secole, românii transilvăneni, având în rândul lor și grăniceri, au luptat împotriva asupritorilor, și-au păstrat naționalitatea, religia, cultura, obiceiurile străbune etc., ținând nestinse flacăra românismului în interiorul Arcului Carpatic și visul milenar al Unirii cu Țara, transformat în realitate la 1 Decembrie 1918.

^{+) Denumirea de „regimente grănicerești”, le-a fost dată de cei ce le-au înființat. Respectând devotamentul lor pentru naționalitatea și limba ce le aparțineau, legătura și dragostea de meleagurile pe care s-au născut și nu le-au părăsit niciodată, lupta lor pentru conservarea a tot ce era românesc în acel principat, ocupat forțat de unguri, precum și vitejia lor în lupte, contemporanii noștri din România Mare au înființat între anii 1933-1935 Batalionul 1 Grăniceresc la Bistrița, 2 Grăniceresc la Caransebeș și 3 la Orlat, care, în anul 1940, au fost transformate în Regimente Grănicerești și apoi în Detașament Mixt Grăniceresc în Valea Prahovei.²⁶⁾}

Noi păstrăm această denumire pentru a le deosebi istoric de Regimentele de Grăniceri înființate în România începând din anul 1912.²⁷⁾

De aceea, trebuie respinsă ideea că grănicerii din regimentele transilvănene dintre anii 1763 – 1851 să fie scoși din sfera studierii istoriei armei noastre deoarece aparțin Imperiului Habsburgic. Chiar dacă, din punct de vedere al apartenenței, locul lor este în Armata Habsburgică, ei aparțin, totuși, spațiului românesc. De aceea, considerăm că este necesar să reținem din existența lor părțile pozitive ale profesiei și misiunii grănicerești, precum și devotamentul românesc al ostașilor grăniceri din aceste regimente care erau, în marea lor majoritate, români.

A nega lupta lor împotriva asupririi și vitejia acestora în războaiele imperiale, înseamnă a fi de acord cu teoriile care se vehiculează și încearcă să justifice intențiile ruperii Transilvaniei de teritoriul românesc, pe motiv că românii nu ar fi fost niciodată nici majoritari, nici importanți acolo, chiar dacă numeroasele personalități din secolele trecute – unele din regimentele respective – sau urmași ai grănicerilor ardeleni, ocupă locuri importante în toate laturile istoriei noastre așa cum s-a arătat în capitolele anterioare și cum se va menționa și în cele ce urmează.

1. Preliminarii politice, sociale, militare, economice și confesionale

Către sfârșitul secolului al XVII-lea, Transilvania se găsea sub suzeranitatea Imperiului Otoman, cu statut de autonomie, asemănător Țării Românești și Moldovei. Împăratul de la Viena, care urmărea desființarea dominației turcești și extinderea influenței habsburgice până la Dunăre și chiar în Peninsula Balcanică, a încheiat un tratat cu principele ardelean Mihail Apafi I (1661-1690), care a renunțat la suzeranitatea otomană. În baza acestui tratat, trupele imperiale au pătruns ca „aliate” în Transilvania care, în anul 1668, a devenit suzerană Curții din Viena. Referindu-se la această gravă schimbare, cronicarul secui Cserei, consemna: „*sărmana Transilvanie a schimbat jugul de lemn al turcilor, cu cel de fier al Habsburgilor*”¹⁾.

În anul 1691, prin Diploma Leopoldină, titlul de guvernator a fost înșușit de împăratul de la Viena. Transilvania a intrat în compunerea Imperiului Habsburgic, cu statut autonom (și rang de Mare Principat ce i s-a acordat ulterior), condusă de un principe care era și șeful guvernului. Acesta aplica măsurile economice, politice și administrative stabilite de Cancelaria Aulică Transilvană, înființată pe lângă Curtea Imperială din Viena în anul 1694. Populația din Ardeal, în special cea românească, a intrat atunci într-o nouă și îndelungată perioadă de sălbatecă exploatare și grele suferințe. Deși românii reprezentau majoritatea absolută a Principatului, ei nu aveau nici un fel de drept.

În Dieta de la Cluj nu erau reprezentați de nici un delegat, fiind excluși din viața publică, politică și, considerați „*naționalitate tolerată*” împreună cu religia lor creștin-ortodoxă, care era supusă îngrădirilor și presiunilor de tot felul, pentru ca românii să fie determinați să se convertească la confesiunile luterană, unită reformată sau romano-catolică.

Toate drepturile reveneau celor trei nații privilegiate, respectiv nobililor și nemeșilor unguri, secui și saxoni⁺⁾, care erau organizați în blocuri etnice stabilite în regiuni bine studiate, pentru a despărți și izola comunitățile românești, interzicând legătura între acestea, în scopul deznaționalizării românilor, la ei acasă, care erau, cum se știe, cu mult mai numeroși decât toate cele trei nații asupritoare luate la un loc.

Exploatarea și umilința cuprindeau deopotrivă pe români, cât și pe iobagii de alte naționalități din Transilvania, mai ales pe cei care locuiau în localitățile periferice din sudul și estul Principatului. Aceștia, între obligațiile militare cărora erau supuși, mai aveau și sarcina pazei marginilor⁺⁺⁾ spre Țara Românească și Moldova. În legătură cu viața grea sub toate aspectele a sărăcimii din Transilvania în toate perioadele anterioare secolului al XVIII-lea, împăratul Iosif I făcea următoarele comentarii într-una din scrisorile sale către împăternicitul ce-l avea la Cluj: „(...) Ungurului nu-i pasă de ce este drept sau nedrept. Iobagul este un sclav al domnului său. Acești țărani supuși români, care sunt fără îndoială cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai Ardealului, sunt maltratați de fiecare - ori dacă este ungur, ori dacă este sas - fiind copleșiți de toate nedreptățile. Mă mir că mai există în Transilvania români și că ei n-au fugit cu totul (...)”²⁾

Cu toate cazurile de nedreptate ce li se făceau de către nobilii și nemeșii unguri, populația săracă ungurească, secuiască și saxonă din Transilvania, în frunte cu cea română, - toate trăind în cele mai umilitoare condiții de iobăgie -, mai aveau totuși speranțe că împăratul va înlătura măcar o parte din condițiile grele ce le îndurau, începând din secolul al XI-lea de la instaurarea treptată a rânduielilor maghiare. De aceea, numeroși delegați transilvăneni mergeau frecvent la Viena pe jos, înmânau Curții Imperiale sau Cancelariei Aulice Transilvane petiții ale iobagilor care cereau îndurare și intervenția împăratului habsburg. Dar, de cele mai multe ori, după călătoriile istovitoare, în loc să fie ajutați, erau îndrumați către Dieta de la Cluj, se înapoiau fără nici un răspuns, sau cu răspunsuri de tipul celui sus-menționat. În plus, erau considerați instigatori și puși sub urmărirea jandarmilor maghiari.

Ca urmare, în Transilvania au avut loc numeroase mișcări de eliberare de sub dominația habsburgică, cele mai importante fiind: Războiul anti-habsburgic din anii 1703-1711 de sub conducerea principelui Francisk Rákóczi (1704-1711); Răzvrătirea minerilor de la Baia Sprie din anul 1726; Păstorirea și acțiunile episcopului Inocențiu Micu pentru drepturi politice și naționale pe seama românilor, 1728 - 1744; Răzvrătirea minerilor din Banat, în anul 1733; Răscoala țăranilor din părțile Aradului împotriva Habsburgilor, care s-a extins și în Banat, în anii 1735 - 1738; Răzvrătirea anticatolică de sub conducerea călugărului Visarion Serai în anul 1744; Răscoala Țărănimii din Transilvania de sub conducerea

⁺⁾ În lucrarea sa, Milton G. Lehrer îi numește „saxoni” pe sași și pe șvabi.

⁺⁺⁾ Pe linia munților, între Transilvania și Moldova, nu a existat frontieră stabilită cu precizie în teren pe bază de documente juridice până în anul 1775 când austrieii au corupt pe ruși și pe turci și au răpit partea de nord a Moldovei pe care au numit ulterior „Bucovina”.

călugărului Safronie din Cioara în anii 1759 – 1761 etc.³⁾ Tot ca urmare a măsurilor discriminatorii și intoleranței, un număr mare de iobagi români, secui sași și șvabi transilvăneni, și-au părăsit gospodăriile și au trecut granița în Moldova și Țara Românească⁴⁾.

Evenimentele descrise succint în capitolul de față și în capitolul anterior, au îngrijorat și au zdruncinat Imperiul Habsburgic aducând frica în cercurile apropiate împăratului de la Viena că este posibilă ruperea de imperiu a principatului Transilvaniei, tocmai în perioada când majoritatea unităților principale ale armatei imperiale era folosită în războiul de 7 ani în curs de desfășurare cu Prusia și nu avea posibilitatea să intervină pentru a pune capăt crizei pe cale de a izbucni în forme violente în Ardeal, căreia armata locală austriacă nu le putea face față. Era astfel necesară rezolvarea acestei probleme prin mijloace pașnice, mai ales că la Viena se cunoștea, din experiența evenimentelor de până atunci, că mișcările generate de mizeria cu care se confruntau iobagii transilvăneni, în majoritate români, nu puteau fi înlăturate prin forță.

2. Planul inițial de participare a românilor transilvăneni și de înființare a graniței militare

Conferința ministerială a Imperiului Habsburgic desfășurată la Viena la 12 martie 1761, a încredințat generalului Nikolaus Adolf baron de Buccow, noul comandant al forțelor militare imperiale din Transilvania, numit apoi președinte al guvernului de la Cluj (1762-1764) – în locul guvernatorului Ladislau Kemeni (1758-1762)⁵⁾, care se împotrivise ideii de militarizare a graniței sugerate de împărăteasa Maria Tereza –, sarcina pacificării iobagilor din „Principatul Românesc”,⁶⁾ desființarea plăieșilor care păzeau frontierele și înființarea graniței militare.

În planul pe care Buccow l-a elaborat în scopul îndeplinirii misiunii primite, erau prevăzute pentru înființare⁶⁾ două regimente grănicerești de români a câte 3.000 de oameni, două regimente secuiești de infanterie, un regiment românesc de dragoni⁺⁺⁾, un regiment secuiesc de husari⁺⁺⁺⁾ a câte 1.000 de cavaleriști, în total 17.000 de soldați. S-a stabilit, de asemenea, ca țăranii înrolați în aceste unități să fie înarmați. Deveniți grăniceri, țăranii primesc pământ în folosință, scapă de iobăgie și devin „țărani liberi”.

Prin aceste măsuri se urmărea:

- întărirea centralismului habsburgic care permitea luarea măsurilor de asigurare a ordinii publice prin folosirea regimentelor grănicerești pentru reprimarea răufăcătorilor, a mișcărilor populare și chiar a nobililor în caz de nesupunere;

⁴⁾ Pe timpul împărătesei Maria Tereza, la curtea din Viena, principatul Transilvaniei era numit în vorbirea neoficială „Principatul Nostru Românesc”.

⁺⁺⁾ cavalerie ușoară.

⁺⁺⁺⁾ cavalerie grea.

- organizarea în Transilvania a unui cordon militar asemănător cu cel ce existase în trecut la granița de sud a imperiului, care să asigure stăvilirea emigrării țăranilor din Ardeal, în Țara Românească și în Moldova, contrabandelor și să interzică pătrunderea din afară în principat a epidemiilor și epizootiilor.

Toate aceste măsuri au fost date publicității și, pe baza lor, mulți țărani s-au înscris pentru înrolare în viitoarele regimente grănicerești, fără a cunoaște că mai existau unele obligații și măsuri care nu fuseseră date publicității. Înscrierile au durat doi ani, fără ca cei înscriși să beneficieze de vreuna din măsurile ce fuseseră promise.

Măsurile pregătitoare pentru traducerea în viață a planului elaborat de generalul Buccow s-au realizat foarte greu, iar trecerea la aplicarea lui, prevăzută să se facă pe cale pașnică, s-a dovedit iluzorie deoarece:

- mulți dintre membrii Cancelariei Aulice de la Viena, nobilii și nemeșii din Transilvania, văzând un mare pericol în înarmarea viitorilor „grăniceri români liberi”, au respins de la început această măsură:

- nobilii transilvăneni nu erau de acord cu cedarea suprafețelor de teren din latifundiile lor pentru constituirea „teritoriului grăniceresc liber” și nici cu înscrierea iobagilor de pe moșiile respective în unitățile prevăzute a se înființa, motivând că li se diminuează brațele de muncă. Ei declarau că nu vor respecta nici-o lege și nu vor acorda nici-o scutire de obligații grănicerilor proveniți din iobagi, fapt pentru care vor fi în permanentă discordie cu conducerea imperială.

Împotrivirile de orice fel au fost respinse de împărăteasa Maria Tereza care, dând prioritate intereselor imperiale de întărire a autorității statului multinațional, a dispus trecerea la aplicarea planului generalului Buccow, chiar dacă existau opinii contrare.

3. În dezacord cu majoritatea membrilor Cancelariei Aulice și cu nobilimea din Transilvania.

La 10 mai 1763, la aproape doi ani de la definitivarea planului menționat, pe baza căruia țăranii care abia așteptau să scape de iobăgie începuseră să se înscrie pentru înființarea regimentelor planificate, generalul Buccow a ordonat adunarea, pe un platou din apropierea localității Salva, a tuturor celor înscriși până la acea dată, pentru a depune jurământul. Nu s-au prezentat însă toți cei ce se înscriaseră, deoarece unii și-au retras cererile când au primit ordin să se mute din localitățile de origine în cele stabilite să devină localități grănicerești și să treacă la religia greco-catolică, obligații ce nu li s-au adus la cunoștință înainte de înscriere. Cei ce s-au prezentat au aflat, când li s-a citit textul jurământului și „puncturile de la Orăștie”⁺⁾, că erau obligați să participe la războaiele ce le purta Imperiul Habsburgic în afara Transilvaniei, precum și restricțiile și pedepsele ce urmau să fie aplicate ostașilor din paza frontierei.

^{+) Dispoziții organizatorice, restricții și pedepse, în proiect, în vederea elaborării regulamentului ce urma să stabilească obligațiile ostașilor de la hotare.}

După citirea acestora, urma depunerea jurământului și sfințirea drapelului de către episcopul Petru Paul Aron, prezent și el la acea adunare. Dar, din formație, a ieșit călare țăranul Tănase Tudoran, din localitatea Bichigiu, care s-a adresat suitei conduse de generalul Buccow cu următoarea declarație: „(...) *De doi ani suntem cătane, dar carte n-am căpătat de la înalta împărăteasă. Ne-au scris ca iobagi, dăm dări și facem slujbe cătănești, feciorii noștri vor merge până la marginea pământului să-și verse sângele, dar pentru ce? Ca să fim robi, să n-avem nici un drept, copiii să ne fie proști, ori vom învăța ceva, ori ba? Așa nu vom purta armele, ca și sfânta religie să ne-o batjocorească ofițerii imperiali? Jos cu armele!*”⁷⁾

Acesta a fost îndemnul la care cei ce se prezentaseră au aruncat armele la pământ. Generalul Buccow a hotărât pe loc, împreună cu ofițerii ce-l însoțeau, să aresteze pe cel ce vorbise și pe alții care au fost de partea lui, pentru a pune capăt împotrivirii. Țăranii și-au reluat armele, s-au adresat amenințător cu nesupunerea ofițerilor imperiali, veniți să ia comanda subunităților, și i-au avertizat să părăsească fără întârziere localitățile cu populație românească. În consecință, a început o încăierare din care suita generalului a scăpat cu greu fiind apărată de jandarmii unguri.

Coalizându-se, țăranii ce se adunaseră pe platou, au părăsit locul supărați pe măsurile care le auziseră atunci pentru prima dată, deoarece nu le fuseseră aduse la cunoștință înainte de a se înscrie în aceste regimente (evident, pentru a deveni liberi). De asemenea, starea lor de spirit era încordată și de încercările ofițerilor austrieci și jandarmilor de a-i forța să nu părăsească platoul menționat și să nu renunțe la opțiunile de a face parte din regimentele prevăzute a se înființa începând din acea zi.

Confruntările dintre țărani și jandarmii unguri care au urmărit și arestat pe cei bănuți de „*instigare și reținere a oamenilor de la unire și de la înrolare în statutul militar grăniceresc*”, au continuat și în zilele următoare, în localitățile de domiciliu ale acestora. Evenimentul respectiv, care s-a încheiat în câteva zile cu rușinoasa înfrângere a autorităților habsburgice din Transilvania și cu zădărnicierea planului inițial al lui Buccow, a rămas în istoria grănicerilor transilvăneni cunoscut ca „*Marea revoltă din 10 mai 1763 de la Salva*”, pentru care răzbunarea generalului umilit s-a manifestat cu cruzime. Au fost puși în lanțuri cei considerați capii acesteia, schingiuiți și încadrați în prevederile sancționale din legile Imperiale pentru „*grava infracțiune*” a nesupunerii și răzvrătirii, iar după ce au fost judecați, prin sentința pronunțată la 12 noiembrie același an, au fost condamnați, astfel:

- „Tănase Tudoran din Bichigiu să fie frânt cu roata de sus până jos, iar capul lui să fie legat de roată;

- Vasile Dumitru din Mocod, Mani Grigore din Zagra și Vasile Oichi din Telciu, să fie spânzurați „*pentru rebeliune*”, iar trupurile lor să fie lăsate pe locul de pierzare ca pildă de groază pentru alții;

- Încă 15 țărani au fost condamnați la moarte prin spânzurătoare, dar au fost grațiați și obligați să treacă de 10 ori în sus și de 10 ori în jos, printre loviturile de vergi ale unui număr de 300 de soldați.”⁸⁾

În următoarea perioadă, mulți țărani iobagi au refuzat în masă înscrierea pentru a deveni grăniceri, unii au trecut munții în Moldova sau în Muntenia, iar alții care se mutaseră în teritoriile grănicerești, s-au întors în satele de origine.

Răzbunarea lui Buccow a continuat și prin dărâmarea cu tunurile a bisericilor și mănăstirilor ortodoxe din satele unde țăranii refuzau să se înscrie pentru înființarea unităților de grăniceri la care nu se renunțase.

În timp ce, în principatul Transilvania, țăranii iobagi înfruntau teroarea imperială, la Viena împărăteasa Maria Tereza în dezacord cu membrii Cancelariei Aulice și cu nobilii ardeleni, căuta căi de îmbunătățire a planului de înființare a regimentelor grănicerești și de soluționare în parte a unor doleanțe ale românilor rezultate din desfășurarea Marei Răscoale din 10 mai 1763 de la Salva. În acest context, la 16 martie 1764, ea a aprobat o Patentă Imperială care prevedea între altele: „(...) deși grănicerii sunt îndatorați să facă oriunde serviciul militar împotriva dușmanilor, totuși ei nu vor fi duși din țară în ținuturi îndepărtate decât cu totul excepțional (...). Pentru menținerea ordinii și disciplinei militare, unitățile de grăniceri vor fi încadrate cu ofițeri încercați în războaie, dar e de nădăjduit că prin zel și siguranță, și grănicerii români își vor croi calea la aceste posturi de comandă, în care vor fi numiți cu plăcere. Tot așa, dacă se vor strădui să ajungă subofițeri și fruntași destoinici, românii vor primi soldă și în timp de pace (...)”⁹

Aceste prevederi adăugate planului inițial al lui Buccow în care s-au menținut și cele referitoare la acordarea statutului de „țărani liberi”, la constituirea teritoriului și localităților grănicerești, reformularea obligațiilor ce reveneau grănicerilor – toate acestea urmând a fi cuprinse în Regulamentul de profil la care se lucra –, precum și măsurile coercitive ce au continuat împotriva țăranilor iobagi, au făcut ca în următorii 3-4 ani să se continue înscrierile și celelalte măsuri pregătitoare pentru reluarea acțiunilor de înființare a graniței militare și a regimentelor grănicerești.

4. Înființarea regimentelor grănicerești pe baza noilor condiții

În concepția Curții Imperiale, cuprinsă în planul generalului Nicolaus Adolf baron de Buccow, întocmit în opoziție cu Cancelaria Aulică Transilvană de la Viena, cu nobilii din Transilvania și aprobată de împărăteasa Maria Tereza, se prevedea înființarea unui Regiment Grăniceresc pentru paza frontierei de pe Carpații Orientali, a altuia pentru paza celei de pe Carpații Meridionali și a unui Batalion Grăniceresc, în Banat, între Regimentele Grănicerești din Transilvania și Regimentul Iliro-Bănățean.

În următoarea perioadă de doi ani de la Marea Răscoală menționată, s-au înscris peste 3.000 de oameni pentru înființarea Regimentului 2 Grăniceresc Român cu reședința la Năsăud.

Efectivul acestuia era compus din țărani liberi înrolați ca grăniceri domiciliați în 21 de sate din Valea Rodnei, cinci din Valea Șieului și două de pe Mureș. Acest regiment era destinat pazei frontierei de răsărit a principatului, în sectorul Munții

Rodnei – Carpații de Curbură. La 15 august 1764, efectivul înscris a depus jurământul la Năsăud și s-au sfințit drapelele în prezența generalului Buccow, luându-se măsuri de prevenire a unor evenimente de tipul celor petrecute la Salva cu doi ani în urmă, care au dus la anularea primei încercări. Pe drapelul acestui regiment, care avea ofițeri austrieci, grănicerii au scris: „*Virtus romana rediviva*.”¹⁰⁾ (Virtuțile romane reînviatăe n.a.).

Dacă pentru înființarea Regimentului 2 Grăniceresc Năsăud s-au petrecut actele de reprimare arătate mai înainte, înființarea următorului a fost precedată de alte numeroase și grave confruntări dintre autoritățile imperiale și țărani români iobagi, dintre care mulți s-au strămutat în localități nemilitarizate de unde au fost aduși înapoi cu forța, iar alții au trecut munții în Țara Românească. Generalul Buccow și-a îndreptat tunurile împotriva satelor ai căror locuitori refuzau să se înroleze, așa cum a fost cazul localității Tohanu din care nu a mai rămas decât un singur om, precum și al localității Sâmbăta de Sus unde a fost dărâmată și mănăstirea ortodoxă înălțată de Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești (1688-1714), ambele așezări în regiunea Făgăraș. Un bătrân din comuna Jina, care a trecut în Oltenia pe căi ascunse din munți, spunea: „(...) *Pe jinariii mei care nu au vrut să primească armele și să se supună regimului militar îi aruncau în pivnițe și îi afumau cu fum de salcă* (...)”¹¹⁾

Neavând cale de scăpare, țărani iobagi au fost obligați să se înroleze și, la 3 septembrie 1765, au constituit Regimentul 1 Grăniceresc cu reședința la Orlat, care, inițial, cuprindea două sate din Țara Bârsei, 13 din Țara Oltului, 4 din scaunul Sibiului, unul din scaunul Orăștiei și câteva din comitatul Hunedoara. Ulterior, sectorul acestui regiment s-a extins, cuprinzând comitatele Brașov, Alba de Sus, Făgăraș, Sibiu, Orăștie și Hațeg – în total 82 de sate –, iar efectivul lui a crescut la 3.708 oameni.¹²⁾

Constituirea Batalionului 1 Valah în sud-estul Banatului^{*)}, a fost tot atât de complicată. Până în anul 1768 când a început organizarea acestuia, în sectorul Marga (20 km la vest de Deva, pe Mureș) și izvoarele Cernei, la frontiera Banatului cu Transilvania, și, în continuare, către sud pe râul Cerna, până la Orșova, la frontiera cu Țara Românească, executau paza 4 companii de miliție teritorială cu comenzile la Ohaba, Globurău, Mehadia și Topleț. La vest de Orșova, până la Baziaș, mai existau încă două asemenea companii independente, pe front larg, organizate pe plutoane dispersate în localitățile din sud vestul Banatului, care aveau și misiuni de pază obștească, efectivul lor fiind compus din țărani cu schimbul, plătiți de obștile locale. Se simțea nevoia reorganizării lor pentru paza frontierei pe principii noi.

^{*)} În cadrul Imperiului Habsburgic, Transilvania avea statutul de Mare Principat autonom, în schimbul recunoașterii suzeranității și plății anuale a unui tribut. Curtea din Viena urmărea însă deznaționalizarea românilor în mod treptat și încorporarea lui definitivă. Banatul avea statut de domeniu al Coroanei, subordonat Curții din Viena. Așa se explică faptul că Batalionul 1 Valah, a fost organizat de acel baron, nu de generalul Buccow din Transilvania.

Sarcina organizării acestui batalion a fost încredințată baronului Papilla⁺⁾ care, între anii 1768 și 1773 (în timp ce, în Transilvania, Buccow încheia înființarea Regimentului 1 Grăniceresc Orlat), a contopit cele 4 companii în una singură cu comanda la Mehadia și a mai înființat încă trei cu comenzile la Bozovici, Prigor și Dalboșeț, militarizând întreaga frontieră de uscat de la Marga, către sud, până la Orșova și în continuare pe cea fluvială pe Dunăre, în amonte, până la confluența râului Nera cu Dunărea. Aceasta era frontiera de sud-est a Banatului pe care baronul Papilla a înființat Batalionul 1 Valah structurat pe 4 companii la Mehadia, Bozovici, Prigor și Dalboșeț. Punctul de comandă al acestui batalion era la Mehadia. Avea un efectiv de 2.385 de oameni, din 72 de comune limitrofe cu granița. Se satisfăcea astfel, împreună cu măsurile luate de generalul Buccow în Transilvania, dorința Curții Imperiale de la Viena de a avea, inițial în Ardeal, două regimente grănicerești, iar în Banat un batalion grăniceresc valah independent, în scopul întăririi pazei frontierei cu Imperiul Otoman în acest sector.¹³⁾

Dar, în anul 1775, Consiliul Aulic de Război din Viena a hotărât ca Batalionul 1 Valah, să fie contopit cu Regimentul Iliric⁺⁺⁾, cu denumirea de „Regimentul Grăniceresc Valaho-Ilir”, care, până în anul 1804, a avut reședința la Biserica Albă și apoi la Caransebeș. Acest regiment avea sectorul de pază de la Marga spre sud până la Izvoarele Cernei, pe frontiera cu Transilvania, în continuare, pe râul Cerna, până la confluența acestuia cu Dunărea, pe frontiera cu Țara Românească și, apoi, în amonte, pe Dunăre, până la vest de Belgrad, cu Imperiul Otoman, totalizând un efectiv de 11.313 oameni. Deci, în perioada dintre anii 1775 și 1851, Imperiul Habsburgic a avut în Transilvania și Banat trei regimente grănicerești organizate pe câte două batalioane x 6 companii, în perspectiva folosirii lor în luptă. În legătură cu aceasta, trebuie reamintit că, dacă pentru grănicerii din Transilvania, era prevăzut în Patenta Imperială semnată de împărăteasa Maria Tereza la 16 martie 1764 că: „(...) *deși grănicerii sunt îndatorați să facă oriunde serviciul militar împotriva dușmanilor, totuși ei nu vor fi duși din țară în ținuturi îndepărtate decât cu totul excepțional (...)*”, și pentru cei din Banat era prevăzut cu exactitate același lucru, în Constituția Confiniară după care se conduceau.¹⁴⁾

Toate cele trei regimente erau încadrate la început numai cu ofițeri austrieci, iar mai târziu s-au adăugat, în încadrare, și ofițeri sau subofițeri români transilvăneni, pentru a se considera îndeplinită măcar în parte promisiunea împărătesei prevăzută în Patenta Imperială menționată.

Eșalonul superior al tuturor regimentelor grănicerești era brigada a cărei reședință se găsea la Sibiu. Subunitatea de bază în paza frontierei era compania, dar, între aceasta și batalion, exista eşalonul „divizion”, care avea în compunere două companii cu raioanele alăturate. Serviciul de pază se executa prin patrulare în

⁺⁺⁾ Regiment grăniceresc din Iliria, provincie iugoslavă situată pe litoralul de est al Mării Adriatice, cuprinzând Carintia, Carniolia, Triestul, în acea perioadă sub suzeranitatea Imperiului Habsburgic

raioanele de responsabilitate, apropiat de localități și prin posturi fixe, la poteci, mai ales în munți.

Principalele probleme privind organizarea, obligațiile și instruirea grănicerilor erau prevăzute în Regulamentul intrat în vigoare în anul 1766, din care prezentăm numai o parte dintre cele mai importante reglementări.¹⁵⁾

În legătură cu participarea la război, Regulamentul conținea obligațiile prevăzute în Patenta Imperială și în Constituția Confiniară menționate mai înainte. Regimentele nu luau parte la luptă cu organizarea și efectivele prevăzute la pace, deoarece trebuiau să asigure paza frontierei în sectoarele de responsabilitate, concomitent cu îndeplinirea misiunilor de respingere sau nimicire a inamicului, chiar dacă teatrul de acțiuni militare era în interiorul sau în afara Imperiului. Grănicerii participanți la război, erau organizați pe batalioane, cu efective și comandanți din mai multe regimente care, pentru a-și păstra capacitatea de pază, erau completate cu rezerviști. De regulă, cei ce participau la un război nu mai participau la următorul, comandanții urmând ca întregul efectiv subordonat să participe la lupte în una din serii, în așa fel încât, pe timpul unei campanii, fiecare regiment să aibă o parte din efectiv pe câmpul de luptă și partea cealaltă în dispozitivul de pază, pe frontieră. Pierderile suferite pe câmpurile de bătaie erau completate de conducerea armatei care se îngrijea să aibă permanent rezerve create la timp din resursele civile sau din partea de efectiv ce se găseau în paza frontierei, dacă era vorba de completarea batalioanelor grănicerești trimise pe front.

Atât în timp de pace cât și în timp de război, toți grănicerii din dispozitivul de pază erau obligați să participe la programul de instrucție și de trageri care se executa duminica, pe centre, în localitățile de domiciliu, sub conducerea comandanților de companii și de batalioane.

Echipare și dotarea erau și ele reglementate. Fiecare grănicer, după ce se înrola, primea, o singură dată, un suman, cioareci, opinci, centură și harnașament de piele, după care era obligat să și le procure singur. Armele de foc și armele albe împreună cu muniția, care se completa de câte ori era consumată justificat, erau asigurate de stat. Dacă armamentul era defectat din cauza celui ce-l avea în dotare, era reparat pe cheltuiala celui vinovat. Controlul echipamentului și armamentului era o sarcină permanentă a fiecărui comandant.

Trecerea, odată cu înrolarea, din starea de iobagi în cea de oameni liberi a înăspriț relațiile dintre Curtea din Viena, nobilii și țăranii scăpați de iobăgie și cei neînrolați. Nobilii nu asigurau drepturile prevăzute în legi pentru grăniceri, își cereau înapoi pământurile ce le fuseseră luate pentru constituirea teritoriului grăniceresc și pentru împrăștierea grănicerilor, care apărau interesele statului, făcând paza frontierelor. De asemenea, moșierii își cereau iobagii înapoi, pe motiv că li s-au diminuat numărul brațelor de muncă și latifundiile. De asemenea, vedeau în grănicerii înarmați un pericol latent împotriva ordinii stabilite și o premisă a nesupunerii (pe care grănicerii o și manifestau adesea) față de Curtea de la Viena, căreia ei, nobilii, i se adresau cu numeroase cereri pentru desființarea militarizării frontierelor. Acestor cereri conducerea imperială nu le acorda nici o atenție, considerând că nu corespund intereselor naționale, ceea ce era foarte adevărat. În

consecință, aceste refuzuri s-au transformat în contradicții antagonice, în care erau implicați Curtea Imperială, nobilii, naționalitatea română majoritară, sărăcită și oprimată, cele trei naționalități privilegiate și grănicerii a căror simpatie în raport cu petiționarii era în permanentă scădere. Această stare s-a transformat într-o problemă politică ce nu putea fi rezolvată decât prin desființarea privilegiilor nejustificate ale clasei nobiliare, a puterii imperiale și prin eliberarea naționalităților asuprite, fapt ce ar fi însemnat desființarea Imperiului Habsburgic. Or. Așa ceva nu era posibil atunci, datorită lipsei condițiilor social-istorice favorabile.

Înființarea instituției grănicerești, ca și colonizarea teutonilor și, apoi, în secolele al XII și al XIII-lea, a secuilor, ține de strategia imperiului de a-și securiza frontierele și a-și asigura o anume flexibilitate strategică, absolut necesară în condițiile date, prin care se viza, deopotrivă, ruperea sau limitarea legăturilor dintre populația română, majoritară în Transilvania (în 1725, populația din Transilvania era de 1.300.000 de locuitori, dintre care 1.000.000 erau românii, iar 300.000 toate cele trei națiuni privilegiate – unguri, saxoni, secui – la un loc), și românii din Țara Românească și din Moldova. Mai mult, siguranța frontierelor și realizarea, în zona interioară a Carpaților de Curbură (județe Harghita, Covasna și o parte din județul Mureș de azi), a unui spațiu suficient de mare care să permită manevra strategică pe linii interioare către cele trei mari culoare strategice (culoarul de Nord care începe din Galiția Orientală și se dezvoltă pe direcția Varșovia, Berlin, Paris, la nord de lanțul munților Europei, culoarul strategic al Dunării și culoarul strategic maritim) și, la momentul oportun, debarșarea în forță spre Gurile Dunării, era un vis politic și strategic imperial, ale cărui efecte mai au încă și astăzi unele ecouri neliniștitoare.

În ce privește disciplina, în regulamentul menționat era prevăzut ca un soldat, dacă nu își îndeplinește obligațiile asumate prin jurământ, să fie aspru sancționat. Cazurile de dezertare erau pedepsite prin condamnare la moarte.

Erau stabilite reguli clare de comportare în relațiile dintre șefi și subordonați. Bătăia subordonaților era interzisă. Dacă un soldat primea de la superiori un ordin care nu era prevăzut în obligațiile sale, trebuia ca mai întâi să-l execute și apoi „*să se plângă cuviincios mai-marilor săi*” De asemenea, se interzicea oricărui soldat „*să amanezeze, să piardă în joc, să cheltuiască în băut, să distrugă ori să arunce echipamentul militar.*”

Aceste obligații și norme de conduită caracteristice unei societăți bazate pe normalitate s-au dovedit fără suport real în Imperiul Habsburgic, unde numai grănicerii le respectau. Deși Regulamentul Grăniceresc intrat în vigoare la 12 noiembrie 1766 părea convenabil, era mare deosebire între prevederile lui și practica din fiecare zi. Abuzurile autorităților și ale ofițerilor, precum și atitudinea ostilă, de nesupunere a nobililor și categoriilor privilegiate, indispoziția lor de a respecta legile, în sensul acordării drepturilor și scutirilor cuvenite grănicerilor (în schimbul îndeplinirii misiunilor de pază a frontierei și a celorlalte obligații militare, fiind categorisiți slujbași de stat), au creat mari și îndelungate nemulțumiri în rândul soldaților, determinându-i să se alăture mișcărilor țărănești pentru câștigarea drepturilor economice, politice și sociale. Așa se explică participarea lor la Revoluția din anul 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan, când au fraternizat cu

moșii și au dat glas poruncii: „*Toți nobilii trebuie să moară.*”¹⁶⁾ Grănicerii, în pofida misiunilor care le aveau și unei situații ceva mai bune decât cea a confracților lor, au rămas țărani români.

Deși bătăliile revoluționare din anul 1784 au fost înăbușite în sânge, furtunile sociale au continuat, ca și participarea grănicerilor transilvăneni la aceasta, pe motivele ce le aveau, în localitățile de reședință ale batalioanelor și companiilor din care făceau parte, sau în cele ce locuiau ei. Din această cauză, în anul 1792, guvernatorul Transilvaniei Gheorghe Banfy (1787-1822), a cerut desființarea graniței militare pe care o considera „*un focar de tulburări.*”¹⁷⁾ Cererea lui nu a fost aprobată, iar regimentele grănicerești au continuat să-și desfășoare activitatea până după Revoluția din anul 1848.

5. Participarea regimentelor grănicerești din Transilvania la operațiile militare ale Imperiului Habsburgic.

Prin Patenta Imperială semnată de Maria Tereza la 16 martie 1764 pentru a calma spiritele iobagilor participanți la Marea Răscoală de la Salva din 10 mai 1763, li s-a promis țăranilor români că, dacă se vor înrola în regimentele grănicerești din Transilvania, nu vor participa la războaiele ce urmau să se desfășoare în afara imperiului. Acest lucru s-a garantat, ulterior, și iobagilor din Banat, prin Constituția Confiniară. Dar, încălcându-se prevederile celor două documente și actele constitutive ale celor trei unități, soldații grăniceri ai acestora au fost forțați sub diferite pretexte, să ia parte la sângeroasele bătălii purtate de austrieci, chiar dacă acestea se desfășurau pe meleaguri mult mai îndepărtate.

Primul război la care au fost solicitați grănicerii din Transilvania și din Banat a fost cel din anul 1778 pentru succesiunea Bavariei, în urma căruia pierderile au fost minime, iar avantajele acordate de stat în ce privește îmbunătățirea condițiilor de viață ale familiilor grănicerilor participanți la acea scurtă campanie mulțumitoare. Aceasta le-a stimulat interesul de a participa și la următoarele asemenea încleștări, săvârșind chiar acte de vitejie recunoscute de comandanți prin avansări în grad și decorații, care le măreau solda și îi scuteau de unele obligații către stat și către obște. Deci, în acest prim război la care au participat regimentele grănicerești menționate, conducerea imperială a reușit ca, prin crearea unor facilități, să determine efectivele acestora să uite promisiunea că nu vor fi solicitate să-și verse sângele departe de familiile lor și să răspundă cu promptitudine și vitejie la toate chemările Curții din Viena, pentru a obține victoriile scontate în războaiele din viitor, oriunde s-ar desfășura ele, de regulă, împotriva marilor puteri vecine.

Astfel, grănicerii transilvăneni și bănățeni au luptat cu eroism în războaie, pentru interesele Imperiului Habsburgic, în calitate de ostași ai Imperiului. Trebuie să menționăm că, în pofida promisiunilor că nu vor fi angajați în războaie, ei și-au făcut datoria în calitate de ostași față de autoritatea de care depindeau, iar acest lucru nu poate decât să îi onoreze. Frontiera era străjuită însă continuu. În perioadele de pace și grănicerii care fuseseră pe front se întorceau la unitățile lor de

reședință și continuau îndeplinirea misiunilor de pază a frontierelor, rezistând asupririi economice și sociale, îngrădirilor impuse de autoritățile de stat locale asupra drepturilor confesionale și de naționalitate majoritară în țara în care s-au născut, precum și abuzurilor unor comandanți austrieци în nerespectarea prevederilor Regulamentului Grăniceresc după care trebuia să se conducă. Ei se străduiau să-și facă datoria, dar n-au renunțat niciodată să lupte pentru drepturile românilor, să-și păstreze și să-și apere, cu mijloacele pe care le aveau, de regulă, în taină, naționalitatea și confesiunea, care erau în pericol să fie desființate prin politica imperială. Uneori se alăturau acțiunilor revoluționare ale iobagilor români și de alte naționalități discriminate care încercau să înlăture asuprirea, dar așteptau ziua cea mare a Unirii cu românii de la sud și est de Carpați, singurul eveniment care avea să le aducă eliberarea națională.

În perioada anilor 1787-1792, Regimentele Grănicerești din Transilvania și Banat, au participat, în cadrul Armatei Austriece, la Războiul Austro-Ruso-Turc încheiat prin Tratatul de pace de la Șiștov (1792), pentru supremație în zona noastră geografică. De menționat că războiul acesta fusese precedat de un altul, cu aceeași beligeranți, când, printr-o Convenție încheiată la Constantinopol, la 7 mai 1775, între Austria și Turcia, austrieциi au amputat o fâșie din nordul Moldovei pe care au numit ulterior „Bucovina”, delimitată apoi, la 2 iulie 1776, prin Convenția de la Palamutca. Iată că bătălia pentru supremație în spațiul Țării Românești și Moldovei, competiție din care Austria nu lipsea, avea o origine mai veche. Dar, în finalul războiului dintre anii 1787-1792, turcii, fiind învinși și alungați peste Dunăre, rușii au ocupat Moldova dintre Nistru și Siret, iar austrieциi au ocupat Țara Românească și partea din Moldova dintre Carpații Orientali și Siret.¹⁸⁾

În cadrul acestei campanii – ca în toate războaiele habsburgilor –, rolul principal l-a avut Armata Austriei, dar, în compunerea ei, au participat și regimentele grănicerești din Transilvania, promițându-li-se că vor lupta numai cu forțele turcești. Ca urmare, acțiunile lor pe teritoriul celor două principate românești, s-au desfășurat astfel:

Regimentul 2 Grăniceresc Năsăud, comandat de colonelul Iosif Herdendorf, a trecut în Moldova prin pasul Tihuța și s-a confruntat cu formațiuni ale armatei turcești la Dorohoi, Botoșani, Fălticeni, Hârlău și Adjud, izgonindu-le peste Milcov, către sud.

Regimentul 1 Grăniceresc Orlat a trecut în Țara Românească pe Valea Oltului, pe comunicația Bran-Rucăr, și, după primele confruntări cu turcii pe timpul traversării Carpaților Meridionali, i-a urmărit până la Turnu Măgurele și Giurgiu unde a susținut ultimele bătălii deosebit de sângeroase cu aceștia. În aceste bătălii, regimentul a capturat prizonieri și a obligat restul forțelor otomane să treacă în grabă pe malul drept al Dunării.

Mulți grăniceri transilvăneni care s-au distins în luptele cu turcii pe teritoriile Moldovei și Munteniei au fost decorați, citați prin ordin, avansați în grad, conform regulilor din Armata Austriacă, și au trecut apoi în rândul ofițerilor comandanți de batalioane și companii. Austrieциi s-au ținut de cuvânt și, pe cei viteji i-au trecut în rândul ofițerilor și i-au avansat în funcții.

Regimentul Iliro-Valah din Banat a înfrânt, prin lupte grele, și a capturat, împreună cu alte unități austriece, garnizoana și fortificațiile turcești din ostrovul Ada-Kaleh.¹⁹⁾

De reținut, ca fapte semnificative că, în luptele pentru traversarea Carpaților la Rucăr și Vama Buzăului, soldații români ardeleni din Regimentul 1 Grăniceresc Orlat, văzând că nu se bat numai turcii ci și cu mulți români plăieși din satele mărginașe le Munteniei, frați de neam, limbă și credință, s-au predat acestora iar alții au dezertat din Armata Austriacă, au trecut Carpații și au cerut să fie înrolați în formațiunile militare românești. De la aceștia a aflat domnitorul muntean Nicolae Mavrogheni (1786-1790) că „*mai sunt mulți dintr-ai lor cu râvnă de asemenea a venii ca supuși aici, dar le e teamă de puterea oștirilor românești asupra hotarului.*” Ca urmare, la 5 august 1788, el a dat ordin vâtafilor de plai ca „*(...) toți străjerii orânduiești asupra hotarului, când se vor arăta unii ca aceștia*” (grăniceri transilvăneni) „*să nu-i supere nici pe ei, nici ale lor lucruri*” (să-i primească în Muntenia n.a).

Oricât de aspre erau prevederile regulamentelor grănicerești din Transilvania, nu au putu stăvili dezertările multor grăniceri transilvăneni și trecerea lor în Muntenia și Moldova, nu numai în timpul războiului amintit, ci și ulterior.

Jertfele regimentelor grănicerești din Transilvania în acest război, s-au ridicat la 1.280 soldați morți și răniți lăsați pe câmpul de luptă.²⁰⁾

După aproape un an de pace, alte batalioane din Regimentele Grănicerești 2 Năsăud și 1 Orlat, au fost trimise pe frontul Rinului unde, între anii 1792-1796, au luptat la Yabern, Brunderthal și Schwartzfeld, apoi la Strassbourg și în pădurile de la Krauder.

În anul 1796, un batalion comandat de căpitanul Petre Meheșiu din Regimentul 2 Grăniceresc a fost trimis la Piave unde, timp de 6 ore, a ținut piept atacului unor formații de 9.000 de francezi.²¹⁾

Între 15 și 17 noiembrie 1796, același batalion a participat la lupta pentru apărarea podului de la Arcole împotriva altor formațiuni franceze comandate de însuși Napoleon Bonaparte, care, urmând să cucerească acel pod, pentru a încercui Armata Austriacă, l-a asaltat timp de trei zile, în mod repetat. În final, a fost obligat să conducă personal ultimul atac, trecând în fugă pe malul opus, cu drapelul de luptă în mână, sub ploaia de gloanțe trase de grănicerii transilvăneni. În acea legendară luptă, au pierit 20.000 de oameni din rândul ambelor tabere, iar batalionul căpitanului Meheșiu a capturat 300 de soldați francezi. Însuși Napoleon a remarcat îndârjirea acestui batalion pe care l-a numit ca fiind „îndrăcit” și a afirmat că, dacă ar avea un singur batalion ca acesta, ar ajunge în trei zile la Viena.

Comentând eroicele lupte ale Armatei Austriece din anii 1796-1799, presa vieneză a evidențiat, între alții, pe căpitani Petre Meheșiu, Gheorghe Nemeșiu și Andrei Rotar, precum și pe sergenții Toader Răul și Petre Gavrilă, pentru actele eroice îndeplinite în luptele de la Arcole. De asemenea, au citat batalioanele comandate de căpitanul Teodor Bohaciu și maiorul Alexandru Woestenradt, care s-au distins în lupte de la Rivoli Wagram și Leipzig.²²⁾ Toate acestea dovedesc că ostașii grăniceri transilvăneni nu erau doar niște răzvrățiți, niște oameni care se

puneau de-a curmezișul vremurilor și vremurilor, ci și niște luptători adevărați, niște ostași bravi care se comportau cu vitejie și onoare pe câmpul de luptă. Acesta este un mare merit, nu o slăbiciune, iar comportamentul lor trebuie judecat și evaluat în funcție de acele timpuri, de condiția ostașului de atunci, și nu cum le convine unora sau altora. La urma urmei, regimintele grănicerești din Transilvania făceau parte din armata austriacă și au servit cu devotament și vitejie această armată, iar aceste este un lucru remarcabil. Dar tot remarcabil este și faptul că n-au acceptat războiul fratricid, că au evitat, pe cât posibil, să lupte împotriva fraților lor de peste Carpați. Faptul că păzeau frontiera unui imperiu trasă prin inima unui popor – poporului lor – este dramatic, dar nu e vina lor, ci a vremurilor. Ei sunt o glorie a spiritului românesc, a calității ostașului român, a profesionalismului și respectului valorilor acelor timpuri și noi, cei de acum și de totdeauna, trebuie să ne mândrim cu ei. Pentru că merită...

În cele peste 8 decenii de existență (1764-1851), regimintele grănicerești din Transilvania au fost angajate în peste 180 de lupte în afara granițelor principatului, dovedind o înaltă pregătire și capacitate exemplară de a-și îndeplini misiunile primite și demonstrând că deviza *Virtus Romana Rediviva* a fost înscrisă cu temei pe drapelele lor.²³⁾

Datorită remarcabilelor calități de buni ostași, organizatori și conducători, mulți grăniceri transilvăneni și bănățeni, au dobândit grade superioare și au urcat pe trepte înalte în ierarhia militară. În cadrul mișcării generale de emancipare a populației din cele două provincii românești, regimintele grănicerești au ocupat un loc distinct care s-a transformat într-un sol fertil, prielnic dezvoltării conștiinței naționale românești. Împotriva îngrădirilor imperiale care vizau deznaționalizarea a tot ce era românesc, în conștiința lor a fost conservată ideea că sunt urmași ai geto-dacilor și romanilor. Scutirea de obligațiile ce decurgeau din starea lor inițială de iobagi și primirea câtorva iugăre de pământ, le-a creat o stare materială mai bună, care s-a răsfrânt în dezvoltarea din toate punctele de vedere a localităților de frontieră și le-a permis să creeze, în numeroase sate transilvănene și bănățene, școli în limba română, iar la Năsăud să înființeze o școală militară și un liceu. Din fondurile locale create prin contribuția lor, s-au instituit burse pentru absolvenții care puteau urma școala superioară.²⁴⁾ Acest lucru este remarcabil. Regimintele grănicerești din Transilvania și Banat au fost nu numai unități militare, ci și adevărate centre de cultură și de civilizație pentru neamul românesc din zonele respective.

Inteligența nativă, spiritul de orientare, capacitatea de adaptare i-au ajutat pe grănicerii români din Transilvania și Banat să-și amelioreze cât de cât condiția lor și a neamului lor. Ceea ce nu este puțin pentru acele vremuri grele. Unii au devenit cărturari luminați, care s-au străduit și au reușit să întrețină în inimile mulțimii asuprite din Ardeal, năzuința într-o viață mai bună, liberă și, mai ales, să contribuie la dezvoltarea și consolidarea conștiinței naționale. Oameni ca Gheorghe Lazăr părintele școlii românești, Eftimie Murgu revoluționarul dârz și înflăcărat din anul 1848, poetul George Coșbuc, învățatul Constantin Diacoviciu – Loga, generalii Traian Doda, Moise Groza și Ion Dragalina, scriitorul Liviu Rebreanu și alții, a

căror contribuție la luminarea maselor din Transilvania și Banat a fost cu totul remarcabilă, sunt toți urmași ai bravilor grăniceri din regimentele de la Năsăud, Orlat sau Caransebeș. Prin dragostea lor înflăcărată față de neam, prin dorința lor arzătoare de a se unii cu frații de la sud și est de Carpați, numeroase personalități proeminente din rândul grănicerilor și-au înscris numele în Istoria întregirii neamului nostru prin Marele Act al Unirii de la 1 Decembrie 1918.²⁵⁾

6. Desființarea

Legăturile fruntașilor revoluționari și oamenilor de cultură din Transilvania și Banat, care au militat consecvent pentru emanciparea populației române majoritare și asuprite de-a lungul secolelor în provinciile respective, în colaborare strânsă cu mișcările revoluționare din Țara Românească și Moldova, au dus permanent la un rodnic schimb de experiență și la menținerea, în toate cele trei principate românești despărțite de frontierele de pe Carpați și Milcov, a idealului Unirii sub același drapel. Această trainică stare de spirit, moștenită de la strămoși și bazată pe trăsăturile comune menționate mai înainte, s-a materializat în participarea, împreună, cu programe și obiective comune, la numeroasele evenimente care au avut loc pe tot teritoriul românesc, mai ales la cele de la Blaj, Izlaz, Iași și în alte localități și culminând cu Revoluția din anul 1848.

Grănicerii transilvăneni, bănățeni, ca și cei din Țara Românească, au participat la toate aceste mișcări, pentru că ei au fost întotdeauna fiii poporului și au suferit aceeași oprimare ca părinții și frații lor. Pentru argumentare, e suficient să ne amintim numai de condițiile mizere din pichete, de situația grea a plăieșilor sau răzeșilor cu schimbul din satele grănicerești, ca urmare a neasigurării drepturilor ce le reveneau pentru serviciul de strajă la hotare, precum și de cauzele ce iau determinat să declanșeze marile revolte de-a lungul Dunării și de la Salva, ori să se alăture acțiunilor revoluționare inițiate de cei oropsiți din zonele de frontieră. Chiar dacă aceste acțiuni au fost, de fiecare dată, reprimare sângeros, ele au dovedit unitatea neamului și dorința lui de a trăi la fel ca toți ceilalți și împreună cu toți ceilalți, nu în umilință și discriminare.

După înăbușirea Revoluției din anul 1848 prin intervenția crudă a celor trei imperii vecine și implicate în sugrumarea libertății poporului român, amputarea teritoriului său și întârzierea dezvoltării lui economice, sociale politice și culturale, împăratul Francisc Iosif, în încercarea de a mai prelungi existența Imperiului Habsburgic în condițiile când naționalitățile înrobite de regimurile absolute ale marilor puteri își afirmau cu fermitate crescândă dorința de libertate și unire cu statele cărora aparțineau și, când pe cerul Europei persistau norii războaielor și frământărilor sociale din epoca ce urma, a făcut o nouă reorganizare a sistemului politico-administrativ și de apărare din interiorul imperiului său.

În acest scop, el a trecut la pregătirea instaurării regimului dualist austro-ungar și la încorporarea Transilvaniei la Ungaria, visul dintotdeauna al vecinilor noștri din Vest. Aceste obiective, inițial, au fost întârziate de izbucnirea Războiului

Crimeii (1852-1856) și apoi grăbite de urmările acestuia, îndeosebi prin Unirea Principatelor Române de la 24 ianuarie 1859. Dar, în cele din urmă și pentru foarte scurt timp, s-au realizat.

Analizând structura Armatei Imperiale și a unităților militare din principatele și ținuturile de sub suzeranitatea sa, în atât de frământatul an 1848 pentru întregul continent european, Împăratul Francisc Iosif a ajuns la concluzia că Regimentele Grănicerești din Transilvania nu corespundeau concepției sale de înlăturare a tensiunilor revoluționare din acest principat și din întregul Imperiu Habsburgic. El era pe deplin convins că instituirea dualismului și anexarea Transilvaniei de către Ungaria, vor intensifica asuprirea populației românești majoritare în provincia respectivă și, ca urmare, se vor amplifica acțiunile revoluționare de împotrivire și de unire cu Muntenia și Moldova, despărțite de Transilvania și Banat prin frontiera de pe Carpați, care nu va mai putea fi asigurată de regimentele respective ce își aveau originea în acea populație purtătoare a ideilor de înlăturare a jugului habsburgic și de Unire cu Țara.

Exemplele participării lor la numeroasele mișcări revoluționare de până atunci erau suficient de convingătoare pentru a se demonstra că menținerea lor reprezintă un mare pericol. De aceea, împăratul a luat hotărârea să le desființeze, înlocuindu-le cu un nou sistem de pază a frontierelor. Acesta a intrat în funcțiune începând de la sfârșitul anului 1848.

Desființarea lor s-a realizat treptat, deoarece grănicerii înrolați în aceste regimente erau numeroși, iar împăratul se temea de o răscoală a lor de amploare, mai mare decât cea de la Salva din 10 mai 1763, care ar fi periclitat liniștea în Principat sau chiar în întregul Imperiu.

Pentru a preveni orice situație critică, el a mai acordat un răgaz de trei ani în care grănicerii celor trei regimente să beneficieze, până în anul 1851, de facilitățile ce li-se acordaseră la înființare.

Existența acestor regimente n-a reprezentat, cum s-ar putea crede, un element de ruptură, de separare categorică a principatelor române, ci, într-un fel, unul de confluență, de legătură și de stabilitate, favorabil atât Imperiului, cât și, într-o anumită măsură, și populației românești din Transilvania și Banat.

Oricum, nouă ne place să afirmăm că regimentele grănicerești din Transilvania și din Banat, deși au fost create de Imperiul austriac, ne aparțin, ca istorie, spirit, cultură și efective, și nouă, românilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Milthon G. Lehrer, *Ardealul Pământ Românesc (Problema Ardelului văzută de un american)*, București, 1944, p. 82-83.
2. Ibidem, p. 38-42, 48-49 și 69.
3. Constantin Giurescu și Dinu Giurescu, *Istoria Românilor* vol. II, București, 1976; Ștefan Pascu, *Istoria Românilor – compendiu*, anexele Nr. 1 și 2, București 1974, p. 512-556.

4. Milthon G. Lehrer, op. cit., p. 41-42.
5. Ștefan Pascu, op. cit., p. 517.
6. Carol Göllner, *Regimentele Grănicerești din Transilvania (1764-1851)*, București, 1973, p. 24-31.
7. Gh. Georgescu-Buzău, Constantin Șerban, *Răscoala de la 1784 din Transilvania de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan*, București, 1974, p.66.
8. Carol Göllner, op. cit., p. 45-46.
9. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p. 77.
10. Ibidem, p. 89.
11. E. Micu, *Contribuții la istoricul Regimentului grăniceresc întâi valah*, București, 1949, p. 105-108.
12. Carol Göllner, op. cit., p. 55-58.
13. Patriciu Dragalina, *Din istoria Banatului Severin*, Caransebeș, 1902, p. 93-98.
14. Liviu Groza, *Grănicerii Bănățeni*, București, 1983, p. 141; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p. 84.
15. Gheorghe Barițiu, *Părți alese din Istoria Transilvaniei*, vol. I, Sibiu, 1889, p. 382; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p. 81-84; Carol Göllner, op. cit., p. 60-94.
16. D. Prodan, *Supplex Libellus Valachorum*, ediția a II-a, București, 1967, p. 287.
17. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op. cit., p. 84; Ștefan Pascu, op. cit., p. 518.
18. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, p. 67, 74-75 și 177.
19. *Istoria Trupelor de Grăniceri*, op. cit., p. 85-86.
20. *Arhivele Naționale București*, studii și materiale din istoria medie, 17, filele 297-298; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op. cit., p. 86.
21. Gheorghe Barițiu, *Istoria Regimentului al II-lea românesc*, Brașov, 1874, p. 13-19, 63, 132.
22. Ibidem, p. 19-22; Carol Göllner, op. cit., p. 135.
23. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op. cit., p. 88-89.
24. Ibidem, p. 89-90.
25. Ibidem, p. 90.

Capitolul V FRONTIERELE ȘI GRĂNICERII PRINCIPATELOR ROMÂNE ÎN EPOCA REVOLUȚIILOR EUROPENE (1821-1859)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

1. Frontierele românești după pacea de la Adrianopol.

În anul 1829 după semnarea Tratatului de Pace de la Adrianopol, **frontiera Țării Românești** era situată pe traseul: confluența râului Bahna cu fluviul Dunărea²⁴, către nord, până la izvoarele Cernei⁺), apoi, către est, pe cumpăna apelor de pe crestele Carpaților Meridionali, pe la imediat sud de localitățile Petroșani, Turnu Roșu, Predeal; până în dreptul izvoarelor râului Milcov, de unde se orienta către est, pe acest râu, până la Focșani; pe Siretul inferior până la 2 km sud de Galați; schimba direcția către sud, pe talvegul Dunării, până la Brăila; pe Brațul Măcin până la Cernavodă; apoi urma talvegul Dunării, pe la est de Balta Călărași, până la Ostrov și continua, în amonte, pe talvegul fluviului, până la confluența cu râul Bahna, lăsând Țării Românești toate ostroavele dintre talveg și malul stâng al Dunării.

Nu am luat în considerație mutarea pe ascuns a bornelor și a liniei de frontieră pe Carpați, unde Austria a anexat, împotriva dreptului internațional, la teritoriul său: Muntele Suru – jud. Gorj, 1792; Muntele Bălescu – jud. Buzău, 1793; munții Tatu și Balta Cerbului – jud. Mehedinți, 1795; munții Vâlcău și Piatra Tăiată – jud. Gorj, 1801, toate acestea constituind litigii care urmau să fie rezolvate la următorul control comun al graniței respective²⁵.

Frontiera Moldovei urma traseul: din dreptul izvoarelor Milcovului, pe cumpăna apelor de pe crestele Carpaților Orientali, către nord, prin Pasul Oituz; pe la vest de Comănești, vest de Bicaz până la Tezna Împuțită; apoi, către est, lăsând Vatra Dornei la Austria; în continuare, pe la Pietrele Doamnei de pe Muntele Rarău, Sulpicani, Capul Codrului, Liteni, printre Suceava (la Austria) și Burdujeni (la Moldova); către nord, pe la Calafindești, apoi, către nord-est, lăsând localitățile Siret și Mihăileni la Austria, Buda și Mamornița la Moldova, până la Noua Suliță pe Prut. Din acest punct, urma, în aval, râul respectiv, pe mijlocul pânzei de apă,

²⁴ D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, *Acte și documente referitoare la Istoria Renascerii României*, vol. I, București, 1900, pp. 79-80.

⁺) Prin Tratatul special de la Siștov din anul 1791, s-a stabilit că în vestul Țării Românești, frontiera să treacă pe râul Cerna, dar pe timpul marcării ei în teren, comisia mixtă turco-austriacă a stabilit să treacă pe Bahna. Protestele românilor nu au fost luate în seamă.

²⁵ V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, vol. I, București, 1892, pp. 435-439.

până la confluența cu Siretul inferior, de unde se orienta către vest pe mijlocul pânzei de apă a râului respectiv, continua prin Focșani, pe Milcov, până la izvoarele acestui râu, unde se intersecta, către vest, cu linia de creastă a Carpaților de Curbură.

Prin Tratatul de Pace de la Adrianopol semnat la 14 septembrie 1829, după încheierea războiului ruso-turc (1827-1829) – la care au participat și peste 1.500 de panduri ce făcuseră parte din oastea lui Tudor Vladimirescu și erau acum grăniceri civili cu schimbul pe frontiera din nord-vestul Olteniei –, principatele Muntenia și Moldova au mai rămas doi ani sub ocupația Imperiului Rus, drept garanție până când Poarta Otomană a plătit Rusiei datoriile de război.

Cei peste 1.500 de panduri, care au participat la războiul sus-menționat, s-au distins în luptele contra turcilor purtate la Băilești, Zimnicea, gura Argeșului, Ostrovul Cioroiu, Calafat, Golenți, Catanele, Crucea, Șimian și Cerneți²⁶, convingând aliații ruși cu privire la dorința românilor de a scutura jugul suzeranității turcești. În rândul acestora, se găseau colonelul Solomon, care comanda o formație de panduri, precum și coloneii Gheorghe Magheru și Cristian Tell, participanți de seamă la Revoluția din anul 1848.

Ca urmare, prin acest tratat de pace, Principatele Române au obținut autonomie administrativă, dreptul de a-și alege domnitori pământenți, libertatea comerțului, dreptul de a-și organiza armata națională, de a stabili măsuri de pază a frontierelor și obligația de a crea un cordon sanitar pe malul stâng al Dunării și carantine în punctele de trecere, pentru a preveni extinderea ciumei din Orient în Principate, chiar și în beneficiul Occidentului European.

Și, tot prin acest Tratat, Principatele Române au rămas în continuare sub suzeranitatea Imperiului Otoman, dar s-a dat Rusiei dreptul de putere garantă a aplicării prevederilor descrise mai sus. Ca întotdeauna, marile puteri decideau nu numai traseul frontierelor, ci și soarta țărilor. Nimeni nu se putea opune. Ele dictau, ele hotărâau. Interesant este că documentele care se încheiau între ele, tratatele de pace, prin care, de regulă, se fixau și frontierele, erau pline de... bune intenții. Aceste mari puteri se prezentau ca un fel de mamă bună pentru țările mici, pe care le foloseau, de multe ori, ca monedă de schimb.

Toate aceste măsuri au fost detaliate în Regulamentul Organic promulgat în anul 1832²⁷ și aplicat celor două principate românești până în anul 1856, când și-a încetat valabilitatea, și a intrat în vigoare Tratatul de Pace de la Paris, care a încheiat Războiul Crimeii.

Pentru participarea la elaborarea și, apoi, pentru asigurarea aplicării lui în Principatele Române, Împăratul Rusiei l-a înputernicit pe generalul Pavel Kisseleff, care dispunea de un întreg aparat de consilieri și inspectori. Acesta s-a instalat în București și avea dreptul de a hotărî măsurile necesare aplicării

²⁶ *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p. 36.

²⁷ General Cornicioiu Grigore ș.a., *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor*. Vol. I (1834-1904), București, 1934, p. 19.

prevederilor Tratatului și de a controla modul de îndeplinire a lor de către domnitorii și organele administrative alese în Muntenia.

Încă din anul 1827, în cadrul armatei ruse ce luptase cu turcii pe teritoriul românesc în războiul ruso-turc încheiat în anul 1829, prin Tratatul de Pace amintit, Kisseleff cunoștea bine poziția imperiilor Rus, Otoman și Habsburgic față de Principatele pe care fusese numit „să le prospereze”, situația politico-militară din zona lor geografică, starea și aspirațiile poporului român, dar, sub masca autorității garante, acționa în slujba Imperiului Rus, fiind omul de încredere al Țarului.

Elogiile aduse atunci și mai târziu Regulamentului Organic, generalului Kisseleff, aparatului său și politicii rusești față de români au fost exagerate și nemeritate, deoarece, în loc să urmărească emanciparea politică, economică, socială, culturală și militară a Țării Românești și Moldovei pe calea obținerii independenței și consolidării lor ca state de sine stătătoare, pregăteau în ascuns anexarea lor de către Rusia.

Acea stare de fapt rezultă și din următorul răspuns al generalului respectiv către prințul Orlov (pe atunci, ministru de externe la Petersburg), care îi ceruse, printr-o scrisoare, să mențină un timp limitat interesele ferme ale Rusiei la Dunăre, până când turcii vor achita datoriile de război către Rusia, și să revină în țară pentru pregătirea unor măsuri politico-militare necesare în perspectivă: „*Ce îmi scrii tu despre principate nu e de ajuns. Noi trebuie să tăiem nodul... Să ținem în mână principatele 10 ani... Eu privesc Dunărea ca hotar al Imperiului Rusesc ... Prelungind ocupația vom deprinde spiritele să ne vadă și incorporarea se va face mai ușor*”...²⁸

Iată și părerea oamenilor politici români de atunci despre politica Rusiei față de Principatele Române și despre Regulamentul Organic, rezultată din Memoriul adresat de Dimitrie Brătianu⁺⁾ guvernului și Parlamentului Marii Britanii în anul 1849: „...*Totodată Exceleța Voastră nu ignoră activitatea neîncetată a diplomației ruse, chinuind nemilos mai bine de un secol pe locuitorii de treabă ai Moldo-Valahiei, care au sărăcit atât de des aprovizionând armatele rusești ... Mai ales din anul 1828, Rusia a început să atace existența politică și națională a Moldo-Valahiei cu o vigoare îndoită ... i-a silit pe valahi să înscrie în așa-numitul Regulament Organic o clauză în sensul că nu se poate efectua nici o modificare în acesta fără consimțământul ei*” ...

În continuare, se cere intervenția politico-diplomatică a Marii Britanii pentru a reglementa destinul Principatelor Dunărene²⁹.

Situația politică, diplomatică, militară, economică și statutul Principatelor Române în perioada de la 14 septembrie 1829, când s-a semnat Tratatul de Pace de

²⁸ Papadopol Alexandru-Calimah, *Generalul Pavel Kisseleff în Moldova și Țara Românească (1829-1834)*, București, 1887, p. 138.

⁺⁾ Era trimisul la Londra al locotenenței domnești a Munteniei.

²⁹ Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, anexa I, pp. 165-168.

la Adrianopol, până la 30 martie 1856, când s-a încheiat Războiul Crimeii prin semnarea Tratatului de Pace de la Paris, a parcurs următoarele etape:

ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ	ÎN MOLDOVA
Între anii 1829-1856, suzeranitate otomană și ocupație rusă sub formă de garanție până la achitarea datoriilor ale Turciei către Rusiei.	
Între anii 1832-1834, perioada Regulamentului Organic	
Între anii 1834-1856, domnii pământenești (reglementare) sub garanția Rusiei	
- Alexandru Dumitru Ghica, 14 octombrie 1834 – 2 decembrie 1842; - Gheorghe Bibescu, 2 decembrie 1842 – 11 iunie 1848; - Guvern provizoriu 1848; - Barbu Știrbei, 1849-1856.	- Mihail Sturdza, 1834-1849; - Alexandru Grigore Ghica, 1849-1856.
Între anii 1856-1859, suzeranitate otomană sub garanția Franței, Marii Britanii, Prusiei și Sardiniei. Domnitorii caimacami ⁺⁺).	

2. Înființarea Miliției Pământenești și a Grănicerilor în Țara Românească

Prin Regulamentul Organic elaborat în baza Tratatului de Pace încheiat la 14 septembrie 1829 la Adrianopol și promulgat în divanurile de la București și Iași în anul 1832, Principatelor Române Muntenia și Moldova li s-a dat dreptul de a-și organiza **armată permanentă**³⁰ „pentru otocârmuirea cea dinăuntru” a fiecăruia. În documentele de atunci, denumirile „armată permanentă”, „armată națională”, „miliție pământenească” și „strajă permanentă” definesc, fără îndoială, aceeași instituție. În prezenta lucrare, vor fi folosite toate aceste denumiri așa cum sunt scrise în bibliografia consultată în arhive și biblioteci.

Conform prevederilor art. 412 din Regulamentul ostășesc pentru miliția pământenească anexat la Regulamentul Organic, îndatoririle generale ale miliției înființate atunci în temeiul documentelor juridice de bază menționate, erau: „Paza granițelor, a carantinelor și vămilor, cordonul de sănătate, slujba dinăuntru, poliția orașelor și județelor și, privigherea pentru împlinirea dajdiilor”³¹.

De menționat că miliția pământenească înființată prin Regulamentul Organic era Armata Națională întreținută cu fonduri financiare din bugetul statului. Existau însă și unele formațiuni înarmate moștenite tradițional din perioadele istorice anterioare și întreținute din venituri locale. Acestea erau folosite numai pentru

⁺⁺) Locțiitor de domn când tronul rămâne vacant, care cârmuiește țara până la instalarea noului principe (Lazăr Șeineanu, *Dicționar Universal al limbii române*, p. 90). Cuvântul de origine turcească.

³⁰ General Cornicioiu Grigore ș.a., *op. cit.*, p. 11.

³¹ Ibidem, p. 20.

păstrarea ordinii și liniștii publice în localități și erau denumite formațiuni de dorobanți, care, la înființarea Armatei Naționale, și-au pierdut din importanță, o parte din misiunile lor fiind preluate de armata care era destinată slujbei dinăuntru, poliției orașelor și județelor, precum și privegherii pentru împlinirea dajdiilor. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când Armata Națională s-a dezvoltat și perfecționat privind organizarea, dotarea, instruirea și capacitatea îndeplinirii unor misiuni de luptă în câmpul tactic, fiind nevoie de efective, a crescut din nou rolul dorobanților. Au fost și ei reorganizați, dotați cu armament mai performant, instruiți pentru luptă, incluși în armată și folosiți în Războiul de Independență, ca unități de sine stătătoare. Până la urmă, printr-un proces complex de dezvoltare a armatei – care nu face obiectul capitolului de față –, au fost transformați în infanteriști.

Există și părerea că, în anul 1832, când s-a înființat, întreaga armată avea misiunea să păzească granițele țării, fapt ce nu este adevărat decât parțial și cu totul temporar, numai până s-au pregătit grăniceri în măsură să cunoască și să rezolve problemele de frontieră care – și atunci, ca și acum – creșteau rapid și enorm în complexitate și importanță, de la o etapă social-istorică la alta.

Grănicerii au fost și sunt o armă cu specialitate aparte, care nu pot fi înlocuiți cu ușurință de o altă armă. Desigur, pregătirea lor dacă nu au existat – lucru imposibil, deoarece ei au apărut odată cu frontierele –, trebuie să înceapă odată cu apariția acestora acolo unde reîmpărțirea teritoriilor îi face necesari. La români, înființarea și trecerea la pregătirea acestora nu s-au petrecut în anul 1832. Strămoșii noștri au avut grăniceri de când există ei pe teritoriul ancestral. Dar au fost în istoria lor și perioade impuse de imperiile vecine când nu au avut armată națională care să cuprindă și grăniceri în compunerea ei. În aceste triste perioade și-au păzit marginile gleei străbune cu civili în diferite forme impuse de imperiile ocupante. Anul 1832 a fost situat istoric într-o scurtă perioadă de criză în relațiile dintre imperiile Rus, Otoman și Habsburgic, care a permis românilor să-și înființeze Armata Națională și să-și refacă paza frontierelor ce fusese dezorganizată de războiul ruso-turc din anii 1827-1829.

Momentul respectiv poate fi considerat ca o repetare și pentru reînființarea Armatei Naționale și pentru reorganizarea grănicerilor și a pazei frontierelor. Dar faptul că acest moment a avut loc la începutul unei perioade inaugurate de încheierea războiului ruso-turc de pe teritoriul nostru, prin semnarea Tratatului de Pace de la Adrianopol, ne obligă să-l considerăm „organizare”.

Ideea înființării Armatei Naționale nu a aparținut imperiilor semnatare ale Tratatului amintit, ci fusese precedată de acțiunile revoluționare inițiate de Răscoala condusă de Tudor Vladimirescu. Părerile personalităților politice românești, exprimate pe față încă din anii anteriori semnării Tratatului de pace amintit, cereau o Armată Națională, întocmită pe baze vechi. Mai multe personalități politice au plecat în sate pentru a lămuri populația asupra perspectivelor ce se deschid pentru viitorul lor. Puținele ziare și reviste ce apăreau atunci în ambele principate conțineau articole privind necesitatea înființării unei armate naționale și îndemnau tinerii și oamenii în vârstă de până la 50 de ani să se

înroleze ca voluntari în rândurile ei. Aceste măsuri și eforturi au determinat înscrierea masivă a pandurilor și plăieșilor în cele trei regimente de infanterie în curs de organizare. Durata serviciului militar era de 6 ani, iar pe timpul acesta, tatăl, soția și copiii celor înrolați în această slujbă militară erau scutiți de dajdii.³²

În legătură cu înființarea miliției pământenești, Nicolae Iorga scria: „*Alcătuirea Armatei Românești nu a fost o simplă măsură administrativă sau politică. Ea a corespuns cerințelor sufletului românesc. Armata noastră e un act de voință a întregului popor și, marea ei morală vine de aici*”.³³

Această acțiune complexă în scopul înființării Armatei Naționale sub supravegherea generalului Pavel Kisseleff a fost condusă de domnitorul Alexandru Dimitru Ghica (1834-1842). În calitate de comandant al acestei Armate a fost investit prințul Constantin Dimitrie Ghica (a nu se confunda cu viitorul domn al Moldovei, Alexandru Grigore Ghica (1849-1856), iar ca ajutor al lui a fost numit maiorul Alexandru Banov care, pe lângă faptul că a primit însărcinarea de căpetenie să îndrume crearea întregii Armate, a urmărit, în al doilea rând, organizarea grănicerilor din efectivele repartizate în serviciul graniței. În anul 1840, el a fost înaintat în grad de colonel și a rămas în continuare, până în anul 1846, când a fost înălțat la rangul de Mare spătar, ca ajutor al lui Constantin Dimitrie Ghica.

Crearea Armatei Naționale a Principatului Muntenia a început în anul 1832 prin înființarea a 3 regimente de infanterie dislocate primul la București, al doilea la Ploiești și al treilea la Craiova, având fiecare în compunere câte două batalioane de infanterie și câte două escadroane de cavalerie, total 6 batalioane și 6 escadroane.³⁴

Având în vedere misiunile generale ce reveneau oștirii în curs de înființare, care, din studierea atentă a Regulamentului ostășesc anexat la Regulamentul Organic, rezultă că erau trei:

a. Paza granițelor, carantinelor, vămile, comerțului și cordonului de sănătate, toate acestea încadrându-se în serviciul graniței;

b. Poliția orașelor și județelor;

c. Privegherea pentru împlinirea dajdiilor. Activitatea de înființare prin înscrierea și selecționarea oamenilor, s-a desfășurat concomitent cu repartizarea efectivelor necesare pentru îndeplinirea misiunilor menționate.

Pentru serviciul graniței de care se ocupă prezentul capitol, s-a repartizat peste 50% din efectivul celor două regimente, majoritatea provenind din foștii panduri și din rândul plăieșilor și locuitorilor din satele dunărene, toți cunoscând frontierele și modul cum părinții sau consătenii lor, civili cu schimbul, executaseră în trecut paza acestora. De atunci în continuare, ei trebuiau să execute aceeași misiune dar pe principii noi, încadrați în subunități militare ale armatei.

³² *Arhivele statului București, fond Administrative vechi*, dosar Nr. 3418/1829, filele 27-28.

³³ *Revista Infanteriei* Nr. 30/1930, pp. 1-2.

³⁴ General Cornicioiu Grigore ș.a., *op.cit.*, p. 20.

În scopul realizării dispozitivului de pază cu efectivele primite, maiorul Alexandru Banov – organizatorul grănicerilor în prima jumătate a secolului al XIX-lea începând din anul 1832 –, a împărțit frontiera Țării Românești în două segmente, în funcție de natura reliefului parcurs de traseul acestora și de natura relațiilor cu țările vecine: **Cordonul Dunării** de la Vârciorova, în aval, până la gura Siretului (15 km nord Brăila), având frontieră cu Imperiul Otoman și **Cordonul Munților**, de la gura Siretului, către vest, pe Siretul Inferior, apoi pe Milcov, prin Focșani, până la izvoarele Milcovului, continua către sud-vest pe crestele Carpaților de Curbură și Carpaților Meridionali până la izvoarele Cernei și, în continuare, spre sud, pe râul Bahna, până la confluența acestuia cu Dunărea. Organizarea, efectivul și dislocarea subunităților destinate serviciului graniței, erau următoarele³⁵:

Pe Cordonul Dunării:

a. Din Regimentul (polcul)⁺⁾ 3 Infanterie Craiova, Batalionul 5 și Escadronul 2, iar din Batalionul 6, o companie la Calafat. Acestea au primit o nouă numerotație impusă de structura organizatorică a grănicerilor care a început să exprime dispozitivul final cu caracter militar la acea dată:

Comanda Batalionului 1 Calafat:

- ½ pluton de 33 grăniceri pedestrii, pentru pază și servicii.

Compania (rota, în limba rusă; românii i-au zis “roată” n.a.) I-a Vârciorova:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii⁺⁺⁾ la Vârciorova, transformat din infanteriștii repartizați serviciului graniței;

- ½ pluton de 22 grăniceri călări la Vârciorova.

Compania a II-a Cerneți (nu peste mult timp, Turnu Severin n.a.):

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Cerneți;
- 1 pluton de 43 grăniceri călări, la Cerneți;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Izvoarele;
- ½ pluton de 22 grăniceri călări, la Izvoarele.

Compania a III-a Calafat:

- 2 plutoane de 132 grăniceri pedestrii la Calafat;
- 1 pluton de 43 grăniceri călări, la Calafat;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Bechet;
- ½ pluton de 22 grăniceri călări, la bechet.

Compania a IV-a Izlaz:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Izlaz;
- ½ pluton de 22 grăniceri călări, la Izlaz.

³⁵ Ibidem, pp. 23-25.

⁺⁾ Fiind organizată sub supravegherea generalului Pavel Kisseleff împuternicit de Rusia ca putere garantă, Armata Națională din ambele Principate Românești și-a însușit temporar denumirile rusești ale unităților și gradele militare.

⁺⁺⁾ Repartizați în serviciul graniței infanteriștii au căpătat denumirea de “grăniceri (pedestrii)”, iar cavaleriștii “grăniceri călări”.

b. Din Regimentul (polcul) 1 București, Batalionul 2 și Escadronul 2 la Giurgiu:

Comanda Batalionului 2 Giurgiu:

- ½ pluton de 33 grăniceri pedestrii pentru pază și servicii.

Compania I-a Zimnicea:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Turnu Măgurele;
- ½ pluton de 22 grăniceri călări, la Turnul Măgurele;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Zimnicea;
- ½ pluton de 21 grăniceri călări, la Zimnicea;

Compania a II-a Giurgiu:

- 1, ½ pluton de 99 grăniceri pedestrii, la Giurgiu;
- ½ pluton de 21 grăniceri călări, la giurgiu.

Compania a III-a Călărași:

- 1 pluton de 65 grăniceri pedestrii, la Oltenița;
- ¼ pluton de 11 grăniceri călări, la Oltenița;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Călărași;
- ½ pluton de 22 grăniceri călări, la la Călărași.

Compania a IV-a Piua Petrii:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Dudești;
- ¼ pluton de 11 grăniceri călări, la Dudești;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Piua Petrii;
- ½ pluton de 21 grăniceri călări, la Piua Petrii;

Compania a IV-a Piua Petrii:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Dudești;
- ¼ pluton de 11 grăniceri călări, la Dudești;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Piua Petrii;
- ½ pluton de 21 grăniceri călări, la Piua Petrii.

c. Din Regimentul 2 Infanterie Ploiești, Batalionul 3 și escadronul 3:

Compania a II-a Brăila:

- 2 plutoane de 132 grăniceri pedestrii, la Brăila;
- 1 pluton de 43 grăniceri călări, la Brăila;
- ½ pluton de 33 grăniceri pedestrii și ½ pluton de 22 grăniceri călări

ai companiei Nehoiu, pentru paza pe frontiera cu Moldova, dispuși în rezervă la Brăila.

Total pe cordonul Dunării:

- Batalioane = 2 + 1 companie
- Companii = 8
- Plutoane grăniceri pedestrii = 17 și ½
- Plutoane grăniceri călări = 9 și ½
- Efectiv oameni = 1.590
- Efectiv cai = 356.

Pe cordonul munților și frontiera cu Moldova

Din Regimentul 2 Infanterie Ploiești:

Comanda batalionului 3 Pitești:

- ½ pluton de 33 grăniceri pedestrii, pentru pază și servicii.

Compania I-a Turnu Roșu:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Pasul Vulcan;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii la Plaiul Coziei.

Compania a II-a Vălenii de Munte:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Dragoslavele;
- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii, la Vălenii de Munte.

Compania a III-a Nehoiu:

- 1 pluton de 66 grăniceri pedestrii la Nehoiu;
- ½ pluton de 33 grăniceri pedestrii și ½ pluton de 22 grăniceri călări

destinați pazei pe frontiera cu Moldova, în rezervă la Brăila.

Total pe cordonul Munților Meridionali:

- 1 Batalion minus una companie;
- 3 companii minus un pluton;
- plutoane de grăniceri pedestrii = 6 minus ½;
- ½ pluton grăniceri călări;
- efectiv militari = 418;
- efectiv cai = 22.

În anul 1834, când s-a încheiat înființarea Armatei Naționale și realizarea dispozitivului de pază cu efectivul repartizat serviciului graniței, Principatul Munteniei avea pe frontieră: 3 batalioane de grăniceri, 11 companii, minus un pluton, 23 de plutoane de grăniceri pedestrii, 10 plutoane de grăniceri călări, 2.008 militari și 378 de cai.

Pentru paza pe apă, grănicerii mai aveau *“un grup de 18 caice întrarmate, ocârmuite fieșcare dintr’ânsele de un ofițer și 8 vâslași”*, total 162 de marinari.³⁶ Acestea erau împărțite câte trei pe 6 locuri de acostare, în apropierea principalelor subunități de grăniceri, la Brăila, Călărași, Oltenița, Giurgiu, Turnu Măgurele și Calafat.

Cele 17 plutoane de grăniceri pedestrii și 9 de grăniceri călări, precum și cele 18 caice au realizat până în anul 1834 Cordonul sanitar pe malul stâng al Dunării menit să-i apere pe români și pe toți europenii de extinderea epidemiei de ciumă din Balcani și din Turcia către centrul Europei.

Conform prevederii Actului Separat anexat la Tratatul de Pace de la Adrianopol, în primii ani după 1830, Turcia a predat Munteniei orașele Turnu (Măgurele n.a.), Giurgiu și Brăila, cu teritoriile lor, ce fuseseră transformate în raiale turcești, întregindu-se astfel patrimoniul teritorial al Țării Românești și îmbunătățindu-se condițiile de organizare și executare a pazei la frontiera fluvială.³⁷

Toate plutoanele de grăniceri aveau efectivele repartizate pe 3 gărzi de primă mână la Calafat, Giurgiu și Brăila, 5 de mână a doua la Cerneți (localitate istorică, situată la câțiva kilometri spre est de Drobeta-Turnu Severin), Turnu Măgurele,

³⁶ Ibidem, p. 25.

³⁷ Sever Neagoe, *op. cit.*, p. 181.

Zimnicea, Călărași și Piua Petrii și 5 de mâna a treia la Vârciorova, Izvoarele, Bechet, Corabia și Oltenița. Toate aceste localități aveau roluri de vamă, iar unele aveau amenajate și carantine. Între gărzi erau 131 de posturi intermediare (pichete).³⁸ La vămi, se executa controlul călătorilor, mărfurilor, animalelor și mijloacelor de transport care treceau frontiera în ambele sensuri, urmărindu-se, ca și azi, valabilitatea documentelor de identitate, a pașapoartelor, actelor ce însoțeau mărfurile și animalele, starea de sănătate a călătorilor, animalelor, calitatea mărfurilor. După caz, se stabileau măsurile de carantină, de înapoiere a mărfurilor necorespunzătoare și a persoanelor indezirabile, vagabonzilor etc.

Posturile intermediare (pichetele) supravegheau Cordonul Dunării în zonele interzise și rețineau persoanele care încercau să treacă Dunărea fraudulos printre gărzi, ocolind punctele de control și vămile menționate. La frontiera cu Austria, pe cordonul munților și la frontiera cu Moldova, datorită obstacolului ce-l reprezenta relieful, paza frontierei se executa cu gărzi care interceptau comunicațiile numai la trecători. Aceste gărzi erau prevăzute în Regulamentul Organic să funcționeze la: Vârciorova, pentru trecerea către Orșova, la Vulcan, pentru Valea Jiului, la Turnu Roșu, pentru Valea Oltului, la Dragoslavele, pentru Valea Dâmboviței și Valea Prahovei, la Vălenii de Munte, pentru Valea Teleajenului – Cheia și la Nehoiu, pentru Valea Buzăului – Bratocea. Între gărzi (care aveau în centrele lor puncte de control și vămi), se instalau posturi fixe periodice, pe potecile care făceau legătura între Muntenia și Transilvania.

La frontiera cu Moldova, pe Milcov și Siretul inferior, paza se executa numai în anumite perioade, de regulă la trecerea dintr-un principat în altul a unor bande de răufăcători. Se pornea de la ideea seculară că ambele principate sunt de aceeași obârșie și se avea în vedere că se vor uni când vor permite condițiile ale căror premise erau evidente. De aceea, efectivele destinate serviciului pe această graniță, erau ținute în rezervă la Brăila pentru a fi folosite în acel sector cu punct de trecere, vamă, port și unde bandele de răufăcători din zona Măcinului și din Balta Brăilei erau foarte active. Ambele cordoane – cel al Dunării și cel al Munților Meridionali, care cuprindea și granița cu Moldova –, aveau comandant unic în persoana maiorului Alexandru Banov, care, astfel, a fost primul comandant al grănicerilor Munteniei în secolul al XIX-lea, după ce i-a organizat, începând cu anul 1832. În afară de el, aveau drept de control asupra celor două cordoane domnitorul și comandantul întregii Armate Naționale. Prin poruncile speciale ale domnitorului, comandanții de batalioane și cei de companii aveau atribuții și norme de control, numai asupra eşaloanelor subordonate.

3. Înființarea Miliției Naționale și a grănicerilor în Moldova

Acțiunile desfășurate pentru înființarea Armatei Naționale, a grănicerilor și pentru organizarea pazei frontierei Principatului Moldova au fost similare cu cele din Țara Românească, Regulamentul Organic fiind același, iar delegatul din partea

³⁸ General Cornicioiu Grigore ș.a., *op. cit.*, pp. 26-30.

Rusiei, ca putere garantă, însărcinat să supravegheze aplicarea lui, era același general Pavel Kisseleff. El trecea din Moldova în Muntenia și participa la ședințele divanurilor de la București și Iași, ținea legătura cu domnitorii ambelor principate stabilind aceleași activități organizatorice și de control. Dincolo de fața văzută a activităților sale, purta în taină intențiile pe care le-a avut permanent Imperiul Rus de la ajungere prin expansiune la Nistru, de a cotorpi și anexa ambele principate românești și de a ajunge cu granița sa de sud la Dunăre, așa cum rezulta din scrisoarea sa adresată, imediat după anul 1830, ministrului de externe rus – document la care ne-am mai referit în acest capitol.

Atunci, în anul 1832, când în Muntenia începuse activitatea de înființare a Armatei Naționale, în planul său ascuns de răpire și alipire la Rusia a ambelor țări românești, prioritate avea Moldova, vecină cu Imperiul Rus pe Prut. Purtând în gând planul de extindere al țării, el nu avea nici un interes să se aplice cât mai corect Regulamentul Organic în această provincie care deja se înjumătățise ca suprafață prin amputarea de către austrieci, în anul 1775, a părții de nord a acestui spațiu românesc, până la linia Hotin, Suceava, Vatra Dornei, pe care au numit-o „Bucovina” și, de către ruși, în anul 1812, a părții de est, dintre Nistru și Prut, pe care au numit-o „Basarabia”.

Ca urmare, datorită falsei îngăduințe a generalului Kisseleff și inerției domnitorului Mihail Sturdza (1834-1840), înființarea armatei pământenești și a grănicerilor în Moldova a întârziat cu doi ani față de Muntenia. Dar poporul român din Moldova – ca și cel din Muntenia – a acționat cu entuziasm în sensul intereselor sale naționale, grăbind totuși acest proces.

MIHAIL STURDZA,
domn al Moldovei (1834-1849)

Și în acest Principat Românesc, s-au desfășurat acțiuni de pregătire a populației de la sate și orașe, care au precedat trecerea la înființarea Armatei Naționale și la organizarea grănicerilor acesteia. În multe localități, au avut loc, începând dinainte de anul 1829, manifestări prin care s-a cerut Armată pentru paza frontierelor Principatului și abolirea protectoratului rusesc, cerințe care au continuat să rămână în programul revoluționarilor moldoveni și să se intensifice pe măsura apropierii de Revoluția din anul 1848. Datorită situației demografice reduse a Moldovei, în această provincie românească, au fost înființate

două regimente de infanterie cu efective incomplete, primul la Iași, al doilea la Botoșani, iar la Galați, un batalion. În consecință, și efectivul repartizat în serviciul graniței a fost redus.

La frontiera cu Austria pe Carpații Orientali între izvoarele Milcovului și Tezna Împuțită, apoi către nord-est, exclusiv Suceava, orașul Siret, Mihăileni, inclusiv Mamornița, Buda, până la Noua Suliță pe Prut, s-au înființat 4 gărzi locale: una la Pasul Ghimeș, echivalentă cu o gardă de mână a doua din Muntenia, și 3 la

Fălticeni, Burdujeni și Dornești, de mână a treia. La toate acestea, efectivul era egal cu cel al unei companii de grăniceri din Muntenia – aproximativ 170 de militari. Restul pazei Cordonului Munților Carpații Orientali era făcută de răzeșii satelor de lângă frontieră.³⁹

La frontiera de pe râul Prut cu Imperiu Rus, nu exista pază, rușii trecând în Moldova și înapoi, ca dintr-o gubernie în alta, pe baza drepturilor de protectori ce le fuseseră conferite prin Tratatul de Pace de la Adrianopol.⁴⁰

În anul 1841, conducerea Miliției din Moldova cerea ispravnicilor de ținuturi să intervină pentru paza frontierei pe Prut, care, pe timp de iarnă fiind înghețat, putea fi trecut cu ușurință pe oriunde, mai ales în zona Galați, unde situația operativă era foarte activă din cauza infracțiunilor de trecere frauduloasă din partea de nord-vest a Dobrogei, anexate de Imperiul Otoman, pe teritoriul românesc din sud-estul moldovean. De altfel, la frontiera Moldovei, pe Dunărea dintre Gura Prutului și Gura Siretului, s-a creat o flotă fluvială, la început din bărci de infanterie, apoi, în anul 1835, a intrat în compunerea acesteia bricul „Emma” înarmat cu un tun mare și 4 tunuri mici; în 1843 șalupele „Ștefan cel Mare” și „Galați”, iar în anul 1847, încă trei șalupe înarmate cu câte un tun, cooperând, pentru paza frontierei fluviale a Munteniei către Măcin, cu grupul de caice ale Țării Românești, situat în portul Brăila.

Toate aceste ambarcațiuni au constituit, de pe atunci, primul nucleu al marinei grănicerilor români de mai târziu. În acest sector de frontieră, numărul ambarcațiunilor moldovenesti de toate tipurile era mai mare decât al celor de pe întreaga frontieră fluvială a Munteniei din cauză că portul Galați, fiind cel mai important la data aceea, controla întregul comerț exterior efectuat pe apă de ambele Principate Românești.⁴¹

Pentru Istoria grănicerilor Țării Românești și Moldovei de la sfârșitul primei jumătăți a secolului al XIX-lea, participarea la Revoluția din anul 1848 a constituit o dovadă a dragostei și atașamentului lor față de aspirațiile pentru unitate națională, independență, libertate, progres și civilizație, în cadrul frontierelor aceluiași stat. Oștirea de graniță s-a înrolat, alături de întreaga armată, în desfășurarea acelui act de înnoire a societății românești.

Conducătorii mișcării revoluționare preconizau să redea Armatei provenite din rândul românilor menirea ce o avusese din secole – apărarea intereselor poporului român –, cultivându-i, prin acțiuni în rândurile ei, sentimente patriotice și Idealul unității naționale.

În Muntenia, fruntașii Revoluției, constituiți în Asociația „Frăția”, aveau legături cu numeroase cadre militare. Maiorul Cristian Tell, comandantul Batalionului de Grăniceri Giurgiu, fondator al acestei societăți, a reușit să strângă în jurul său mai mulți ofițeri patrioți comandanți de subunități de pe frontiera Dunării și a Carpaților. El, cu căpitanul Nicolae Pleșoianu, comandantul companiei

³⁹ Ibidem, pp. 35-36.

⁴⁰ Ibidem, p. 36.

⁴¹ *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p. 108.

Islaz, căpitanul Cristofi din Batalionul Calafat și căpitanul Caracside din compania Cerneți (astăzi Drobeta-Turnu Severin n.a.) au desfășurat activitate revoluționară în rândurile militarilor și populației din localitățile de frontieră. Nicolae Bălcescu și A.G. Golescu-Negru, au ținut legătura cu căpitanul Nicolae Pleșoianu și cu maiorul Cristian Tell, care, după ce au luat la cunoștință de planul politico-militar de declanșarea Revoluției, au primit misiunea să conducă acțiunile din Oltenia. Căpitanul Nicolae Pleșoianu, ofițerii și o parte din efectivele companiilor Islaz, Bechet și Giurgiu și-au adus o contribuție însemnată la organizarea Adunării de la Islaz, iar în ziua de 11 iunie 1848 au asigurat protecția armată a adunării menționate. În zilele următoare, ei au participat la paza guvernului provizoriu în care fuseseră aleși, între alții, căpitanul Nicolae Pleșoianu și maiorul Cristian Tell.⁴²

Analizând modul cum a fost organizată și cum s-a desfășurat Revoluția din anul 1848 din Țara Românească și Moldova, Nicolae Bălcescu aprecia drept „cea mai frumoasă ce s-a întâmplat vreodată la un popor”.⁴³

La toate frontierele Țării Românești și Moldovei, condițiile de cazare erau deosebit de precare. Numai efectivele dislocate în localitățile cu puncte de control, vămi și carantine aveau spațiile de locuit, pe cele de lucru și anexele necesare activităților de serviciu, în clădiri de zid, piatră sau lemn de tip mai modern, precum și pichetele situate în localități mai importante. Restul pichetelor erau cazate în bordeie sau case mici amenajate din nuiele și pământ, iluminate cu felinare, opaiț sau lumânări. Mijloacele de încălzit și de preparare a hranei erau improvizate, o parte dintre ele moștenită de la grănicerii civili cu schimbul din deceniile anterioare.⁴⁴

Echipamentul era confecționat de stat din postav, cu anexe și însemne de modele diferite pentru grănicerii de pe cordonul Dunării și cei de pe cordonul Munților. Pe cap, purtau iarna căciuli de blană, vara pălării sau șepci, iar ca încălțăminte opinci. Serviciul și traiul în paza frontierei erau grele, din cauza sărăciei provocate de birurile plătite marilor puteri suzerane, de întreținerea armatelor acestora și de războaiele purtate de acestea pe teritoriile ambelor provincii românești.

Era deci întemeiată plângerea din memoriul lui Dimitrie Brătianu adresat guvernului și parlamentului Marii Britanii în anul 1949:

„... *Totodată, excelența Voastră nu ignoră activitatea diplomației ruse, chinuind nemilos, mai bine de un secol, pe locuitorii de treabă ai Moldo-Valahiei, care au sărăcit atât de des aprovizionând armatele rusești ...*”⁴⁵.

La fel au procedat și Imperiul Otoman și cel Habsburgic, de câte ori și-au impus alternativ dominația în Principatele Dunărene.

⁴² Ibidem, p. 108.

⁴³ Ibidem, pp. 109-112.

⁴⁴ General Cornicioiu Grigore ș.a., *op. cit.*, p. 31.

⁴⁵ Sever Neagoe, *op. cit.*, p. 165.

4. Reorganizarea din anul 1850 a grănicerilor Țării Românești

Efortul îndeplinirii misiunilor de pază pe distanțe mari și în condițiile de viață menționate, făceau imposibilă desfășurarea programului de pregătire a militarilor repartizați serviciului la graniță conform prevederilor Regulamentului Ostășesc pentru Miliția Pământenească anexat la Regulamentul Organic. De aceea, militarii din această categorie rămâneau sub nivelul de instruire al celor repartizați misiunilor din interiorul țării. Totodată, Țara Românească avea nevoie să-și dezvolte Armata și nu dispunea de resursele financiare necesare creării de unități cu o instruire mai bună, paralel cu menținerea grănicerilor militari la frontieră, întreținuți din bugetul statului, când serviciul de pază a frontierei putea fi îndeplinit de cetățeni civili, în schimbul unor servicii mai puțin costisitoare pentru stat, atrăgând și contribuția moșierilor, arendașilor și mănăstirilor cu mari suprafețe agricole limitrofe cu granița.

Era nevoie de o nouă organizare atât a grănicerilor, cât și a sistemului de

pază a frontierelor, pe baza învățămintelor rezultate din perioada celor 18 ani care trecuseră de la organizarea acestora în anul 1832 în cadrul armatei pământenești, cât și a tot ce se putea aplica din experiența anterioară în acest domeniu. Acest lucru s-a realizat, în anul 1850, de către domnitorul Barbu Dimitrie Știrbei (1849-1856), care a organizat temeinic instituția grănicerilor, îndrumată îndeaproape și supravegheată de el, în anii următori, independentă de restul miliției.

Aceasta fiind a doua acțiune de schimbare structurală și a efectivelor, precum și a procedeele de pază a frontierei, dicționarul limbii române și logica firească a lucrurilor ne obligă s-o numim „reorganizare”, chiar dacă în Legea specială elaborată în acest scop în anul 1850, sub oblăduirea domnitorului Barbu Dimitrie Știrbei, i se spune „organizare”.

Iată, în continuare, așa cum au fost traduse, partea de introducere și articolele 1 și 2 ale acestei Legi, din care rezultă concepția fundamentală a reorganizării respective⁴⁶:

„Spre a se da strejuirii granițelor o organizație mai sistematică și oștirii un mijloc de mai numeroasă centralizație de oameni, ca să poată pune în lucrare cunoștințele ce cu atâta osteneală dobândesc cinurile (gradele) ostășești de la comenzile de învățătură, alt mijloc nu este decât a i se ridica sarcina strejuirii Dunării și a se lăsa după legiuire pe seama satelor, afară de 13 pichete în distanța Brăilei, 12 în a Ialomiței, din neajungerea satelor, carantinele și 2 pichete la Giurgiu, care vor rămâne pe seama oștirii; spre acest sfârșit dar, se cuvine a se lua următoarele măsuri:

⁴⁶ General Cornicioiu Grigore ș.a., *op. cit.*, pp. 36 și 39-40.

Art. 1 – Fiind că numărul picheturilor pe Dunăre rămâne de 222, pe granița Austriei 151 și pe a Moldovei de 103, să se orânduiască comisii speciale de oameni cu cunoștințe de localități și însoțite de un topograf care privind după cele mai înlesnitoare mijloace să se însemneze numărul satelor și al familiilor hotărâte la strejuirea acestor granițe, păzindu-se cât mijloacele vor ierta și puțința va fi temeiul legiurii; se orânduiesc familii 120 în socoteala unui pichet; și apoi aceste sate alegându-și chiar din sânul lor pentru linia Dunării de fiecare pichet câte 22 de oameni, pentru granița Austriei câte 14 și pentru a Moldovei câte 7, adică 4-2 și unul de rezervă străjuitori statornici; însă să fie în vârstă de la 20 la 40 de ani și vrednici de a purta arme, care nu numai în numărul prescris pentru paznici statornici după cea de acum străjuire, să se pună la jurământul legiuit după legile carantinești, ci și toate satele de oaste câte se vor afla în cuprinsul distanții din lung și din lat, ca unele ce numai ele se îndatorează a da paznici pentru această trebuință de obștească folos.

Din rezervă, unul va fi căprar. Prisosul de 120 de familii de un pichet se va înclina cu alt sat ce va avea lipsă.

La picheturile după linia Dunării, să se așeze toate satele fără de excepție câte se află pe marginea acestui râu în depărtare de picheturile, la care se vor orândui de o distanță atât în lung cât și în lat nu mai mult decât până la 6 ceasuri, sau o poștă și jumătate, iar negăsindu-se trebuinciosul număr de sate în acest raion, atunci în acea linie la câte picheturi nu vor fi câte de ajuns, se vor orândui soldați din miliția țării fără a se face preschimbarea satelor în altă vreme decât după un period catagraficesc.

Art. 2 – Acești paznici urmând a se organiza cu un chip ostășesc să se întocmească în cinci batalioane a câte 4 roate (companii), adică 3 batalioane sau 12 roate de Dunăre și 2 batalioane sau 5 roate pe granița Austriei (...); acești străjuitori vor păzi cu rândul câte o săptămână fără a fi volnici a trimite alți oameni în loc decât în întâmplare de boală, lipsă ce se va împlini din rezervă; pot a se reînoui câte a cincea parte pe fiecare an prin cunoștința comandirilor respectivi și înțelegere cu departamentul din năuntru (...).

Din conținutul celorlalte articole din această Lege, rezultă următoarele măsuri de detaliu:⁴⁷

- pentru instruire, cunoașterea armamentului și menținerea disciplinei, la fiecare pichet era prevăzut câte un soldat din oștire care se schimba periodic;
- pentru linia Dunării și linia Carpaților, inclusiv la frontiera cu Moldova, exista câte un inspector colonel din armata activă. Aceștia primeau ordine de la șeful oștirii, în ceea ce privea paza frontierei și toate celelalte măsuri de ordin militar, gospodăresc etc.;
- batalioanele și companiile aveau câte un comandant și un ajutor, ofițeri activi sau în rezervă, subordonați celor doi comandanți ai liniei Dunării sau Carpaților în compunerea cărora se găseau și de la care primeau ordine;

⁴⁷ Ibidem, pp. 43-50.

- muniția și armamentul pentru toți străjuitorii erau asigurate de statul român, iar hrana străjuitorilor civili se asigura de fiecare aducând de acasă cele necesare pentru preparare la pichet. Militarii erau echipați și hrăniți prin grija unităților din care făceau parte;

- casele străjuitorilor erau scutite de câte 6 zile de lucru pentru întreținerea drumurilor și de alte dări și „angarale“ către moșieri, mănăstiri sau arendași, pentru locul pe care îl ocupa⁺⁾ construcția și curtea. Ei aveau și o soldă de 60 lei pe an;

- străjuitorii erau scutiți de clacă, de recrutare, de capitație și, nu puteau fi întrebuințați în alte slujbe decât în paza frontierei⁺⁾;

- la fiecare pichet erau prevăzuți 2 cai și o căruță din întreținerea obștii;

- în fiecare sat, exista câte un căprar care aduna oamenii la plecare în schimb, le verifica armele, muniția, echipamentul, starea de pregătire pentru serviciu și îi conducea la pichete, de unde se întorcea schimbul expirat;

- satele pichetașe erau obligate să participe la prinderea oricărei persoane ce trecea în România prin dispozitivul de la frontieră, fapt ce sporea grija fiecărui străjuitor să-și îndeplinească bine misiunea de pază în schimbul său;

- pentru paza frontierei pe linia Dunării, erau prevăzuți 4.884 de grăniceri civili cu schimbul, pentru frontiera cu Austria 2.156, iar pentru frontiera cu Moldova 721, total 7.761. Cei 721 grăniceri civili prevăzuți pentru paza frontierei cu Moldova erau cazați în rezervă la Brăila și folosiți în aceeași idee ca în legislația anterioară anului 1850;

- erau stabilite, de asemenea, măsuri de construire a clădirilor pentru cazarea pichetelor, precizându-se și sursele de finanțare pentru a nu împovăra satele, precum și celelalte capitole din buget.

Împuternicitul domnitorului Barbu Dimitrie Știrbei să reorganizeze grănicerii pe baza prevederilor prezentate mai sus în sinteză a fost reinvestit Alexandru Banov avansat între timp în gradul de colonel. El a îndeplinit și funcția de inspector al ambelor cordoane de frontieră în perioada respectivă. Considerându-și misiunea îndeplinită, el a demisionat la 26 mai 1851.⁴⁸

5. Organizarea pazei frontierei, pe baza Legii din anul 1850

Legea privind reorganizarea grănicerilor și a sistemului de pază a frontierelor Țării Românești, elaborată sub oblăduirea domnitorului Barbu Dimitrie Știrbei, a fost votată în divan la 23 iulie 1850. În porunca cu care a fost trimisă șefului Departamentului Dinăuntru se arăta: „*La 15 septembrie oștirea va preda paza granițelor peste toată întinderea în seama străjuitorilor, săteni chemând într-aceia*

^{+) „dări“ = taxe pentru că locuia în satul situat pe moșie; „angarale“ = corvezi; „recrutare“ = chemat la altă armă sau la dorobanți; „capitație“ = taxă pe cap de locuitor; „clacă“ = zile de muncă pe moșii, stabilite anual.}

⁴⁸ Ibidem, pp. 63-64.

zi printr-o religioasă țeremonie, dumnezeiască ajutorință”⁴⁹. De la acea dată, structura și dislocarea grănicerilor civili cu schimbul care au înlocuit grănicerii militari pe frontierele Țării Românești, a fost următoarea:⁵⁰

a. Inspectoria Dunării cu sediul în București, inspector maiorul Constantin Niculescu, de la 26 mai 1851;

- Batalionul I Calafat, cu 4 companii la: Turnu Severin, Gruia, Calafat și Bechet;

- Batalionul II Giurgiu, cu 4 companii la: Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu și Oltenița;

- Batalionul III Călărași, cu 4 companii la: Călărași, Gura Ialomiței, Polizești și Brăila.

b. Inspectoria de Munte cu sediul în București, inspector maiorul Iosif Boreli, de la 26 mai 1851:

- Batalionul IV Râul Vadului, cu 4 companii la: Vârciorova, Buliga, Râul Vadului și Giuvala;

- Batalionul V Predeal, cu 4 companii la: Predeal, Bratocea, Focșani și Vădeni.

Fiecare companie de pe linia Dunării avea câte 19 pichete x 22 de oameni, cele de pe linia Munților câte 25 x 14 oameni, iar cele de la frontiera cu Moldova câte 51 de pichete x 7 oameni.⁵¹

Subunități și efective		B.	Cp.	Pichete încadrate cu:			Efective		
				Civili	Militari	Total pichete	Civili cu schimbul	Militari	Total efective
Linia Dunării	Frontieră cu Imperiul Otoman	3	12	195 (x 22 civili)	27 (x 22 militari)	222	4.290	594	4.884 ⁵²
Linia munților	Frontieră cu Austria	2	7	154 (x 14 civili)	-	154	2.156	-	2.156
	Frontieră cu Moldova	-	1	103 (x 7 civili)	-	103	721	-	721 ⁺⁾
TOTAL		5	20	452 ⁵³	27	479 ⁵⁴	7.167	594	7.761 ⁵⁵

Vârsta civililor cu schimbul selecționați din satele pichetașe era de la 20 la 40 de ani. Pregătirea militară și de specialitate a acestora se executa în sate, pe schimburi, de către comandanții de companii și ajutorii acestora câte o zi de

⁴⁹ Ibidem, p. 51.

⁵⁰ Ibidem, pp. 57-60.

⁵¹ Ibidem, pp. 40-41.

⁵² Ibidem, p. 48.

⁺⁾ Simbolic. Se așteaptă Unirea.

⁵³ General Cornicioiu Grigore ș.a., p. 39.

⁵⁴ Idem.

⁵⁵ Ibidem, pp. 48-49 (În buget la p. 49 sunt prevăzute 6464 de străjuitori, față de 7.761 prevăzute la p. 48).

sărbătoare la două luni, pentru a nu le întrerupe activitățile gospodărești. La aceste convocări erau verificați asupra cunoașterii modului de executare a serviciului de pază, stării armamentului și modului de folosire a acestuia, ordinelor și legilor de frontieră în vigoare și li se aduceau la cunoștință cele nou apărute (dacă erau). De asemenea, executau trageri la țintă cu cartușe de război și li se făceau cunoscute constatările controalelor la alte pichete.

Pe timpul cât se găseau în schimbul de serviciu pe frontieră, erau pregătiți și controlați de militarul gradat din oștire, existent în fiecare pichet, care le verifica armamentul, ținuta, starea de curățenie și ordine, îi pregătea și îndruma la plecarea în misiuni, îi primea și îi asculta la înapoiere, le ridica armamentul, muniția și îi încadra în program.

Civili selecționați din satele pichetașe⁺⁾ pentru serviciul graniței erau organizați pe trei schimburi. Fiecare executa serviciul de pază ziua și noaptea, rămânând în pichet câte o săptămână. Următoarele două săptămâni se afla la domiciliu, pentru activități gospodărești, lucru la câmp etc. Tot în acest timp participa, într-o duminică, la programul de pregătire condus de comandantul companiei și era gata în permanență să intervină pentru prinderea infractorilor care treceau în România și nu erau descoperiți și reținuți de civili cu schimbul ce se găseau în dispozitivul de pază pe frontieră la pichete.

Serviciul de pază consta în executarea de patrulări pe itinerare bine stabilite, prin posturi fie la potecile ce conduceau către frontieră, iar ziua, prin observare din foișoare improvizate din lemn, sau din puncte dominante, care aveau câmp de vedere. Pentru legătura cu pichetele vecine și cu localitățile din care erau selecționați grăniceri civili cu schimbul, la fiecare pichet existau, în 1-2 foișoare, feștile confecționate din material textil sau din deșeuri de postav îmbibate în ceară sau petrol (țiței, păcură), care se aprindeau din ordinul șefului de schimb sau militarului din oștire repartizat pichetului, când erau descoperiți infractori neprinși (contrabandiști), sau când era amenințată integritatea teritorială a Principatului pe direcția respectivă.

După ce executau activitatea de control, de verificare a stării armamentului, muniției, averii subunității, dotării oamenilor și calitatea pregătirii acestora, comandanții de companii, batalioane și inspectorul cordonului consemnau constatările, măsurile luate sau cele ce se impuneau a fi luate de eșaloanele superioare, într-un registru special existent la pichet, și le raportau ierarhic.

În punctele de vamă, unde se executa controlul actelor de identitate, pașapoartelor, documentelor care însoțeau mărfurile, mijloacele de transport și animalele, se executa și controlul de sănătate al tuturor persoanelor, controlul veterinar și fitosanitar al animalelor și mărfurilor din trafic, de către specialiști proveniți din departamentele (ministerele) de resort. Aceste departamente pregăteau specialiștii ce le aparțineau și verificau modul cum se efectua controlul și

⁺⁾ Localitățile din care erau selecționați grănicerii civili cu schimbul în baza Legii, erau numite sate “*pichetașe*” sau “*grănicere*”.

cum se aplicau măsurile prevăzute în legile și instrucțiunile de resort. După control, vameșii aplicau taxele vamale pe care le încasau și le vărsau la bugetul statului.

În cazul descoperirii cazurilor de epidemii, epizootii, alterări de mărfuri sau diferențe calitative sau cantitative față de prevederile documentelor de însoțire, se aplicau – după caz – măsuri de carantină, de înapoiere a persoanelor, animalelor sau mărfurilor în neregulă, de interdicere a intrării în țară a persoanelor indezirabile, sau de interdicere a trecerii acestora în țările vecine. Indivizii aflați în urmărire erau reținuți imediat și predați organelor competente, pentru clarificarea situației. Șeful punctului de control, carantină și vamă era grănicer din compunerea unei linii fie a Dunării, fie a munților. Acest punct era, de fapt, o subunitate ce executa paza frontierei, îndeplinind misiuni specifice, deosebite de misiunile companiilor și pichetelor de grăniceri civili cu schimbul învecinate, dar făcea și paza frontierei, într-o fâșie bine stabilită, în dreapta și stânga punctului respectiv, și care avea responsabilitate vamală pe un front mult mai larg, ce cuprindea direcții și poteci de contrabandă păzite de grăniceri fără puncte de vamă. El avea în subordine întregul personal de toate specialitățile existente în punctul respectiv. Acest personal i se supunea în ceea ce privește disciplina și ordinea, dar, din punct de vedere al aplicării legilor de vamă și fiscale, depindea de departamentele de profil, fapt ce exprima dubla subordonare și ignorarea principiului unic de comandă.

În afara controalelor comandanților de companii, batalioane și inspectorilor de linie, Domnitorul Barbu Dimitrie Știrbei executa inspecții prin surprindere, la toate eșaloanele grănicerești, pentru a cunoaște cum se execută paza granițelor, a verifica justețea măsurilor cuprinse în lege și a le îmbunătăți, în cunoștință de cauză, prin porunci ce urmau fiecărei inspecții.

În anul 1850, el a stabilit ca, pe linia Carpaților, efectivul fiecărui pichet de grăniceri să fie de 39 de oameni împărțiți în trei schimburi a câte 13 (un caporal și 12 grăniceri cu schimbul), să execute paza frontierei vara, pe un rând de pichete, aproape de hotar, și iarna, pe alt rând de pichete situate mai jos, în locuri adăpostite. Întreținerea și hrana acestor oameni se aflau în seama a câte 223 de familii din raza fiecărui pichet.⁵⁶

Cele mai importante porunci prin care a fost completată Legea din 23 iulie 1850 au fost: **Porunca Nr. 63** din 1 iulie 1851, în al cărei cuprins se stabilesc „atribuțiile comandanților de puncturi“ (P.C.T.F.-urilor de mai târziu); de unde rezultă răspunderea comandantului (care era grănicer) de modul cum toți specialiștii din punct, inclusiv cei trimiși acolo de vamă, își făceau datoria în timpul serviciului; **Porunca Nr. 7** din 12 ianuarie 1852 privind selecționarea cordonașilor, responsabilitatea sătenilor care vor acoperi pe clandestini, examenele de căprar; uniforme cordonașilor, revizia armelor etc.; **Porunca Nr. 8** referitoare la modul de executare a pazei frontierei la pichete și aplicarea unor măsuri în punctele de control, precum cele ce priveau disciplina și ordinea interioare în toate categoriile de subunități.⁵⁷

⁵⁶ Ibidem, p. 63.

⁵⁷ Ibidem, pp. 64-66.

De asemenea, din aceste porunci mai rezultă că pichetele și punctele de control erau subunități din compunerea Cordonului Dunării și – respectiv – a Cordonul Munților, subordonate comandanților și inspectorilor de grăniceri care cooperau cu departamentele vămile, sănătății, poliției, dorobanților și cu organele locale administrative de stat. Nu exista în acea perioadă poliție de frontieră așa cum se încearcă a se acredita astăzi această falsă idee⁵⁷.

Analizând evoluția relațiilor dintre marile puteri vecine și statutul Țării Românești, domnitorul Barbu Dimitrie Știrbei, pe baza resurselor umane și materiale ale Principatului, își întărea armata și, bineînțeles, grănicerii. Până în anul 1853, el a înființat câteva unități de linie și a mărit efectivele pichetelor de pe linia Carpaților Meridionali, de la 39 de grăniceri civili cu schimbul, cât aprobasese în anul 1850, la 42 (un sergent sau caporal, 12 soldați și un om de rezervă în fiecare schimb).⁵⁸

Pentru întărirea pazei și controlul navigației pe Dunăre, în anul 1850, s-au mai adăugat, celor 18 caice existente din anii anteriori, încă trei șalupe canoniere dislocate la Brăila, Giurgiu și Turnu (Măgurele n.a.) și, s-a înființat „Comandamentul șalupelor“, încadrat cu 4 ofițeri comandanți, 3 maiștrii, 7 subofițeri și 107 soldați, în total, 121 de oameni. La comanda acestei formațiuni de ambarcații grănicerești, care mai cuprindea și toate bărcile ce se găseau la pichete între Gura Siretului și Vârciorova, a fost numit locotenentul Constantin Petrescu și a fost subordonat Inspectoratului graniței Dunării.⁵⁹

La 21 mai 1853, Rusia a întrerupt relațiile diplomatice cu Turcia, datorită refuzului Porții de a acorda dreptul de protectorat asupra creștinilor ortodocși din Imperiul Otoman, cerut de țarul Nicolae. Ca urmare, după două luni, o armată rusă de 80.000 de oameni a trecut Prutul și a ocupat ambele Principate Românești începând astfel Războiul Crimeii (1853-1856), la care au participat, alături de Poarta Otomană, Franța, Marea Britanie, Prusia și Sardinia. Muntenia și Moldova au fost astfel atrase, în acest război, împotriva Rusiei.

La 14 iunie 1854, rușii au fost obligați să se retragă, principatele Române fiind ocupate de austrieci până în martie 1857, după Congresul de Pace de la Paris, semnat la 30 martie 1856, care a încheiat Războiul Crimeii și a deschis Munteniei și Moldovei perspectivele Unirii de la 24 ianuarie 1859, instaurând, pentru aproape doi ani, perioada căimăcămiilor și divanurilor ad-hoc.

Pe timpul Războiului Crimeii, revoluționarii pașoptiști din ambele principate românești au pregătit poporul pentru luptă în vederea înlăturării dominațiilor turcești, rusești și habsburgice, pentru înfăptuirea marilor transformări mult așteptate.⁶⁰

În Muntenia, grănicerii din satele situate pe malul stâng al Dunării s-au răsculat pentru a-și recupera drepturile prevăzute în Legea din 1850 pentru serviciul executat în paza graniței, drepturi care fuseseră anulate de moșieri,

⁵⁷) A se vedea conținutul integral al acestor porunci, în ultimul capitol al prezentei cărți.

⁵⁸ Ibidem, p. 63 și 73.

⁵⁹ *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op. cit. pp. 121-122.

⁶⁰ Ibidem, pp. 125-126.

mânăstiri și arendași. Aceștia încălcaseră Legea și poruncile domnitorului. Situația se va rezolva însă sub domnia lui Al. I. Cuza, după anul 1859⁶¹.

În anul 1853, pe linia pichetelor dintre Calafat și Gura Siretului, au fost desfășurate unități de linie, împreună cu care grănicerii, în pofida marilor lor nemulțumiri și proteste, au rămas în dispozitivele de pază și au deschis foc împotriva turcilor, interzicându-le să treacă fluviul pe teritoriul românesc. Pentru creșterea forței lor combative, efectivul tuturor pichetelor a fost dublat, repartizându-se și un număr îndoit de familii pentru întreținerea acestora. În anul 1856, armata și-a retras unitățile desfășurate la frontiera cu Imperiul Otoman învins, precum și efectivele din cele 27 de pichete din zonele Brăila, Ialomița și Giurgiu unde, prin Legea din 1850, serviciul de pază se executa cu militari din oștire, nefiind sate la distanțele care să permită selecționarea civililor cu schimbul. Începând din acest an, paza întregii frontiere a Munteniei, pe Dunăre, a fost încredințată exclusiv grănicerilor.⁶²

Congresul de Pace de la Paris din 25 februarie – 30 martie 1856 a înlăturat protectoratul rusesc din Principatele Române și, menținând suzeranitatea otomană, le-a pus sub garanția puterilor Europene participante la coaliția antirusă, creindu-le condiții să-și hotărască singure soarta în următorii doi ani de liniște relativă, până în anul 1859. Libera navigație pe Dunăre, instituită după aceste Congres, a adus românilor beneficii, conectându-i mai strâns la comerțul european pe apă.

6. Reorganizarea grănicerilor și a pazei frontierei Principatului Moldova, după Revoluția din anul 1848

Și în Moldova, reorganizarea Armatei Naționale, a grănicerilor și a pazei frontierei, deși s-a desfășurat în ritm mai lent, a urmărit întărirea autonomiei Principatului, realizarea climatului necesar unirii cu Muntenia și respectarea legilor vamale. S-a menținut însă, în general, sistemul adoptat în anul 1834 cu o oarecare sporire a efectivelor celor două regimente de infanterie ce fuseseră înființate la Iași și Botoșani și, a batalionului de infanterie de la Galați care, la izbucnirea Războiului Crimeii, și-au completat efectivele și au fost transformate în unități de linie. Batalionul de la Galați a fost transformat în regiment de linie și a participat, împreună cu grănicerii din acea zonă, la respingerea încercărilor armatei turcești de a trece Dunărea în sud-estul Moldovei, între gurile râurilor Prut și Siret.

În ceea ce privește paza graniței pe linia Carpaților Orientali, au fost întărite gărzile și s-a completat numărul acestora, ajungându-se la 9 pe trecători, la vămi și în carantine: Oituz, Palanca, Prisăcani, Dorna, Cornul Luncii, Nemerceni, Burdujeni, Mihăileni și Herța, unde executau serviciul de control cadre și militari în termen din oștire, precum și în cele 115 pichete și posturi existente între acestea, unde păzeau frontiera grăniceri civili cu schimbul (răzeși) din satele limitrofe stabilite prin legi, ca și în Țara Românească.

⁶² General Cornicioiu Grigore ș.a., *op. cit.*, p. 77, 79.

Domnitorul Grigore Alexandru Ghica (1849-1856) s-a preocupat de îmbunătățirea ordinii și disciplinei în pichete precum și de crearea unor condiții mai bune de cazare a grănicerilor. Din ordinul său, a fost construit în anii 1850-1852, la Târgu Ocna, un „castel” în care locuiau 70 de oameni din cei ce erau folosiți în paza frontierei.⁶³

Frontiera de sud a Moldovei cu Țara Românească pe Milcov și pe Siretul inferior era păzită simbolic în așteptarea marelui eveniment al Unirii, iar cea de est, cu Imperiul Rus, de la Noua Suliță în aval pe Prut până la confluența cu Dunărea, continua să fie nepăzită.

Problema cea mai complicată pentru Moldova a apărut în sud-estul Principatului, după semnarea, la Paris, a Tratatului de Pace din 30 martie 1856, care încheia Războiul Crimeii. Atunci Rusia fusese învinsă și înlăturată de la Gurile Dunării pentru a nu mai controla navigația pe fluviu către centrul Europei și a nu mai avea frontieră comună cu Imperiul Otoman, în scopul asigurării păcii și liniștii în această zonă europeană. Pentru triumful acestor deziderate, Tratatul amintit prevedea: „Art. XX (...) pentru a asigura mai bine libertatea navigației Dunării, Majestatea Sa împăratul tuturor Rusiilor consimte la rectificarea frontierei sale în Basarabia. Noua frontieră va pleca de la Marea Neagră, la un kilometru est de lacul Burna Sola (Burnaz n.a.), va ajunge perpendicular pe șoseaua Akerman (Cetatea Albă n.a.), va urma această șosea până la Valul lui Traian, va trece la sud de Bolgrad, va urca de-a lungul râului Ialpug până la Sărățica și va sfârși la Katamori (Cotul Morii n.a.), pe Prut (...). Art. XXI. Teritoriul cedat de Rusia, va fi anexat la Principatul Moldovei, în suzeranitatea Sublimei Porți (...).⁶⁴

Traseul stabilit în Tratatul de mai sus, delimita partea de nord-est a județelor Cahul, Bolgrad și Izmail, care reveneau la trupul Moldovei după 46 de ani de când fuseseră răpite de ruși odată cu întreg ținutul românesc dintre Prut și Nistru (în anul 1812)⁶⁵. În cursul lunii februarie 1857, a fost delimitat, în teren, traseul descris mai sus între Imperiul Rus și Imperiul Otoman⁶⁶, când s-a constatat că autorii acestui Tratat pierduseră din vedere faptul că, în anul 1829, prin Tratatul de Pace de la Adrianopol, încheiat între aceleași imperii, s-a stabilit ca frontiera dintre ele, la Gurile Dunării, să treacă pe Brațul Sfântu Gheorghe. Astfel, în 1856, Moldova primea nu numai cele trei județe ci, și întreaga deltă a Dunării. Se făcea astfel involuntar dreptate istorică prin aceea că românii recuperau Delta prin care Mircea cel Bătrân, cucerind-o de la tătari (1386-1387) și genovezi (1403)⁶⁷, a desăvârșit crearea statului feudal Țara Românească.

Sesizând această „eroare”, plenipotențiarilor acelora și mari puteri garante; într-o altă Conferință, la Paris, în anul 1857, au introdus, în Protocolul încheiat, formularea potrivită căreia (...) insulele cuprinse între diferite brațe ale Dunării la

⁶³ *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op. cit., p. 125.

⁶⁴ Ghenadie Petrescu și D. A. Sturdza, *Acte și documente relative la Istoria Renașterii României*, vol. II, București, 1889, p. 1078, 1081-1082.

⁶⁵ Ibidem, pp. 296-302.

⁶⁶ A. D. Xenopol, *Istoria Românilor*, vol. XIII, București, 1930, p. 232.

⁶⁷ Sever Neagoe, *op. cit.*, p. 63.

gura sa și formând delta acestui fluviu, în loc de a fi anexate Moldovei cum se stipulează în articolul XXI al Tratatului de la Paris, vor fi puse din nou sub suzeranitatea imediată a Înaltei Porți de care au depins înainte”.⁶⁸

În consecință, în anul 1857, Moldova și-a rectificat a doua oară hotarul de sud-est, mutându-și frontiera pe Brațul Chilia, și a dislocat un batalion de linie de la Galați la Izmail. Paza frontierei pe exteriorul celor trei județe retrocedate de ruși în 1856 va fi însă organizată pe alte principii, după Unirea cu Țara Românească de la 24 ianuarie 1859.⁶⁹

⁶⁸ Ghenadie Petrescu și D. A. Sturdza, *op. cit.*, vol. III, 1899, pp. 1031-1033.

⁶⁹ *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op. cit., p. 127.

Capitolul VI

FRONTIERELE ȘI GRĂNICERII ROMÂNIEI ÎN PERIOADA 1859-1904

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

General de brigadă (r) Ilie TENDER

1. Consolidarea Unirii, întărirea puterii de apărare a statului

Unirea de la 24 ianuarie 1859 a Munteniei cu Moldova nu a însemnat doar o simplă desființare a graniței de pe Milcov și contopirea acestora într-o singură țară pentru-că locuitorii lor erau de același neam, foloseau aceeași limbă, aveau aceleași obiceiuri, erau născuți pe pământul ancestral al strămoșilor, aveau aceeași rădăcină culturală etnică și teritorială. Ea a adus poporului român, care a săvârșit-o împlinind voința milenară a înaintașilor săi, primul stat național unitar modern la dimensiunea geografică și politică posibile ale timpului de atunci, precum și descătușarea uriașelor energii ale dorinței de cucerire a independenței naționale și de înfăptuire a unor obiective majore în plan economic, politic, social și al apărării naționale.

Domnitorul A.I.Cuza, miniștrii și colaboratorii săi apropiați și devotați au avut în vedere că marile imperii vecine – Otoman, Rus și Habsburgic – prezentau oricând un pericol pentru tânărul stat românesc, a cărei existență presupunea abolirea statutului de vasal al Porții și constituia exemplu pentru populația românească de dincolo de Carpați și de peste Prut, care lupta pentru înlăturarea jugului străin și pentru unirea cu Țara Mamă. De aceea, Mihail Kogălniceanu spunea: „*Interesele patriei noastre reclamă să avem o armată în stare de a ne apăra hotarele și autonomia*”.¹⁾ Politica militară a lui Cuza, urmarea cu prioritate realizarea acestui obiectiv, concomitent cu celelalte reforme ce au caracterizat perioada deosebit de importantă a domniei lui.

Frontierele Principatelor Unite, după 24 ianuarie 1859, erau situate pe următorul traseu²⁾: Din punctul Noua Suliță, pe Prut, către sud-vest, cu numeroase cotituri, lăsând pe teritoriul românesc localitățile Buda, Ițcani, Capul Codrului, până la punctul Tezna Împuțită, de unde se îndreapta către sud-est, pe linia de despărțire a apelor de pe crestele Carpaților Orientali, până la întorsura Buzăului, către vest, pe crestele Carpaților Meridionali, până la izvoarele Cernei, de unde cotea către sud, pe pârâul Bahna, până la confluența cu Dunărea. De acolo, continua, în aval, pe șenalul navigabil al fluviului, până la vărsarea Brațului Chilia în Marea Neagră, pe canalul Starâi Stambul; continua către est, cuprinzând printr-un ocol, Insula Șerpilor, pe la 6 mile marine larg; revenea pe teritoriul Basarabiei, la 1 km est de locul Burna Sola (Burnaz), de unde se orienta larg către nord-vest,

până la sud de Bolgrad, și apoi, către nord, pe râul Ialpug, până la Sărățica, și intra, pe mijlocul pânzei de apă a râului Prut, la Cotul Morii (10 km nord de Fălciu de pe malul Românesc). Din acest punct, continua, în amonte, râul Prut, până la Noua Suliță. Lungimea frontierelor românești la acea dată și punctele de delimitare a lor cu imperiile vecine și Marea Neagră erau următoarele:

Nr. crt.	State vecine	Km. de frontieră	Puncte principale de delimitare
1	Cu Imperiul Habsburgic	1.000 km	Noua Suliță pe Prut, Tezna Împuțită, Crestele Carpaților Orientali și Meridionali, râul Bahna până la confluența cu Dunărea.
2	Cu Imperiul Otoman	1.030 km	Confluența râului Bahna cu Dunărea, în aval pe senalul navigabil al fluviului și pe Brațul Chilia.
3	La Marea Neagră	80 km	Gura canalului Starâi Stambul, inclusiv insula Șerpilor, 1 km. est Lacul Burna Sola (Burnaz).
4	Cu Imperiul Rusiei	780 km	1 km. est Lacul Burna Sola (Burnaz) Cotul Morii, în amonte pe râul Prut până la Noua Suliță.
	Total:	2.890 km	

Se știe că, în vara anului 1859, s-a deschis tabăra de instrucție de la Florești, unde au fost chemați și 4.200 de grăniceri, care au refuzat însă să se prezinte, fiind revoltați din cauza moșierilor, arendașilor și mănăstirilor ce le anulasera drepturile prevăzute în Legea din 23 iulie 1850. În urma măsurilor ordonate de noul domnitor și a luării la cunoștință de reformele ce urmau, mai ales de cea mai importantă pentru ei (care erau țărani cu schimbul în paza granițelor) – împrăștierea –, răscoala s-a liniștit și, în seriile următoare, au venit la Florești pentru instruire, câte 400 de grăniceri (40 de fiecare companie).

Până în anul 1864, paza frontierei s-a executat după regulile ce fuseseră stabilite separat în Muntenia și Moldova, fiind atent studiate de domnitor și de miniștrii săi, care au luat treptat și măsuri de îmbunătățire a ei, ce vizau pregătirea pentru o reorganizare de fond.

Începând cu bugetele pe anul 1860, s-au prevăzut în Muntenia „Fonduri pentru paza frontierei”, iar în Moldova „Bugetul graniței”, pentru plata și întreținerea următoarelor efective:³⁾

În Muntenia:⁴⁾ doi inspectori, colonei; doi subinspectori, maiori; un topograf, maior; doi șefi de cancelarie, căpitani; cinci comandanți de batalioane, maiori;

⁴⁾ Aveau organizare separată

douăzeci comandanți de companii, căpitani; douăzeci ajutor de comandanți de companie, locotenenți; 45 de sublocotenenți, ajutoari; 6.744 soldați grăniceri și 729 grăniceri, rezervă.

În Moldova:⁺⁾ doi comandanți, inspectori; 19 comandanți la barierele țării: Vădeni, Focșani, Soveja, Oituz, Comănești, Bicăz, Prisacani, Dorna, Cornul Luncii, Nimercești, Burdujeni, Mihăileni, Mamornița, Rădăuți (Pрут), Sculeni, Cărpineni, Comrat, Cubeiu și Tatar Bunar.

Tot în acest an, s-au înființat pichete și s-a organizat paza frontierei pe Prut, între Noua Suliță și Fălciu. Paza frontierei de uscat și pe Dunăre, în sudul Basarabiei, a rămas provizoriu în grija armatei permanente care avea un batalion la Izmail.

În anul 1862, s-a desființat frontiera de pe Milcov, iar grănicerii din ambele principate unite au intrat în subordinea Ministerului de Război.

Până în anul 1864, toți grănicerii munteni și moldoveni au terminat pregătirea în comun cu întreaga armată în tabăra de la Florești și, au trecut la pregătirea pe serii în tabăra de la Cotroceni asupra problemelor de specialitate.

Efectivele grănicerilor au sporit permanent ajungând în anul 1864 la 107 ofițeri și 7.878 de grăniceri civili. S-au introdus cai în paza frontierei: 25 în Muntenia și 78 în Moldova.

ALEXANDRU IOAN CUZA,
domnitor al României (1859-1864)

În anul 1863, pe platoul de la Cotroceni, domnitorul Cuza a înmănat drapelele unor unități militare. Grănicerii din Muntenia au primit un drapel pentru Cordonul Munților și unul pentru Cordonul Dunării, înmănat colonelului Pavel Zăgănescu, fostul comandant al companiei de pompieri din Dealul Spirii în anul 1848. Cu această ocazie, domnitorul a arătat în cuvântul său: „*Steagul e România, acest pământ binecuvântat al Patriei (...) El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut și au crescut părinții și unde se vor naște copii voștri (...) Steagul este totodată trecutul, prezentul și viitorul țării, întreaga istorie a României.*”⁴⁾

O altă problemă importantă care l-a preocupat permanent pe domnitor și pe colaboratorii săi, a fost asigurarea suveranității țării, inclusiv prin precizarea traseului frontierei, conform uzanțelor internaționale. Pentru aceasta, domnitorul României a folosit calea diplomatică în relațiile cu țările vecine, obligate să respecte traseul menționat, și calea pregătirii grănicerilor și tuturor organismelor statului implicate în relațiile de orice fel cu alte state, cerându-le acestora să dovedească fermitate și exigență în descoperirea și sancționarea

cazurilor de încălcare a frontierei, de violare a teritoriului și, respectiv, să nu creeze facilități de nerespectare a normelor dreptului internațional la trecerea granițelor românești.

La sfârșitul anului 1859, Costache Negri, reprezentantul diplomatic al României la Constantinopol, a cerut organelor de resort ale Porții Otomane să fie restabilită linia de frontieră pe Dunărea Maritimă și pe Brațul Chilia, de-a lungul talvegului, nu pe malul stâng așa cum fusese fixată, nedrept, în anii 1829 și 1857. S-a aprobat, după îndelungate tergiversări, și s-a rectificat la 27 mai 1861. S-a amânat însă, până după anul 1878, cedarea a 40 de ostroave românești, ocupate de turci în anii 1856-1859, între Giurgiu și Calafat.

În același timp, a fost respinsă interdicția formulată de turci Principatelor Unite de a emite pașapoarte cetățenilor români, partea română amenințând cu interzicerea accesului în România a călătorilor posesori de pașapoarte otomane.⁵⁾ În anul 1860, Poarta a anulat această restricție.

Concomitent cu continuarea tratativelor cu Turcia pentru obținerea celor 40 de ostroave menționate, Ministerul de Externe Român a adus la cunoștință Porții Otomane, Curții de la Viena, și Țarului Rusiei că guvernul României a hotărât să respingă prin forță încălcările frontierelor și teritoriului său și a rezolvat în acest spirit trei grave încălcări ce au avut loc în acea perioadă la Ismail, Giurgiu și Vârciorova.⁶⁾

În consecință, s-a impus verificarea și precizarea în teren a parcursului liniei de frontieră, și cu celelalte două imperii vecine: cu Imperiul Habsburgic, de la confluența râului Bahna cu Dunărea, către nord-est, pe Carpați, și, în nordul Moldovei, până la Noua Suliță, pe Prut, și cu Imperiul Rusiei, din acest punct, în aval, pe râul respectiv, în sudul Basarabiei, până la un km est Lacul Burnaz.⁷⁾

Toate aceste precizări ale frontierelor, rezolvări de încălcări ale granițelor românești și tratative cu cele trei imperii vecine, puneau în evidență maturizarea poporului român, afirmarea lui ca subiect de drept internațional cu toate prerogativele după Unirea de la 24 ianuarie 1859, perfecționarea organizării lui statale, hotărârea conducerii lui de a asigura suveranitatea națională și integritatea teritorială, cât și ducerea la îndeplinire a tuturor reformelor care să conducă Țara cât mai degrabă pe calea modernizării.

2. Reorganizarea puterii armate. Unificarea grănicerilor României.

Reorganizarea puterii armate și unificarea grănicerilor din Moldova cu cei din Țara Românească era unul din obiectivele prioritare care desăvârșeau Unirea, perfecționarea puterii statale și deschideau calea cuceririi independenței naționale într-un timp cât mai apropiat. Se acționa intens pentru îndeplinirea celorlalte obiective care concureau la înfăptuirea reformei armatei, în scopul căreia se realizaseră treptat mai multe măsuri începând cu înființarea taberei de instruire în comun de la Florești, asigurarea unor fonduri la bugetele militare, unele creșteri de

efective, trecerea la împrumut, asigurarea drepturilor grănicerilor prevăzute în legile tradiționale, drepturi ce fuseseră anulate de moșieri, etc.

Concomitent cu rezolvarea pragmatică a problemelor dificile ale reformelor, domnitorul A.I. Cuza a avut permanent în vedere pregătirea treptată a armatei pentru unificare. Deoarece unificarea armatei însemna încheierea procesului Unirii Munteniei cu Moldova și în domeniul militar, deci întregirea puterii statale, domnitorul și colaboratorii săi considerau că evenimentul acesta trebuia bine pregătit, treptat, pas cu pas, pe măsura creșterii economice a Țării. În afară de pregătirile menționate mai sus (care începuseră din vara anului 1859), s-au importat din străinătate armament și alte materiale necesare dotării, în afară de cele ce s-au putut procura din producția internă pe care guvernul o stimula. Să nu uităm că 80% din armamentul, muniția de toate felurile, echipamentul și harnașamentul din dotarea Armatei Române, pe timpul participării la Războiul de Independență din anii 1877-1878, era asigurat din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

Apropiindu-se momentul desăvârșirii reformei în plan militar, A.I. Cuza preconiza ca Armata Română să fie structurată pe două componente tradiționale: **a.** oastea regulată și **b.** miliția, din care făceau parte grănicerii civili cu schimbul, și dorobanții. El considera grănicerii ca fiind o armă importantă și bine instruită care, pe lângă executarea pazei frontierei în schimburi istovitoare contra unei plăți care le ajungea cu greu să-și întrețină familiile, constituia o forță înarmată demnă de luat în seamă și, totodată, avea un rol hotărâtor în pregătirea militară a cetățenilor din localitățile limitrofe cu granița, făcându-i apti de încorporare în unitățile de infanterie, în caz de război. De aceea, le-a mărit efectivele și prevedea pentru ei condiții mai bune la unificare.

La 1 octombrie 1863, el îi scria lui Napoleon al III-lea – Împăratul Franței la aceea vreme –, că dispune de 12.000 de grăniceri înarmați și bine instruiți.⁸⁾

Napoleon al III-lea, împăratul francez (1852-1870) care îi purta lui Cuza profund respect pentru patriotismul său și coincidența de păreri cu ale sale în planul politicii europene, i-a sugerat, confidențial, în anul 1864, să-și concentreze în secret armata la Dunăre și să declare independența României de sub suzeranitatea turcească, promițându-i că Franța îl va susține pentru a adăuga, la Actul Unirii din anul 1859, încă un vis împlinit al românilor – Independența. Dar conținutul scrisorii a mai fost cunoscut și de Dimitrie Sturdza, secretarul domnitorului român. Acesta l-a destăinuit consulilor englez, german și austriac la București care au comunicat guvernelor respective acest aranjament important, fiind astfel publicat în presa din țările lor.

După ce a primit de la împăratul francez o scrisoare de reproș și un ziar londonez care comenta aranjamentul dintre el și domnitorul român, A.I. Cuza l-a chemat pe Dimitrie Sturdza și l-a întrebat: „Mișelule, ce publică ziarele engleze au fost cunoscute numai de Napoleon al III-lea, de mine și de tine. Care dintre noi este trădătorul? Și fără să aștepte răspunsul, l-a palmuit și i-a dat un picior în spate rostogolindu-l pe treptele scării palatului. Când l-a căutat să-l aresteze, nu l-a mai găsit. Acesta fugise la Giurgiu de unde a ajuns în Turcia pe care o servise în detrimentul țării sale. Comentând acest caz, ziarul românesc „Țara” din 31

octombrie 1903, conchidea: „Marele domnitor (...) voia unirea neamului românesc prin dezrobirea Transilvaniei și a tuturor provinciilor subjugate. Dacă nu a putut realiza acest țel, cauza a fost conjurația și trădătorii.”⁹⁾

Așa au zădărnicit trădătorii și complotiștii eforturile pe plan diplomatic ale domnitorului A.I.Cuza de a propăși în timp cât mai scurt România pe drumul cuceririi independenței și al modernizării. Evenimentul arătat mai sus pune în evidență intențiile Turciei, Austriei, Angliei și Rusiei față de România (țară rezultată prin Unirea Principatelor de la 24 ianuarie 1859), precum și strădaniile domnitorului român de a le contracara prin relațiile sale diplomatice cu celelalte țări europene, în special cu Franța.

Referitor la preocupările permanente pentru reforma armatei ale domnitorului Cuza, care erau concomitente cu desăvârșirea celorlalte reforme, în februarie 1864 a fost supus dezbaterii Parlamentului proiectul „Legii Pentru Organizarea Puterii Armate în România”. Acest proiect cuprindea, între altele, și unele măsuri privind reorganizarea grănicerilor. Proiectul nu a fost însă sancționat de domnitor din cauza unor reacții la Constantinopol și în capitalele țărilor garante. Totuși, A.I. Cuza a considerat că organizarea unitară a grănicerilor români trebuia făcută neîntârziat, datorită decalajului organizatoric și funcțional al acestora din Muntenia și Moldova.¹⁰⁾ La 24 iulie 1864, el a semnat (și a intrat în vigoare) Decretul Nr. 82 cu următorul conținut:¹¹⁾

„Noi Alecsandru Ioan I

Cu mila lui Dumnezeu și voința Națională, Domnul Principatelor Unite Române

La toți de față și viitori sănătate!

Asupra raportului Ministrului Nostru Secretar de Stat la Ministerul de Resbel.

Luând în considerație avantajele ce aduce sistemul dupe care se află organizați grănicerii de dincoace de Milcov, prin care se va unifica organizarea puterii armate în toată România.

Am decretat și decretăm:

Art.1 Se înființează în România de peste Milcov grăniceri organizați și administrați ca cei de dincoace de Milcov.

Art.2 Toți grănicerii întruniți din România se vor împărți în patru inspectorii:

Rezidența inspectorii 1, va fi la Giurgiu

Rezidența inspectorii 2, va fi la Iași

Rezidența inspectorii 3, va fi la Piatra

Rezidența inspectorii 4, va fi la Pitești

Art.3 Inspectoriile se vor compune după cum urmează:

Inspectoria I, de 4 batalioane, având Stat-Major lor.

1. Batalion la Calafat

2. Batalion la Giurgiu

3. Batalion la Brăila

4. Batalion la Ismail

Inspectoria II, de două batalioane, având Stat-Major lor.

1. Batalion la Bolgrad
2. Batalion la Ștefănești

Inspectoria III, de două batalioane, având Stat-Major lor.

1. Batalion la Fălticeni
2. Batalion la Ocna

Inspectoria IV, de două batalioane, având Stat-Major lor.

1. Batalion la Predeal
2. Batalion la R. Vâlcii

Art.4 Și cei din urmă; Ministrul Nostru de Resbel, este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

ALECSANDRU IOAN I

MINISTRU DE RESBEL
General MANU

Nr. 892

24 iulie 1864”

Totodată s-a stabilit că grănicerii fac parte integrantă din armată și se află sub autoritatea nemijlocită a Ministrului de Război. Prin acest Decret, după cum se vede, nu s-a creat Poliția de Frontieră Română de astăzi care, în mod eronat și-a ales ca sărbătoare ziua de 24 iulie. Prin acest document juridic de importanță națională, s-a încheiat și provizoriul dispozitivului de pază la frontiera cu Imperiul Rusiei pe Prut și în sudul Basarabiei, dispozitiv care a fost creat între anii 1856-1864 la început cu caracter provizoriu, deoarece, pe timpul aplicării Regulamentului Organic, frontiera de pe Prut era nepăzită, în perspectiva anexării la Rusia a Principatului Moldova, iar cea din sudul Basarabiei a existat doar după anul 1856.

Pentru aplicarea întocmai a Decretului de mai sus, Ministrul de Război, generalul Alexandru Manu, a stabilit dispozitivul de pază al celor 10 batalioane de grăniceri astfel:¹²⁾

INSPECTORIA/BATALIONUL, DISLOCAREA	NUMĂRUL DE COMPANII ȘI DISLOCAREA ACESTORA
1/1 Calafat	4 companii, la Severin, Gruia, Calafat și Bechet;
1/2 Giurgiu	4 companii, la Turnu, Zimnicea, Giurgiu și Oltenița;
1/3 Brăila	4 companii, la Călărași, Gura Ialomiței, Polizești și Brăila;
1/4 Ismail	4 companii, la Galați, Reni, Ismail și Chilia;
2/1 Bolgrad	4 companii, la Tatar-Bunar, Cubeiu, Comrat și Carpineni;
2/2 Ștefănești	4 companii, la Sculeni, Ștefănești, Rădăuți (Prut) și Mamornița;
3/1 Fălticeni	4 companii, la Mihăileni, Nimercești, Cornul Luncii și Dorna;
3/2 Ocna	4 companii, la Prisăceni, Comănești, Oituz și Soveja;
4/1 Predeal	3 companii, la Bratocea, Predeal și Giuvala;
4/2 Râmnicu Vâlcea	3 companii, la Râul Vadului, Buliga și Vârciorova.

Companiile Reni, Izmail, Tatar Bunar și Cubeiul rămâneau în continuare în răspunderea armatei permanente.

Prin Decretul Nr. 900/1864, domnitorul a numit în funcții inspectorii, ajutorii acestora și comandanții de batalioane, iar prin ordin pe întreaga armată, ministrul de resort a adus la cunoștință organizarea, dislocarea și încadrarea cu ofițeri a Corpului de Grăniceri unificat, precum și modificările aduse ținutei. În același an, s-a luat hotărârea ca, la intrarea și ieșirea din țară a oricărui călător, pașapoartele să fie vizate numai de ofițerii de grăniceri.

În noiembrie 1864, A.I. Cuza a promulgat „Legea pentru Organizarea Puterii Armate a României”, care se deosebea de cea din februarie același an, și, în virtutea căreia, Oștirea Națională cuprindea: a) Armata permanentă cu rezervele ei; b) Milițiile, alcătuite din grănicerii civili cu schimbul și dorobanți. În timp de război, ambele componente intrau în Armata de operații.

În ce privește grănicerii, Legea prevedea să fie recrutați din locuitorii satelor de frontieră, cu vârsta între 20 și 26 de ani; durata serviciului la grăniceri era de 6 ani, timp în care se găseau o săptămână în misiuni de pază la pichete și două săptămâni acasă. Referitor la instruire, începând din anul 1863, s-a permanentizat pregătirea lor pe serii în tabăra Cotroceni. Instrucția continua apoi în satele pichetașe, după normele stabilite în Legea 1850, sub comanda comandanților de campanii și batalioane, iar în pichete, sub comanda gradaților din armata activă. La fiecare batalion, s-a prevăzut, în statul de organizare, câte un locotenent „cu armarea”, care pregătea ofițerii, subofițerii și gradații de la batalion, companii și pichete, în ce privește cunoașterea, întreținerea și folosirea armamentului, instrucția focului și tragerile, precum și metodică instruirii de către aceștia a grănicerilor civili din subunitățile de frontieră în afara pregătirilor în serii din tabăra Cotroceni, pe baza unor programe speciale.¹³⁾

Măsurile de organizare structurală, încadrarea cu ofițeri, subofițeri și efective de civili cu schimbul a grănicerilor de la toate frontierele realizate sub domnia lui A.I. Cuza și începute în anul 1860 au fost desăvârșite în anul 1864 prin Decretul și Legea descrise mai sus. Tot în acest an s-au încheiat: reforma agrară prin care au fost împrăștiți și grănicerii; s-au publicat Legea Administrației Locale, Legea Instrucțiunii Publice și, au intrat în vigoare codurile penal, civil și comercial; s-a înființat Universitatea din București, folosindu-se experiența celei din Iași, înființată în anul 1860.¹⁴⁾ La toate acestea s-au adăugat și controalele în teritoriu cu scop de verificare a modului de aplicare a legilor și de asigurare a drepturilor în special țăranilor de către proprietarii de pământ, creându-se astfel condiții ca industria, agricultura, învățământul și, în general, întreaga viață economică, socială și spirituală a Țării, să se înscrie ferm pe calea progresului și civilizației, fapt care a dus la creșterea popularității și simpatiei poporului român față de marele domnitor.

La 11 februarie 1866, Alexandru Ioan Cuza a fost detronat de o conspirație și, până la plecarea în străinătate, pe timpul călătoriei, cât și după ajungerea la Viena, i s-a propus să reocupe Tronul cu ajutorul armatei ce nu fusese angajată în pregătirea și înfăptuirea loviturii de palat, al unor mișcări de stradă sau cu sprijinul lui Napoleon al III-lea, ori să revină numai pe Tronul Moldovei la Iași, dar a refuzat cu

demnitate. El știa că, dacă ar fi primit, Țara ar fi fost cuprinsă de anarhie urmată de intervenția celor trei imperii vecine; s-ar fi desființat organele și ordinea de stat – și așa slăbită de abdicarea sa forțată –, s-ar fi destrămat Unirea realizată la 24 ianuarie 1859; iar România și-ar fi pierdut prestigiul internațional pe care și-l crease în cei 7 ani prin încheierea relațiilor diplomatice cu numeroase state și prin reformele interne edificate de el, ajutat de miniștrii și colaboratorii săi. Acestea erau sentimentele lui intime de iubire de țară, care l-au determinat să păstreze unitatea națională a poporului nostru, pentru a-i asigura cucerirea independenței de sub suzeranitatea otomană chiar fără el, alegând calea exilului în locul Tronului înconjurat de monstruoasa coaliție care l-a detronat.

La plecarea din București, în ziua de 15 februarie același an, luându-și rămas bun de la locotenența domnească și de la miniștrii, a afirmat: „*Să dea Dumnezeu să-i meargă Țării mai bine fără mine decât cu mine! Vă iert pe toți, domnilor! Trăiască România.*”¹⁵⁾

Ajungând la Predeal, trăsura care l-a dus de la București, a fost oprită lângă borna de hotar. Fostul domnitor a coborât cu tristețe, a privit înapoi spre munții de pe teritoriul românesc și, văzând grănicerul de la barieră în postul de santinelă, a îmbrățișat uniforma Armatei pe care el o adusese la nivelul corespunzător perioadei istorice în care se găsea Țara sa, a sărutat obrazul înlăcrimat al soldatului din post și, schimbând trăsura, a plecat de unde se va întoarce pentru a fi înmormântat în pământul Patriei sale pe care a iubit-o atât de mult.

La înmormântarea sa la Ruginoasa, Mihail Kogălniceanu a spus: „(...) *nu greșelile lui l-au răsturnat, ci faptele mari*”.¹⁶⁾

3. Grănicerii români după detronarea lui Cuza

Detronarea lui A.I. Cuza, a fost precedată de o perioadă frământată în viața socială a României, chiar și în Armată, determinată de faptul că moșierii și arendașii, sprijiniți de opoziție, ale căror interese erau prejudiciate de reformele domnitorului, au început să nu mai respecte legile. Problema țărănească nu fusese pe deplin rezolvată. Împroprietărirea unei părți dintre țărani, aplicarea Legii tocmelilor agricole și legii comunelor erau mereu amânate, iar beneficiarii acestora erau puși în situația de a nu mai primi nici măcar drepturile ce le reveniseră din vechile legiuri ce fuseseră abrogate.¹⁷⁾

Pe lângă aceste nevoi, care apăsau majoritatea populației țării, grănicerii suportau și starea deplorabilă a condițiilor de viață din pichete, fapt pentru care, fără a părăsi unitățile și subunitățile de pază a frontierei, s-au alăturat acțiunilor de protest la care trecuseră locuitorii satelor pichetașe, mai ales după detronarea domnitorului. În această situație, locotenența domnească, numită provizoriu să conducă România până la aducerea unui domn străin, a hotărât desființarea inspectorilor și a unui batalion de grăniceri înființate de Cuza, scoaterea grănicerilor de sub tutela civilă a Ministerului de Finanțe și subordonarea lor diviziilor teritoriale, pentru a putea fi supravegheate mai sigur.

Aducerea pe tronul României a lui Carol I, la 10 mai 1866, a găsit grănicerii în aceste acțiuni protestatare, situație care s-a agravat prin refuzul lor de a depune jurământul față de noul domnitor. Compania Calafat a refuzat să se deplaseze la Craiova în acest scop⁺⁾, iar atitudinea lor protestatară și de nesupunere, s-a extins în scurt timp, cuprinzând aproape toate companiile de pe Dunăre și pe cele de pe frontiera Carpaților.

„Nu mergem, pentru că noi am jurat credință lui Cuza. Cerem să ni se dea pe Ion I și nu vrem pe Carol” – strigau grănicerii și locuitorii din satele de frontieră.¹⁸⁾

Încercările de a liniștii starea de spirit, chiar ale generalului Gheorghe Magheru – revoluționarul de la 1848 –, nu au dus la nici un rezultat. Ca urmare, noul guvern, ce a urmat după locotenența domnească și după aducerea lui Carol I, a intervenit cu detașamentele de dorobanți și cu trupe din unitățile de linie și au reprimat mișcarea grănicerilor și țăranilor din Dolj și Romanați, apoi a celor din zona Brăilei. S-au făcut arestări și au fost trimiși în judecată cei bănuți că erau capii răscoalei; au fost desființate companiile Gruia, Calafat, Bechet, Polizești, Brăila și Galați; iar celelalte – inclusiv cele din Moldova –, au fost date provizoriu în compunerea unor unități de linie, grănicerii fiind practic desființați; Subordonarea s-a făcut după cum urmează:

Nr. crt.	Batalioane	Companii în compunere	La care divizie
1	1 Gr. Calafat	Gruia, Calafat, Turnu Măgurele, Zimnicea	Div. 6 Craiova
2	2 Gr. Giurgiu	Giurgiu, Oltenița, Călărași, Gura Ialomiței	Div. 1 București
3	3 Gr. Brăila	Polizești, Brăila, Galați	Div. 4 Galați
4	4 Gr. Bolgrad	Comrat, Cărpineni	Div. 4 Galați
5	5 Gr. Ștefănești	Sculeni, Ștefănești, Rădăuți, Mamornița	Div. 2 Iași
6	6 Gr. Mihăileni	Mihăileni, Nimircești, Cornu L, Dorna	Div. 2 Iași
7	7 Gr. Tg. Ocna	Prisăcani, Comănești, Oituz, Soveja	Div. 2 Iași
8	8 Gr. Predeal	Bratocea, Predeal, Giuvala	Div. 1 București
9	9 Gr. Vâlcea	R. Vadului, Buliga, Vârciorova, Severin	Div. 6 Craiova

Tot în anul 1866, s-au desființat batalioanele, companiile rămânând subordonate direct diviziilor, iar durata serviciului militar la grăniceri a fost reconfirmată la 6 ani.¹⁹⁾

La 19 ianuarie 1867, grănicerii au fost reînființați pe vechea structură asigurându-li-se o parte din drepturile prevăzute de Legea din 1850 și completate în timpul domniei lui Cuza.

S-au mai înființat în acel an două inspectorii:

1. *Piatra Neamț*, cu batalioanele Ștefănești, Mihăileni, Târgul Ocna și Predeal;
2. *Galați*, cu batalioanele Râmnicu Vâlcea, Calafat, Giurgiu, Brăila și Bolgrad.

^{+) Jurământul se depune pe centre stabilite de armată, unde erau aduse mai multe unități militare.}

Constatându-se însă că cele două inspectorii nu dau rezultate, au fost desființate în anul următor. Tot în anul 1866, s-au adăugat câte 8 oameni la pichetele din batalioanele Ștefănești, Mihăileni și Târgu Ocna, realizându-se, la fiecare pichet, câte 22 de oameni. Batalionul Bolgrad a rămas în continuare cu efective din armata permanentă.²⁰⁾

În anul 1868, a fost adoptată o nouă Lege a Organizării Puterii Armate în România, prin care grănicerii au rămas cu structura organizatorică din anul anterior, dar, împreună cu dorobanții, au construit *Corpul Grănicerilor și Dorobanților* în subordinea directă a Ministerului de Război, printr-un inspector cu aparatul său de conducere la Marele Stat Major. Efectivul lor a crescut de la 15.952, la 21.476 de oameni, pe seama măririi adâncimii fâșiei satelor pichetase la 30 Km. de la frontieră spre interior. Statul Român îi considera pregătiți pentru a fi folosiți pe câmpul de luptă.²¹⁾

În anul 1869, Grănicerii au rămas în aceeași organizare cu dorobanții în cadrul Ministerului de Război, dar li s-a mai adăugat în structură încă un batalion (al 10-lea, ca în timpul lui Cuza) și câteva companii. Totodată, s-a schimbat numerația batalioanelor: Batalionul 1 Predeal, 2 Giurgiu, 3 Călărași, 4 Ștefănești, 5 Mihăileni, 6 Târgu Ocna, 7 Târgu Jiu, 8 Calafat, 9 Brăila și 10 Reni. De asemenea, a fost întărită Flotila de Dunăre cu nava „Ștefan cel Mare” și 120 luntri importate din Belgia. Flotila de Dunăre era subordonată Ministerului de Război.

Analizând dezvoltarea grănicerilor în acest an (chiar dacă se găseau în același Corp cu dorobanții, dar cu conduceri separate în cadrul Ministerului de Război), rezultă că, față de anul 1868, s-a înființat un batalion la Călărași, numărul companiilor a rămas neschimbat, dar s-a întărit semnificativ Flotila de Dunăre, care se dădea periodic în întărire grănicerilor.

La începutul acestui an, a fost elaborat *Regulamentul Inspectorului de Grăniceri*, iar la 22 decembrie 1869, *Regulamentul Asupra Serviciului Grănicerilor*, care precizau mai bine atât atribuțiile comandanților de la pichete la batalioane, cât și ale inspectorului de la Ministerul de Război privind controlul eșaloanelor subordonate, modul de executare a serviciului de pază de către grănicerii civili, modul de desfășurare a instruirii acestora, precum și obligația lor de a urma cursul primar iarna în schimbul liber.²²⁾

4. Desființarea grănicerilor și înlocuirea lor cu dorobanții.

La începutul anului 1872, grănicerii au fost unificați cu milițiile în „Inspectorii comune”, fiecare din cele două părți fiind condusă de un inspector cu sediile la București, Iași, Craiova, Galați, pe lângă diviziile teritoriale.²³⁾ Era primul pas ce s-a făcut către desființarea lor.

În luna aprilie 1872, s-a trecut la aplicarea „Legii privind Organizarea Puterii Armate în România” care fusese sancționată și promulgată prin Înaltul Decret Nr. 691 din 27 martie același an.

În virtutea acestei Legi, Armata Română cuprindea 4 compartimente:

- a. Armata permanentă cu rezerva ei;
- b. Armata teritorială formată din grăniceri și dorobanți;
- c. Milițiile;
- d. Garda orașenească, pentru orașe, și gloatele, pentru sate.

Armata, în întregul ei, și grănicerii – parte componentă –, au răspuns pe deplin, așa cum va rezulta în continuare, cerinței Constituției din anul 1866, în temeiul căreia „(...) nici-o trupă străină nu va putea fi admisă în serviciul statului, nici ocupa teritoriul României, nici trece pe el, decât în puterea unei anumite legi.”²³⁾

Conform prevederilor Legii și Înalțului Decret sus menționate, grănicerii au luat denumirea de „dorobanți”; au fost desființate inspectorii, unitățile și subunitățile din compunerea lor; iar ofițerii și subofițerii din compunerea acestora, au devenit cadre permanente ale regimentelor și batalioanelor de dorobanți.

Caporalii și soldații din armata permanentă repartizați anterior de diviziile teritoriale companiilor și pichetelor de grăniceri au rămas pe loc și, sub comanda ofițerilor comandanți de companii și batalioane asigurați inițial de diviziile respective prin regimentele de dorobanți, ulterior de aceste regimente, vor continua paza fruntariilor călăuzindu-se de prevederile Regulamentului asupra serviciului grăniceresc editat în anul 1869.²⁴⁾

La 5 iunie 1872, au fost înființate 8 regimente de dorobanți, cu 33 de batalioane și 122 de companii din care numai 34⁺⁾ ale căror zone erau limitrofe cu frontiera, aveau atribuții grănicerești după cum urmează:²⁵⁾

Nr. crt.	Regimente și numărul comp. cu atribuții grănicerești	Dislocarea companiilor de dorobanți cu atribuții grănicerești
1.	R. 1 Dorobanți Craiova / 7 cp.	Cloșani, Vârciorova, Severin, Gruia, Calafat, Balta-Dolj, Bechet;
2.	R. 3 Dorobanți București / 6 cp.	Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Gura Ialomiței;
3.	R. 5 Dorobanți Brăila / 5 cp.	Brăila, Balta-Brăila, Galați, Scoposeni, Comrat;
4.	R. 7 Dorobanți Iași / 5 companii	Băscu, Sculeni, Bivolari, Ștefănești, Ițcani;
5.	R. 8 Dorobanți Roman / 5 companii	Cornu-Luncii, Dorna, Prisăcani, Comănești, Oituz;
6.	R. 6 Dorobanți Focșani / una cp.	Soveja;
7.	R. 4 Dorobanți Ploiești / 3 companii	Predeal, Bratocea, Giuvala;
8.	R. 2 Dorobanți R. Vâlcea / 2 cp.	Râul Vadului, Buliga.

⁺⁾ Compania Comrat era cu efective din Armata permanentă.

Un regiment de dorobanți avea 3-4 batalioane, câte unul de județ, iar o companie se întindea pe frontiera corespunzătoare unei plăși.⁺⁺⁾

Constatându-se că o astfel de organizare nu dă, în paza frontierei, rezultatele corespunzătoare situației politico-militare în zona noastră geografică unde se pregătea un nou război între Imperiul Rus și Imperiul Otoman, în care România urmărea să-și cucerească independența, în anii următori, s-au făcut noi reorganizări prin care, până în anul 1876, cele 8 regimente de dorobanți (din cele 16, cifră la care ajunsese numărul acestora prin înființarea a încă 8 în perioada anilor 1872-1876), destinau, pentru paza frontierei, 47 de companii (în loc de 34, în anul 1872), cu 644 pichete, însumând un efectiv de 12.244 de oameni (dorobanți civili în cele 3 schimburi).²⁶⁾

O companie de dorobanți civili cu schimbul, avea câte 10-12 pichete, în raport de importanța sectorului de responsabilitate, iar fiecare pichet avea câte un caporal (sau sergent) comandant, un soldat instructor (ambii din armata activă) și câte 6-7 dorobanți civili cu schimbul din satele pichetașe (Total, în medie, 20 de oameni în 3 schimburi)²⁷⁾. După cum se vede, pazei frontierei, în acea perioadă, i se acorda o atenție deosebită, ceea ce înseamnă că statul român își afirma puternic propria-i identitate, pregătindu-se, așa cum s-a afirmat, pentru a-și cuceri, în cel mai scurt timp posibil, independența de stat.

Pentru participare la luptă, în caz de război, companiile de dorobanți mai aveau încă un efectiv instruit în satele de frontieră, unde existau organizate „căprării”, compuse din oameni inapți frontului, dar apți să poarte arme, mobilizați pe loc și conduși de primari.

La decretarea mobilizării, ei erau obligați să se prezinte la pichete, să preia serviciul de la dorobanții din subunitățile cu atribuții grănicerești și să execute paza și apărarea frontierei pe timpul cât aceștia se găseau plecați pe frontul operativ. La pichete, companii și la batalioane, rămânea doar un număr necesar de dorobanți, gradați și ofițeri, pentru a conduce buna desfășurare a serviciului prestat de milițienii din căprăriile menționate.

Când regimentele de dorobanți, ce se constituiau la începutul sau pe timpul războiului și din dorobanții subunităților cu atribuții grănicerești, se găseau pe câmpul de luptă, conducerea nemijlocită a serviciului de pază a frontierei executat de milițienii și dorobanții destinați pichetelor pentru această misiune se asigura de către comandanții părților sedentare ale regimentelor de dorobanți, prin înlocuitorii comandanților de batalioane rămași în capitalele de județe. De asemenea, primarii, preoții și prefecții răspundeau de securitatea graniței din zonele lor de competență, în fața miniștrilor de interne și de externe.²⁸⁾

Programul de instruire pentru dorobanții din pichete și companii unde întregul efectiv era provenit din foștii grăniceri, se deosebea de cel al dorobanților din celelalte unități, cu toate că și în acestea, majoritatea cadrelor și dorobanților în

⁺⁺⁾ Plasă. Subdiviziune organizatorică teritorială subordonată județului.

termen – mai ales în cele 8 regimente înființate în anul 1872 – erau „foști grăniceri”.

Rigurozitatea grănicerească a dorobanților din pichete a făcut ca pregătirea de specialitate, cea de luptă, precum și ordinea generală din această categorie de subunități ale Armatei Române să fie apreciate superlativ de domnitorul Carol I și de ministrul său de război, după ce primul inspectase compania Brăila, iar al doilea compania Giurgiu.²⁹⁾

Iată dispozitivul dorobanților cu atribuții grănicerești realizat la Frontierele României în perioada anilor 1872-1877:³⁰⁾

Nr. crt.	Numărul și dislocarea R. dorobanți	Batalionul de dorobanți și dislocare	Numărul companiilor de dorobanți cu atribuții grănicerești subordonate și dislocarea lor ^{*)}
0	1	2	3
1	Regimentul 1 dorobanți Craiova	B.1 Severin	4, la: Cloșani, Severin, Gruia și Câmpul;
		B.2 Calafat	3, la: Calafat, Balta-Dolj și Bechet;
		B.3 Calafat	2, la: Dăbuleni și Izlaz.
2	Regimentul 3 dorobanți București	B.4 Alexandria	2, la: Turnu Măgurele și Zimnicea;
		B.5 Videle	Una, la Giurgiu;
		B.6 București	Una, la Oltenița;
		B.7 Fetești	2, la: Călăraș și Gura Ialomiței;
3	Regimentul 5 dorobanți Galați	B.8 Brăila	2, la Brăila și Balta Brăilei;
		B.9 Bârlad	Una, la Galați;
		B.10 Izmăil	3, la Cahul, Tigheciu și Cotu Morii.
4	Regimentul 7 dorobanți Iași	B.11 Falcu	Una, la Podoleni;
		B.12 Iași	2, la: Bivolari și Sculeni;
		B.13 Botoșani	2, la: Ștefănești și Rădăuți Prut;
		B.14 Dorohoi	4, la: Mamornița, Buda, Mihăileni și Ițcani
5	Regimentul 8 dorobanți Ploiești	B.15 Suceava	2, la: Cornu Luncii și Dorna;
		B.16 Piatra Neamț	Una, la Prisăcani;
		B.17 Bacău	2, la: Comănești și Oituz.
6	Regimentul 6 dorobanți Focșani	B.18 Focșani	2, la: Vrancea și Soveja.
7	Regimentul 4	B.19 Buzău	Una, la Facia-Kei;

^{*)} Fiecare batalion mai avea în structura și alte companii care nu erau în localități limitrofe cu frontiera și nu aveau atribuții grănicerești.

	dorobanți Ploiești	B.20 Prahova	2, la: Bratocea și Predeal;
		B.21 Dâmbovița	Una, la Pietroșița;
		B.22 Muscel	2, la: Giuvala și Câmpulung Muscel.
8	Regimentul 2 dorobanți Râmnicu- Vâlcea	B.23 C. Argeș	Una, la Lovișteș;
		B.24 R. Vâlcea	Una, la Cozia
		B.25 Târgu-Jiu	2, la: Novaci și Vulcan.

Total, 8 regimente de dorobanți și 25 de batalioane, cu zonele de responsabilitate limitrofe cu frontiera și 47 de companii cu atribuții grănicerești. Dintre acestea, 44 erau încadrate cu dorobanții civili cu schimbul conduși, așa cum s-a arătat mai înainte, iar 3 (Cahul, Tigheciu și Cotu Morii) erau încadrate cu militari din Armata activă, constituind batalionul 10 Izmail.

Această organizare a pazei frontierelor românești a rămas valabilă până în anul 1878, când au intervenit modificări ale teritoriului și frontierelor românești. Din unitățile și subunitățile cuprinse în tabelul de mai sus au plecat dorobanții apți de luptă să-și aducă contribuția de sânge la cucerirea independenței României și, tot în acestea – cu modificări în sudul Basarabiei și în Dobrogea –, se vor înapoia, pe măsura degajării din misiunile de luptă îndeplinite la sud de Dunăre.³¹⁾

5. Participarea la războiul de independență

Începând cu luna ianuarie 1877, batalioanele din Regimentele 1, 3 și 5 dorobanți, ale căror companii cu atribuții grănicerești executau paza frontierei pe malul stâng al Dunării între Turnu Severin și Vâlcov, au primit în întărire, la fiecare pichet, câte 12-15 dorobanți și milițieni și câte doi cavaleriști din care au constituit:

- zilnic, câte o patrulă călare în raionul fiecărui pichet și câte o patrulă de cercetare pe malul fluviului;
- fiecare companie, câte o gardă mare de 60-70 de dorobanți, pregătită să intervină în cazul în care turcii ar încălca frontiera, și câte o gardă interioară pentru apărarea localităților de reședință;
- toate pichetele de pe malul românesc, au trecut la pază cu măsuri speciale de a supraveghea mișcările trupelor otomane pe malul drept la Dunării, de a asigura controlul navigației și de a interveni în situația că formațiuni turcești ar încerca să treacă pe teritoriul nostru în raioanele lor.

Concomitent, cu efective proprii și cu ajutorul populației locale – deseori amenințate de jafurile unor bande de pe malul opus mai ales noaptea –, dorobanții au amenajat lucrări geniste de apărare pe malul Dunării în zonele localităților: Calafat, Bechet, Corabia, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Piuța Petrii, Brăila, Galați, Reni și Izmail, unde malurile și comunicațiile favorizau

trecerea trupelor turcești pe teritoriul României, pentru acțiunile militare ce se așteptau.

Astfel, începuseră treptat măsurile inițiale de acoperire a frontierei în cadrul căreia comandanții batalioanelor, companiilor de dorobanți și ai porturilor dunărene raportau ierarhic datele obținute prin observare privind pregătirile forțelor otomane pe malul drept al Dunării, mai ales în timpul desfășurării tratativelor cu caracter militar între delegațiile Imperiului Rusiei și României din primăvara anului 1877. În lunile februarie-mai ale aceluși an, dorobanții au raportat, prin telegraf direct, lui Mihail Kogălniceanu – așa cum primiseră ordin –, că, în porturile de pe malul drept al Dunării, turcii au adus peste 65.000 de soldați, au descărcat aproximativ 1.800 tone de muniție și fortificau insula Hopa de unde să treacă la acțiune pentru crearea unui cap de pod pe teritoriul nostru la Chiciu.³¹⁾

După semnarea, la București, a Convenției româno-ruse privind trecerea armatelor rusești prin România (4 aprilie 1877)³²⁾, batalioanele de dorobanți, care aveau în compunere companii cu atribuții grănicerești pe Prut și pe frontiera de uscat din sudul Basarabiei, au rămas în sectoarele lor, cu misiunea să asigure ca deplasarea coloanelor Armatei Ruse de 200.000 de oameni, să se execute numai prin următoarele puncte de control treceri frontieră: Ungheni, către București; Beștimac, spre Galați – Călărași și Bolgrad, Cubeiul către Izmail și Chilia, pentru întărirea apărării Dunării dintre Călărași și Galați și, în continuare, dintre Gura Prutului și Vâlcov. Misiunea acestora era asigurarea flancului stâng și spatelui grupării principale de forțe rusești destinate primului eșalon de operație la sud de fluviul menționat.

Celelalte regimente românești de dorobanți au desăvârșit dispozitivul de acoperire strategică creat de dorobanții cu atribuții grănicerești cu câteva săptămâni înainte între Gruia și Călărași, dispunându-și fiecare forțele pentru respingerea eventualelor încercări ale turcilor de a trece Dunărea pe teritoriul românesc și a surprinde unitățile rusești nepregătite pentru luptă. Dispozitivul de acoperire strategică realizat în final de Armata Română, prin care și-a respectat obligațiile stipulate în Convenția amintită, avea următoarea structură:³³⁾

Corpul 1 Armată, între Gruia și Izlaz, cu:

- Regimentul 1 Dorobanți Craiova și populația locală aptă de luptă, pe linia Dunării, cu majoritatea forțelor grupate pe direcțiile Calafat, Balta, Bechet și Corabia. Între Calafat și Pristol, fusese dislocat încă din vara anului 1876 un corp de observație care coopera cu Corpul 1 Armată, acoperindu-i flancul drept;

- în eșalonul doi Batalionul 2/Regimentul 2 Dorobanți la Ciuperceni, și Regimentul 6 Dorobanți la Băilești, iar Regimintele 7 și 8 Dorobanți la Galicea Mare.

Corpul 2 Armată, între Izlaz și Călărași, cu:

- Regimentul 3 Dorobanți București, milițienii și populația locală aptă de luptă, pe linia Dunării, cu majoritatea forțelor grupate pe direcțiile Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu și Oltenița;

- în eșalonul doi, Regimentul 2 Dorobanți (minus Batalionul 2), la Roșiorii de Vede, Regimentul 11 Dorobanți la Daia, 12 Dorobanți la Stănești și 16 Dorobanți la Buciumeni.

La 11 aprilie 1877, trupele rusești au trecut frontiera în România prin cele 4 puncte menționate și, către sfârșitul lunii, au ajuns pe linia Dunării, între Turnu Măgurele și Călărași, au trecut în apărare numai în zonele orașelor de pe malul stâng și au luat în primire sectoarele de acoperire de la unitățile române de acoperire care au trecut la vest de râul Olt. Pe malul stâng al Dunării din acest sector, au rămas, în dispozitivul inițial de acoperire, numai batalioanele și companiile de dorobanți cu atribuții de graniță în sectoarele și raioanele proprii de responsabilitate.³⁴⁾

De la începutul lunii aprilie până după începutul lunii august 1877, dorobanții cu atribuții grănicerești rămași în acoperire, având înapoia lor oștile ruse care așteptau ordinul să treacă fluviul, au dus singuri lupte pentru acoperirea frontierei, respingând incursiunile, atacurile și încercările de debarcare ale turcilor pe malul românesc. Este legitimă aprecierea specialiștilor militari ai vremii că primii ostași ai Armatei Române care au înfruntat cele dintâi atacuri otomane la începutul Războiului de Independență, au fost dorobanții din paza frontierei. Iată doar câteva dintre cele mai sângeroase acte de viteză înfăptuite de ei în perioada premergătoare și inițială a războiului menționat³⁵⁾:

- la 14 aprilie 1877, au nimicit bandele de otomani trecute pe teritoriul nostru pentru a ocupa Ostrovul Dinu și a jefui satele Arsache, Chiselet și Chiciu;

- la 21 aprilie același an, au respins încercările turcilor de a debarca la Galați, Brăila, Oltenița, Bechet și Malul Roșu;

- la 26 aprilie 1877, artileria română a deschis foc de la Calafat, asupra artileriei turcești de la Vidin, arătând dorobanților că nu sunt singuri în acțiunile lor și că se apropie ziua cea mare a cuceririi independenței naționale de către România;

- la 30 aprilie, după 3 ore de încheștare, au fost respinse atacurile turcilor asupra Olteniței. Aici a murit în luptă soldatul Ilie Stancu – prima jertfă a dorobanților români din acest război;

- la 1 mai 1877, la Cetate și Brăila, au fost lovite și respinse încercările unor monitoare turcești de a debarca trupe pe malul românesc al Dunării;

- în aceeași zi, a fost rănit mortal, în lupta cu turcii care încercau să debarce la Izlaz, sergentul-major Florea Bejan, comandantul pichetului de dorobanți;

- la 5 mai același an, în lupte crâncene, au fost respinse formațiunile turcești care reușiseră să treacă pe teritoriul nostru și devastaseră pichetul Gârlița și Detunatul din zona Brăilei;

- în perioada mai-iunie 1877, după declararea independenței, dorobanții români au izgonit formațiunile turcești și au ocupat toate ostroavele stăpânite de acestea, creând condiții să fie folosite de unitățile rusești care au trecut Dunărea în primul eșalon operativ. Totodată, ei au executat și acțiuni ofensive, trecând Dunărea pentru incursiuni și pentru nimicirea unor obiective turcești. Concomitent, au repetat acțiunile de respingere cu succes a încercărilor otomane de trecere pe

teritoriul românesc la Corabia, Bechet, Izlaz, Ostroveni, Rast, Vrata, Gârla Mare, Desa, Calafat, Greaca și Brăila;

- pe frontiera cu Austro-Ungaria, au fost întărite pichetele de dorobanți cu efective, deoarece ungurii, nefiind de acord cu lupta românilor pentru cucerirea independenței, au trecut la atacarea pichetelor noastre din nordul județului Mehedinți, din Carpații de Curbură și din cei Orientali, primind replicile cuvenite din partea dorobanților și milițiilor ce preluaseră paza frontierei de la unitățile și subunitățile de dorobanți cu atribuții grănicerești plecate în raioanele de concentrare pentru trecerea Dunării. De menționat că, în întărirea pazei la frontiera cu Austro-Ungaria și în respingerea atacurilor ungurești la această graniță, un rol deosebit l-au avut căprăriile din localitățile de munte limitrofe.

Ungurii pregăteau, la Târgu Mureș, un detașament expediționar de 20.000 de oameni, pentru a lovi Armata Română din spate. În acest scop, au concentrat forțe la principalele trecători din munți, către sud și est, și au luat măsuri să interzică trecerea din Transilvania în România a cetățenilor de naționalitate română care doreau să se înroleze în Armata Patriei Mamă pentru a lupta împotriva turcilor în scopul cuceririi Independenței. Această interdicție nu a oprit trecerile frauduloase către România, ardelenii fiind primiți, verificați de dorobanți și îndrumați către raioanele de concentrare a voluntarilor. Dar, numai la intervenția diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu, Curtea de la Viena și guvernatorul de la Budapesta au renunțat la celelalte uneltiri împotriva dreptului României de a-și cuceri Independența.³⁶⁾

Operația de acoperire strategică a frontierelor României s-a încheiat către sfârșitul lunii iulie 1877, când Armata Rusă a început să treacă la sud de Dunăre. Cele două regimente de dorobanți, care aveau în compunere companii cu atribuții de graniță între Gruia și Călărași, le-au lăsat cu efectivele și rezervele, pe frontiera respectivă din raioanele lor de responsabilitate, cu misiunea de a executa fără întrerupere paza pe timpul și după trecerea Dunării la sud, de către Armatele rusești. Regimentul 1 Dorobanți Craiova (mai puțin forțele din pichetele și companiile dintre Gruia și Izlaz), a fost subordonat Corpului de Observație de la Calafat, pentru asigurarea flancului drept și spatelui grupării principale ce urma să opereze în Bulgaria. Celelalte forțe românești s-au regrupat la vest de Olt, în cadrul Armatei Operative, pregătindu-se pentru misiunile ulterioare.

Trecând la sudul de Dunăre, trupele rusești au ocolit garnizoanele turcești de pe malul Dunării care erau fortificate și apărate de unități militare puternice și și-au îndreptat forțele principale către Plevna. Aceasta era o localitate mare, bine fortificată cu redute, redane, tranșee, șanțuri de comunicație, șanțuri adânci, tuneluri, depozite și adăposturi pe mai multe rânduri; apărată de o puternică grupare de forțe condusă de generalul turc Osman Pașa, care comanda toate forțele otomane ce se găseau între Munții Balcani și Dunăre, legate între ele într-un sistem de comunicații și un plan de intervenție pentru apărarea reciprocă în cazul încercuirii de către inamic. Întreaga organizare și putere militară de apărare, de ofensivă, precum și așezarea geografică în teren frământat, acoperit, pe un

important nod de comunicații, confereau așezării respective caracter militar de localitate strategică.

Ajunse la Plevna, trupele rusești au fost epuizate în manevrele de realizare a unui dispozitiv de încercuire fără a cucerii vre-o fortificație periferică și, în scurt timp, s-au văzut în situația tragică de a fi lovite din spate și nimicite de forțele otomane situate în garnizoanele depășite prin ocolire după trecerea rușilor pe malul drept al fluviului, pe timpul înaintării lor în grabă către importantul obiectiv strategic. Rușii considerau ușor de cucerit acest obiectiv în scopul obținerii supremației în spațiul dintre Balcani și Dunăre, pentru a putea apoi înainta fără rezistențe către Constantinopol. Dar s-au obținut date c dinspre sud, traversau Balcanii alte forțe destinate nimicirii cercului rusesc din jurul Plevnei.

În această situație destul de gravă, Comandamentul rusesc, care refuzase propunerea conducerii române de a lupta împreună pe teritoriul bulgar împotriva forțelor otomane, văzând pericolul în care se găsea, a cerut insistent ajutorul românilor, rugându-i să treacă Dunărea și să acorde sprijin militar necesar rezolvării victorioase a dificultății în care fusese pusă Armata Rusă la Plevna.

Primind cererea de ajutor, Comandamentul român a definitivat organizarea Armatei de operații constituită din unitățile de linie, de vânători, de artilerie și din 11 regimente de dorobanți, toate regrupate la vest de Olt în perioada anterioară. În fruntea acestei Armate, a fost numit domnitorul Carol I. Descrierea în continuare a acțiunilor de luptă și faptelor de vitejie ale Armatei Române la sud de Dunăre, se va referi numai la regimentele de dorobanți, care fac obiectul prezentei lucrări.

CAROL I,
rege al României (1866-1882)

Pregătind armata operativă pentru operațiile ce urma să le desfășoare în perspectiva imediată, Comandamentul român a folosit cele 16 regimente de dorobanți astfel:³⁷⁾

- Regimentele 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15 și 16 (total 11), în armata angajată în lupte pe teritoriul bulgar;
- 3 regimente, în întărirea corpului de observație, care și-a extins frontul între Gruia și Izlaz, cu misiunea de a lovi cu foc cetățile Rahova și Vidin ținându-le sub amenințarea trecerii fluviului pentru a le cucerii, în scopul de a nu le permite să intervină cu forțe în sprijinul grupării turcești încercuite la Plevna;
- două regimente în interiorul țării cu misiunea ca, împreună cu părțile sedentare ale

unităților din alte arme, cu milițienii, căprăriile și populația din localitățile situate pe o adâncime de 30 km de la frontieră, conduse de primari, pretori și prefecți, să asigure securitatea granițelor cu Austro-Ungaria și Rusia. Totodată, să sprijine – la nevoie – gărzile locale și poliția în asigurarea liniștii și ordinii publice.

Regimentul 3 Dorobanți București care executa paza frontierei între Izlaz și Călărași, cu rezervele realizate dinaintea acoperirii strategice, a mai fost întărit cu

forțele și mijloacele necesare lovirii cetăților Nicopole, Șiștov, Rusciuc, Turtucaia și Silistra și ținerii lor sub amenințare, pentru a nu le permite să intervină în sprijinul grupării încercuite la Plevna.

Cele 11 regimente de dorobanți din compunerea armatei operative au fost concentrate în zona Corabia, de unde, între 12 și 16 august 1877, au trecut Dunărea, la sud, pe podul de la Măgura Siliștioara, și s-au îndreptat spre Plevna, unde, în seara zilei de 26 august, au ocupat baza de plecare la atac împotriva forțelor turcești ce se apărau cu îndârjire în cel mai puternic sector fortificat ce nu putuse fi cucerit de unitățile rusești în zilele anterioare.

Luptele pentru cucerirea Plevnei au durat până la 28 noiembrie 1877, timp în care dorobanții au cucerit prin impresionante acte de eroism și sacrificiu, în mod repetat, redutele Grivița 1, Grivița 2, Opanez, luptând la baionetă cu îndârjire și jertfindu-și astfel viața maiorii Ion Nicolae, Ion Grigorescu, locotenentul Grigore Gheorgheevici, sublocotenentii Nicolae Paciurea, Mihai Elefterescu, sergent Petre Mateescu și alți 129 de dorobanți morți și răniți care au căzut în primele asalturi asupra redutelor turcești. S-au distins în lupte, în mod deosebit, comandanții de batalioane: maiorii Dimitrie Luca, Dimitrie Macri, Alexandru Jipa, Ion Arabu; comandanții de companii: căpitani Panait Botez, Vasile Eremia, Gheorghe Andronescu, Gheorghe Dumitru, comandantul de pluton sergent Ion Grigore a Lucăi venit din funcția de comandat al pichetului Salcia și alți numeroși dorobanți proveniți din grănicerii cu schimbul, ale căror nume și fapte de vitejie nu pot fi cuprinse în lucrarea de față din lipsă de spațiu.

După bătălia de la Plevna, domnitorul român Carol I a decorat drapelele tuturor regimentelor noastre și un număr mare de ofițeri cu înalte ordine și medalii, iar țarul Rusiei a distins cu Ordinul „Sfântul Gheorghe” câte 2-3 dorobanți din fiecare companie.³⁷⁾

Pe timpul luptelor descrise, au existat, pe malul drept al Dunării, la Vidin, Lom, Palanca, Rahova, Nicopole, Rusciuc, Turtucaia, Silistra și, mai la sud, numeroase puncte întărite, fortificații și cetăți, ale căror efective turcești – așa cum s-a mai arătat –, puneau în pericol spatele trupelor româno-ruse de la Plevna, iar după căderea acesteia, primind întăriri de la sud de Balcani, puteau menține dominația otomană în Bulgaria, pune în dificultate încheierea conflictului ruso-turc și independența României.

După acțiunile de la Plevna, Regimentele 5, 6 și 8 Dorobanți, împreună cu Divizia 3 din care făceau parte, au fost trimise în țară, cu misiunea de a întări apărarea regimentului 3 Dorobanți dintre Izlaz și Călărași și de a ține sub foc garnizoanele Nicopol, Șiștov, Rusciuc, Turtucaia și Silistra, pentru a le interzice folosirea unităților turcești în scopul intervenției la Plevna sau trecerii Dunării în România, împotriva formațiunilor logistice ruso-române și învăluirii, din flancul stâng și spate, a dispozitivului de apărare al Corpului Român de Observație dintre Izlaz și Gruia, asigurând, totodată, podurile peste fluviu din acest sector.

Regimentele 4, 7, 9, 10, 11, 13, 14 și 16 Dorobanți, au fost îndrumate, împreună cu alte forțe, către cetățile Rahova și Vidin, pentru a captura sau nimici unitățile otomane ce se apărau acolo. De menționat că la efortul grupării de forțe

românești, în majoritate dorobanți, ce veneau de la Plevna asupra garnizoanelor turcești menționate, au contribuit substanțial și dorobanții de pe malul stâng al Dunării. Numai în fața cetăților Rahova și Vidin, au fost concentrate efective de 3.600 de luptători dorobanți și milițieni, unități de linie și de vânători întărite cu artilerie, care supravegheau permanent malul opus, respingeau incursiunile turcilor pe malul nostru și erau pregătite ca – la ordin –, să deschidă focul asupra obiectivelor turcești pe care le recunoscuseră din timp și să treacă fluviul pe teritoriul bulgar pentru a sprijinii cucerirea fortificațiilor amintite.

Concomitent cu atacul dinspre sud-est al grupărilor ce au sosit de la Plevna și au organizat mai întâi lupte cu fortificațiile otomane existente în cetatea Rahova la 8 noiembrie 1877, apoi, succesiv, la Lom, Palanca, la 17 noiembrie, la Vidin, Smârdan și Belogradcic (40 km sud de Vidin). La 9 ianuarie 1878, dorobanții din dispozitivul de apărare ce fusese organizat pe malul românesc împreună cu infanteriștii și vânătorii au forțat fluviul, sprijiniți cu focul artileriei, și au ocupat capete de pod pe malul drept din care au interzis deplasarea rezervelor inamicului între localitățile situate de-a lungul Dunării, contribuind în același timp cu foc și prin manevre la încercuirea, nimicirea și capturarea rezistențelor turcești din cetățile sus-menționate. La 11 februarie 1878, ultimele două cetăți (Vidin și Smârdan), din partea de nord-vest a viitorului stat bulgar vecin cu eliberatorii, au capitulat, luptele din această zonă încheindu-se cu un succes deosebit pentru unitățile românești în care ponderea au constituit-o cele 8 regimente de dorobanți.³⁸⁾

Dar lupta poporului român în cadrul Războiului de Independență pentru desăvârșirea victoriei împotriva oștilor otomane a continuat și la est de Olt între Izlaz și Călărași, unde Regimentele 5, 6, și 8 Dorobanți, constituite în Divizia 3 Infanterie, au întărit apărarea pichetelor Regimentului 3 Dorobanți existentă pe malul românesc al Dunării de la începutul perioadei acoperii strategice.

Cele 3 regimente au mai organizat și un detașament de luptă destinat nimicirii forțelor otomane din capul de pod creat la Chiciu, pe teritoriul nostru, au ținut sub foc și amenințare cu forțarea fluviului garnizoanele de la Rusciuc, Turtucaia, Silistra și au executat numeroase acțiuni de cercetare prin luptă, trecând pe malul drept, ziua și noaptea. În zilele de 13-15 ianuarie 1878, capul de pod amintit a fost lichidat în urma atacurilor repetate, turcii necapтураți fiind aruncați peste Dunăre prin înverșunate lupte la baionetă.

Impresionat de comportarea vitejească a dorobanților români, comandantul trupelor rusești staționate în România, generalul Drenteln, a scris comandantului Diviziei 3 Infanterie, colonelului Vlădescu: „*Vă felicit pentru purtarăe trupelor dumneavoastră în luptele de avantposturi de la Silistra.*”³⁹⁾

Pierzând orice speranță de intervenție peste Dunăre în România și fiind amenințați dinspre sud de unitățile rusești care începeau retragerea prin țara noastră către Rusia după semnarea armistițiului de la San Stefano, turcii au părăsit cetățile de pe malul drept al Dunării, creând condiții ca dorobanții români de la frontiera dintre Gruia și Gura Ialomiței să treacă la situația normală din a doua jumătate a

lunii ianuarie 1878, după aproape un an de încordare și de luptă, păstrând însă unele măsuri speciale impuse de prezența Armatei Rusești în România.

În celelalte sectoare de graniță, situația a rămas neschimbată până în lunile august-octombrie același an, când, după încheierea lucrărilor Congresului Păcii de la Berlin și evacuarea trupelor rusești, toate regimentele de dorobanți rămase la sud de Dunăre după încheierea operațiilor militare, au revenit în garnizoanele de reședință.⁴⁰⁾

În istoria Armatei Române, faptele de glorie ale dorobanților au fost înscrise la loc de cinste. Ei au dat ca jertfă cuceririi Independenței României, 2.231 de morți și aproximativ 3.300 de răniți, majoritatea din ei venind pe teatrul de acțiuni militare din Bulgaria direct de la tradiționalele noastre pichete.⁴¹⁾

6. Teritoriul, frontierele și evoluția pazei granițelor românești după Războiul de Independență

Încă de pe timpul desfășurării acțiunilor la sud de Dunăre, țarul Nicolae al II-lea al Rusiei a cerut domnitorului Carol I ca România să retrocedeze Rusiei județele Cahul, Bolgrad și Izmail în posesia cărora Moldova intrase în anul 1856 prin Tratatul de Pace de la Paris.⁴²⁾ Totodată, rușii au avertizat că, dacă România va refuza, va fi ocupată de armatele lor la întoarcere din Bulgaria.

În această situație, Carol I, refuzând cererea țarului, a pregătit Armata Română pentru ripostă și s-a adresat puterilor occidentale semnatare ale tratatului menționat, la intervenția cărora rușii au renunțat la planul lor, dar au găsit o altă cale de a amputa atunci țara noastră. Supărați că domnitorul Carol I și guvernul de la București nu le-au dat de bună voie cele 3 județe amintite, delegația română nu a fost primită la San Ștefano unde, în perioada 18 ianuarie – 3 martie 1878, delegațiile Rusiei și Turciei au elaborat în proiect preliminarile păcii prin care ambele imperii, și-au satisfăcut interesele în Balcani stabilind chiar frontierele între state, fără a solicita și părerea României care participase la lupte, pierzând în jur de 10.000 de oameni și fusese un aliat de nădejde al Rusiei în războiul cu Turcia. Nici la Congresul Păcii de la Berlin, România, cu toată împotrivirea delegației sale, nu a putut respinge aranjamentele din preliminarile păcii stabilite la San Ștefano fără acordul ei și, ca urmare, în tratatul de Pace semnat acolo au fost cuprinse următoarele prevederi: „(...) Art. 45. *Principatul României retrocedează Majestății sale Împăratul Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei, despărțită de Rusia în urma tratatului de la Paris din anul 1856, și care la apus se mărginește cu talvegul Prutului, iar la miazăzi cu talvegul brațului Chilie și cu gura Starâi Stambulului. Art. 46. Insulele formând Delta Dunării, precum și Insula Șerpilor, Sandgeacul Tulcei cuprinzând districtele Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hârșova, Kustenge, Medgidia, sunt întrupate cu România. Principatul mai primește afară de aceasta, ținutul situat la sudul Dobrogei până la o linie care, plecând de la răsărit la Silistra răspunde în*

*Marea Neagră, la miazăzi de Mangalia. Linia granițelor se va fixa la fața locului de Comisia europeană instituită pentru delimitarea Bulgariei (...)*⁴³⁾

Astfel, teritoriul României a suferit modificări în partea de sud-est după războiul de Independență din anul 1877-1878, amputându-i-se, de către Rusia, cele trei județe din sudul Basarabiei, în schimbul Dobrogei, fără Cadrilater, care fusese luată de ruși de la turci în contul datoriilor de război ale Porții către Imperiul Rusiei. Dobrogea, care devenea de drept istoric românilor din pământul cărora a fost smulsă de Imperiul Otoman în anul 1395, a revenit la trupul căreia îi aparținea, prin mâna rușilor în cadrul unei afaceri prin care foștii noștri aliați în războiul menționat „ne-au răsplătit” luându-ne pământul nostru din sudul Basarabiei, în schimbul pământului dintre Dunăre și Marea Neagră care era tot românesc, lăsat nouă de Mircea cel Bătrân, dar cu marginea de sud între confluența râului Lom cu Dunărea la imediat est de Rusciuc și Varna.⁴⁴⁾

Faptul că României nu i s-a dat Cadrilaterul Dobrogean, așa cum ceruse ministrul său de externe Mihail Kogălniceanu la Congresul de la Berlin din 1/13 iulie 1878, când i s-au amputat și județele Cahul, Balgrad și Izmail, a rămas în litigiu și va constitui motivul principal al intrării ei în al doilea război balcanic, când a văzut că se modifică frontierele țărilor din Peninsula Balcanică, iar Bulgaria, la a cărei eliberare românii au contribuit cu numeroase jertfe, amenințând cu ocuparea Dobrogei. Totodată, atitudinea Rusiei l-a convins pe domnitorul Carol I că imperiul Rus nu poate fi un aliat sigur în viitor și l-a determinat ca, după ce România s-a proclamat regat, să încheie tratatul secret de alianță politică și militară cu Austro-Ungaria, la 30 octombrie 1883.

După Războiul de Independență din anul 1878, cu toate înșelăciunile și umilințele la care a fost supusă țara noastră din partea Rusiei, Turciei și celorlalte puteri semnatare ale Tratatului de pace de la Berlin din 1/13 iulie 1878, teritoriul ei s-a mărit, au apărut noi state vecine și, ca urmare, traseul și lungimea frontierelor României s-au modificat, după cum urmează: *cu Serbia*, 153 km, pe șenalul navigabil al Dunării, de la confluența râului Bahna, în aval, până la Pristol; *cu Bulgaria*, 631 km, în continuare, de la Pristol, la imediat est Silistra, pe șenalul navigabil al fluviului și apoi către sud-est, pe uscat, până la sud de Vama Veche; *frontiera maritimă* 310 km, de la Vama Veche până la 6 mile marine larg spre est, apoi către nord, la 6 mile marine larg, paralel cu litoralul, incluzând Insula Șerpilor la România; *cu Imperiul Rusiei*, 840 km, către vest, până la jumătatea lărgimii gurii de vărsare a canalului Starâi Stambul în Marea Neagră, de unde continua, în amonte, pe brațul Chilia, respectând principiul Dreptului Internațional pe șenalul navigabil, până la despărțirea de brațul Tulcea al Dunării. Din acest loc, în amonte, până la gura Prutului, traseu în litigiu, neprecizat, din cauză că partea rusă susținea să urmeze malul drept al fluviului, iar partea română pretindea să se respecte șenalul navigabil.

În continuare, traseul frontierei româno-ruse, se înscria pe mijlocul pânzei de apă a râului Prut, către nord, până la Noua Suliță; *cu Imperiul Austro-Ungar*, 1.000 km, din acest punct, către sud-vest, pe uscat, până la Tesna Împutită, de unde se orienta către sud-est și urma crestele Carpaților Orientali, Carpaților de Curbură și

Meridionali, către vest, până la Izvoarele Cernei, și, apoi, către sud, pe râul Bahna, până la confluența acestuia cu fluviul Dunărea. Total 2.934 km, față de 2.890 km, după Unirea de la 24 ianuarie 1859, rezultând astfel un plus de 44 km.⁴⁵⁾

Frontiera de pe Dunăre, între Ostrov și Gura Prutului, a încetat să mai delimiteze teritoriul României de cel al Imperiului Otoman; cea de uscat cu Rusia din sudul Basarabiei, s-a desființat mutându-se pe Prut la sud de Fălciu, pe Dunărea Maritimă, între Gura Prutului și Pătlăgeanca, în continuare, pe brațul Chilia al Dunării, până la vărsarea în Marea Neagră a canalului Starâi Stambul și apoi către est până la inclusiv Insula Șerpilor pentru România.

Prin revenirea Dobrogei la teritoriul românesc, țara noastră a mai adăugat un sector de uscat cu Bulgaria, de la Ostrov până la imediat sud Vama Veche, precum și 310 km. frontieră maritimă. În rest, traseul frontierelor cu Rusia, pe Prut, de la nord de Fălciu până la Noua Suliță, cu Austro-Ungaria, de la Noua Suliță până la confluența râului Bahna cu Dunărea a rămas neschimbat până în anul 1913 și – respectiv – până în anul 1920, când au intervenit schimbări majore atât în întinderea teritorială cât și în traseul frontierelor sale cu toate statele vecine.

După modificarea descrisă mai sus a teritoriului și frontierelor României, s-a impus, în prima urgență, actualizarea organizării dorobanților cu atribuții grănicerești și a sistemului de pază a frontierei. În acest sens, după semnarea la Berlin a tratatului de pace din 1/13 iulie 1878, în lunile august-octombrie, au fost aduse în țară regimentele de dorobanți care se acoperiseră de glorie în operațiile militare purtate pe teritoriul Bulgariei ce se formase ca stat în urma Războiului Ruso-Turc din 1877-1878 și cu contribuția de sânge a ostașilor români⁴⁶⁾.

Regimentele 1-8 Dorobanți au revenit în garnizoanele din care plecaseră la mobilizarea și formarea armatei operative în luna iulie 1877 și, după reorganizare și completare, au luat în primire misiunile de pază a frontierei de la milițienii care-i înlocuiseră la plecare, pe întreaga graniță de pe Prut, în amonte de Fălciu, până la Noua Suliță, în nordul Moldovei, pe Carpați, până la Vârciorova, și, în continuare, pe Dunăre, în aval, unde nu avuseseră loc schimbări de traseu.

În cadrul primei activități de reorganizare a dispozitivului de pază, companiile Cahul Tigheciul și Cotul Morii din Batalionul 10 Izmail/Regimentul 5 Dorobanți, de pe frontiera de uscat ce existase pe traseul: lacul Burna-Sola, nord Bolgrad și nord Cotul Morii, din sudul Basarabiei, s-au repliat provizoriu pe malul drept al Prutului între nord Fălciu și confluența cu Dunărea, precum și pe brațul Chilia, pe frontiera impusă. Subunitățile de dorobanți din Batalioanele 7 Fetești/Regimentul 3 Dorobanți/ 8 Brăila și 9 Bârlad/ Regimentul 5 Dorobanți, care executaseră paza frontierei dintre Călărași și Gura Prutului ce se desființase, au fost dislocate provizoriu pe noua frontieră de uscat româno-bulgară între Ostrov și Vama Veche.

Pentru realizarea unui dispozitiv de pază eficient pe frontierele din nord, sud și de pe litoral, în Dobrogea a mai fost dislocată – de asemenea, provizoriu –, Divizia V-a de linie care a adoptat un dispozitiv de pază compus din aliniamentul pichetelor de dorobanți, cu atribuții grănicerești, aduse de pe Dunărea dintre Călărași și Galați pe frontiera de uscat româno-bulgară, și a înființat, totodată: 45

de pichete, între Ostrov și Vama Veche, 25, între Văcăreni și gura canalului Starâi Stambul pe Dunărea maritimă și brațul Chilia, iar pe litoral, 14 dintre care unul pe Insula Șerpilor.

Toate cele 84 de pichete erau încadrate cu câte un ofițer și 20 de militari în termen din unitățile de linie, neexistând posibilități de selecționare a dorobanților cu schimbul din localitățile dobrogene limitrofe cu noile frontiere, datorită lipsei legislației românești care să cuprindă Dobrogea și structurii demografice specifice acestei provincii ce revenise la trupul României după aproape 5 secole de stăpânire otomană.⁴⁷⁾

Înapoia dispozitivului pichetelor, Divizia V-a de linie a dispus subunități de acoperire pe principalele direcții. Tot în acest an, 1878, avându-se în vedere lipsa posibilităților de cazare a trupelor în Dobrogea, a început construirea unor cazărmi spațioase la Babadag, Sulina, Isaccea, Măcin și a 63 de cazărmi pentru pichete.⁴⁵⁾

În urma acestei prime adaptări la situația creată după Războiul de Independență, la sfârșitul anului 1878, România avea un sistem mixt de pază a frontierelor: în Muntenia, Moldova și Oltenia, folosea dorobanți cu atribuții grănicerești selecționați din localitățile limitrofe cu frontiera și din cele situate pe o adâncime de 30 km către interior, care executau serviciul în trei schimburi (câte o săptămână la pichete și două săptămâni la domiciliu), iar în Dobrogea, folosea efective din trupele permanente. Dar, reorganizarea abia începuse și, în anii următori, aveau să fie adoptate mai multe variante de structură.

Sistemul mixt de pază a frontierei a durat până în 1884, timp în care numărul regimentelor de dorobanți a crescut până la 32 și un batalion în Dobrogea cu comandamentul la Constanța.⁴⁹⁾ Astfel, începând din anul 1884, la toate frontierele României a existat – cu unele întreruperi –, un sistem de pază unic.

În anul 1885, prin Legea de organizare a flotei și serviciului porturilor, s-au înființat 5 companii de marină dintre care 3, cele de la Isaccea, Chilia și Sulina, (fiecare cu câte un efectiv de 60 de militari din trupa cu schimbul și 80 din trupa permanentă, dotate cu șalupe înarmate cu tunuri iar efectivele cu armament de infanterie, au primit raioanele și cazărmiile pichetelor dintre Văcăreni și gurile Dunării, executând în continuare paza frontierei cu rușii în nordul Dobrogei și aprovizionând pichetele din Delta.⁵⁰⁾

În anul 1889, Batalionul de dorobanți din Dobrogea, a fost transformat în Regimentul 33 Dorobanți, cu un batalion la Tulcea și unul la Constanța, preluând, în cooperare cu marinarii, paza frontierei pe Dunărea maritimă, brațul Chilia și pe litoral, iar frontiera de uscat cu Bulgaria în răspundere directă.

Până la această dată, numărul pichetelor din întreaga țară a crescut la 596, iar al dorobanților cu atribuții grănicerești, la 2.152, în anul 1887, și la 2.548, în anul 1889. Efectivul pichetelor era de 16 – 20 de dorobanți într-un schimb, iar distanța dintre acestea era de 15 km la Dunăre, 10 km în zona muntoasă și 6 km pe Prut.

La 2 iulie 1891, prin Legea de unificare a infanteriei române, regimentele de dorobanți și cele de linie, au fost transferate în regimente de infanterie, paza frontierelor românești rămânând, de la acea dată până în anul 1889, exclusiv în sarcina Regimentelor de infanterie dislocate în garnizoanele din fâșia adâncă de 30

km. în interior de la granițe, care dădeau periodic efectivele necesare îndeplinirii acestei misiuni importante.

Dreptul de decizie și controlul asupra serviciului pazei granițelor în acești opt ani, l-au avut comandanții de divizii teritoriale și Ministerul de Război căruia i se subordonau⁵¹⁾ printr-o grupă de specialiști din cadrul Marelui Stat Major.

Din 33 de regimente de infanterie transformate din cele de dorobanți, numai 27 asigurau efective pentru paza frontierei, deoarece 6 (Regimentele 3, 6, 9, 14, și 25 Infanterie), nu aveau zone limitrofe cu frontiera.

Iată dislocarea celor 27 de regimente de infanterie, obiectivele încredințate pentru pază și efectivele afectate de fiecare pentru paza graniței în perioada 2 iulie 1891 – 1 noiembrie 1899.

Nr crt	Numărul și dislocarea regimentelor	Pichete			Obiective de păzit					Efective				
		de patrulare	fixe	speciale	Debarcader	Trecători	Poteci	Vămi	Porturi	Sergenți	Caporali	Soldați	Total	Cai
1	R. 1 Inf. Craiova	11	-	-	1	-	-	Bechet	-	2	3	50	55	4
2	R. 19 Inf. Caracal	17	-	-	2	-	-	-	-	4	3	67	74	4
3	R. 20 Inf. nu Măgurele	19	-	-	2	-	-	-	-	2	4	65	71	8
4	R. 21 Inf. București	23	-	-	1	-	-	-	-	2	5	74	81	4
5	R. 23 Inf. Călărași	49	2	-	2	-	-	-	-	7	10	166	183	8
6	R. 33 Inf. Constanța	20	-	-	-	-	-	-	Constanța	10	21	145	176	10
7	R. 11 Inf. Galați	21	-	-	2	-	-	Brăila, Galați	Brăila, Galați	5	7	137	149	14
8	R. 12 Inf. Bârlad	15	-	2	-	1	-	-	-	2	3	58	63	4
9	R. 26 Inf. Huși	35	-	-	-	-	-	-	-	3	5	118	126	8
10	R. 13 Inf. Iași	40	-	1	-	2	-	-	-	6	6	154	166	9
11	R. 16 Inf. Botoșani	33	-	2	-	1	2	Bistrița Dornei	-	4	6	121	131	10
12	R. 29 Inf. Dorohoi	89	-	-	-	4	-	-	-	10	10	301	321	16
13	R. 15 Inf. Iatra Neamț	25	-	-	-	3	-	-	-	10	8	120	138	4
14	R. 27 Inf. Bacău	13	-	-	-	-	-	-	-	4	5	46	55	6
15	R. 10 Inf. Focșani	14	-	-	-	-	-	-	-	2	5	59	66	6
16	R. 8 Inf. Buzău	6	-	-	-	1	1	-	-	2	3	29	34	4

17	R. 7 Inf. Ploiești	5	-	-	-	2	-	Predeal	-	2	5	33	40	2
18	R. 22 Inf. Fărgoviște	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	14	16	2
19	R. 30 Inf. C. Lung	8	-	-	-	-	-	-	-	1	2	34	37	4
20	R. 4 Inf. Pitești	7	-	-	-	-	-	-	-	1	4	22	27	2
21	R. 2 Inf. Rm. Vâlcea	4	-	-	-	3	-	-	-	1	2	26	29	2
22	R. 18 Inf. Tg. Jiu	17	-	-	-	1	-	-	-	2	4	68	74	8
23	R. 17 Inf. Armu Severin	30	-	-	2	1	-	Severin	-	8	11	143	162	8
24	R. 31 Inf. Calafat	47	-	-	5	-	-	Calafat	-	8	9	185	202	6
25	R. 19 Inf. Caracal	19	-	-	1	-	-	-	-	4	4	77	85	4
26	R. 5 Inf. Giurgiu	20	-	-	2	-	-	-	-	2	4	72	78	4
27	R. 32 Inf. Brăila	6	-	-	-	2	-	-	-	2	4	30	36	4
-	-	578	-	5	19	21	3	8	3	102	150	2.405	2.657	165

La 1 noiembrie 1899, după ce s-a constatat că sistemul de pază cu efective permanente din regimentele de infanterie prevăzute în tabelul de mai sus, transformate din vechile regimente de dorobanți, aduce prejudicii gradului de instruire a armatei, s-a renunțat la el. Efectivele regimentelor respective au fost retrase din subunitățile de pază a frontierei și înlocuite cu grăniceri civili cu schimbul selecționați din localitățile situate în fâșia de 30 km adâncime de la graniță către interior, după regulile și cu drepturile prevăzute în legislația dinaintea anului 1891.

Structura organizatorică a rămas aceeași: pichet la frontieră, subordonat ierarhic companiei din compunerea batalionului teritorial cu schimbul care, la rândul său, avea dublă subordonare: din punct de vedere al asigurării cu efective de grăniceri cu schimbul prin selecționarea lor din localitățile situate în fâșia menționată, al întreținerii și instruirii acestora inclusiv al executării serviciului de pază a frontierei și al controlului în punctele de trecere a călătorilor și mărfurilor în vămi, răspundea Ministerul Afacerilor de Finanțe, organele de vamă și din alte ministere interesate în importul și exportul mărfurilor și animalelor; din punct de vedere al asigurării cadrelor active de rezervă pentru comenzile de companii, batalioane și al gradaților și militarilor în termen pentru pichete, precum și al condițiilor de cazare, răspundea Ministerul de Război, în patrimoniul căruia se găseau toate cazărțile și mobilierul.

Efectivul unui pichet era de 15 – 20 de oameni într-un schimb, comandați de un sergent ajutat de un militar în termen, ambii din armata activă.

La companie existau doi ofițeri, un furier, un sergent-major, doi sergenți, trei caporali și 4 soldați.⁵²⁾

Pichetele izolate erau aprovizionate cu alimente pe 7 zile, iar grănicerii își preparau singuri hrana din rațiile de alimente primite. Acolo unde oamenii își puteau procura singuri alimente, primeau pentru hrană 28 de bani pe zi, în afară de solda de 7 lei pe lună. După anul 1900, această modalitate s-a generalizat, civilii cu schimbul din serviciul grăniceresc procurându-și alimentele din alocația primită și preparând pe cont propriu hrana zilnică la pichete. La stadiul acesta s-a rămas din toate punctele de vedere până în anul 1904.

Analizând evoluția grănicerilor, se poate constata că – în general – viața acestora și a familiilor lor era grea, cu unele perioade de îmbunătățire de câțiva ani, după adoptarea legii de reorganizare din anul 1850, și pe timpul domniei lui A.I. Cuza, când s-au înfăptuit reformele cunoscute și când arendașii, moșierii și mănăstirile ce stăpâneau satele și întinse suprafețe agricole și silvice aveau obligația să respecte necondiționat și să asigure drepturile prevăzute prin legi pentru grăniceri, sub controlul domnitorilor.

Din punct de vedere al calității serviciului de pază, perioada cea mai bună a fost între anii 1891 – 1899 când paza grănicerească s-a executat cu efectivele din armata activă. Însă, datorită deselor reorganizări, resubordonări, lipsei de concepții clare în ce privește paza frontierelor la nivelul conducerii de stat, cât și influenței negative a dominației imperiilor vecine care au frânat dezvoltarea românilor din toate punctele de vedere (mai ales în plan economic), viața grănicerilor și calitatea serviciului de pază, la începutul secolului al XX-lea, nu erau cu mult superioare celor de la jumătatea secolului al XIX-lea.⁵³⁾

Cunoscându-se această situație, specialiștii din Marele Stat Major, teoreticienii militari și unii oameni politici români, concomitent cu dezvoltarea unei ascuțite polemici și cu confruntarea într-un rodnic schimb de opinii privind necesitatea adaptării unui sistem de pază mai performant, au ajuns la concluzii unanim pozitive și au trecut la elaborarea acestuia, a proiectelor legilor și noului regulament grăniceresc, care vor intra în vigoare abia la 1 aprilie 1904, așa cum se va arăta în următoarele două capitole.

BIBLIOGRAFIE

1. Mihail Kogălniceanu, *Texte social-politice alese*, București 1967, p.230.
2. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, București 1995, pag. 92-95.
3. Monitorul Oastei Nr. 47/1960, p.797,839-846; Nr.12/1861,p.188-192.
4. Ibidem, Nr.45/1863, p.753-758.
5. Dan Berindei, *Din începuturile diplomației românești moderne*, București 1965, p.162.
6. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București 1967, p.139-140.
7. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, op.cit., p.95.
8. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, p.143.

9. Lucia Borș, lucrarea biografică „Doamna Elena Cuza”, București 1925, p.164; Corneliu Leu, *Romanul nopții de februarie*, București 1983, p.19,31.
10. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.141.
11. Revista „Frontiera” nr. 25-28 din 24 iulie 1994, p.1
12. General Cornicioiu Grigore ș.a., *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor*, vol.I (1834-1904), București 1934, p.84.
13. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.135-136.
14. Ștefan Pascu, *Istoria României – compendiu*, București 1974, p.543-544.
15. Corneliu Leu, op.cit., p.308-309.
16. Ibidem, p.332-334.
17. Monitorul Oastei Nr.3 din 15 martie 1866, p.25 și Nr. 93 din același an, p.406.
18. Gazeta Transilvaniei, Brașov, Nr.40/1866, p.159; V. Mihordea, *Răscoala Grănicerilor de la 1866*, București 1958, p. 37-71; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.143-146.
19. General Cornicioiu Grigore ș.a., op.cit., p.84-85.
20. V. Mihordea, op.cit., p.84; Monitorul oastei Nr.47/13 decembrie 1867, p.985-986 și, Nr. 20/5 iulie 1867, p.348-350; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.145-148; General Cornicioiu Grigore ș.a., p.87-88
21. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.148.
22. Ibidem, p.148-153.
23. C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol.I, p.3-22.
24. Ibidem, p.157.
25. General Cornicioiu Grigore ș.a., op.cit., p.100, 102-103.
26. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.157.
27. Idem.
28. Ibidem, p.161-162.
29. Ibidem, p.159.
30. General Cornicioiu Grigore ș.a., op.cit., p.104-106; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.158.
31. T.C. Văcărescu, *Luptele românilor în resbelul din 1877-1878*, vol.I, București 1887, p.39-45; Radu Rosetti, **Partea luată de armata română în războiul din 1877-1878**, București 1926, p.28-35; *Documente privind Istoria României în Războiul de Independență*, vol.I/2, p.526 și 544.
32. Arhiva M.A.E., fond Nr.71-U.R.S.S., anii.1812-1920, p.6-9.
33. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.164.
34. Ibidem, p. 165.
35. Ibidem, p. 166-167.
36. Ibidem, p.179.
37. Ibidem, p. 180-187; *Războiul pentru Independență Națională 1877-1878*, București 1977, p.86, 148-161, 212, 350-363.
38. Documente privind Istoria României în Războiul de Independență, p.69-75, 340-341, 539.
39. Ibidem, p. 468, 505, 550, 555, 587.

40. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.193.
41. Muzeul Militar Național, *Tabela cu ostașii morți în războiul 1877-1878. Eroii Războiului de Independență*, București 1898.
42. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, op.cit., p.91-92.
43. Ghenadie Petrescu și D. A. Struza, *Tratatul de Pace dintre Austria, Franța, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia și Poarta Otomană*, subscris la Paris la 30 martie 1857, în *Acte și documente relative la Istoria Renașterii României*, vol II, București 1889, p.1081-1082 și *Extras din Protocolul Conferinței de la Paris din anul 1857, pentru a hotărâ asupra delimitării în Basarabia, a Deltei Dunării și a Insulei Serpilor*, vol III, București 1889, p.1031-1033.
44. Sergiu Iosipescu, *Pondavia sub Marele Mircea Voievod al Țării Românești*, în lucrarea „*Io Mircea Voievod*”, București 1987, p.440-441; Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, op.cit., p.64.
45. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, op.cit., p.92-95.
46. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.193.
47. Ibidem, p.194.
48. Idem.
49. General Cornicioiu Grigore ș.a., op.cit., p.108.
50. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.194-195.
51. General Cornicioiu Grigore ș.a., op.cit., p.114-115.
52. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.196.
53. General Cornicioiu Grigore ș.a., *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor*, vol.II (1904-1916), București 1935, p.11.

Capitolul VII

ORGANIZAREA TRUPELOR DE GRĂNICERI PE BAZE MODERNE ȘI PARTICIPAREA LOR LA RĂZBOIUL BALCANIC (1904-1916)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

Colonel CONSTANTIN TATU

1. Situația economică și politică a țării la începutul secolul al XX-lea

Principala trăsătură, din punct de vedere politic, economic și social în viața omenirii din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a fost aceea că sistemul colonial a început să se destrame, iar în Europa, popoarele fărâmițate până atunci și ținute cu forța în compunerea câtorva mari puteri multinaționale, au intensificat lupta pentru constituire în state naționale de sine stătătoare.

Marile puteri, din a căror alcătuire începuseră desprinderea populațiile care își căutau libertatea și unirea, s-au opus acestui proces obiectiv, oprind mișcările de eliberare și unioniste la diferite stadii. Concomitent, au trecut la reîmpărțirea și recucerirea teritoriilor bogate în resurse, care prezentau importanță geografico-militară pentru realizarea scopurilor proprii de dominație. Astfel, a apărut neocolonialismul și o geopolitică specifică, atașată lui, menite să justifice interesele conservatoare de stăpânire ale câtorva state puternice.

Pe acest fond, s-au desfășurat ultimele războaie din a doua jumătate a secolului al XIX –lea care, cu toate modificările teritoriale impuse celor învinși, nu au pus capăt planurilor de expansiune ale marilor puteri și nici procesului de formare și consolidare a statelor naționale care începuse, fapt ce prevestea alte confruntări militare mai dure în secolul XX.

Nici un război din a doua jumătate a secolului al XIX-lea nu a rezolvat interesele tuturor popoarelor, lăsând suficiente litigii pentru războaiele ulterioare.¹⁾

Ne amintim că Războiul Crimeii, încheiat prin Tratatul semnat la Paris la 30 martie 1856, a dus la limitarea influenței Imperiului Otoman, la schimbarea unor granițe în zona noastră geografică și la Unirea principatelor românești Muntenia și Moldova de la 24 ianuarie 1859: Basarabia a rămas însă anexată Rusiei, devenită atunci protectoare a românilor. Transilvania, Bucovina, Banatul și Crișana au rămas în compunerea Imperiului Habsburgic, iar țările balcanice au continuat să se afle sub suzeranitatea Înaltei Porți. Războiul din anii 1864-1871, la care au participat Prusia, Austria, Franța, Danemarca și alte țări europene, s-a încheiat cu unificarea Germaniei și cu constituirea dualismului austro-ungar, agravând situația naționalităților supuse forțat Curții din Viena, printre care și a românilor de dincolo de Carpați, și impulsionând lupta de eliberare și unire a acestora sub steagul țărilor

căroră aparțineau. Transilvania a fost odată în componența Ungariei în anul 1876, iar Bucovina și Banatul au rămas subjugate Austriei.

Războiul dintre Rusia și Turcia, la care a participat și România, încheiat prin Tratatul de pace semnat la Berlin la 1/13 iulie 1878, pe lângă nerezolvarea numeroaselor probleme teritoriale în Peninsula Balcanică, a agravat litigiul teritorial dintre Rusia și România în problema sudului Basarabiei și a deschis antagonismul dintre România și Bulgaria privind frontiera din sudul Dobrogei, care a revenit atunci în compunerea României împreună cu Delta Dunării și cu Insula Șerpilor.²⁾

Între România și Bulgaria existau atunci și neînțelegeri pe tema respingerii brutale, de către guvernul de la Sofia, a încercărilor României de a ajuta cultural populația de același sânge ce locuia la sud de Dunăre, să nu-și piardă naționalitatea.³⁾

De frica Imperiului Rus, care a fost determinat cu greu să-și retragă armata de pe teritoriul României în urma războiului din 1877 și care avea în vedere expansiunea către Peninsula Balcanică punând în pericol teritoriul și frontierele României, regele Carol I încheiase cu Francisc Iosif, la 30 octombrie 1883, un Tratat secret de alianță la care aderase și Germania.⁴⁾ Acesta va fi ulterior denunțat deoarece nu asigura condiții pentru Unirea cu România a provinciilor sale de dincolo de Carpați.

În urma războiului din 1856, a Unirii Principatelor Române și a Războiului de Independență din anul 1877-1878, frontierele României, la începutul secolului al XX-lea, treceau pe următorul traseu general: Noua Suliță (pe Prut, la 15 km aval de Cernăuți), Tezna Împuțită (15 km sud-vest Vatra Dornei), către sud-est, pe crestele Carpaților Orientali, apoi către vest, pe crestele Carpaților Meridionali, până la Izvoarele Cernei, către sud, pe râul Bahna, până la Vârciorova, aval, pe talvegul Dunării, până la imediat nord-est Silistra; în continuare, se orienta către sud-est, pe uscat, până la Vama Veche; apoi continua către nord, paralel cu litoralul, la 6 mile marine în larg, până la inclusiv Insula Șerpilor; se orienta, de acolo, către vest, pe Brațul Chilia și pe Dunărea Maritimă, până la Gura Prutului, de unde cotea către nord, pe mijlocul pânzei de apă a râului Prut, până la Noua Suliță. De menționat că frontiera României cu Bulgaria, pe Dunăre, s-a stabilit prin documente bilaterale abia în anul 1908, iar între Silistra și Vama Veche nu s-a stabilit nici până la izbucnirea Războiului Balcanic în anul 1912⁷⁰⁾, din cauza părții bulgare care nu agreea nici o soluție.

2. Obiectul unei polemici

La începutul secolului al XX-lea, se prevedea că, nu peste mult timp, vor izbucni noi conflicte armate între statele care nu-și rezolvaseră dezideratele naționale și teritoriale în războaiele din ultima jumătate a secolului trecut. Se estima, de asemenea, că ele nu vor ocoli nici România, datorită importanței

⁷⁰⁾ Sever Neagoe, Teritoriul și Frontierele în Istoria Grănicerilor, vol.II, p.12

teritoriului său situat la intersecția intereselor politice, economice și geografice ale tuturor marilor puteri europene.

Marele Stat Major român, în a cărui structură se găsea și un organ care urmărea situația frontierelor și paza acestora, așa cum se executa ea la acea dată, avea în vedere și faptul că, după războaiele ce se așteptau, frontierele țării noastre vor fi mutate la est, pe Nistru, la vest, pe Tisa și, în sudul Dobrogei, pe aliniamentul stabilit de Mircea cel Bătrân, acțiune ce impunea din timp măsuri pregătitoare.

Industria și comerțul, în plină ascensiune, atât țara noastră, dar mai ales în Occident, au dat o mare amploare contrabandei și creșterii numărului de contrabandiști care păgubeau economia românească și așa sub nivelul țărilor din vestul Europei. După cum se aprecia la acea dată, „fiscul era în regres, iar contrabandiștii în progres”.⁶⁾ Între contrabandiști, se găseau emigranți, elemente urmărite și chiar spioni ai altor state cărora nu le era indiferentă evoluția situației din România.

Frontierele românești, erau păzite de cetățeni civili cu schimbul din localitate limitrofe, reveniți în acest sistem în anul 1899 după retragerea în unități a infanteriștilor care înlocuiseră dorobanții până în acel an, când s-a dovedit că paza frontierei cu infanteriști prejudicia instruirea armatei pentru apărarea Țării.

Datorită deselor schimbări în sistemul de pază a frontierei cu civili, apoi cu dorobanți, urmați de infanteriști și, în final, tot cu cetățeni cu schimbul, mai ales după aducerea lui Carol I pe Tronul României, până în anul 1904, paza frontierei la români nu a făcut nici un progres față de jumătatea secolului trecut.⁷⁾

Celelalte state vecine cu România executau paza frontierei cu grăniceri militari și aveau o densitate mai mare de militari pe km de frontieră, astfel: Rusia, doi grăniceri/km., Austro-Ungaria, Serbia și Bulgaria, câte un grănicer/km, iar România 1 la 3 km⁸⁾ (și acesta era civil), în condițiile când serviciul de pază devenise deosebit de greu.

Sistemul românesc bazat pe serviciul de pază cu civili scutiți de taxe și de munci obștești prin legi care, frecvent, nu se respectau, iar în pichete nu existau minimum de condiții de locuit, devenise o povară pentru grăniceri, pentru sate și se reflecta negativ în calitatea serviciului, impunând trecerea la un nou sistem, fapt ce preocupa Marele Stat Major, teoreticienii militari și o parte din oamenii politici ai timpului de atunci, iar polemica și confruntările de opinii au durat mai mulți ani.

Pe timpul acestei confruntări, s-a confirmat părerea că folosirea infanteriștilor pentru paza frontierei nu a folosit nici organizării unităților, nici instrucției și nu mai trebuie revenit la acest sistem. Au mai existat păreri că paza frontierei să se rezume la serviciul vamal și la stârpirea contrabandiștilor. Alții susțineau că atâta vreme cât există o frontieră bine stabilită prin tratate și bine marcată în teren, care nu permite încălcări din partea nici uneia din țările limitrofe, serviciul de pază cu militari este de prisos.

În marea lor majoritate, teoreticienii și oamenii politici s-au declarat împotriva înființării unui „Corp de duanieri” sau de „guarzi frontieră” după modelul italian sau francez, deoarece nu corespundea specificului țării noastre. Ei

considerau că trebuie înființat un *Corp de Grăniceri* în care rolul subunităților de frontieră să fie cel mai important deoarece „grănicerul este cel dintâi ostaș care dă piept cu vrășmașul, de glonțul și de baioneta grănicerului se izbește dușmanul când vrea să treacă hotarul...” El trebuie să stea neclintit la post, în pichet sau în patrulare și nu trebuie să se înpăimânte chiar de ar trebui să lupte el singur cu o sută de dușmani.”⁹⁾

Deși se știa că România nu are posibilități materiale și potențial demografic care să asigure de la început efectivele necesare și logistica pentru a crea subunități de grăniceri militari așa cum cerea situația de atunci, s-au făcut propuneri pentru abandonarea imediată a sistemului de pază cu cetățeni civili și pentru înființarea, în locul lor, a subunităților de grăniceri militari, chiar cu efective reduse, care să fie completate ulterior după nevoile pazei. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Toți participanții la schimbul de opinii garantau că paza frontierei se va îmbunătăți chiar cu efective militare mai mici, prin disciplină și ordine, dacă se va lua din grija satelor și va fi trecută în răspunderea Armatei, în mâna unor militari special pregătiți.

3. Înființarea Corpului Grănicerilor (1 aprilie 1904)

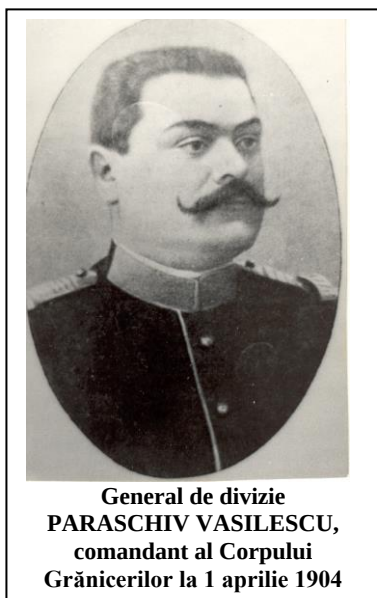
Discuțiile privind stabilirea celor mai potrivite modalități de organizare a pazei frontierelor românești au luat sfârșit în anul 1903. Concomitent cu schimburile de păreri, s-a lucrat intens la proiectele Legii și Decretului de înființare, la Regulamentul Serviciului Grăniceresc, la planurile și hărțile cu dispozitivul, iar Ministerul Finanțelor a înființat experimental, în principalele puncte de vamă, subunități din oameni angajați și special instruiți pentru serviciul vamal și al pazei frontierei, care au dat rezultate bune în stăvilirea contrabandei și creșterea venitului la buget. Acest fapt a confirmat justetea concluziilor stabilite pe timpul polemicilor¹⁰⁾ și a convins echipa constituită la Marele Stat Major pentru înființarea *Corpului Grănicerilor* că a găsit soluțiile cele mai bune. În fruntea acestei echipe, a fost numit maiorul Paraschiv Vasilescu, absolvent al Școlii Superioare de război, promoția 1897, un organizator de primă mână al Armatei Române. În primul război mondial, acesta avea să ajungă comandant al Armatei a 1-a.¹¹⁾

Toate proiectele menționate mai sus au beneficiat de numeroase îmbunătățiri, până în luna decembrie, când au fost predate Parlamentului, în forma finală. La 15 decembrie 1903, au fost adoptate de Camera Deputaților, iar la 13 februarie 1904 de Senat, în ambele camere, cu majoritate de voturi.

La 13 martie 1904, prin Înaltul Decret Regal nr.760, a fost promulgată de regele Carol I *Legea pentru instituirea grănicerilor militari pe frontierele României* care prevedea, la art. 1, că „pentru paza și supravegherea fruntariilor se instituie „Corpul Grănicerilor”¹²⁾.

Apreciindu-se, în zilele următoare, că denumirea de „Corpul Grănicerilor” nu este potrivită unei unități care are un efectiv mai mic ca un regiment și doar 10 companii, s-a revenit, prin Decretul nr.884/1904, care preciza: Corpul Grănicerilor

înființat prin Înalțul Decret nr.760/1904, constituie un corp de trupă făcând parte din infanteria armatei permanente și având îndatoririle prescrise în Legea menționată mai sus. Se mai precizează, revenindu-se la denumire: „Conform Înalțului Decret nr.884 din 1904, Corpul de Grăniceri poartă denumirea de Batalionul de Grăniceri”, iar la paginile 21 și 24 din „Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor”, scrisă de generalul Grigore Cornicioiu, se arată că Legea respectivă intră în vigoare la 1 aprilie 1904, mai puțin denumirea de „Corpul Grănicerilor”, care va fi dat instituției grănicerești prin I.D.R.N. nr.1335 din 25 aprilie 1908, asupra căruia se va mai reveni în acest capitol.

După aprobarea Legii, comandant al *Batalionului de Grăniceri* a fost numit maiorul Paraschiv Vasilescu, autorul principal al tuturor documentelor legislative de înființare și al *Regulamentului Serviciului Grănicerilor*, trecând la aplicarea lor cu aceeași pasiune, dragoste, precizie, logică și spirit militar pe care le dovedise pe timpul elaborării.

Pentru trecerea la îndeplinirea misiunilor încredințate cu data de 1 aprilie 1904, Batalionul de Grăniceri nou înființat a fost prevăzut inițial cu 56 de cadre (un locotenent-colonel, 12 căpitani, 32 de locotenenți și 11 sergenți majori); 1501 trupă (53 de sergenți, 42 caporali, 1360 de soldați și 46 de ordonanțe), total 1557 de oameni și 43 de cai ofițerești. De menționat că, față de prevederea inițială, s-au primit mai puțini un căpitan și un locotenent, deficit care a fost completat ulterior pe măsura perfecționării

organizării. Întregul efectiv era selecționat din unitățile de infanterie după cel puțin un an de instrucție, pe baza unor criterii special prevăzute prin regulamente și ordinele ce stabileau modul de instruire a armatei.

Cadrele și militarii în termen necesari primei încadrări a Batalionului de grăniceri au fost primiți, începând cu ultima jumătate a anului 1903, pentru pregătirea prin convocări privind îndatoririle ce le reveneau din legile privind comerțul, regulile vamale, traficul prin punctele de control și executarea serviciului de pază a frontierei, folosindu-se reglementările și experiența grănicerilor cu schimbul adaptată la noile cerințe ce rezultau din trecerea pazei frontierei în răspunderea Armatei.

Trecerea la noul sistem de pază a durat câteva luni. Au trebuit făcute recunoașteri în teren, selecționate clădirile sau bordeiele necesare în număr mai mic decât numărul celor ce fuseseră folosite până atunci de grănicerii civili cu schimbul, primit inventarul din fiecare, oprit un număr de clădiri și instalații în rezervă, pentru a fi folosite pentru înființarea de noi subunități, în scopul remanierii, la nevoie, a dispozitivului de pază ulterior, organizarea sistemului de

comunicații, de aprovizionare și de legătură cu eșaloanele superioare, cu organele locale și cu populația, în vederea folosirii ei în sprijinul pazei etc.

Toate aceste măsuri s-au realizat printr-un efort deosebit al cadrelor și militarilor în termen, pentru ca subunitățile lor să devină model din toate punctele de vedere, cu condiții cât se putea de bune pentru cazare, hrănire, întreținere și serviciul de pază a frontierei.

Iată prima dispunere în teren a celor 10 companii în anul 1904 și prima încadrare cu ofițeri, subofițeri a elementelor din structura Batalionului de Grăniceri la 1 aprilie 1904:

ORGANIZAREA ȘI ÎNCADRAREA
cu ofițeri, subofițeri a elementelor din structura Batalionului de
Grăniceri la 1 aprilie 1904

Nr. Crt.	ELEMENTE DE STRUCTURĂ	DISLOCARE	ÎNCADRARE
1.	COMANDANTUL BATALIONULUI	BUCUREȘTI ⁷¹	Maiorul PARASCHIV VASILESCU
2.	Statul major	București	Căpitanul Ion Popescu
			Locotenentul Vasile Popescu
			Locotenentul Constantin Stănescu
3.	Compania 1 pază frontieră	Vârciorova	Căpitanul Ion Capeleanu
4.	Compania 2 pază frontieră	Râul Vadului	Căpitanul Constantin Caluda
5.	Compania 3 pază frontieră	Predeal	Căpitanul Lascăr Caracaș
6.	Compania 4 pază frontieră	Bicaz	Căpitanul Ernest Broșteanu
7.	Compania 5 pază frontieră	Mihăileni	Căpitanul Ion Paraschivescu
8.	Compania 6 pază frontieră	Ungheni	Căpitanul Ion Vasilescu
9.	Compania 7 pază frontieră	Galați	Căpitanul Nicolae Stavrache
10.	Compania 8 pază frontieră	Constantin	Căpitanul Constantin Voiculescu
11.	Compania 9 pază frontieră	Oltenița	Căpitanul Teodor Tăut
12.	Compania 10 pază frontieră	Corabia	Căpitanul Vasile Dumitrescu

O companie avea în structură 3 plutoane (total 30) comandate de locotenenți, iar eșalonul cel mai mic era „pichetul” sau „postul”, comandate de subofițeri sau gradați, în raport de importanța secțiunii de responsabilitate⁷².

Pentru o identificare mai completă cu privire la primul stat de organizare al grănicerilor la 1 aprilie 1904, este necesar să cunoaștem și numele locotenenților, mai ales că unii dintre aceștia au îndeplinit mai târziu funcții importante, cu rol de seamă în îndeplinirea misiunilor ce au revenit grănicerilor pe câmpurile de luptă

⁷¹ În cazarma Regimentului 6 Mihai Viteazul. În anul 1908, în Bulevardul Brătianu Nr.8

⁷² Compania avea în responsabilitate “zonă”, plutonul “sector”, iar pichetul (postul) “secțiune”.

din Războiul Balcanic și din Primul Război Mondial, precum și în evoluția generală a acestei glorioase arme:

1. Locotenentul Grigore Popescu
2. Locotenentul Nicolae Măcelaru
3. Locotenentul Gheorghe Cinculescu
4. Locotenentul Ion Cristofor
5. Locotenentul Dumitru Ștefănescu
6. Locotenentul Constantin Ionescu
7. Locotenentul Vasile Stoian
8. Locotenentul Vasile Popescu
9. Locotenentul Dimitrie Efstadiade
10. Locotenentul Pompei Popovici
11. Locotenentul Vasile Vâlcovici
12. Locotenentul Gheorghe Becheanu
13. Locotenentul Alexandru Mihăilescu
14. Locotenentul Constantin Ionescu
15. Locotenentul Alexandru Vasiliu
16. Locotenentul Ariton Aritonovici
17. Locotenentul George Jipa
18. Locotenentul Ion Grindinescu
19. Locotenentul Alexandru Vasilescu
20. Locotenentul Alexandru Alexandrescu
21. Locotenentul Ierca Dumitru
22. Locotenentul Constantin Stănescu
23. Locotenentul Nicolae Dimitriu
24. Locotenentul Ion Demitrevici
25. Locotenentul Florea Stoicescu
26. Locotenentul Gheorghe Rădulescu
27. Locotenentul Gheorghe Bărbulescu
28. Locotenentul Vasile Lascarache
29. Locotenentul Ion Stănescu
30. Locotenentul Laurențiu Bârzotescu
31. Locotenentul Vasile Tomescu

Iată și un calcul al folosirii forțelor și mijloacelor afectate creării Batalionului de Grăniceri, în primul dispozitiv adoptat cu data de 1 aprilie 1904:

Batalionul avea pe frontieră 10 companii comandate de 10 căpitani, 3 plutoane în structura fiecărei companii (total 30) comandate de 30 de locotenenți și 3 pichete sau posturi la fiecare companie (total 90), comandate de 11 sergenți majori, 53 de sergenți și 26 de caporali. Restul de 16 caporali și 1360 de soldați (total 1376 militari) erau încadrați câte 15 la fiecare din cele 90 pichete, iar 27 în gardă și diferite servicii la statul major al batalionului.

Recapitulație: . 4, la comanda și statul major al batalionului;

10, la comenzile de companii;

30, la comenzile plutoanelor;

90, la comenzile pichetelor;
1350, câte 15 la fiecare din cele 90 de pichete;
27, în gardă și servicii la statul major;
46, ordonanțe.

1.557, total efectiv afectat pentru înființarea batalionului

Trebuie cunoscut că în localitățile Bistricioara-Vatra Dornei, Predeal, Turnu Severin, Bechet, Calafat, Giurgiu, Brăila - Galați și Ungheni, existau puncte de control vamale, în aceleași cazărmi cu pichetele sau (și) cu companiile, unde executau serviciul de control vameșii, organele de control sanitar, veterinar și alți specialiști care verificau traficul de mărfuri și călători și care au intrat în subordinea Batalionului de Grăniceri, șef al acestor puncte fiind comandanții subunităților de grăniceri.

Având în vedere că în anul 1904 România avea în compunere Moldova (fără Basarabia și Bucovina), Oltenia, Muntenia și Dobrogea, lungimea frontierelor ei era de 2.934 km (cu Imperiul Rusiei 840, cu Austro-Ungaria 1000 km, cu Bulgaria 631, cu Serbia 153, iar la Marea Neagră 310 km), rezultă că unui pichet îi revenea 32,5 km front și cu efectivul de 15 militari putea realiza o densitate de 1 militar la 2 km. Batalionul de Grăniceri avea însă posibilitatea să mărească această densitate prin realizarea unui efectiv mai mare în sectoarele de uscat și pe direcțiile cele mai importante, luând efective de la subunitățile cu sectoare mai puțin active. Totuși, dezideratul ce s-a avut în vedere la înființarea celui Corp de Grăniceri care se numea „Batalion” a fost îndeplinit doar în sensul că a trecut paza frontierei din sarcina satelor pichetașe, în sarcina Armatei. Prin disciplina militară și prin posibilitățile comandanților de a concentra efectivele pe căile favorabile de acces ale infractorilor și contrabandiștilor, paza frontierei s-a îmbunătățit simțitor. Era însă evidentă nevoia de efective mai mari și de subunități mai multe pentru a realiza o pază temeinică a frontierei.

În ce privește cazarea efectivelor în noua organizare, Ministrul de Război și Ministerul de Finanțe, care, până la data înființării Batalionului de Grăniceri, au avut în sarcinile lor și paza frontierei, au fost obligate, prin Lege, să predea grănicerilor toate clădirile, mobilierul, caii, trăsurile și bărcile pe care le folosiseră până la acea dată în paza frontierei. Dacă erau necesare și alte clădiri, era prevăzut în Lege că se vor pune la dispoziție terenuri și materiale necesare construirii lor, de către Ministerul Domeniilor, din pădurile și carierele Statului aflate în apropiere.¹⁵⁾

Uniforma grănicerilor era asemănătoare celei a infanteriei, dar, la epoletă, petlițe și coifură, s-a stabilit, prin I.D.R. nr. 86 din 13 martie 1904, culoarea albastră a vechilor dorobanți. Celelalte drepturi privind hrana, solda, materialele de întreținere, dotarea și înzestrarea s-au stabilit inițial prin Legea de instituire a Corpului Grănicerilor, prin Regulamentul Serviciului Grănicerilor adoptate în anul 1904, apoi prin Bugetul Armatei pe anul 1904-1905.¹⁶⁾

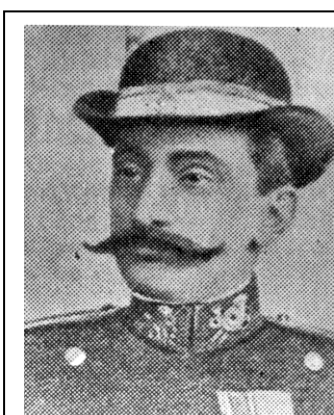
Din punct de vedere al subordonării, s-a stabilit ca Batalionul de Grăniceri să depindă direct de Ministerul de Război, să aibă comandament ierarhic Corpul 2

Armată, iar în ce privește sprijinul și executarea legilor vamale și ale Monopolului Statului, să se conformeze instrucțiunilor primite de la Ministerul de Finanțe.

Cu această organizare, încadrare, dotare, bază legislativă și regulamentară, începând cu data de 1 aprilie 1904, Batalionul de Grăniceri înființat după multe eforturi și strădanie, a trecut la îndeplinirea următoarelor îndatoriri speciale:¹⁷⁾

- a) Să păzească fruntariile țării;
- b) Să sprijine și să asigure executarea legilor vamale și ale monopolurilor Statului;
- c) Să oprească intrarea sau ieșirea din țară a persoanelor care nu pot dovedi, după legile țării, că au acest drept;
- d) Să ajute, la trebuință, autoritatea însărcinată cu siguranța și ordinea publică, având, în acest caz, atribuțiunile prevăzute la articolele 4, 5 și 6 din Legea pentru organizarea Poliției Generale a Statului;
- e) Îndeplinirea acestor îndatoriri se face pe o zonă de 10 km de la frontieră; dacă însă grănicerii, în urmărirea delictelor, ar trece de această zonă, procesele lor verbale de constatare vor fi valabile.

4. Perfecționarea organizării, dotării și înzestrării

**General de brigadă
STOUR SIMIONESCU,
comandantul Corpului
Grănicerilor (1906-1913)**

La 1 aprilie 1905, a fost detașat din Batalionul 7 Vânători de Munte în Batalionul de Grăniceri, locotenent-colonelul Staur Simionescu, considerat cel mai potrivit să primească comanda Batalionului în locul maiorului Paraschiv Vasilescu ce urma să fie rechemat în Marele Stat Major în vederea unor activități de organizare a Armatei și, ulterior, numirii în alte funcții. Până în anul 1906, maiorul Paraschiv a rămas în grăniceri pentru continuarea experimentării legislației, regulamentului, dispozițiilor de înființare și dispozitivului de pază, toate adoptate în aprilie 1904. Totodată, conform regulilor existente la acea dată în Armata Română, a sprijinit pe noul comandant al acestei instituții nou înființate, în însușirea și aplicarea acestora, precum și în elaborarea unor propuneri de îmbunătățire – acolo unde era cazul –, în organizarea grănicerilor și în

executarea serviciului de pază.

În anul 1905 a mai venit în grăniceri căpitanul Dimitrie Solomon și a fost numit ajutor al comandantului, fiind cel mai vechi în promoție și cu o bogată experiență militară. Constatându-se unele neajunsuri în exercitarea actului de comandă, au fost înlocuiți comandanții companiilor Mihăileni și Predeal. Tot în anul 1905, marina militară a detașat în Batalionul de Grăniceri, marinarii și ambarcațiile care executau serviciul la Gurile Dunării.

În anul 1906, locotenent-colonelul Staur Simionescu a luat comanda efectivă, iar maiorul Vasilescu a plecat definitiv la Marele Stat Major, sprijinind în continuare – la nevoie –, perfecționarea tuturor laturilor activității grănicerilor.¹⁸⁾ După doi ani de experimentare, maiorul Paraschiv Vasilescu, ajutat de ofițerii din Marele Stat Major, de cei din grăniceri – în ultimul an participând la procesul de elaborare și locotenent-colonelul Staur Simionescu, detașat pe funcția de comandant –, au încheiat centralizarea propunerilor de îmbunătățire și elaborarea proiectelor Legii de modificare a unor dispoziții din legea pentru instituirea Corpului Grănicerilor, Regulamentului Serviciului Grănicerilor și Înaltului Decret Regal privind înlocuirea culorii albastre cu cea verde la uniforme grănicerilor.¹⁹⁾

Toate acestea fuseseră elaborate și promulgate în perioada anterioară datei de 1 aprilie 1904 și, până la sfârșitul anului 1906, au fost readaptate și promulgate într-o nouă formă, corespunzătoare cerințelor perfecționării rezultate din practica serviciului. Procesul de experimentare și perfecționare a continuat însă și anii următori, grănicerii primind treptat cadre și militari în termen.

În anul 1907, pe baza propunerilor din anul precedent, grănicerii au mai primit 5 ofițeri și 278 de militari în termen, între care și pe căpitanul Ștefan Ștefănescu, o personalitate valoroasă în funcția de ajutor al comandantului, care și-a alăturat efortul activităților de studii, experimentare și îmbunătățirea organizării ce se desfășurau atunci în trupe. Tot în acest an, au fost detașați în grăniceri 41 de ofițeri și 584 de maiștri militari, subofițeri și militari în termen marinari cu ambarcațiunile necesare executării pazei frontierei pe Dunăre. S-a stabilit de asemenea, ca ambarcațiunile destinate pazei frontierei să poarte pe catarg un pavilion special cu o ancoră și coroana regală pe fond de culoare galbenă. Din efectivele primite, s-au mai înființat, în anii 1907 și 1908, încă două companii de pază a frontierei, la Cornul Luncii și Tulcea, cu câte 4 plutoane și câte un pluton cu pichetele respective la celelalte companii.

Prin art. 23 din Legea din anul 1908, s-a prevăzut că Batalionul de Grăniceri face parte din trupa auxiliară a Armatei; Prin Înaltul Decret Regal nr. 48 din 4 aprilie, i s-a dat denumirea de „Corpul Grănicerilor”, iar prin I.D.R. din 5 mai același an, s-a prevăzut că acesta se compune din: stat major, 12 companii și un pluton în afară de rânduri. Iată și dispunerea pe frontieră în dispozitivul de pază al Corpului Grănicerilor în anul 1908²⁰⁾:

Nr. Crt.	ELEMENTE DE STRUCTURĂ	COMPUNERE ȘI DISLOCARE	OBS.
1.	Statul major al Corpului Grănicerilor	- Comandantul cu ajutoarele sale; - Ofițeri contabili; - Pluton de pază și gospodărie.	București, str. Batiștei nr.8 (Mutat atunci din cazarma R.6 Mihai Viteazul)
2.	Compania 1 pază VÂRCIOROVA	4 plutoane paza frontierei la: Turnu Severin, Negrușa, Baia de Aramă, Bumbești	-
3.	Compania 2 pază	4 plutoane paza frontierei la: Novaci,	

	RÂUL VADULUI	Râul Vadului, Căpățâneni și Rucăr	-
4.	Compania 3 pază PREDEAL	4 plutoane paza frontierei la: Predeal, Bratocea Vamă, Nehoiașul și Bălțița	-
5.	Compania 4 pază BICAZ	4 plutoane paza frontierei la: Oituz, Sulița Palanca, Prisecani	-
6.	Compania 5 pază CORNUL LUNCII	4 plutoane paza frontierei la: Drăgoiasa Dorna, Cornul Luncii, Bunești	Nou înființată
7.	Compania 6 pază BURDUJENI	4 plutoane paza frontierei la: Burdujeni, Mihăileni, Mamornița, Rădăuți	Mutată de la Mihăileni
8.	Compania 7 pază UNGHENI	4 plutoane paza frontierei la: Ștefănești, Bivolari, Ungheni, Drânceni	-
9.	Compania 8 pază GALAȚI	4 plutoane paza frontierei la: Fălciu, Oancea, Galați, Brăila	-
10.	Compania 9 pază TULCEA	4 plutoane paza frontierei la: Isaccea, Satul Nou, Chilia Veche, Sulina	Nou înființată inițial la Chilia Veche
11.	Compania 10 pază CONSTANȚA	4 plutoane paza frontierei la: Constanța, Mangalia, Asarlâc, Cavarna	-
12.	Compania 11 pază GIURGIU	4 plutoane paza frontierei la: Călărași, Oltenița, Giurgiu, Turnu Măgurele	Mutată de la Oltenița
13.	Compania 12 pază CORABIA	4 plutoane paza frontierei la: Corabia, Bechet, Calafat, Gruia	-

La încheierea anului 1908, efectivele Corpului Grănicerilor erau de 57 de ofițeri, 2550 trupă și 96 de cai, mai puțin cei 41 de ofițeri și 584 de maiștri, subofițeri și militari în termen marinari, care erau menținuți în poziția de detașați ca și în anul anterior.

Cele 48 de plutoane cu câte 3-4 pichete subordonate conform schemei de organizare prezentată mai înainte și plutonul de pază și gospodărie nu depășeau efectivele de 14-16 militari în termen fiecare.

Ridicarea Batalionului de Grăniceri la rangul de Corp al Grănicerilor s-a reflectat pozitiv în întreaga sa activitate ulterioară. A fost mai bine finanțat prin bugetele anuale ale Armatei, în anii următori a primit mai multe cadre și militari în termen, comandantul a fost înaintat în gradul de colonel, apoi în cel de general de brigadă, iar ajutorul său la gradul de maior și apoi de locotenent-colonel. S-au îmbunătățit normele de hrană și cele de echipament, mai ales pentru iarnă, la nivelul cerințelor eforturilor depuse în serviciul de pază, iar Corpul și-a înființat o școală de gradați la Chilia Veche.

La 1 aprilie 1910, s-a înființat compania de grăniceri-marină cu 4 secții (la Tulcea, Galați, Giurgiu și Calafat), în care scop grănicerii au primit de la marina militară 4 șalupe, o canonică, un vapor de mic tonaj și 4 șalupe automobil, toate cu

personalul navigant necesar. În același an, a fost dezvoltată școala de gradați de la Chilia Veche, efectivul ei crescând la 350 de oameni și fiind mutată la Mănăstirea Dealu.

În anul 1911, la 7 ani de la înființare, în Corpul Grănicerilor a început să se evidențieze o echipă de ofițeri valoroși, compusă din locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu, maiorul Anton Bădulescu, mutat în grăniceri în anul 1909, căpitanul Gheorghe Pârjolescu mutat în Corp în anul 1908, căpitanii Nicolae Dimitriu, Dragu Buricescu și Constantin Voiculescu, toți sub conducerea colonelului Staur Simionescu. Pe lângă faptul că aceștia își vor dăruie toată inteligența și puterea de muncă în elaborarea planurilor operative care se făceau necesare începând cu acea dată, programelor de pregătire a cadrelor și trupei, ei, împreună cu alți ofițeri care vor mai fi primiți în grăniceri, vor săvârși sublime acte de vitejie în războaiele care vor fi declanșate peste 1-3 ani și vor transforma Corpul Grănicerilor în armă de elită.

Având în vedere concluziile rezultate din experiența de serviciu a trupelor până la acea dată, în anul 1911 s-au abordat studiile și elaborarea unei noi legi pentru reorganizarea Corpului Grănicerilor, care a fost sancționată și a intrat în vigoare la 1 aprilie 1912, precum și a primului plan de mobilizare a grănicerilor, la care au lucrat personal comandantul Corpului, locotenent-colonelul Ștefănescu și maiorul Pârjolescu.

Conform prevederilor acestor documente importante, Corpul Grănicerilor era reorganizat, având în structură, pentru prima dată, un regiment cu stat major și o companie depozit, dislocate în București, iar pe frontieră, 14 companii de pază, în localitățile: Turnu Severin, Râul Vadului, Predeal, Târgu Ocna, Cornul Luncii, Burdujeni, Ștefănești, Ungheni, Galați, Tulcea, Constanța, Călărași, Giurgiu și Calafat, iar compania de marină la Galați. La cele 12 companii de pază stabilite în anul 1908, s-au mai adăugat două la Ștefănești și Călărași, compania Bicz a fost mutată la Târgul Ocna, iar cea de la Vârciorova la Turnu Severin. Corpul Grănicerilor a fost scos din categoria trupe auxiliare și s-a prevăzut să facă parte din Armată, s-a declarat corp închis în sensul că ofițerii din compunerea lui nu mai aveau dreptul să fie mutați în altă armă. Recruții nu au mai fost de atunci selecționați din regimentele de infanterie, ci direct de la cercurile de recrutare. Pentru instruirea lor, în anul 1913, Corpul și-a înființat un Batalion de instrucție, întâi la Sinaia, apoi l-a mutat la Pitești. Comandantul Regimentului a fost numit locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu, iar al primului Batalion de instrucție maiorul Anton Bădulescu.²¹⁾

În urma reorganizării din anul 1912, efectivul Corpului Grănicerilor era de 52 ofițeri, 195 subofițeri, maiștrii, instructori, 2815 militari în termen și 19 cai. Principalele elemente de structură și încadrare a acestuia erau:

- Comandantul Corpului, generalul de brigadă Staur Simionescu;
- Șeful biroului pază și mobilizare, maiorul Gheorghe Pârjolescu;
- Comandantul Regimentului de Grăniceri, locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu;
- Ajutorul comandantului de regiment, căpitanul Zamfir Teodorescu;

- Comandanți ai companiilor 1-14, 12 căpitani și doi locotenenți;
- Comandant al companiei vase plutitoare Galați, căpitanul de marină Titu Ciornei;
- Cele 15 companii(pază și vase) mai aveau 30 de locotenenți;
- Comandant al Batalionului de Instrucție, maior Anton Bădulescu;
- Comandanți ai companiilor 1-4 instrucție, se stabileau prin detașare.

Corpul Grănicerilor era pregătit pentru mobilizare având un plan minuțios elaborat și depozite cu materiale necesare pregătite din timp.²²⁾

5. Participarea la Războiul Balcanic

Războiul Balcanic a precedat primul război mondial, izbucnind la 5/19 octombrie 1912 din cauza nerespectării prevederilor Tratatului de Pace încheiat la Berlin la 1/13 iulie 1878 privind frontierele dintre statele din Peninsula Balcanică, stabilite în urma Războiului Ruso-Turc din 1877-1878. În prima zi a ostilităților, Bulgaria, Serbia, Muntenegru și Grecia, nemulțumite că aveau încă teritorii și populație sub stăpânirea Turciei ce fusese învinsă în 1877-1878, au atacat-o și, în câteva săptămâni, au ocupat Tracia, Macedonia și Serbia Veche.

Rusia și Austro-Ungaria, pentru a-și realiza interesele politice în acea zonă, îndemnau Bulgaria să internaționalizeze acest conflict militar.

România nu putea rămâne indiferentă față de acest război ce se desfășura în vecinătatea ei sudică. S-a declarat inițial neutră, avertizând că, dacă se vor schimba frontierele stabilite prin Tratatul de la Berlin între țările din Balcani, pretinde și ea Cadrilaterul Dobrogean, până la linia ce-i fusese refuzată la Congresul menționat, din cauza Rusiei.

Acest avertisment a agravat relațiile noastre cu Bulgaria, tensionate încă dinainte, din cauză că guvernul de la Sofia interzicea ajutorul României către populația de origine română existentă la sud de Dunăre pentru a nu-și pierde naționalitatea, a tergiversat stabilirea frontierei româno-bulgare pe Dunăre, pe uscat, între Silistra și Vama Veche, iar la acea dată, nu respecta nici Protocolul ambasadurilor marilor puteri încheiat la Petersburg la 26 aprilie 1913, prin care țara noastră obținuse Silistra cu 3 km în jurul acesteia și nu acorda nici libertatea școlilor și bisericilor macedo-române, această discriminare fiind practică față de toate naționalitățile conlocuitoare în Bulgaria.²³⁾

Austro-Ungaria, cu care regele Carol I încheiase Tratatul secret de alianță la 30 octombrie 1883, recomanda României să nu se implice în conflictul balcanic, iar Rusia nu avea sentimente prietenești față de noi.

La 16 iunie 1913, Bulgaria a declarat al doilea Război Balcanic, atacând Serbia pentru a-i răpi teritoriul luat de la turci cu un an înainte, amenințând totodată că, după încheierea conflictului provocat cu fostul său aliat din vest, vor declanșa un alt conflict în nord-est, pentru a cuceri Dobrogea prin forță de la români.

Până la acest stadiu al Războiului Balcanic, România făcuse eforturi pentru limitarea conflictului din această zonă geografică pe cale diplomatică. Luând însă

cunoștință de amenințările guvernului de la Sofia, la 20 iunie/3 iulie 1913, regele Carol I a semnat Decretul de mobilizare a Armatei, ordinul fiind primit în aceeași zi la toate marile unități militare, inclusiv la Corpul Grănicerilor, și la toate instituțiile cu atribuții de susținere a efortului de război. În continuare, ne vom referi mai în detaliu la acțiunile Regimentului 1 Grăniceri, dar vom face referiri și la alte arme, numai în măsura în care au avut legătură cu această unitate.

În ziua de 20 iunie, la primirea ordinului de mobilizare, cele 14 companii din dispozitivul de pază a frontierei au trecut la aplicarea măsurilor prevăzute în planul de pază în condiții de război: întărirea observării teritoriilor statelor vecine, supravegherea direcțiilor importante și potecilor din munți, precum și controlul în punctele de trecerea frontierei; primind de la comisariatele militare concentrații apti pentru pază și milițienii⁺⁾ pentru înlocuirea grănicerilor apti de luptă și sporirea efectivelor din pichete; trimiterea la Regiment a cadrelor și militarilor în termen prevăzuți pentru constituirea părții operative; asigurarea permanențelor cadrelor în cazărmi; intensificarea controalelor în dispozitivele de pază și asigurarea legăturii cu eșaloanele superioare. Misiunea era închiderea frontierei și asigurarea mobilizării unităților din interiorul țării.

Mobilizarea Regimentului 1 Grăniceri s-a executat între 23-26 iunie sub conducerea generalului Staur Simionescu, prevăzut să rămână în București, la comanda Corpului, trecut acum la efectivul de război, și a locotenent-colonelului Ștefan Ștefănescu, prevăzut să-și conducă Regimentul în zona de operații din sudul Dobrogei. În cele trei zile de activitate de mobilizare în București, în sectorul ce a cuprins străzile Popa Nan, Mărcuța, Mătăsarilor, Agricultorilor și Duzilor în afară de partea de pază descrisă mai înainte Corpul Grănicerilor a format:²⁴⁾

- Regimentul 1 Grăniceri operativ, cu două batalioane și o secție de mitraliere. Total efectiv 2309 oameni, comandant locotenent-colonel Ștefan Ștefănescu;
- Detașamentul Mangalia, format din compania pază Constanța, efectiv 56 de oameni, comandant căpitan Dumitru Ștefănescu;
- Două companii a câte 100 de grăniceri, pentru paza Castelului Peleş, comandant căpitanul Alexandru Bagdat
- Un detașament de 670 oameni, în București, la dispoziția Marelui Cartier General, comandant maiorul Gheorghe Pârjolescu

În ziua de 26 iunie 1913, când mobilizarea Regimentului 1 Grăniceri era încheiată și trebuia să înceapă deplasarea către zona de operații din Cadrilaterul Dobrogean, a decedat fulgerător comandantul Corpului, generalul Staur Simionescu. Cel mai mare în grad și în funcție, după comandantul decedat, care trebuia să fie investit în funcția de comandant al Corpului Grănicerilor, era locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu, dar el comanda Regimentul destinat frontului și primise o misiune extrem de complexă. Nu mai era însă timp pentru

^{+) Datorită potențialului demografic scăzut, în caz de război, grănicerii primeau, de la comisariate, oameni cu afecțiuni care îi făceau inapți pentru luptă, dar buni pentru serviciul de pază, oameni ce depășeau o anumită vârstă pentru cerințele frontului, toți numiți generic „milițieni“.}

pregătirea altui ofițer cu asemenea grad, care nici nu exista în trupe. La propunerea lui, s-a hotărât ca această numire să fie amânată, să plece în zona de operații în fruntea Regimentului, să facă de acolo propuneri pentru folosirea Detașamentului rămas în București la dispoziția M.C.G., să conducă detașamentul Mangalia și să organizeze paza frontierei pe noua frontieră din sudul Dobrogei la încheierea războiului prevăzută peste aproximativ trei luni.²⁵⁾

La comandamentul Corpului, a rămas căpitanul Zamfir Teodorescu, însărcinat cu conducerea pazei frontierei din sectoarele neafectate de război, a celor două companii din paza Castelului Peleş și pentru legătura cu M.C.G. privind sarcinile ce i se încredințaseră.

**Locotenent-colonel
ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU,
comandant al Corpului
Grănicerilor și al Regimentului
1 Grăniceri în al doilea război
balcanic (1913-1914)**

La 27 iunie, după inspectarea Regimentului de către Ministrul de Finanțe, Alexandru Marghiloman, locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu a îmbarcat Regimentul în două trenuri și a plecat către zona de operații. De menționat că forțele principale ale Armatei Române, între care și Corpul V Armată comandat de generalul Ioan Culcer, care trecuse la ofensivă din Dobrogea și opera în Cadrilater, traversaseră Dunărea între Bechet și Zimnicea – de unde grăniceri au fost retrași și incluși în Detașamentul special pus la dispoziția M.C.G. – lărgeau capul de pod și înaintau către Sofia.

La 28 iunie, dimineața, grănicerii au ajuns la Călărași, iar către ora 18.00, după trecerea Dunării pe bacuri, au ajuns la Silistra, care în aceeași zi, fusese cucerită de Regimentul 5 Roșiori din Corpul V Armată, și s-a cazat temporar într-o cazarmă părăsită de bulgari.

În perioada de la 28 iunie la 10 august 1913 cât a acționat în Cadrilater în subordinea nemijlocită a Corpului V Armată Regimentul 1 Grăniceri a îndeplinit următoarele misiuni:

a) Până la începerea ofensivei Corpului V Armată, Detașamentul Mangalia a asigurat mobilizarea forțelor acestuia în Dobrogea, iar la începerea ofensivei, o parte din acesta a atacat în lungul litoralului, nimicind sau izgonind trupele bulgare, eliberând localitățile Cavarua, Balcic și rămânând apoi în dispozitiv de pază între Vama Veche, Ecrene, pe malul Mării Negre, și, în continuare, pe frontiera de uscat, până la 15 km vest de Ecrene, de unde frontiera de sud a Cadrilaterului, până la Turcșmil, era asigurată de forțele din primul eșalon al Corpului V Armată;

b) Realizarea siguranței populației de orice etnie și a ordinii în fâșia dintre vechea frontieră de pe traseul Vama Veche-Ostrov și linia de spate a unităților Corpului V Armată ajunse în timp scurt pe viitoarea frontieră de uscat a României, în sudul Dobrogei, pe aliniamentul Ecrene-Turcșmil;

c) Paza elementelor logistice de dispozitiv, a subunităților de artilerie și a rezervelor Corpului V Armată, precum și a comunicațiilor, lucrărilor de artă, liniilor de telecomunicații și a organelor administrative din localități împotriva comitațiilor și elementelor de diversiune lăsate de bulgari în spatele frontului românesc din Dobrogea;

d) Reprimarea mișcărilor de răzbunare ale populației locale turcești împotriva populației bulgare, pentru măsurile ce aceasta le aplicase anterior în scopul deznaționalizării turcilor și interzicerea învățământului și cultului musulman;

e) Efectuarea recensământului populației din Cadrilater, prin care s-a stabilit că, în regiunea respectivă, erau 5 comune urbane: Cavarna, Balcic, Dobrici, Silistra și Turtucaia, cu 340.000 de locuitori, din care 140.000 români, 32.000 bulgari, 20.000 greci, iar restul turci, evrei și armeni;

f) Măsurarea suprafeței zonei și localităților din care au rezultat în total 8.362 kmp. Actualizarea hărților și monografiilor respective;

g) Pe tot timpul cât a acționat în această zonă de operații, Regimentul 1 Grăniceri a organizat, cu forțele a una-doua companii, serviciul de garnizoană în orașul Silistra, comandant al garnizoanei fiind numit căpitanul Constantin Papazoglu, un cunoscător al majorității limbilor ce se vorbeau în zona respectivă;

h) Realizarea cordonului sanitar și a serviciului de carantină, când pe teritoriul Bulgariei a apărut epidemia de holeră, precum și aplicarea măsurilor medicale de tratament, profilaxie și de izolare în localitățile și zonele infectate. Detașamentul special, ce fusese organizat și lăsat în București la Dispoziția M.C.G., a realizat cordonul sanitar și celelalte măsuri profilactice menționate mai înainte, pe malul stâng al Dunării, între Gruia și Călărași, după care, maiorul Gheorghe Pârjolescu a fost chemat în zona de operații pentru a ajuta pe locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu în îndeplinirea celei mai importante misiuni așteptată de întreg poporul român: „Realizarea dispozitivului de pază pe noua frontieră din sudul Dobrogei, după alipirea Cadrilaterului la trupul României”. Iată și dispozitivul mult așteptat:

La 4 august 1913, Regimentul 1 Grăniceri a fost inspectat la Kurt-Bunar de ministrul de război, generalul Constantin Hârjeu, care, văzând modul cum au fost îndeplinite misiunile stabilite până la acea dată și cunoscând finalul tratativelor de pace și conținutul Tratatului de Pace care urma să fie semnat la București la 10 august, a ordonat să se ia măsuri pregătitoare pentru ocuparea viitoarei linii de frontieră cu grăniceri.

Prevăzând acest eveniment, locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu a prezentat ministrului, în acea zi, următoarea ordine de bătaie a celor trei companii cu locurile de dislocare a plutoanelor, la care erau anexate Instrucțiunile pentru paza frontierei în zona dintre Balcic și Turtucaia, documente care au fost aprobate pe loc. Acestea fuseseră elaborate de locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu și maiorul Gheorghe Pârjolescu în zilele anterioare, pe baza studiilor efectuate în teren.²⁶⁾

Nr. crt.	Companii	Plutoane	Comandanți	Ef/Mil	Obs.
1.	Maior Gheorghe Pârjolescu, comandantul sectorului				
2.	Compania 11 Balcic	Cdt.comp.	Cpt.Dumitru Ștefănescu	300	Mutată de la Constanța, mai puțin un pluton
		Balcic	Lt.Dumitru Vasilescu		
		Kunguik	Lt. Sima Popescu		
		Novo Botievo	Plt.maj. Vasile Dumitrescu		
		Constanța	Plt. Ghiță Tache		
3.	Compania 12 Acadânlar	Cdt. Comp.	Cpt.Dragu Buricescu	300	
		Vladimirova	Lt. Jipa Dimiu		
		Kili-Kadi	Plt. Matei Creangă		
		Asikilar	Lt. Ion Teodorescu		
		Călărași	Plt. Alexandru Șarpe		
		Cdt.comp.	Cpt. Atanase Nicolescu		
4.	Compania 13 Turtucaia			300	
		Kiose-Abdi	Plt.Gheorghe Moisescu		
		Mahle	Plt. Emil Vladimirescu		
		Turçşmil	Lt. Nicolae Toniță		
		Secretar Comp.	Plt. Ion Nedelcu		

**Colonel
GHEORGHE PÂRJOLESCU,**
organizatorul pazei frontierei
și primul comandant al grănicerilor
din dispozitivul de pază realizat
la frontiera din sudul Cadrilaterului
Dobrogean în anul 1913

La 5 august 1913, după pregătirea tuturor condițiilor pentru realizarea dispozitivului de mai sus, Regimentul 1 Grăniceri a primit ordin de regroupare la Kurt-Bunar, în vederea deplasării la București. În Cadrilaterul pacificat, a rămas maiorul Gheorghe Pârjolescu pentru definitivarea măsurilor de cazare a subunităților pe noua frontieră, executarea recunoașterilor necesare, organizarea pazei și conducerea acesteia până la noi ordine.

Regimentul 1 Grăniceri, în frunte cu comandantul său, a executat deplasarea pe itinerarul Karaorman, Almăluș, Ostrov, Călărași, aplicând toate măsurile de dezinfectare ce se impuneau la ieșirea din zona afectată de epidemia de holeră, pentru prevenirea introducerii în țară a periculoasei epidemii, luându-se măsuri de spălare, tratament, control medical și de interdicere a

oricărui contact cu locuitorii.²⁷⁾

La 11 august 1913, aproape la o lună și jumătate de la plecare, timp în care a adus Patriei servicii deosebite, Regimentul a ajuns în București și a fost primit cu onorurile cuvenite. Locotenent-colonelul Ștefan Ștefănescu a fost înaintat în gradul de colonel, maiorul Gheorghe Pârjolescu în gradul de locotenent-colonel, iar

ceilalți ofițeri, subofițeri și militari în termen au fost avansați și decorați cu ordinele și medaliile de atunci ale României.

După trecerea în situație de pace, colonelul Ștefan Ștefănescu a îndeplinit, pentru o scurtă perioadă, funcția de comandant al Corpului Grănicerilor participând cu toată capacitatea sa la studiile pentru o nouă organizare a grănicerilor în vederea participării lor la primul război mondial.

BIBLIOGRAFIE:

1. Titu Georgescu, *Argumente ale Istoriei pentru o nouă ordine internațională*, București, 1977, p.183
2. Academia Română, *Documente privind Istoria României, Războiul de Independență*, vol.IX, București, 1900, p.360-370
3. Constantin Kirițescu, *Istoria Războiului Pentru Întregirea României*, București, 1989, vol.I, p.91-93
4. *Arhivele Naționale București*, fond casa regală, dosarele nr.22, 23,24/1883, filele 1-12
5. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Grănicerilor*, vol.II, p.12
6. General Grigore Cornicioiu, *Contribuții la Istoricul Grănicerilor*, vol.II, p.12
7. Ibidem p.11
8. Ibidem p.75
9. Colonel Vasile Alexandrescu, *Adeziunea armatei la idealul făuririi statutului Național Unitar Român. Armata și Societatea Românească*, București, 1980, p.112; Locotenent-Colonel Ioan Popovici, *Organizarea Armatei pentru Război*, vol.I, București, 1905, p.302; căpitan Ion Popescu, *Cartea Grănicerului*, București, 1908, p.21.
10. General Grigore Cornicioiu ș.a., op.cit, p.24.
11. General de brigadă(r) Sever Neagoe, *Personalități din Evoluția Grănicerilor în Sec.XX*, București 2001, p.14-18
12. General Grigore Cornicioiu ș.a., op.cit.p.21-22
13. Ibidem, p. 19-20 și 28
14. Ibidem, p.20
15. Ibidem, p.23-24
16. Ibidem, p.22-46
17. Ibidem, p.22
18. Ibidem, p.51
19. Idem
20. General de brigadă(r) Sever Neagoe, op.cit.p.20
21. Ibidem, p.21-22
22. Ibidem, p.23-24
23. Ibidem, p.26

-
24. General Grigore Cornicioiu ș.a., Op.cit.p.118-127
 25. General de brigadă(r) Sever Neagoe, Op.cit., p.28
 26. General Grigore Cornicioiu ș.a., Op.cit, p.149-154; General de brigadă(r) Sever Neagoe, Op.cit.p.28-33 și *Grănicerii Români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, p.13-17
 27. General Grigore Cornicioiu ș.a., Op.cit., p.155-157

Capitolul VIII

GRĂNICERII ROMÂNI ÎN MARELE RĂZBOI DE REÎNTREGIRE A NEAMULUI (1916 – 1920)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

Colonel (r) CONSTANTIN TATU

1. Încheierea Războiului Balcanic, intrarea în primul război mondial

Războiul Balcanic, abia încheiat, a avut urmări mult mai importante în plan politico-militar european decât în modificarea hărții politice a Peninsulei Balcanice.

Tratatul de Pace de la București, care fixase frontierele între statele din această zonă a Europei, adâncise rana deschisă dinainte în raporturile româno-bulgare, clarificase raporturile României cu marile puteri europene și pusese în evidență faptul că alianța noastră cu Puterile Centrale, și în special cu Austro-Ungaria, nu era în interesul poporului român.

La declanșarea Războiului Balcanic, Austria a intervenit în apărarea Bulgariei pentru a nu-i scăpa de sub influență, iar Rusia manifesta interes pentru Serbia și pentru întreaga zonă Balcanică. România, învingătoare, și-a atras insultele și amenințările presei din Viena și din Budapesta, situându-se în centrul intereselor Puterilor Centrale și ale Antantei în această zonă a Europei.¹⁾

După Pacea de la București (10 august 1913), a urmat o perioadă îndelungată de acțiuni diplomatice, pentru întărirea alianțelor, și de atragere a României de partea acestora, demersuri ce nu fac obiectul prezentei lucrări.²⁾ Reținem doar că, pe timpul acestor frământări, s-a realizat o apropiere între România și Franța, apoi și cu Rusia,³⁾ fapt ce dovedea o orientare a României către alianța cu puterile Antantei, care, în cazul unei victorii în războiul ce se pregătea, asigura mai bine interesele naționale ale românilor.

Țara noastră era atunci într-o situație complicată, având dincolo de Carpați și la est de Prut sub ocupație străină un teritoriu cu o suprafață de 158.049 km.² și o populație de 10.807.028 locuitori, dintre care 71,9% erau români, în timp ce sub legislație românească avea doar 137.000 km.² cu 7.250.000 de locuitori. Faptul că mai mult de jumătate din teritoriul ancestral și peste 55% din populație trebuiau unite cu Țara,³⁾ obliga România să participe la război, iar conducerea ei să aleagă alianța care va ieși învingătoare. Alianța cu Puterile Centrale nu asigura Unirea Transilvaniei, Bucovinei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, iar cu Antanta nu asigura țării noastre posibilitatea aducerii la sânul său a Basarabiei răpite de ruși în anul 1812. De aceea era necesară o perioadă de profundă clarificare politică și de pregătire pentru intrarea în războiul ce se apropia, care era

evident mai crâncen și nu va ocoli România. Această perioadă începuse odată cu Războiul Balcanic, avea să se încheie la 15 august 1916 după 11 luni de pace (august 1913-15 iulie 1914) și peste doi ani de neutralitate (15 iulie 1914 – 15 august 1916), în interiorul căreia s-a desfășurat o intensă luptă diplomatică externă cu Puterile Centrale și cu Antanta, o luptă pe plan intern între forțele politice românești care urmăreau să determine apropierea regelui și guvernului de una dintre alianțele care se angajaseră în luptă, concomitent cu pregătirea economiei și armatei pentru marea confruntare⁷³.

*
* *

Evoluția și acțiunile grănicerilor în cadrul Armatei Române au fost caracterizate de unele schimbări în organizare, efective și dispozitiv. Prin înființarea celor trei companii pe frontiera din sudul Dobrogei și a altor subunități, la începutul anului 1914 Corpul Grănicerilor avea 17 companii de pază dizlocate la: Turnu Severin, Târgu Jiu, Brezoiu, Predeal, Tg.Ocna, Piatra Neamț, Burdujeni, Dorohoi, Iași, Galați, Tulcea, Constanța, Bazargic, Kurt-Bunar, Turtucaia, Turnu Măgurele, Calafat și Compania Vase Plutitoare Galați.

De asemenea, după înapoierea din zona de operații, Regimentul 1 Grăniceri a organizat un batalion cu 4 companii și 400 de militari în termen, comandat de maiorul Anton Bădulescu, și l-a dislocat la Sinaia pentru paza Castelului Peleş până la 2 octombrie când familia regală s-a întors la București. După această dată, batalionul a rămas în garnizoana respectivă și s-a transformat în Batalion de Instrucție.⁴⁾

Aceasta era o organizare tranzitorie, fiind în lucru o altă organizare în vederea realizării posibilității de mobilizare pentru trecerea la luptă concomitent cu paza frontierei.

General de divizie
TEODOR RÂMNICEANU,
șef al Casei Regale și comandant
al Corpului Grănicerilor
în timpul primului război mondial

La 13 noiembrie 1913, comanda Corpului Grănicerilor a fost încredințată generalul Teodor Râmniceanu, care va rămâne în această funcție până la 4 mai 1918, exercitând concomitent și funcția de șef al Casei Regale,⁵⁾ iar la 1 octombrie 1914, comanda Regimentului 1 Grăniceri a fost încredințată colonelului Matei Kastrîș. La acea dată, Regimentul avea 51 de cadre și s-a stabilit ca, începând din acel an, să primească de la Cercurile de Recrutare câte 1760 de recruți anual. Era prima măsură luată pentru mărirea efectivului grănicerilor ca urmare a faptului că izbucnise

— legătură cu acest adevărat război diplomatic, pot consulta lucrarea lui Constantin Kirițescu "Istoria Războiului pentru întregirea României, Vol.I, București, 1989, p.97-203.

primul război mondial și se făcea evidentă nevoia reorganizării în curând a acestei arme în cadrul Armatei.

Dar principalele modificări organizatorice au loc în anul 1915, când, la 1 aprilie, ia ființă și al doilea regiment prin “dezdoirea” primului care este numit Regimentul 1 Grăniceri, iar cel nou creat, Regulamentul 2 Grăniceri, fiecare cu câte 3 batalioane de pază a câte 3 companii (total 9) și un Batalion de instrucție cu câte 3 companii de pușcași și una de mitraliere. De asemenea, la aceeași dată, a luat ființă și Brigada de Grăniceri, iar Regulamentul noii Legi a fost întocmit și sancționat în luna mai 1915.

Odată cu înființarea Regimentului 2 Grăniceri, lungimea frontierelor românești se împarte în două: Regimentul 1 Grăniceri primește în responsabilitate sectorul: de la Șobla (sud de Mangalia), pe litoral până la Ecrene, către nord-vest frontiera de sud a Dobrogei, până la Turcșmil (15 km vest Turtucaia), apoi în amonte, pe șenalul navigabil al Dunării, până la imediat vest Vârciorova (confluența râului Bahna cu Dunărea), către nord, pe Bahna, până la izvoarele Cernei, apoi către est, pe crestele Carpaților Meridionali, până la Tabla Buții (imediat vest de Vama Buzăului).

În acest sector, **Regimentul 1 Grăniceri** dislocat cu comanda și statul major în București, avea pe frontieră Batalionul 1 Grăniceri cu companiile: 1 Bazargic, 2 Kurt Bunar, 3 Turtucaia; Batalionul 2, cu companiile: 4 Giurgiu, 5 Calafat, 6 Turnu Severin; Batalionul 3 cu companiile: 7 Târgu Jiu, 8 Râul Vadului, 9 Predeal (fiecare cu câte 3-4 plutoane, total 31), iar Batalionul de Instrucție în București, cu două companii de pușcași în tabăra Cotroceni și cu una la Turtucaia.

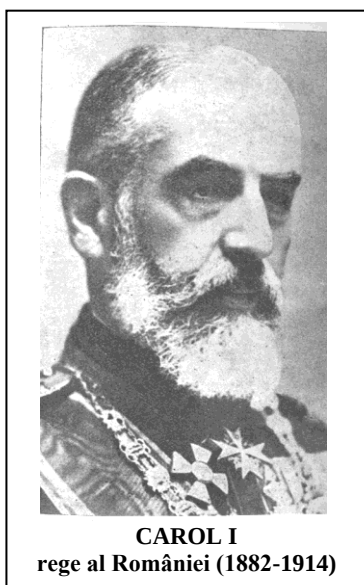
Regimentul 2 Grăniceri, dislocat și acesta cu comanda și statul major tot în București, în aceeași cazarmă cu primul, cu Brigada și cu Corpul Grănicerilor, avea pe frontieră Batalionul 1 cu companiile: 1 Odobești, 8 Tulcea, 9 Constanța, Batalionul 2 Grăniceri cu companiile: 1 Piatra Neamț, 6 Ungheni, 7 Galați, Batalionul 3 Grăniceri cu companiile 3 Burdujeni, 4 Cornu Luncii, 5 Dorohoi, (fiecare cu câte 3-4 companii, total 35), Compania de marină, dislocată la Brăila, iar Batalionul de instrucție, la București, cu o companie de pușcași la reședință, una la Palanca și cu cea de a treia la Pitești.

Aceasta a fost cea mai dezvoltată organizare de pace a Corpului Grănicerilor înainte de intrarea în Primul Război Mondial⁶⁾. La 10 mai 1915, ordinea de bătaie a acestuia era:

- Comandantul Corpului Grănicerilor, general Teodor Râmniceanu;
- Adjutant, căpitan Cornel Negulescu;
- Șeful Serviciului Intendență, căpitan Smarandache Spirescu;
- Șeful Serviciului Sanitar, medic, locotenent Dr. Gheorghe Ștefănescu;
- Comandantul Brigăzii de Grăniceri, colonel Matei Kastris;
- Adjutant, căpitan Alexandru Bagdat;
- Comandantul Regimentului 1 Grăniceri, lt.colonel Gheorghe Cantacuzino
- Ajutor comandant, maior Zamfir Teodorescu
- Comandantul Regimentului 2 Grăniceri, lt.colonel Radu Șeinescu
- Ajutor comandant, maior Anton Bădulescu

Fiecare regiment avea aproximativ 40 de ofițeri, 45 de subofițeri și peste 4.400 de militari în termen, ajungând la aproape 4.500 de oameni în total, efectiv hotărât la 1 octombrie 1914 și realizat prin sistemul de încorporare direct de la Centrele de recrutare.

De menționat că primul război mondial izbucnise la 15 iulie 1914, regele Carol I murise la 27 septembrie 1914, România își declarase neutralitatea „cu arma la picior” și respingea acum încercările de trecere frauduloasă a frontierei cu scop de cercetare și spionaj, în special cu sensul din Austro-Ungaria și Bulgaria.

CAROL I
rege al României (1882-1914)

De asemenea, pe lângă guvernul de la București, emisari ai ambelor alianțe care se angajaseră în războiul ce se ducea lângă frontierele de sud-vest și de nord ale României, încercau frecvent să scoată România din neutralitate și s-o atragă în război de partea celor ce încercau să reușească inclusiv prin amenințări cu intervenția militară, în special din partea Austro-Ungariei.

În situația creată, Marele Stat Majora hotărât să întărească paza frontierei, fapt pentru care a propus Parlamentului să aprobe crearea încă a unui regiment de grăniceri și mărirea efectivelor acestora pentru a fi capabile să închidă frontiera și, ulterior, la mobilizare, să destine o parte din oameni continuării pazei frontierei pe direcțiile unde nu se vor duce acțiuni de luptă, să organizeze părțile sedentare, iar cu majoritatea efectivelor instruite și cu întăririle necesare să formeze două

regimente operative cu care să participe la luptă pentru respingerea agresorilor.

Obținerea aprobării Senatului a provocat ample și furtunoase dezbateri care au pus în evidență modul cum grănicerii și-au îndeplinit până la acea dată misiunile și prestigiul de care se bucură. Iată un scurt extras din expunerea de motive a Ministrului de Finanțe citită în Senat la 21 februarie 1915: „...,grație modului cum acest Corp a știut să-și îndeplinească scopul util și însemnat pentru care a fost creat, a putut, într-un timp relativ scurt, să se prezinte în așa condițiuni, încât azi vedem cu satisfacție că fraudele ce făceau să se resimtă unele din veniturile Statului, aproape, au dispărut, fiindcă, datorită vigilenței grănicerilor, contrabandele sunt aproape stârpite. Pe lângă această ocupație specială a pazei granițelor țării ce s-a dat Corpului Grănicerilor, prin modul cum el este recrutat în ofițeri și trupă, și a instrucției militare speciale ce i se dă, el se prezintă azi ca o trupă de elită, care, pe de o parte, impune suveranitatea statului la granițele regatului, iar pe de alta, prin felul cum e organizat, în orice moment este gata să ia parte cu Armata de operațiuni din întâia linie”...⁷⁾

Pentru întărirea pazei frontierei conform planului Marelui Sstat Major enunțat mai înainte, după obținerea aprobării Senatului, grănicerii au fost mobilizați în

secret în primă urgență și, până la 15 aprilie 1915, efectivele Regimentului 1 Grăniceri au fost grupate la trecătorile Predeal, Moroieni, Dragoslavele, Teleajen, Căpățâneni, Malaia, Căineni, Vădeni, Novaci, Petroșani și Baia de Aramă, iar ale Regimentului 2 Grăniceri, două batalioane pe Văile Troțușului și Oituzului. Efectivele ambelor regimente realizate prin mobilizarea din prima urgență, executau recunoașteri și amenajau lucrări genistice de apărare în baza unor programe minuțios întocmite, care prevedeau și timp de instrucție.

Regimentul 2 Grăniceri, mai avea un batalion, din oamenii instruiți, la Sinaia, pentru paza Castelului Peleş.

Concomitent, cele două regimente conduceau paza frontierei, fiecare în sectorul său, transmițând Marelui Stat Major, prin Brigadă și prin Corpul Grănicerilor, toate datele obținute prin observarea teritoriilor vecine.

Aproape de sfârșitul lunii iulie 1916, în urma unei analize profunde și multilaterale, conducerea României a hotărât ca, într-un viitor, apropiat să intre în război alături de Puterile Antantei, fapt care a determinat tensionarea relațiilor sale cu Austro-Ungaria, Germania, precum și necesitatea luării unor măsuri de prevenire a atacurilor prin surprindere.

FERDINAND I
rege al României în timpul
primului război mondial

La 4/17 august 1916, Guvernul român a hotărât să înceteze perioada de neutralitate și să intre în război alături de Puterile Antantei, semnând în acest scop Tratatul de alianță și Convenția militară prin care Rusia, Franța, Anglia și Italia, garantau integritatea teritorială a României în întinderea de atunci și dreptul ca, la sfârșitul războiului, să intre în posesia teritoriilor românești din compunerea Imperiului Austro-Ungar. I-au stabilit chiar și frontiera de nord-vest pe traseul: Noua Suliță, în amonte pe Prut și apoi pe Ceremuș, se înscria pe granița dintre Ungaria și Galiția până la Vârful Stog cota 1655, de acolo se orienta către nord-vest, până la localitatea Trebuza pe Tisa, continua în aval pe acest râu, până la 4 km vest de confluența cu Someșul, apoi către sud pe la 4 km

de Debrețin, 3 km aval de confluența Crișului cu Beretăul, se unea cu Tisa la nord de Seghedin, urma către sud cursul acesteia – până la confluența cu Dunărea și, în final, urma talvegul fluviului respectiv spre sud-est până la Vârciorova.⁸⁾

Semnarea acestui tratat a fost precedată de amplificarea măsurilor pentru întărirea pazei frontierelor, realizarea dispozitivului de acoperire și pregătirea armatei prin mobilizarea în secret a altor unități.

Ca urmare a situației create, până la sfârșitul lunii iulie 1916, efectivele de pace ale Regimentelor 1 și 2 Grăniceri au fost aduse la București, unde, luând cadre și trupă din batalionul de instrucție și din subunitățile de frontieră cu importanță mai mică, au format Regimentele 1 și 2 Grăniceri operative, fiecare având câte 3 batalioane x 4 companii de pușcași și o companie de mitraliere. Regimentul 1

Grăniceri, avea și o baterie de artilerie calibrul 57 mm. În final, Regimentul 1 Grăniceri (operativ), avea un efectiv de 3.608, iar Regimentul 2, un efectiv de 2.923 de oameni. Pe întreaga frontieră, continuarea executării misiunilor arătate la început a fost asigurată de pichete încadrate cu câte 2-3 grăniceri în termen, un gradat și completate cu milițienii repartizați de Cercurile de recrutare.

Plutoanele de pază au rămas comandate de ofițeri, companiile de câte un locotenent, iar batalioanele de câte un căpitan sau un maior. Concomitent cu executarea pazei, toate eșaloanele au intensificat instruirea personalului legată de cerințele pazei și luptei în noua situație în care intra Țara.⁹⁾

Planul Comandamentului român prevedea trecerea la apărare pe frontul de sud cu Armata a III-a între Calafat și Balcic, unde s-a concluzionat că bulgarii nu vor ataca România în urma unor tratative ce erau în curs, și declanșarea unei ofensive puternice împotriva Austro-Ungariei pe frontul de nord-vest cu 3 Armate, peste Carpați, precedată de acoperirea frontierei cu detașamente puternice pe principalele direcții.

Dispozitivul de acoperire a fost realizat cu grupuri de valori diferite în raport de dezvoltarea și importanța fiecărei direcții, pe un aliniament înapoia dispozitivului de pază al pichetelor de grăniceri: în Carpații Meridionali și Orientali, pe toate trecătorile, iar la frontiera de sud-est, pe direcțiile comunicațiilor importante ce traversau linia de demarcație. În fața acestora și în intervalele dintre ele, executau serviciul de pază grănicerii care, acum îndeplineau și misiunile siguranței de luptă pentru grupurile de acoperire.

Când inamicul a trecut la ofensivă și a ajuns pe linia de frontieră, grănicerii din serviciul de pază au deschis focul. În timpul acțiunilor, unii au fost capturați ori au murit, iar alții au reușit să se retragă prin luptă până pe aliniamentul trupelor din apărare, de unde s-au deplasat la unitățile de origine.

Din toate grupurile de acoperire organizate de cele 4 armate, grănicerii au avut unități operative numai în compunerea celor de la Predeal, din Valea Oltului și din capul de pod de la Turtucaia.

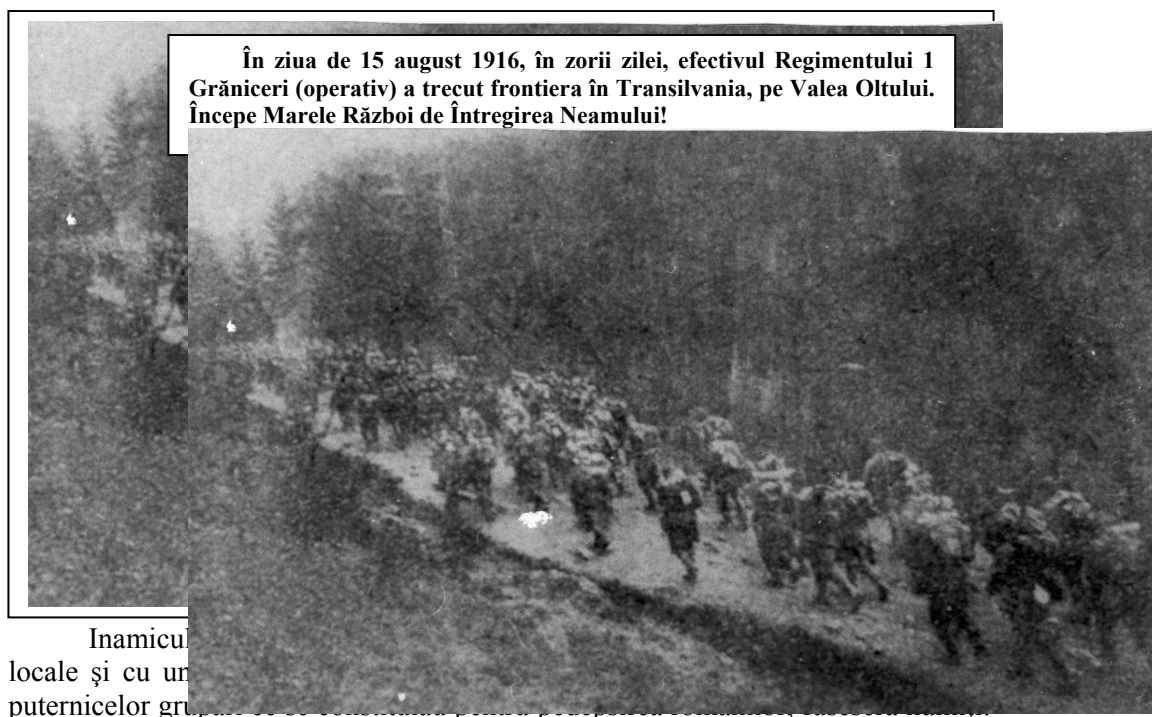
La 1 august 1916, Regimentul 1 Grăniceri, comandat de locotenent-colonelul Gheorghe Cantacuzino, care se găsea în Valea Oltului pentru întărirea pazei frontierei și pregătirea lucrărilor de apărare, s-a dispus în raionul Căineni-Greblești, pe ambii versanți ai trecătorii, subordonându-se Grupului de acoperire Olt – Lotru. Regimentul 2 Grăniceri (minus Batalionul 1), comandat de locotent-colonelul Radu Șeinescu, s-a deplasat în raionul localității Hodivovaia, județul Vlașca, subordonându-se inițial Grupului „Apărarea Dunării”, în rezerva acestuia, iar Batalionul 1 din Regimentul 2, comandat de maiorul Grigore Vasilescu, a fost deplasat la Predeal și subordonat Grupului de acoperire creat pe această importantă trecătoare.¹⁰⁾

Timp de peste două săptămâni au vegheat grănicerii și trupele de acoperire a frontierelor, într-o situație deosebit de încordată. Cei de pe trecătorile din Carpați așteptau cu nerăbdare clipa trecerii la dezrobirea și aducerea sub drapel românesc a ținuturilor de dincolo, în care frații lor rezistau de secole împotriva încercărilor ocupanților maghiari de a-i deznaționaliza, de a distruge tot ce era românesc.

La 14 august 1916, s-a decretat mobilizarea întregii armate. Comandamentul Brigăzii 1 Grăniceri, care condusese, în prima fază a mobilizării, formarea și închegarea părților active ale celor două regimente, deplasarea, precum și subordonarea lor detașamentelor de acoperire a frontierei, s-a desființat. Comandantul acesteia, colonelul Matei Castriș, a fost numit inițial comandant al Grupului de acoperire Olt-Lotru și apoi comandant al Diviziei 23 Infanterie din acest Grup, iar maiorul Dumitru Rădulescu din Regimentul 1 Grăniceri, șef de stat major al acestuia. Cadrele din comandamentul brigăzii de grăniceri desființate au trecut o parte în „Serviciul pazei fruntariilor”, înființat în Comandamentul Corpului Grănicerilor pentru procurarea știrilor de pe frontieră în folosul Marelui Cartier General, iar ceilalți au întărit subunitățile de pază a frontierei care au rămas în subordinea Comandamentului Corpului Grănicerilor prin părțile sedentare ale celor două regimente.

2. Participarea grănicerilor la acțiunile de luptă în cadrul primei ofensive a Armatei Române în Transilvania

„(...) În noaptea de 14/15 august 1916, trupele noastre au atacat frontiera austro-ungară... Zidul de temniță care închidea o jumătate a neamului românesc era dărâmat... Carpații nu mai erau(...)” scrie Constantin Kirițescu în lucrarea sa “Istoria războiului pentru întregirea României”¹¹⁾

în Transilvania, generalul Erich von Falkenhein și în Bulgaria mareșalul August von Mackensen – ambii cunoscuți strategii ai Armatei Germane.

Cu câteva zile mai devreme față de data așteptată, când s-a conturat mai bine că România va intra în război alături de puterile Antantei, s-au înmulțit cazurile de cercetare, atac și diversiune la frontierele ei cu Austro-Ungaria și Bulgaria, deoarece acestea făceau parte din alianța Puterilor Centrale. Pe direcția trecătorilor din Carpați, au avut loc 23, iar la frontiera cu Bulgaria 8 cazuri de atac asupra pichetelor, toate fiind respinse fără pierderi din partea grănicerilor noștri. Cu o zi înainte, pe aceleași direcții unde existau grupuri de acoperire ale Armatei române, inamicul a intensificat acțiunile de cercetare asupra dispozitivelor, pentru a descoperi valoarea trupelor românești și stadiul pregătirii lor pentru declanșarea ofensivei.

În timp ce efectivele pichetelor de grăniceri își îndeplineau misiunile de pază a frontierei, respingând și acțiunile de cercetare-diversiune ale inamicului, regimentele și batalioanele operative de grăniceri au fost primele unități ale Armatei Române care au trecut la atac în noaptea de 14/15 august. Entuziasmul era așa de mare încât au sfărâmat mai întâi bornele care marcau frontiera ce a despărțit aproape 9 secole neamul românesc în două.

Regimentul 1 Grăniceri, care se găsea pe Valea Oltului, pregătit din timp, a trecut la ofensivă pe direcția Căineni, marginea de est a orașului Sibiu, căzând ca un trăsnet, cu forțele principale de pe vârful Coți, asupra inamicului ce bloca ieșirea din defileul Oltului către nord. După deschiderea defileului și introducerea în luptă a altor forțe, grănicerii aveau în dreapta Divizia 13 Infanterie condusă de generalul Manolescu, iar în stânga Divizia 23 Infanterie condusă de colonelul Matei Castriș – fostul lor comandant. În câteva zile, a nimicit rezistențele inamicului din localitățile Boița, Porcești, Șelimbăr, Racovița, Brad, periferia de sud a orașului Sibiu și, după 27 august, a revenit la Șelimbăr, trecând în eșalonul doi al Grupului de acoperire care se transformase în „Corpul de Olt”¹²⁾

La 6 septembrie 1916, forțele Corpului de Olt au fost oprite pe aliniamentul Săcădat, Cornățel, Hărman, nord Șelimbăr, Orlat, cu elemente înaintate pe înălțimile de la nord la Sibiu.

Batalionul 1/R.2 Grăniceri, comandat de maiorul Grigore Vasilescu, a trecut la ofensivă în zorii zilei de 15 august 1916, ducând lupte grele pe direcția Predeal, Timișul de Jos, Brașov. La 17 august, a eliberat localitatea Dârste și a pătruns în Brașov unde a rămas până la 26 din aceeași lună. În luptele purtate aici, Batalionul a înregistrat 8 soldați morți și 56 răniți între care căpitanul Petre Caracaș.

Ca urmare a nimicirii batalioanelor 2 și 3 din Regimentul 2 Grăniceri pe frontul de sud în capul de pod de la Turtucaia, către 1 septembrie, batalionul 1 a fost adus la București în tabăra de la Cotroceni, au fost scoși din frontieră ofițerii comandanți de companii și s-au primit 700 militari recuperați de la Turtucaia și rezervați de la cercurile de recrutare, cu care s-a reorganizat unitatea.¹³⁾

Celelalte forțe din dispozitivele ofensive ale celor trei armate românești, care trecuseră peste Carpați și reușiseră să creeze pătrunderi adânci către Mehadia,

Hațeg, Sibiu, Făgăraș, Odorhei, Sovata și către Toplița, eliberând aproape 1/3 din Podișul Transilvaniei, au fost oprite de Marele Cartier General român și au trecut temporar la apărare pe aliniamentul: Mehadia, Merișor, Sibiu, Șercaia, Homorod, pantele de vest Munții Gurghiului, Munții Călimanului, Șarul Dornei. Până la 13 septembrie, au dus lupte îndârjite, respingând numeroase contraatacuri, pierzând și recucerind de fiecare dată aliniamentul pe care s-au apărat.

Oprirea ofensivei din Transilvania la 6 septembrie 1916 pe aliniamentul arătat a fost impusă de faptul că, la frontiera româno-bulgară, situația strategică s-a schimbat în defavoarea României. În preziua trecerii la ofensivă peste Carpați, Guvernul Bulgar a asigurat Guvernul Român în prezența miniștrilor Franței, Angliei și Rusiei la București, că „va păstra o strictă neutralitate și nu va ataca România dacă aceasta va participa la o acțiune contra Austriei”. Ulterior s-a aflat că Guvernul Bulgar – concomitent cu această asigurare – se găsea în curs de perfecționare a alianței cu Germania și Turcia împotriva României, având în schimb de la acestea garanții asupra Dobrogei. În legătură cu aceasta, primul ministru bulgar, Radoslavov, declara la 25 noiembrie 1916: „Pe când negociam cu reprezentantul României și-l adormeam cu promisiunile mele, îmi luam toate dispozițiile și, odată momentul venit, m-am aruncat asupra românilor”. Consecvent planului ce și-l întocmise în secret de a lovi România pe la spate în momentul cel mai greu, în ziua de 19 august 1916, guvernul bulgar a înmănat legației române din Sofia, declarația de război, creând pentru Țara noastră situația tragică de a se găsi în luptă pe două fronturi.

În noaptea de 18/19 august 1916, pichetele de grăniceri de pe frontiera româno-bulgară din sudul Dobrogei, fiind atacate de avangărzile trupelor bulgare, germane și turcești, s-au repliat prin luptă pe linia formațiunilor de acoperire, dar, în ziua de 19 august, au izgonit inamicul pătruns pe teritoriul românesc și au refăcut dispozitivul de pază pe linia de frontieră. Inamicul a declanșat ofensiva propriu-zisă în noaptea de 19/20 august, cu un raport de forțe superior. Grănicerii au ripostat dar au fost respinși. După preluarea luptei de către infanteriști și vânători, așa cum s-a procedat pe întreaga frontieră depășită de agresori, grănicerii au fost retrași din luptă și transportați la partea sedentară a regimentului de origine care, între timp, fusese evacuată în Moldova la Râsești.¹⁵⁾

Acțiunile de luptă ale Regimentului 2 Grăniceri în capul de pod de la Turtucaia reprezintă un episod care, probabil, nu va fi uitat niciodată. În ziua de 20 august 1916, bulgarii au oprit ofensiva declanșată la frontiera din sud-estul Dobrogei și, reorientând forțele către nord-vest, au dezlănțuit, în ziua de 21 august, atacul împotriva capului românesc de pod Turtucaia, cu un raport de forțe covârșitor în favoarea lor, concentrând majoritatea forțelor atacatoare pe direcțiile Silistra-Turtucaia și Daidâr – Turtucaia. În două zile de luptă, au nimicit Compania 3 Grăniceri de pe frontiera româno-bulgară din vestul și sudul capului de pod menționat, avangărzile române ale apărării acestuia și trupele române slab instruite și înarmate de pe centura exterioară de apărare, punând în pericol întregul oraș. Dinspre sud-vest, orașul era atacat de Detașamentul german „Hammerstein”.

Regimentul 2 Grăniceri (minus Batalionul 1) a fost introdus cu întârziere și succesiv în acest cap de pod, în dimineața zilei de 23 august 1916, pentru interzicerea ofensivei dinspre Silistra și dinspre Daidâr, trecând la apărare pe linia a II-a principală în punctele de rezistență nr. 6, 7, 12, 13 și 14, împreună cu batalioanele diviziei 17 infanterie.

Capul de pod de la Turtucaia era o suprafață de formă semicirculară, cu diametrul pe malul drept al Dunării și cu raza de 7-8 km către est, sud și vest, măsurată din centrul orașului, având două aliniamente concentrice de apărare, iar în mijloc vechea cetate Turtucaia. Linia I de apărare era considerată linia pichetelor grănicerești ale companiei Turtucaia de pe frontieră, unde se găseau șanțuri de trageră discontinue. În spatele acesteia, până la linia a doua, se mai găseau șanțuri de trageră săpate pe principalele comunicații către orașul de la Dunăre. Linia a II-a, la 7-8 km distanță, era constituită din 15 centre de rezistență (noduri de tranșee, locașuri de trageră pentru tunuri și mitraliere, adăposturi) la distanță de 1-2 km între ele. Din centrul orașului până la frontiera româno-bulgară către vest și sud, distanța era de 10 – 15 km.

Amenajarea pentru apărare a acestui cap de pod nu a stat în atenția conducerii politico-militare a României de atunci. Ca urmare, cele 110 tunuri de diferite tipuri și calibre, erau vechi, demontate din fortificațiile de la București, Focșani și capturate de la bulgari în anul 1913; erau cu trageră înceată, la distanță mică, neterminate de instalat pe postamente, fără muniție suficientă, iar o parte în stare de nefuncționare. Lucrările genistice erau sumare, vechi, neîntărite, cu șanțuri și tranșee surpate. Trupele de infanterie destinate apărării acestui cap de pod, erau formate dintr-un regiment activ, două regimente de rezerviști și 4 batalioane de milițieni pentru gărzi și corvezi. Lipseau mijloacele de legătură și aprovizionare sau evacuare între acest cap de pod și malul stâng al Dunării, Turtucaia fiind izolată, un obiectiv ușor de distrus și capturat de bulgari.^{15 bis)}

Această neglijență în pregătirea țării pentru războiul de mult așteptat va aduce României o rușinoasă înfrângere (chiar dacă era doar temporară), iar Armatei sale, deci și grănicerilor, un dezastru în luptele din anul 1916.

În ziua de 23 august 1916, grănicerii au oprit atacul Regimentului 6 bulgar Târnovo din direcția Silistra și, printr-un contraatac, l-a obligat să se retragă și să se ascundă în pădurea de pe Valea Cuzgunluc. Către seară, acesta a reluat ofensiva fiind întărit cu un divizion de artilerie și cu forțe din R.4 Sofia, dar a fost oprit de grăniceri pe linia a 3-a de fortificații.

În zorii zilei de 24 august, Batalionul 2/R.2. Grăniceri și subunități din Regimentele 34 și 74 infanterie au nimicit aceste formațiuni care se pregăteau să reia atacul. Tot în ziua de 24 august, Batalionul 3/R.2 Grăniceri și forțe din Regimentul 34 infanterie au respins atacul unor grupuri de bulgari din direcția Daidâr și au trecut la urmărirea lor către sud peste 1 km. Pierderile ambelor părți au fost deosebit de mari. În după amiaza aceleiași zile, trupele bulgare și germane, cu noi întăriri, au rupt apărarea trupelor noastre și au pătruns în centru cetății, încercând să interzică retragerea trupelor române peste Dunăre. Majoritatea forțelor românești din capul de pod Turtucaia au fost obligate să se replieze până la malul

Dunării și să încerce să treacă fluviul pe malul stâng, dar, neavând pod și ambarcațiuni suficiente, o parte s-au predat. Unii militari au intrat în regim de prizonierat, iar alții au fost uciși bestial pe malul Dunării.¹⁶⁾ Forțele regimentului 2 Grăniceri au creat un dispozitiv de apărare semicircular, sprijinit cu flancurile pe malul stâng al Dunării, încercând să treacă la nord de fluviu tot ce se mai putea salva. Văzând că situația devine gravă, comandantul Regimentului 2 Grăniceri, colonelul Radu Șeinescu, și comandantul Batalionului 3, locotenent-colonelul Anton Bădulescu, au distrus prin ardere Drapelul și toate documentele, pentru a nu fi capturate de inamic. Găsindu-se călare în prima linie de rezistență, colonelul Radu Șeinescu a fost surprins de o rafală de mitralieră care i-a omorât calul și l-a rănit grav, iar el a fost capturat de bulgari.

În luptele de la Turtucaia, Regimentul 2 Grăniceri a pierdut 8 ofițeri morți și răniți, 22 de ofițeri capturați și umiliți de bulgari, precum și 1700 grade inferioare, morți, răniți și capturați. La București, au mai ajuns, pentru refacere, abia 7 ofițeri și 700 trupă conduși de căpitanul Alexandru Costăchescu.¹⁷⁾

Aceasta a fost dureroasa situație care a obligat Marele Cartier General Român să scoată de pe frontul din Transilvania rezervele celor trei armate și să le deplaseze pe frontul din sud pentru stăvilirea ofensivei germano-bulgaro-turcă, obiectiv care nu s-a putut îndeplini. Inamicul a intensificat ofensiva furibundă trecând Dunărea în Muntenia și, paralel, ocupând întreaga Dobroge. Grănicerii de pe frontiera de sud care intra succesiv și temporar sub ocupația inamicului, au fost regrupați și folosiți cu părțile active ale regimentelor din care făcuseră parte pe timp de pace, în acțiunile de luptă de la Oituz.

3. Participarea Regimentelor 1 și 2 Grăniceri la respingerea ofensivei inamicului în Valea Oltului

Declanșarea agresiunii grupării de forțe germano-bulgaro-turcești la frontiera de sud a României și manevra executată de Marele Cartier General luând mari unități de pe frontul din Transilvania și transferându-le în Dobrogea și în sudul Munteniei, a creat condiții ca trupele germane și austro-ungare să treacă la o nouă fază a companiei din Ardeal, vizând nimicirea trupelor române care trecuseră dincolo de Carpați.

Gruparea de la Sibiu transformată în „Corpul de Olt” a fost atacată de forțe puternice în ziua de 13 septembrie 1916, suferind înfrângeri la flancul stâng. Cu o zi înainte, grănicerii din pichetele companiei de pază Târgu Jiu, au raportat descoperirea unei părți din forțele Corpului Alpin german care plecase în ziua de 9 septembrie peste munți de la Jina prin Voineasa, cu misiunea de a trece în apărare pe vărfurile Preajba, Robu, Vadu și Murgășul, a lovi din spate gruparea română și a-i interzice retragerea din Câmpia Sibiului. Comandantul Corpului de Olt a trimis forțe de infanterie în întâmpinarea alpiniștilor nemți care ajunseseră aproape de Căineni – Vadu, iar pentru restabilirea apărării la flancul stâng, a destinat Regimentul 1 Grăniceri, care a angajat lupte cu inamicul la Gura Râului, Dealul

Ursului și Valea Sadului. Timp de trei zile au apărat grănicerii flancul amenințat al Corpului respingând atacurile inamicului și producându-i pierderi. Concomitent, cu o parte din forțe, Regimentul 1 Grăniceri s-a apărat pe localitatea Boița stăpânind cu fermitate intrarea în defileul Oltului și asigurând retragerea forțelor principale care creaseră și menținuseră aproape o lună capul de pod de la Sibiu.

La 16 septembrie 1916, după ce se apropiase de Valea Oltului dinspre vest cu forțe din Corpul Alpin care se găseau angajate în luptă la Căineni și făceau eforturi să cucerească șoseaua, calea ferată și să treacă pe versantul de est al văii, generalul Falkenheim a trimis forțe pe înălțimile paralele la est de Olt, pentru a face joncțiunea cu Corpul Alpin la Căineni-Brezoiu, în scopul încercuirii forțelor românești în Valea Oltului și în Câmpia Sibiului. În această situație grea, Regimentul 1 Grăniceri a predat din ordin poziția de apărare de la Boița ariergărzii Corpului și s-a repliat pe Vârful Coți, zădărniciind prin lupte grele acțiunile de încercuire declanșate de inamic. Tot în această zi, a sosit la Brezoiu Batalionul 1/R.2 Grăniceri, comandat de căpitanul Mihai Georgescu, adus în grabă de la București, care, împreună cu Batalionul 5 Vânători de Munte și cu alte forțe venite în ajutor de pe frontul de la Dunăre, a lovit în flancul drept unitățile Corpului Alpin german pătrunse aici dinspre vest. După lupte crâncene pe Dealurile Vladului și Chițianetului, unde a pierdut 91 de oameni, a deblocat defileul și a asigurat retragerea forțelor românești la sud de Căineni. La 25 septembrie, s-a îmbarcat pe tren și a plecat la Mărășești unde s-a întrunit cu celelalte forțe ale Regimentului și, după completări, a intrat din nou în luptă la Soveja pentru oprirea ofensivei trupelor austro-ungare și germane în sudul Moldovei.

La 18 septembrie 1916, generalul David Praporgescu a luat comanda Corpului de Olt. Sub conducerea sa, până la 30 septembrie același an, Regimentul 1 Grăniceri a participat la închiderea defileului Olt și a căilor de acces adiacente de la est de acesta, apărându-se cu îndârjire și eroism la frontieră, pe linia vârfurilor Coți și Suru.

Impresionat de vitejia grănicerilor, la 30 septembrie 1916, Comandantul Corpului de Olt, generalul de brigadă David Praporgescu, s-a deplasat la Vârful Coți, unde se găseau în apărare acești bravi soldați ai României, pentru a-i felicita și a le inspecta poziția de luptă. Existau date că pe direcția apărată de ei, inamicul pregătea pentru zilele ce urmau, o puternică ofensivă pentru o nouă blocare a trecătorii la sud de Căineni. Găsindu-se, împreună cu comandantul Regimentului, locotenent-colonelul Gheorghe Cantacuzino, aproape de limita dinainte a apărării, bravul general a fost omorât pe loc de schijele unui proiectil al artileriei inamicului, iar viteazul comandant de regiment a fost grav rănit și scos din luptă pentru aproape 7 luni.

Evenimentul i-a întristat profund grănicerii, întreaga Armată și pe Regele Ferdinand I, care a imortalizat bravura celor doi distinși militari, prin Înaltul Ordin de Zi nr. 9 din 1 octombrie 1916, adresat Armatei și întregii națiuni.

Locotenent-colonelul Gheorghe Cantacuzino a fost evacuat de pe frontul din Valea Oltului a doua zi, iar la comanda Regimentului 1 Grăniceri a fost numit maiorul Nicolae Dimitriu. Păstrându-și glorioasele tradiții și vitejia de luptă, în

următoarele două săptămâni după tragicul eveniment, această unitate a dus lupte înverșunate de apărare, producând inamicului pierderi însemnate.

Confruntându-se cu forțe mult superioare introduse de generalul Falkenheim în bătălia pentru Valea Oltului, primul regiment de grăniceri, suferind pierderi grele, a fost obligat să se replieze pe rând de pe pozițiile apărate prin lupte deosebit de sângeroase la Vârfurile Coți, Surul, Scara și pe pantele munților Clocotici, Călugăruș și Mormântul din masivul Făgăraș, toate situate într-o fâșie lată de 15-30 km pe stânga râului Olt. Aici au căzut eroic căpitanul Traian Constantinescu, plutonierul Marin Ilinca, a fost rănit maiorul Nicolae Dimitriu, care luase comanda regimentului cu 10 zile în urmă, și s-a distins, punându-și viața în primejdie de mai multe ori, căpitanul Cristea Gheorghiu. Numai în luptele de pe muntele Mormântul au murit 4 ofițeri, 30 militari în termen și au fost răniți 135 grăniceri.¹⁸⁾

La 15 octombrie 1916, Regimentul 1 Grăniceri mai rămăsese cu 200 de oameni valizi pentru acțiuni. Sub comanda acestui viteaz căpitan, a fost scos din acel blestemat sector de luptă, deplasat și dispus la Strejnic, pentru completare și instruire. La 21 noiembrie, s-a prezentat în acest loc și maiorul Nicolae Dimitriu, externat din spital pentru a-și pregăti unitatea în vederea următoarelor misiuni.

Bilanțul eforturilor de luptă ale Regimentelor 1 și 2 Grăniceri, în această primă parte a apărării în Valea Oltului, la Predeal și în capul de pod de la Turtucaia, era tragic. Primul regiment înregistrase, ca pierderi, aproximativ 3405 morți, răniți și dispăruți, din 3605, iar al doilea, 1849, din aproximativ 3.300 de oameni (R.2 Gr. nu avea baterie de artilerie), efective ce le aveau, la 15 august 1916, când țara noastră a intrat în război.

Printre cei ce și-au pierdut viața în acțiunile de luptă ale acestor regimente, erau căpitani Traian Constantinescu, Dumitru Mânzu, locotenentul Dumitru Ganovici, sublocotenentul poet Constantin Stoika, plutonierii Romulus Ilinca, Ion Pascu și alții.¹⁹⁾ Dar jertfa lor nu avea să fie zadarnică!

Evocând trecutul nostru istoric care ne luminează viitorul, se apreciază fără tăgadă că, alăturându-se eforturilor depuse de celelalte unități ale Armatei Române, grănicerii și-au adus o contribuție notabilă la stăvilirea ofensivei inamicului pe crestele Carpaților și la temporizarea ei pe frontul de sud, obligându-l să renunțe pentru mai multă vreme la planurile ce și le făcuse de ocupare a României, de desființare a armatei sale și de scoatere a ei din războiul pe care Puterile Centrale făceau eforturi disperate să-l câștige.

Dacă România a renunțat la aproape 1/3 din teritoriul Transilvaniei pe care îl cucerise cu un elan ofensiv remarcabil până la 6 septembrie 1916 și a trecut în defensivă pe frontieră, aceasta s-a datorat și încetinelii cu care au acționat aliații săi s-o ajute așa cum se angajaseră în ziua de 14/27 august același an. Frontul francez de la Salonic comandat de generalul Sarraïl, a întârziat trecerea la ofensivă pentru a lovi din sud gruparea germano-bulgaro-turcă și a-i interzice să atace Țara noastră din spate când ea se găsea în ofensivă la nord de Carpați.²⁰⁾ Pe această temă, românii compuseseră un cântec pe care îl fredonau cu amărăciune: “Aoleu, Sarraïl, Sarraïl, Noi, ne batem și tu stai”. Rușii au venit târziu în Moldova, Muntenia și Dobrogea și, după ce au ajuns, s-a constatat că nu au muniție, hrană și nu sunt

pregătiți de luptă, între comandamentele lor erau contradicții de neîmpăcat, iar unitățile erau cuprinse de anarhie și indisciplină.²¹⁾

4. Rolul grănicerilor în stabilizarea frontului și temporizarea ofensivei inamicului

Comandamentul germano-austro-ungar a speculat situația de criză a României, a făcut noi regrupări și remanieri de dispozitive, a conceput reluarea ofensivei prin trecătorile Carpaților Meridionali concomitent cu trecerea Grupului K]osh din Bulgaria în România pe la Zimnicea și, cu o lovitură din Carpații de Curbură prin sudul Moldovei către Galați, a prevăzut să facă joncțiunea acolo cu gruparea din Dobrogea, să rupă în două România și Armata ei, și apoi să le nimicească pe părți. În baza acestei concepții strategice, la 28 septembrie 1916, inamicul a trecut la o nouă etapă a operației sale în această parte a Europei, dezlănțuind a doua ofensivă pentru pătrunderea în România prin trecătorile din Carpați pe care le-a atacat succesiv cu temeinice măsuri de pregătire, dar la 15 octombrie trupele române l-au oprit după ce i-au produs pierderi mari.

Pe timpul celei de-a treia ofensive declanșate la 28 octombrie, inamicul a rupt apărarea trupelor noastre în Valea Jiului până la 4 noiembrie, în Valea Oltului până la 12 noiembrie, iar ulterior în trecătorile Bran-Rucăr, valea Prahovei și Bratocea. Concomitent, a intensificat lovitura pe direcția Pasul Oituz-Galați și, la 10 noiembrie, o grupare germano-bulgară a trecut Dunărea în România pe la Zimnicea, urmărind să facă joncțiunea, la sud-vest de București, cu forțele ce traversaseră Carpații Meridionali către sud.

În această gravă situație, pentru România se puneau în mod acut următoarele probleme de rezolvat:

- oprirea ofensivei inamicului pe linia Carpaților Orientali și în Poarta Focșanilor, pentru apărarea Moldovei care trebuia transformată într-o puternică bază de pregătire a condițiilor pentru acțiunile ulterioare;
- întârzierea înaintării către capitală și către Poarta Focșanilor a inamicului pătruns în Oltenia și în nord-vestul Munteniei, pentru a crea cât mai mult timp populației și organelor de stat, să se evacueze în Moldova cu avutul necesar și bunurile de valoare;
- retragerea prin luptă, în Moldova, a armatei din Oltenia, Muntenia și Dobrogea, în vederea pregătirii ei pentru eliberarea ulterioară, cu sprijinul aliaților, a teritoriului românesc vremelnic ocupat.

Armata Română a îndeplinit cu cinste toate aceste obiective de importanță vitală pentru poporul român, iar în dispozitivul ei, grănicerii, parte integrantă a acesteia, și-au adus o contribuție valoroasă, plină de sacrificii și acte de eroism pentru executarea misiunilor ce le-au revenit:

- a) În vederea stăvilirii ofensivei inamicului în partea de sud-vest a Moldovei, Corpul Grănicerilor a destinat, în primă urgență, Regimentul 2 Grăniceri, care,

după recuperarea unor forțe din capul de pod de la Turtucaia și după primirea Batalionului 1 care luptase pe direcția Predeal-Brașov, a fost completat, instruit, i s-a înmănat un nou Drapel și a fost pus sub comanda locotenent-colonelului Dumitru Rădulescu. S-a deplasat apoi în Munții Vrancei și, la 10 octombrie 1916, a intrat în compunerea Armatei a II-a, comandată de generalul Averescu. Acolo a fost repartizat Diviziei 15 Infanterie, în fruntea căreia se găsea generalul Eremia Grigorescu. A trecut în apărare, aproape de linia frontierei, în primul eșalon al Armatei, între Muntele Clăbuc, Muntele Conduratu și originea Văii Tișitei, cu misiunea de a participa la respingerea ofensivei Diviziei 3 Cavalerie germane, care urma să rupă frontul românesc și să deschidă forțelor principale germano-austro-ungare, Valea Tișitei și Valea Putnei²²⁾, pentru a nimici unitățile române din Poarta Focșanilor și a realiza joncțiunea, la Galați, cu gruparea din Dobrogea. Dar inamicul nu și-a putut îndeplini planul, deoarece, pe această direcție, toate unitățile românești traduceau în fapte divizia stabilită de generalul Eremia Grigorescu: „Pe aici nu se trece!”²³⁾ Până la 29 octombrie 1916, Regimentul 2 Grăniceri a executat o incursiune în Munții Brețcani, a dus lupte crâncene, pierzând și cucerind repetat înălțimile Lipșa, Țaica și a pătruns 6 km în dispozitivul trupelor germane.²⁴⁾

La 9 decembrie, în urma unor puternice atacuri ale inamicului, grănicerii s-au retras prin luptă și au trecut în apărare pe aliniamentul Rucăreni-Soveja, unde, folosind și focul artileriei Regimentului 1 Grăniceri sosit de curând în acea zonă, a oprit ofensiva inamicului către Mărăști. De aici, la 16 decembrie, a executat un contraatac, nimicind forțele germane la Tiua Neagră, Tiua Golașe și Râpa Roșie, suferind pierderi însemnate și capturând peste 300 de prizonieri.²⁵⁾ În luptele de la Râpa Roșie, și-a pierdut antebrațul stâng caporalul Constantin Mușat, care, după vindecare într-un spital de campanie, a refuzat să fie lăsat la vatră și a revenit la unitate pentru a îndeplini misiuni de luptă ca aruncător de grenade, săvârșind fapte de eroism rămase în legendele Marelui Război. Presa vremii a făcut cunoscută fapta lui de glorie întregului popor român, iar el a rămas prin devotamentul și sacrificiul său, simbol al vitejiei grănicerilor, al întregii Armate Române. A fost citat prin ordin de zi pe Oștirea Română de regele Ferdinand I, a fost decorat cu înalte distincții, în nenumărate localități i-au fost ridicate monumente, multe străzi îi poartă numele, iar în comuna Floroaica, județul Călărași, unde s-a născut, i s-a înălțat recent un alt monument, sfințit și predat școlii și bisericii locale de ziua eroilor din anul 1995, pentru a fi folosit în educarea tineretului și cinstirea cultului eroilor.²⁶⁾

Revenind la luptele purtate de Regimentul 2 Grăniceri în iarna anului 1916/1917, trebuie reținut că, după contraatacul executat și luptele susținute la Tiua Neagră și Râpa Roșie, unde grănicerii au rămas timp de două zile în apărare, inamicul a reluat ofensiva și, până la 28 decembrie, a respins forțele Armatei a II-a până la aliniamentul Bâtea Carelor (imediat nord Măgura Cașin), unde făcea joncțiunea la dreapta cu Armata IX-a Rusă, Dealul Arșiței, Plaiul Ursului, vest Răcoasa, vest Vârful Momâia, dealul Voloșcani (la imediat sud Irești), unde făcea joncțiunea, la stânga, cu Armata IV-a rusă.²⁷⁾ În acest context, Regimentul 2 Grăniceri a fost respins la imediat est de înălțimea Momâia, până la 28 decembrie

1916, unde s-a stabilizat linia frontului, pe care au avut loc, până în primăvara anului 1917, mai multe acțiuni locale din partea ambilor adversari, cu scop de a cucerii fiecare poziții mai dominante. Într-o asemenea acțiune, în ziua de 28 februarie, atacul grănicerilor care viza cucerirea înălțimii Momâia ce domina Valea Șușitei a fost respins cu pierderi mari, după care Regimentul 2 Grăniceri a trecut în apărare în raionul Voloșcani, Dealul Satului, Irești, până la 15 martie 1917, când a fost dislocat în apropiere de Adjud pentru refacere.²⁸⁾

În timp ce Armata a II-a, în compunerea căreia se găsea și Regimentul 2 Grăniceri, ducea luptele arătate mai înainte pentru oprirea ofensivei inamicului în zona Oituz și Munții Vrancei, grupările inamicului, care traversaseră Carpații Meridionali în nord-vestul Munteniei, au început înaintarea în ritm rapid pe direcția Ploiești, Mizil, Buzău, Râmnicu Sărat. Acestea urmăreau să lovească în spate forțele românești care apărau trecătorile din Carpații de Curbură și să întâmpine în Poarta Focșanilor gruparea germano-austro-ungară ce ataca din direcția Oituz către Galați. Cele care trecuseră din Transilvania în Oltenia au depășit linia Oltului între 11-13 noiembrie, au făcut joncțiunea cu gruparea ce trecuse Dunărea în România pe la Zimnicea, au rupt apărarea trupelor noastre de pe Neajlov și Argeș, între 15-20 noiembrie, au ocupat Bucureștiul, în ziua de 6 decembrie, și aveau să se deplaseze ulterior către Poarta Focșanilor și Brăila.

b) În aceste condiții, era necesară intensificarea eforturilor de apărare mobilă pe principalele direcții, pentru a interzice ajungerea inamicului la Focșani înaintea terminării evacuării în Moldova a tuturor forțelor și mijloacelor cu destinația respectivă. Pentru participarea la îndeplinirea acestei misiuni, Regimentul 1 Grăniceri, comandat de maiorul Nicolae Dimitriu, care terminase completarea cu efective până la 998 de oameni și instruirea lor în tabăra de la Strejnic în urma pierderilor suferite în acțiunile desfășurate pe Valea Oltului, a fost introdus în luptă, la 9 decembrie 1916, pe Cricov, între Inotești și Tomșani, cu misiunea de a produce pierderi inamicului și a-i temporiza înaintarea pe direcția Ploiești, Buzău, Râmnicul Sărat. În urma confruntărilor dure cu unitățile germane (în special pe aliniamentul inițial și în zona localităților Mizil, Sătucu, Măgura) și respingerii unor puternice lovituri în flancuri, la Buzău și Râmnicul Sărat, a suferit pierderi mari și a ajuns la Focșani, mai întâi, cu Batalionul 1 care mai avea doar 155 de oameni. După două zile, a primit în locul unde staționa, batalionul 3, care acoperise evacuarea unor coloane de civili și retragerea unor unități, fusese permanent în contact cu inamicul care încerca insistent să-i învâluie flancurile și să-l captureze. Pe timpul luptelor, suferise și acesta pierderi importante, aducând acum în locul unde era așteptat, numai 130 de militari.²⁹⁾ Cele mai mari pierderi le-a suferit Batalionul 2, care fusese atacat puternic în flanc de forțe superioare germane, în zona localității Sătucu. Apreciind că a dat târziu ordinul de retragere fapt care a adus la capturarea de către inamic a mai mult de jumătate din subordonații săi, comandantul acestui batalion, căpitanul Isbășescu, nu și-a putut reprimă regretul pentru gravele urmări ale lipsei sale de prevedere și, într-un moment de slăbiciune, s-a sinucis. Căpitanul Cristea Gheorghiu, fiind pentru a doua oară printre puținii supraviețuitori, a condus din nou spre locul de refacere 30 de grăniceri scăpați cu

viață din sângeroasa încheștare cu inamicul. Astfel, pentru a doua oară, Regimentul 1 Grăniceri își îndeplinise misiunea în mod eroic, înfruntând forțe inamice cu mult superioare. Pierderile lui erau așa de mari încât nu mai putea fi folosit în luptă fără a fi completat cu efectiv, armament și alte materiale și fără a parcurge perioada de instruire necesară în această situație. Completarea cu tot ce era necesar nu se putea realiza imediat deoarece nu existau surse, întreaga Armată Română fiind în curs de redислоcare în Moldova. Ca urmare, Regimentul 1 Grăniceri a intrat în refacere la Panciu, iar în ziua de 17 decembrie 1916, a trecut în rezerva Diviziei 15 Infanterie fiind dislocat la Soveja, în așteptarea completărilor. La începutul luptelor din Valea Oltului, acest regiment avea 3605 oameni. Acum avea doar 315 și era inapt de luptă, când Țara avea atâta nevoie. Dar, în apropiere se găsea, la acea dată, Regimentul 2 Grăniceri, în apărare pe aliniamentul Rucăreni – Soveja, ulterior Țiua Neagră și Țiua Golaș. Pentru a-și găsi utilitatea și a-și menține nivelul de pregătire, a sprijinit lupta acestuia cu bateria de tunuri ușoare, lovind cu foc inamicul din zona fabricii de cherestea Soveja.³⁰⁾

Așa s-a încheiat a doua parte a luptei Regimentelor 1 și 2 Grăniceri pentru interzicerea pătrunderii inamicului în Moldova și pentru stabilizarea frontului pe aliniamentul Măgura Cașinului, Răcoasa, Momâia, Valea Șușiței. La sfârșitul lunii martie 1917, ambele regimente de grăniceri au fost scoase din zona de operații a Armatei a II-a, deplasate și dispuse în localitățile Răducăneni și Stănilăești (imediat sud Huși), în vederea reorganizării, dotării și instruirii, perfecționare prin care trecea întreaga Armată Română evacuată în Moldova.

c) La trecerea inamicului peste frontierele României de atunci (pe Carpați, Dunăre și din Dobrogea), efectivele pichetelor formate din 2-3 militari grăniceri și completate cu milițieni repartizați de cercurile de recrutare*, găsindu-se pe frontieră în siguranța de luptă a marilor unități din apărare sau la intervalele dintre ele, au deschis focul cu armamentul din dotare și, după preluarea luptei de către unitățile de acoperire, s-au adunat pe grupuri de pichete, plutoane, companii și batalioane și s-au deplasat la părțile sedentare ale regimentelor din care făceau parte.

În raport de distanță și de situația creată, majoritatea militarilor regrupați au ajuns la destinație, dar o parte dintre ei și din milițieni s-a pierdut pe drum. Constantin Kirițescu ne informează că unii au fost capturați, alții au rămas în localitățile de origine prin care au trecut**, deplasându-se în spatele frontului către trupele proprii, pe direcția Turnu Severin, Rogova, Braniște, Băilești, Zăvalu, Caracal. În compunerea acestui grup, au intrat probabil și puținii grăniceri și milițieni din pichetele situate în sectorul Baia de Aramă, Orșova, Calafat, surprinși în vestul Olteniei de invazia germano-austro-ungară din noiembrie 1916³¹⁾.

* În legătură cu efectivele rămase în dispozitivul de pază a frontierei după înființarea Regimentelor 1 și 2 Grăniceri Operative, vezi cap.I, subcap.2, din prezenta lucrare.

** E vorba de Grupul "Cerna" care a încercat să se retragă în spatele trupelor germane pătrunse în România pe Valea Jiului și prin trecerea Dunării la Zimnicea, dar a fost nimicit în apropiere de Islaz, Izbiceni și Stoenești, la începutul lunii decembrie 1916.

Părțile sedentare ale Regimentelor 1 și 2 Grăniceri au fost evacuate din București la Râsești și Lunca Banului în apropiere de Huși, la 10 octombrie 1916, după ce au staționat o perioadă scurtă la Odobești și Focșani, iar Comandamentul Corpului Grănicerilor a fost evacuat, la 12 noiembrie 1916, la Galați și apoi, în martie 1917, a fost dislocat la Iași, cu batalionul de instrucție la Bârnova, având în instruire cele 4 companii de recruți cu efectivele complete.

Sursele de completare a pierderilor celor două regimente operative erau efectivele recuperate de părțile sedentare de pe frontiera ocupată de inamic, cele din batalionul de instrucție și cele recrutate pe plan local. Menționăm că, din Oltenia, Muntenia și Dobrogea, fuseseră evacuate în Moldova și efectivele ce urmau să fie încorporate în anii 1916-1918, precum și o parte din rezervele prevăzute pentru mobilizare. Totodată, numeroși cetățeni români din Transilvania, care fuseseră luați prizonieri de români și de ruși din unitățile inamicului, au fost folosiți pentru completarea unităților Armatei Române. În Rusia, s-au organizat în acest scop mai multe batalioane de ardeleni, dar unele nu au primit permisiunea să ajungă în România.³²⁾

Începând de la 28 decembrie 1916, când a rămas sub jurisdicție românească numai Moldova din spatele frontului de pe Carpații Răsăriteni ce se stabilise de la Vatra Dornei la Oituz apoi pe Valea Șușitei, Valea Putnei, Siretul inferior până la Galați, paza frontierei s-a executat numai în sectorul care începea de la Drăgoiasa (sud Vatra Dornei) către nord-est, pe linia impusă de austrieci în anul 1775, până la Noua Suliță, apoi, în aval, pe Prut și Dunăre, până la Marea Neagră. În acest sector, se găseau, în dispozitivul de pază, forțe numai din Regimentul 2 Grăniceri, 236 de militari aparținând părții sedentare și 1876 de milițieni repartizați de cercurile de recrutare, grupați în punctele de trecere peste frontieră și în apropierea acestora.

Încheindu-se aici o etapă importantă a acțiunilor desfășurate de grăniceri în această primă conflagrație mondială din secolul XX, este necesară sublinierea următoarelor aspecte:

- De la intrarea României în război (15 august 1916) și până în primăvara anului 1917, în mai puțin de un an, pe timpul retragerii pe direcția Ploiești, Buzău, Râmnicul Sărat și al apărării din Munții Vrancei, Regimentul 1 Grăniceri a pierdut 4088, iar Regimentul 2 Grăniceri 2976 de oameni. Cunoscând că, în acel timp, un regiment avea aproape 3400-3600 de oameni, rezultă că numai în această etapă a războiului, cele două regimente de grăniceri au pierdut fiecare mai mult de câte un rând de efective, fapt care exprimă duritatea acțiunilor de luptă prin care au trecut.

- Ca urmare a eroismului dovedit, în ianuarie 1917, drapelele ambelor regimente au fost decorate cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul”. Cu acest înalt Ordin au mai fost decorați colonelul Gheorghe Cantacuzico, locotenent-colonelul Nicolae Dimitriu, căpitani Ion Popovici, Gheorghe Calistrat și locotenentul Gheorghe Enescu; au fost distinși cu Ordine și Medalii Românești: cu Steaua României 10 ofițeri; cu Coroana României 9 și cu alte decorații 121 cadre și militari în termen. A mai fost decora, post mortem, cu Steaua României, căpitanul Octavian Isbășescu. Pe timpul cât se găseau în curs de reorganizare și dotare la sud de Huși, cele două regimente au fost inspectate de Comandamentul Corpului

Grănicerilor, generalul Theodor Râmniceanu, iar în zilele de 25 și 26 mai 1917, după ce se constituiseră în Brigada 1 Grăniceri, au fost vizitate de Șeful Misiunii Militare Franceze, generalul Henri Berthelot, care a elogiât faptele de vitejie ale celor două unități și, în numele șefului Statului Francez, a înmănat Comandantului Regimentului 1 Grăniceri, colonelului Gheorghe Cantacuzino, Ordinul Legiunea de Onoare, iar maiorului Dragu Buricescu, sublocotenentului Leonte Scarlat, sergentului Ion Ardelanu și altora, medalia „Croix de guerre”³³⁾.

5. Grănicerii în operația de la Oituz

În primăvara anului 1917, inamicul a intensificat încercările de rupere a apărării trupelor române în sud-vestul Moldovei, pentru a-și deschide drumul către Iași, în scopul scoaterii României din război.

Una din ultimele încercări a fost ofensiva declanșată în zona Oituz cu o grupare care urmărea să înainteze apoi pe valea Troțușului spre Adjud, unde se stabilise să facă joncțiunea cu o altă grupare care lovea din sud, pe direcția Odobești-Mărășești-Adjud, pentru a încercui forțele Armatei a II-a dispusă în apărare, în munții Vrancei.³⁴⁾

Marele Cartier General român a hotărât să oprească ofensiva grupării inamicului din zona Oituz, printr-o contralovitură, și să nimicească gruparea principală a acestuia din Poarta Focșanilor, prin trecerea la contraofensivă din sectorul Mărășești. Pentru întărirea grupării inamice de ofensivă din zona Oituz, Armatei a II-a i s-au subordonat unele mari unități, printre care și Brigada 1 Grăniceri, comandată de colonelul Gheorghe Cantacuzino. Brigada terminase completările și efectuase o scurtă perioadă de instruire în zona de dislocare de lângă Huși. În zorii zilei de 29 iulie 1917, când ofensiva inamicului era în curs de desfășurare pe aliniamentul Măgura Cașinului, est Grozești, nord-est dealul Coșna, Vârful Cireșoaia, această mare unitate, după un marș de 32 de zile, a ajuns la Onești și a fost pusă la dispoziția Corpului IV Armată.³⁵⁾ Pentru participarea la contralovitură, Regimentul 2 Grăniceri (minus Batalionul 3), comandat de locotenent-colonelul Dumitru Rădulescu, în subordinea Diviziei 1 Cavalerie, a ocupat poziția de plecare în sectorul central al fâșiei Corpului IV Armată, la piciorul pantelor de est ale dealului Coșna, iar Regimentul 1 Grăniceri, comandat de locotenent-colonelul Nicolae Dimitriu, întărit cu Batalionul 3 din Regimentul 2 Grăniceri, în sectorul de sud, la piciorul pantelor de est ale dealului Bâta Carelor (la imediat nord Măgura Cașinului). Deplasarea pe pozițiile de plecare s-a făcut pe subunități, în condiții foarte grele, impuse de terenul accidentat și de focul inamicului.

În dimineața zilei de 31 iulie 1917, la ora 08.00, după o pregătire de artilerie ce durase trei ore, în sectorul central, Regimentul 2 Grăniceri (minus Batalionul 3), în cadrul celorlalte forțe din Divizia 1 Cavalerie, cu un sprijin puternic de artilerie, a trecut la atacul inamicului de pe dealul Coșna. Atacul a fost întâmpinat cu foc intens de baraj, însă grănicerii nu s-au oprit până la 100 metri de creastă, unde au fost imobilizați de inamic timp de două ore, cu foc concentrat, executat cu toate categoriile de armament. Primul batalion care a ajuns la creastă, a fost Batalionul 1 Grăniceri, comandat de maiorul Alexandru Costăchescu. Prin foc și manevre iscusite, la ora 11.45, el a pus stăpânire pe cota 789, înălțimea dominantă a regiunii, care era obiectivul zilei. Respingând contraatacurile furioase ale inamicului, grănicerii, cavaleriștii și infanteriștii, au cucerit toată creasta dealului de pe care se vedea, către sud-vest, frontiera pe linia Pasului Oituz³⁶⁾, pe unde treceau, din Transilvania în sudul Moldovei, rezervele și materialele trupelor invadatoare.

Timp de două zile, au stăpânit grănicerii și cavaleriștii această înălțime care domina, în dreapta, valea cu râul Slănic, iar în stânga, valea râului Oituz și localitatea Grozești. Pierderile în încleștările de pe dealul Coșnei au fost mari. Aici a căzut la datorie și caporalul grănicer Constantin Mușat, care, la 16 decembrie 1916, în luptele de la Râpa Roșie, rămăsese fără antebrațul stâng.³⁷⁾

În aceeași zi de 31 iulie, în sectorul de sud, cuprins între Valea Oituzului și Măgura Cașinului, Regimentul 1 Grăniceri și Batalionul 3 din Regimentul 2 Grăniceri au trecut la atac, pe două eșaloane, împotriva inamicului de pe dealurile Bâtca Carelor și Chioșurile, au depășit pârâul Curița și, trecând printr-un baraj de artilerie, aruncătoare și foc de mitraliere, au ajuns la rețeaua de sârmă unde au fost oprite timp de patru ore. Până seara, au reluat atacul de șase ori, fără a reuși să se apropie de creasta dealului Chioșurile care era obiectivul zilei. Cele patru batalioane s-au constituit în 16 valuri de asalt și au respins 10 contraatacuri, cucerind repetat unele alinamente importante. La Bâtca Carelor și dealul Chioșurile, Regimentul 1 Grăniceri a dat „cele mai sângeroase lupte de pe

timpul primului război mondial”. Aici au murit eroic opt ofițeri, între care maiorul Petre Caracaș, comandantul Batalionului 3, și patru căpitani, comandanți de companii, 19 ofițeri și subofițeri au fost răniți, peste 1200 de gradați și soldați și-au pierdut viața și 325 au fost răniți. Cei rămași au apărut cu fermitate alinamentul cucerit, până în dimineața de 1 august când l-au predat Brigăzii 2 Cavalerie și au fost retrași pentru refacere la Onești, în rezerva Corpului IV Armată³⁸⁾.

În ziua de 3 august, reluând ofensiva pentru a rupe apărarea Corpului IV Armată român, în scopul ajungerii în valea Troțușului și apoi la Adjud, de unde să

lovească în spate gruparea română de la Mărășești, inamicul a respins Brigada 2 Călărași care s-a retras de pe dealul Chioșurile, la Bâta Cărelor. Pentru refacerea poziției pierdute, comandantul Corpului a scos Regimentul 2 Grăniceri de pe dealul Coșna, a contraatacat la sud de Grozești și a cucerit creasta Runcului, dealul Sticlăriei și dealul Chioșurile, aruncând pe inamic către sud vest în valea Leșunțului.³⁹⁾

În ziua de 6 august, inamicul a revenit și a atacat în sectorul de centru pentru a recuceri dealul Coșna, precum și în sectorul de sud pentru a reocupa dealul Sticlăriei și creasta Runcului. Pentru rezolvarea situației create în această zi, în zona Oituz (când și la Mărășești inamicul făcea eforturi să rupă frontul românesc și să înainteze către Adjud), comandantul Corpului IV Armată a trimis în sprijinul trupelor de pe dealul Coșna două batalioane din Regimentul 1 Grăniceri, ce se aflau la Onești, dar acestea au fost respinse și au trecut la apărare pe marginea de vest a localității Nicorești. Ulterior, aici au fost introduse în luptă toate forțele Regimentului 1 Grăniceri.

Căpitanul francez
IOSEPH
STRECHER

În sectorul de sud, Regimentul 2 Grăniceri, care primise al treilea batalion de la Regimentul 1 Grăniceri, a respins atacul inamicului de pe creasta Runcului și dealul Sticlăriei, înregistrând 14 morți și 141 răniți⁴⁰⁾.

În ziua următoare, trupele Corpului IV Armată, între care și Brigada 1 Grăniceri, au întărit apărarea pe aliniamentul vest Tifești, Nicorești, Grozești, creasta Runcului, dealul Sticlăriei, de pe care au respins ulterior toate atacurile inamicului, încheind, la 9 august 1917, bătălia de la Oituz, al cărei succes a contribuit la obținerea victoriei de la Mărășești. În această bătălie, s-a acoperit de glorie și Brigada 1 Grăniceri, ambele regimente ale acestuia confirmând încă o dată eroismul pentru care, anterior, fuseseră distinse cu Ordinul „Mihai Viteazul”. Ele au lăsat pe câmpul de onoare de la Oituz, pentru întregirea Patriei, 28 de ofițeri, 22 subofițeri și 2506 militari în termen. Printre eroii Brigăzii 1 Grăniceri căzuți în zona luptelor de la Oituz, se găsește și căpitanul francez Ioseph Strecher, mort la 5 august 1917, în rândul grănicerilor români, în timpul unei îndrăznețe acțiuni

de nimicire a unui lunetist inamic.

*

* *

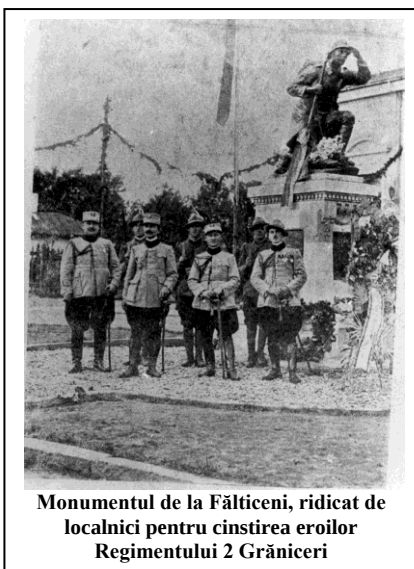
Începând din vara anului 1917, după venirea armatei ruse în Moldova, frontiera de pe Prut a devenit mai activă. Militarii ruși făceau contrabandă în ambele sensuri, luau cu forța cereale, vite și diferite alte bunuri din satele de la vest de Prut și încercau să le ducă în Rusia. În aceste condiții, a fost necesară intervenția grănicerilor pentru oprirea – cu avizul Marelui Cartier General – a valorilor luate

de ruși și restituirea lor către populația păgubită. Ca urmare, Corpul Grănicerilor a întărit subunitățile de pază cu 15 cadre și 800 de soldați, în special în punctele de trecere peste Prut, de la Sculeni, Ungheni, Țuțora și pe direcțiile adiacente acestora.⁴¹⁾

În ultimele luni ale anului 1917, o parte din unitățile rusești existente pe frontul din Moldova ca aliata au fost cuprinse de o stare rebelă generată de evenimentele din Rusia. Ele puneau în pericol securitatea instituțiilor române de stat, a populației și a bunurilor acesteia, încordând la maximum situația la frontiera de pe Prut și amenințând chiar existența țării noastre, care se găsea în război pe mai mult de jumătate din frontiera de la acea dată.⁴²⁾ În această gravă situație, Marele Cartier General român a hotărât să apere instituțiile amenințate, populația și avutul ei, să dezarmeze și să izgonească din țară unitățile rebele rusești foste aliata care acum pactizau cu germanii, cu austriecii și să întărească paza frontierei pe Prut și în nordul Moldovei. La îndeplinirea acestor măsuri care vizau asigurarea vieții poporului român și statului său, păzitorii frontierelor și-au adus din nou o contribuție demnă de faima cunoscută din acțiunile anterioare. Pentru aceasta, în luna noiembrie 1917, Brigada 1 Grăniceri a fost adusă la Iași și a participat cu o parte din forțe, la menținerea ordinii în această garnizoană unde se găsea conducerea României, iar cu o altă parte a întărit paza frontierei de nord-est, pentru oprirea jafurilor și asigurarea unui minim de securitate populației și instituțiilor..

Obligată de schimbarea relațiilor dintre ruși și foștii lor inamici, România a încheiat, la 24-26 noiembrie, armistițiul de la Focșani, iar unele unități ale armatei sale au trecut la dezarmarea grupurilor răsculate rusești care părăsiseră frontul și comiteau grave acte de dezordine. Referindu-ne numai la confruntările ce au avut loc între grăniceri și unitățile rebele rusești, menționăm că, în afară de cazurile petrecute pe frontieră în numeroase puncte, în ziua de 9 decembrie 1917, două batalioane din Regimentul 1 Grăniceri, au participat la dezarmarea a 3.000 de militari ruși, staționați într-o tabără la Socola, unde așteptau întăriri și plănuiau un atac asupra propriului comandament și a unor unități române din Iași.⁴³⁾ Acțiunea a fost condusă de generalul Ștefan Ștefănescu, fostul și viitorul comandant al Corpului Grănicerilor.

În zilele de 13 și 14 ianuarie 1918, Batalionul 1 din Regimentul 2 Grăniceri, împreună cu un escadron de cavalerie, a dus lupte și a dezarmat, la Spătărești, în apropiere de Fălticeni, un detașament rusesc superior numeric și dotat cu artilerie. Riposta acestora a fost dezorganizată, deoarece își împușcaseră ofițerii și aleseseră comandant un soldat. Asemenea detașamente au mai fost capturate, dezarmate și expediate peste

Monumentul de la Fălticeni, ridicat de localnici pentru cinstirea eroilor Regimentului 2 Grăniceri

frontieră în zilele următoare de Regimentul 2 Grăniceri, la Cornul Luncii și la Mălini. De subliniat că, timp de cinci zile, cât a durat dezarmarea în nordul Moldovei unde fusese trimis Regimentul 2 Grăniceri, au fost capturate de la unitățile rusești 4.000 de puști, 74 de mitraliere, 84 de tunuri, 158 de chesoane cu muniții și alte materiale de război.⁴⁴⁾

Decorarea drapelurilor Regimentului 1 și Regimentului 2 Grăniceri

Sfârșitul anului 1917 și începutul celui următor, au marcat, pentru Comandamentul Corpului Grănicerilor, trecerea într-o nouă etapă de organizare și realizare a unui nou dispozitiv de pază pe frontierele României Mari, activitate de mare răspundere.

6. Misiuni în anul 1918. Realizarea dispozitivului de pază a frontierei pe Nistru și pe Dunăre

Începând cu luna noiembrie 1917, când au luat amploare acțiunile Sfatului Țării, ale Guvernului Republicii Democrate Moldovenești (creat la 15 decembrie 1918), ale Armatei sale și ale populației românești din Basarabia pentru unire cu

România, grupuri dezorganizate de militari ce se retrăgeau din Moldova, instigați de elemente ale sovietelor în curs de organizare în Rusia și în Ucraina, au trecut la reprimarea sălbatică a tot ce era românesc și se pronunța pentru revenire la Patria Mamă. Ca urmare, între 5 și 12 ianuarie 1918, răspunzând cererii Guvernului Republicii Democrate Moldovenești (primită prin vechiul Comandament al Armatei Ruse care nu recunoștea puterea instaurată de Lenin și se găsea încă la Iași), Guvernul român a trimis la Chișinău, cu acordul celorlalte puteri aliate, un detașament constituit din Regimentul 1 Grăniceri (minus batalionul 2), întărit cu două batalioane de ardeleni din Regimentele 19 și 27 infanterie, pentru a restabili ordinea, mai ales că erau grav amenințate și depozitele românești ce fuseseră evacuate la est de Prut din calea invaziei germane. Un alt detașament de 850 de ardeleni a sosit de la Kiev la Chișinău în ziua de 9 ianuarie 1918, cu misiunea de a se alătura detașamentului ce trebuia să vină de la Iași, a nimici împreună bandele rusofone antiunioniste, a apăra populația românească cu avutul său și depozitele de materiale și de a asigura securitatea guvernului și instituțiilor de stat ce se creaseră în Basarabia. Dar aceste forțe nu și-au putut îndeplini misiunea. Detașamentul de ardeleni venit de la Kiev, a fost dezarmat și reținut în regim de prizonierat, iar detașamentul venit de la Iași cu trenurile, a fost blocat în apropiere de Chișinău, despărțit de eșalonul cu muniția și hrana, angajat în luptă cu un raport de forțe mult superior și obligat să se retragă prin luptă la Iași, folosind itinerare paralele cu calea ferată ce fusese demontată după trecerea către Chișinău a primului eșalon cu forțele luptătoare.⁴⁵⁾

În această situație, Marele Cartier General român a hotărât, la 20 ianuarie, să trimită din nou în sprijinul românilor basarabeni, 4 Divizii care au acționat astfel⁴⁶⁾:

- Divizia 13 Infanterie comandată de generalul Ernest Broșteanu (fost comandant al companiei de grăniceri Bicaz înainte de anul 1910 și viitorul comandant al Corpului Grănicerilor în anii 1922 – 1929), pe direcția Ungheni, Chișinău, a eliberat Chișinăul, la 27 ianuarie 1918, acordând tot sprijinul guvernului ce se crease, iar cu majoritatea forțelor a izgonit la est de Nistru bandele teroriste, eliberând Tighina la 4-7 februarie 1918;

- Divizia 11 Infanterie, în sudul Basarabiei, eliberând, în cooperare cu Flotila Fluvială Chilia, la 7 februarie, Vâlcovul, la 15 februarie, și Cetatea Albă, la 8 martie 1918;

- Divizia 2 Cavalerie a asigurat legătura între Diviziile 11 și 13 Infanterie;

- Divizia 1 Cavalerie, în nordul Basarabiei, în zonele Bălți și Soroca.

Brigada 1 Grăniceri a asigurat trecerea la est de Prut a celor 4 divizii ocupând inițial toate podurile, raioanele cu vaduri, luând măsuri de apărare a flancurilor acestora la trecerea râului și rămânând ulterior în dispozitiv de pază pe malul drept al Prutului.

Izgonirea din Basarabia a elementelor rusofone, a teroriștilor și grupurilor de soldați ruși care mai rămăseseră după descompunerea unităților rusești în Moldova, a creat condiții de asigurare a securității populației loiale de orice naționalitate, bunurilor acestora, precum și pentru acțiunile Sfatului și Guvernului în liniște și

ordine, pentru ca basarabenii să-și hotărască singuri viitorul. Au urmat momente înălțătoare. Românii au început să sfârșame frontierele ce i-au ținut despărțiți atâtea secole. Deasupra României a început să răsară soarele întregirii neamului nostru.

Grănicerii, după un laborios proces de reorganizare, completare și de pregătire specifică a efectivelor nou încadrate, aveau să realizeze dispozitivele de pază la frontierele României Mari, succesiv, pe măsura unirii fiecărei provincii. Era o problemă grea pentru că, de la Canalul Starâi Stambul, pe Nistru, în Carpații Nordici, apoi pe Tisa, pe traseul convențional din partea de vest a țării și, în final, pe Dunăre, până la Vârciorova, aveam o frontieră nouă, pe care trebuiau executate recunoașteri, în scopul stabilirii raioanelor și sectoarelor de responsabilitate, condițiilor de cazare, probleme care țineau de organizarea pazei, de sistemele de comunicații, de legătură, de aprovizionare, etc.

Grănicerii aveau nevoie de mai multe unități pentru că frontiera noastră a crescut în lungime de la 2.990 km, în anul 1916, la 3.400 km, la sfârșitul anului 1919; aveau nevoie de cadre, de militari în termen cu pregătire de specialitate, de o dotare mai dezvoltată, de legislație nouă, de relații noi cu vecini noi, din care unii manifestau împotrivire la obligația de a restitui teritoriile luate nedrept de la români în secolele anterioare.

Începând cu 9 aprilie 1918, după unirea Basarabiei⁷⁴ cu România, paza pe linia Prutului a încetat, iar grănicerii au rămas pe loc pregătindu-se să realizeze dispozitivul pe Nistru, concomitent cu retragerea marilor unități de infanterie. La 13 mai, părțile sedentare ale Regimentelor 1 și 2 Grăniceri s-au contopit cu părțile active, iar la 22 mai a luat ființă și Regimentul 3 Grăniceri prin transformarea Regimentului 8 Vânători.⁴⁷⁾

Cu aceste trei unități călitate în luptele de pe frontul operativ și în acțiunile specifice desfășurate în condițiile războiului, la 25 mai 1918, Corpul Grănicerilor, comandat de generalul de brigadă Toma Lișcu, a trecut la organizarea pazei frontierei României Mari, începând cu cea din sudul Basarabiei* și cea de pe Nistru, realizând următorul dispozitiv.⁴⁸⁾

Brigada 1 Grăniceri, comandată de colonelul Gheorghe Pârjolescu, cu comandantul la Iași**, avea în componere trei regimente pe care le-a dislocat pe frontiera nouă în garnizoanele:

⁷⁴ Basarabia a fost numită astfel de români în anul 1398, nu de ruși în anul 1815. Toate unitățile de grăniceri se găseau în Moldova evacuate cu întreaga armată și cu conducerea statului Dobrogea și Muntenia erau ocupate de inamic (vezi revista "Frontiera" nr.39-40/1994)

* După anul 1398, a fost numită „Basarabia“ numai Bugeacul (județele Ismail, Bolgrad și Cahul), care fusese cucerit de Mircea cel Bătrân de la tătari și alipit Țării Românești. În anul 1815, rușii au extins această denumire întregii părți din Moldova situată între Prut și Nistru, pentru a înșela Congresul de la Viena cu privire la motivul aspmptării ei din trupul Moldovei în 1812.

** Toate unitățile de grăniceri se găseau în Moldova evacuate cu întreaga armată și cu conducerea statului, în decembrie 1916. Dobrogea și Muntenia erau ocupate de inamic (vezi revista „Frontiera” nr. 39-40/1994).

Regimentul 2 Grăniceri, comandat de colonelul Dumitru Rădulescu, se afla dislocat la Galați. A primit sectorul de pază între gura Siretului (sud Galați) și localitatea Napadova (nord Dubăsari pe Nistru). Cele două batalioane au fost dispuse la Izmail și Tighina, iar companiile la Galați, Izmail, Cetatea Albă, Olănești, Tighina, Criuleni și Rezina. Spațiul nu permite prezentarea dislocării plutoanelor și pichetelor, dar cititorii trebuie să aibă în vedere că o companie avea în organică 3 plutoane x 3 pichete – fiecare cu un front de 4 la 5 km.

Regimentul 3 Grăniceri, comandat de colonelul Laurențiu Bârzotescu, a fost dislocat la Botoșani și i s-a încredințat sectorul de pază între Napadova, pe Nistru, până la imediat vest Hotin, către sud-vest pe linia stabilită de austrieci în anul 1775, până la Drăgoiasa, apoi către sud-est, pe Carpații Răsăriteni, până la Soveja. Și-a dislocat batalioanele la Edinți și Fălticeni, iar companiile la Sorocea, Edinți, Rădăuți Prut, Dorohoi, Burdujeni, Fălticeni, Piatra Neamț și Tg. Ocna.

Regimentul 1 Grăniceri, comandat de colonelul Nicolae Uică, era menținut la Iași, pregătit pentru desfășurare la ordin pe frontiera din Dobrogea, Muntenia și Oltenia.

Cele trei batalioane de instrucție ale regimentelor 1, 2, și 3 grăniceri constituiau Centrul de Instrucție al Corpului Grănicerilor, la Negrești, județul Vaslui.

Între 6 și 25 noiembrie 1918, batalionul 2 Fălticeni din Regimentul 3 Grăniceri, cu cele 4 companii, împreună cu trupele din contact ale armatei noastre, au trecut la atacul și urmărirea inamicului ce bloca frontiera româno-ungară din nord-estul Transilvaniei. Batalionul 1 Edinți din același regiment, subunități din Divizia 8 Infanterie, grupuri de jandarmi, cavaleriști și artileriști, au constituit trei detașamente care au intervenit în Bucovina, la 8 noiembrie, la cererea Consiliului Național din Cernăuți, izgonind peste Nistru bandele de ucraineni care trecuseră la terorizarea populației românești, la asasinarea liderilor acesteia și la anularea unirii cu România ce fusese hotărâtă la 27 octombrie. Până la sfârșitul anului 1918, Regimentul 3 Grăniceri a adoptat dispozitivul de pază pe frontiera din nord-vestul Moldovei, dinainte de anul 1775, cu batalionul 1 la Bălți, Batalionul 2 la Cernăuți și cu cele 6 companii ale acestora la Sorocea, Atachi, Hotin (pe Nistru), Zastavna, Orășeni și Seletin. În legătură cu vitejia acestor efective, în pofida situației economice, sociale și politice cumplite a României, care determina o slabă asigurare materială a armatei în acei ani grei de război, Constantin Kirițescu scria: „... subțire îmbrăcați, slab aprovizionați, dar cu sufletul înălțat de misiunea istorică ce li se încredințase...”⁴⁹⁾ În a doua jumătate a lunii noiembrie 1918, trupele germane de ocupație au fost obligate să se retragă din Muntenia și Oltenia. Frontul de la Salonic înaintând spre nord, a spulberat coaliția germano-bulgaro-turcă ce lovise țara noastră la frontiera de sud cu doi ani în urmă. Aliații au cerut României să treacă la ofensivă în Transilvania.

În cadrul acestei mari acțiuni, conform ordinului Marelui Cartier General, Corpul Grănicerilor a trecut la organizarea pazei frontierei pe Dunăre. La 2 decembrie 1918, Comandamentul Corpului, comandamentele Brigăzii 1 Grăniceri și Regimentul 1 Grăniceri, au revenit în București. Regimentul 1 Grăniceri a

realizat dispozitivul de pază între Vârciorova și Spanțov. Batalionul 1 și-a desfășurat companiile la Turnu Severin, Calafat, Turnu Măgurele și Giurgiu. Celelalte 4 companii ale acestui regiment, au fost dispuse la Oltenița, Călărași și Cara-Omer, în măsură ca, la ordin, să intre în dispozitiv pe frontiera din sudul Dobrogei.⁵⁰⁾

La 26 decembrie 1918, Corpul Grănicerilor a format, din efectivele celor trei batalioane de instrucție ce le avea la Negrești, județul Vaslui, companiile a 9-a de pază la fiecare regiment de grăniceri. Ca urmare, în organizarea trupelor de grăniceri, apar regimente compuse din câte 3 batalioane x 3 companii, având fiecare 3 plutoane x 3 pichete.

Având în vedere perspectiva întregirii teritoriului nostru în jumătatea de vest a României și, ca urmare, modificarea traseului frontierei în această parte, la 31 decembrie 1918, subunitățile de grăniceri destinate trecerii la pază au fost deplasate în apropierea viitoarelor raioane și subordonate marilor unități ale armatei ce urmau să elibereze teritoriul românesc în zonele respective, astfel: Cp.7/Regimentul 1 Grăniceri, Diviziei 2 vânători, la Sebeșul Săsesc, Cp.7/Regimentul 3 Grăniceri, Diviziei 7 Infanterie la Dej, iar Cp.8/Regimentul 3 Grăniceri, Diviziei 6 infanterie la Cluj.⁵¹⁾

7. Realizarea dispozitivului de pază pe frontiera de vest

Pentru satisfacerea cerințelor pazei frontierelor României Mari, care crescuseră în lungime cu peste 400 km, și pentru îmbunătățirea conducerii trupelor în noul dispozitiv ce se prevedea a fi adoptat după Conferința de pace de la Paris, la 1 martie 1919, s-a înființat Brigada 2 grăniceri, comandată de colonelul Anton Bădulescu și Regimentul 4 grăniceri, comandat de locotenent-colonelul Nicolae Dimitriu, ambele cu reședința la Sibiu.⁵²⁾

Înființarea acestor două elemente de structură a Trupelor de Grăniceri, la acea dată, avea în vedere realizarea dispozitivului de pază pe frontiera de vest a României Mari, care urma să fie stabilită de Conferința de Pace începută atunci la Paris. Stabilirea acestei frontiere era o problemă dificilă, deoarece, în conducerea Conferinței respective, se făcuse evidentă atitudinea delegației S.U.A. și Angliei de a proteja interesele Austriei și Ungariei, care se desprinseseră și ele din Imperiul Austro-Ungar sfârșit de istorie, precum și interesele Germaniei învinse, de teama de a nu întări prea mult Franța pe continentul European.

În consecință, se puneau probleme nerecunoașterii frontierei de vest promisă României prin Tratatul de alianță cu puterile Antantei încheiat la București la 4/17 august 1916, neacordării despăgubirilor de război ce se cuveneau României, stabilirii unor drepturi exagerate minorităților naționale, împovărând, prin toate acestea, statele ce se creau sau se întregeau în urma descompunerii Imperiilor Rus, Austro-Ungar și Otoman.

În plus, lucrările Conferinței au fost dominate de un pronunțat spirit dictatorial care a fost respins de delegația română condusă cu înaltă competență de

I.I.C. Brătianu mai ales în problema tendințelor neasigurării în totalitate a drepturilor noastre teritoriale prin punerea în discuție a frontierei româno-ungare și româno-iugoslave, în patru și, respectiv, în două variante de traseu care, chiar pe timpul acelei Conferințe de pace, prelungeau cu disperare războiul cu vecinii între care și cu România.⁵³⁾

Drapelele de luptă ale Bg.2 Gr., R. 1 Gr., și R. 2 Gr. operative

Pentru a nu agrava conflictul dintre delegația română și conducerea Conferinței de Pace, Brigada 2 Grăniceri și Regimentul 4 Grăniceri au fost constituite doar din cadre și oameni de trupă selecționați, pe baza unor criterii bine stabilite, din rândul românilor transilvăneni (completate numai la nevoie și în anumite limite stricte cu cetățeni din „vechiul regat”). Aceste unități au fost inițial subordonate Consiliului Dirigent, toate regulile privind această acțiune făcând obiectivul I.D.R. nr.749/1919, Decretului Lege nr.3622 din 11 decembrie 1918, Decretului – Lege nr.345 din 25 ianuarie 1919 și modificărilor corespunzătoare ale Regulamentelor privind aplicarea Legii referitoare la organizarea Corpului Grănicerilor.⁵⁴⁾

Datorită împotrivirii statului unguresc revizionist (înființat și el după sfârșirea Imperiului Austro-Ungar, la 1 noiembrie 1918) de a ceda teritoriile ce aparțineau popoarelor vecine păgubite de unguri și de a permite populațiilor de alte neamuri pe care nu le-au putut deznaționaliza în secolele anterioare, să se unească cu țările în compunerea cărora le era locul, în anul 1919, armata română se găsea încă în război și a ajuns la Budapesta pentru salvarea Unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, act ce se înfăptuise plebiscitar la 1 Decembrie 1918 de populația română din provinciile respective, precum și pentru liniștea Europei.⁵⁵⁾

În toamna anului 1918, pe timpul înaintării către nord a armatei Franceze de la Salonic, Dobrogea a revenit în compunerea României, deoarece Bulgaria, care o ocupase cu doi ani în urmă, fusese înfrântă. Această schimbare teritorială a cerut Batalionului 1 din Regimentul 2 Grăniceri Brăila să-și extindă sectorul pe litoral, de la canalul Starâi Sтамbul până la Șabla, înființând pentru aceasta o companie la Constanța. La 27 noiembrie 1918, batalionul 3 din Regimentul 1 Grăniceri București a realizat dispozitivul de pază pe frontiera de sud a Dobrogei, între Șabla și Turcșmil, fiind dislocat la Bazargic, iar companiile la Bazargic, Kurt-Bunar și Turtucaia.⁵⁶⁾

În aceeași perioadă, Banatul, care scăpase de sub ocupația austriacă, a fost ocupat inițial de unguri, care proclamaseră la Timișoara o republică socialistă, dar, după o lună, a fost ocupat de sârbi, care au desființat rânduielile ungurești și, în pofida bunelor relații tradiționale cu România, au instaurat acolo un regim de teroare și jaf. În primăvara lui 1919, armata română a depășit Carpații Apuseni și Poarta Someșului, a izgonit din Crișana armata și autoritățile ungare și, după ce a respins mai multe contralovituri ale ungarilor dinspre vest și ale sovieticilor dinspre nord-est, la 1 mai 1919, a ajuns pe Tisa. Între 4 și 20 august a ocupat

Budapesta și vestul Ungariei, înlăturând regimul instaurat de Bela Kun care a fugit în Austria și de acolo în U.R.S.S. Prin aceasta, războiul din centrul Europei a luat sfârșit, iar națiunile ce fuseseră asuprite de dualismul Austro-Ungar au devenit libere să se constituie în state independente sau să se unească cu statele cărora le aparțineau de drept.⁵⁷⁾

Până la 21 iulie 1919, după îndelungate tratative, Conferința de Pace a hotărât ca partea de nord-vest a Banatului, până aproximativ pe frontiera actuală, să revină României care, deși nemulțumită, a asigurat-o imediat cu Diviziile 2 și 21 infanterie.⁵⁸⁾

La cererea Consiliului Dirigent din Transilvania, Corpul Grănicerilor a realizat dispozitivul de pază pe frontiera din această parte a României, până la 10 octombrie, astfel: în Maramureș, cu Batalionul 3 din Regimentul 3 Grăniceri, dispus la Sighet, iar companiile acestuia la Valea Vișeuului, Sighet și Halmeu. La frontiera cu Ungaria, grănicerii au trecut la paza pe un traseu mult mai la vest față de cel actual, traseu ce fusese prevăzut în Tratatul de Alianță încheiat cu Puterile Antantei la 4/17 august 1916, când România a intrat în război. Acesta începea la 4 km vest de Debrețin, 3 km vest de confluența Someșului cu Tisa, trecea pe la 6 km est de confluența Crișurilor, se unea din nou cu Tisa la localitatea Algyo situată la nord de Szeghed, de unde urma cursul acestui râu către sud, până la frontiera cu Iugoslavia.

Pentru îndeplinirea misiunii primite (aceea de a asigura paza acestei frontiere), Regimentul 4 din Brigada 2 Grăniceri Sibiu, a dislocat batalionul 1 la Oradea, cu companiile la Matesalka, Niyr – Adony și Drișca, iar batalionul 2 la Arad cu companiile la Ladany – Criș, Oroshaza și Foldek.

Frontiera dintre România și Iugoslavia a fost stabilită de Conferința de Pace de la Paris, pe un traseu general de la confluența Mureșului cu Tisa, către sud-est, până la confluența râului Nera cu Dunărea (lăsând în dreapta așa-zisul astăzi Banatul Sârbesc), apoi pe șenalul navigabil al acesteia, în aval, până la Vârciorova, de unde continua pe vechea graniță de sud a Munteniei. Frontiera de la confluența Mureșului cu Tisa până la Gaiul Mic a fost încredințată pentru pază Batalionului 3 din Regimentul 4 Grăniceri, căruia i s-a stabilit garnizoana la Timișoara, iar companiile la Sânnicolau Mare, Checea și Madoș. La Cacova și Moldova Veche, au fost dispuse companiile 1 și 2 din batalionul 1 al Regimentului 1 Grăniceri, care constituiau flancul stâng al primului dispozitiv de pază creat de Corpul Grănicerilor în anul 1919, pe frontiera de vest a României Mari.⁵⁹⁾

După reorganizarea Regimentelor 1, 2 și 3 grăniceri, prin completarea lor cu efective și adăugarea în structura fiecăruia a celui de-al treilea batalion, după crearea Brigăzii 2 și Regimentului 4 Grăniceri și după realizarea succesivă a dispozitivului de pază pe noua frontieră, Brigăzii 1 Grăniceri București, care avea în compunere Regimentele 1 și 2 Grăniceri, i s-a încredințat zona de responsabilitate pe frontiera de sud-est a țării, având limita dreaptă la Gaiul Mic (județul Timiș) și limita stângă la Napadova (pe Nistru, județul Orhei), iar Brigăzii 2 Grăniceri, care avea în compunere Regimentele 3 și 4 Grăniceri, i s-a dat în responsabilitate frontiera de nord-vest, de la Napadova la Gaiul Mic. Anii următori

vor aduce însă, cum era și firesc, mai multe reorganizări și remanieri de dispozitiv.⁶⁰⁾

Este necesar ca cititorii să știe că războiul României pentru frontiera cu Ungaria nu s-a terminat la Budapesta, unde armata română a avut o comportare civilizată, atât în anul 1919, cât și între anii 1944-1945 (în comparație cu ungurii, înainte de 1918 și între 1940-1944, pe teritoriul românesc), ocupându-se exclusiv de desființarea regimului lui Bela Kun și apoi a celui fascist, ambele șovine și revizioniste. Acest război a continuat în culisele diplomatice ale Conferinței de Pace de la Paris, care nu a recunoscut linia de frontieră ce i se cuvenea României, așa cum s-a menționat, ci a stabilit în mod dictatorial pe cea actuală. Ca urmare a acestei modificări impuse, între 18-23 martie 1920, Batalioanele 1 și 2 din Regimentul 4 Grăniceri și-au retras companiile de pază de la Matesalka la Carei, de la Niy Adony la Valea lui Mihai, de la Drișca la Secuieni, de la Ladany Criș la Salonta, de la Oroshaza la Chișinău Criș și de la Foldek la Pecica.⁶¹⁾

Începând cu 1 aprilie 1919, batalioanele de instrucție au trecut din Centrul de Instrucție al Corpului Grănicerilor, la regimentele respective. În consecință, fiecare regiment de grăniceri avea de acum în compunerea sa câte 3 batalioane de pază x 3 companii, cu câte 3 plutoane, fiecare cu câte 3 la 5 pichete, puncte de control trecerea frontierei și posturi fixe, precum și un batalion de instrucție cu 4 companii de pușcași și o companie depozit.⁶²⁾

La 1 noiembrie 1919, a fost reînființată Compania de echipaje cu baza la Brăila. Pentru dotarea acesteia cu tehnică la nivel european al începutului perioadei interbelice, au fost comandate în anul 1920, în Italia, 4 șalupe pentru serviciu pe Marea Neagră, 8 pentru Dunăre și 3 pentru Nistru, care au fost introduse în serviciu, începând cu luna august a anului următor.⁶³⁾

Dar intrarea în normalitate a trupelor de grăniceri a întârziat mult. Evenimentele din viitoarea U.R.S.S. au menținut multă vreme situația deosebit de tensionată la frontiera de pe Nistru și au influențat negativ starea de spirit (revanșardă) a unor cercuri politice din Ungaria și Bulgaria, nemulțumite că Tratatul de pace de la Paris validasera unirea cu România a unor teritorii românești pe care nu le putuseră anexa definitiv până în primul război mondial, când căpătaseră câte o lecție dureroasă. Din această cauză, grănicerii români, aspru încercați pe câmpurile de luptă, își vărsau acum sudoarea și sângele, respingând atacurile acestora pe timpul executării misiunilor de pază a frontierei.

Datorită pregătirilor sesizate la est de Nistru pentru trecerea la ofensivă în scopul reanexării Basarabiei ce se unise cu România, la 26 aprilie 1919, grănicerii dintre Vișinița și Soroca au fost regrupați la Cernăuți, iar cei dintre Soroca și Cetatea Albă, la Izmail, fiind înlocuiți cu trupe operative până la 27 iulie 1919, când s-a revenit la dispozitivul de pază de pe Nistru.

În sudul Dobrogei, grănicerii s-au constituit, între 26 august și 12 decembrie 1919, în detașamentul operativ „DOBROGEA”, pentru a fi în măsură să respingă un atac plănuț de bulgari. O regrupare asemănătoare a grănicerilor de pe Nistru a mai avut loc între 7 martie și 1 aprilie 1920.⁶⁴⁾

Toate aceste reorganizări și remanieri de dispozitive, regrupări de pe frontieră și reveniri în dispozitivul de pază, cu sau fără rectificarea liniilor de demarcație, au fost operațiuni deosebit de grele, îndeplinite cu eforturi mari de către comandanți, statele majore și întregul efectiv al grănicerilor, în condiții precare de asigurare materială și tehnică. Nu au lipsit nici evenimentele de frontieră cu dramatism aparte, în special la frontierele cu sovieticii și ungurii.

La pichetele Unguri, Maslavcea, Voloșcovo, Grușevița, Macarovca, Varnovița, Gordeuți și Rascov, toate pe Nistru, în județele Hotin și Soroca, în încleștările cu sovieticii, care au violat teritoriul nostru, grănicerii români au înregistrat între 7 și 10 ianuarie 1919, 22 morți, 7 răniți și 25 dispăruți. Efectivele pichetelor Prigorodoc și Dărăbani în apropiere de Hotin, au fost nimicite în întregime. Agresorii au pierdut peste 300 de oameni, morți prin împușcare sau înecați în Nistru pe timpul luptelor. Între 11 ianuarie și 23 aprilie 1919, sovieticii au încălcat teritoriul României trecând Nistrul cu bărci sau plute și atacând în forță grănicerii români în serviciu din pichetele Otaci, Ruhotin (județul Hotin) și Călărășanca (Județul Soroca). La unele dintre aceste pichete luptele au durat câte 4-5 ore. Agresorii au lăsat pe teren zeci de morți și răniți, unii fiind împușcați sau înecați în timp ce traversau Nistrul. La 20 martie 1919, asupra pichetului Rezini s-a deschis foc dintr-un tren blindat cu care sovieticii intenționau să treacă Nistrul în România pe podul care încă mai exista, dar au fost opriți și respinși cu focul artileriei noastre.⁶⁵⁾

La 12 ianuarie și 22 februarie 1920, grănicerii români din pichetul Vasilovca, județul Soroca, au respins, fără pierderi, mai multe atacuri ale sovieticilor, iar la 22 martie 1920, la pichetul Tighina au fost prinși curieri sovietici care aduceau în România afișe și manifeste antiunioniste. La 20 aprilie 1920, la pichetul Vârșand, a fost împușcat mortal, de pe teritoriul vecin, soldatul Ion Țintian și rănit grav soldatul Teodor Bălan, iar la 21 octombrie 1920, a fost împușcat soldatul Pavel Machet, aflați în serviciul de pază.⁶⁶⁾

Pentru caracterizarea cât mai fidelă a situației de frontieră de atunci, iată câteva articole de contrabandă reținute de grăniceri în anul 1920, la frontiera româno-ungară: acțiuni ale Ungariei în valoare de 200 milioane de coroane; monedă 39,6 milioane de coroane; 673, 679 kg produse alimentare; 973 cai; 2354 oi; 426 porci; 691 boi; 8 vagoane tutun (pachete și țigări); 307.722 saci goi; 326 căruțe; 79 bărci; 9 arme de foc etc.⁶⁷⁾

Acestea sunt doar o parte dintre faptele, frământările, dramele și acțiunile grănicerilor în primul război mondial. Nu le-am putut cuprinde și descrie pe toate. Practic, fiecare grănicer, fiecare ostaș al Armatei Române a fost un erou. Fără a avea pretenția că am cuprins în această descriere toate frământările, eforturile și jertfele aduse de înaintașii noștri grăniceri în primul război mondial, se cuvine acum o lacrimă, o floare și o creștinească lumânare aprinsă spre omagiu, în amintirea eroicelor fapte săvârșite de ei pentru ȚARĂ.

BIBLIOGRAFIE

1. Constantin Kirițescu, *Istoria Războiului pentru întregirea României*, vol.I, București, 1999, p.96-97
2. Ibidem, p.97-101
3. *Anuarul statistic al României pe anul 1938*, p.480, dr.S.Samuilă, D.C. Georgescu, *Populația României*, București, 1937, p.50 – 51
4. General Cornicioiu Grigore ș.a., *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor*, vol.II, București, 1935, p.50-51
5. General de brigadă (r) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în sec.XX*, București, 2001, p.36-44
6. General Cornicioiu Grigore ș.a., Op.cit.p.169-179.
7. Ibidem, p.170 și 181
8. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.200; Interesele și drepturile României în texte de Drept Internațional Public, Iași, 1936, p.9-15.
9. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, Op.cit.,p.40
10. *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p.225
11. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.231
12. Ibidem, p.244
13. Ibidem, p.248; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, Op.cit., p.225-226
14. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.311-312
15. Ibidem, p.340
16. Ibidem p.318-321
17. Ibidem, p.323, 330, 332, 335
18. Grigore Cornicioiu ș.a. *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor*, vol.III, București, 1936, p.33-36
19. Arhiva M.Ap.N., dosar nr.67, 63; nr.677, f. 8-9; *România în primul război mondial*, București, 1979, p.161; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, București, 1987, p.223-230
20. Constantin Kirițescu, Op.cit., vol.II, p.361
21. Ibidem, p.190-196; vol.I, p.386
22. Arhiva M.Ap.N., dosar nr.677, f.28
23. Constantin Kirițescu, op.cit.,vol.I,p.404-409
24. Arhiva M.Ap.N., dosar nr.677, f.28
25. Ibidem, dosar nr.677, fila 29
26. Revista "Frontiera" nr.23-24 din 26 iunie 1995, p.2
27. Constantin Kirițescu, Ibidem, vol.II, p.43
28. Ibidem, p.43-45
29. Ibidem, p.522-526
30. Arhiva M.Ap.N., dosar nr.677, f.29; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, op.cit., p.231 și 233
31. Constantin Kirițescu, op.cit., p.474-480
32. Ibidem, vol. II, p.240, 259-261

33. Arhiva M.Ap.N., dosar nr.367, f.13; *Istoria Trupelor Române de Grăniceri*, Op.cit., p.237
34. Constantin Kirițescu, op.cit.p.136
35. Ibidem, p.141, 145,148
36. Ibidem, p. 149
37. Ibidem, p.150
38. Ibidem, p.149-150
39. Ibidem, p.151-152
40. Ibidem, p.153
41. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, Op.cit.,p.45; Constantin Kirițescu, op.cit.,p.204-205
42. Constantin Kirițescu, op.cit.,p.202
43. Ibidem, p.206
44. Ibidem, p.211-212
45. Ibidem, p.229, 241
46. Ibidem, p.242-253
47. *Istoricul Trupelor de Grăncieri*, op.cit.,p.46
48. Ibidem, p.47-48
49. Ibidem, p.49, 50; Constantin Kirițescu, Op.cit., p.260
50. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, op.cit., p.49,50
51. Ibidem, p.51, 52
52. Ibidem, p.53
53. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.477 – 481
54. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, Op.cit., p.53, 54
55. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.465 – 471
56. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, Op.cit., p.56
57. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.463; Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, p.107-109
58. Constantin Kirițescu, Op.cit., p.437-438
59. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, Op.cit., p.59
60. Ibidem, p.63
61. Ibidem, p.63
62. Ibidem, p.60 și 67
63. Ibidem, p.68
64. Ibidem, p.60
65. Ibidem, p.61-62
66. Ibidem, p.69
67. Ibidem, p.68-69

Capitolul IX

TRUPELE DE GRĂNICERI

ÎN ARMATA ROMÂNIEI MARI (1920 – 1940)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

Colonel.(r) DUMITRU ENACHE

1. Factori interni care au favorizat dezvoltarea grănicerilor în această perioadă

După Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, teritoriul României reîntregite în hotarele sale apropiate de cele istorice, s-a extins de la 137.000 la 295.049 km², iar numărul populației s-a mărit de la 7.250.000, la aproximativ 17.000.000 locuitori, din care 71,9% erau români și 28,1% naționalități conlocuitoare¹⁾.

Creșterea suprafeței teritoriului și a potențialului uman al țării au creat condiții favorabile pentru punerea în valoare a bogățiilor solului și subsolului la parametri superiori față de perioadele anterioare, fapt ce a permis poporului român ca, până în anul 1923, să-și refacă pierderile pricinuite de război și să treacă în continuare la o puternică dezvoltare în toate domeniile.²⁾

Este știut că un popor, care vrea să trăiască și să prospere, trebuie să-și întărească armata, aceasta depinzând de potențialul său economic și demografic și de relațiile cu alte state mai avansate, furnizoare de materiale și de tehnică de luptă ce nu o poate produce pe plan intern, datorită gradului de dezvoltare mai redus față de acestea într-o anumită perioadă, așa cum era România imediat după primul Război Mondial. Statul nostru, ținând cont de acest principiu, și-a propus printre obiectivele prioritare și dezvoltarea Armatei din care făceau parte și grănicerii. Această grijă s-a datorat nu faptului că țara noastră ar fi dus o politică imperialistă – așa cum, pe nedrept, era învinuită atunci și mai târziu – ci, pentru că revizionismul, care luase naștere odată cu semnarea tratatelor de pace de la Paris din anii 1919-1920, îi amenința grav teritoriul ce nu fusese întregit nici atunci așa cum trebuia, din cauza intereselor marilor puteri, după cum tot atât de grav îi era amenințată și ființa națională. Din această gravă situație, exprimată aici foarte sintetic, rezultă caracterul urgent și complex al pregătirii Armatei Române și grănicerilor țării, precum și duritatea misiunilor ce vor reveni acestora nu peste mult timp.

Așa că grănicerii (ostași demni ai Armatei Române) au intrat, în această nouă și dificilă perioadă, cu un corp de cadre bine pregătit, călit în lupte și cu o experiență temeinică în paza frontierei, capabil să depășească cu succes condițiile deosebit de aspre ale anilor postbelici caracterizate de următorii factori:

- consolidarea subunităților existente și crearea altora pentru asigurarea unui serviciu de pază cât mai eficient cu dispozitivul creat pe frontierele României

Mari, precum și pentru respingerea numeroaselor acte de agresiune din partea unor vecini care vizau știrbirea integrității noastre teritoriale începând din primul an după încheierea păcii;

- desăvârșirea activităților de recunoaștere la frontierele cu U.R.S.S., Polonia, Ungaria și Iugoslavia, unde traseele acestora și zona de competență a grănicerilor, cu toată adâncimea ei, parcurgeau un teren necunoscut – recunoaștere ce influența negativ executarea serviciului de pază – (între Vâlcov și Cetatea Albă, pe litoral, pe Nistru și Ceremuș, pe Tisa, până la Teceu, apoi pe frontiera convențională, până la Vârciorova) – aproape $\frac{3}{4}$ din frontierele României Mari;

- pe timpul recunoașterilor, trebuia să se stabilească: locul noilor cazărmi de pichete, în sectoarele unde dispozitivul trebuia întărit, sistemul de legături, cel de comunicații rutiere și feroviare ce urmau să fie folosite pentru manevre de efective și de subunități necesare pazei și luptei pentru apărarea frontierelor ce se prevedea încă de pe atunci, locul organelor de cooperare din zonă și modul de realizare a conlucrării cu acestea și cu populația din fiecare localitate apropiată de frontieră;

- construirea de cazărmi pentru unități și subunități, precum și amenajarea de adăposturi pentru averea și animalele acestora, pe toată dezvoltarea de front a granițelor de pe exteriorul Basarabiei, Bucovinei, Maramureșului, Crișanei și Banatului ce se uniseră cu patria mamă la 1 Decembrie 1918;

- prevenirea pericolului îmbolnăvirii oamenilor datorită reapariției bolilor contagioase cauzate de faptul că efectivele – mai ales cele de pe frontiere – locuiau în condiții grele, uneori, fără apă suficientă, cele mai multe în bordeie și corturi, în primii ani, unde nu se puteau asigura condiții igienico-sanitare și de profilaxie corespunzătoare.

Toate aceste probleme a trebuit să fie soluționate concomitent cu îndeplinirea misiunilor de pază, în condiții de război, deși, în mod oficial pacea se încheiase în anul 1920, odată cu semnarea ultimelor tratate la Paris. Dar, poziția U.R.S.S. față de Unirea Basarabiei cu România a generat încordare, în perioada dintre anii 1921-1930 și 1937-1939, la frontiera de pe Nistru și a stimulat reacții asemănătoare la frontierele Româno-Ungară și Română-Bulgară din sudul Dobrogei, fapt ce a făcut ca acțiunile grănicerilor români din acele sectoare, în perioadele menționate, să fie la fel cu cele din timpul războiului³⁾.

În această perioadă, conducerea Corpului Grănicerilor a fost încredințată următorilor comandanți: general de divizie Ștefan Ștefănescu, 9.11.1921 – 10.02.1922; general de divizie Ernst Broșteanu, 10.02.1922 – 01.10.1929; general de divizie Mihail Florescu, 01.10.1929 – 01.07.1931; general de corp de armată Nicolae Uică 01.07.1931 – 15.11.1933; general de brigadă Ștefan Ionescu, 15.11.1933 – 25.07.1934; general de divizie Dumitru Grozeanu, 25.07.1934 – 01.09.1937; general de corp de armată Grigore Cornicioiu, 01.09.1937 – 03.03.1939; general de corp de armată Dumitru Popescu, 03.03.1939 – 01.02.1940 și general de divizie Teodor Șerb, 01.02.1940 – 04.06.1941.⁴⁾

Pentru că nu era timp să rezolve pe rând toate aceste probleme, care presau în același timp cu amenințarea ca misiunea grănicerilor să fie uneori blocată, ei le-au abordat concomitent, schimbând prioritatea efortului uman și a celui financiar de la

una la cealaltă, când situația o impunea, fără a opri activitatea la vreuna din ele. Cu eforturi deosebit de mari, ei au reușit să dezvolte Trupele de Grăniceri la nivelul cerut de conducerea Armatei Române, chiar dacă celelalte arme nu erau angrenate în atâtea sarcini.

2. Misiuni complexe, frontiere active

Situația cea mai activă în cei aproape 10 ani după încheierea păcii, era, la frontiera româno-sovietică pe Nistru, la cea cu Ungaria, între Halmeu și Beba Veche, și la frontiera româno-bulgară din sudul Dobrogei.

Puterile europene considerau că regimul ce se crea atunci în Rusia reprezenta o primejdie pentru întregul continent și, de aceea, au hotărât să izoleze acest regim printr-un puternic cordon de pază care, în România, se întindea de la Hotin la Marea Neagră pe malul drept al Nistrului. Pornind de la ideea că România nu avea efective suficiente pentru a închide în mod sigur acest cordon (astăzi îi zicem „securizare”, dar este exact același lucru), au adus ele două divizii: una greacă la nord de Tighina și una franceză, compusă din senegalezi, cu centrul la Cetatea Albă. Dar, la primul contact cu bolșevicii trecuți ilegal peste Nistru cu misiuni de luptă împotriva grănicerilor români, grecii și senegalezii s-au retras refuzând să riposteze. Ei au motivat că au scăpat cu viață timp de 4 ani pe fronturile din Europa și nu vor să moară în stepele rusești. Pentru ce? ⁵⁾ Și au plecat, lăsând paza frontierei de pe Nistru în seama grănicerilor români care își apărau patria, fără a-și precupeți viața, mai ales că se găseau în Țara lor, nu în „stepele rusești”, așa cum apreciau *ajutoarele* venite din acea parte a Europei care s-a dezvoltat secole la rând la adăpostul zidului făcut pe linia Nistrului și Dunării de români!

Și, într-adevăr, atacurile de pe teritoriile statelor vecine ostile României erau puternice și de multe ori chiar devastatoare. Unele dintre acestea purtau pecetea statelor respective, în sensul că aveau, sub o formă sau alta, girul acestora, altele era acțiuni ale bandelor înarmate care bântuiau zona și nu erau controlate în mod oficial de autoritățile din statele vecine. Între anii 1921 și 1929, spre exemplu, la frontiera româno-sovietică, în raioanele companiilor Hotin, Otaci, Soroca, Rezina, Criuleni și Cetatea Albă, au avut loc 32 de atacuri de pe teritoriul vecin asupra cazărmilor, pichetelor și patrulelor noastre grănicerești aflate în serviciul de pază, care au suferit pierderi 15 militari morți și 21 de răniți, românii capturând 127 de indivizi înarmați, deosebit de periculoși.

Între 23-30 aprilie 1921, mai multe grupuri de indivizi înarmați au trecut Nistrul în forță, prin raionul pichetului Văscăuți, dar au fost respinse cu fermitate, fapt pentru care efectivul pichetului a fost citat prin ordine de zi. La fel s-a petrecut lucrurile la pichetele Grușevița și Senatovca (între Soroca și Orhei) în următoarele luni ale aceluiași an.

La 6 octombrie 1921, locotenentul Constantin Stoenescu a respins cu pichetul său (Purcari, 50 km nord Cetatea Albă) un atac asupra cazărmii, nimicind 7 atacatori și capturând o mitralieră cu muniție și grenade.

La 17 decembrie 1921, au mai fost respinse asemenea atacuri asupra pichetelor Hotin, Negoeni, Criuleni, Tighina și Vadul lui Vocă, grănicerii români scufundând bărcile atacatorilor, pe timpul forțării de către aceștia a Nistrului.

În anul 1921, numărul evenimentelor la frontiera de pe Nistru a crescut de 4 ori față de anul 1920, grănicerii români înregistrând 4 morți și 9 răniți între care un ofițer.⁶⁾

În anul 1922, grupuri înarmate au repetat atacurile, în zona Hotinului, iar în anul 1923, au înscenat de 4 ori forțarea Nistrului în zona Criuleni (40 km nord-vest de Chișinău).

În anul 1924, după repetarea unor evenimente de diversiune și a violărilor teritoriului și apelor românești în sudul Basarabiei, sovieticii au organizat așa zisa Răscoală de la Tatar-Bunar în care au folosit toate elementele pro-ruse situate în localitățile din acea zonă (la vest de Cetatea Albă) și le-au întărit cu cazaci și alte elemente din regiune Odessa, care erau împotriva unirii Basarabiei cu România. Începând din prima jumătate a lunii octombrie 1924, au trecut peste Nistru echipe de diversioniști care au jefuit localitățile românești, iar în ziua de 15 octombrie, au declanșat răscoale locale în Sagani, Nicolaevca, Vâlcov, Jibreni, Cișmele și Tatar-Bunar, distrugând legăturile telefonice și încercând să procure date cu privire la forțele noastre militare din acea zonă.⁷⁾

Primii care au intervenit pentru reprimarea rebeliunii în localitățile unde erau dislocați au fost grănicerii. În luptele pentru nimicirea bandelor teroriste, s-au distins locotenentii Dumitru Chirulescu și Neacșu Mohonea, sublocotenentul Stroe Asanache și efectivele subunităților de grăniceri din Izmail, Chilia Nouă, Jibreni și Cetatea Albă, precum și rezervele Regimentului 2 Grăniceri Brăila. Acestea, împreună cu Regimentele 28 și 35 Infanterie, cu subunități de artilerie, vânători și marină, cu jandarmi și cu alte forțe din sectorul respectiv, au reprimat mișcarea rusofonă anti-românească. Numai grănicerii au nimicit 16 diversioniști și au capturat 121, restul reușind să scape. Pichetele din Batalionul de Grăniceri Izmail, angajate pentru zădărnicierea acestor acțiuni, au înregistrat trei morți și trei răniți. Gheorghe Eminescu opinează, în aceeași lucrare, că rebeliunea putea fi prevenită, dacă forțele locale, în primul rând, apoi eșaloanele superioare nu ar fi tratat cu superficialitate informațiile ce le-au avut. Procesul teroriștilor a fost judecat la Chișinău și, pentru apărarea vinovaților, Moscova a trimis pe avocatul Maurice Thorez pe atunci secretar al Partidului Comunist Francez, refugiat în U.R.S.S.⁸⁾

În vara anului 1926, sovieticii au atacat din nou în zona Tighina-Dubăsari, iar în anii 1929 și 1930, au reluat diversiunile între Cetatea Albă și Tighina.⁹⁾

La frontiera cu ungurii, grănicerii români au respins atacurile ungurești asupra pichetelor Petea, Diosig, Borș, Vârșand, Turnu, Nădlac, au nimicit cu foc 5 indivizi înarmați, care nu s-au supus la somație și au înregistrat pierderi 4 morți și 7 răniți prin împușcare de pe teritoriul vecin, la pichetele Bervenii, Valea lui Mihai, Curtici, Pereg și Cenad.

La frontiera româno-bulgară, s-a menținut permanent o situație încordată în special în sudul Dobrogei, vecinii noștri întreținând furios spiritul revanșard pentru reocuparea Cadrilaterului și obsesia ocupării acestei provincii în întregime

până la Tulcea. În notarea de serviciu pe anii 1923 și 1924 a locotenentului Iacob Teclu, când era Comandantul Companiei de Grăniceri Curt-Bunar (60 km sud-est Silistra), comandantul de atunci al Regimentului 1 Grăniceri a consemnat că ofițerul a organizat și a condus bine acțiunile împotriva comitagiilor și, împreună cu subalternii săi, a reușit ca pe unii să-i alunge de pe teritoriul românesc, iar pe alții să-i nimicească.

Concomitent cu rezolvarea cazurilor de mare gravitate descrise pe scurt mai înainte, grănicerii noștri au mai reținut 1731 de infractori din care 1537 la frontiera cu sovieticii, 135 la cea cu ungurii și 59 la celelalte frontiere. Pe timpul reținerii, 718 au răspuns cu foc ori nu s-au supus la somații, iar la cercetări a rezultat că 43 erau spioni sau curieri sovietici. Situația la frontieră era atât de periculoasă, încât, la 21 decembrie 1931, comandantul Corpului Grănicerilor a completat prevederile Regulamentului care erau în vigoare, cu ordinul secret nr. 136 prin care a stabilit cum să se poarte armamentul și cum să se folosească focul în serviciul de pază pentru a evita surprinderea și dezarmarea patrulelor – așa cum se petrecuseră până la acea dată lucrurile pe Nistru, la frontiera cu ungurii și la cea din sudul Dobrogei. Cazurile de contrabandă s-au ridicat la 8.300, peste 70% petrecându-se la frontierele cu ungurii și sârbii.¹⁰⁾

Gheorghe Eminescu (nepotul marelui nostru poet național), ne-a lăsat în *Amintirile* sale, informații prețioase privind paza frontierei pe Nistru. Căpitan și apoi maior, în perioada anilor 1920-1930, comandant de companie de grăniceri la Cetatea Albă și apoi comandant de batalion la Izmail, având în subordine sectorul de la Galați până la sud de Tighina, el a participat la soluționarea unei game de evenimente impresionante prin număr și gravitate.

În acea perioadă, pentru legătura cu grănicerii vecini și rezolvarea operativă în comun a unor evenimente de frontieră, s-au înființat 5 *comisii mixte* româno-sovietice la Cetatea Albă, Tighina, Orhei, Soroca și Hotin și o comisie mixtă centrală cu sediul la Chișinău și, respectiv, la Tiraspol.

Statul român a mediat și organizat asemenea comisii (actualmente, „instituții ale împuterniciților de frontieră” n.a.) cu toate statele vecine, urmărind îmbunătățirea relațiilor la frontieră. Ele au dat rezultate bune la frontierele cu Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia, la frontiera cu Bulgaria au funcționat sporadic, iar ungurii și sovieticii le-au folosit pentru întregirea spionajului ce-l executau pe toate căile posibile și imposibile împotriva țării noastre, care era pusă în situația să contracareze (și în cadrul acestei instituții a comisiilor mixte) manevrele, vicleșugurile și stratagemele vecinilor.

Pentru rezolvarea pozitivă a evenimentelor de frontieră, Corpul Grănicerilor a urmărit consolidarea dispozitivelor, înființând noi subunități, întărind cu efective pe cele ce se dovedeau a fi pe direcțiile cele mai active și dezvoltând activitățile de asigurare a condițiilor de cazare, echipare și hrănire, mai ales la pichete.

Pentru întărirea pazei la frontiera maritimă și fluvială, începând cu data de 1 aprilie 1920, Compania echipaje, mutată în 1919 de la Galați la Brăila, s-a transformat în Grupul Navelor Grănicerești, înzestrat în anul 1920 cu 50 de lotci construite în România, iar în 1923 cu 15 șalupe de pază construite în Italia,

numărul navelor acestei unități crescând la 21 și efectivul ei dublându-se. A crescut numărul de pichete și plutoane pe direcțiile active. În anul 1923, subunitățile de pe Nistru au fost întărite cu 2000 de oameni, cele de la frontiera cu Ungaria cu 1500. În anii 1924 și 1925, au fost de asemenea întărite, cu același număr de oameni, și frontierele cu U.R.S.S. și Ungaria, iar frontiera cu Bulgaria, în sudul Dobrogei, cu 500 de oameni. Ca urmare a îmbunătățirii structurii organizatorice la nivelul companiilor, plutoanelor și pichetelor, față de anul 1921, când Corpul Grănicerilor avea 306 ofițeri, 383 subofițeri și 10.450 de militari în termen, în anul 1928, avea 360 de ofițeri, 755 de subofițeri și 18.600 de militari în termen. Total în anul 1921, avea 11.139 de oameni, iar în anul 1928, efectivul era de 19.715 de oameni¹¹⁾.

Chiar dacă situația pune probleme grele în toate domeniile de activitate, Comandamentul Corpului, marile unități și unitățile nu au scăpat din vedere pregătirea de luptă a trupe și cadrelor. S-au completat programele de instrucție pentru toate categoriile de cadre militare și subunități cu problemele noi ce rezultaseră din războiul încheiat, au fost prevăzute, începând cu acea perioadă, călătoriile de studii cu cadrele, aplicații cu toate eşaloanele, participări la manevre în corp și la cele regale, concursuri de trageri, de atletism și verificarea periodică a pregătirii cadrelor și instrucției subunităților, precum și trimiteri de ofițeri la studii în Polonia.

Începând din anul 1923, s-au reluat cursurile de pregătire a gradaților pentru subunitățile de instrucție, pentru cele de pază, apoi cele de pregătire grănicerească a cadrelor tinere ce se primeau anual de la școlile altor arme, grănicerii neavând încă școli proprii de ofițeri sau subofițeri. Pentru creșterea nivelului pregătirii de luptă a militarilor în termen, în anul 1924, a luat ființă *Brigada de instrucție*, care a subordonat batalioanele de instrucție ale celor 4 regimente de grăniceri pază.

Importante rezultate s-au obținut pe linia asigurării medicale, luând ființă la Corp, la brigăzi și regimente, cabinete medicale, infirmerii, farmacii, iar la companii și pichete, au fost prevăzute posturi de sanitari cu truse și minifarmacii¹²⁾.

La 1 noiembrie 1929, din cele 1080 de unități și subunități destinate pazei frontierei, 800 erau cazate în clădiri noi sau corespunzătoare, din care 200 erau închiriate.

S-au obținut rezultate bune privind crearea ordinii și disciplinei la subunități, în condițiile dispunerii dispersate specifice, în localități și raioane necunoscute, la marginile provinciilor unite cu Țara.

3. Trupele de grăniceri între anii 1930-1939

Prin rezultatele obținute în primii 10 ani după primul război mondial, grănicerii, sfidând atacurile unor vecini peste frontieră și condițiile precare de cazare, hrană, echipament și asistență medicală, au îndeplinit aproape în totalitate fiecare din obiectivele arătate la începutul acestui capitol, au demonstrat înaltă pregătire de specialitate și militară, de la soldat la general, dragoste de patrie, au arătat că își păstrează calitatea de trupe de elită conferită de eroismul dovedit pe

câmpurile de luptă și au creat condiții pentru continuarea cu succes a dezvoltării în următorii 10 ani

Dar, al doilea deceniu de existență a României Mari (1930 – 1940) se deosebea de primul, întrucât:

- în acest deceniu, s-a desăvârșit realizarea obiectivelor stabilite în anul 1920, pe când primul doar au fost formulate și realizare în proporție de 80%;
- în primul deceniu, s-a continuat războiul (acțiunile specifice războiului) la frontierele cu U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria, iar în următorul au început aceleași tipuri de acțiuni și diversțiuni, în ultimul an (1939), când Germania și U.R.S.S. pregăteau în secret amputarea României;
- în perioada anilor '920, dispozitivul de pază a frontierei a fost consolidat prin creșterea efectivelor și a numărului de subunități, iar în cea a anilor 1931 – 1939 au fost înființate mai multe unități și mari unități;
- după anul 1930, s-a intensificat pregătirea cadrelor și trupei pentru război, precum și înzestrarea trupelor cu armament, tehnică și materiale de campanie.

Între anii 1931 – 1939, datorită aderării Moscovei la unele înțelegeri internaționale și încheierii a unor acorduri cu țările vecine, sovieticii nu și-au mai declarat pe față nemulțumirea în legătură cu *statu-quo*-ul stabilit la Paris. Ca urmare, la frontierele noastre, nu au mai avut loc frecvent cazuri de agresiune și violență. Acest fapt a constituit un joc diplomatic pentru ca U.R.S.S. să fie primită în Liga Națiunilor și să se pregătească apoi, cu îngăduința tacită a celorlalte mari puteri, pentru viitorul război în care să-și satisfacă pretențiile teritoriale. În acest sens, s-a continuat activitatea de diversiune și spionaj la frontiera României și a fost întreținută propaganda anti-românească în stânga Nistrului (Lenin crease, pe malul estic al Nistrului, invocând dreptul popoarelor la autodeterminare, Republica Socialistă Moldovenească, în teritoriul Ucrainei, cu capitala la Balta și, ulterior, la Tiraspol). Aici, în acest spațiu, s-au stabilit temporar toate elementele anti-românești fugite din Basarabia, la unirea acesteia cu România în anul 1918. Din acestea s-au constituit detașamente permanente pregătite pentru o revanșă ulterioară. Se adaugă, pentru întregirea acestui tablou, tergiversarea elaborării de către Ministerul de Externe al României în fruntea căruia se afla marele Nicolae Titulescu, și Comisarul pentru Afaceri Externe sovietic, Maxim Litvinov, a Tratatului de asistență mutuală între U.R.S.S. și România până în anul 1936 când a fost abandonat definitiv.¹³⁾

În vara anului 1935, grănicerii unguri au trecut pe teritoriul românesc și au capturat patrule de grăniceri români pentru a fi interogați, în scopul procurării unor date de interes militar, au rănit prin împușcare de pe teritoriul lor, cetățeni români de pe raza comunei Tărian județul Bihor, iar în anul 1936 au deschis foc asupra grănicerilor români în zona Satu Mare. Pe direcția Oradea, au smuls mai multe borne, au scris pe ele cuvinte jignitoare la adresa poporului român și au trecut pe teritoriul nostru, înfigând un drapel maghiar. Aceasta era situația la frontiera româno-ungară. Mai mult, Ungaria uneltea prin zeci de organizații secrete împotriva României și, mai ales, printr-o activitatea externe continuă și deosebit de

insistentă. La **frontiera româno bulgară** din sudul Dobrogei s-a menținut, și în perioada 1931-1939, aceeași situație încordată ca în deceniul anterior.

Toate aceste date, deosebit de grave, se constituiau într-un mesaj clar cu privire la ce urma să se petreacă într-un viitor nu prea îndepărtat.

Pe lângă rezolvarea, în spiritul Dreptului Internațional, a tuturor problemelor provocate de organele specializate ale statelor vecine la frontiere, preocuparea de prim ordin a Corpului Grănicerilor români și a eșaloanelor subordonate era, în acea perioadă, perfecționarea structurii organizatorice, dotării și instruirii trupelor pe baza cerințelor pazei frontierei impuse de agravarea tot mai evidentă a situației politico-militare pe plan european.

Cu efectivele primite în anii anteriori, cu îmbunătățirile aduse sistemului de comunicații rutiere, feroviare și celui de telecomunicații, precum și cu posibilitățile de cazare și de asigurare din toate punctele de vedere, care crescuseră în primii 10 ani trecuți de la război, s-au creat condiții de perfecționare a dispozitivului de pază, corespunzător cerințelor situației operative în creștere la acea dată, astfel:

- în anul 1930, Corpul Grănicerilor a înființat Brigada 3 și Regimentul 5 Grăniceri la Brăila, Brigada 1 Grăniceri și Regimentul 6 Grăniceri la Chișinău și, câte un pichet de rezervă la fiecare companie de pază;

- la 15 noiembrie 1930 în compunerea Corpului Grănicerilor s-a adăugat Corpul Volant de Gardă Financiară, cu 4 companii în București, Oradea, Cernăuți și Chișinău, toate acestea având plutoane și pichete în 14 orașe mari din toată țara;

- în anul 1931 s-a înființat Brigada 4 Grăniceri la București, în locul Brigăzii redislocate la Brăila, Regimentul 7 Grăniceri la Baia Mare și Regimentul 8 Grăniceri Instrucție la București;

- în anul 1933, Regimentul de grăniceri călări cu comanda în București, un divizion la Turtucaia și unul la Orhei.

La 18 martie 1933, s-a introdus în dotarea grănicerilor artilerie, prin înființarea, la Regimentul 8 Grăniceri instrucție, a 4 secții de tunuri de câmp pentru batalioanele de grăniceri de pe Nistru. Grupul navelor grănicerești a fost dezvoltat în acest timp la peste 20 șalupe și ambarcații auxiliare, iar dispozitivul de pază a fost întărit prin înființarea de noi subunități pe direcțiile ce se dovediseră active.¹⁴⁾

La 13 octombrie 1933, s-au înființat, la Bistrița, Batalionul 1 Grăniceresc, iar la Caransebeș, Batalionul 2, care au intrat în compunerea Diviziei 2 Gardă și, în ele vor fi instruiți tinerii din fostele comune grănicerești. Tot în acest scop s-a mai creat, la 8 iunie 1935, Batalionul 3 la Orlat (lângă Sibiu) și Batalionul 4 Grăniceresc la Alcadânlar (județul Durostor), pentru instruirea tinerilor macedo-români și români din alte provincii, colonizați în Dobrogea.¹⁵⁾

La 1 decembrie 1933, a fost înființată experimental Divizia 1 Grăniceri Pază cu comanda în București. Aceasta a primit în organică: Brigada 3 Grăniceri Brăila cu Regimentele 2 Grăniceri Cernavodă și 5 Grăniceri Brăila, Brigada 4 Grăniceri București cu Regimentele 1 Grăniceri pază și 8 Grăniceri instrucție, ambele în capitală, Regimentul 1 Artilerie Grănicerie nou înființat cu două divizioane la Izmail și două la Madgidia (de menționat că acesta era comandat de locotenent-

colonelul Alexandru Ioanițiu, viitorul șef al Marelui Cartier General în anii 1941-1942) și, o companie de mitraliere divizionare.¹⁶⁾

Pentru reorganizarea unor unități din Armată, Regimentul de Grăniceri Călări s-a desființat și, începând cu 1 aprilie 1937, s-a înființat, la fiecare regiment de grăniceri pază, câte un pluton de cavalerie.¹⁷⁾

Ca urmare a numeroaselor îmbunătățiri aduse în organizarea, structura și efectivul său, Corpul Grănicerilor avea, la sfârșitul acestei perioade, o valoare superioară. Dacă în anul 1921, existau în compunerea acestuia două brigăzi cu câte două regimente x 3 companii x 3 plutoane x 3-10 pichete și puncte fixe, totalizând un efectiv de 19.087 oameni, la 1 septembrie 1938, erau 4 brigăzi cu 8 regimente de pază, un regiment de artilerie și Grupul Navelor, însumând acum un efectiv de 27.912 militari.¹⁸⁾

În urma unor îndelungate studii, la 26 octombrie 1938, Corpul Grănicerilor s-a reorganizat pe Grupuri de pază compuse din 2-3 batalioane de pază, fără batalioane de instrucție. Totodată, s-a desființat o brigadă și, folosindu-se comenzile de regimente și rezervele, s-au înființat, separat, Regimente tip "A" de grăniceri, care au intrat în compunerea diviziilor de acoperire. Ele aveau și sarcina încorporării și instruirii militarilor grăniceri necesari subunităților de pază a frontierei pe timp de pace, iar la mobilizare trebuiau să încorporeze rezerviștii și să realizeze efectivele prevăzute în statele de război la toate eşaloanele de pază a frontierei: la grupul de pază, la batalion, companie, pluton și la pichet (post). În acest scop, era prevăzută o metodologie foarte complicată și plină de dezavantaje¹⁹⁾. Datorită acestora, cât și izbucnirii celui de-al doilea război mondial la 1 septembrie 1939, s-a renunțat la această variantă organizatorică și, până în primăvara anului 1940, s-a adoptat varianta cu 3 brigăzi, 7 grupuri cu câte 2-3 batalioane pază și două batalioane de instrucție, câte o companie de rezervă la fiecare batalion de pază, iar la război și cu o Divizie de grăniceri operativă. De asemenea, batalioanele grănicerești de instrucție de la Bistrița, Sibiu, Caransebeș și cel de la Alcadânlar (care se va muta la Medgidia, după pierderea Cadrilaterului), au trecut, pentru un timp scurt, în compunerea unor regimente de infanterie.

Perioada dintre cele două războaie mondiale a fost bogată și în ceea ce privește întocmirea unor studii și lucrări de mare importanță în toate domeniile de activitate din trupe.²⁰⁾

Continuarea de la nivelul realizat de generalul Ernest Broșteanu a perfecționării pregătirii cadrelor și trupelor, a constituit o altă preocupare de bază a Comandamentului Corpului, marilor unități și unităților de grăniceri, urmărindu-se prin aceasta creșterea capacității de pază și de luptă a tuturor eşaloanelor, la nivelul cerințelor rezolvării mai corecte a evenimentelor de la frontiera României Mari și situației internaționale din acea perioadă, care nu era favorabilă politicii statu-quo-ului pentru care luptau românii.

La 1 ianuarie 1929, a fost numit ajutor al Comandantului Corpului Grănicerilor și inspector pentru instrucție, generalul de brigadă Radu Șeinescu, fost comandant al Regimentului 2 Grăniceri la începutul primului război mondial; la 1 mai 1931, când s-au înființat Brigada 4 Grăniceri și Regimentul 8 Grăniceri

instrucție la București, comandant al acestei Brigăzi a fost numit colonelul Grigore Cornicioiu, iar la 7 august 1931, în funcția de comandant al Corpului Grănicerilor, a fost numit generalul de brigadă Nicolae Uică, cel care, între anii 1918-1920, a comandat Regimentul 1 Grăniceri București. De menționat că toți erau absolvenți ai Școlii Superioare de Război din București, primul, în anul 1898, iar următorii, în 1900, 1902, 1908, 1919, și, cunoșteau în condiții foarte bune problemele frontierei și ale grănicerilor.²¹⁾

Începând din anul 1930, a fost din nou revăzut conținutul programelor de pregătire ale tuturor categoriilor de militari și subunități, intensificându-se, totodată, controalele atât la companiile, plutoanele și pichetele de pază, cât și la batalioanele de instrucție, pentru a determina executarea cu maximum de eficiență a programului. De asemenea, au continuat să se execute anual concursuri de patrulare, de deplasare pe schiuri, de tragere și concursuri sportive la toate eșaloanele, cu etape finale pe Comandamentul Corpului. La concursul de tragere din anul 1933, publicația „Grănicerul” a oferit câte un plug militarilor clasati pe locuri fruntașe.²²⁾

Pentru pregătirea cadrelor și specialiștilor militari în termen prin cursuri, în anul 1932 a luat ființă, provizoriu, Centrul de Instrucție al Grănicerilor care avea cursuri de specializare pentru ofițeri, subofițeri, gradați șefi de pichete, subofițeri instructori, furieri, motocicliști, grăniceri călări, conducători și câini de serviciu.²³⁾

În scopul pregătirii complexe a comandanților, statelor majore și trupelor, Corpul Grănicerilor a continuat să execute anual aplicații și marșuri cu fiecare regiment, călătorii de studii cu statele majore de brigăzi și regimente, iar în anii 1932, 1934, 1936 și 1939, a participat la manevrele regale cu Brigada mixtă (prevăzută în statul de mobilizare) și cu alte unități constituite. De precizat că, la majoritatea aplicațiilor, au participat și ofițeri scoși din subunitățile de pază a frontierei. În prima parte a manevrei regale din septembrie 1932, au participat Regimentele 1 și 2 Grăniceri și au asistat șeful Marelui Stat Major al Armatei S.U.A., generalul Douglas McArthur, și regele Carol al II-lea, iar în partea a doua a acestor manevre care s-au desfășurat în octombrie același an, în zona de șes a Moldovei, a participat Divizia 1 Grăniceri (denumire fictivă Divizia X), care, prin ordinul de zi nr. 15 din

13.109.1932, a primit felicitări și mulțumiri din partea Guvernului, a ministrului apărării naționale și a mareșalului Constantin Prezan.²⁴⁾

Paralel cu îndeplinirea complicatelor misiuni de pază și cu celelalte activități de perfecționare a organizării și pregătirii tuturor categoriilor de militari, în această perioadă, grănicerii – trupe de elită –, au fost folosiți și pentru rezolvarea unor probleme în interiorul țării. În fiecare an, de Ziua națională a României, în

garnizoanele de reședință, au defilat formațiuni de grăniceri. În București, detașamentul de paradă al grănicerilor a fost format din Regimentele 1 și 8 Grăniceri. După parada de la 10 mai 1933, Carol al II-lea – emoționat de modul impecabil în care defilează grănicerii –, s-a oprit în fața formației lor și, adresându-le felicitări, a declarat: „Cu începere de astăzi, iau proprietatea și comanda onorifică a Regimentului 1 Grăniceri”.²⁵⁾ Proclamația aceasta nu a fost urmată de nici o schimbare semnificativă. Dar a însemnat o recunoaștere a **lucrului bine făcut**, adică a unei calități esențiale a grănicerilor români din toate timpurile.

La 16 februarie 1933, conform ordinului dat de Carol al II-lea la cererea politicianilor ce guvernau atunci în România, 6 companii de grăniceri, împreună cu 6 companii de jandarmi și 300 de gardieni publici, au participat la evacuarea greviștilor din atelierele C.F.R. Grivița, sub supravegherea a trei comisari regali. Acțiunea s-a petrecut așa cum se arată în darea de seamă a colonelului Grigore Cornicioiu – comandantul Brigăzii 4 Grăniceri – însărcinat cu comanda trupelor care au evacuat atelierele.²⁶⁾ Această unică participare la o asemenea misiune nu a putut fi refuzată. Nu este un titlu de glorie, dar este un titlu de respect față de acești oameni – grănicerii – care, păstrându-și totdeauna demnitatea și onoarea, au răspuns prezent, în limitele stricte ale legii, și totdeauna cu măsură și înțelepciune, ordinelor date de superiori.

În lunile decembrie 1933 și ianuarie 1934, precum și în perioada următoare, Regimentele 1 și 8 Grăniceri au participat la desfășurarea ceremonialului funeraliilor lui Ion Gh. Duca, asasinat de legionari în gara Sinaia, și la aplicarea măsurilor ce decurgeau din doliul național și din starea de asediu declarate de guvern în urma acestui tragic eveniment. În octombrie și noiembrie 1934, ambele unități au executat activitățile specifice stării de doliu, adoptate de conducerea României, în urma morții regelui Alexandru al Iugoslaviei, în atentatul de la Marsilia. Prin aceste activități, România și-a manifestat solidaritatea cu statele vecine care militau pe plan internațional pentru menținerea statu-quo-ului stabilit la Versailles și și-a afirmat încă o dată poziția sa antifascistă, mai ales că era lideră a Micii Înțelegeri pe care o inițiasă împreună cu Iugoslavia și Cehoslovacia, alianță sprijinită de grăniceri, care întrețineau relații de strânsă colaborare la frontierele cu cele două state.²⁷⁾

În întreaga perioadă interbelică, deși trupe de elită, viața grănicerilor a fost deosebit de grea. În registrul istoric al acestora, este consemnat că, în anul 1931, starea morală, în special la cadre, era nemulțumitoare. Nu li se compensau eforturile și izolarea, existau mari deficiențe în necesarul de efective, în dotare, în condițiile de cazare, precum și în ce privește echiparea și hrănirea la nivelul cerințelor misiunilor dificile de pază a frontierei.²⁸⁾

Din punct de vedere al dotării cu armament, muniție și tehnică de luptă, grănicerii se găseau în situație similară cu cea a celorlalte arme ale Armatei Române, cu mari deficite la toate categoriile,²⁹⁾ iar în privința planurilor de acțiune în cazul declanșării unor acțiuni de la amputare a teritoriului românesc – așa cum se contura în anul 1938 situația viitorului apropiat –, cooperarea unităților de acoperire cu Trupele de Grăniceri era doar la nivel teoretic.³⁰⁾ Aceasta va aduce

grănicerilor și unităților de acoperire din Basarabia și Bucovina, mari pierderi umane, materiale și morale în vara anului 1940, în primele zile după ultimatumul sovietic din 28 iunie, va impune stabilirea în grabă, în lunile iulie-august 1940, a măsurilor de prevenire a unui dezastru asemănător la frontierele cu Ungaria și Bulgaria, precum și elaborarea planurilor de cooperare la frontieră în ipoteza menționată.

3. Misiuni și acțiuni ale grănicerilor români în preajma celui de-al doilea război mondial

La 1 septembrie 1939, Germania a atacat Polonia declanșând al doilea război mondial. Acest eveniment, pentru România, a fost precedat de adânci frământări politico-militare interne, iar pentru grănicerii români, încă de la începutul anului 1939, de acțiuni de apărare a frontierelor noastre cu statele care s-au alăturat agresiunii Germaniei hitleriste.

Deși războiul a început la 1 septembrie 1939, România avea să treacă la operații militare în cadrul acestuia, la 22 iunie 1941, după ce, în anul 1940, i-au fost amputate teritorii întinse de către statele revizioniste vecine și arbitrariul Germaniei și Uniunii Sovietice.

Timp de peste un an, în vreme ce al doilea război mondial era în plină desfășurare în Europa Centrală și Occidentală, România, încă în stare de pace, suferind amenințător influențele războiului în curs, a fost obligată să promoveze, cât se mai putea, politica de neutralitate adoptată, și, concomitent cu rezolvarea evenimentelor grave de la frontierele sale de est, nord și vest, să caute, pe canalele diplomatice de care mai dispunea, destul de reduse, căi pentru asigurarea integrității sale teritoriale și pentru evitarea intrării în război. Dar, în prima jumătate a anului 1939, speranțele îndeplinirii dezideratelor menționate, au început să se năruiască.

În situația politico-militară a României, mai ales în domeniul relațiilor sale cu statele vecine revizioniste, anul 1939 a debutat cu agravarea situației operative la frontierele cu Ungaria, U.R.S.S. și Bulgaria. Principala cauză a fost continuarea expansiunii către est a Germaniei hitleriste care, la 15 martie 1939, împreună cu Ungaria horthyistă, au desființat Cehoslovacia, ungurii ocupând partea subcarpatică a acesteia. Astfel, Ungaria și-a extins vecinătatea cu țara noastră de la Halmeu la Vârful Stog, mărindu-și posibilitățile de desfășurare a incidentelor de frontieră la timpul oportun, chiar de atac pe un front mai larg împotriva României. În consecință, Marele Stat Major român a ordonat Corpul Grănicerilor să treacă la măsuri speciale de pază și a concentrat grupări de forțe la frontiera de nord. După o intensă activitate a diplomaților noștri în occident, Franța și Marea Britanie au acordat la 13 aprilie 1939, garanții politice României³¹⁾. La 1 septembrie 1939, Germania a atacat Polonia dinspre vest, declanșând al doilea război mondial, iar la 17 septembrie, U.R.S.S. dinspre est, extinzând și aceasta vecinătatea cu noi de la Hotin la Vârful Stog, unde a realizat joncțiunea cu Ungaria la 20 septembrie.³²⁾

Deși Corpul Grănicerilor obținuse unele rezultate bune în planul perfecționării organizării și dotării trupelor, declanșarea celui de al doilea război mondial l-a găsit în curs de modernizare, cu deficite în efective, în armament de artilerie, muniție și tehnică din toate domeniile. Ade altfel, acestea erau deficitare în întreaga Armată Română.³³⁾ Conducerea politico-militară a României de atunci, ca și a celei de astăzi, neținând cont de învățămintele ce rezultaseră din războaiele anterioare, a făcut prea puțin pentru pregătirea Armatei din toate punctele de vedere, în scopul prevenirii urmărilor negative ale viitorului război, care arătase suficiente semne că se apropie și că nu ne va ocoli.

La 26 octombrie 1938, a fost desființată o brigadă din cele 4 care existau atunci, iar regimentele de pază au trecut parțial în diviziile de acoperire nou înființate. În locul regimentelor, au fost organizate grupurile de pază care nu aveau batalioane de instrucție, ci urmau să primească efective instruite de la regimentele ce fuseseră incluse în compunerea diviziilor menționate.

Batalioanele de pază din compunerea grupurilor nu aveau rezerve și nici subunități de artilerie, iar mijloacele de transmisiuni erau insuficiente.

Diviziile de acoperire a frontierei deși abia se înființaseră, erau în curs de desființare, fiindcă nu au dat rezultatele așteptate, din lipsă de mijloace, unele neavând artilerie suficientă.

Nu existau planuri de cooperare între batalioanele de grăniceri din dispozitivul de pază a frontierei și unitățile de alte arme din zonă, pentru a se trece la acoperire în cazul declanșării agresiunii prin surprindere de către inamic, fapt ce urma să aducă pierderi mari, nu peste mult timp, în special grănicerilor de la frontiera pe Nistru.³⁴⁾

Atât rușii, cât și ungurii, erau pretendenți la câte o provincie din teritoriul românesc cu care se învecinau, iar în partea de sud, bulgarii doreau și ei, în primă urgență, Cadrilaterul Dobrogean. În așteptarea nerăbdătoare a momentului când trebuiau să treacă la amputarea ținutului dorit, cei trei vecini au provocat fiecare numeroase incidente și alte încălcări la frontiera cu România.

În acest cadru, în anul 1939, **la frontiera româno-maghiară**, grănicerii unguri au deschis foc asupra pichetelor Sighet, de trei ori, și Teceu, de două ori, la Porumbesti și Ateași, au împușcat mortal doi grăniceri români, iar la Teceu și Foieni, au rănit doi prin împușcare, au violat cu foc teritoriul românesc, trăgând asupra patrulelor noastre de 11 ori, au trimis pe teritoriul nostru, la Secuieni, 10 teroriști care aveau baza la Vallaj, în Ungaria, și câte un spion la Borș și Santău, iar la Bixad, o echipă de militari a trecut pe teritoriul nostru și au executat recunoașteri. Pe timpul tuturor provocărilor, grănicerii români au ripostat cu foc acționând uneori 2 – 3 ore, fără a trece pe teritoriul vecin.³⁵⁾

La frontiera româno-sovietică, în acel an, au fost reținuți 8 infractori pe direcțiile Tighina și Cetatea Albă și se dețineau date că, la est de Nistru, au loc concentrări și manevre cu trupe din alte arme, iar în rândul populației se întreținea o intensă propagandă anti-românească și pentru re-anexarea Basarabiei.

La frontiera de sud, partea bulgară nu agreea granița stabilită în anul 1913 între Turcșmil și Ecrene, refuza verificarea în comun a frontierei pe Dunăre și, în

afara unor cochetării cu Germania pe tema revizuirii tratatelor de pace semnate la Paris în 1919-1920, întreținea aceeași propagandă ostilă României, ca înaintea primului război mondial.

Când s-au obținut date privind semnarea, la Moscova, la 23 August 1939, a Pactului Ribbentrop-Molotov, guvernul român și regele Carol al II-lea și-au dat seama că, în planurile Germaniei și ale U.R.S.S., după împărțirea Poloniei, urmează sfârșirea României și au făcut cunoscut că vor apăra teritoriul românesc pe calea armelor. Dar această soluție, corespunzătoare interesului nostru național, nu corespundea concepției lui Hitler, care avea nevoie de teritoriul, armata și de economia țării noastre, neafectate de distrugerii.

La 21 martie 1939, Corpul Grănicerilor a concentrat Brigada mixtă formată din Regimentele 11 și 15 Grăniceri, Regimentul 1 Artilerie grăniceri și Batalionul 36 mitraliere divizionare, pe care a dislocat-o în jurul capitalei. După ce a participat la manevrele regale din Dobrogea, a transformat-o în Divizia 1 grăniceri, care a fost imediat subordonată Corpului 1 Armată și a trecut la apărare în fâșia Turtucaia, Curtbunar, Silistra, înapoia grănicerilor de pe frontiera din acel sector, pentru iernare și instrucție, cât și pentru a putea interveni operativ, în cazul unui atac din partea bulgarilor.³⁶⁾

Către sfârșitul anului 1939, Corpul Grănicerilor avea în structura sa pentru paza frontierei, 3 brigăzi, 7 grupuri, 16 batalioane, 50 de companii cu câte 3-4 plutoane x 3-10 pichete și Grupul navelor. Pentru nevoi de interior, avea subunitățile de comandament (proprie și ale grupurilor), 8 batalioane de instrucție și 14 companii de gardă financiară, în total, 14.470 de oameni.³⁷⁾

În sectoarele în care statul român se aștepta să fie amputat teritorial, se găseau:

- la frontiera cu sovieticii – Brigada 1 Grăniceri pază Chișinău, cu Grupul 6 Grăniceri pază Chișinău, Grupul 5 Grăniceri pază Brăila și Grupul 3 Grăniceri pază Cernăuți;

- la frontiera cu ungurii – Brigada 2 Grăniceri pază Deva, cu Grupul 4 Grăniceri pază la Deva și cu Grupul 7 Grăniceri pază la Baia Mare;

- la frontiera cu bulgarii – Grupul 2 Grăniceri pază Cernavodă din Brigada 3 Grăniceri pază București, cu două batalioane în sudul Dobrogei.³⁸⁾

Anul 1940, an în care U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria au agresat România, au rupt din teritoriul ei, încălcând principiile Dreptului Internațional și creând țării noastre cea mai gravă din întreaga sa istorie, a încercat greu Trupele de Grăniceri.

La frontiera cu Ungaria, de la 1 ianuarie până la declanșarea celor trei amputări teritoriale, ungurii au împușcat mortal 16 grăniceri români în serviciul de pază, au rănit 21, au atacat 61 de pichete și 13 elemente grănicerești, au violat spațiul nostru aerian de 8 ori, iar la 6 iulie 1940, au minat foișorul românesc de la Vișeu deteriorându-l.³⁹⁾ Pentru respingerea atacurilor grănicerilor maghiari din primele luni ale anului 1940, grănicerii români au dus acțiuni de luptă în situații extrem de dificile, acționând ca pe front, în situația în care România nu intrase încă război și nici nu se știa dacă va intra, pricinuind agresorilor 62 de morți și 207 răniți pe teritoriul nostru.

Pentru modul cum a coordonat acțiunea unităților și subunităților de grăniceri cu cea a rezervelor, pentru operativitate în finalizarea cercetării numeroaselor evenimente grave provocate de grănicerii maghiarii la frontiera româno-ungară în vara anului 1940, precum și pentru documentarea la timp a eșaloanelor superioare asupra situației de la frontiera de nord-vest a României, comandamentul Brigăzii 2 Grăniceri pază Deva, generalul de brigadă Iosif Teodorescu, a fost decorat cu Steaua României și citat prin ordin pe armată. De asemenea, 12 ofițeri din statul major al acestei mari unități au fost decorați cu Coroana României, iar un număr de subofițeri și militari în termen, cu Virtutea Militară.⁴⁰⁾

Drept răzbunare pentru pierderile suferite ca urmare a înverșunării cu care se apărau grănicerii români, pentru duritatea și promptitudinea cu care aceștia striveau orice provocare, în luna august 1940, ungurii au intensificat tragerile cu arma peste frontieră asupra patrulilor și pichetelor noastre și violările spațiului aerian român. În ziua de 1 septembrie, au chemat insistent la frontieră pe comandantul plutonului Parhida locotenentul Mihai Pârâu, l-au răpit și l-au asasinat pe teritoriul lor, iar la 4

septembrie, un grup numeros de grăniceri și jandarmi unguri au trecut pe teritoriul românesc, la Diosig, angajând lupta cu grupa de rezervă a plutonului de grăniceri români din acea localitate, comandat de locotenentul Dumitru Lazea.

Pierzând, la primele rafale 12 jandarmi, grănicerii unguri au cerut întăriri și, odată cu sosirea acestora, au deschis foc, asupra grănicerilor români, și minoritarii maghiari din comuna respectivă. Ofițerul a fost rănit, prins și lovit cu topoarele și furcile, dus în stare gravă la un spital din Debrețin unde a decedat. Grănicerii români au mai avut în acest eveniment 4 morți și un rănit.⁴¹⁾

La frontiera cu sovieticii, a fost atacat de două ori pichetul Stănișorul și au fost reținuți, prin folosirea focului, 6 spioni, la Cetatea Albă, Orhei și Hotin. Între Tighina și Dubăsari, au fost prinși trecând Nistrul, în 6 cazuri 17 agenți sovietici cu materialele de propagandă, iar între Soroca și Hotin, în 8 cazuri au fost reținuți 23 de infractori dintre care 6 erau agenți. Situația celorlalți nu s-a putut preciza, ei declarând că sunt fugiți de regimul sovietic.

La frontiera româno-bulgară, pe teritoriul vecin, în apropierea frontierei cu România, s-au menținut și în această perioadă concentrări de trupe.

Grănicerii români au reținut 32 de contrabandiști, 7 urmăriți pentru diferite infracțiuni și 12 minoritari turci și tătari, toți căutând să se stabilească în România pentru a-și păstra naționalitatea. Presa bulgară întreținea permanent o intensă propagandă anti-românească în problema apartenenței Dobrogei, iar guvernul de la Sofia cocheta cu Hitler și cu Horthy în vederea anexării unor părți din teritoriul românesc.

Analizând situația de la frontieră, precum și datele obținute din alte surse cu privire la situația politico-militară din jurul țării noastre, Corpul Grănicerilor a

urmărit cu consecvență îmbunătățirea pregătirii trupelor și perfecționarea organizării lor. Până la 1 aprilie 1940, în structura fiecărui Grup de grăniceri de pază, au fost introduse și asigurate câte două batalioane de instrucție, iar la fiecare batalion de pază, câte o companie de rezervă.⁴²⁾

La 28 iunie 1940, în baza prevederilor Înaltului Decret Regal nr. 2135 din 27 iunie, Corpul Grănicerilor a primit ordinul Marelui Stat Major nr. 6670/A, să subordoneze unitățile din Basarabia și Bucovina marilor unități de acoperire cu care urmau să execute evacuarea și, să treacă „pe picior de război”, începând din noaptea de 28/29 iunie 1940, ora 24.00. Guvernul sovietic hotărâse să treacă la amputarea Basarabiei și nordul Bucovinei din teritoriul Românesc!

Concomitent cu rezolvarea evenimentelor sus menționate, cu reorganizarea și pregătirea trupelor de pe frontieră pentru a fi în măsură să intervină în scopul respingerii sau temporizării agresiunii ce se aștepta, Corpul Grănicerilor a mobilizat cele 4 batalioane grănicerești de la Bistrița, Caransebeș, Orlat și Acadârlar, le-a transformat în regimente grănicerești și, după ce le-a deplasat în regiunea petrolieră din Valea Prahovei, le-a predat Marelui Stat Major, astfel: Regimentul 1 Grăniceresc* Bistrița, la Ploiești. Acestea au fost întărite cu rezerve de infanterie, cu artilerie, transmisiuni și jandarmi, constituind inițial Detașamentul Mixt Grăniceresc și apoi Divizia a 2-a de Gardă care, până în anul 1946, a executat paza și apărarea întreprinderilor, instalațiilor, sondelor și depozitelor petrolifere din această zonă de importanță strategică a României. În anul 1946, a fost scoasă din structura armatei și desființată.⁴³⁾

Deoarece, în perioada de la începutul anului 1940 până în anul 1946, divizia respectivă a fost subordonată Marelui Stat Major, ducând, pe timpul războiului, acțiuni de luptă împotriva aviației americane, engleze, sovietice și, în final, împotriva trupelor germane, existența grănicerilor în această zonă a rămas doar în arhive. Istoricii care au scris despre grăniceri după cel de al doilea război mondial nu au cuprins în lucrările lor pe cei ce au stat la baza înființării Diviziei 2 Gardă care a apărut, în cooperare cu alte forțe, zona petroliferă, probabil, din motive politice conjuncturale. Până în anul 1996, când a apărut lucrarea „Grănicerii Români în cele două Conflagrații Mondiale ale secolului XX”, prima ediție, despre grănicerii care au participat la apărarea zonei petrolifere nu s-a știut nimic de către cititorii interesați.

4. Rapturile teritoriale. Paza liniilor de demarcație

Miercuri seara, 26 iunie 1940, ambasadorul României la Moscova (Davidescu) a fost invitat la Ministerul de externe al U.R.S.S., unde i s-a înmănat o notă ultimativă a guvernului sovietic și o hartă la scară foarte mică adresate guvernului român. I s-a cerut, fără explicații, să comunice la București că guvernul

* Pentru a nu se confunda cu “unitățile de grăniceri” din paza frontierei, acestea au fost numite “unități grănicerești”.

sovietic cere guvernului român să-i înapoieze Basarabia și să-i transmită nordul Bucovinei potrivit cu nota și harta ce i-au fost înmânate.⁴⁴⁾

Din raportul ambasadorului român, rezultă că, pe timpul discuției purtate în grabă cu Molotov – ministru de externe al U.R.S.S. de la care a primit documentele menționate –, a fost ținut la distanță, într-o parte întunecoasă a încăperii, unde a fost primit, și nu a avut posibilitatea să se lămurească pe loc asupra conținutului celor două documente. După ce a ajuns la ambasada României, a constatat că, pe harta primită, traseul frontierei ce se propunea era marcat cu o linie de creion cu vârful foarte gros, linie ce nu permitea transpunerea în teren, cu precizia necesară, în asemenea împrejurări, fără erori de câțiva kilometri, în dreapta sau stânga axei acelei linii greu de materializat.⁴⁵⁾

Deși i s-au întrerupt temporar legăturile, ambasadorul român a reușit să transmită la București, către miezul nopții de 26/27 iunie 1940, nota și datele de pe hartă, fapt care, din momentul primirii, a produs adânci frământări politice la palat și guvern. Regele Carol al II-lea a convocat, în acea noapte, miniștrii și Consiliul de Coroană, le-a adus la cunoștință conținutul ultimatului primit și, până în dimineața de 27 iunie, a formulat și transmis răspunsul către guvernul sovietic în care a cerut o întâlnire pentru a discuta amical propunerile ce emană din nota ultimativă primită.

În prima ședință a Consiliului de Coroană, Carol al II-lea a propus să fie respins ultimatumul și să se treacă la mobilizarea armatei pentru apărarea frontierelor românești. Dar, din cei 26 de membrii ai consiliului menționat, 11 au fost pentru respingere, 10 pentru primire, 5 pentru tratative și unul s-a abținut (Gheorghe Tătărăscu), iar pentru mobilizarea armatei au fost de acord 16 membrii.⁴⁶⁾

În jurnalul său, Carol al II-lea scria la 27 iunie: “Oh, ce zi îngrozitoare, de cumplită durere și zi de absolută lașitate a unor români. Am ieșit din infernul zilei de astăzi moralmente zdrobit și îmbătrânit cu 10 ani. Totuși, nu pot concepe ca suveran al țării cum să cedez teritorii care sunt hotărâte, de fapt și istoric, românești. Raționamentul U.R.S.S. că cere Nordul Bucovinei ca o slabă despăgubire pentru 22 de ani de ocupație românească în Basarabia, este pur și simplu ridicol”⁴⁷⁾.

În cursul zilei de 27 iunie după transmiterea răspunsului către Moscova, Carol al II-lea a invitat la palat pe ambasadorii axei (Germaniei și Italiei), care, după luarea la cunoștință despre situația creată, l-au sfătuit să accepte ultimatumul. În aceeași zi, după primirea celei de a doua note ultimative sovietice, a avut loc al doilea Consiliu de Coroană în care, din cei 26 de membrii ai săi (ministru Apărării Naționale, generalul Țenescu, nu a participat, fiind ocupat cu pregătirea armatei), numai 6, în frunte cu Nicolae Iorga, au fost pentru rezistență. În același jurnal, Carol al II-lea scria: „**Consider că se face o mare greșeală de a ceda fără nici o rezistență aproape un sfert de țară, dar mă văd copleșit de avizul mării majorități a aceloră căroră le-am cerut sfatul. Am plecat fără a mai da mâna cu nimeni, adânc amărât și convins că urmările celor hotărâte vor fi foarte rele pentru țară, chiar dacă cum crede Argentoianu, foarte curând vom câștiga ce am pierdut.**”⁴⁸⁾

Pentru aceste cuvinte, Carol al II-lea n-ar trebui uitat niciodată, întrucât, indiferent de consecințe, românii nu aveau dreptul să cedeze, chiar sub amenințarea cu războiul, nici o palmă din pământul țării! Dar politicianul român nu a înțeles niciodată acest deziderat atât de important pentru ființa oricărui neam de pe lumea aceasta. Păcat! Regele însă l-a înțeles!

Dar, în ziua de 28 iunie 1940, Armata Sovietică a declanșat, cu trei armate (Armatele 54, 9 și 12), concentrate la est de Nistru, agresiunea împotriva României și, depășind Nistrul și Ceremusul, în acea primă zi de crucificare a țării noastre, a ocupat fără nici o rezistență orașele Cetatea Albă, Chișinău și Cernăuți, cu ținuturile din jurul acestora. Surprinderea fiind totală pentru forțele românești din apropierea Nistrului, fiecare unitate a început să se deplaseze din proprie inițiativă, în panică și dezordine, retrăgându-se către interior. Dezastrul a surprins grănicerii din pichete și companii, cu majoritatea oamenilor în dispozitivele de pază, iar cu restul efectivelor, cu familiile cadrelor și cu averea din ultimul transport de evacuare, la domiciliu și în cazărmi, încărcate pe mijloacele din dotare și pe căruțe rechiziționate pe plan local. Pentru a nu crea panică în rândul unităților de alte arme și populației civile, grănicerii au primit, în zilele anterioare, dispozițiuni să evacueze efectivele, familiile cadrelor și averea menționată, numai la ordin. Dar acel ordin nu a mai venit.⁴⁹⁾

În scurt timp, comunicațiile către interior au fost supraaglomerate de civili și militari care se evacua pe jos, cu căruțe și tot felul de mijloace auto, împreună cu militari pe jos sau în coloană. După ce au descoperit, prin cercetare aeriană, principalele comunicații aglomerate de militari și civili care se evacua (refugiau) către Prut pentru a trece în Moldova din dreapta acestuia, sovieticii au lansat parașutiști în fața coloanelor ori le-au depășit cu detașamente motomecanizate. Misiunile acestor detașamente de parașutiști sau trupe terestre erau: să distrugă podurile de pe comunicații; să oprească coloanele militare pentru a le dezarma, să rețină pe loc populația civilă pentru a nu părăsi localitățile și să instige minoritarii (ucraineni, ruteni, ruși și evrei) din localitățile de pe itinerarele respective împotriva armatei și populației române locale, provocând astfel acte de revanșe, răzbunări, conflicte etnice și alte acțiuni împotriva Armatei Române.⁵⁰⁾

Situația creată a constituit o catastrofă pentru grănicerii de la frontiera României de pe Nistru și Ceremuș care, nefiind anunțați să înceapă evacuarea la timp, au fost depășiți pe principalele direcții ale agresiunii sovietice. Ei s-au regrupat în spatele trupelor din primul eșalon al agresorului și, datorită priceperii și fermității ofițerilor și subofițerilor din subunitățile respective, s-au deplasat în ordine până la locurile stabilite de comandanții batalioanelor și grupurilor de pază.⁵¹⁾

Către sfârșitul acestui calvar pentru civili și armată dintre Nistru și Prut, la București, generalul Ion Antonescu, trimitea regelui Carol al II-lea o scrisoare din care reproducem aici doar o mică parte ce exprimă fidel tragismul situației: (...) „Majestate, Țara se prăbușește, în Basarabia și Bucovina se petrec scene sfâșietoare. Mari și mici unități abandonate de șefi și surprinse fără ordine, se lasă dezarmate la prima amenințare. Funcționarii, familiile lor și ale ofițerilor, au fost

lăsate pradă celei mai groaznice urgii. Materiale imense și depozite militare, acumulate acolo din ianuarie și menținute până în ultimul moment, din ordin, au rămas în mâna inamicului. Iată, Majestate, schițat din fugă numai un capitol al tragediei și al calvarului unui neam care este numai la început.⁵²⁾

Evacuarea din Basarabia, din nordul Transilvaniei și replierea din Cadrilaterul Dobrogean, fiind evenimente deosebite în istoria României, a Armatei sale și a grănicerilor săi, situații tragice despre care nu s-a scris nimic în istoria acestei glorioase arme, reproducem, în continuare, câteva episoade, în această lucrare, unde le este locul, așa cum le-am scris în cartea „Grănicerii Români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX”, ediție 2001, pag. 84-91 pe baza datelor procurate din Arhivele Ministerului Apărării Naționale. Considerăm necesară această reproducere, pentru înlesnirea documentării cititorilor

a) Evacuarea grănicerilor din Basarabia și nord-vestul Bucovinei:

Grupul 5 Grăniceri pază Brăila a reușit să-și retragă întregul efectiv și aproape toate materialele batalioanelor 2 Cetatea Albă și 1 Izmail. Comandanții unităților și subunităților subordonate acestui grup au evitat, cât a fost posibil, contactul cu unitățile sovietice puse pe dezarmare și jaf, aducând cu efort deosebit o parte din oameni și din avere, sau trecând o parte din acestea la sud de Brațul Chilia al Dunării, în ideea viitorului dispozitiv de pază.⁵³⁾ Meritul reușitei a revenit cadrelor, dar mai ales comandanților care au menținut disciplina și ordinea în condițiile când totul în jur genera panică. În special comandantul Batalionului 1 Izmail, maiorul Gheorghe Popescu, s-a distins prin buna alegere a itinerarelor pentru fiecare companie și pichet, a locurilor de adunare pe plutoane și companii, dovedind calmul necesar în asemenea situații și conducând în teren acțiunea subunităților. Locotenentul Gheorghe Grigoriu, comandantul plutonului Vâlcov, și plutonierul Gheorghică Palade, comandantul pichetului Jibieni, au trecut chiar prin sate cu lipoveni și evrei instigați și în curs de organizare, au evitat prin tact și fermitate evenimentele care ar fi dus la violențe, retrăgându-se în ordine. Comandantul Grupului 5 Grăniceri a evidențiat pe căpitanul Constantin Sarhoș, comandantul companiei de rezervă Izmail, și pe ajutorul său, locotenentul de rezervă Ion Poșa, pentru modul cum au asigurat retragerea întregului batalion, păzind lucrările de artă, organizând patrule pe comunicațiile folosite și de alte unități și intervenind ferm, către Chilia și Bolgrad, pentru asigurarea flancului și spatelui forțelor batalionului destul de răspândite în aceste situații grele. De menționat și activitatea devotată a sergentului major Alexandru Aldea, șeful cancelariei batalionului Izmail, care a împachetat în timp scurt, a expediat sub pază sigură întreaga arhivă și a rămas apoi la telefon, ținând legătura cu subunitățile până la plecarea ultimului pichet, deși în orașul respectiv începuseră mișcările etnice ale grupurilor de evrei și lipoveni, ulterior deportați de cei care i-au organizat și instigat inițial.

Grupul 6 Grăniceri pază Chișinău, a avut o situație mai grea, retrăgându-se într-o fâșie în care ocupantul presa puternic pentru a ajunge cât mai repede la

Albița, punct principal pe unde au trecut la vest de Prut Comandamentele Brigăzii, Grupului, Batalionului de grăniceri Tighina și forțele regrupate de pe Nistru ale acestora, precum și la Ungheni pe unde erau îndrumate numeroase forțe românești printre care și ale Batalionului de grăniceri pază Orhei. Situațiile create și rezolvate au fost numeroase, dar iată numai câteva ce exprimă tragedia trăită de toți grănicerii evacuați de pe Nistru în acea vară.⁵⁴⁾

La 28 iunie, după plecarea Comandamentului Brigăzii 1 Grăniceri, coloana Grupului 6 Grăniceri s-a întâlnit la Țânțăreni (25 km sud-est Chișinău) cu o coloană de tancuri sovietice care a cerut să i se predea toți militarii născuți în Basarabia. Peste o oră, a somat o coloană de diversioniști sovietici, obligând-o să nu se aproprie, ci să depășească prin ocolire. Dar, în aceeași zi, la ora 17.00, a fost oprită, la Cărpineni (12 km sud-est Albița) și, după control, pusă să treacă defilând prin fața unor ofițeri ai inamicului. Comandantul Grupului român de grăniceri a refuzat și, după ce a avertizat că va deschide foc asupra solicitanților, cât și asupra minoritarilor ce deveniseră agresivi, și-a continuat marșul trecând peste podul de la Albița.

Coloana batalionului 1 Grăniceri pază Tighina, compusă din trei companii de pușcași și una de armament greu a Grupului, a fost oprită la Căinari și i s-au luat soldații basarabeni și 27 de animale în loc de 57 cât cereau sovieticii, precum și o parte a mijloacelor de transport. Mai târziu, a fost atacată la Caracui (45 km este Huși) cu focuri de armă automată. După o acțiune de luptă desfășurată rapid, printre morții și răniții lăsați de agresorii puși pe fugă, au fost identificați secretarul, un învățător și mai mulți evrei din comuna respectivă, care fuseseră organizați în echipe de agitatori sovietici.

Serviciile Brigăzii 1 și Grupului 6 Grăniceri, încolonate cu toate materialele încărcate pe mijloacele de transport, sub comanda locotenent-colonelului Nicolae Fluture, au fost atacate la Hâncești, de trupe sovietice și tineri evrei localnici, dezarmate și jefuite. Militarilor li s-a dat drumul pe jos, fiind amenințați că, dacă nu trec Prutul până la 30 iunie ora 20.00, vor fi făcuți prizonieri. Batalionul 3 Grăniceri pază Bălți a trecut la vest pe podul de la Bivolari, care a fost apoi aruncat în aer.

După nenumărate confruntări dramatice cu ocupanții până la 4 iulie 1940, Grupul 6 Grăniceri pază Chișinău a reușit să-și recupereze efectivul și materialele trecute la vest de Prut și să se dispună provizoriu la Vutcani (25 km sud Huși), pentru organizare și completări.

Grupul 3 Grăniceri pază Cernăuți, a trecut prin situații mult mai dramatice, evacuându-și forțele de pe Nistru pe două direcții convergente de la Briceni (județul Hotin) și Cernăuți, spre Țțani (marginea de nord Suceava). În ziua de 28 iunie 1940, detașamentele motomecanizate sovietice, care au trecut Nistrul dinspre nord, între Soroca și Hotin, precum și dinspre vest, în lungul Prutului, au surprins grănicerii în dispozitivul de pază. Unii au fost dezarmați în zorii zilei, iar ceilalți au fost depășiți până la ora 10.00, nefiind nici în această zonă anunțați de unitățile de acoperire să înceapă replierea.

Comandanții de companii au reușit să-și adune oamenii din pichete în spatele unităților sovietice din primul eșalon, să-i constituie în coloane și să-i ia sub comandă salvându-i din captivitate sau de la pieire sigură. Cadrele și-au concentrat efortul pentru evacuarea oamenilor echipați cu armamentul, muniția și hrana lor, precum și pentru evacuarea familiilor.

Pe timpul deplasării de la Nistru până la linia de demarcație impusă pe aliniamentul Orofteana de Sus, Siret, Vicovul de Sus, Brodina, Jupania Bucovineanca, Vârful Stănișorului, în localitățile Briceni, Hotin, Cernăuți, Herța și Lipcani, precum și alte sate cu ucraineni, ruteni și evrei, care trăiseră până atunci în bune relații cu populația românească majoritară, grănicerii au întâmpinat numeroase acte de agresiune din partea grupurilor de minoritari deseori sprijinite pe față de trupele sovietice motomecanizate și de parașutiști. Confruntate cu forțe mult superioare, unele subunități au fost dezarmate, jefuite de puțina avere transportată, iar cadrele și militarii au fost dezbrăcați, descălțați, li s-au rupt epoleții, li s-au luat obiectele de uz personal, au fost insultați și despărțiți de populația civilă ce se evacua odată cu ei.⁵⁵⁾ În aceste condiții, când sovieticii făceau uz de toate mijloacele și procedeele improvizate pentru a provoca deschiderea focului în scopul declanșării unui eventual măcel, ofițerii care au sesizat intențiile cotropitorilor, au reușit să stăpânească subunitățile și să prevină orice incident care ar fi putut fi folosit pentru amplificarea dezastrului.⁵⁶⁾

În ziua de 1 iulie 1940, coloana companiilor de grăniceri Chelemenți și Hotin, comandată de căpitanul Serghei Constantin, care se deplasa către locul de adunare a Grupului 3 Grăniceri, la Ițcani, a ajuns la marginea orașului Dorohoi, în timpul când, în localitatea respectivă, se auzeau focuri de armă. Ofițerul a oprit coloana și a trimis o patrulă care s-a înapoiat în timp scurt și a raportat că în oraș se găsesc trupe de jandarmi și de alte arme, evacuate din Bucovina în condiții similare cu grănicerii și că se poate continua marșul fără nici un pericol. În acea zi, tot în Dorohoi, au avut loc incidente inițiate de elemente provocatoare, înregistrându-se morți din rândul populației civile și al minorității evreiești, dându-se în ziua următoare vina pe grăniceri care nu cunoșteau nimic în legătură cu acest caz. Rapoartele și alte documente încheiate în urma cercetării la fața locului a acestui eveniment de către comandanții Corpului Grănicerilor, Corpului 10 Armată, Brigăzii 1 Grăniceri, Grupului 3 Grăniceri pază, de Procuratura militară și organele de garnizoană Suceava și Dorohoi ne dau posibilitatea să cunoaștem în detaliu, nu numai ce s-a petrecut la Dorohoi în ziua de 1 iulie 1940, dar și acțiunile Grupului 3 Grăniceri pază Cernăuți dintr-o sursă atât de sigură și de competentă, din care reținem în mod deosebit:⁵⁷⁾

- până în seara zilei de 5 iulie, au sosit la Ițcani 4.036 (86%) din efectivul Grupului 3 Grăniceri. În acea zi a sosit și căpitanul Ion Curliuc cu 160 trupă nedezarmată din compania Briceni. Averele și arhiva acestei companii au fost capturate de sovietici, mai puțin cifrul care a fost distrus de ofițer;
- comandantul Batalionului 1 Grăniceri pază a dovedit timiditate în exercitarea comenzii. Intrând în panică, a pierdut legătura cu subunitățile, cifrul și alte documente;

- reorganizarea Grupului 3 Grăniceri pază în numai 5 zile după retragere din sectorul său de 550 km, la o adâncime de 100-150 km și plecarea lui în ziua de 7 iulie în noul dispozitiv de pază, este un punct de mare cinste și educație ostășească.

Pe timpul ocupării Basarabiei, nord-vestului Bucovinei și ținutului Herței, s-a constatat că organele sovietice care au trecut Nistrul cu trupele cotochitoare din primul eșalon, cunoșteau cu precizie dispunerea și încadrarea grănicerilor români din sectoarele atacate, deoarece primiseră informații de la numeroși minoritari ce locuiau în localitățile limitrofe cu frontiera.

Pentru aceasta, comandantul Grupului 3 Grăniceri pază, a raportat ierarhic și a cerut ca pentru păstrarea secretului privind operațiile militare, să fie scoși din zonă toți cetățenii de alte naționalități, să se renunțe la furnizorii evrei deoarece au posibilitatea să cunoască dispunerea unităților de grăniceri, efectivele și, au dovedit că nu prezintă încredere.⁵⁸⁾

O dovadă a conștiinciozității și grijii grănicerilor față de bunurile Armatei Române, o constituie faptul că, pe timpul retragerii în condiții de maximă gravitate, ei, care avuseseră multe subunități dezarmate și umilite de inamic, au strâns de pe itinerarele pe care s-au retras, peste 400 de arme diferite și alte materiale care nu le aparțineau, pe care le-au adus la Ițcani unde au fost invitați delegații unităților ce se retrăseseră înaintea lor, pentru a le recupera.⁵⁹⁾

După reorganizarea și completarea subunităților cu oameni și materiale, în urma propunerilor Comandantului Corpului Grănicerilor și ordinului Marelui Stat Major, până la 9 iulie 1940, toate unitățile și subunitățile de grăniceri de la frontiera româno-sovietică, au realizat dispozitivul de pază pe linia de demarcație impusă, cu următoarea dislocare: Comandamentele Brigăzii 1 și Grupului 6 Grăniceri pază, la Sânteia – Vaslui, ulterior la Bacău, cu batalioanele la Huși și Podul Ilioaiiei, iar Grupul 3 Grăniceri pază, la Suceava cu batalioanele la Săveni și Ițcani. Comandamentul Grupului 5 Grăniceri pază a rămas la Brăila, dar și-a dislocat batalioanele de la Tulcea și Galați.⁶⁰⁾

b) Replierea grănicerilor din nordul-vestul Transilvaniei

În urma concluziilor din analiza activităților de pregătire ce se desfășurau pe teritoriul Ungariei, la frontiera cu România, și a luării la cunoștință despre conținutul Dictatului ce urma să fie semnat peste 3 zile, pentru a evita surprinderea, la 27 iulie, Marele Stat Major român a dat Armatei 1 și Comandamentului Corpului Grănicerilor dispozițiuni preliminare de pregătire a replierii și le-a comunicat următoarea linie aproximativă de demarcație: sud Salonta, sud-est Oradea linia căii ferate Oradea-Cluj, sud Cluj, sud Cojocna, sud Miheșul de Câmpie, sud-vest Târgu Mureș, nord-est Odorhei, nord-est Vânători, calea ferată Sighișoara-Brașov până la Măeruş, nord Vâlcele, nord Chichiș, sud Covasna și apoi îndreptându-se spre nord. de la Pasul Oituz, pe fosta frontieră Româno-Austro-Ungară. Pe baza acestui ordin, la 3 septembrie 1940, comandantul Armatei, generalul de Corp de Armată Grigore Cornicioiu (fost comandant al Brigăzii 4 Grăniceri și al Corpului Grănicerilor, în

perioada 1933-1939) a dat Ordinul de operații nr. 8 privind executarea replierii, iar Comandantul Brigăzii 2 Grăniceri Deva, generalul de brigadă Iosif Teodorescu, subordonată operativ Armatei, a detaliat și concretizat măsurile pentru unitățile și subunitățile subordonate și a dat ordinele corespunzătoare Grupurilor 7 Grăniceri pază Baia Mare și 4 Grăniceri pază Deva.⁶¹⁾

Conform ordinului Marelui Stat Major și ordinelor de operații și de luptă arătate anterior, Grupurile 1, 2 și 5 Grăniceri pază au pus la dispoziția Brigăzii 2 câte un batalion de grăniceri pentru completarea necesarului de efective în scopul realizării dispozitivului de pază pe linia de demarcație impusă, care avea lungime mai mare decât cea din sectorul de frontieră ce ne-a fost răpit.

Grănicerii dintre Vârful Stog și Valea lui Mihai, s-au repliat de pe frontieră în noaptea de 4/5 septembrie 1940, iar cei dintre Valea lui Mihai și Salonta, în noaptea următoare, până la orele 24.00 – cu 12 ore înainte ca trupele ungurești să calce pe pământul românesc de care ne despărțeam cu atâta durere. Replierea s-a executat pe pichete până la depășirea liniei detașamentelor de ariergardă ale unităților Armatei 1, apoi s-au regrupat pe companii și batalioane ieșind din subordinea marilor unități de alte arme din zonă și deplasându-se apoi, prin grija Brigăzii 2 Grăniceri, pe calea ferată sau cu mijloacele auto în raport de posibilități, până în noile puncte de dislocare. Pentru prevenirea incidentelor, s-a interzis grănicerilor români orice contact cu maghiarii în ziua premergătoare începerii mișcării către viitoarea linie de demarcație, iar distanța între ariergărzile românești și unitățile înaintate ungurești, s-a menținut permanent de 10 km. Aceste norme au fost impuse de partea română pentru a se evita vărsările de sânge, prevăzute în ordinul de operații⁶²⁾, iar îndeplinirea lor s-a făcut sub cel mai sever control supunând la grele încercări poftelile sălbatice de răzbunare ale invadatorilor.

Până la 6 septembrie 1940, unitățile și subunitățile Brigăzii 2 Grăniceri repliate de pe frontiera de nord-vest a României și cele trei batalioane primite în întărire au realizat dispozitivul de pază pe linia de demarcație stabilită la Viena, după cum urmează: Batalionul 1 din Grupul 5 Grăniceri a fost dislocat la Câmpulung Bucovina și subordonat temporar Grupului 3 Grăniceri Suceava, iar batalioanele 1 din Grupul 2 și 1 din Grupul 1 Grăniceri, au fost dislocate la Piatra Neamț și Onești, subordonate temporar Grupului 6 Grăniceri Bacău, toate trei executând paza pe linia de demarcație dintre românii din Moldova și cei din Transilvania, pe crestele Carpaților Orientali; Batalionul 1 Grăniceri Sighet din Grupul 7 Grăniceri Baia Mare a fost dislocat la Mediaș, Batalionul 2 de la Oradea la Turda, comanda Grupului 7 Grăniceri de la Baia Mare la Alba Iulia, iar compania 1 din Batalionul 2 pază Arad ce aparținea Grupului 4 Grăniceri pază Deva, a fost mutată de la Salonta la Tinca.⁶³⁾

c. Replierea grănicerilor de pe frontiera din sudul Dobrogei.

După cedarea nordului Transilvaniei Ungariei Horthyiste, România a fost obligată să cedeze și Bulgariei Cadrilaterul dobrogean, format din județele Durostor și Caliacra. Această cedare a avut loc în urma unor negocieri bilaterale,

conducătorul părții române în Comisia mixtă româno-bulgară constituită pentru acest rapt teritorial fiind numit generalul Gheorghe Potopeanu. Tratatul a avut loc la Craiova unde, prin Tratatul încheiat, s-a stabilit ca linia de frontieră dintre cele două țări în această regiune, să parcurgă un traseu care să lase la nord „(...) României satele: Almaly (Almălău), Essekeui, Karvan Mic, Karvan Mare, Velikeui, Kalaidji (Făurei), Redjekuyussu (Tudor Vladimirescu), Teke Deresi (Valea Țapului), Dobremir, Hissarlik (Cetate), Hairankeui (Dumbrăveni), Dokusagatch (Măgura), Dere-Keni (Cerchezu), Doulikeni (Darabani), Valay (Vâlcele), Cadikeui (Coroana), Ilanlâk (Vama Veche) (...)”.

Față de această situație, între 20 și 30 septembrie 1940, Grupul 2 Grăniceri pază Cernavodă din Brigada 3 Grăniceri București, și-a redislocat Batalionul 1 de la Silistra la Guzugun (Băneasa), Batalionul 2 de la Bazargic la Constanța, iar comanda Grupului a rămas la Cernavodă.⁶⁴ În cadrul tratatelor, s-au stabilit și problemele privind schimbul de populație de pe teritoriul ambelor state limitrofe, care fusese afectată de cedarea către Bulgaria a județelor Durostor și Caliacra, activitate care a preocupat multă vreme grănicerii ambelor părți.

Relațiile româno-bulgare au rămas în continuare încordate, de suspectare reciprocă, bulgarii nerenunțând la pretențiile lor în Dobrogea și refuzând controlul comun al traseului frontierei pe Dunăre și stabilirea frontierei dintre cele două state în Marea teritorială.

Concluzie: În urma celor trei rapturi teritoriale din vara anului 1940, România a pierdut: din Basarabia și Bucovina, 51.000 km² și 3,5 milioane locuitori; din nord-vestul Transilvaniei, 43.492 km² și 2.667.000 locuitori, iar din sudul Dobrogei, 7.000 km² și 400.000 locuitori. Total 101 492 km² și 6.567.000 locuitori, ceea ce reprezintă aproximativ 1/3 din teritoriul și populația sa din acel an, aproape 20% din potențialul agricol, 10% din cel industrial și o parte însemnată din bogățiile subsolului său, din parcul de locomotive, vagoane și din capacitatea de transport pe apă. Ca și restul armatei, grănicerii au pierdut o parte din resursele umane și materiale de mobilizare, fapt ce a obligat refacerea tuturor planurilor de mobilizare, operative, reorganizarea trupelor și a dispozitivelor de pază pe 986 km din cei 3.400 km de frontieră până la acea dată.

5. Paza frontierelor după amputările teritoriale din anul 1940

După realizarea dispozitivelor de pază pe liniile de demarcație impuse prin amputările teritoriale din vara anului 1940, Corpul Grănicerilor a rezolvat cu prioritate și cu competență două probleme deosebit de importante:

Prima problemă a fost *refacerea și îmbunătățirea continuă a dispozitivelor și serviciului de pază*, precum și soluționarea evenimentelor de frontieră a căror dinamică și complicitate se agravau permanent, în special la linia de demarcație și la granițele cu U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria.

Situația operativă pe sectoare de frontieră era determinată de atitudinea ostilă față de România tocmai a acelor vecini care îi amputaseră teritoriul, precum și de

politica intereselor naționale promovată de Statul Român față de fiecare stat vecin, în raport de perspectiva relațiilor cu acestea în timpul războiului ce devenea iminent și, în perspectivă, după încheierea păcii.

a) **În sectorul liniei de demarcație impusă de U.R.S.S.**, delimitarea în teren a acesteia era vădit temporizată, în scopul tacit al trecerii la operațiuni militare pentru eliberarea teritoriului răpît României prin ultimatumul de la 28 iunie 1940. Partea română în Comisia Mixtă Româno-Sovietică, condusă de generalul Constantin Sănătescu, a respins propunerile părții sovietice de modificare a traseului frontierei în Bucovina și în dreptul insulelor Limba, Maican, Dalerul Mare, Calerul Mic și Tătarul Mic, care au fost ocupate abuziv de sovietici în lunile octombrie-noiembrie același an.

În sectoarele tuturor unităților de grăniceri de pe Prut și din nordul Dobrogei, au fost violate, în mod repetat, spațiul aerian și apele românești, au fost reținuți ca și în anii anteriori spioni, curieri și dezertori din Armata Sovietică, iar la fluviu, au fost atacate cu foc navele și ambarcațiunile grănicerești.⁶⁵⁾

b) **În sectorul liniei de demarcație din nord-vestul Transilvaniei și al frontierei româno-ungare**, generalul Antonescu a refuzat orice tratative de demarcare a traseului respectiv, fiind de părere că aceasta se va rezolva la Conferința de Pace.⁶⁶⁾ În ultimele 4 luni ale anului 1940, în acest sector, s-au petrecut 21 evenimente de frontieră, în care grănicerii unguri au atacat 16 pichete ale grănicerilor români, au încălcat teritoriul românesc de 21 ori, au deschis foc de 7 ori împotriva patrulilor noastre, omorînd un soldat, rănind 5 și răpind 6. Grănicerii români au împușcat mortal, pe teritoriul nostru, în timpul respingerii atacurilor, 11 militari unguri și au capturat 9 prizonieri.⁶⁷⁾

c) **La frontiera cu Bulgaria**, în această perioadă, nu au avut loc evenimente deosebite. Nici la frontiera de uscat, nici la cea fluvială, nici la cea maritimă.

Trebuie menționat faptul că, în domeniul relațiilor de bună vecinătate, la frontierele României cu U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria, nemții, care garantaseră traseele stabilite în anul 1940, au reușit cu greu să realizeze un echilibru precar, frînând tendințele de lărgire a amputărilor plănuite la Moscova, Budapesta și Sofia, precum și intențiile Guvernului român de a trece la eliberarea Transilvaniei de nord – toate în folosul Germaniei hitleriste – care nu dorea conflicte armate în spatele frontului operativ ce urma să fie deschis în răsăritul Europei.

A doua problemă care a preocupat Corpul grănicerilor în ultimele 3 luni ale anului 1940 și în prima jumătate din anul 1941, a fost *adaptarea organizării trupelor din subordine la noua situație creată și pregătirea pentru participarea la campania din est*.

Amputările teritoriale ce avuseseră loc au afectat grav organizarea Trupelor de grăniceri, obligându-le să-și modifice dispozitivul și prevederile statelor de organizare la pace și la război. În acest scop, Marele Stat Majora preliminar, la 9 noiembrie 1940, reducerea efectivului pentru pază la 27.504 oameni, iar la 15 noiembrie 1940, a ordonat Corpului Grănicerilor să treacă „pe picior de pace”, dar cu toate unitățile concentrate și completate cu efectivele de la acea dată.⁶⁸⁾

Aplicând învățămintele rezultate din retragerea subunităților și unităților de grăniceri de pe Nistru, când nu a existat o legătură și o cooperare strânsă între acestea și unitățile de siguranță ale celorlalte arme, la 10 februarie 1941, Corpul Grănicerilor a inițiat demersuri, pe lângă Marele Stat Major, să se întocmească urgent planuri privind acțiunea în comun a grănicerilor și unităților de acoperire, făcând și unele propuneri în acest sens.⁶⁹⁾

După un larg schimb de opinii în care au fost discutate mai multe soluții, Șeful Marelui Stat Major generalul de divizie Alexandru Ioanițiu, a ordonat să se întocmească aceste planuri, concretizându-se în ele următoarele probleme:⁷⁰⁾ „Grănicerii din dispozitivul de pază se subordonează marilor unități de acoperire sau de apărare. Misiunile lor erau: procurarea de informații de pe teritoriul vecin; interzicerea trecerii bandelor înarmate și elementelor de incursiune; alarmarea unităților dinapoi; folosirea unor procedee adecvate de îndeplinire a fiecărei misiuni; realizarea legăturilor necesare; obligația trupelor din spate de a interveni la cerere.

Subordonarea lor nu trebuia să stingherească îndatoririle de pază și aplicarea legislației în zona de frontieră. Dislocarea lor și misiunile specifice erau stabilite de comandamentul respectiv. După regruparea pe batalioane, să fie puse la dispoziția unităților sau marilor unități de grăniceri fără a li se mai da vreo misiune.⁷¹⁾

Preocupându-se activ de organizare, dotare, pregătire tactic-operativă și de specialitate, grănicerii se pregăteau pentru participare la cel de al doilea război mondial. Și în caz de război, frontierele țării trebuiau păzite, supravegheate și apărate. Dar, până la război, în viața politică și militară a României, aveau să se mai petreacă două evenimente de mare importanță:

Primul: Pe baza înțelegerii dintre Hitler, inițial, cu Carol al II-lea și, apoi, cu Antonescu, începând cu luna octombrie 1940, au sosit în România trupe germane care, după ce o parte au trecut în Bulgaria, 370.000 au rămas pe teritoriul nostru dislocate în zona Capitalei, în zona petroliferă din Valea Prahovei, în Moldova, în Dobrogea și în principalele porturi dunărene. Hitler, care coordonase amputarea țării noastre și devenise factorul politic și militar hotărâtor în zona noastră geografică, a acordat garanții frontierelor românești de la acea dată vizând acceptarea de către Antonescu să livreze Germaniei petrol, cereale și să participe cu Armata Română la războiul antisovietic.⁷²⁾

Al doilea: Încordând relațiile cu generalul Antonescu, în lunile decembrie 1940 și ianuarie 1941, legionarii au declanșat rebeliunea, la 22 ianuarie 1941, în scopul cuceririi puterii prin forță. Antonescu a hotărât să reprime acea rebeliune cu ajutorul armatei. La acțiunea respectivă, au participat și grănicerii cu: Regimentul 1 Grăniceri (operativ) București, la apărarea Palatului Telefoanelor; Regimentul 2 Grăniceri (operativ) Cernavodă, la apărarea Președinției Consiliului de Miniștri; cu forțe din Regimentul 4 Grăniceri Pază Deva și cu forțe din Regimentul 3 Grăniceri Suceava, în garnizoanele de reședințe.⁷⁴⁾ Concomitent, grănicerii din dispozitivul de pază și cei din P.C.T.F. au închis frontiera și au întărit controlul traficului cu metode specifice în stare excepțională. Toate misiunile îndeplinite au pus în evidență patriotismul și înalta pregătire specifică și de luptă a acestor trupe.

BIBLIOGRAFIE

1. *Anuarele statistice ale României* pe anii 1938 și 1940, p.478-482
2. Ibidem, p.319
3. General de brigadă(r) Sever Neagoe, *Grănicerii Români în cele două Conflagrații Mondiale ale sec.XX*, București, 2001, p.54.
4. Ibidem. *Personalități din evoluția grănicerilor în sec.XX*, București, 2001, p.26-111
5. Gheorghe Eminescu, *Amintiri*, București, 1995, p.101 – 102
6. Inspectoratul General al Poliției de Frontieră (I.G.P.F.), *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1974, p.76
7. Gheorghe Eminescu, Op.cit. p.121
8. Gl.bg.(r) Sever Neagoe, Op.cit. p.296-301
9. I.G.P.F., Op.cit. p. 103-104, 109, 116, 125,144
10. Ibidem, p.73, 75-77, 81, 128-129, 141, 153-154, 156
11. Gl.bg.(r) Sever Neagoe, p.55-65, 264-267
12. Ibidem, p.267-270
13. Sever Neagoe, *Teritoriul și frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, p.117
14. I.G.P.F., Op.cit, p.106-107, 132, 137, 140, 146, 172, 217, 219-221, 95
15. Ibidem, p.179, 201
16. Ibidem, p.180, 185
17. Ibidem, p.219
18. Ibidem, p.222-223
19. Ibidem, p.231-232
20. Gl.bg.(r) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, p.60-61
21. Gl.lt. Mircea Agapie ș.a., *De la Școala superioară de război, la Academia de Înalte Studii Militare*, București, 1995, p.177, 179, 181
22. I.G.P.F., Op.cit.p.142, 162, 166,178, 189, 127
23. Ibidem, p.142, 162, 190
24. Ibidem, p.88-94, 112-115, 120-121, 124, 127-128, 131, 138-139, 163-165, 178
25. Ibidem, p.178
26. Ibidem, p.173-176
27. Ibidem, p.180, 189
28. Ibidem, p.152-155
29. Colectiv, *România în anii celui de al doilea război mondial*, București, 1989, Vol.1, p.202-207
30. Ibidem, p.173

32. Ibidem, p.185-191
33. Ibidem, p.223
34. Ibidem, p.204-205
35. Ibidem, p. 173, *Arhiva M.Ap.N.*, fond Microfilme, rola P.II, 2.2337, c.0337, 0350-0353
36. I.G.P.F., Op.cit. p.240-246
37. Ibidem, p.238-240
38. Ibidem, p.223
39. Ibidem, p.234-237
40. Ibidem, p.240-245, 261-272, Gl.bg./r(Sever Neagoe, Op.cit.p.77
41. *Arhiva M.Ap.N.*, Op.cit, rola P.2340, C.020-022
42. I.G.P.F., op.cit, p.273-274
43. Ibidem, p.251
44. *Arhiva M.Ap.N.*, Jurnalul de operații al Diviziei 2 Gardă, fond Microfilme, rola FII, 2.1248, c.0062, Gl.bg.(r) Sever Neagoe, Op.cit.p.79-83
45. Editura Ion Cristoiu, *Historica, revistă de istorie și relații internaționale*, decembrie 2001, p.82
46. Sever Neagoe, *Teritoriul și Frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, p.124
47. Editura Ion Cristoiu, Op.cit. p.83
48. Ibidem, p.81
49. Ibidem, p.84
50. *Arhiva M.Ap.N.*, op.cit, rola PII 2.2337, c.350-353
51. Ibidem, rola PII 2.1634, c.037-053, rola PII 2.1646, c077
52. Ibidem, rola PII, 2.2337 c.337-350, 353
53. Editura Ion Cristoiu, op.cit, p.81
54. *Arhiva M.Ap.N.* ap.cit, rola PZZ 2.2340 c.003-008
55. Ibidem, rola PII 2.1646 c.067-076, PII 2.2340, c.—6
56. Ibidem, rola PII 2.2337, c.337, 350-353
57. Idem
58. Ibidem, c.327-330, 350-353, 336-339
59. Ibidem, c.350-353
60. Idem
61. I.G.P.F., op.cit., p.252-253
62. Ibidem, p.256-258
63. Ibidem, p.256-259
64. Ibidem, p.259
65. Ibidem, p.260
66. Sever Neagoe, op.cit., p.125; I.G.P.F., op.cit vol.I, p.270-276 și vol II, p.293-294
67. Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Mușat, *23 August 1944 – Documente*, București, 1984, vol.III, p.596
68. I.G.P.F., op.cit.p.270-276, 293-294
69. Ibidem, p.261, *Arhiva M.Ap.N.*, op.cit, rola PII 2.1634, c.0583

-
70. Ibidem, rola PII 2.1646, c.614-615
 71. Ibidem, c. 626 – 628
 72. Ibidem, c. 629-630
 73. Colectiv. *România în anii celui de al doilea război mondial*, op.cit. Vol. I, p. 311-320; Gl.bg.(r) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București 2001, p. 99-100
 74. Ibidem, p.352, 365-375; Gl.bg.(r)Sever Neagoe, op.cit. p. 95-99

Capitolul X

MISIUNI ȘI ACȚIUNI ALE GRĂNICERILOR ROMÂNI ÎN ANII CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1940-1945)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

În scrisoarea adresată regelui Carol al II-lea la 1 iulie 1940, după dezastrul Armatei Române pe timpul evacuării din Basarabia și nord-vestul Bucovinei, prevăzând că țara noastră va pierde în curând o parte din Transilvania și Cadrilaterul Dobrogean, generalul Ion Antonescu scria „Nu mă voi răzbuna și nu voi răzbuna pe nimeni, voi încerca să salvez ce mai este cu puțința de salvat din Coroană, din ordine și din granițe”¹⁾ Și, într-adevăr, referindu-ne numai la ultima parte a alineatului redat mai sus, unde se face referire la „salvarea ce mai este cu puțință din granițe”, generalul (viitor mareșal), preluând conducerea statului român la 6 septembrie 1940, și-a propus, ca obiectiv politic de prim ordin, recuperarea teritoriului nostru răpit de U.R.S.S. și Ungaria, în scopul refacerii frontierelor românești prăbușite.”²⁾

Dorința lui Antonescu era în deplin consens cu dorința întregului popor, a conducătorilor partidelor politice, a tuturor miniștrilor și personalităților științifice și culturale din țara noastră. Dar România nu putea declara război pe cont propriu vecinilor săi atât de puternici (este vorba îndeosebi de U.R.S.S.) care îi știrbiseră teritoriul, mai ales ca aceștia acționaseră coordonat și, împreună, o puteau nimici ca stat. Singura mare putere care putea s-o ajute în acea situație disperată, se considera (desigur, prematur și fără a avea variante) că era Germania, care urmarea, în taină, sa atace U.R.S.S., una din marile puteri ai cărei înaintași încălcaseră de 12 ori din anul 1711 până în anul 1940, independenta, suveranitatea și integritatea teritorială a românilor³⁾. Acum, ea (Germania), reprezenta o forță în zona noastră geografică și, având nevoie de România cu poziția sa geostrategică, bogățiile sale în special de petrol, cereale și de potențialul sau militar, acordase garanții țării noastre în frontierele de la sfârșitul anului 1940. Antonescu și Hitler au ajuns prin coincidență de păreri, la înțelegere perfectă privind relațiile și modul de acțiune în operațiile militare ce au urmat ⁴⁾.

1. Participarea grănicerilor români la Campania din Est

La 31 ianuarie 1941, în urma reorganizării Armatei Române ca urmare a pierderii unei părți din resursele de mobilizare, prin cotoșirea de către U.R.S.S. a Basarabiei și nord-vestului Bucovinei, de către Ungaria a nord-vestului Transilvaniei și de către Bulgaria a județelor Durostor și Caliacra, din sudul

Dobrogei – toate cele trei rapturi teritoriale desființând pentru un timp scurt aproape jumătate din dispozitivul de pază –, Corpul Grănicerilor avea pentru paza frontierei efectivul de 32.289 de militari. Organizarea și dislocarea acestora era următoarea:

- Comandamentul Corpului, la București
- Sectorul* 1 Grăniceri Pază București, cu zona de responsabilitate între Gaiul Mic (județul Timiș) și Canalul Musura (județul Tulcea), Regimentele 1 Grăniceri București, 2 Grăniceri Cernavodă și cu 4 batalioane de pază la Turnu Severin, Turnu Măgurele, Guzgun și Constanța;
- Sectorul 3 Grăniceri Pază Bacău, între Canalul Musura și Zgan (județul Covasna), cu Regimentele 5 Grăniceri Brăila, 6 Grăniceri Bacău, 3 Grăniceri Fălticeni și, cu 9 batalioane de pază la Tulcea, Galați, Huși, Podul Iliaiei, Săveni, Ițcani, Câmpulung-Bucovina, Piatra Neamț și Onești;
- Sectorul 2 Grăniceri Pază Deva, între Zagon și Gaiul Mic, cu Regimentul 7 Grăniceri Alba Iulia, Regimentul 4 Grăniceri Deva, ulterior la Arad, și 4 Batalioane de pază la Brașov, Sighișoara, Arad și Jimbolia. Fiecare Regiment de pază avea câte un batalion de instrucție de regulă în garnizoana de reședință și fiecare Batalion de pază avea câte o campanie de Rezervă.
- Grupul Navelor Grănicerești la Brăila și un Detașament volant de gardă financiară cu subunități de profil în 10 orașe principale din țară.

Toate elementele de structură arătate mai sus pentru paza frontierei aveau efectivele mobilizate și asigurate 100%, după prevederile țărilor de război. Desigur, dispozitivul de pază prezentat era susceptibil de îmbunătățiri, dar aceasta se va realiza în timpul războiului în raport de situațiile ce se vor crea.

Pentru participarea la acțiuni de luptă pe frontul operativ, independent sau în cooperare cu forțe din alte arme, Corpul Grănicerilor avea Divizia 1 Grăniceri căreia, în cadrul acțiunii de reorganizare a armatei, i s-au stabilit următoarea structură și dislocare:

- comandamentul și unitățile de divizie, în București;
- Regimentul 1 Grăniceri (operativ), în București, la Regimentul 1 Grăniceri pază;
- Regimentul 2 Grăniceri (operativ), în București, la Regimentul 2 Grăniceri pază;
- Regimentul 5 Grăniceri (operativ), la Brăila, la Regimentul 5 Grăniceri pază;
- Regimentul 1 și 2 Artilerie Grănicerească, în București.

Toate unitățile din structura diviziei, erau mobilizate, ca și unitățile de pază a frontierei, și aveau, împreună, următoarele efective: 302 ofițeri, 204 subofițeri și 10.097 trupă, total 10.603 militari.

* La acea dată, brigăzile primiseră denumirea de “sectoare”, dar se va reveni la vechea denumire cu ocazia perfecționării organizării trupelor de grăniceri, în timpul celui de al doilea război mondial.

În întreaga perioadă cât România a participat la cel de-al doilea război mondial, comanda Corpului Grănicerilor a fost exercitată de generalul de corp de amată Ion Negulescu (4 iunie 1941 – 6 decembrie 1944) și generalul de brigadă Mihai Stănescu (6 decembrie 1944 – 14 aprilie 1945).⁵⁾

Ambii, au asigurat, în condiții excepționale, îndeplinirea misiunilor ce au revenit grănicerilor în perioada la care ne referim, deși condițiile au fost foarte grele, atât pentru cei din dispozitivul de pază a frontierei, cât și pentru cei destinați să lupte pe front.

În urma stabilirii de către Hitler și Antonescu, în mod secret, a măsurilor concrete privind realizarea grupării de forțe pe teritoriul României și a datei trecerii la ofensivă, în luna aprilie 1941, Marele Stat Majora ordonat Corpului Grănicerilor măsuri de întărire a pazei cu unitățile de grăniceri de pe linia de demarcație impusă în Moldova pe Prut și în Bucovina, precum și în nordul Dobrogei, pe Brațul Chilia și Dunărea Maritimă, în scopul acoperirii realizării dispozitivului de ofensivă. De asemenea, Corpul a primit ordin să pună la dispoziția Armatei a 4-a, în ziua de 9 aprilie 1941, Divizia 1 Grăniceri, în raionul Tulucești, Independența, marginea de Vest a orașului Galați.

În cadrul grupărilor de forțe ce se pregăteau de Germania pentru trecerea la ofensivă împotriva U.R.S.S., România era situată în zona Grupului de Armate „Sud”, care avea, în Moldova, Armata a 4-a română, între Gura Siretului și Comarna, și Armata 11-a germană între Comarna și Cărlibaba, în compunerea căreia se găseau și 4 divizii de infanterie, Corpul de Cavalerie și Corpul de Munte românești. Armata 4 română avea în compunere Corpurile 3, 5 și 11 Armată, Divizia 1 Grăniceri fiind dată ca întărire Corpului 5 Armată. Toate aceste forțe au fost constituite inițial în Grupul de armate „General Antonescu”⁶⁾.

În perioada pregătirii ofensivei, Corpul Grănicerilor a primit misiunea să treacă la pază, în condiții de război, cu toate forțele existente, la toate frontierele; efortul principal al pazei să fie la liniile de demarcație și la frontiera cu U.R.S.S. și cu Ungaria, vizând totodată și Regimentul 2 Grăniceri Cernavodă cu Batalionul de pază Constanța și cu Batalionul său de instrucție, precum și Grupul Navelor Grănicerești Brăila, stabilite să facă parte din unitățile care vor desfășura acțiuni de luptă direct în sprijinul operațiunilor de război pe frontul de Est, împreună cu Regimentele 5 Grăniceri Pază Brăila, 6 Grăniceri Pază Bacău și 3 Grăniceri Pază Fălticeni.⁷⁾ Totodată, să studieze eficacitatea dispozitivelor de pază a frontierei la toate unitățile și să facă propuneri de îmbunătățire și completare a lor, conform cerințelor situațiilor ce se vor crea în sectorul fiecăreia și pe frontul operativ.

Divizia 1 Grăniceri (operativă), a fost deplasată sub comanda generalului Ion Negulescu – comandantul Sectorului 1 Grăniceri Pază București, apoi peste

două săptămâni comandant al Corpului Grănicerilor –, care urmărise în paralel reorganizarea, dotarea și pregătirea acesteia în perioada anterioară datei de 9 aprilie 1941, când a fost pusă la dispoziția Armatei a 4-a în raionul menționat mai sus. Începând de la această dată, pe toată durata participării la război a Diviziei respective, logistica acțiunilor ei a fost asigurată de Armata a 4-a, Corpului Grănicerilor revenindu-i obligația completării cu efective instruite, atunci când pierderile suferite îi afectau capacitatea de luptă și, așa cum vom vedea, numeroasele nevoi au fost satisfăcute cu promptitudine.

Ajunsă în raionul Tulucești, Independența, marginea de vest a orașului Galați, comanda acestei Divizii a fost încredințată generalului Gheorghe Potopeanu⁸⁾ Pentru îndeplinirea misiunilor ce i-au revenit, a fost întărită cu: Divizionul 45 Artilerie Moto, Batalionul 36 Pionieri, Grupul 36 Cercetare, Compania 36 Transmisiuni, Compania 36 Poliție, Compania 36 A.A., Compania 36 Antichimică, Compania 36 Auto, Compania 2 Antichimică, Compania 2 Care de Luptă, regimentul 3 Artilerie Grea, Batalionul 13 Mitraliere, Grupul 36 Aprovizionare și Brutăria 36 Campanie.⁹⁾ A fost subordonată Corpului 5 Armată, care mai avea Divizia 21 Infanterie, la Târgul Bujor, și Divizia 51 Infanterie, la Buzău.¹⁰⁾

În perioada pregătirii grupării de forțe din Moldova, trupele române de grăniceri de pe linia de demarcație cu U.R.S.S. și de pe litoral au continuat executarea pazei cu măsurile impuse pe perioada premergătoare războiului. Primele misiuni ale acestora erau:

- descoperirea, reținerea sau nimicirea elementelor de cercetare-diversiune ale inamicului, a spionilor și curierilor pe care sovieticii îi trimiteau frecvent;
- interzicerea incursiunilor și, obținerea datelor cu privire la dispozitivul de apărare creat de aceștia în apropierea frontierei.

Comandanții și statele majore ale Sectorului 1 Grăniceri pază Bacău și Regimentelor 3 Grăniceri pază Suceava, 6 Grăniceri pază Bacău și 5 Grăniceri pază Brăila s-au distins în mod deosebit în organizarea și controlul serviciului, în procurarea datelor necesare trupelor ce se pregăteau pentru ofensivă, privind sistemul de observare și lucrările de apărare de pe malul stâng al Prutului, iar efectivul de militari în termen și rezerviști și-au îndeplinit întocmai și cu calificative de înaltă calitate misiunile ce le-au revenit în acea perioadă, ca elemente înaintate ale marilor unități și unităților române și germane.

Pe baza Instrucțiunii operative nr. 13 din 15 iunie 1941 a Corpului 5 Armată, Divizia 1 grăniceri (minus Regimentul 1 Grăniceri) a trecut la apărare cu limita dinainte pe malul drept al Prutului, între Foltești-Vadul lui Isac, la nord, și Siretul inferior până la gura acestuia, la sud. La stânga, se apăra Divizia 21 Infanterie, până la Murgeni. Misiunea Diviziei 1 Grăniceri era de a asigura flancul drept al Grupului de armate „General Antonescu” și de a interzice inamicului să treacă la vest de râul respectiv. Dispunerea forțelor sovietice în sud-vestul extrem al Basarabiei, indica această intenție cu scopul probabil de a pune stăpânire pe linia fortificată Brăila, Nămolosa, Focșani, a rupe Moldova și armata de acolo de restul României și a extinde anexiunea până la Carpați.

Pentru îndeplinirea acestei misiuni, comandantul diviziei a adoptat dispozitivul cu 3 detașamente în primul eșalon și cu două grupări în rezervă, astfel: Detașamentul Galați, între Siret și 2 Km sud Tulucești; Detașamentul Șivița, între sud Tulucești și Frumușița; Detașamentul Scânteiești, între Frumușița și inclusiv Foltești; în rezervă, un batalion din Regimentul 5 Grăniceri, la Odeia, și două batalioane, din regimentul 2 Grăniceri, la 2 km vest Tulucești. Punctul de comandă al diviziei era la Pechea. Atitudinea dispozitivului trebuia să fie „defensivă, agresivă”, cum prevedea hotărârea comandantului diviziei. Regimentul 1 Grăniceri se găsea în rezerva Corpului 5 Armată la Băneasa-Puțchioaia, având și o variantă de intervenție pe direcția Galați. 66)

General de divizie
GHEORGHE POTOPEANU

În acest dispozitiv, grănicerii Diviziei 1 au acționat între 5 și 30 iunie, respingând cu succes încercările de cercetare prin luptă ale inamicului și executând dese încercări false de atac. În dimineața zilei de 22 iunie, când Antonescu s-a adresat românilor: „Vă ordon. Treceți Prutul.”, începând cu ora 03.15, divizia a deschis foc cu toată artileria și cu mitralierele asupra obiectivelor descoperite în adâncime și pe malul stâng al Prutului, intensificând totodată observarea. Inamicul a fost surprins, dar a răspuns cu foc de artilerie, cu bombardamente de aviație și, până seara, a realizat dispozitivul de apărare.

Ofensiva a început la 22 iunie 1941 ora 03.30 prin puternice lovituri ale aviației și artileriei ambelor părți. Până la 1 iulie, de-a lungul Prutului, au avut loc acțiuni cu caracter local, în cadrul cărora grănicerii au executat paza numai pe direcțiile unde nu se duceau acțiuni de luptă, interzicând trecerea inamicului pe malul de vest al râului și asigurând flancurile unităților proprii care treceau repetat pe malul de est, realizând capete de pod. Trecerea la ofensivă în forță de pe teritoriul românesc pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei a avut loc în noaptea de 2/3 iulie 1941. Timpul de la 22 iunie până în noaptea de 2/3 iulie 1941, când, pe malul drept al Prutului, nu s-au executat decât acțiuni demonstrative și treceri cu obiectiv limitat pe malul stâng, a fost necesar pentru alinierea trupelor germane din Polonia cu cele din România, deoarece aliniamentul de trecere la ofensivă de pe teritoriul polonez era mai la vest față de linia generală sud-nord a râului Prut, de unde se trecea la ofensivă de pe teritoriul românesc.

Când grupările de ofensivă au depășit Prutul, grănicerii din unitățile și subunitățile de pază situate pe Prut și pe linia impusă de sovietici în nordul Moldovei ce trecea prin ținutul Herței și Bucovinei, au rămas pe loc în dispozitivul și cu misiunile anterioare, mai puțin controlul eșaloanelor militare în punctele de trecere care s-a executat permanent, împreună cu organele statelor majore ale armatelor și cu poliția militară, conform dispozițiilor Marelui Cartier General.

În ziua de 1 iulie 1941, Divizia 1 Grăniceri (minus Divizionul 45 Artilerie Moto), care pierduse 55 de oameni din care un ofițer și 18 militari în termen, morți,

31 răniți și 5 dispăruți, a fost înlocuită cu forțe ale Corpului 11 Armată, care aveau să treacă la ofensivă peste Prut, din această poziție. Până la 4 iulie, s-a deplasat în raionul Popeni, Băsești, Văleni, Zorleni, de la imediat nord-est Bârlad, unde a staționat timp de 4 zile în rezerva Armatei a 4-a, a sprijinit cu artileria lupta Diviziei 1 Gardă care trecuse la ofensivă forțând Prutul pe la Berezeni și a pregătit un detașament care să treacă Prutul și să urmărească unitățile sovietice, pentru a le împiedica să treacă în mod organizat peste Nistru, în cazul că acestea vor începe în grabă retragerea.¹²⁾ Dar inamicul a rezistat cu îndârjire primului eșalon al Armatei a 4-a trecut în Basarabia în noaptea de 2/3 iulie, fapt care cerea mai multe forțe românești la est de Prut.

În noaptea de 8/9 iulie, a început deplasarea din raionul arătat mai înainte către Huși, fiind transportată cu un batalion de autobuze, a trecut râul pe podul de la Albița și, până la 10 iulie, primele unități de grăniceri din Divizia 1 au ocupat raionul Călmățui, Principele Carol, Topor, Regina Maria, cu formațiunile de asigurare materială la vest de Prut, în localitățile Albița și Răsești, în apropierea podului pe care se retrăseseră ultimele unități ale noastre umilite de sovietici cu un an în urmă.¹³⁾

Din acest prim raion de dispunere pe pământul românesc al Basarabiei, unde a intrat în subordinea Corpului 3 Armată, misiunile Diviziei 1 Grăniceri erau:

- să intervină către sud în direcția Covurlui pentru a degaja Corpul 5 Armată și a-i ușura ofensiva către est;
- să respingă atacul inamicului către podul Albița și ulterior, să continue mișcarea spre est înapoia dreptei Corpului 3 Armată, sau între Corpurile 3 și 5 Armată.

În acest scop, a fost întărită din nou cu un divizion de artilerie moto, iar punctul ei de comandă a fost mutat la Călmățui.

Începând cu 10 iulie, o parte din forțele diviziei au asigurat securitatea podului, iar majoritatea au trecut la apărare pe aliniamentul Cioara, Cărpineni și au respins atacurile repetate ale unor forțe din Corpul 14 Armată sovietic de la Bolgrad. Primul eșalon al corpului 3 Armată român înainta cu greu, datorită rezistenței inamicului pe partea de sud-vest a masivului Cornești, care a fost dublu învâluit pe la nord cu corpul 54 Armată german ce avea în componere și trei divizii românești, iar pe la sud cu Corpul 3 din Armata a 4-a română, care avea în subordine diviziile 5, 11 infanterie și pe cea de grăniceri. În acest cadru tactic, Divizia 1 Grăniceri a fost introdusă în luptă către sud-est pe direcția principală a Corpului 3 Armată, vârf de atac în sudul Basarabiei, și a trecut la ofensivă pe direcția Regina Maria, Cioc Maidan, în dimineața zilei de 13 iulie 1941, după ce, cu o zi înainte, fusese puternic lovită cu artileria grea și cu aviația pe baza de plecare. Timp de 7 zile, a parcurs prin luptă 50 km, nimicind rezistențele inamicului și cucerind localitățile Mingir, Tomai, Covurlui, Sărățeni, Orac, Copcui, Cazangic, Beștemac, Voșniceni, Sărățica Nouă, Desghinge, Cenac, Comrat, Cioc Maidan, Cimișlia, fiecare din acestea prin atacuri frontale și manevre de învâluire. A respins trei contraatacuri la Tomai, Beștemac, Voșniceni și a luat peste 300 prizonieri. În luptele crâncene din această săptămână, grănicerii au pierdut 357 de

oameni din care 100 morți (8 ofițeri, 1 subofițer și 91 trupă) și 257 răniți (7 ofițeri, 1 subofițer și 249 trupă). Astfel, a fost deblocat Corpul 5 Armată din dreapta, care fusese oprit de inamic la Bogdănești și a trecut la ofensivă pe direcția Comrat-Cetatea Albă.

În seara zilei de 20 iulie, când forțele noastre au ajuns pe aliniamentul Comrat, Cioc Maidan, Cimișlia, inamicul a rupt lupta și a început retragerea. Comandantul Diviziei 1 Grăniceri a organizat un detașament înaintat compus din Regimentul 5 Grăniceri, Divizionul 41 Artilerie moto, compania 2 care de luptă și Grupul 36 cercetare – toate precedate de Detașamentul motorizat Căpitan Moga – și a trecut la urmărire pe direcția Românești, Cleistiltz, Plahteevka, Halle, ajungând, în seara zilei de 24 iulie 1941, pe aliniamentul Bairamcea, Halle, Caira, (20 km vest Limanul Nistrului), după ce parcursese, în 4 zile peste 80 km, pătrunzând în centura de apărare exterioară a orașului Cetatea Albă. Pe timpul urmăririi, detașamentul înaintat, a interceptat, la Cleistiltz o coloană lungă de 3 km ce se deplasa de la Cahul, Tarutino către Tighina și, după o luptă de două ore, a fost împrăștiată. De asemenea, a întâlnit rezistențe ale ariergărzilor rusești la Leipzig, Berezina, Plahteevka și Bairamcea, pe care le-a nimicit sau alungat. Pe timpul deplasării, forțele principale ale Diviziei 1 Grăniceri au ținut legătura, la flancul drept, cu Divizia 21 Infanterie din Corpul 5 Armată, iar la stânga, pe rând, cu Diviziile 15, 11 Infanterie și Brigada 7 Cavalerie din Corpul 3 Armată. Marșul s-a executat pe itinerare paralele cu puternice detașamente de flanc și spate, deoarece trupe sovietice dezorganizate de ofensiva Armatei a 4-a, se organizau în grupări și atacau ziua și noaptea prin surprindere.¹⁶⁾

În ziua de 24 iulie, când majoritatea forțelor au ajuns pe aliniamentul Bairamcea, Halle, Caira, comandantul diviziei a desființat detașamentul înaintat, a organizat trupele pe grupuri și a început eliberarea orașului Cetatea Albă și curățirea de inamic a zonei din nordul acestuia. În ziua de 27 iulie, Divizia 1 Grăniceri a trecut în apărare pe malul Nistrului cu centrul pe localitatea Purcari, iar după două zile s-a regrupat în raionul Tăriceanca, Zăbar, Cazacii Vechi, de unde s-a deplasat, în trei zile, în raionul Taraclia, Căinari, Florica și apoi în raionul Puhoi, Geamăna, Țânțăreni, între Chișinău și Tighina, unde s-a pregătit în vederea trecerii la est de Nistru.

Era 1 august 1941, și grănicerii se găseau în raionul de dispunere de la Căinari (38 km sud-est Chișinău), după 21 de zile de luptă pentru eliberarea Basarabiei. Au fost zile grele, în care Divizia 1 Grăniceri a pierdut 1.481 de oameni, dintre care 311 morți (18 ofițeri, 3 subofițeri și 290 trupă), 924 răniți (32 ofițeri, 9 subofițeri și 883 trupă) și 246 dispăruți (4 ofițeri și 242 trupă).¹⁷⁾ Durerea pierderilor era amplificată de faptul că din 81 de cazuri pe Armata a 4-a în care unii ofițeri nu s-au ridicat deasupra cerințelor aspre ale luptei ci au dovedit o slabă pregătire, ori au renunțat la onoare comițând chiar acte de lașitate, 6 cazuri s-au petrecut în Divizia 1 Grăniceri: Comandantul Regimentului 5 Grăniceri, ajutorul său și comandantul Batalionului 1 din același regiment, colonelul Ion Buhancă, locotenent-colonelul Lucian Lăzărescu și maiorul Mihai Bădiță dovediseră incapacitate, lipsă de energie și de calm în conducere și fuseseră destituiți din

funcții, iar comandantul unei companii de mitraliere, căpitanul Gheorghe Ionescu, și doi comandanți de plutoane, sublocotenentii Alexandru Dumitrescu și Nicolae Trufașu, au fugit din fața inamicului pe timpul luptelor de la Tomai și Cahul.¹⁸⁾ Toți fuseseră trimiși în judecată, constituind umbre regretabile ale unei perioade atât de luminoase în istoria grănicerilor pe timpul acestei operații. Și acestea erau însă omenеști. Mai mult, în raport cu dramatismul și ticăloșiile acelor vremuri, erau simple slăbiciuni. (1 de cazuri, la nivelul unei armate de peste 100.000 de oameni nu înseamnă mare lucru!

Timp de 13 zile, cât Divizia 1 Grăniceri a staționat în raioanele de la Căinari și Țânțăreni, a rezolvat probleme de completare cu efective și materiale, a selecționat militari și a constituit un detașament de asalt asupra cazematelor care a fost trimis la instruirea de specialitate, a executat instrucție și a făcut recunoașterea itinerarelor și trecerilor peste Nistru. În zilele de 9 și 11 august, conform ordinului Armatei a 4-a, comandantul diviziei a trimis un batalion din regimentul 1 Grăniceri la Chișinău și Regimentul 2 Grăniceri în întregime la Tiraspol pentru siguranța orașelor respective.¹⁹⁾

În noaptea de 13/14 august 1941, Divizia 1 Grăniceri a trecut Nistrul la est pe podul de la Tighina, a staționat ziua în raionul Supleja, Kopanka, Strasburg, iar în noaptea următoare a ocupat raionul Baden, Grădinița, situat la 30 km mai la sud și în apropierea malului stâng al Nistrului. Din centrul acestui raion, la aproximativ 60 km est, se găsea orașul-port la Marea Neagră, Odessa, care urma să intre în istoria operațiilor Armatei Române din prima parte a celui ce-al doilea război mondial.

În fâșia Bielajewka, Tatarka, Baden, Ușatova, unde au acționat grănicerii 63 de zile, terenul era mediu frământat, cu multe pante abrupte ce traversau direcțiile de ofensivă. Pârăiele Baraboi și Suhoi compartimentau în trei părți egale această fâșie brăzdată de trei comunicații longitudinale și convergente, de la Nistru către Odessa. La 10 km vest de acest mare oraș, se găsea localitatea Dalnik.

Istoricii au stabilit că cele mai violente lupte pentru orașul respectiv s-au dat la Karpovo, Vigoda, Vakarjani, Oktiabr și, mai cu seamă, la Dalnik și Tatarka. Din toate acestea, Divizia 1 Grăniceri, a luptat eroic la Vakarjani și la Dalnik.

Prima ofensivă, precedată de două zile recunoașteri și lupte pentru cucerirea aliniamentului de plecare între 5 km sud Kagarlik și 3 km nord Bielajevka, s-a desfășurat de la 18 la 23 august, pe direcția Conac Tolmacev-Vakarjani (21 km), nimicind rezistențele puternice ale inamicului la Tolmacev, Valea Baraboi, vest Vakarjani, fiind oprită de trei ori și respingând 4 contraatacuri la baionetă. La 20 august, a trecut la urmărire, iar comandantul Armatei a 4-a, generalul Ciupercă, a citat-o prin ordin de zi „pentru contribuția în cea mai mare parte la succesul Armatei”. Ajungând pe aliniamentul final cu centrul pe Vakarjani, în trei zile, a respins trei contraatacuri, iar la 28 august s-a regrupat în apropiere pentru refacere și completări.

A doua ofensivă, de pe un aliniament cu centrul pe localitatea Freudenthal pe direcția Dalnik (17 km), a avut loc între 1 și 4 septembrie 1941, când a respins trei contraatacuri și a fost oprită la Hutor Dalnițki, cu 2,5 km înainte de obiectivul

final, fără posibilități de reluare a ofensivei, deoarece avea peste 45% pierderi. Numai în prima zi, a pierdut 20 ofițeri, apărarea Dalnikului pe centura apropiată a Odesei fiind deosebit de dură.²¹⁾ În aceeași sângeroasă zi, Divizia 1 Grăniceri a fost regrupată cu centrul la Conac Tolmacev și completată în grabă până la 80%.

A treia ofensivă a început la 6 septembrie de pe un aliniament cu centrul pe localitatea Vakarjani, pe direcția Dalnik (15 km) unde a ajuns la 19 septembrie, fiind oprită pe marginea de nord-vest a acestei localități-simbol al fatalității mai multor divizii. În aceste 13 zile, Divizia 1 Grăniceri a respins contraatacuri furibunde aproape zilnic, a luat peste 1000 de prizonieri, în unele zile nu a înaintat decât 1-2 km, iar în altele a fost oprită de inamic sau de comandamentele proprii din lipsă de muniție. Istovită și cu pierderi mari, pe 21 septembrie, după câteva încercări nereușite de a intra în Dalnik, a primit ordin să treacă la apărare pentru a interzice acțiunile inamicului din această localitate către vest, poziție în care a rămas 10 zile.²²⁾

Zilele de 2-4 octombrie au constituit perioada dezastrului pentru grăniceri. Divizia 157 infanterie rusă întărită cu 20 de tancuri și în cooperare cu unitățile ce apărau localitatea, au executat un contraatac pe direcția Dalnik-Freudenthal, au nimicit o parte din forțele regimentelor 2 și 5 Grăniceri și au pătruns până la pozițiile artileriei noastre. Contraatacul a fost respins în ziua de 4 octombrie cu ajutorul Diviziilor 7 și 21 Infanterie, Divizia 1 Grăniceri recuperându-și tunurile și rămânând pe poziția de apărare încă două zile. La 6 octombrie a fost regrupată în raionul Bielajewka, Dobrojani, Iasska, a fost completată, cu intenția de a fi introdusă din nou în luptă ca rezervă a Corpului 4 Armată, cu misiunea de a rupe apărarea inamicului și a pătrunde în Odessa pe la sud-vest, între Tătarca și malul Mării Negre.²³⁾ Dar, la 16 octombrie 1941, Odessa a fost cucerită de marile unități din primul eșalon al Armatei a 4-a.

În aceeași zi, Mareșalul Antonescu, adresându-se trupelor acestei Armate spunea: "(...vă transmit Dvs. comandanților de Mari unități, unități, ofițerilor, subofițerilor și trupe, recunoștința Patriei. Țara, Regele și Eu ne închinăm respectuos în fața morților și a celor ce au luptat cu eroism pentru onoarea și mândria Neamului".

Divizia 1 Grăniceri se încadra în prevederile acestui Ordin de zi. Pe drumul ei de luptă în sudul Basarabiei și în zona Odesei, a suferit pierderi cifrate la 10.064 de oameni dintre care 2.086 morți, 6.642 răniți și 1.366 dispăruți, deci, aproape un rând de efective. Cimitirele morților noștri din această operație, situate pe locurile unde au avut loc luptele descrise, au fost desființate de sovietici sfidând reglementările internaționale. Pe pământul românesc, cimitirele militarilor sovietici sunt păstrate cu grijă chiar dacă aceștia nu ne-au eliberat și nu au murit în lupte pe acele locuri. Cele câteva monumente distruse în timpul revoluției din decembrie 1989 erau simboluri politice ale comunismului, nu ale ostașilor unei armate – ale armatei sovietice – care și-au făcut și ei, la rândul lor, datoria față de țara lor. În filosofia ostașului român, a românului, în general, s-a cultivat, de-a lungul secolelor, nu numai ura față de dușman, ci și respectul față de inamic. Fără un astfel de respect, nici o armată nu poate exista și rezista sub semnul duratei.

Această antiteză pune în evidență bunătatea, spiritul de civilizație și umanismul creștinesc ce caracterizează poporul român!

În ziua de 17 octombrie 1941, această vitează divizie de grăniceri a trecut Nistrul în România pe la Iasska (35 km nord Cetatea Albă), s-a îmbarcat pe trenuri în stația Basarabeasca și, la 20 octombrie 1941, a fost primită cu onoruri în București. Toate unitățile ei au fost desconcentrate, mai puțin Regimentul 1 Artilerie grăniceri care urma să îndeplinească alte misiuni.

Pe tot timpul acțiunilor de luptă ale Diviziei 1 Grăniceri la est de Prut și în zona Odessa, cât și ulterior, Corpul Grănicerilor a ținut permanent legătura cu Marele Stat Major și Comandantul Armatei a 4-a pentru a lua la timp măsurile ce se impuneau asigurării acestei mari unități operative pentru mutarea dispozitivului de pază a frontierei pe Nistru și Ceremuș și în vederea stabilirii modului de respectare a legislației de frontieră în situația ce se crease în nord-estul României unde existau trafic și legături intense pe toate căile terestre, aeriene și maritime cu frontul operativ.

Eliberându-se treptat teritoriul răpit de U.R.S.S., în vara anului precedent, Marele Stat Major a ordonat Corpului Grănicerilor, cu nr. 1570 din 07.07.1941, să organizeze deplasarea unităților de pază de pe Prut și să le instaleze pe frontiera de nord-est a României dinainte de 28 iunie 1940. În consecință, s-a stabilit ca această importantă acțiune să se desfășoare succesiv, începând din nord, cu măsuri de asigurare, iar Prutul să rămână o perioadă de timp linie de demarcație închisă pe care să se execute supravegherea cu batalioanele de instrucție ale Regimentelor 3, 6 și 5 Grăniceri pază. Astfel, s-a trecut la realizarea dispozitivului de pază pe frontiera de pe Ceremuș și Nistru, începând cu Batalionul 3 din Regimentul 3 Grăniceri pază Cernăuți, la 14 iulie și, încheind cu Batalionul 1 din Regimentul 5 Grăniceri pază Brăila, în ziua de 1 august 1941.

La această frontieră s-au mai înființat, la 17 iulie, comanda Regimentului 8 Grăniceri pază la Bacău, care s-a mutat la Chișinău, lăsând Regimentul 6 Grăniceri pază Bacău numai la linia de demarcație de pe Carpații Răsăriteni, ce despărțea abuziv nord-estul Transilvaniei de Moldova. De asemenea, s-au mai înființat 3 plutoane de pază cu 15 pichete pe Brațul Chilia. Pentru îmbunătățirea conducerii activității în dispozitivul grăniceresc adaptat la acea situație, la 15 septembrie 1941, a fost creat Sectorul 4 Grăniceri pază la Brăila, în a cărei compunere au intrat Regimentele 5 Grăniceri pază Brăila și Regimentul 8 Grăniceri pază Chișinău, iar comanda Sectorului 3 Grăniceri pază s-a mutat de la Cernăuți la Bacău.

În urma acestei reorganizări, la 20 septembrie 1941, dispozitivul trupelor de grăniceri adaptat situației create după eliberarea Basarabiei și nord-vestului Bucovinei era: Comandamentul Corpului, la București; Sectorul 1 Grăniceri pază București și Sectorul 2 Grăniceri pază Deva, fără modificări de structură față de cea din septembrie 1940; Sectorul 3 Grăniceri pază Cernăuți cu Regimentele 3 Grăniceri pază Cernăuți și 6 Grăniceri pază Bacău, primul cu două batalioane la Briceni și Cernăuți, iar al doilea cu 3 Batalioane la Câmpulung Bucovina, Piatra Neamț și Onești; Sectorul 4 Grăniceri pază Brăila cu regimentul 5 Grăniceri pază

Brăila și Regimentul 8 Grăniceri pază Chișinău, fiecare cu câte două batalioane la Izmail, Cetatea Albă, Chișinău și Florești. Toate regimentele aveau câte un batalion de instrucție. Grupul Navelor Grănicerești, la Brăila.²⁴⁾

Datorită lipsei de efective și depărtării frontului operativ la est de Nistru, Marele Cartier General a aprobat, la 13 septembrie 1941, desființarea cordonului de pe Prut, rămânând doar 15 posturi în punctele de trecere, și înființarea unui batalion de pază la Orhei, în subordinea Regimentului 8 Grăniceri pază Chișinău.

Pentru completarea Diviziei 1 Grăniceri pe front cu efectivele necesare, la 30 iunie 1941, Comandantul Corpului Grănicerilor a concentrat și a instruit batalioanele de instrucție prevăzute la eșalonul I, iar la 21 iulie, le-a pus la dispoziția acestei mari unități la Crețești – Huși. Până la 12 octombrie 1941, a mai pregătit încă 9 batalioane, trimițându-le în localitățile stabilite de Armata a 4-a.²⁵⁾

Analizând perspectiva desfășurării operațiilor pe frontul de est, la 14 august 1941, Hitler cerea lui Antonescu printr-o scrisoare: „(...) să luați în primire după atingerea Niprului Inferior, cu grosul forțelor dumneavoastră, siguranța teritoriului dintre Nistru și Nipru”, cerere la care conducătorul român i-a răspuns: „(...) din lipsă de mijloace și de organe pregătite, nu aș fi în măsură să-mi iau răspunderea administrației și exploatării economice a teritoriului decât între Nistru și Bug”. În urma acestui angajament, după trecerea trupelor germane și române la est de fluviul amintit, organele românești abilitate au luat în primire, pentru administrație temporară, teritoriul Transnistriei până la Bug. Printre măsurile de organizare a pazei și ordinii în acest teritoriu, a fost și aceea că, la 31 decembrie 1941, s-a înființat „Batalionul de Grăniceri Transnistria”, comandat de colonelul Nicolae Opreș, care avea punctul de comandă la Moghilev, trei companii la Smerinca, Kopai-Gorod, Vendiczani și executa paza și controlul pe un aliniament stabilit între Nistru și Bug, de la imediat nord Moghilev la imediat sud Vinica, ce delimita teritorial competența temporară a României în nordul Transnistriei. Misiunea lui era de a asigura efectuarea traficului de persoane și mărfuri din acest teritoriu către nord și invers, numai în baza unor reglementări speciale.²⁶⁾ Pentru îmbunătățirea pregătirii cadrelor și trupelor, în anul 1942, s-au înființat, la fiecare regiment, școli de observatori, iar la 4 septembrie, a început să funcționeze, pe lângă Corpul Grănicerilor, Școala de subofițeri care, la 25 iunie 1943, a intrat în compunerea Centrului de Instrucție al Grănicerilor, care a luat atunci ființă la Corabia.

La 2 septembrie 1942, Corpul Grănicerilor a înființat Batalionul 36 Grăniceri independent “prin vărsări de efective de la alte unități”. După uniformizarea instrucției și după echiparea și dotarea adecvată, acesta a fost pus la dispoziția Marelui Stat Major și a fost trimis în zona de operații unde a executat paza Marelui Cartier General pe timpul cât a fost dislocat la Rostov pe Don.

2. Frontiera cu Ungaria și linia de demarcație din Transilvania

La intrarea în război, Antonescu și-a exprimat dezacordul cu Dictatul de la Viena, nu a semnat nici un document în legătură cu nord-estul Transilvaniei răpite,

românii așteptând, fără acte de violență provocate de ei, sfârșitul războiului, să rezolve această problemă în spiritul Dreptului Internațional.

Ungurii, în afară de faptul că insistau permanent ca Hitler să le aprobe ocuparea Transilvaniei până la Carpați, săvârșeau crime împotriva populației române din teritoriul ce ni-l răpiseră, încordau permanent situația la linia de demarcație și la frontiera cu România, trecând frecvent pe teritoriul nostru și atacând pichetele și grănicerii români. Numai în anul 1942, maghiarii au atacat 5 pichete și 9 patrule românești, au trecut linia de demarcație de 13 ori, au răpit 8 grăniceri români, între care doi ofițeri, au împușcat 8, dintre care 4 mortal, au violat spațiul aerian de 11 ori și au mutat o dată bornele pe dealul Feleacului. În legitimă apărare, grănicerii români au împușcat mortal, în raioanele lor de responsabilitate, 22 și au rănit 40 de soldați unguri.

Majoritatea evenimentelor s-au petrecut între Brașov și Sighișoara și între Luduș și Turda. Trei evenimente dintre acestea au fost cercetate de comisii româno-maghiare: la Grebeniș, 14 februarie; Podul Olt, 18 martie și Călățele, 15 octombrie, iar două de Comisia Mixtă Germano-Italiană; 17 iunie, la Turda și 18 iulie, la Rupea, toate evidențiind vinovăția ungarilor. Ca urmare, românii au fost obligați să întărească dispozitivul grăniceresc de pază în podișul Transilvaniei și în sudul Crișanei, pentru a contracara un eventual atac al trupelor ungare către trecătorile din Carpații Meridionali și către Poarta Mureșului, precum și pentru a pregăti condițiile necesare în vederea trecerii la eliberarea Ardealului ocupat, într-un viitor care se apropia. În acest scop, au mai înființat două regimente, au renunțat la denumirea „Sector de pază”, organizând, în locul celor patru sectoare, „Comandamente de brigăzi”, au structurat dispozitivul de pază în Podișul Transilvaniei și l-au întărit cu noi forțe.

Pentru a bloca mai eficient vârful pătrunderii ungurești în Țara Bârsei, la 15 august 1943, a fost înființat, la Brașov, Regimentul 10 Grăniceri, care a luat în subordine Batalionul Baci (Brașov) cu companiile Nehoiu, Brașov și Rupea. Ulterior, Corpul Grănicerilor i-a subordonat și Batalionul Sighișoara, de la Regimentul 7 Grăniceri pază Alba Iulia care a primit în schimb Batalionul Transnistria retras de la Moghilev din cauza apropierei trupelor sovietice și a fost dislocat la Luduș pentru a mări densitatea pe frontieră pe această direcție, împreună cu Batalionul de Grăniceri pază Turda.

Tot la această dată, s-a înființat, la Brașov, Brigada 5 Grăniceri care a luat în subordine Regimentul 10 Grăniceri cu cele două batalioane de pază la Baci și Sighișoara și ulterior cu Batalionul 36 Grăniceri Independent adus de la Rostov, completat și folosit ca rezervă, precum și Regimentul 7 Grăniceri pază Alba Iulia, cu 2 batalioane de pază la Luduș și Turda, cu Batalionul său de instrucție și cu cel al Regimentului 6 Grăniceri, rămas la el în întărire, ambele în rezervă la Alba Iulia. Sector de pază de la Zegan, în est, până la Sohodol, în vest.

Brigada 2 Grăniceri pază Deva, fiind și ea restructurată, a rămas cu Regimentul 4 Grăniceri pază Deva, care avea două batalioane de pază (la Beiuș și, Arad) și Batalionul de instrucție la Deva, precum și cu regimentul 9 Grăniceri pază, nou înființat la Orșova, având și acesta două batalioane de pază (la Timișoara și

Orșova), iar batalionul de instrucție la Orșova. Sector de pază, de la Sohodol la Gruia. De precizat că remanierea și întărirea dispozitivului de pază la linia de demarcație din podișul Transilvaniei și la frontiera de vest s-au realizat treptat până în primăvara anului 1944.

La 20 octombrie 1943, Brigada 5 Grăniceri Brașov a mai fost întărită și cu Regimentul 1 Artilerie Grăniceri, dispunând Divizionul 1 la Luduș, Divizionul 2 la Ghimbav, secțiile A.A. la Mârșa, iar Punctul de comandă la Ghimbav.²⁷⁾

În întreaga perioadă, grănicerii români au permis trecerea către sud peste linia de demarcație din teritoriul ocupat de unguri a unui număr mare de români care își părăseau casele îngroziți de teroarea horthyistă și căutau scăparea în localitățile din Ardealul neocupat. De asemenea, trebuie avut în vedere și exodul evreilor din localitățile ocupate de unguri, pentru a evita internarea de către unguri în lagărele de exterminare naziste.²⁸⁾

Pe linia întăririi apărării împotriva maghiarilor, s-a înscris și luarea în subordine de către Corpul Grănicerilor, a batalioanelor fixe regionale, la 30 iulie 1943, conform Ordinului Marelui Stat Major. Acestea fuseseră organizate cu un an în urmă, astfel: 6 în Ardeal (Munții Apuseni) la Beliș, Buteni, Beiuș, Câmpeni, Turda și Abrud, fiecare cu câte trei companii, iar 3 în Moldova (Munții Răsăriteni), la Câmpulung Bucovina, Piatra Neamț cu câte trei companii și la Târgul Ocna cu patru companii. O companie avea 4 la 6 plutoane x 3 la 4 grupe a 8 oameni (corespunzător unei comune), un pluton de mitraliere cu 4 piese, o grupă de tunuri de însoțire cu două piese, un pluton de aruncătoare ușoare cu 4 piese, o echipă de cercetare, agenți și o grupă de 20-30 de oameni pentru acțiuni în spatele inamicului. Rolul acestor batalioane era de a întări unitățile de grăniceri și de a acționa împreună sau independent, în regiunile de frontieră cu teren greu accesibil.²⁹⁾

Ca urmare a măsurilor de reorganizare din toamna anului 1943 până la 23 August 1944, Corpul Grănicerilor avea în subordine 5 brigăzi, 10 regimente, un Regiment de artilerie, Centrul de Instrucție al Grănicerilor și Grupul Navelor Grănicerești, toate cu un efectiv de 44.378 oameni.

3. Luptele grănicerilor pe frontiera de pe Nistru

În ofensiva lor spre vest, trupele sovietice au ajuns pe Nistru, între Moghilev și Hotin, și l-au forțat din mișcare, între 18-25 martie 1944, cucerind, până către 10 aprilie, cu Frontul 2 Ucrainean, aliniamentul: Seletin, est Câmpulung Bucovina, pe râul Moldova până la Pașcani, Podul Iliaiei, nord Iași, Orhei. La sud de Dubăsari pe Nistru, cu un cap de pod la Tighina. Trupele Frontului 3 Ucrainean au ajuns aici, în prima parte a lunii aprilie, și s-au oprit. Pe întregul aliniament descris în nordul și estul Moldovei sovieticii au rămas în apărare până la 20 august.³⁰⁾

În lunile premergătoare revenirii la Nistru a forțelor sovietice, cu aprobarea Marelui Stat Major, Corpul Grănicerilor a stabilit și transmis unităților de pază de la această frontieră, măsurile ce se impuneau. La 7 ianuarie 1944, a ordonat

Brigăzilor 3 și 4 Grăniceri, care aveau în compunere Regimentele 3, 6, 8 și 5 Grăniceri – toate în Moldova –, să treacă la mobilizare, iar la 11 ianuarie, să pregătească părțile sedentare pentru evacuare în interiorul țării, garnizoanele de evacuare și principalele măsuri de deplasare și siguranță pe timpul transporturilor.³¹⁾

Au fost ordonate măsuri speciale de întărire a pazei și de pregătire a rezervelor tuturor unităților, îndeosebi celor de la contactul cu ungurii și din Dobrogea.

Brigada 3 Grăniceri Cernăuți, până la 20 martie 1944, și-a evacuat comandamentul la Bacău, de unde a condus acțiunile Regimentului 3 Grăniceri care a angajat primul luptele cu inamicul, precum și acțiunile de pază a frontierei pe Carpații Răsăriteni ale Regimentului 6 Grăniceri:

Regimentul 3 Grăniceri comandat de colonelul Nistor Teodorescu, a realizat, prin mobilizare, până la 12 ianuarie, efectivul de 4.525 de oameni.

În noaptea de 14/15 ianuarie, sovieticii au lansat parașutiștii în raionul pichetului Vitreanca (50 km est Hotin) dar au fost nimiciți de efectivul Companiei Românceuți care a înregistrat, totuși, 5 soldați morți.³²⁾

Regimentele 3 și 8 Grăniceri, în ziua de 16 martie, au primit ordin de la Corpul Grănicerilor să înceapă imediat evacuarea primelor eşaloane, rămânând în zona respectivă și în dispozitivele de pază numai forțele luptătoare, care urmau să coopereze cu marile unități de apărare ale altor arme și, serviciile cu materiale necesare.

Evacuarea, transportul și deplasarea formațiunilor expediate s-au executat normal. Ajunsă la Oltenița, permanența Regimentului 3 Grăniceri a dispus Batalionul de instrucție cu două companii în garnizoana respectivă, iar celelalte companii la Ulmeni și la Chirnoși, unde a încorporat 923 de recruți și a început instruirea lor.³³⁾ Permanența Regimentului 8 Grăniceri s-a evacuat la Corabia.

Sub presiunea trupelor sovietice care începuseră forțarea Nistrului, la 25 martie 1944, subunitățile de pază ale Regimentului 3 Grăniceri au trecut la apărare pe alinamente și, în baza ordinului Marelui Stat Major, acesta s-a transformat în regiment operativ. Angajând lupta cu inamicul, a reușit să-i producă pierderi, repliindu-se pe direcția Cernăuți, Siret, Suceava, unde s-a regrupat urmând să se deplaseze la Iași unde, împreună cu Regimentul 8 Grăniceri, să treacă în apărare pe râul Prut.

Fiind chemat la Comandamentul Corpului 17 Armată german în Suceava, colonelul Nistor Teodorescu a primit ordin de la Corpul Grănicerilor să intre în subordinea acestei mari unități hitleriste al cărei comandant i-a stabilit pentru apărare sectorul Fălticeni, Vama, Fărcașa, cu limita dinainte pe malul drept al râului Moldova, în subordinea Diviziei 3 Munte germană, cu misiunea de a interzice pătrunderea trupelor sovietice pe direcția Gura Humorului, Mănăstirea Slatina, Vatra Dornei. Pentru îndeplinirea misiunii, a luat în subordine Batalionul 1 din Regimentul 6 Grăniceri, compania Fărcașa din Batalionul Fix Regional Piatra Neamț și i s-a completat o parte din cadre și armamentul de artilerie. După oprirea inamicului pe linia râului Moldova, până la 23 August 1944, a respins mai multe

incursiuni și atacuri locale ale trupelor sovietice de pe malul stâng al râului menționat. Între subunitățile regimentului, au trecut la apărare și unele formațiuni din Divizia 3 Munte germană, cu artilerie de sprijin.³⁴⁾

Regimentul 6 Grăniceri, la 1 aprilie 1944, a primit ordin să subordoneze Batalionul 1 Grăniceri Câmpulung Bucovina Regimentului 3 Grăniceri, rămânând numai cu Batalioanele 2 Piatra Neamț și 3 Onești în dispozitiv de pază. Batalionul său de instrucție se găsea în întărire la Regimentul 7 Grăniceri Alba Iulia.

Brigada 4 Grăniceri Brăila a ordonat Regimentului 8 Grăniceri Chișinău ca, după ieșirea batalioanelor din subordinea unităților de infanterie și de cavalerie ce vor prelua lupta cu inamicul la trecerea Nistrului, să se regroupeze la Huși unde va primi alte misiuni, iar Regimentului 5 Grăniceri să regroupeze Batalionul de pază Cetatea Albă la Chilia și să-l treacă Dunărea la Tulcea, iar Batalionul de pază Izmil, după regroupare, să fie trimis la Brăila.

Regimentul 8 Grăniceri, la 8 martie 1944, când sovieticii au forțat Nistrul la Iampol-Soroca, a subordonat Batalionul de pază Bălți Diviziei 5 Cavalerie moto, care a luptat cu inamicul pe alinamente până la nord de Iași, unde a trecut la apărare și, după o scurtă perioadă, în rezerva Corpului 7 Armată, la Dumbrăveni-Neamț.

Comandamentul Regimentului și batalioanele de pază Tighina și Orhei s-au regrupat la Huși, au executat, împreună cu alte forțe, un contraatac și au restabilit apărarea ruptă de inamic la Mădârjac-Podul Iliaiei, după care s-au deplasat la Cetatea Neamțului, unde Regimentul s-a întregit, întâlnind și Batalionul de pază Bălți, trecând la apărare pe masivul Căprăria-Băile Bălțatești, în eșalonul doi al Diviziei 3 Munte comandată de generalul Leonard Mociulschi. Până la 20 august același an, în zona respectivă, nu s-au petrecut evenimente importante, în afară de executarea unui contraatac prin care Regimentul 8 Grăniceri a ajutat Regimentul 17 Infanterie, din aceeași divizie, să-și refacă dispozitivul de apărare respins de inamic la un flanc.³⁵⁾

Regimentul 5 Grăniceri, după 20 august 1944, când inamicul a declanșat ofensiva la vest de Nistru, în sectorul său, a trecut Batalionul Cetatea Albă la sud de Brațul Chilia și a realizat un dispozitiv de pază în nordul Dobrogei. Batalionul de pază Izmil a fost regrupat și adus la Brăila.

Batalioanele de instrucție ale Regimentelor 8 și 5 Grăniceri, au fost evacuate la Corabia și Turnu Măgurele.

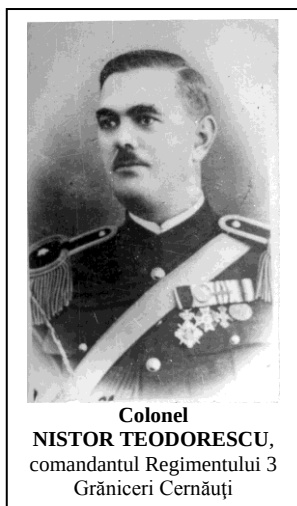
La 18 mai 1944, Regimentul 1 Artilerie Grăniceri a înființat, prin mobilizare, Regimentul 1 Artilerie Anticar, dotat cu tunuri calibru 75 mm. Acesta a fost repartizat apoi în subordinea unei mari unități de infanterie din Roman, pentru a fi folosit în vederea opririi ofensivei sovieticilor pe direcția Pașcani, Bacău care, la acea dată, se considera probabilă.

Aceasta era situația grănicerilor români aflați în Moldova, în zona frontului operativ, la ieșirea țării noastre din alianța cu puterile Axei condusă de Germania hitleristă și trecerea ei în rândul Națiunilor Unite, la 23 august 1944.

3. De cealaltă parte a baricadei

Grănicerii prefațază întoarcerea armelor trupelor hitleriste de către Armata Română și trecerea țării noastre în rândul Națiunilor Unite. În perioada 23 august – 5 septembrie 1944, ei vor participa la operația de acoperire a frontierelor românești, la dezarmarea formațiunilor hitleriste din zona de frontieră și la respingerea primelor atacuri din exterior asupra României.

Trecerea Trupelor de Grăniceri la îndeplinirea misiunilor de luptă în cadrul operației executate de armata română începând din seara zilei de 23 August 1944 în urma actului politic de ieșire din alianța puterilor Axei până către 5-9 septembrie 1944, când au fost respinse ultimele atacuri din exterior ale forțelor hitleristo-horthyiste, a avut loc imediat după recepționarea proclamației regelui Mihai I către poporul român și a Directivei nr. 1 a Marelui Stat Major român, radio-difuzate pe postul național București. În noaptea și ziua următoare, prin ordinul comandantului Corpului Grănicerilor – generalul de corp de armată Ion Negulescu –, au fost completate cu măsuri de detaliu acțiunile care erau în plină desfășurare în sectoarele unităților de grăniceri pază, unde existau elemente de dispozitiv și diferite formațiuni germane ale frontului operativ, alte obiective militare ale trupelor hitleriste, nave sub pavilion german ori maghiar în porturile românești de la Dunăre, precum și trupe germane, ungare sau bulgare dispuse pe teritoriile vecine în apropierea frontierelor cu România.³⁶⁾

Prima unitate a Armatei Române care a dezlănțuit atacul, în noaptea zilei de 23 august 1944 ora 23.30 împotriva trupelor hitleriste ce o încadrau și care a prefațat noua etapă a războiului ce urma pentru România, pentru Armata Sa și pentru acțiunile Trupelor de grăniceri ca răspuns la agresivitatea ce a cuprins trupele hitleriste în zilele următoare, a fost Detașamentul de Grăniceri comandat de colonelul Nistor Teodorescu, ce se găsea în apărare în raionul Fălticeni, Vama, Fărcașa. Acest brav comandant grănicer, care recepționase prin radio documentele menționate, nu putea lăsa nemților inițiativa aplicării lor, fiind sigur că aceștia nu ar fi fost de acord cu o despărțire nerăzbuțată, pe drumul lor ce se dovedise cu mult înainte sortit înfrângerii. Dar, acțiunile acestui Detașament vor mai fi reluate în continuare.

Pe întreaga frontieră a României din Podișul Transilvaniei, sud-vestul Crișanei, Banat, de pe Dunăre și din Dobrogea, grănicerii au trecut primii la acoperirea frontierei în sectoarele lor de responsabilitate, organizând dispozitive de apărare, inițial, singuri, pe principalele direcții amenințate de atacurile inamicului din exterior, executând paza, asigurând cercetarea, observarea și realizând legătura între pozițiile de apărare ale lor și ale unităților de alte arme, când acestea au venit la frontieră, începând din ziua de 24 August 1944.

În porturile dunărene și în apropierea acestora, grănicerii au trecut la paza navelor germane și ungare acostate la cheu și la malul românesc, la reținerea echipajelor acestora, precum și la dezarmarea și capturarea formațiunilor hitleriste apropiate – așa cum s-a petrecut la Giurgiu. Formațiunile hitleriste apropiate aveau posibilitatea să reacționeze pentru menținerea stăpânirii porturilor respective și navelor în vederea folosirii lor ulterioare în scopul aducerii peste Dunăre a trupelor germane ce existau în Bulgaria și întăririi cu acestea a celor din București și din estul Munteniei. De menționat că în portul Giurgiu, în noaptea de 23/24 August, un feribot german a și adus de la Rusciuk un tanc cu 12 militari care, împreună cu o coloană de 15 autocamioane încărcate cu trupe adunate în grabă din formațiunile apropiate de garnizoana respectivă, au început deplasarea către București, fiind oprite, dezarmate și capturate de forțele române trecute la apărare pe acest itinerar.³⁷⁾

În aceeași noapte, înainte de sosirea pe poziții a trupelor Armatei I destinate acoperirii, grănicerii au respins atacurile și incursiunile executate de inamic pe direcția Brașov, la Nehoiu și Prejmer, iar pe direcția Szeged – Timișoara la Sânnicolau Mare.

În zilele de 24-25 august, marile unități ale Armatei Române, sosite din adâncime, au trecut la acoperire, cu limita dinainte a dispozitivelor pe linia de frontieră sau pe malul stâng al Dunării, dezvoltând de front și în adâncime pozițiile de apărare în care se găseau grănicerii și măbind combativitatea acțiunilor acestora împotriva atacurilor inamicului care sporeau în înverșunare atât pe frontieră, cât și în interior. Acolo unde configurația terenului a impus stabilirea limitei dinainte a apărării noastre pe aliniamente mai în adâncime – așa cum a fost situația în Crișana și Banat –, s-au organizat poziții ale siguranței de luptă și fâșie de asigurare în care au luptat de la început subunitățile de grăniceri ce se găseau în serviciul de pază la declanșarea acestui act.

Pe timpul realizării dispozitivului de acoperire și în următoarele zile, încercările inamicului de a pătrunde cât mai adânc în sudul Transilvaniei, sudul Crișanei și în Banat, au devenit tot mai frecvente și mai înverșunate.

Pe direcția Sfântu Gheorghe – Brașov, după ce și-au constituit o grupare din rezervele situate în zona Covasna, trupele hitleristo-horthyiste au intensificat atacurile, urmărind să pună stăpânire pe trecătorile de la Predeal, Bratocea și din Carpații de Curbură. Forțele Corpului de Munte, între care și Batalionul 1 din Regimentul 10 Grăniceri, erau astfel atacate, dinspre nord, de unități germano-maghiare, iar din flancul drept și spate, de formațiunile germane ce se retrăgeau din Valea Prahovei și Poarta Focșanilor, fiind ulterior dezarmate sau nimicite în Depresiunea Bârsei. Brașovul a fost apărat, inamicul din nord fiind oprit după replierea pichetului Prejmer și izolării companiei Nehoiu, care a luptat în sectorul său împreună cu forțele locale până la 5 septembrie, menținând legătura cu batalionul numai prin patrulare.³⁹⁾

Comandantul Corpului Grănicerilor a citat prin ordin pe plutonierul Constantin Alexoia, comandantul plutonului Barcani din această bravă companie care, în ziua de 1 septembrie 1944, pe timpul când conducea o patrulă de 10

oameni, a respins atacul unui pluton de 35 hitleriști, dintre care a împușcat doi și a luat 10 prizonieri, iar la 5 septembrie a descoperit o formație germană care, pe timpul retragerii, împușcau femeile și copiii întâlniți. Atacând prin surprindere, subofițerul și cei 10 grăniceri subordonați, au izgonit formația respectivă, provocându-i pierderi 5 răniți, 2 morți și a capturat 8 prizonieri.⁴⁰⁾

Batalionul 2 Grăniceri pază Sighișoara, din Regimentul 10 Grăniceri, a luptat în primul eșalon al Centrului de Instrucție al Infanteriei, participând la interzicerea direcției Sighișoara – Făgăraș. În luptele duse în întregul său sector, Regimentul 10 Grăniceri a pierdut 46 de oameni, din care 5 soldați morți, 2 ofițeri, 1 subofițer și 19 soldați răniți, iar 19 dispăruți. De asemenea, a capturat în total 61 de prizonieri.

În fâșia Corpului 6 teritorial, Regimentul 7 Grăniceri a respins atacurile inamicului, apărându-se în centru, dreapta și în primul eșalon, cu Batalionul 6 Instrucție la nord de Luduș între Pogăceaia, Sărmășel, Miheșul de Câmpie; Batalionul 2 Grăniceri pază Turda cu Batalionul fix regional Cluj, între Pața, Vlaha și Crăiești; Batalionul 1 Grăniceri pază (fost Transnistria) în raionul Tăureni, Câmpia Turzii, Luduș; iar Batalionul 7 Instrucție a executat o cercetare adâncă de luptă pe direcția Ungheni – Sud Târgul Mureș, descoperind dispozitivul și valoarea inamicului în această zonă, apoi a trecut în apărare între Vânători și Ungheni asigurând legătura cu Batalionul 2 pază Sighișoara din Regimentul 10 Grăniceri.⁴¹⁾

În sudul Crișanei, după respingerea de către grăniceri în raioanele de pază a atacurilor ungurești dintre Ciurmeghiu și Nădlac, în ziua de 24 august, forțe din Divizia 1 blindată maghiară au reluat ofensiva pe direcții, urmărind să ajungă la Beiuș, Arad și Lipova, concomitent cu apărarea dârză a aerodromului Arad de către formațiunile hitleriste surprinse în jurul acestui obiectiv din seara zilei de 23 august. Dar subunitățile Batalioanelor de Grăniceri 1 Beiuș și 2 Arad, subordonate temporar Diviziei 1 Infanterie instrucție, au dus cu înverșunare acțiuni de apărare mobilă între frontieră și aliniamentul Tinca, Pâncota, Arad, unde inamicul a fost oprit și apoi respins peste frontieră până la 28 august. În același timp, Batalionul de Instrucție al regimentului 4 Grăniceri Arad a participat, împreună cu forțe din Divizia 1 Cavalerie instrucție, la apărarea orașului, au dezarmat și capturat formațiunile germane, ocupând aeroportul și au interzis prima ofensivă germano-maghiară, pe direcția Turnu – Arad – Lipova. În luptele de pe această direcție, s-au evidențiat în mod deosebit comandantul batalionului, locotenent-colonelul Ion Perhaiță, și comandantul plutonului de aruncătoare de 120 mm, locotenentul Popa Ionel, decorat atunci cu Coroana României cu spade și panglică de Virtute Militară. La 31 august, a contraatacat și plutonul de grăniceri Nădlac întărit cu un pluton de cavalerie, reocupându-și pichetele pierdute.⁴²⁾

La sud de Mureș, după ce grănicerii respinseseră, în noaptea de 23/24 august, atacurile ungarilor dintre Begova și Beba Veche, în ziua de 24 august, forțe germane de pe teritoriul Iugoslaviei au atacat compania și pichetul Jimbolia, cu scopul de a reocupa un depozit de materiale ce fusese capturat de grăniceri în noaptea trecută. Apoi, numeroase trupe blindate au trecut la ofensivă pe direcțiile Jimbolia-Timișoara și Banloc-Timișoara, fiind oprite de Batalionul 1 din

Regimentul 9 Grăniceri, împreună cu forțe din Divizia 1 Infanterie Instrucție și Divizia 9 Cavalerie, pe aliniamentul Sânnicolau, Cărpiniș, Deta. Pentru apărarea orașului Timișoara, Regimentul 9 Grăniceri a adus și Batalionul său de instrucție de la Orșova. Concomitent, Compania Banloc și-a regrupat pichetele, până la 28 august, participând, împreună cu forțe din Divizia 9 Cavalerie, la respingerea inamicului peste frontieră, contribuind la eliberarea localităților Deta și Banloc și reocupând dispozitivul de pază pe frontieră.⁴³⁾

Pe malul stâng al Dunării, la Baziaș, în zilele de 25-26 august, Compania de Grăniceri Pază Pojejena, subunitățile subordonate și forțe din Divizia 19 infanterie au respins încercările inamicului de a debarca în raionul respectiv, iar în ziua de 27 august, au nimicit forțele acestuia pătrunse în capul de pod creat la Moldova Nouă. Tot în acele zile, Batalionul 2 Grăniceri Pază Orșova, subunitățile de grăniceri regrupate din apropiere și forțe din Regimentul 94 Infanterie au dezarmat formațiunile germane existente în zona respectivă, au respins inamicul ce trecuse Dunărea din Iugoslavia pe această direcție, au luat 570 de prizonieri și au capturat o importantă cantitate de armament și tehnică militară.⁴⁴⁾

Concomitent cu ducerea acțiunilor de apărare pentru acoperirea frontierei, grănicerii subordonați Armatei 1-a, au fost obligați să repartizeze o parte din forțele lor puține și să conducă acțiunile de dezarmare ale formațiunilor hitleriste care existau în 20 localități din raioanele de pază, misiune care a cerut victime de ambele părți, paza prizonierilor, transportul și transferul lor în locurile de internare, evidența și păstrarea în siguranță a materialelor și tehnicii capturate până la predarea acestora depozitelor de profil.

Multiple acțiuni de luptă au desfășurat grănicerii în acea săptămână marcată cu sânge, foc și cu litere de aur în istorie spre neuitare, la toate frontierele României. Ele au avut un specific aparte la Dunăre, între Orșova și Călărași, unde respingerea forțării fluviului de către inamicul ce se grăbea să ajungă cât mai repede în București, s-a executat concomitent cu dezarmarea numeroaselor coloane care căutau să treacă grabnic în Bulgaria, cu paza navelor în porturi, cu lupta împotriva navelor germane și ungare militare sau civile care navigau zi și noapte în amonte urmărind părăsirea apelor românești, precum și cu capturarea unor formațiuni ce aparțineau dispozitivului zonei strategice a Grupurilor de Armate Ucraina de Sud și Balcani. În acest scop, toți grănicerii dintre Cerna și Olt, au fost subordonați operativ Corpului 1 Teritorial cu punctul de comandă la Craiova.

Subunitățile companiei de grăniceri Turnu-Severin au asigurat plantarea, în ziua de 24 august, a unui baraj de mine în dreptul localității Bistrița, pentru închiderea navigației în amonte pe fluviu, iar în ziua de 26 august, pichetele Bistrița și Hinova au dezarmat bateriile a.a. germane amplasate în raioanele lor.⁴⁵⁾

La Calafat, comandantul Batalionului 1 Grăniceri, maiorul Romeo Motaș, pe baza ordinelor eșaloanelor superioare și a înțelegerilor prealabile cu grănicerii vecini, a ținut permanent legătura cu aceștia și, în folosul unităților române ce se apărau pe malul stâng al fluviului și în folosul Marelui Stat Major, a procurat date privind situația inamicului la sud de Dunăre,⁴⁶⁾ iar subunitățile de grăniceri de la Bechet și Calafat, împreună cu celelalte forțe din garnizoanele respective, au

deschis foc asupra convoaielor de nave inamice ajunse cu greu din aval în dreptul lor, dar au suferit bombardamentele acestora cu tunurile de bord. Când convoiul respectiv a ajuns în apropiere de Cetate, nemții și-au dat seama că navigația devine mai grea și e posibilă capturarea lor de sovietici ale căror elemente înaintate ajunseseră la Turnu Severin. Pentru a preveni această situație, în ziua de 1 septembrie 1944, toate navele din convoaiele germane au fost sabordate, iar personalul și o parte din materiale au fost debarcate pe malul iugoslav, în portul Prahovo, unde era și o stație de cale ferată terminus. Convoiul era format din 140 de nave de diferite tipuri pe care erau îmbarcați 3.600 de militari răniți, 1.400 apți de luptă, 300 femei și copii. La Prahovo, se mai găseau încă 40 – 50 nave sosite din aval în zilele anterioare. Multe din ele au fost surprinse de sovietici și capturate înainte de înecare.⁴⁷⁾

Aceasta a fost tragedia sfârșitului flotei fluviale germane din România care, timp de o săptămână, a navigat în amonte de la Sulina sub focul grănicerilor și al altor arme trecute la apărare pe malul stâng al Dunării, depășind zonele periculoase de la Cernavodă, Oltenița, Giurgiu și Corabia, sporind pe parcurs, prin alăturarea unor nave în diferite puncte, și, uneori, suferind pierderi provocate de luptă sau de avarii.

Localitățile dintre Cetate și Baziaș, care așteptau cu groază retragerea flotei germane, au scăpat de frica bombardamentelor de artilerie, distrugerilor și pierderilor umane, ce le transformase viața într-un coșmar, pe zi ce trecea, tot mai greu de suportat.

Centrul de Instrucție al Grănicerilor, situat la Corabia, cu un efectiv de peste 700 de oameni, comandat de locotenent-colonelul Petre Petrovici, a luat în subordine batalioanele de instrucție ale Regimentelor 5 și 8 Grăniceri, ce fuseseră evacuate în garnizoana respectivă și în garnizoana Turnu Măgurele, precum și navele grănicerești evacuate în cele două porturi apropiate. S-a constituit în „Detașamentul Corabia” și, începând cu 24 august, a interzis navigația în amonte a unor nave germane și ungurești izolate sau în grupuri mici, capturând 20 de șlepuri cu materiale și carburanți. A respins încercările de trecere a inamicului în România pe această direcție și a dezarmat mai multe coloane care veneau dinspre București, Slatina și Craiova, să treacă Dunărea în Bulgaria prin porturile respective.⁴⁸⁾

În această zonă din sudul Olteniei, începând din noaptea de 23/24 august, grănicerii au dezarmat formațiuni hitleriste în 9 puncte.

Între Olt și Călărași, toate forțele de la Dunăre au fost subordonate Corpului 2 Teritorial, care avea punctul de comandă la Buda (Urziceni).

La Giurgiu și Zimnicea, între 24 și 31 august, Batalionul 2 din Regimentul 1 Grăniceri, companiile și pichetele acestuia s-au constituit împreună cu forțe din Regimentul 5 Dorobanți, în detașamente, întărite cu artilerie și au apărat porturile, au respins încercările inamicului de a trece fluviul din Bulgaria și au capturat 25 de șlepuri cu materiale.⁴⁹⁾

După plecarea la București a Batalionului de instrucție al Regimentului 1 Grăniceri, Batalionul de instrucție al regimentului 3 dislocat la Oltenița, Chirnogi și Ulmeni, cu un efectiv de peste 1.100 de militari instruiți, împreună cu Compania de

Grăniceri pază și cu Divizionul 52 Artilerie grea moto, a constituit „Detașamentul Oltenița”. Între 24-31 august, acesta a blocat comunicațiile din interior, a păzit podul peste Argeș de la Budești, a dezarmat două companii germane din oraș și din pădurea Negoiești, unde a pus stăpânire pe un centru de legături radio și pe un depozit de materiale, iar în ziua de 31 august a dezarmat o coloană care venea dinspre nord să treacă în Bulgaria, capturând 500 de prizonieri, 28 de autocamioane, 15 autoturisme și 5 autoșenilate.

La Chiselet, pichetul de grăniceri a fost încercuit, dar a fost despresurat de șeful postului de jandarmi cu premilitarii din comună, luând 66 de prizonieri și o mare cantitate de armament și tehnică de transmisiuni. Numai în ziua de 24 august 1944, la Oltenița, Chiselet și Călărași, au fost luați 104 prizonieri.⁵⁰⁾ Concomitent cu aceste complicate și variate acțiuni, grănicerii din acest important sector au participat și la dezarmarea formațiunilor germane ce existau în 7 localități, din care cele din București au solicitat mari eforturi și jertfe.

În scopul realizării unui raport de forțe favorabil nimicirii numeroaselor obiective situate în capitală și în împrejurimi, Corpul Grănicerilor a pus la dispoziția Comandamentului Militar al Capitalei, de care depindea succesul operației din toată România, un Batalion de garnizoană și Batalionul de Instrucție al Regimentului 1 Grăniceri dislocat la Oltenița, sub comanda maiorului Mihai Vântu. Acestea au luptat 3 zile în zonele Apărătorii Patriei, Pipera, Tunari, Chitila, unde au pierdut pe sublocotenentul Emil Georgescu, cu încă 20 militari în termen morți și 40 răniți.⁵¹⁾

Și în Dobrogea, grănicerii au participat la dezarmarea și capturarea efectivelor germane din 8 localități, cele mai sângeroase fiind Cernavodă și Constanța. În nord, Batalionul 1 Grăniceri pază Tulcea, din regimentul 5 Grăniceri Brăila, a fost subordonat Comandantului Forțelor Fluviale și, împreună cu acesta, a capturat unele nave inamice pe Dunăre între Galați și Sulina, în Deltă și a participat la dezarmarea formațiunilor germane din Tulcea.

În centrul Dobrogei, Regimentul 2 Grăniceri, cu Batalionul de Instrucție și Batalionul 2 Grăniceri pază Constanța, au fost subordonate Diviziei 9 Infanterie și au dus lupte pentru paza și apărarea podului de peste Dunăre, porturilor, pentru capturarea sau nimicirea navelor germane pe Dunărea interioară și pentru dezarmarea formațiunilor hitleriste din cele două orașe. În acest scop, la Cernavodă s-a constituit un detașament din toate forțele ce existau în garnizoana respectivă, sub comanda maiorului Emil Marinescu din Regimentul 2 Grăniceri. La frontiera româno-bulgară, a acționat Batalionul 1 Grăniceri Băneasa în cooperare cu forțe din Divizia 9 Infanterie Instrucție.⁵²⁾

La 25 august, o unitate de artilerie antiaeriană germană a încercat să treacă în Bulgaria pe la Negru Vodă, dar comandantul Companiei de Grăniceri și-a concentrat forțele principale ale pichetelor blocând comunicația, a dezarmat-o, a luat 200 de prizonieri și a capturat 20 de autovehicule cu muniție, materiale de război și tunuri. În noaptea de 26/27 august, două autocamioane germane cu 19 militari au încercat să treacă în Bulgaria pe la Dumbrăveni. Nesupunându-se la somații, s-a deschis foc și 2 au fost răniți, iar restul, în majoritate ofițeri, au fost

făcuți prizonieri. Grănicerii din Compania Ostrov au deschis foc cu aruncătoarele de mine asupra navelor germane care nu s-au supus la somație în apele românești și au mărit viteza pentru a scăpa cât mai repede, intrând în apele bulgare.⁵³⁾

5. Ultimele acțiuni. Sub o nouă ocupație.

După regrouparea unor forțe în partea de nord vremelnic ocupată a Transilvaniei, pe teritoriul Ungariei și Iugoslaviei, trupele horthyiste și hitleriste, au reluat ofensiva împotriva forțelor românești ce apărau ferm frontiera de nord-vest a României între Zagon, Ciurmechiu (sud Salonta) Beba Veche, Baziaș și Moldova Nouă, în special pe direcțiile: Cluj-Alba Iulia, Luduș-Blaj și Sighișoara-Târnăveni, la 5 septembrie 1944; Biserica Albă-Anina, pe direcțiile Baziaș-Berzeasca și Cacova-Oravița, la 10 septembrie, urmărind să cucerească Munții Banatului; la 13 septembrie, pe direcțiile Ciurmechiu-Tinca, Vârșand-Ineu și Turnu-Arad, urmărind să pună stăpânire pe Munții Apuseni și pe intrarea în Defileul Mureșului, la Lipova; precum și pe direcțiile, la fel de importante, Kikinda-Jimbolia-Timișoara și, Vârșet-Deta-Timișoara, cu scopul de a cuceri Câmpia Banatului, centrele industriale și politico-administrative Lugoj, Caransebeș și intrările în Poarta de Fier a Transilvaniei și Poarta Orientală.

Pe această frontieră se apărau, în primul, eșalon grănicerii după cum urmează:⁵⁴⁾

Regimentul 10 Grăniceri Pază Brașov, cu forțele în subordinea Corpului de Munte și Centrului de Instrucție al Infanteriei. Avea pe frontieră două batalioane, un divizion de artilerie grănicerească și 51 de pichete. Cu aceste forțe, s-a apărât eroic pe direcțiile Sfântu Gheorghe-Brașov și Sighișoara-Făgăraș. Când s-a trecut la ofensivă pentru eliberarea Transilvaniei, Regimentul 10 Grăniceri a atacat cu obiectiv limitat și a rămas apoi în apărare pe linia de demarcație în fâșia sa, până la reorganizarea Trupelor de Grăniceri de pe întreaga frontieră a României.;

Regimentul 7 Grăniceri Pază Alba Iulia, cu forțele în subordinea Centrului 6 Teritorial, avea în dispozitiv 4 batalioane de pază, un divizion de artilerie și 21 de pichete care, reluând efortul de luptă împreună cu forțele rămase pe poziție din perioada operației de acoperire a frontierei, au apărât cu fermitate direcțiile Târgu Mureș-Aiud și Cluj-Turda. Batalionul de instrucție al acestui regiment s-a apărât cu îndârjire împotriva unor forțe superioare numeric și întărite cu tancuri în raionul Urmeniș, Miheșul de Câmpie, Sărmășel, dar, în ziua de 5 septembrie 1944, a fost dispersat în două grupări și încercuit de puternice forțe germano-maghiare care au fost oprite pe malul drept al Râului Mureș și, în continuare, către Vest, pe râul Arieș. Forțele principale ale Batalionului 7 Instrucție au ieșit din încercuire și, timp de două zile și două nopți, au fost călăuzite de cetățeanul Ion Deac din Comuna Tăureni pe poteci ascunse până la Hădăreni unde au trecut Mureșul înot și au ajuns la trupele proprii. Cetățeanul Ion Deac a fost citat prin ordin pe națiune. Cealaltă grupare de 120 de grăniceri s-a deplasat timp de 21 de zile, sub comanda sergentului major Dumitru Nenciu, în spatele frontului inamic și, după mai multe

confruntări cu diverse formațiuni maghiare, au reușit să rupă frontul acestora, atacând din spate, au trecut Mureșul înot prin apropierea comunei Luna și reușit să ajungă la trupele proprii.⁵⁵⁾

După trecerea la ofensivă pentru eliberarea Transilvaniei de nord de către Armata 4-a și trupele sovietice cărora li se asigurase capul de pod de la nord de Carpații Meridionali pentru desfășurare, Regimentul 7 Grăniceri a rămas în apărare în sectorul său de pe linia de demarcație.

Regimentul 4 Grăniceri Pază Deva, cu forțele în subordinea Cercului 7 Teritorial care subordona toate unitățile militare din sudul Crișanei și Banat, avea în dispozitiv pe frontieră două batalioane de pază, unul de instrucție și 38 de pichete. Cu toate aceste forțe, a participat la temporizarea ofensivei inamicului reluată de mai multe ori pe direcțiile văilor celor două Crișuri, Turnu-Arad, Jimbolia-Timișoara, desfășurând acțiuni crâncene de luptă la Vârșad, Turnu, Nădlac și Arad, ducând apoi acțiuni ofensive pentru eliberarea teritoriului și restabilind dispozitivul de pază pe frontiera de vest, între Salonta și Nădlac, până la 26 septembrie 1944, în subordinea Diviziilor 3 Munte, 1 Cavalerie și 1 Infanterie Instrucție.

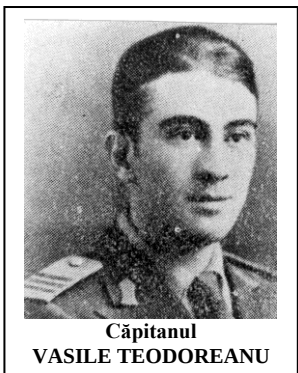
Regimentul 9 Grăniceri Pază Orșova avea pe frontieră două batalioane de pază, unul de instrucție și 66 de pichete. A participat Cu toate efectivele sale la respingerea numeroaselor atacuri repetate ale forțelor hitleriste pe direcțiile Sănnicolau-Timișoara, Jimbolia-Timișoara, Vârșet-Timișoara, Biserica Albă-Reșița, Baziaș-Moldova Nouă și Orșova-Caransebeș. În subordinea Diviziilor 1 Infanterie Instrucție, 19 Infanterie, întărite cu artilerie și pionieri, până la 18 septembrie 1944 și apoi a Armatei 1-a, grănicerii Regimentului 9 și-au adus o contribuție importantă la capturarea, nimicirea sau izgonirea forțelor inamice din Banat, angajând cele mai sângeroase lupte la Sănnicolau, Jimbolia, Banloc, Deta, Timișoara, Cacova, Anina, Baziaș, Moldova Nouă și au restabilit dispozitivul de pază pe frontiera de sud-vest a României, între Cenad, Beba Veche, Baziaș și Orșova. De menționat că, la interzicerea pătrunderii inamicului pe direcția Cluj-Turda, în sudul Crișanei și în Munții Apuseni, au contribuit și Batalioanele Fixe Regionale Someș, Criș, Bihor, Codru, Cluj și Arieș, care erau în subordinea grănicerilor și pregătite de ofițeri grăniceri începând din anul 1943, atât în Apuseni, cât și în Carpații Răsăriteni.⁵⁶⁾

Emoționante fapte de glorie și eroism au înfăptuit și regimentele 3, 6 și 8 Grăniceri surprinse în nordul Moldovei de ofensiva trupelor sovietice declanșată la 20 August 1944, care a grăbit actul de la 23 August urmat de acțiunile marilor unități și unităților de grăniceri în cadrul Armatei Române, descrise până în prezent.

În seara zilei de 23 August 1944, Marele Stat Majora ordonat unităților române din Moldova să se retragă la sud de linia fortificată Focșani, Nămolosa, Galați, dar majoritatea dintre ele, fiind în contact cu inamicul, nu au reușit. Au fost surprinse de sovietici, dezarmate fără a opune rezistență, deoarece primiseră ordin să aibă încredere în trupele sovietice ai căror comandanți, prefăcându-se că nu știu

ce s-a petrecut la București (unii, poate, chiar nu știau!), le-au trecut la est de Prut în regim de prizonierat.

Regimentul 3 Grăniceri cu batalionul 1 din Regimentul 6 Grăniceri, care, așa cum am arătat, se găsea în apărare în sectorul Fălticeni, Vama, Fărcașa, în seara zilei de 23 August, după ce a recepționat, pe postul național de radio, documentele care consfințeau, pentru țara noastră, un nou statut intern și internațional, din ordinul comandantului său – colonelul Nistor Teodorescu – a trecut prin surprindere la dezarmarea subunităților Diviziei 3 Munte germană ce se găseau în apărare între subunitățile românești. Până în dimineața de 24 august, a dezarmat și făcuți prizonieri 30 de subofițeri nemți, 243 trupă și a capturat 9 tunuri, 10 mitraliere, 125 de cai, muniție și alte materiale.⁵⁷⁾ După ce a luat legătura cu comandanții sovietici din fața dispozitivului său, aceștia l-au încadrat în Corpul 50 Armată al cărui comandant era generalul Merculov și i-au dat misiunea ca, în noaptea de 25/26 august, să treacă la ofensivă împotriva trupelor germane, pentru a deschide comunicațiile către Pasul Prislop pentru trupele sovietice. Misiunea aceasta a durat până la sfârșitul lunii septembrie când, Regimentul 3 Grăniceri și-a regrupat forțele rămase în Depresiunea Dornei, de unde s-a deplasat în garnizoana Suceava unde a început, pentru unitate și comandantul ei, o perioadă plină de umilințe, după ce, pe timpul acțiunilor, a scos din luptă 1800 de ofițeri, subofițeri și soldați germani, dar a pierdut 1.087 de oameni din efectivul său, între care 287 morți.

Căpitanul
VASILE TEODOREANU

Între aceștia, era și căpitanul Vasile Teodoreanu, ucis bestial de noul inamic în comuna Poiana Mărului, la 26 august 1944. Pe timpul misiunii sub comandă sovietică, Regimentul 3 Grăniceri nu a primit sprijin cu foc de artilerie, iar hrana a fost insuficientă și de proastă calitate, fapt pentru care colonelul Nistor Teodorescu a protestat repetat, dar în zadar.⁵⁸⁾

Regimentul 6 Grăniceri Pază a întărit Regimentul 1 Grăniceri cu Batalionul 1, Regimentul 8 Grăniceri cu batalionul 2, Regimentul 7 Grăniceri cu Batalionul de instrucție și a

rămas, în final, cu Batalionul 3, în dispozitiv de pază pe frontieră, între Grozești și Vârlam, interzicând trecerea dintre Moldova și Transilvania prin Pasul Oituz și Munții Vrancei. O parte dintre succesele și pierderile Regimentelor 3 și 8 Grăniceri revin astfel și acestui Regiment.

*Regimentul 8 Grăniceri Pază*⁵⁹⁾ s-a aflat și el în miezul evenimentelor. Ofensiva Armatei Sovietice din 20 august 1944 a obligat acest Regiment cu pierderi minime, comandat de colonelul Dumitru Iliescu, să părăsească poziția de apărare de la Mănăstirea Neamțului, Dealul Căprăria, Băile Băltățești și

Obeliscul de la Mălini.
Omagiu eroilor
Regimentelor 3 și 6
Grăniceri

să se deplaseze către sud, împreună cu Regimentul 17 Infanterie, care avea pierderi mari, comandat de colonelul Panteliomon Ivan, și cu alte numeroase efective din diferite unități române scăpate din încercuirea trupelor sovietice.

După un marș istovitor, executat în teren accidentat, zi și noapte, evitând întâlnirea cu trupele sovietice și germane, ambele regimente au ajuns în raionul Comănești, Moinești, Asău, unde au fost depășite de unități ale Armatei a 7-a de gardă sovietice comandată de generalul Șumilov. Întrucât nu mai existau posibilități de continuare a marșului către sud, pentru a evita situația de prizonierat, cei doi comandanți de regimente s-au prezentat la generalul Șumilov de la care au primit cu greu aprobarea ca cele două unități române, cu efectivele adunate pe timpul marșului, să formeze Divizia 103 Munte și la propunerea lor, să fie comandată de

generalul Ilie Crețulescu, ce trebuia adus dintr-un lagăr de prizonieri de la Bacău, apoi, această divizie să lupte, în compunerea Armatei a 7-a de gardă sovietice, pentru eliberarea Transilvaniei de nord de sub ocupația trupelor germano-maghiare. Dar sovieticii nu aveau nevoie de prea multe trupe române în Transilvania care să le contracareze calitatea de singuri eliberatori ai acestui teritoriu pe care ei doreau să-l folosească pentru un șantaj ulterior în relațiile cu guvernul de la București, în schimbul instaurării comunismului de tip sovietic în România. Prioritatea pentru ei, la acea dată, era găsirea celei mai bune soluții pentru traversarea cu cât mai puține pierderi a Carpaților Orientali către vest, pe acea direcție, și soluția s-a găsit. Divizia 103 Munte română va deschide Valea Troțușului până în depresiunea Ciucului și va traversa următorul lanț muntos către Sovata, Odorhei, precum și pe direcția Ghimeș-Ditrău, pentru a cuceri un cap de pod peste Mureș între Reghin și Târgu Mureș, unde va ceda trupelor sovietice aliniamentul atins, pentru ca acestea să continue ofensiva către vest. Dar, mai întâi, românii au fost verificați cum acționează, în care scop, Regimentul 17 Infanterie a primit ordin să încercuiască la bază masivul Berzunți, iar Regimentul 8 Grăniceri, care luase în subordine și Batalionul 2 din Regimentul 6 Grăniceri, să traverseze în lanț acest masiv pentru a reține grupurile de militari germani scăpați din încercuirea de la Iași-Chișinău și erau ascunși în acest masiv, în drumul lor către trupele proprii retrase în Transilvania. Se repeta, deci, și în acest caz, situația Regimentului 3 Grăniceri la care ne-am referit mai înainte, când românii au fost folosiți numai pe direcțiile cele mai grele, pentru a asigura succesul trupelor sovietice, așa cum s-a petrecut și în continuare în operațiile din Ungaria și Cehoslovacia.

Pe timpul îndeplinirii acestei misiuni apreciată pozitiv, Regimentul 8 Grăniceri a pierdut 21 de militari și a capturat 700 de prizonieri, fapt pentru care a fost numit să atace în primul eșalon al Armatei a 7-a de Gardă Sovietice, în scopul deschiderii Văii Troțușului, asigurării introducerii în luptă a Regimentului 17

Infanterie la Ghimeș către Ditrău și continuării ofensivei de-a lungul comunicației Ghimeș, Miercurea Ciuc, Odorhei, Sovata, Chiherul de Jos, ducând lupte dure în 6 localități de pe acest itinerar. Ajuns în localitatea finală, a primit o altă misiune pe baza căreia s-a desfășurat pe aliniamentul nord-vest Sovata-Eremitu și, întărit cu alte forțe și mijloace din Divizia 103 Munte, a trecut la ofensivă pe direcția Chiherul de Jos, Chiherul de Sus. În 11 zile, după ce a nimicit rezistențele germano-maghiare organizate pe numeroase înălțimi, liziere de păduri, dar mai ales pe cele două localități de pe direcția principală și pe localitatea Nădașa din apropierea liniei de despărțire din dreapta fâșiei de ofensivă, pe care a cucerit-o prin manevre de învăluire în cooperare cu regimentul 17 Infanterie; după respingerea a două contraatacuri, după mai multe opriri și reluări ale atacurilor, a creat un cap de pod pe malul drept al Mureșului, la sud de Reghin, pe front de capacitate, pe care l-a menținut eroic până la sosirea trupelor sovietice.

În acțiunile de luptă purtate în folosul trupelor sovietice, Regimentul 8 Grăniceri a pierdut 357 de militari, între care 6 ofițeri, 9 subofițeri și 342 trupă, și a capturat 344 de prizonieri, între care 9 ofițeri, 335 subofițeri și trupă, precum și o importantă cantitate de armament, tehnică și materiale de război.

La 28 septembrie 1944, acest regiment și Batalionul 2 din Regimentul 6 Grăniceri s-au regrupat în localitatea Remeștea (20 km, nord-est Sovata), de unde s-au deplasat la Brașov, respectiv, la Bacău, intrând în subordinea Corpului Grănicerilor.

În concluzie: Încheierea ultimelor acțiuni de luptă ale Regimentelor 3, 6 și 8 Grăniceri, după 23 August 1944, în subordinea trupelor sovietice, cărora, cele 3 unități românești le-au deschis, prin lupte grele și cu pierderi mari, calea pentru trecerea Carpaților Răsăriteni din Moldova în Transilvania, a avut loc la 28-29 septembrie 1944.

Aceasta a corespuns cu realizarea prin luptă a dispozitivului de pază pe frontiera de sud-vest a României, între Salonta și Orșova, de către Regimentele 4 și 9 din Brigada 2 Grăniceri, după participarea acestora la eliberarea teritoriului românesc din sudul Crișanei și Banat, în subordinea sau în cooperare cu unitățile și marile unități ale Armatei 1.⁶⁰⁾

Celelalte mari unități de grăniceri și-au încheiat îndeplinirea misiunilor în timp, astfel:

- Regimentele 10 Grăniceri Brașov și Regimentul Grăniceri Baia Mare, pe linia de demarcație vremelnică cu ungurii în Transilvania, la 5 septembrie 1944;

- Regimentele 1, 2 și 5 Grăniceri, Centrul de Instrucție al Grănicerilor Corabia și Grupul Navelor Grănicerești Brăila (evacuat la Turnu Măgurele), până la 28 august 1944, când au fost dezarmate ultimele formațiuni hitleriste dintre Orșova și Călărași, din București, din Dobrogea și au capturate toate navele de transport germane și ungurești de pe Dunăre, iar grănicerii dintre Calafat și Gruia, până la 1 septembrie 1944, când a fost sabotată flota militară fluvială germană în dreptul portului Prahova de pe malul iugoslav.

O parte din efectivele Regimentelor 1, 2 și 5 Grăniceri, Centrul de Instrucție al Grănicerilor și Divizionul de artilerie antitanc organizat de Regimentul 1

Artilerie Grănicerească, au fost date întărire marilor unități ale Armatei și au dus eroice acțiuni de luptă pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei până în inima Boemiei⁶¹⁾ Participarea grănicerilor la cel de-al doilea război mondial s-a încheiat cu dureroase pierderi umane și materiale, din efectivele și patrimoniu propriu, precum și cu daune și insatisfacții morale, motivate de faptul că nu s-au putut realiza scopurile ce și le-a propus poporul nostru la intrarea în război, din cauza marilor puteri, a unor state vecine și a clasei politice din timpul acestei conflagrații.

Dacă luăm în calcul pierderile teritoriale, distrugerile înregistrate de marile orașe, centrele industriale și sistemul de comunicații în care cuprindem căile feroviare, cele rutiere, împreună cu parcurile de locomotive, vagoane, mijloace de transport auto, lucrările de artă și pierderile de populație civilă – toate din cauza bombardamentelor inamicului –, precum și datoriile de război exagerate impuse de U.R.S.S., rezultă marele dezastru suferit de România, care a influențat și încă influențează negativ moralul poporului român, al nostru, al tuturor.

În afară de cele menționate, sfârșitul celui de al doilea război mondial, prin trădările și vânzările aranjate de jocurile politice oculte ale intereselor marilor puteri, ne-a adus comunismul de tip stalinist, care era să ne distrugă ființa națională prin negarea culturii și istoriei noastre, prin nimicirea brutală a numeroșilor oameni de știință, de cultură, a unor oameni politici și a unor personalități cu merite deosebite în evoluția poporului român și statului său în secolul al XX-lea. Nu am văzut, până în prezent, un calcul estimativ al pierderilor înregistrate de România prin rămânerea în urmă față de progresul general al țărilor occidentale care, la ieșirea din războiul menționat, aveau aceleași pierderi ca și românii, făcuseră mai mult și erau singurele vinovate pentru declanșarea războiului pustiitor și pentru adâncirea dezastrului lui, iar astăzi istoria se repetă. Jertfa de sânge a grănicerilor pe frontierele românești și pe câmpurile de luptă ale acestuia, s-au ridicat la 14.675 de militari, astfel:

TRUPELE DE GRĂNICERI						Pierderi produse inamic.
PERIOADE	PE FRONTIERE	OFIȚERI	SUBOF.	TRUPA	TOTAL	
În perioada premergătoare intrării României în război 01.01.1939 – 22.06.1941	Cu U.R.S.S.	1	-	12	13	58
	Cu Ungaria	2	-	54	56	301
	Cu Bulgaria	-	-	-	-	32
	Pe timpul rebeliunii legionare (ian.1941)	-	-	18	18	26
	TOTAL	3	-	84	87	417
(Divizia 1 Grăniceri) În Campania din Est		328	69	9667	10064	Aprox.* 23.000
În Campania din Vest (23 August 1944 – 29 septembrie 1944)		65	94	4365	4524	7016
TOTAL		396	163	14116	14675	30433

* Numărul de 23.000 de oameni este aproximativ. O parte din prizonieri au fost capturați în cooperare cu diviziile de la flancuri.

Pentru actele de vitejie pe întreaga durată a celui de al doilea Război Mondial, Corpul Grănicerilor a avut 26 de generali și ofițeri distinși cu Ordinul „Mihai Viteazul clasa a III-a”⁶²⁾, dintre care numai unul în prima lună a Campaniei din Vest, deoarece acordarea acestei distincții era supravegheată de Comandamentul sovietic. Faptul că la frontiera de pe Nistru sovieticii s-au confruntat cu grănicerii români, atât în perioada interbelică, cât și în anii 1940 și 1944, această armă, ca și cea a vânătorilor de munte, le-a fost permanent în dizgrație, îndreptându-și asupra ei cele mai josnice acțiuni.

Conducerea politică și militară a țării noastre a decorat cu „Steaua României” 48 de generali și ofițeri grăniceri, cu „Coroana României” 172; cu „Crucea Serviciului Credincios” 131 de subofițeri; iar cu medaliile „Bărbăție și Credință” și „Virtutea Militară”, peste 1200 de ofițeri, subofițeri și 8.900 de militari în termen. Divizia 1 Grăniceri (operativă) a fost citată prin Ordin de zi pe Armată de mareșalul Antonescu, pe Armata 4-a, de comandantul acesteia, generalul Nicolae Ciupercă, pentru luptele de la Odessa. În campania din Vest, comandantul Armatei a 4-a, generalul Nicolae Dăscălescu, comandantul Armatei 1, generalul Nicolae Macici, miniștrii de Război, Mihail Racoviță și Ion Negulescu, comandantul Corpului 50 Armată sovietic, generalul Merculov, comandantul Diviziei 3 Munte, generalul Leonard Mociulski, comandantul Diviziei 1 Cavalerie Instrucție, generalul Alexandru Pleșoianu și comandantul Corpului Grănicerilor, generalul Mihai Stănescu, prin 15 Ordine de zi, au citat Regimentele 3, 4, 6, 7, 8 și 9 Grăniceri, un general, 10 ofițeri, 3 subofițeri, 10 militari în termen, două batalioane fixe regionale și doi civili, pentru acte de vitejie pe timpul acțiunilor de luptă din Transilvania, Crișana și Banat. Prin Ordinul de zi nr. 12 din 30 septembrie 1944, Ministrul de Război al României, generalul Mihail Racoviță, a citat pe Armată comandantul Corpului și Trupele de Grăniceri, pentru conducerea fermă și dârzenia de care au dat dovadă în luptele din perioada 23 August – 30 septembrie 1944.⁶³⁾

În timp ce grănicerii din Carpații Răsăriteni, sudul Podișului Transilvaniei, Crișana și Banat erau angajați în luptă pentru respingerea ultimelor atacuri germano-maghiare, eliberarea teritoriului românesc din zonele respective și pentru crearea condițiilor de trecere la ofensivă hotărâtoare de către forțele sovietice și cele române, trupele sovietice care înaintau fără nici o rezistență în Dobrogea, Muntenia și Oltenia, trecuseră la umilirea grănicerilor găsiți pe frontiera fluvială și cea maritimă din sud-estul României.

Unitățile sovietice din primul eșalon al Frontului 3 Ucrainean, care se deplasau către Bulgaria, când au ajuns la Constanța, au ocupat intrările în port și au pus în vedere grănicerilor români să părăsească obiectivul ce-l apărau, evacuându-le forțat la Techirghiol. În portul respectiv au instalat pază sovietică și nu se poate ști ce mărfuri au fost jefuite și vândute, după bunul plac. De asemenea, au evacuat pichetul Mamaia și i-au ocupat cazarma.⁶⁴⁾

Ajunși la frontiera româno-bulgară, au interzis grănicerilor români să mai execute serviciul de pază și le-au pus în vedere să rămână pe loc, să nu încerce să reocupe Cadrilaterul Dobrogean.

La Brăila, au ocupat cazarma Regimentului 5 Grăniceri și au dat ilegal dispozițiuni ca această unitate să fie desființată. La 4 septembrie 1944, au dezarmat pichetul Ghindărești, i-au luat averea, iar de la soldați au luat obiectele personale și ceasurile. La Giurgiu, au scos grănicerii din paza obiectivelor, au ocupat portul și depozitele de materiale și cele petroliere, avertizându-l pe comandantul de batalion să nu aibă pretenție la ele, deoarece, fiind captură de război, aparțin Armatei Sovietice.⁶⁵⁾

Din rapoartele ierarhice, de la pichete până la Comandantul Corpului Grănicerilor, rezultă că, după trecerea primelor unități sovietice în Bulgaria, Iugoslavia și Ungaria, ofițerii și chiar soldații nu se supuneau controlului grănicerilor români și treceau ilegal peste graniță în ambele sensuri persoane civile necunoscute de grănicerii români.

Pe timpul deplasării pe teritoriul nostru către vest, de-a lungul Dunării, sovieticii au capturat, de la marinarii grăniceri, 12 șalupe de pază și două nave auxiliare, afectând grav capacitatea de serviciu a Grupului Nave Grănicerești Brăila⁶⁶⁾ La Comandamentul Corpului Grănicerilor și la Ministerul de Război, reprezentanții Comandamentului trupelor sovietice de ocupație au pus în vedere că românii nu au voie să realizeze dispozitivul de pază la frontierele cu U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia și Ungaria fără aprobarea Comisiei Aliate de Control și să studieze mai multe variante de reducere a efectivelor și de reorganizare a sistemului de pază, probleme ce exprimau grave forme de umilință și imixtiune în problemele grănicerilor români. Ele vor căpăta forme noi de manifestare în relațiile sovieto-române din perioada următoare.

*

*

*

După ce am văzut că Trupele de Grăniceri au fost permanent trupe de elită, de la înființare până în anul 1945, fapt prevăzut în mai multe legi, acte normative și în numeroase ordine de zi, precum și nenumăratele fapte de vitejie și eroism în ambele războaie mondiale la care au participat cu întregul efectiv, se pune întrebarea: ***Aceste jertfe de sânge, au avut urmări benefice pentru poporul nostru și pentru ele însele?*** Pentru jertfele aduse în primul război mondial, răspunsul nu poate fi decât afirmativ. Grănicerii și-au adus o contribuție importantă la crearea și desăvârșirea României Mari, la realizarea dispozitivului de pază pe frontierele acesteia în condiții deosebit de grele și la apărarea cu sânge a noilor granițe românești, aproape pe întreaga durată a perioadei dintre cele două războaie mondiale.

Pentru jertfele din al doilea război mondial, răspunsul este negativ.

Atât la început, cât și în finalul acestui război, marile puteri, care, ca și astăzi, au jucat rol dublu, au reîmpărțit sferele de influență în Europa Centrală și de

Est; au încălcat tratatele semnate de ele la Paris în anii 1919 – 1920 și ulterior, alte înțelegeri; au desființat alianțele ce existau atunci între unele state din această zonă geografică, pentru a le izola și obliga să intre în jocul lor.

România a fost una dintre țările cele mai greu încercate în timpul acestui război, marile puteri transformându-i existența într-un lanț de umilințe care nu s-au terminat nici astăzi. În 1938, când conducerea română căuta apropierea de Anglia și Franța, acestea au abandonat-o, dând prioritate intereselor Germaniei în Balcani. Cu un an mai târziu, Germania și Ungaria au desființat alianța dintre România și Cehoslovacia, țara noastră intrând într-o perioadă grea de apărare pe cont propriu a frontierei cu ungurii, folosind efortul și jertfele grănicerilor, în timp ce U.R.S.S. pregătea ruperea din trupul României a Basarabiei și Bucovinei încheind, la 23 august 1939, Pactul Pibbentrop-Molotov cu Germania. Dinspre sud, Bulgaria urmărea amputarea Cadrilaterului. Astfel, România, văzându-se amenințată din 3 direcții concomitent, a folosit grănicerii pentru evitarea surprinderii, a primit garanții politice din partea Angliei și Franței la 13 aprilie 1939 și a intensificat activitatea diplomatică pentru prevenirea rupturilor teritoriale.

Toate au fost însă în zadar. La 28 iunie 1940, în urma a două ultimatumuri prin care se aduceau jigniri românilor, imputându-le un neadevăr istoric, sovieticii au amputat statului român Basarabia și nord-vestul Bucovinei (10.492 kmp. și 6.567.000 locuitori), supunând populația, Armata Română și grănicerii români de acolo, la cele mai oribile jafuri și umilințe pe timpul evacuării. Același jaf și umilințe le-au suferit poporul român, armata și grănicerii pe timpul evacuării din Transilvania de nord-vest, în aceeași vară.

Pe timpul tratativelor de la Cairo și Stockholm pentru ieșirea din războiul antisovietic, diplomații români au fost supuși, de asemenea, la grave umilințe care au continuat la Moscova, între 28 august și 12 septembrie 1944, când au fost siliți să primească înrobitoare condiții puse de partea sovietică. În același timp, Armata Sovietică intrată în România supunea poporul român, armata și grănicerii săi la jafurile și umilințele arătate în paginile anterioare.

Lanțul umilințelor, în loc să se încheie, a continuat și a devenit și mai insuportabil. În anul 1945, Comisia Aliată de Control (partea sovietică) a desființat Regimentele 3, 6 și 8 Grăniceri, pe care sovieticii le folosiseră în luptă pentru trecerea Carpaților Orientali din Moldova în Transilvania. De asemenea, a ținut mai multe luni Regimentele 10 Grăniceri Brașov și 7 Grăniceri Alba Iulia pe linia de demarcație stabilită în Podișul Transilvaniei prin Dictatul de la Viena, fără să le permită să realizeze dispozitivul de pază pe fosta frontieră cu Cehoslovacia și Ungaria la nord de Salonta. Sovieticii afirmău că Transilvania de nord-vest le aparține pentru că au eliberat-o de sub ocupația Ungariei horthyiste. Dar, după instaurarea la București a guvernului dr. Petru Groza, a fost predată României și, până la 26 mai 1945, la 7 luni de la eliberarea Transilvaniei de nord-vest, Regimentul 10 Grăniceri Oradea și Batalionul 2 Satu Mare din Regimentul 7 Grăniceri au realizat dispozitivul de pază pe frontiera cu Ungaria, iar până la 3 iunie 1945, restul forțelor Regimentului 7 Grăniceri au realizat dispozitivul de pază pe fosta frontieră cu Cehoslovacia, între Halmeu și Vârful Stog. Pentru ca umilința

în legătură cu nerespectarea frontierelor românești să fie și mai amară, Regimentul 2 Grăniceri Brăila și un alt Regiment 8 Grăniceri (înființat cu alte efective în locul celui desființat după scoaterea din luptă în septembrie 1944), au fost ținute la 10-15 km de frontiera româno-sovietică până în luna mai 1948.

În acest timp, România a mai fost umilită și la Conferința de Pace de la Paris, în februarie 1947, fiind obligată să recunoască acordul româno-sovietic din 28 iunie 1940 care nu a existat, precum și toate pretențiile exagerate ale U.R.S.S., fără a i se acorda ce se promisese la Moscova la 12 septembrie 1944 și fără a avea măcar dreptul la cuvânt, fiind considerată țară învinsă, după ce fusese clasificată a 4-a țară după S.U.A., U.R.S.S. și Anglia, privind ponderea forței militare și economice cu care a participat la distrugerea nazismului.

O altă formă de umilire a grănicerilor, ca și a întregii Armate, a întregului popor român, a fost decapitarea conducerii militare, acțiune în cadrul căreia, din Corpul Grănicerilor, au fost arestați și condamnați generalii Ion Negulescu, Gheorghe Potopeanu, Mihai Stănescu și, în anul 1949, colonelul Vasile Anghel.⁶⁷⁾

Pentru a supraveghea dacă în Armata Română se aplică politica stalinistă, în toate comandamentele și marile unități au fost numiți consilieri sovietici. În Corpul Grănicerilor, aceștia au încadrat comandamentul și diviziile (brigăzile), dublați de puternice grupe de agenți ai N.K.V.D., K.G.B sau G.R.U.⁶⁸⁾

Toate aceste măsuri au durat până în anul 1959, când trupele sovietice din România au fost retrase în U.R.S.S. și s-au încheiat definitiv după anul 1968, prin plecarea ultimilor consilieri din organele centrale.

Urmările celui de al doilea război mondial nu corespund eforturilor politico-militare ale conducerii române și jertfelor de sânge ale Armatei Române și ale grănicerilor săi. În afara pierderilor umane, teritoriale și materiale din toate domeniile, relațiile României cu vecinii sunt ca înainte de începerea războiului, cu unele forme noi de manifestare. U.R.S.S. s-a desființat și, geografic, a dispărut ca vecină a noastră, iar succesoarea ei, Ucraina, care a moștenit teritoriul și apele naționale răpite de ruși de la românii (și acum grav frustrați), complică rezolvarea problemei ce ne doare, situându-se declarativ în afara acestui litigiu. Ungurii care, înainte de anul 1918 și în perioada 1940-1944, au săvârșit crime odioase împotriva românilor transilvăneni, nu au renunțat la planul de rupere a Ardealului de România pe care îl consideră proprietatea lor. Acționează însă mascat de relațiile cu puterea de la București și își rezolvă pas cu pas dorințele, în schimbul acordării unui sprijin conjunctural, de tipul lui *do ut des*, batjocorind populația română transilvăneană, pentru că oamenii politici din România și guvernării noastre nu au învățat mai nimic din istorie. Iugoslavia este rezervată în relațiile cu România care *nolens, volens*, a participat cu pierderi economice grele și multă umilință, la embargoul antisârbesc. Bulgaria își păstrează vechea poziție față de frontiera cu România și nutrește speranța că Dobrogea îi va reveni cândva. Prin promisiuni și o politică adecvată intereselor tuturor țărilor sus menționate, organele euroatlantice păstrează aceste relații care par neantagonice, într-un echilibru precar, așa cum au făcut, în secolul al XX-lea, U.R.S.S., Germania hitleristă și marii actori ai Războiului Rece.

În ceea ce privește relațiile cu Germania actuală, care a devenit o forță politică și economică în Europa, capabilă să-și spună o părere hotărâtoare privind soarta oricărui stat din această zonă geografică, e greu de crezut că ea va uita și va ierta poziția României și a Grănicerilor români în anul 1918 și la 23 August – 28 septembrie 1944, pe care specialiștii militari și istoricii germani o descriu și o califică în consecință.

Nu cumva, în contextul actual, din cauza comportamentului lor în război, a acțiunilor de la Mălini, de pe malul românesc al Dunării și din întreaga zonă de frontieră în august-septembrie 1944, grănicerii români au fost desființați atât de brutal și înlocuiți cu forțe nepotrivite misiunilor de pază și apărare a frontierelor românești? Doar și vânătorii de munte au avut, într-o vreme, aceeași soartă. Și știm cu toții de ce. Este o întrebare care merită să fie luată în seamă, chiar dacă răspunsurile politicii noastre fripturiste, ticăloase și mărunte, conjuncturale și umilitoare – care se pretind însă a fi înțelepte și cumpătate – sunt, ca întotdeauna în istorie, ambigue, lingușitoare și ne semnificative.

BIBLIOGRAFIE

1. Revista "Historica" nr.2/decembrie, Editura Ion Cristoiu, 2001, p. 84
2. Gheorghe Buzatu, *Mareșalul Antonescu în fața Istoriei*, Iași, 1990, vol.I, p.152-153
3. Idem volII, p.453 –457
4. Idem
5. Glbg.(r) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, p.111 –131
6. *România în anii celui de al doilea război mondial*, București, 1989, vol.1, p.352, 369, 375
7. Inspectoratul General al Poliției de Frontieră(I.G.P.F.) *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1974, p.289
8. Gl.Bg.(r) Sever Neagoe, op.cit, p.302 – 305
9. Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, rola F.II, 2.1634, c. 583-587
10. Ibidem, fond 551, dosar 5, filele 3 și 3 bis.
11. Ibidem, filele 4-7
12. Ibidem, filele 57-58
13. Ibidem, fila 69
14. Ibidem, filele 90-94
15. Ibidem, filele 106-107, 147, 160, 190; *România în anii celui de al doilea război mondial*, op.cit., p. 373
16. Ibidem, filele 197-198
17. Ibidem, fond Microfilme, rola F II, 2.1651, c.460
18. Ibidem, c. 065-072
19. Ibidem, fond 551, filele 245-256
20. Ibidem, fond 4, dosar 208, filele 146, 147, 256, 262

21. Ibidem, filele 288-289
22. Ibidem, dosar 9, filele 23-59, 103-130
23. Ibidem, filele 249 260, 261, 268
24. I.G.P.F., *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, p. 284-288
25. Ibidem, p. 289
26. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga“, *Revista Istorică*, extras, tomul III, 1992, p. 137; I.G.P.F., op.cit., p. 289; Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, rola F.II, 2.1674, c.557
27. I.G.P.F., op.cit., p. 323; România în anii celui de al doilea război mondial, op.cit., p. 496-497
28. A se vedea în întregime lucrurile: Teroarea horthyisto-fascistă în nord-vestul României, autori Mihai Fătu și Mircea Mușat, precum și „Fantasma Imperiului Ungar și Casa Europei, autor Raol Șorban
29. România în anii celui de al doilea război mondial, op.cit., p. 391-392; Arhiva M.Ap.N., op.cit., rola F.II, 2.2359, c. 105-110
30. România în anii celui de al doilea război mondial, vol. 2, planșa 2
31. I.G.P.F., op. cit., p. 335-338
32. Ibidem, p. 339
33. Ibidem, p. 348
34. General-maior Nistor Teodorescu, Memorii (IGPF)
35. General-maior Dumitru Iliescu, Memorii (IGPF)
36. România în anii celui de al doilea război mondial, vol. II, p. 282; General de brigadă (r) Sever Neagoe, Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX, București, 2001, p. 114
37. Arhiva M.Ap.N., fond 321, dosar nr. 1, fila 171
38. Gl. bg. (r) Sever Neagoe, op.cit., p. 117-118
39. România în anii celui de al doilea război mondial, op.cit., p. 288
40. Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, rola F.II, 2.2355, c. 061
41. Ibidem, fond 30/6 A, 1944, filele 75-89 și nr. 357/16/1944, filele 15-16
42. România în anii celui de al doilea război mondial, op.cit., p.283
43. Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Mușat, *23 August 1944 – Documente*, vol. II, p. 823
44. România în anii celui de al doilea război mondial, op.cit., p. 290
45. *Lucrarea 23 August – Documente*, p. 402-410
46. Arhiva M.Ap.N., dosar nr. 26/1944, fila 121
47. Hans Kissel, *Die Katastrophe in Rumanien in 1944*, Darmstand, 1964, p. 142-143
48. IGPF, op.cit., p. 318-319; Arhiva M.Ap.N., dosar nr. 357/16, 1944, filele 6-8, 20-21
49. Arhiva M.Ap.N., dosar nr. 26/1944, fila 160 și dosar nr. 357/16, 1944, filele 20-21
50. IGPF, op.cit., p. 348; *lucrarea 23 August – Documente*, p. 456-457
51. Arhiva M.Ap.N., dosar nr. 25/15/1944, fila 339 și dosar nr. 357/16, 1944, filele 6-8

52. Ibidem, dosar 357/16, 1944, filele 9, 15, 16
53. Col. Dumitru Enache și col. Constantin Tatu, *In primul eșalon*, București, 1970, p. 23-24; lucrarea 23 August – Documente, op.cit., p. 563
54. *România în anii celui de al doilea război mondial*, vol. 2, București, 1969, p. 282-285; Gl. bg. (r) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, p. 123-124, anexele 22-23
55. Ibidem, p. 209-212
56. România în anii celui de al doilea război mondial, op.cit., p. 284-290; Gl. bg. (r) Sever Neagoe, op.cit., p. 111-112, 123-126, 183-199, 217
57. Hans Kissel, op.cit., p. 241-251
58. IGPF, *File din istoria grănicerilor*, București, 1970, p. 31-32; Col. Nistor Teodorescu, *La Mălini în August 1944*, București 1966; IGPF, gl. bg. (r) Nistor Teodorescu, *Memorii*, p. 43-80.
59. Gl. bg. (r) Sever Neagoe, op.cit., p. 128-129
60. România în anii celor două războaie mondiale, vol. 2, p. 229-230, vol. 3, p. 102-103; Gl. bg. (r) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, p. 124-125
61. Arhiva M.Ap.N., dosar nr. 61 (517/61), filele 187, 200, 206
62. Gl. bg. (r) Sever Neagoe, *Cavalerii Ordinului „Mihai Viteazul” din Trupele de Grăniceri*, București, 1998, p. 59-103
63. Ibidem, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, op.cit., pp. 129, 216-220
64. Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, fola F.II, 2.2363, c.394
65. Ibidem, c. 399-400
66. Ibidem, c. 385-398, 413, 421, 450
67. Gl. bg. (r) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, p. 111-131 și 162-166
68. Ibidem, p. 162-166.

Capitolul XI

SITUAȚIA DE LA FRONTIERA ROMÂNNO-IUGOSLAVĂ DUPĂ CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1945-1989)

General de brigadă (r) Ilie TENDER

1. Situația generală la frontiere în primii ani după război

După izgonirea trupelor germano-maghiare din Transilvania și Banat, în anul 1945 grănicerii au trecut la paza frontierelor, în condițiile prezenței în România a trupelor sovietice. Sub influența amestecului acestora în structura organizatorică și în sistemul de pază – inclusiv a asigurării materiale tehnice și medicale create și consolidate în perioada interbelică și în timpul celui de-al doilea război mondial –, toate marile unități și unitățile de grăniceri au început un îndelungat și complicat proces de schimbări, care a transformat activitatea acestora și a Armatei Române într-un calvar suportat cu stoicism de personalul din compunerea lor.

Pentru înțelegerea deplină de către cititori a stării grave în care au fost aduși grănicerii români datorită imixtiunii menționate, prezentăm, în cele ce urmează, doar câteva probleme privind modificarea structurii Corpului Grănicerilor și situația frontierelor României în perioada de la 23 august 1944 până în vara anului 1948.

a) Mari unități și unități desființate:

- Brigăzi, 2 din 5: Brigada 3 Grăniceri Suceava și Brigada 4 Grăniceri Brăila;

- Regimente, 4 din 10: Regimentele 3 Grăniceri Suceava, 6 Grăniceri Bacău și 8 Grăniceri Iași (ulterior reînființat), care luptaseră în subordinea unor mari unități sovietice, ajutându-le să traverseze Carpații Orientali din Moldova în Maramureș și în Transilvania¹⁾, precum și Regimentul 5 Grăniceri Brăila, care, împreună cu primele trei, executaseră paza frontierei româno-sovietice pe Nistru între anii 1932-1940 și se opuseseră apoi anexării Basarabiei și nord-vestului Bucovinei de către U.R.S.S.;

- Regimentul 1 Artilerie Grăniceri, care, în iunie-octombrie 1941, luptase pentru eliberarea sudului Basarabiei și cucerirea orașului Odessa²⁾.

b) Mari unități și unități cu forțele regrupate, care nu aveau voie să realizeze dispozitivul de pază pe fostele frontiere cu U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia și Ungaria, fără aprobarea Comisiei Aliate de Control*:

* În această comisie, conform înțelegerilor dintre guvernele celor trei mari puteri, partea sovietică avea prioritate, cele americane și engleze având roluri de figurație, fără valoare.

- Comandamentul Brigăzii 5 Grăniceri Brașov;
- Regimentul 10 Grăniceri la Brașov;
- Regimentul 7 Grăniceri, la Alba Iulia. Ambele executaseră paza liniei de demarcație stabilită prin Dictatul de la Viena, între Zagon și Sohodol.³⁾

c) **Mari unități și unități în dispozitivul de pază** pe frontierele unde nu se desfășuraseră acțiuni de luptă și erau umilite de trupele sovietice de ocupație:

- *Brigada 2 Grăniceri Deva:*

- Regimentul 4 Grăniceri Deva, între Ciurneghiu și Gaiul Mic;
- Regimentul 9 Grăniceri Orșova, între Gaiul Mic și Gruia.

- *Brigada 1 Grăniceri București:*

- Regimentul 1 Grăniceri București, între Gruia și Călărași
- Regimentul 2 Grăniceri Cernavodă, între Călărași și Canalul Musura,
- Grupul Navelor Brăila dislocat la Turnu Măgurele.

d) **Centrul de Instrucție al Grănicerilor**, la Corabia.

O altă mare dificultate era aceea că frontierele României se considerau întregite conform tratatelor Conferinței de Pace de la Paris din anii 1919-1920⁴⁾, numai cu Ungaria între Ciurneghiu și Beba Veche, cu Iugoslavia între Beba-Veche și Pristol, cu Bulgaria între Pristol și Vama Veche și la Marea Neagră, la 6 mile marine în larg, până în dreptul Canalului Musura. Din acest loc, către nord-vest, până la Ciurneghiu, erau desființate din cauza urmărilor războiului și au fost ocupate de grănicerii români succesiv, astfel: frontiera cu Ungaria între Ciurneghiu și râul Tur până la 26 mai 1945; fosta frontieră cu Cehoslovacia și Polonia, de la râul Tur la Vârful Stog, până la 3 iunie același an, iar cea cu Polonia dintre Vârful Stog până la Orofteana de Sus apoi cu U.R.S.S. în continuare pe râul Prut (în loc de Nistru), pe Dunăre și Brațul Chilia până la Marea Neagră, între 17 și 29 mai 1948.⁵⁾

2. Mediul strategic zonal și misiunile grănicerilor

Este știut că situația operativă dintr-un sector de frontieră este determinată de natura relațiilor dintre statele limitrofe la sectorul respectiv. Acest adevăr este confirmat de faptul că România Mare, între cele două războaie mondiale, deși a făcut eforturi să aibă relații normale cu toate țările vecine, în spiritul prevederilor Tratatelor încheiate la Paris în anul 1920, nu s-a putut bucura de buna vecinătate cu U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria, care, nemulțumite de Unirea cu Patria Mamă a Basarabiei, Transilvaniei și Cadrilaterului, au creat situații deosebit de active la frontierele de pe Nistru, din Vestul Transilvaniei și din sudul Dobrogei.⁶⁾

La mai puțin de un an de la declanșarea celui de-al doilea război mondial, U.R.S.S., Ungaria și Bulgaria sprijinite de Germania, care desființase Cehoslovacia și împărțise Polonia cu Uniunea Sovietică în baza unei înțelegeri secrete, au amputat teritoriul României mutându-i frontiera de nord-est pe Prut și pe jumătatea Bucovinei la 28 iunie 1940, cea de nord-vest prin inima Transilvaniei la 30 august

și cea din sudul Dobrogei pe linia Ostrov-Vama Veche, la 7 septembrie în același an.⁷⁾ La toate cele trei sectoare de frontieră mutate, grănicerii români au suferit pierderi în efective, mijloace tehnico-materiale și în construcții, fiind obligați să-și retragă și refacă dispozitivul de pază. Unii și-au pierdut familiile și avutul personal, situația operativă rămânând în zonele respective deosebit de gravă, mai ales la frontierele cu U.R.S.S. și Ungaria. La frontiera cu Iugoslavia, deși relațiile dintre statele noastre au fost întotdeauna bune⁸⁾, cazurile de contrabandă din România cu animale și mărfuri generale, între care petrolul și sarea nu lipseau niciodată, erau permanent principala caracteristică a situației operative. Ofițerii de grăniceri români și sârbi își făceau reciproc vizite la domiciliu, fenomen contrar legilor, care cuprinsese și o parte din militarii în termen.

Intrarea României în cel de-al doilea război mondial la 22 iunie 1941 alături de Germania (după ce a primit garanții privind frontierele prăbușite în anul 1940 la care Hitler a avut rolul principal) a adus o relaxare relativă a situației operative numai la frontiera cu Bulgaria, în timp ce la frontiera și la linia de demarcație cu Ungaria s-a agravat la maximum, grănicerii români fiind puși în situația complexă de a o înfrunța, concomitent cu rezolvarea sarcinilor grele ce le-au revenit din participarea țării noastre la campania din est și apoi la cea din vest.⁸⁾

De menționat că o bună parte din eforturile și pierderile acestei situații au revenit Brigăzii 2 și Regimentul 4 Grăniceri Deva care avea sectorul de pază între Sohodol și Gaiul Mic la frontierele cu Ungaria și Iugoslavia ce vor fi descrise în continuare.

După cel de-al doilea război mondial, datorită noului tip de relații între statele din zona noastră geografică în urma reîmpărțirii sferelor de influență, situația operativă la frontierele României cu țările vecine s-a schimbat fundamental. Situația politico-strategică din această zonă, fiind influențată de U.R.S.S., elementul principal care a determinat și a agravat situația operativă de la frontierele noastre a fost, până în anul 1960, politica stalinistă. Încordarea tensiunilor dintre Stalin și Tito a dus, în mod artificial și pervers, la cultivarea și susținerea unui caracter ostil relațiilor dintre România și Iugoslavia și a transformat frontiera dintre aceste țări și zonele adânci de până la 50 km de o parte și de alta ale acesteia într-un veritabil câmp amenajat pentru luptă unde au avut loc numeroase incidente soldate cu victime pentru ambele părți, iar Războiul Rece s-a manifestat în cele mai crude forme psihologice, mediatice, de cercetare și spionaj reciproc, mai ales în sectorul de uscat dintre Beba Veche și Zlatița.

În perioadele anterioare toate marile unități și unitățile de grăniceri de la frontierele României și-au îndeplinit misiunile în condiții aproximativ la fel de grele, permanent sau temporar, alternând de la un sector la altul. Greu a fost peste tot și întotdeauna. Dar, după cel de-al doilea război mondial, marile unități și unitățile cele mai încercate au fost cele situate la frontiera de vest, în fâșia

⁷⁾ Iugoslavia, Cehoslovacia și România erau partenere în Mica Înțelegere fondată de Take Ionescu la 23 aprilie 1921 împotriva revizionismului Ungariei sprijinită de Germania⁹⁾ Ulterior aceasta a constituit o preocupare de bază a lui Nicolaie Titulescu.

delimitată la dreapta de Curtici, la stânga de Coronini (Pescari) și, cuprinzând, între Curtici și Beba Veche, frontiera cu Ungaria, iar între Beba Veche și Coronini, frontieră cu Iugoslavia.

3. Traseul frontierei fierbinte. Dramatismul situației operative

Prin sinuozitățile sale în plan orizontal, detalii de nivelment, de planimetrie ale terenului pe care îl parcurge, densitatea și structura populației din zonă, situația comunicațiilor, în sensul orientării, intersectării sau distanței lor de linia de frontieră și gradului de folosire de către călători și mijloace de transport, precum și prin natura relațiilor dintre statele limitrofe pe care le delimitează, traseul frontierei are un rol important (împreună cu factorii enumerați) în determinarea caracterului situației operative din sectorul oricărei mari unități sau unități abilitate să-l îngrijească, respectând legislația de profil, și să-i asigure paza grănicerească.

Persoanele care intenționează să treacă frontiera fraudulos se apropie mascat, căutând acoperirile, denivelările, vârful sinuozităților spre interior sau adâncimea pungilor spre exterior ale traseului graniței, pentru a ajunge mai ușor în locurile care le permit să treacă în siguranță pe teritoriul vecin. Cele aduse în zonă de călăuze cu mașini caută comunicațiile aglomerate perpendiculare până în punctele cele mai apropiate de frontieră, ocolesc localitățile și aglomerările de persoane din zonă.

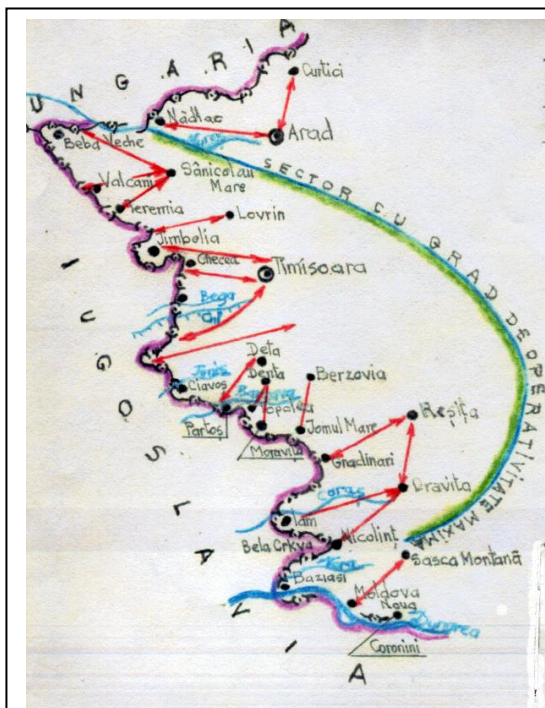
Cunoscând aceste reguli, să urmărim traseul frontierei din fâșia delimitată mai sus¹⁰⁾, cu precizarea că descrierea ce urmează nu se va referi la detaliile tehnice de marcarea a liniei ce o urmărim, la sistemele de bornare sau de numerotare a bornelor*, neavând legătură cu lucrarea de față.

Traseul în cauză începe de la 2 km nord-vest de Curtici, se orientează către sud pe la vest de cantonul C.F.R. Curtici, lăsând imediat în stânga localitățile Iratoș, Turnu se îndreaptă către sud-vest, pe la nord de cota 107, pe care o ocolește larg orientându-se către sud, prin apropierea lizierei de vest a localității Nădlac, până la mijlocul pânzei de apă a râului respectiv până la 7 km vest Cenad, de unde continuă pe uscat, către sud-vest, lăsând în stânga, pe teritoriul românesc, localitățile Begova, Pordeanu, Beba Nouă, până la 3 km vest Beba Veche la triplexul confinium nr. 1, punct comun al frontierelor României, Ungariei și Iugoslaviei. Din acest loc, se orientează către sud-est, lăsând în stânga, pe teritoriul românesc, localitățile Fânețe și Valcani, apoi, printr-o ocolire largă spre sud-est, Teremia Mică și Teremia Mare, de unde, după ce cotește către sud, închide într-un

* Comisiile Mixte care au marcat în teren traseul la care ne referim au numerotat bornele de pe frontiera cu Ungaria, de la triplexul confinium Beba Veche către nord-est, iar cele de pe frontiera cu Iugoslavia, de la același triplex confinium către sud-est. Au numerotat bornele (principale, secundare, stâlpii) și au exprimat locul acestora prin metode topo-geodezice evitate de acest capitol, care folosește pentru descriere sensul general de la nord la sud și denumirile de localități.

arc de cerc localitatea Lunga și, la 2 km sud-est de aceasta, cotește în unghi de 90 grade către sud, pe marginea de vest a localității Comloșul Mic; se orientează ușor către sud vest, până la calea ferată Jimbolia Kikinda, de unde înscrie un cerc larg, în continuare, către sud-vest, sud; trece peste șoseaua Jimbolia-Klarija, ocolind P.C.T.F. Jimbolia rutier pe la vest și sud, se îndreaptă către est, apoi către nord și, după ce închide Jimbolia într-un arc de cerc până în apropierea șoselei și căii ferate Timișoara-Jimbolia, se orientează către est, paralel cu acestea, lăsând în stânga, pe teritoriul românesc, I.A.S. Clarii Vii, până la 1,5 km sud-vest Cărpiniș. Din acest punct, cotește către sud, pe la vest de localitățile Checea, Otelec, traversează spre sud Canalul și vechea albie a râului Bega, până la vest de localitatea Iohanisfeld (Ionel), de unde parcurge către vest, sud și apoi către sud-sud-est, înscriind o pătrundere către teritoriul iugoslav adâncă de aproximativ 3 km, lată de 1,3 km la vârful și 2,5 km la bază, până la 1 km sud-est Foieni. Aceasta este Punga Talagea.

Din punctul situat la 1 km sud-est Foieni, traseul frontierei continuă pe direcția sud-est, pe la vest de Cruceni, traversează râul Timiș pe la Ciavoși (Grăniceri), localitate pe care o ocolește pe la vest și sud, lăsând-o pe teritoriul românesc, își păstrează orientarea pe la sud-vest de localitățile Toager, Giera, continuă 1,5 km pe canalul Bârzava, ocolind, pe la sud, pe uscat, localitatea Partoși, până la Topolea, unde, după o buclă spre interiorul teritoriului românesc, continuă către sud-est, traversând canalul Roiga pe la vest de Gaiul Mic; intersectează calea ferată și șoseaua Deta-Vârset pe la 2 km sud de localitățile Stamora, Moravița, continuă către est pe la sud de Iamul Mare, Lățunaș, Grădinari, de unde schimbă direcția către sud-

**Traseul frontierei între Curtici și Coronini.
Direcții căutate de infractori**

vest de localitatea Ciortea, traversează râul Caraș și ocolește printr-o buclă largă pe la vest, localitatea Iam.

Din acest loc, se îndreaptă către sud-est, lăsând pe teritoriul românesc localitățile Milcoveni și Rusova, de unde pătrunde adânc către est și sud, înscriind un arc de cerc spre teritoriul românesc pe la vest de Nicolint; traversează râul Năidășel pe la vest de localitatea și P.C.T.F. Naidaș, urcă versantul de nord al

dealului Lațova, în direcția către vest, pe creasta dealului menționat; după 4 km, se îndreaptă către sud coborând pe versantul acestuia și înscriindu-se pe râul Nera la imediat vest de Moara Șevăț, urmează cursul acestuia, către sud, pe la vest de localitățile Zlalița, Câmpia și Socol, până la 1,5 km vest de Baziaș, de unde se înscrie pe șenalul navigabil al Dunării, în aval, până la localitatea Coronini, ce interesează acest capitol.

Din analiza acestui complicat traseu de frontieră prezentat în descrierea și în schema de mai sus, realizat în anul 1922, în urma căreia România a cedat comunele Pardany, Modaș, Surjan, Crivobara și Nagy Gaj, primind în schimb* din partea statului Sârbo-Croato-Sloven, comunele Beba Veche, Pusta-Kerestur, Jimbolia, Ciorda (Ciortea) și Iam¹¹⁾ după ce se ocoliseră mari proprietăți ale latifundiarilor sârbi și români, rezultă următoarele direcții generale căutate odinioară de infractori în drumul lor ilegal spre Occident prin Iugoslavia:

- Sânicolau Mare, spre Beba Veche, spre Valcani sau spre Teremia;
- Lovrin, spre cotul de la Comloșul Mare;
- Timișoara, spre Jimbolia, spre Checea sau spre Ionel;
- Din adâncime spre Punga Talagea;
- Deta, spre Banloc și Partoși;
- Denta, spre Moravița;
- Berzovia, către Jamul Mare;
- Reșița, spre Grădinari și spre Oravița;
- Oravița, spre Iam și spre Nicolint;
- Sasca Montană, spre Moldova Nouă și spre Coronini.

Pe aceste direcții au avut loc, în perioada 1950-1989, peste 550 de operațiuni și acțiuni de frontieră pentru reținerea infractorilor ce nu s-au supus la somațiile elementelor grănicerești de pază care i-au descoperit, la care au participat zeci de mii de grăniceri și militari din alte arme. Toate cadrele unităților și subunităților de pază de pe direcțiile respective și din comandamentele unităților și marilor unități au îndurat greutățile ce au decurs din participarea la acele activități: starea timpului nefavorabil, oboseala excesivă, lipsa condițiilor de igienă și absența îndelungată din familii, la care se adăuga pericolul confruntării, întrucât, cel puțin în primii ani ai acestei perioade, infractorii erau înarmați.

Cadrele și militarii în termen pentru paza frontierei în acest sector erau atent selecționați prin verificări ce vizau situația politico-socială a lor și a rudelor apropiate, starea sănătății și gradul de pregătire. Orice neconcordanță cu aceste criterii, descoperită după încadrarea în unitățile din acea zonă, atrăgea după sine mutarea la altă frontieră și înlocuirea cu alții – deci, mutări în lanț – fără a se ține cont că ofițerii sau subofițerii aveau soțiile în serviciu și copii la școală. Așa se face că multe soții au rămas fără posibilitatea de a beneficia de o pensie la bătrânețe și mulți copii au fost obligați să urmeze cursurile primare și liceale în 5-8 localități,

* Comunele și terenul arabil aparținând latifundiarilor și micilor proprietari din localitățile respective.

după atâtea mutări ale cadrelor, uneori fără discernământul cuvenit. În foarte multe cazuri, viața de la acea frontieră caracterizată prin greutățile menționate a avut urmări ca atare, simțite negativ de familiile și generațiile de atunci până astăzi.

Trebuie știut că din sectorul prezentat mai sus, partea cu gradul de operativitate cel mai activ, era cea dintre râul Mureș la dreapta și Nicolinț la stânga. Cele dintre râul Mureș și Curtici la nord și cea dintre Nicolinț și Coroninii la sud-est erau adiacente și, în multe perioade, prin numărul și dramatismul evenimentelor de frontieră din cuprinsul lor, întregeau caracterul situației operative grănicerești din sectorul de la sud de Mureș până la Nicolinț. În înțelesul cel mai complet, ele jucau rol de supape prin care se scădea presiunea cea mai puternică a infractorilor asupra sectorului de uscat al frontierei româno-iugoslave. Când infractorii simțeau că s-au întărit măsurile de pază și nu mai pot trece prin sectorul de centru, își mutau direcțiile de evaziune prin cele două sectoare: prin cel de la nord, trecând în Ungaria și apoi – schimbând direcția către sud – în Iugoslavia, sau prin cel de la sud, trecând direct în Iugoslavia pe direcția Sasca Montană – Biserica Albă sau Pojarevăț.

4. Dinamica structurilor anterioare Brigăzii 9 Grăniceri

Datorită desființării unor mari unități, înființării altora, restructurării sectoarelor de responsabilitate, limitelor și numerațiilor acestora, grănicerii dintre Curtici și Coronini au suferit repetate modificări de structură, în special la nivelul eşaloanelor divizie, brigadă, regiment, deseori și batalion. Eşaloanele de execuție, unele batalioane, companii, plutoane și pichete, au suferit mai puține modificări, majoritatea rămânând în aceeași dislocare.

a) În primii doi ani după cel de-al doilea război mondial, paza frontierei din acest sector s-a executat de Brigada 2 Grăniceri Deva, care, după restructurarea din anul 1945, în sectoarele ce intrau în competența sa la frontierele cu Ungaria și Iugoslavia de la Ciameghiu până la Gruia, avea următoarele unități:

- Regimentul 4 Grăniceri Arad, de la Ciameghiu la Gaiul Mic, cu 5 batalioane de pază la Beiuș, Arad, Sinnicolau Mare, Jimbolia și Deta, organizate pe vechea structură (companii, plutoane, pichete) și cu un batalion de instrucție la Arad.

- Regimentul 9 Grăniceri Orșova, de la Gaiul Mic la Gruia cu 5 batalioane de pază la Comorăște, Oravița, Moldova Nouă, Orșova și Turnu Severin, fiecare cu structura organizatorică asemănătoare cu Regimentul 4 Grăniceri și un batalion de instrucție la Orșova.

Această organizare era provizorie. Totuși, ea se prezenta a fi completă numai în sectorul dintre Beba Veche și Gruia, deoarece, la frontiera româno-iugoslavă, situația operativă începuse de pe atunci să devină activă ca urmare a instaurării în România, la 6 martie 1945, a guvernului Dr. Petru Groza. De reținut că, la celelalte frontiere ale țării noastre cu Ungaria, fostele state Cehoslovacia,

Polonia și U.R.S.S., de la Gurile Dunării, către nord-vest, toate dispozitivele de pază al grănicerilor români erau în curs de restructurare generală. Pe unele direcții, nici nu existau, datorită faptului că sovieticii impuneau acest lucru.

b) La 25 iunie 1947, în baza Legii nr. 208 și Decretului nr. 1259 din 21 iunie, publicat în Monitorul Oficial nr. 142 din 25 iunie același an, Trupele de Grăniceri au trecut din subordinea Ministerului de Război în compunerea Ministerului Afacerilor Interne¹²⁾. În prima reorganizare efectuată imediat după trecerea în subordinea M.A.I., Corpul Grănicerilor și-a schimbat denumirea în Comandamentul Trupelor de Grăniceri Comandant, la aceeași dată, a fost numit generalul-maior Iacob Teclu, grănicer din anul 1917, cu unele întreruperi pentru îndeplinirea unor funcții importante.¹³⁾ Sub conducerea acestuia, a început o nouă reorganizare a trupelor noastre a cărei primă fază se va încheia în vara 1948, sub comanda generalului-locotenent Pantelimon Comișel, structură care a durat până în anul 1951, urmată de alta impusă de întreținerea Războiului Rece în zona noastră geografică.

În urma reorganizării din iunie 1947, la frontiera româno-iugoslavă a rămas numai Regimentul 9 Grăniceri care, la 19 septembrie același an, și-a mutat comandamentul de la Orșova la Timișoara, comandant fiind colonelul Radu Apostol. Acest regiment avea trei batalioane de pază, la Timișoara, Oravița și Turnu Severin, un batalion de armament greu și specialități, împreună cu batalion de instrucție la Orșova și două companii de gardă financiară – una la Timișoara și cealaltă la Turnu Severin. Sectorul de responsabilitate al acestui regiment era de la Saravale la Gruia și făcea parte din Brigada 1 Grăniceri București, comandată de generalul-maior Gheorghe Antoniu până la 12 ianuarie 1948 și, în continuare, până la următoarea reorganizare, de colonelul Alexandru Mârzac. Această brigadă mai avea în structură și Regimentul 1 Grăniceri București, cu sector de pază de la Gruia la Călărași. Chiar dacă fâșia de la nord de Mureș, dintre Nădlac și Curtici, la frontiera cu Ungaria, a fost încredințată batalionului Arad, din Regimentul 10 Grăniceri, subordonat Brigăzii 3 Grăniceri Oradea, unități care s-au înființat în cadrul aceleiași reorganizări din iunie 1947, ea a rămas adiacentă, ca importanță operativă, sectorului de uscat al frontierei cu Iugoslavia trecut în responsabilitatea Regimentului 9 Grăniceri Timișoara.

Se apreciază că reorganizarea din 1947 a slăbit paza frontierei româno-iugoslave, lăsând-o în sarcina unui singur regiment din două, cum era până atunci, Regimentul 9 Grăniceri, deoarece Regimentul 4 Grăniceri a fost desființat împreună. Au rămas trei batalioane de pază din 10, la Timișoara, Oravița și Orșova. Celelalte 6 au fost desființate (Sânicolau Mare, Jimbolia, Deta, Comorâște, Moldova Nouă și Turnu Severin), iar cele de la nord de Mureș au trecut la Regimentul 10 de Grăniceri Oradea.

c) În toamna anului 1949, la frontiera româno-iugoslavă a avut loc o nouă reorganizare, determinată de încordarea relațiilor dintre Stalin și Tito, relații care au

transformat situația politico-militară de la acea frontieră, în următorii 2-3 ani, în una asemănătoare cu cea premergătoare războiului, impunându-se, în consecință, închiderea frontierei dintre Beba Veche și Pristol. În aceste condiții, reorganizarea începută preventiv în primăvara anului 1949 a modificat din nou structura organizatorică a grănicerilor de la frontiera în cauză după cum urmează:¹⁴⁾

La Timișoara a luat ființă Brigada 4 Grăniceri, comandată de colonelul Alexandru Mârzac, care a organizat o campanie dură de descoperire și arestare a contrabandiștilor în localitățile din adâncimea zonei de frontieră, unde aceștia își procurau și pregăteau mărfurile pentru transport în Iugoslavia, de reținere la frontieră, cu folosirea focului, a infractorilor care încercau să treacă granița în mod fraudulos, a călăuzelor și legăturilor acestora. De asemenea, a scos din subunități militarii în termen și cadrele ce nu prezentau încredere că își îndeplinesc corect misiunile, a stabilit măsuri de sancționare a ofițerilor și subofițerilor care încălcau legile, trecând frontiera în țara vecină după interese personale. Au fost luate măsuri de întărire a ordinii și disciplinei în subunități, precum și de îmbunătățire a condițiilor de echipare și hrănire a militarilor, prin eradicarea cazurilor de sustragere a alimentelor, încălțăminte, echipamentului și materialelor de întreținere din depozite și magazine⁷⁵.

Brigada 4 Grăniceri avea în componere:

- Regimentul 4 Grăniceri Timișoara (reînființat), comandat de locotenent colonelul Gheorghe Vornicescu, cu 3 batalioane de pază la Tomnatec, Timișoara, Oravița și un batalion de instrucție la Timișoara;
- Regimentul 9 Grăniceri Turnu Severin (mutat de la Timișoara), comandat de locotenent-colonelul Oprea Tănăsescu, cu 3 batalioane de pază la Moldova, Orșova, Turnu Severin și 1 batalion de instrucție la Orșova (având Sectorul de bază pe fluviul Dunărea și râul Nera (nu se încadrează decât tangențial în descrierea sectorului de uscat româno-iugoslav căruia îi este adiacent între Naidaș și Coronini).

La 20 martie 1949, s-a înființat și la Arad Regimentul 5 Grăniceri, comandat de colonelul Ioan Călin, din sectorul căruia, la frontiera româno-ungară, fâșia dintre Curtici și Nădlac era adiacentă sectorului de uscat cu Iugoslavia al Regimentului 4 Grăniceri Timișoara.

Concomitent cu înființarea Regimentului 4 Grăniceri Timișoara, cu redислоcarea Regimentului 9 Grăniceri la Turnu Severin și înființarea Batalioanelor de pază la Tomnatec, Moldova Nouă și Turnu Severin, s-au dublat efectivele

⁷⁵ Sărăcia generată de război, seceta ce a urmat, amestecul sovietic și lipsa de control în subunitățile de frontieră ca urmare a desființării unui regiment și a 6 batalioane din sectorul româno-iugoslav au dus la slăbirea dispozitivului de pază, creșterea numărului de infractori neprinși; la slăbirea disciplinei, la apariția cazurilor de corupție și furt din magazine și depozite, în dauna misiunilor și patrimoniului grăniceresc. Măsurile ferme instituite de colonelul Alexandru Mârzac au fost astfel justificate, în pofida denigrării lor de posturile de radio străine.

subunităților de frontieră și rezervelor de brigadă și batalioane, s-au pus la dispoziție cadre, inițial prin detașare de la alte unități, și s-a mărit capacitatea de reproducție și dresaj câini serviciu a Centrului de dresaj de la Călinești, mutat apoi la Florești – Prahova. Școlile de Ofițeri și Subofițeri de la București, Oradea și Deva au repartizat grănicerilor, la 6 martie 1950, numărul necesar de cadre pentru întărirea dispozitivului de pază, cu prioritate la frontiera româno-iugoslavă.

d) Măsurile de întărire a pazei frontierei româno-iugoslave luate începând din luna martie 1949 au constituit doar primul pas pe calea celei mai importante reorganizări începute pe timpul comenzii Trupelor de Grăniceri de către generalul Pantelimon Comișel, intensificate pe măsura agravării situației operative de la acea frontieră și încheiate în anul 1959, sub comanda generalului Ioan Șerb, când relațiile cu statul iugoslav au intrat într-o perioadă de relativă îmbunătățire.

*La 15 octombrie 1949, la Timișoara, a luat ființă, din Brigada 4 Grăniceri, Divizia 1 Grăniceri, comandată de colonelul Alexandru Mârzac. Mutată la Lugoj, a primit imediat în compunere Regimentele 4 Grăniceri Timișoara, 9 Grăniceri Turnu Severin și centrele de Instrucție Caransebeș, Orșova și Turnu Severin, apoi, până către jumătatea anului 1950, a mai primit în sprijin:*¹⁵⁾

- Regimentul 134 Artilerie Caransebeș;
- Divizionul de Artilerie Remetea;
- Divizionul 135 Artilerie Antitanc;
- Batalionul 190 transmisiuni;
- Bateria 201 Artilerie A.A.;
- Compania 88 pionieri;
- Secția 104 Autosanitară.

La 17 octombrie 1949 Comandantul Trupelor de Grăniceri mai primise Divizioanele 180, 181, 182 Tunuri de Infanterie Hipo.

Studiind organizarea și mijloacele primite în sprijin, rezultă că grănicerii erau pregătiți să intervină, în cazul că situația la frontiera româno-iugoslavă s-ar fi complicat, pornind de la ideea că, sectorul de uscat al acestei frontiere, unde executa serviciul de pază Regimentul 4 Grăniceri Timișoara, era în continuă agravare.

e) În acea situație, pentru mărirea densității în militari/km de frontieră, **în primăvara anului 1950** s-a mai înființat, la Oravița, Regimentul 3 Grăniceri, comandat de maiorul Florian Petrilă, cu 4 batalioane pază la Jamul Mare, Cacova, Răcăjdia și Zlatița, iar Regimentul 4 Grăniceri Timișoara, comandat de locotenent-colonelul Ioan Tudor, și-a reorganizat dispozitivul de pază, înființând sau redisolocând 6 batalioane de pază la Beșenova, Teremia Mare, Jimbolia, Otelec, Rudna și Deta. Divizia mai avea un Batalion Școală Gradați, Regimentul 4 Grăniceri, două Batalioane de Instrucție, iar Regimentul 3 Grăniceri, un Batalion de Instrucție. La pichete s-au realizat efective de 60-120 militari în termen, iar rezervele de la batalioane, precum și subunitățile din linia a II-a de pază aveau

efectivele complete. Se realizase, deci, cea mai mare densitate de militari și mijloace de pază pe kilometru de frontieră, a căror eficacitate era sporită de o fâșie arată complet, gard de sârmă pe întreaga dezvoltare de front, diferite obstacole genistice și câmpuri de mine. De subliniat că, în anii 1950-1951, a fost abandonat vechiul sistem de pază tradițional românesc și s-a trecut la noul sistem de pază de tip sovietic. Aceste sisteme vor fi descrise în continuare.

f) În anul 1953, pe timpul unei reorganizări în cadrul forțelor din componența Ministerului Afacerilor Interne, Comandamentul Trupelor de Grăniceri a fost contopit cu Comandamentul Trupelor de Securitate și s-au constituit **Direcția Trupelor de Grăniceri și Operative**, în fruntea căreia a fost numit generalul-maior Ioan Șerb, Direcție subordonată Ministerului Securității Statului, înființat atunci. Celelalte unități de securitate, pază obiective, miliția, pompierii, paza penitenciarelor etc., au rămas în continuare în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, relațiile grănicerilor cu acestea fiind de cooperare.

La 1 iunie 1954 Divizia 1 Grăniceri a fost desființată. La Timișoara a luat ființă Brigada 83 Grăniceri cu sectorul de responsabilitate de la Ciurmeșiu (inclusiv) până la Nicolini (exclusiv), având în structura organizatorică 5 batalioane de pază a frontierei, 45 companii și 6 Puncte de Control Treceri Frontieră, astfel:*

- Batalionul 1 Arad, cu companiile Curtici (C.F.R.), Dorobanți, Variaș, Peregul Mic, Cota 107, Nădlac Nord;

- Batalionul 2 Sînnicolau Mare, cu companiile: Saravale, Cenad, Begova, Pordeanu, Beba Veche, Fânețe, Valcani, Valcani Câmp, Teremia Vest și Teremia Sud;

- Batalionul 3 Jimbolia, cu companiile Lunga, Comloșul Mic, Jimbolia Nord, Eroul Călin (Jimbolia Sud), I.A.S. Clarii Vii, Checea, Bega Veche, Pustiniș și Ionel.

- Batalionul 4 Deta, cu companiile: Foeni, Cruceni, Ciavoș, Toager, Tolvădia, Tudor Vladimirescu, Topolea, Moravița, 23 august și Jamul Mare;

- Batalionul 5 Oravița cu companiile: Lățunași, Comorăște, Vărădia, Ciortea, Iam, Milcoveni și Rusova.

Cele 6 Puncte de Control Treceri Frontieră erau la Curtici, Nădlac, Jimbolia C.F.R., Jimbolia Rutier, Stamora și Moravița.

g) În perioada aprilie-septembrie 1956, a avut loc o nouă reorganizare a grănicerilor în cadrul căreia efectivele au fost reduse cu 50%. De asemenea, au fost demolate gardurile de sârmă ghimpată, obstacolele și deplantate câmpurile de mine, urmând o perioadă de dezgheț în relațiile statului român cu statul iugoslav. Dar situația operativă la frontiera româno-iugoslavă, în special în sectorul de uscat,

* Se prezintă mai detaliat această organizare deoarece ea va rămâne de bază până în anul 1990 chiar dacă se va schimba numerația brigăzii sau se vor redisloca unele batalioane. Companiile de mai sus s-au numit în vechiul sistem de pază „pichete” apoi în noul sistem de pază „plutoane” fără pichete, ulterior companii cu pichete.

a rămas permanent încordată, uneori cu accente de agravare, numărul infractorilor de frontieră fiind în continuă creștere.

h) **La 20 februarie 1960**, prin Decretul nr. 68, Trupele de Grăniceri au trecut din subordinea Ministerului Afacerilor Interne în cea a Ministerului Apărării Naționale, luându-se din structură organele de informații frontieră de care aveau nevoie.¹⁶⁾

Cu acest prilej, Brigada 83 Grăniceri Timișoara s-a transformat în Brigada 6 Grăniceri, cu comandamentul în aceeași garnizoană și sectorul între Mureș și Nicolinț, având 4 batalioane de pază la Sănnicolau Mare, Jimbolia, Deta și Oravița organizate pe companii cu pichete, 4 Puncte de Control Treceri Frontieră la Jimbolia C.F.R., Jimbolia rutier, Stamora și Moravița, un Batalion școală gradați și unul de instrucție la Timișoara.

În anul 1964, Trupelor de Grăniceri li s-au luat și Punctele de Control Treceri Frontieră, mai puțin sarcinile de asigurare cu efective și cele logistice care au rămas în sarcina Comandamentului Trupelor de Grăniceri, a brigăzilor și batalioanelor în dispozitivele cărora se găseau. Această dualitate, acest amestec în funcționarea și întreținerea P.C.T.F.-urilor au constituit motivul numeroaselor dispute între C.T.Gr. și Direcțiile din M.A.I. cu atribuții în funcționarea subunităților ce le primiseră în subordine și care nu își îndeplineau obligațiile lăsând totul în răspunderea grănicerilor, care, în afara completării cu militari în termen, armament, muniție, asigurării cu materiale de intendență și spații de cazare, nu mai aveau nimic cu misiunile P.C.T.F.-urilor.

De asemenea, prin trecerea în subordinea M.Ap.N., grănicerilor li s-au luat școlile de ofițeri, de subofițeri și li s-a desființat Centrul de Perfecționare a pregătirii cadrelor de la Oradea, rămânând în situația grea de a primi anual cadrele necesare din Școlile de la Sibiu și de a le asigura perfecționarea respectivă în centrul de profil al M.Ap.N. din garnizoana Făgăraș.

i. În luna iunie 1961, Trupele de Grăniceri au fost reorganizate din nou. Au fost desființate brigăzile de la toate frontierele, mai puțin Brigăzile Timișoara și Turnu Severin, care au rămas structurate pe batalioane cu companii de frontieră, cel mai mic eșalon la graniță, care organiza paza în fiecare zi pentru următoarele 24 ore. La celelalte frontiere, s-au reînființat regimente, care aveau în structură companii de frontieră și câte un batalion de instrucție. Regimentele erau subordonate direct Comandamentului Trupelor de Grăniceri, care, după această reorganizare, avea două brigăzi cu batalioane și companii de pază, 6 regimente cu companii de pază și câte un batalion de instrucție, Secția Nave Brăila și Centrul de Instrucție-Dresaj Florești. Efectivele regimentelor au fost reduse cu 50%, grănicerii având astfel cea mai slabă forță combativă și de pază după cel de-al doilea război mondial.

Cele două Brigăzi de la frontiera româno-iugoslavă și Punctele de Control Trecerea Frontierei de la toate frontierele României nu au cunoscut efectele negative ale acestei reorganizări, concretizate în disponibilizări masive de cadre,

reducerea dramatică a efectivelor și în sutele de mutări ale cadrelor păstrate în activitate pentru acoperirea prevederilor statelor rezultate din acea organizare.

Această gravă situație s-a îndreptat parțial după începutul anului 1964, când, datorită intervențiilor ferme ale generalului Vasile Petruț, nou numit la comanda trupelor, s-a aprobat ca Trupele de Grăniceri să fie organizate, la toate frontierele României, pe brigăzi, cu structura ierarhică: batalioane, companii și pichete de pază a frontierei, câte un batalion de instrucție la fiecare brigadă, marina grănicerească să nu treacă în compunerea marinei militare, efectivul grănicerilor să fie redus cu 30% în loc de 50%, iar Trupele de Grăniceri să fie considerate Armă a Armatei Române, cu specialitatea 4, după reglementările de atunci, pentru a putea beneficia de normele ce decurgeau din statutul ce nu-l avuseseră mai înainte. În cadrul acestei noi reorganizări, la 15 martie 1964, s-au desființat Batalioanele Sînnicolau Mare și Deta.

La 1 februarie 1966, Brigada 6 Grăniceri și-a schimbat denumirea în Brigada 9 Grăniceri Timișoara.

j. După evenimentele de la Praga din luna august 1968 s-au creat condiții ca grănicerii, în condiții noi, să-și îmbunătățească organizarea, dotarea, posibilitățile de a-și completa deficitul de cadre prin înființarea subunităților de elevi și catedrelor de specialitate în școlile militare și a Centrului de Instrucție al Grănicerilor de la Oradea, prin înființarea unor unități și subunități de pază, în scopul creșterii eficacității dispozitivelor, prin mărirea coeficientului de dotare cu tehnică și materiale de toate categoriile și prin înființarea serviciilor tehnice, secțiilor și atelierelor de reparații la marile unități și la unități.

În aceste condiții, fără să luăm în considerare schimbările petrecute în celelalte mari unități, *Brigada 9 Grăniceri, la 20 iunie 1969*, a primit, de la Brigada 5 Grăniceri Oradea, Batalionul 90 Grăniceri Pază Arad, extinzându-și din nou flancul drept pe frontiera româno-ungară până la Varșand.

În același an, s-a reînființat Batalionul 335 Grăniceri Timișoara, cu sectorul de responsabilitate între Canalul Bega și Jamul Mare (exclusiv), reducând din flancul stâng al Batalionului 44 Grăniceri Jimbolia și din flancul drept al Batalionului 31 Grăniceri Oravița. Astfel, sectoarele batalioanelor de pază din compunerea Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara au fost aliniate mai bine la cerințele situației operative din fiecare.

De asemenea, în următorii ani, în statul de organizare al brigăzii s-au prevăzut și s-au asigurat o baterie de artilerie, două plutoane de transportoare blindate, la cele două batalioane de instrucție și școală gradați, servicii tehnice, secții și ateliere de reparații la brigadă și la batalioane, mijloace de transport auto la toate eșaloanele de la brigadă la pichet, crescând astfel capacitatea acestora de a-și îndeplini misiunile de pază și apărare a frontierei.

k) În urma îmbunătățirii treptate a structurii organizatorice, a sistemului de pază, de asigurare tehnică, materială, medicală, de legătură și comunicații, după evenimentele de la Praga din august 1968,¹⁷⁾ în timp de

aproximativ 10 ani, Brigada 9 Grăniceri a realizat capacitatea de a-și îndeplini foarte bine misiunile ce i-au revenit din următorul dispozitiv, considerat cel mai avantajos, în care, cu mici îmbunătățiri, a parcurs perioada deosebit de complicată* până la Revoluția din decembrie 1989:

- Batalionul 90 Grăniceri Arad, cu companiile: Grăniceri, Curtici și Pecica;
- Batalionul 16 Grăniceri Sînnicolau Mare, cu companiile: Cenad, Valcani și Teremia Mare;
- Batalionul 44 Grăniceri Jimbolia, cu companiile: Lunga, Jimbolia și Checea;
- Batalionul 335 Grăniceri Timișoara, cu companiile: Cruceni, Tudor Vladimirescu și Moravița;
- Batalionul 31 Grăniceri Oravița, cu companiile: Comorâște, Grădinari și Iam;
- Două batalioane școală gradați și instrucție la Timișoara;
- 5 Companii P.C.T.F. în dispozitivul său la: Varsand, Curtici, Nădlac, Jimbolia și Stamora;
- Un număr variabil de puncte de mic trafic permanente și sezoniere.

După cel de-al doilea război mondial, trupele noastre, între care și Brigada 9 Grăniceri Timișoara, au fost reorganizate și restrucurate de 11 ori, așa cum s-a menționat mai sus. Dacă avem în vedere că, de fiecare dată, s-a impus înlocuire a pichetelor cu companiile, desființare temporară a batalioanelor, regimentelor, brigăzilor sau diviziilor – la unele revenindu-se repetat –, redislocări parțiale sau totale, reorganizare a sistemului de pază, refacere a sistemelor de cooperare, legături și comunicații, adaptare a documentelor de pază și operative, refacere a sistemului de aprovizionare, evacuare și a evidențelor contabile, precum și mutarea cadrelor necesare acoperirii funcțiilor nou apărute în statele de organizare sau disponibilizărilor în urma reducerii funcțiilor, ne dăm seama ce efort s-a depus și ce fonduri s-au cheltuit, pe lângă traumele personale și familiale suferite de cadrele afectate.

La CT Gr., divizii sau brigăzi, s-a elaborat concepția fiecărei reorganizări* (restructurări) și s-au planificat termenele de aplicare. Concretizarea în teren și în practică a revenit însă tuturor eșaloanelor de la regiment în jos până la pichet, care au rezolvat toate sarcinile ce au decurs din aceste ample activități, concomitent cu îndeplinirea misiunilor mereu mai grele, impuse de agravarea situației operative care a determinat, de fiecare dată, reorganizările (restructurările) respective, în căutarea celor mai eficiente variante de dispozitiv.

* Creșterea numărului de infractori și a cazurilor de asigurare a acestora în grupuri și de acțiuni de evaziune prin forță și agresivitate, scăderea cantității de motoresurse și carburanți, precum și neasigurarea efectivelor la cerințele agravării situației operative.

* Reorganizare înseamnă crearea din nou și în întregime a unui dispozitiv din părțile provenite ca urmare a desființării lui, devenind inutil la un moment dat. Restructurare presupune îmbunătățirea structurii interioare a unui dispozitiv păstrându-i dimensiunea și forma inițială, chiar și o parte din elementele componente.

5. Brigada 9 Grăniceri Timișoara, cea mai încercată mare unitate

Brigada 9 Grăniceri, înființată la 1 februarie 1966 (având ca antecesoare Regimentul 4, de două ori, Brigada 83, Regimentele 3, 9 și apoi Brigada 6 Grăniceri, în diferite perioade, cu o parte din forțe sau cu toate forțele lor), s-a înscris cu sectorul de responsabilitate la frontiera cu Ungaria de la Cimeghiu – uneori de la Varșand (inclusiv) – la Beba Veche și, la frontiera cu Iugoslavia, de la Beba Veche, către sud-est, până la Nicolinț. Uneori, sectorul său a cuprins numai partea de uscat dintre Beba Veche și Nicolinț la frontiera româno-iugoslavă și în acest caz părțile de la nord-est de Beba Veche până la Varșand și de la sud-est de Nicolinț până la Coronini, de multe ori căutate de un număr mare de infractori, erau considerate fâșii adiacente sectorului Brigăzii 9 Grăniceri, din punct de vedere operativ, influențând îndeplinirea misiunii de pază a frontierei de către aceasta.

Indiferent că sectorul său de responsabilitate a fost între Beba Veche și Nicolinț sau mai larg, această brigadă a fost cea mai încercată, în toată perioada de existență a ei, deoarece s-a confruntat cu un număr de multe ori mai mare și mai grav de evenimente ce au avut loc în același timp decât cele din toate sectoarele celorlalte mari unități la un loc.

Studiind numărul total al evenimentelor de frontieră și sectoarele brigăzilor în care au avut loc în perioada dintre anii 1970-1985, rezultă că ordinea reală a brigăzilor, după numărul exprimat în procente al evenimentelor petrecute în sectorul fiecăreia a fost: Brigada 9 Grăniceri Timișoara, 75%; Brigada 2 Grăniceri Turnu Severin, 15%; Brigada 5 Grăniceri Oradea, 5%; Brigada 4 Grăniceri Constanța*, 2,5%; Brigada 3 Grăniceri Iași, 1,5%, Brigada 1 Grăniceri Giurgiu, 1%.

Ca urmare, Brigada 9 Grăniceri Timișoara a fost întotdeauna expresia concentrată a modului de activitate și viață grănicerească, al cărui studiu atent pune în evidență tot ce s-a petrecut de-a lungul acestei perioade complexe în Trupele de Grăniceri, cu particularități deosebite, detaliate în capitolele următoare, pe fiecare mare unitate și, în fiecare etapă ce a urmat. Acesta este mesajul capitolului de față scris de unul din grănicerii care și-a dăruit toată activitatea și privațiunile, în viața personală și familială, de la gradul de soldat până la cel de colonel, serviciului de pază la acea frontieră.

Dinamica situației operative de frontieră, în perioada dintre anii 1968-1989, a fost caracterizată de creșterea numărului evenimentelor de frontieră, evidențiat prin următoarele cifre comparative:

- în anul 1968, au fost descoperiți la frontierele României 406 infractori dintre care: 370 (91%) au fost reținuți și 9% nereținuți, lăsând indici de trecere pe fâșia de control;¹⁸⁾

- în anul 1989, au fost descoperiți 29.541 de infractori dintre care 28.350 (98,9%) au fost reținuți și scoși din zona de frontieră⁷⁶, 191 trimiși în

* Influența porturilor maritime.

⁷⁶ Numărul mare de infractori în condițiile interne și externe ale României din perioada premergătoare Revoluției din decembrie 1989 a determinat conducerea politico-militară de

judecată, pentru recidivă și agresiunea grănicerilor, iar 1000 (1,1%) nu au fost reținuți.¹⁹⁾ S-a ajuns la concluzia că mulți dintre cei scoși din zonă au repetat încercarea de evaziune și au reușit să treacă, ștergând urmele de pe fâșia arată. Nu a fost posibilă realizarea unei evidențe a acestora, deoarece trecerile s-au săvârșit pe grupuri mari, în condițiile interne și externe premergătoare Revoluției din decembrie 1989.²⁰⁾

Cei 29.541 infractori și-au îndreptat acțiunile de trecere frauduloasă către frontierele româno-ungară și româno-iugoslavă: 6.880 prin sectorul Brigăzii 5 Grăniceri Oradea, 12.641 prin sectorul Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara și 1.020 prin sectorul Brigăzii 2 Grăniceri Drobeta-Turnu Severin, păstrând, și la sfârșitul regimului comunist, proporțiile gradului de operativitate al acestor sectoare și, respectiv, de solicitare a eforturilor grănicerilor pentru contracararea lui ca în anii anteriori. Dar atunci, în anul 1989, orice sistem de pază a frontierei s-ar fi aplicat, nu putea stăvi trecerile frauduloase către vest ale unui număr atât de mare de cetățeni români.

6. Sisteme de pază a frontierelor românești, după război

Până în anul 1951, grănicerii români au aplicat sistemul de pază propriu moștenit de la înaintașii din secolele anterioare, îmbunătățit în perioada interbelică și perturbat de mutarea unei părți din traseul frontierelor României Mari prin rapturile teritoriale din anul 1940, precum și de misiunile ce le-au revenit din participarea țării noastre la război, în campania de est, apoi în cea din vest. Perturbarea a continuat și după 23 august 1944, prin amestecul sovietic în problemele Armatei Române din care făceau parte și grănicerii, prin nerespectarea legislației noastre de frontieră de către trupele sovietice prezente pe teritoriul românesc până în anul 1959.

Politica de sovietizare a României de către U.R.S.S. s-a extins apoi și în domeniul pazei frontierelor noastre S-a încercat și, în bună parte, s-a reușit să ni se impună sistemul de pază sovietic, cu toată împotrivirea românilor în ascuns și chiar pe față și strădania lor de a-și păstra tradițiile.

Sistemul de pază a frontierelor oricărui stat cuprinde:

a. Legislația frontierei, elaborată în deplină înțelegere cu statele vecine – uneori cu participarea unor delegații ale statelor semnatare ale Tratatelor de bază prin care s-a stabilit în linii mari frontiera în cauză. Comisiile Mixte stabilesc, în teren, cu precizie, traseul frontierei, felul și locul semnelor de marcare a acestuia. Regulile de întreținere și de trecere a frontierei respective în diferite scopuri se stabilesc apoi bilateral, prin acte normative separate;

b. Legislația regimului zonei de frontieră (mării teritoriale) elaborată de fiecare stat pentru teritoriul său, în care se stabilesc: regulile de acces în zona

atunci a țării noastre să hotărască scoaterea lor din zona de frontieră și trimiterea în judecată numai a recidiviștilor.

respectivă și în fâșiile din cuprinsul ei, regulile de domiciliere, regimul culturilor agricole, al altor activități, ziua și noaptea;

- c. Dispozitivul forțelor destinate pazei frontierei;
- d. Modul de planificare, executare și control al misiunilor de pază;
- e. Sistemele de comunicații, aprovizionare-evacuare, cooperare și legătură cu organele de stat locale și cu populația din zonă;
- f. Alte legi, regulamentele și instrucțiunile ce privesc paza frontierei.

În istoria lor, grănicerii români au aplicat următoarele sisteme de pază a frontierei: *sistemul tradițional românesc*, până în anul 1951, și *sistemul de pază sovietic*, la care s-a trecut din anul menționat, transformat și acesta, prin adaptare permanentă, la cerințele situației operative de la frontierele românești.

Sistemul de pază tradițional românesc cu conținutul fidel descris mai înainte a respectat, în toate perioadele istorice, Tratatul internațional prin care au fost stabilite frontierele României, precum și toate regulile hotărâte în comun cu grănicerii statelor vecine privind respectarea traseului și întreținerea semnelor de frontieră. Călăuziți de politica realistă și justițiară a statului român, grănicerii noștri nu au trecut niciodată în mod intenționat pe teritoriul țărilor vecine și nu au adus în nici un fel prejudicii cetățenilor acestor țări. S-au manifestat ferm împotriva violării în orice formă a teritoriului, spațiului aerian sau apelor naționale ale României. Realizarea gardului de sârmă la frontiera româno-iugoslavă sau la cea cu Ungaria, precum și al altor lucrări genistice și câmpurilor de mine au fost măsuri de excepție, necaracteristice sistemului de pază românesc, impuse de sovietici, ca urmare a agravării relațiilor dintre Stalin și Tito, deasupra intereselor naționale ale României.

În ce privește regimul zonei de frontieră, acesta a fost mereu sever, bine precizat și a respectat drepturile populației din comunele limitrofe, cu unele restricții menite să-i ajute pe grăniceri să-și îndeplinească misiunile. Populația i-a sprijinit totdeauna pe grăniceri și s-a bucurat de protecția lor, aceasta a ieșit în evidență și pe timpul Revoluției din decembrie 1989, când, după atâția ani de totalitarism, singura forță necontestată în zona de frontieră au fost grănicerii. Dispozitivul grănicerilor – structura de rezistență a sistemului de pază – a fost compus din pichete la linia de frontieră, subordonate, câte 3-5, plutoanelor care și acestea erau subordonate, tot câte 3-5, companiilor. Mai sus, pe scară ierarhică, erau batalioanele, regimentele, brigăzile sau diviziile. Toate aceste eșaloane erau organizate într-un Corp al Grănicerilor, care avea în frunte un general comandant. În anul 1947, Corpul Grănicerilor, ca eșalon de conducere la nivel central, s-a desființat și înlocuit cu Comandamentul Trupelor de Grăniceri.

Fiecare eșalon avea atribuții precise, stabilite prin legi și regulamente, detaliate apoi prin ordine și instrucțiuni de către comandanții nemijlociți la specificul fiecărui raion sector de responsabilitate. Pregătirea de specialitate și militară a grănicerilor care au constituit sistemul de pază a frontierelor românești, modul cum și-au îndeplinit misiunile pe timpul serviciului de pază și pe câmpurile de luptă le-au conferit calitatea de Armă de Elită. În cele două războaie mondiale

ale secolului al XX-lea, drapelele de luptă ale Regimentelor 1 și 2 Grăniceri și 45 de generali și ofițeri au fost distinși cu „Ordinul Mihai Viteazul” clasa a III-a, un ofițer cu ordinul francez „Legiunea de onoare” și 3 ofițeri cu „Crucea de Război”. În timpul celui de-al doilea război mondial, au mai fost distinși 48 generali și ofițeri cu „Steaua României”, 172 generali și ofițeri cu „Coroana României”, 131 maiștri militari și subofițeri cu „Crucea Serviciului Credincios” și 10.248 ofițeri, maiștri militari, subofițeri și militari în termen cu medaliile „Bărbăție și Credință” și „Virtutea Militară”, total 10.626 decorați. Ei au consemnat astfel faptele lor de glorie în Istoria Armatei Române și a Armei Grănicerilor, fapte care le-au adus respect din partea poporului român și a camarazilor din celelalte arme, dar și invidie din partea unor oameni mărunți și unor grupuri de interese antiromânești.

În perioadele de război și în timp de pace, numeroși grăniceri și-au jertfit viața pentru paza și apărarea frontierelor noastre, demonstrând prin aceasta dragostea de țară, eroism și vitejie. De asemenea, au contribuit la formarea unei valoroase tradiții de armă care, în fatidicul an 1999 al desființării lor și ulterior, nu au fost luate în seamă, nu au avut nici o valoare.

Între foștii grăniceri trecuți în rezervă sau disponibilizați au rămas doar amintirile, respectul și stima camaraderească moștenite de la generațiile de înaintași, sentimente nobile care durează respectul, credința și valoarea și care ar trebui să nu lipsească nici unuia dintre oamenii trimiși în straja frontierei.

În legătură cu organizarea și executarea pazei frontierei în vechiul sistem (cel românesc), rețin atenția următoarele procedee și metode ce merită consemnate de Istoria acestei arme, pentru lauda celor ce au fost și pentru transmiterea experienței lor celor ce vin.

Organizarea pazei frontierei era un proces ce revenea tuturor eșaloanelor: Comandamentului Trupelor de Grăniceri, brigăzii (diviziei), regimentului, batalionului, companiei, plutonului și pichetului, proces ce se desfășura pe baza prevederilor legilor, regulamentelor, instrucțiunilor de specialitate, a situației operative din fiecare sector (raion) de responsabilitate, în limita competențelor fiecărui eșalon din sistemul de pază.

Gradul de operativitate se stabilea periodic, în raport de acțiunile cunoscute ale infractorilor din perioadele trecute, de existența în sectoarele (raioanele) respective a infractorilor și contrabandiștilor potențiali, avându-se în vedere acțiunile lor probabile în viitor. Pentru procurarea datelor despre aceștia, la C.T.Gr., brigăzi (divizii), regimente și batalioanele cu misiuni în paza frontierei, existau cadre de informații și cifru care organizau rețele informative în localitățile din zonă și le dădeau parțial comandanților de companii, plutoane și pichete cu care țineau legătura, în scopul primirii urgente a informațiilor ce îi interesau. Toți indivizii suspecți cunoscuți în zonă, precum și direcțiile probabile de acțiune ale acestora erau încadrate informativ, iar datele obținute prin informatori erau transmise ierarhic, cu prioritate eșaloanelor celor mai apropiate, cu posibilități de intervenție în timpul cel mai scurt. Pichetele cu raioanele cele mai amenințate închideau frontiera.

C.T.Gr. organiza și conducea paza frontierei, dând anual o instrucțiune cu datele și măsurile ce se impuneau. În baza acesteia, brigăzile (diviziile) formulau și dădeau regimentelor, iar acestea batalioanelor subordonate, misiuni adaptate situației din sectoarele lor. Batalioanele dădeau companiilor misiuni pe una-două luni, iar acestea stabileau, pentru plutoane, misiunile pentru o lună, pe baza cărora comandanții de plutoane întocmeau planul de pază, pe câte o lună, pentru toate pichetele subordonate, îl consemnau într-un registru special din care înmânau fiecărui comandant de pichet, sub formă de extras, graficele de patrulare cu locul pândelor pe zile și ore, în plicuri sigilate.

Ziua grănicerească începea la ora 00.00 și se termina la ora 24.00. Comandantul de pichet nu avea voie să deschidă plicul și să treacă la aplicarea graficului pentru ziua următoare înainte de ora 00.00 a zilei expirate.

Serviciul de pază se executa prin patrulare, cu scurte opriri și opriri pentru pândă, în locurile și în timpul prevăzute în grafic.

Patrula era formată din doi militari; se patrula până la pichetul vecin, șeful de patrulă avea asupra lui un carnet în care trebuia să-i semneze șeful pichetului la care a ajuns și să-i aplice ștampila prin care să confirme că a fost la pichetul respectiv, menționându-se ora sosirii și ora plecării.

Fiecare ostaș din pichet avea asupra lui un carnet care se numea „Carnetul Model B”. În acest carnet, era consemnat modul cum a fost găsit militarul respectiv în timpul serviciului.

Graficele de patrulare (itinerare) erau până la adâncimea de 1000-1500 m de la linia de frontieră în linie dreaptă (după traseul frontierei), marcate prin stâlpi de lemn vâruți, vizibili pe timp de noapte. Pe linia graficelor de patrulare (graficul 1 și 2) erau săpate gropi pentru executarea serviciului de pândă ziua și noaptea.

În cazul schimbării pe locul de serviciu, militarul nou venit se oprea la 4-5 m, în poziția culcat, iar cel înlocuit ieșea din groapă și, la vedere, se deplasa în picioare pe același grafic, în continuare, lăsând impresia că este vorba de un singur militar care s-a oprit și apoi își continuă deplasarea. Militarul nou venit ocupa târâș locul de serviciu părăsit de către militarul schimbat.

Secretul (parola și răspunsul de recunoaștere) pe timp de noapte era stabilit tot de către comandantul de pluton, pe zile, pe timp de o lună, pe foi volante cusute sub formă de plic. Plicul se deschidea odată cu trecerea la aplicarea graficului de serviciu (ora 00.00).

Începând cu anul 1950, vechiul sistem de pază a fost abandonat și s-a trecut la o nouă organizare și la noul sistem de pază inspirat din sistemul sovietic. Trecerea la noul sistem de pază în anul 1950 a început la frontiera româno-iugoslavă și s-a petrecut imediat după ce în primăvara acelui an, în urma reorganizării impuse de agravarea relațiilor dintre cele două țări, la frontiera dintre Beba Veche și Baziaș executau paza, în sectorul de uscat și cel de pe râul Nera, următoarele unități în curs de consolidare:

- Regimentul 4 Grăniceri Timișoara, cu 6 batalioane de pază la: Beșenova (ulterior Dudeștii Vechi), Teremia Mare, Jimbolia, Otelec, Rudna, Deta și două batalioane de instrucție și școală gradați;

- Regimentul 3 Grăniceri, cu 4 batalioane de pază la: Jamul Mare, Cacova, Răcăjdia, Zlatița și un batalion de instrucție și școală gradați.

Cele două regimente erau organizate de la batalioane, companii, plutoane și pichete. Trecerea la noul sistem a desființat companiile, plutoanele și pichetele vechiului sistem, contopind efectivele și raioanele acestora, în plutoane de pază ale noului sistem, eşaloanele cele mai mici la frontieră, subordonate direct batalioanelor. Mai sus, pe scară ierarhică, batalioanele au rămas subordonate aceluiași Regimente 4 și, respectiv, 3 Grăniceri care, împreună cu Regimentul 9 Grăniceri Turnu Severin, făceau parte din Divizia 1 Grăniceri Timișoara (apoi Lugj), destinată, pentru câțiva ani, să conducă paza întregii frontiere cu Iugoslavia între Beba Veche și Pristol.

Trecerea la noul sistem nu a afectat organizarea batalioanelor, regimentelor și diviziilor. A contribuit, în schimb, la consolidarea plutoanelor sistemului de pază nou adoptat atunci și a constituit model pentru marile unități de la celelalte frontiere ale României. Această activitate a fost precedată de pregătirea comandanților de plutoane, batalioane și cadrelor prevăzute să fie numite în funcții, privind atribuțiile și stilul de conducere ce decurgeau din noua schimbare. Această pregătire s-a făcut centralizat, la C.T.Gr., prin convocări pe grupe de funcții și pe mari unități, cu durata de 30 zile. Așa se explică faptul că trecerea la noul sistem de pază de către toate unitățile și marile unități de grăniceri a durat doar doi ani (1950 și 1951).

Activitățile de organizare a plutoanelor de pază – primele subunități la frontieră ale noului sistem - încadrarea, efectivul acestora, planificarea și executarea serviciului de pază, controlul elementelor grănicerești* de către cadrele plutonului și de către cele de la eşaloanele superioare, precum și activitățile de pregătire, ordinea interioară și disciplina în punctele de dislocare* au fost esențiale în viața acestor mici dar importante eşaloane și, totodată, criterii de apreciere periodică a valorii lor, pe lângă rezultatele în pază exprimate prin numărul infractorilor reținuți și calificativele la trageri.

Operațiunea de trecere la noul sistem de pază și la reorganizarea unităților și subunităților a început în sectorul Batalionului de Grăniceri Dudeștii Vechi, în noaptea de 19/20 august 1950, sub comanda noilor comandanți de plutoane de frontieră din promoția 6 martie 1950, absolvenți ai Școlii de Ofițeri de grăniceri București, Deva și Oradea, prima și cea mai mare promoție de cadre după cel de-al doilea război mondial.

Plutoanele de frontieră s-au constituit din efectivele a 3-4 pichete alăturate cu raioanele lor de pază, raionul de pluton având o dezvoltare de 5-7 km și 4-6 km adâncime, variabil, în raport cu situația operativă. Efectivul unui pluton (după regruparea pichetelor) a fost de 60-80 militari în termen, organizați pe grupe, comandant de pluton ofițer (sau subofițer, pe direcțiile mai puțin importante), un subofițer „Ajutor tactic” și un subofițer „Gospodarul plutonului”.

* Inițial, posturile și patrurile s-au numit „elemente grănicerești”.

* Cazarma de pichet.

Retragerea pichetelor de pe frontieră și constituirea plutoanelor s-a executat în exclusivitate de către noul comandant de pluton fără participarea eșaloanelor superioare. Ostașii de la pichete, după terminarea orelor de serviciu, s-au retras la noua cazarmă a plutonului (uneori, o clădire de la marginea localității sau din câmp, destinată acestui scop, în înțelegere cu organele Comitetului provizoriu local). Armamentul, muniția, cazarmamentul, echipamentul, alimentele și alte materiale din dotarea pichetelor au fost transportate la cazarma plutonului în aceeași noapte. Pentru transportul lor, s-au folosit căruțe cu cai din sat, fără participarea cetățenilor civili. Operațiunea s-a terminat fără a fi observată de pe teritoriul iugoslav.

Ca mijloace de transport la pluton erau: o căruță cu cai și un cal de cavalerie; la batalion un autoturism, un autocamion, două-trei căruțe cu cai și trei-patru cai de cavalerie, pentru deplasarea în frontieră a comandantului de batalion și Statului Major; la regiment, două-trei autoturisme și trei-patru camioane.

Paza frontierei se organiza de către comandantul de pluton, zilnic până la orele 14.00-15.00 pentru următoarele 24 de ore. Dispozitivul de pază se reprezenta grafic pe schema-geam cu raionul de pază, care se păstra asigurată în fișet, iar planificarea serviciului se consemna într-un registru numerotat și sigilat, care cuprindea: evidența nominală a efectivului plutonului (ordinea de bătaie), situația forțelor și mijloacelor și planificarea serviciului (planul de pază zilnic) pentru o zi grănicerească ce începea la ora 18.00 și se termina la ora 18.00 din ziua următoare.

Planul de pază cuprindea: planificarea serviciului pentru fiecare militar (felul serviciului, locul și durata, cu precizarea timpului pentru deplasare), mijloace de întărire (în dotare). La un capitol, se consemnau informațiile cu privire la persoanele cu intenție de trecere frauduloasă a frontierei și starea vremii; la un alt capitol era consemnată Hotărârea de pază a comandantului de pluton, compunerea echipei de alarmă, secretul și semnalul de recunoaștere. Mai erau rezervate spații pentru consemnarea rezultatului controlului fâșiei arate și pentru rezultatul controlului elementelor grănicerești.

Cei care executau controlul erau obligați să se semneze în registru. Norma de serviciu a grănicerilor era 8 – 12 ore zilnic, nelimitată, în raport de nevoile pazei frontierei. Plutonul mai executa, zilnic, 2 ore de instrucție sau pregătire politică.

După organizarea pazei frontierei și înscrierea planului de pază în registru, se întocmea programul orar pentru următoarele 24 de ore, în care erau cuprinși toți militarii plutonului pe activități și ore, apoi se executa organizarea plutonului „pentru luptă”, militarii fiind adunați în careu cu arme. Comandantul plutonului executa controlul ținutei și al armamentului, apoi comunica: informațiile ce se dețin, felul pazei (normală sau întărită), activitățile care se vor executa în ziua următoare în raionul de pază, compunerea echipei de alarmă, timpul de plecare în serviciu și mijloacele din dotare pentru fiecare militar. Militarul nu trebuia să cunoască anticipat cu cine va pleca în serviciu, felul serviciului și locul de serviciu.

În compunerea elementelor grănicerești erau trei militari și mai mulți, iar patrula de control fâșie arată pe timp de noapte, era de valoarea unei grupe, cu pușcă mitralieră. Pe anumite direcții, pentru observarea teritoriului vecin, executau

serviciul posturi de observare ascunse formate din trei militari cu pușcă mitralieră din lucrări genistice (adăposturi) special amenajate, bine mascate, care se ocupau și se părăseau pe întuneric.

Elementele grănicerești erau dotate cu pistoale mitralieră PPS calibru 7,62 mm cu două încărcătoare a 72 de cartușe fiecare, sau cu puști ZB calibru 7,92 mm. O perioadă de timp, muniția s-a păstrat permanent asupra militarilor (în valiză). Militarul mai primea în dotare: două grenade de război ofensive, pistol de semnale luminoase și cartușe de semnalizare de toate culorile, sfoară de legat infractorii (ulterior, cătușe) iar controlul fâșiei arate, pe timp de noapte, se executa la lumina feștilor (felinarului), sau a lanternei FAS. Uneori, se executau două controale pe timp de noapte: unul la 2-3 ore după lăsarea întunericului, al doilea cu 2-3 ore înainte de lumina zilei și, bineînțeles, controlul de dimineață și cel de seară pe lumină. Alteori, controalele fâșiei și celorlalte mijloace de semnalizare se efectuau de câte ori era nevoie, în funcție de situația concretă. Patrurile care controlau fâșia arată aveau câini de urmă, iar patrurile de cercetare și pânzele erau întărite cu câini de însoțire. Elementele grănicerești care executau serviciul de pază mai primeau în dotare câte un lansator sau două de semnale luminoase pe care le instalau în teren spre extremitatea fâșiei de pază. Santinelele îndoite sau santinelele de frontieră (cum li se spunea ulterior) nu întotdeauna aveau în dotare lansatoare.

Darea ordinului de pază (misiunii elementelor grănicerești) la macheta cu relieful raionului și ascultarea rapoartelor la înapoierea din serviciu erau atributul principal al comandantului de pluton, care, la început, a locuit în cazarmă și nu avea voie să intre în contact cu populația locală. Comandantul de pluton executa controlul elementelor grănicerești aproape în fiecare noapte și se deplasa imediat la fața locului când se trăgeau focuri de armă din raion.

Toți ofițerii veniți în activitate la pluton, erau obligați să execute controlul elementelor grănicerești și erau însoțiți de comandantul de pluton. Comandantul de pluton avea dreptul la două-trei zile libere pe lună în care putea pleca din raion.

Pentru limitarea accesului spre frontieră și prevenirea trecerilor frauduloase, s-a instituit „ZONA DE FRONTIERĂ”, care avea o adâncime de 30 km, de la linia de frontieră spre interior, în care populația din afara acestei zone, avea acces numai pe bază de autorizație eliberată de organele de miliție. La sosirea într-o localitate din zona de frontieră, persoana respectivă era obligată să se prezinte la postul de miliție pentru a fi luată în evidență, iar la terminarea șederii în localitatea respectivă, se prezenta de asemenea la postul de miliție pentru a fi scoasă din evidență. Copiii erau anunțați de părinți.

Accesul și desfășurarea muncilor agricole și altor activități în raionul de pază erau permise numai pe timp de zi, de la răsăritul până la apusul soarelui. Comandantul de pluton organiza paza frontierei și un control riguros pe direcțiile unde intrau cetățenii la lucru. Pe schemă, locurile în care lucrau cetățenii, erau marcate cu niște încercuiri în care se scria „Raion de Munci Agricole” (RMA), „Raion de Munci Forestiere” (RMF) etc. și se organiza controlul persoanelor care se aflau acolo. Nu se lucra în tot raionul plutonului. Acesta fiind împărțit în două, se lucra alternativ în fiecare parte (o zi da, o zi nu). Intrarea la muncă se făcea prin

1 – 2 puncte, pe bază de tabel nominal și „tichet de intrare la munci agricole”, care se înmâna persoanei respective la punctul de control în schimbul buletinului de identitate și se ridica la înapoiere. La punctele de control (intrare munci agricole) făceau serviciu de regulă aceiași militari (gradați). Intrarea la muncă se făcea dimineața după răsăritul soarelui, iar ieșirea până la apusul soarelui, timp de 2-3 ore. Dacă un cetățean intrat la muncă nu se înapoia, se luau măsuri de căutare a lui. În situația când cel căutat nu era găsit sau când se descopereau pe fâșie urme de trecere cu sensul „în România”, se dădea alarma generală, se trimetea la fața locului patrula cu câine de urmă, se raporta ierarhic și se trecea la acțiune de frontieră care, dacă autorii urmelor nu erau reținuți în timp scurt, interveneau eșaloanele superioare cu rezervele lor și acțiunea începută se transforma în operațiune de frontieră, la care participau sute de militari. Aceasta cuprindea toate măsurile de control pe comunicații, în stații de autobuze, de cale ferată și de la intrările în localități, precum și activitățile informative executate de miliție și de celelalte organe ale M.A.I. cu care grănicerii aveau plan de cooperare. În raport de situație, puteau interveni și alte forțe din unitățile armatei dislocate în apropiere.

De reamintit că, pe un aliniament paralel cu linia de frontieră, la 1-5 km adâncime, pe teritoriul românesc, s-au construit atunci cazemate și poziții fortificate de artilerie, permanent ocupate cu trupe ce țineau legătura cu grănicerii pentru a deschide foc împreună împotriva inamicului ce se aștepta să treacă la agresiune de pe teritoriul iugoslav. Propaganda „antititoistă” ce se făcea prin presă, prin radio, existența gardurilor de sârmă și a câmpurilor de mine în apropierea frontierei, efectivele mari din pichete, întărirea Diviziei 1 Grăniceri Lugoj cu forțele menționate mai înainte și dese incidente de frontieră soldate cu grăniceri morți de ambele părți, erau dovezi suficiente că un conflict armat, la acea graniță, era posibil oricând.

Situația tensionată de la acea frontieră a durat până în anul 1956, când s-a încercat trecerea la o situație normală, dar nu s-a reușit niciodată.

În cei 6 ani de pază în sistem nou, au devenit necesare unele schimbări. S-au construit cazărmi de plutoane cu efective mari și au început să se îmbunătățească organizarea, dotarea și condițiile de hrănire, echipare, etc. Ofițerii comandanți de plutoane și cei ce încadrau diferite funcții la batalioane trebuiau înaintați în grad, dar prevederile de stat nu permiteau. Ca urmare, în anul 1953 „plutoanele de pază” sau transformat în „companii de frontieră”, mai ales că agravarea situației operative era în creștere și, fiind necesară mărirea efectivelor, aceste schimbări erau necesare și posibile.

Comaniile au luat deci ființă prin transformarea denumirii plutoanelor de frontieră, pe scheletele acestora. Efectivele plutonului devenit companie s-au mărit pe parcurs la 100 – 140 (7 – 8 militari densitate pe km de frontieră, capacitate de serviciu în 24 de ore). Compania mai avea și o grupă de cavalerie pentru cercetare și intervenție rapidă, numai în sectorul de uscat al frontierei româno – iugoslave.

Comanda companiei avea în compunere: un comandant prevăzut cu grad de căpitan, locțiitor politic (căpitan) un ofițer „ajutor tactic” locotenent-major și „gospodarul companiei” – subofițer. Această încadrare nu era însă completă peste

tot, realizându-se treptat în funcție de situația operativă. Ofițerii, prin rotație, erau „de serviciu la registru”, iar al doilea executa controlul elementelor grănicerești.

Durata stagiului militar pentru militarii în termen, era de 3 ani; în primul an nu se dădeau permisi, ci în al doilea an, iar concediu era de 20 de zile și se acorda în al treilea an. Militarii grăniceri (cadre și militari în termen) nu aveau voie să fie încadrați cu serviciul la unități din apropierea locului de domiciliul său sau al soției. Programul de lucru al cadrelor nu era de 8 ore; se lucra cât era nevoie. Dacă rămânea un singur cadru la companie, acela nu avea voie să părăsească cazarma, fără aprobare de la batalion nici măcar să meargă acasă să se schimbe.

Ofițerii veniți în control de la batalion sau de la alte eșaloane erau planificați să execute controlul elementelor grănicerești. Toate cadrele ce aparțineau TRUPELOR DE GRĂNICERI (indiferent de funcție), inclusiv medicii, erau obligați să știe grănicerie și să execute controlul elementelor grănicerești, planificați în registrul de pază, cu durata de 3–4 ore pe zi (alternativ ziua și noaptea).

O perioadă de timp, paza frontierei s-a executat pe grupe. Grupa primea o fâșie de pază având o dezvoltare (de front) de 1,5–3 km, întărită cu mijloace ajutătoare, sub conducerea comandantului său care se deplasa de la o limită la alta a fâșiei controlându-și subordonații. Nefiind eficient, procedeul a fost abandonat.

În perioada dintre anii 1956 – 1969, sistemul de pază adoptat în anii 1950-1951 și îmbunătățit până în anul 1956 a suferit numeroase schimbări, atât în ceea ce privește organizarea subunităților de la frontieră, cât și modul de planificare și executare a serviciului de pază, mai ales după plecarea trupelor sovietice din România, în anul 1959, apoi după Declarația din aprilie 1964 a plenarei C.C. al P.M.R. dar, mai ales după evenimentele de la Praga din 20 august 1968.

Subunitățile de pază din primul eșalon la frontieră, au revenit la denumirea de pichete subordonate companiilor apoi, prin acestea batalioanelor și regimentelor. Într-o perioadă, marea unitate care subordona toate eșaloanele de la regiment către frontieră a fost Divizia de Grăniceri. În ideea apropierii C.T.Gr. cât mai mult de eșaloanele care executau nemijlocit paza frontierei, s-a renunțat la Divizia și Regimente din structura organizatorică a sistemului de pază și s-a adoptat, în loc, Brigada de Grăniceri care a subordona,t până în anul 1999, ierarhic către frontieră, batalioanele, companiile și pichetele cu ultimele denumiri care nu au avut timp să-și dovedească eficiența.

Brigăzile, batalioanele, companiile și o parte dintre pichete, în mod repetat, au fost desființate, reînființate, și-au schimbat numerația și dislocarea, dar au suferit schimbări semnificative în ce privește dotarea.

Schimbările în structura organizatorică în organizarea și executarea serviciului de pază, în dotarea cu tot felul de mijloace până la un coeficient tehnic de vârf, precum și perfecționarea legislației de profil, au făcut ca, în anul 1989, sistemul de pază din 1950-1951 să nu se mai regăsească în trupele de Grăniceri, fiind cu totul transformat într-un original sistem de pază românesc.

7. Participarea Brigăzii 9 Grăniceri la Revoluția din decembrie 1989.

Asemenea tuturor unităților militare din Timișoara și celorlalte mari unități de grăniceri de la frontierele României, Brigada 9 Grăniceri, fiind situată cu comandamentul în orașul care a inițiat acest mare eveniment și cu sectorul de responsabilitate la frontierele româno-ungară și româno-ugoslavă, a participat la Revoluție din primele momente ale izbucnirii ei până la normalizarea situației. Aceasta a fost Brigada cea mai solicitată, care și-a îndeplinit foarte bine misiunile ce i-au revenit, comandată de colonelul Pantelimon Ciocoiu, detașat din C.T.Gr. în vederea numirii în această funcție.

Începând cu noaptea de 16-17 decembrie 1989, comandamentul brigăzii și unitățile de instrucție ale grănicerilor din Timișoara au îndeplinit misiuni de pază a intrărilor și ieșirilor din oraș, având posturi de control instalate în Calea Lipovei, Aradului, Torontalului și Jimboliei, precum și a unor obiective ca Inspectoratul Județean al Ministerului de Interne și Consiliul Popular al Județului Timiș, Fabrica de Lapte și Întreprinderea „6 Martie” și a unităților comerciale din Piața Plevnei (Maria). La ordin, au blocat str. Torontalului (Piatra Dacia). În acea noapte, efectivele participante au fost, din ordin, neînarmate.

Începând cu 17 decembrie 1989, ora 14.00, când au luat în pază și Consiliul Municipal Timișoara, efectivele au fost dotate cu pistoale mitralieră și cartușe de manevră, iar după ora 20.00 a aceleiași zile, deci, după declanșarea „Stării de necesitate”, au fost distribuite, în locul cartușelor de manevră, cartușe de război.

Datorită desfășurării evenimentelor, începând cu 18 decembrie 1989 ora 14.00, efectivele care au fost date în sprijin și întărire Inspectoratului Județean Timiș al Ministerului de Interne, au trecut la paza obiectivelor comerciale din Piața Traian, Piața Ștefan Furtună, Întreprinderea Electrotimis și Spitalul Județean, făcând parte din dispozitivele organizate și dispuse în teren de către organele Ministerului de Interne.

În perioada 23 decembrie 1989 – 27 decembrie 1989, militarii grăniceri au asigurat paza obiectivelor: Gara de Nord, Fabrica de Țigări, Moara de pe str. Bărnuțiu, Centrofarm, ICRA, UMT, Poligrafie, iar apoi Fabrica de pâine, IDMS, PECO Timiș, Stația de Gaze din Calea Lipovei și UTT; au cercetat zona Pădurea Verde, Cartierul Ion Ionescu de la Brad, str. Pomiculturii, Antrepriza 4 Construcții, Parcul Botanic și zona aferentă Căii Aradului, pentru a descoperi teroriștii și a le contracara acțiunile. De asemenea, au însoțit diferite convoaie cu ajutoare sosite din străinătate.

În acțiunile desfășurate în Calea Aradului (perimetrul Poligrafiei) în noaptea de 23/24 decembrie 1989, au fost incendiate trei autocamioane ale brigăzii, a fost rănit în picior caporal Popa Florin, iar postul de control grăniceresc din stația terminus a troleibuzului 14, Calea Lipovei a deschis foc asupra unui autoturism Dacia care nu a oprit pentru control, rănind un pasager al acestuia iar pe altul împușcându-l mortal.

În dimineața zilei de 25 decembrie 1989, în timp ce scotoceau subsolurile, podurile și grădinile blocurilor din cartierul Ion Ionescu de Brad, soldații Rațiu Ștefan și Dobrică Petru au fost răniți de către teroriști.

Batalioanele, companiile și pichetele de pe frontieră au executat paza și supravegherea frontierei din sectoarele în sectoarele lor de responsabilitate, în condițiile stării de necesitate, pe toată durata evenimentelor sângeroase petrecute la Timișoara. De la Brigadă s-a intervenit pentru închiderea frontierei dintre Begova și Beba Veche, deoarece s-au descoperit activități suspecte pe teritoriul ungar între Csianad Palota și Szeged.

* *

*

În toate perioadele din activitatea de pază a frontierelor României cu Ungaria și Iugoslavia, după cel de al doilea Război Mondial, grănicerii Brigăzii 9 Timișoara și ai celorlalte mari unități și unități predecesoare în sectorul său nu au precupețit nici un efort să-și îndeplinească cu cele mai bune rezultate misiunile ce le-au revenit, în condiții grele de anotimp și stare a vremii și într-o stare operativă de frontieră infernală.

Căpitanul Vasile Danciu, comandantul companiei Lunga, a murit trăsnit pe timpul misiunii de control ce o executa într-o noapte din anul 1957, soldatul Rusu A. Vasile, din pichetul Zlațița, a murit în septembrie 1953, iar soldatul Radu A Ioan, din pichetul Jimbolia Sud, în iulie 1956, ambii împușcați de pe teritoriul iugoslav, în timp ce executau serviciul de observare din foșoare pe timp de zi.

La acele frontiere au executat serviciul ofițeri valoroși: comandanți de divizii, coloneii Alexandru Mârzac și Gheorghe David, comandanți de brigăzi și regimente, generalii Gheorghe Vornicescu, Ioan Tudor, Atanasie Trică și Florian Petrilă, șefi de state majore de brigadă și respectiv regiment, colonelul Teodor Vasilescu și maiorul Dumitru Mitică; comandanți de batalioane; maiorii Ilarie Curiman, Ion Olteanu, Ilie Tender, Constantin Preda, Vasile Chiper, Mihai Cosma, Pantelimon Ciocoiu, un mare număr de comandanți de companii și pichete, precum și alți ofițeri din statele majore de brigăzi și batalioane.

Datorită activității lor laborioase și de mare ținută, drapelul Brigăzii 9 Grăniceri a fost decorat cu Ordinul Apărarea Patriei, clasa II a, iar batalionul Jimbolia a câștigat locul I pe Trupele M.A.I. , fiind distins cu Drapelul U.T.C. în anul 1957.

Acum, la 1 Aprilie 1904, la sărbătoarea unui veac de la înființarea Corpului Grănicerilor pe baze militare moderne, aducem un respectuos omagiu tuturor înaintașilor grăniceri care nu și-au precupețit eforturile ca Brigada 9 Grăniceri, celelalte mari unități, toți generalii, ofițerii, maiștri militari, subofițerii și militarii în termen din toate generațiile secolului trecut în îndeplinirea exemplară a misiunilor extrem de grele, în toate situațiile confirmând și reconfirmând calitatea de TRUPE DE ELITĂ, conferită repetat de vitejia și jertfele de pe câmpurile de luptă și din paza frontierei.

BIBLIOGRAFIE

1. Gl. Bg. (r) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații Mondiale ale Secolului XX*, București, 2001, p.126 – 129.
2. Arhiva M.Ap. N. Fond Microfilme, Rola F.II 21634 în întregime; Fond 551, dosar 5, filele 3 – 160; gl. Bg. ® Sever Neagoe op. cit. P. 111 – 112.
3. Gl. Bg. (r) Sever Neagoe op. cit. p. 124.
4. Cu Ungaria - *Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920*, în Monitorul Oficial nr. 136 din 21 septembrie 1920; cu Polonia, Cehoslovacia și cu Statul Sârbo-Croato-Sloven, C.T. Gr., Culegere de tratate, acorduri, convenții și acte normative, București, 1979, p.70 – 72; cu Bulgaria - *Trataul de Neuilly – Sur-Seine din 22 noiembrie 1919*, art. 27, în Monitorul Oficial nr. 135 din 20 septembrie 1920; cu Rusia, *Tratatul de pace dintre Marea Britanie, Franța, Italia, Japonia și România*, Monitorul Oficial nr. 100 din 8 august 1922, art. 1, 2.
5. Gl. bg. (r) Sever Neagoe *Grănicerii români în cele două conflagrații Mondiale ale Secolului XX*, București, 2001, p. 132 și 135.
6. Ibidem, p. 55 – 57 și 75 – 79.
7. Ion Ardeleanu, Vasile Arimia, Mircea Mușat, lucrarea *23 August 1944 – documente*, vol. I, București, 1984, p.80 – 83 și 98; Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României 1939 – 1965*, București, 1975, p. 24 – 26.
8. Gl. Bg. (r) Sever Neagoe op. cit. p. 111 - 112.
9. Constantin Xenii, lucrarea biografică „*Take Ionescu 1858 – 1922*” ediția III, București, 1933, p. 421 – 422.
10. Colectiv de autori, *Monografia frontierei de stat a R.S. România* (biblioteca I.G.P.F.), București, 1979, cap. II p.24 – 32 și 37 – 44.
11. C.T. Gr. Culegere de tratate, acorduri, convenții, protocoale și acte normative interne, partea I, București, 1979, p. 75: *Protocolul privind delimitarea frontierei între România și Iugoslavia*, semnat la Belgrad la 24 noiembrie 1923.
12. I.G.P.F. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1974, p. 446.
13. Gl. Bg. (r) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, p. 141 – 148.
14. I.G.P.F. *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, op. Cit. P.463.
15. Ibidem, p. 471 – 473.
16. Ibidem, p. 557.
17. Gl. Bg. (r) Sever Neagoe, op. Cit. P. 198 – 201.
18. Arhiva M.Ap.N, dosar Buletine Informative C.T.Gr. /1968.
19. Gl. Bg. (r) Sever Neagoe op. cit. p.210.
20. Idem.

21. Ibidem, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, op. Cit, p. 194 – 201, 220, 381 – 382. 397 – 399.

22. Arhivele militare române, Armata Română în Revoluția din decembrie 1989, Studiu documentar, ediția II - a revăzută și completată, București, 1998, p.49 – 64, 198 – 199, 263 – 264, 343.

Capitolul XII

ORGANIZAREA GRĂNICERILOR ȘI PAZA FRONTIERELOR ROMÂNIEI PE TIMPUL OCUPAȚIEI SOVIETICE (1945-1959)

1. Corpul Grănicerilor, în timpul ocupației sovietice

Obiectivele principale ale organizării pazei frontierei și prioritatea îndeplinirii lor, în această perioadă, au fost stabilite cu greu din cauza amestecului brutal al trupelor sovietice de ocupație. Acestea ne inundaseră țara, pentru a 13-a oară începând din anul 1711. De asemenea, poziția părții sovietice din Comisia Aliată de Control⁺⁾ impunea un anumit comportament și imprima o anumită direcție evenimentelor din România, ceea ce provoca, în permanență, nesiguranță, teamă, umilință și schimbări zilnice în organizarea, dispunerea și îndeplinirea misiunilor în curs de executare ale grănicerilor români. Astfel de imixtiuni se petreceau de multe ori fără știrea Ministerului de Război.

Sovieticii urmăreau pedepsirea grănicerilor români care executaseră paza frontierei pe Nistru și cu care se confruntaseră în anii 1940-1944, pe această frontieră, în Basarabia și la Odessa. Pentru a reuși, ei aveau în plan să reducă la maximum efectivul acestor trupe, să desființeze cât mai multe unități, răzbunându-se astfel pentru ce s-a întâmplat în Basarabia, la Dalnik, pe Nistru și chiar la Mălini, unde grănicerii s-au comportat ca o armă de elită; să decapiteze conducerea lor, să-i aresteze și să-i condamne pe cei ce se opuneau sovietizării României, eliminării istoriei, tradițiilor românești, precum și dragostei de Patrie și de frontierele ei, să ucidă sau să înăbușe tot ce avea tangență cu spiritul românesc și cu mentalitatea acestor viteji ostași români.

Pe măsura descoperirii în timp a intențiilor și măsurilor aplicate de trupele ocupante pentru a-și îndeplini planul, comandanții Corpului Grănicerilor din primul an al acestei perioade, pe baza studierii datelor procurate de organele de informații, a rapoartelor ierarhice, a ordinelor primite de la eșaloanele superioare și – uneori -, a avertismentelor și condițiilor puse în mod imperativ de ocupanți, și-au dat seama că sovieticii nu erau așa cum fuseseră prezentați în documentele radiodifuzate pe postul național în seara zilei de 23 august 1944 și au stabilit următoarele obiective:

- intervenția pe lângă comandamentele trupelor sovietice care dovedeau că au sosit în România în calitate de forțe ocupante nu aliate, invitându-le să respecte legislația română și să evite imixtiunea în organizarea unităților de grăniceri (și de alte arme), în dislocarea și în modul de îndeplinire a misiunilor;

⁺⁾ Părțile americană și engleză, conformându-se dispozițiilor guvernelor respective, îndeplineau un rol formal în această comisie, lăsând părții sovietice dreptul de a rezolva cum dorește problemele relațiilor de război cu România.

- obligarea comandanților de la toate eşaloanele din Corpul Grănicerilor să asigure comportarea disciplinată și demnă a tuturor grănicerilor, să procedeze calm și cu tact în relațiile cu militarii sovietici care nu se supun controalelor la frontieră, să nu se lase provocați și pentru orice neregulă, să se adreseze comandamentelor sovietice celor mai apropiate și să raporteze ierarhic, până la Ministerul de Război, pentru a putea sesiza documentat Comisia Aliată de Control;

- intervenția pe lângă Comandamentele Marinei de Război Sovietice, solicitându-le să restituie marinarilor grăniceri români șalupele și navele capturate în septembrie 1944, pentru a fi folosite în paza frontierei, acestea având un alt regim decât navele de război ale marinei militare care fuseseră dezarmate;

- cunoașterea situației unităților de grăniceri destinate pazei frontierei din Moldova și Transilvania; obținerea de la Comisia Aliată de Control a aprobărilor necesare ca unitățile de grăniceri să realizeze dispozitivul de pază pe frontierele unde nu se mai duc acțiuni de luptă, unde securitatea populației din localitățile limitrofe este periclitată de acțiunile bandelor de hoți și de tâlhari.

Desigur, multe din aceste intervenții nu au avut ecoul așteptat de partea română, dar cazurile de umilință s-au împuținat, unii dintre militarii sovietici au devenit mai respectuoși pe timpul controlului la frontieră, cazurile de contrabandă s-au redus, iar sovieticii, cel mult s-au prefăcut că recunosc meritele românilor în dezorganizarea frontului german în zona Carpaților Răsăriteni și a liniei fortificate Focșani – Nămolosa – Brăila, de care aveau o teamă cumplită. Dar umilințele au căpătat forme noi, iar planul sovietic pedepsire a Armatei Române și grănicerilor români nu s-a schimbat.

Comandanții Corpului Grănicerilor din această perioadă, care au intervenit cu perseverență și curaj pentru îndeplinirea obiectivelor de mai sus, au fost următorii:⁷⁷

Generalul de brigadă Mihai Stănescu⁺⁾, 6 decembrie 1944-14 aprilie 1945, cu colonelul Aurel Mălinescu, șef de stat major, și colonelul Gheorghe Sachetti, șef al pazei fruntariilor;

Generalul de divizie Gheorghe Ionescu-Sinaia, 14 aprilie-15 august 1945, cu aceiași colonei în fruntea statului major și pazei fruntariilor;

Generalul de divizie Ilie Crețulescu, 15 august 1945-26 iunie 1947, cu colonelul Aurel Mălinescu, șef de stat major, iar de la 1 octombrie 1946, colonelul Pantelimon Comișel, și colonelul Gheorghe Sachetti, șef al pazei fruntariilor.

Generalul-maior Iacob Teclu, 26 iunie 1947-12 februarie 1948, cu coloneii Eremia Popescu, până la 31 decembrie 1947 și apoi Ion Pârvu, șefi de stat major;

Generalul-locotenent Pantelimon Comișel, 12 februarie 1948-31 decembrie 1950, cu coloneii Ion Pârvu, până la 15 septembrie 1949, apoi Vasile

⁷⁷ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, pp. 121-160.

^{+) Toți, cu gradele de la data numirii în funcții.}

Anghel, până la 1 ianuarie 1950 și, în continuare generalul-maior Ion Marincu, șefi de stat major.

Când a fost numit în funcția de comandant al Corpului Grănicerilor, generalul Mihai Stănescu a constatat că, în 4 luni de ocupație sovietică, din ordinul și sub supravegherea Comisiei Aliate de Control, se elaborase un plan de reorganizare a Trupelor de Grăniceri care era în curs de aplicare și, conform prevederilor acestuia, în următoarele 2-3 luni, trebuiau să încheie operațiunile de desființarea Brigăzilor: 1 Grăniceri București, 2 Grăniceri Deva și 3 Grăniceri Bacău; apoi a regimentelor: 3 Grăniceri Suceava, 4 Grăniceri Deva, 5 Grăniceri Brăila, 6 Grăniceri Bacău, 2 Grăniceri Cernavodă și Centrului de Instrucție al Grănicerilor Corabia, al cărui efectiv se găsea pe front. Grupul Navelor Grănicerești trebuia să se transforme în Companie de nave, deoarece, în urma luării de către sovietici a celor 10 șalupe de pază și două nave auxiliare, nu mai corespundea denumirii ce o purtase până la izbucnirea războiului.

Deci, în primele luni ale anului 1945, grănicerii trebuiau să mai rămână cu două brigăzi din 5, cu 5 regimente din 10, cu o companie de nave dintr-un divizion și un batalion de pază a valorilor naționale, față de începutul lunii august 1944.

Din punct de vedere al efectivului total, față de vara anului 1944, când Corpul Grănicerilor realizase 44.378 oameni – cel mai mare efectiv din istoria sa –, în luna martie 1945, avea să rămână cu 12.000 de oameni, număr impus de Comisia Aliată de Control.

Prin comportarea lor și prin atitudinea ce o aveau față de grănicerii români, trupele sovietice continuau umilirea și brutalitatea din ultimele luni ale anului 1944. Ca urmare, se simțea nevoia unei intervenții ferme, cu orice risc, pe lângă organele de ocupație pentru a scoate grănicerii din situația precară în care se găseau.

2. Împotriva politizării, șantajului, impunerii

Uniunea Sovietică ținea sub tutela sa partea de nord-vest a Transilvaniei ce fusese eliberată cu 5 luni în urmă de sub ocupația germano-maghiară de trupele sovietice și române, refuzând să fie încorporată la teritoriul românesc deoarece, urmarea să fie predată guvernului Groza după instaurarea la putere, dacă acesta va urma politica Moscovei. Pentru asigurarea păstrării acestui teritoriu în scopul menționat, sovieticii au lăsat jandarmilor unguri paza și controlul liniei de demarcație stabilită prin Dictatul de la Viena, menținând Regimentul 7 Grăniceri destinat pazei pe frontiera dintre Vârful Stog și Halmeu, regrupat la reședința din Alba Iulia, iar Regimentul 10 Grăniceri destinat pazei frontierei dintre Halmeu și Beba Veche, regrupat la Brașov. În aceeași situație se găsea și Regimentul 8 Grăniceri Iași destinat pazei frontierei între Gura Portiței și Vârful Stog, care avea efectivul grupat pe subunități, în localități, la distanță de 10-15 km de frontieră, în interiorul României. Primul care a intervenit la Marele Stat Major și la Comisia Aliată de Control pentru a permite grănicerilor români să realizeze dispozitivul de

pază pe frontierele cu URSS, Ungaria și pe fostele frontiere cu Polonia și Cehoslovacia, a fost generalul Mihail Stănescu, în legătură secretă cu ministrul de război, generalul Ion Negulescu (fost grănicer), care făcea demersuri separat, ca problema frontierelor românești nepăzite și a celor trei regimente regrupate la Brașov, Alba Iulia și în Moldova, să fie rezolvate pe cale diplomatică.

Generalul Mihail Stănescu a mai cerut Comisiei Aliate de Control și Marelui Stat Major să desființeze controlul unguresc de pe linia de demarcație din Transilvania care devenise nulă, să satisfacă cererea Băncii Naționale Române de a introduce moneda română și de a asigura paza și apărarea valorilor naționale de patrimoniu în această provincie românească cu statut încă neclarificat după 5-6 luni de la eliberare.

La aceste intervenții, organele de ocupație sovietice au răspuns guvernului român, prin generalul Susaikov, că Regimentul 8 Grăniceri va realiza dispozitivul de pază pe frontiera româno-sovietică după Conferința de Pace de la Paris, iar Regimentele 7 și 10 Grăniceri pot realiza dispozitivul de pază pe frontiera dintre Vârful Stog și Beba Veche, începând cu 10 martie 1945. Pe această bază, generalul Mihail Stănescu și statul major al Corpului Grănicerilor au elaborat harta cu dispozitivul de pază al celor două regimente – Regimentul 6 Grăniceri între Vârful Stog și Halmeu, iar Regimentul 10 Grăniceri, între Halmeu și Beba Veche –, planul de afluire, situația cu armamentul, muniția și materialele ce se transportau de cele două unități și, după 3 zile, le-a predat, prin Marele Stat Major, Comisiei Aliate de Control. La primirea acestor documente, ofițerii din respectiva Comisie au comunicat că organele sovietice au hotărât desființarea Regimentului 7 Grăniceri, iar în dispozitivul de pază pe frontiera dintre Vârful Stog și Beba Veche va fi deplasat numai Regimentul 10 Grăniceri.

La primirea acestei vești, generalul Mihail Stănescu a refăcut documentele menționate numai pentru Regimentul 10 Grăniceri și le-a predat în două zile de la data aceasta, aceleiași Comisii. La 14 aprilie 1945, s-a primit aprobarea generalului Vinogradov și, apreciindu-se că nu vor mai fi tergiversări, comandanții de batalioane și companii din regimentul aprobat au executat recunoașterile necesare și se pregăteau de deplasare în raioanele stabilite. Dar, la 19 aprilie, Corpul Grănicerilor a primit comunicarea că nu se poate realiza dispozitivul de pază pe frontiera în discuție deoarece nu exista aprobarea Frontului 2 Ucrainean care, la acea dată, ajunsese cu trupele din primul eșalon de luptă în Munții Tatra din Cehoslovacia, împreună cu marile unități ale Armatei a 4-a române.⁷⁸

Generalul Mihail Stănescu nu a mai putut continua demersurile pentru a obține aprobarea, întrucât, în urma atâtor intervenții și discuții cu organele sovietice de ocupație în primele 3 luni și jumătate ale anului 1945, la 14 aprilie același an, a fost trecut în rezervă, ulterior arestat și condamnat la 5 ani de închisoare pentru că s-ar fi înscris în P.N.L. Acesta era pretextul. Adevăratul motiv pentru care a fost dat afară din armată era acela că luptase pe frontul de răsărit și

⁷⁸ Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1974, pp. 374-376 (În continuare I.G.P.F.).

apoi se certase cu organele sovietice de ocupație din România, pentru apărarea intereselor noastre naționale.⁷⁹ În același an la 6 martie, fusese trecut în rezervă și generalul Ion Negulescu fost până în acea zi ministru de război. Împreună cu generalul Mihail Stănescu și cu alți generali, în perioada septembrie 1944 – martie 1945, acesta intervenise, pe lângă Comandamentul sovietic și Comisia Aliată de Control, să ia măsuri pentru încetarea umilințelor și abuzurilor față de Armata Română și de grănicerii săi, să permită realizarea dispozitivului de pază de către grăniceri la frontierele României cu U.R.S.S., Polonia, Cehoslovacia și Ungaria și să respecte legislația românească. Ulterior, ca și generalul Mihail Stănescu, a fost arestat și a murit în penitenciarul Jilava, în luna mai 1949. El nu fusese pe frontul de est, dar i s-a imputat faptul că, în perioada 1941-1944, cât a comandat Corpul Grănicerilor, a susținut efortul de război al acestora împotriva U.R.S.S.⁸⁰

La trecerea în rezervă a generalului Mihail Stănescu și numirea în locul său a generalului de divizie Gheorghe Ionescu-Sinaia, după imixtiunea gravă a organelor de ocupație în organizarea trupelor, din 5 brigăzi, 10 regimente, Grupul Navelor Grănicerești, Centrul de Instrucție al Grănicerilor și Regimentul 1 Artilerie Grăniceri, care totalizau, la 23 august 1944, un efectiv de 44.378 de oameni, Corpul Grănicerilor mai avea, la 14 aprilie 1945: două brigăzi, 5 regimente și o companie de nave, toate cu un efectiv de 12.000 de oameni, dislocate astfel:

M.U.	UNITĂȚI	SECTOR	DISLOCAREA BATALIOANELOR
Brigada 1 Grăniceri București.	Regimentul 1 Grăniceri București.	De la Pristol la Gura Portița.	Corabia, Giurgiu și Constanța.
De la Pristol la Vârful Stog.	Regimentul 8 Grăniceri Iași ⁺⁾ .	De la Gura Portița la Vârful Stog.	Se prevedea la Galați, Iași și Suceava.
Brigada 5 Grăniceri Brașov. De la Vârful Stog la Pristol.	Regimentul 7 Grăniceri Alba Iulia. Regrupat la reședință ⁺⁾ .	De la Vârful Stog la Halmeu.	Se prevedea la Vișeu, Sighet și Negrești.
	Regimentul 10 Grăniceri Brașov. Regrupat la reședință ⁺⁾ .	De la Halmeu la Beba Veche.	Se prevedea la Carei, Oradea și Chișinău Criș.
	Regimentul 9 Grăniceri Orșova.	De la Beba Veche la Pristol.	Timișoara, Moldova și Turnu Severin.
Compania de nave Brăila		-	-

⁷⁹ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *op. cit.*, pp. 122-126.

⁸⁰ Ibidem, pp. 119-120.

⁺⁾ Nu se găseau în sectoarele de pază pe frontieră.

Fiecare regiment de grăniceri avea și câte un batalion de instrucție, de regulă în garnizoana de reședință.

Organizarea și dislocarea erau necorespunzătoare, deoarece nu asigurau densitatea necesară de militari/km de frontieră, pentru îndeplinirea misiunilor în condițiile când, la toate frontierele, acționau foarte mulți dezertori înarmați, infractori urmăriți de justiție și poliție, aventurieri, iar contrabanda cu animale, mărfuri diferite și alimente aducea grave prejudicii statului și cetățenilor civili din localitățile situate în zona de graniță. Fronturile brigăzilor, batalioanelor și mai ales ale companiilor, plutoanelor de pază și pichetelor îngreunau conducerea și controlul (ca atribut esențial al acesteia), legăturile, aprovizionările și evacuările și favorizau slăbirea permanentă a disciplinei la toate nivelurile. În plus, grănicerii români o considerau provizorie.

Faptul că mai mult de jumătate din frontiera României era nepăzită, iar efectivele erau grupate pe subunități, la distanțe mari, în adâncime, pune în evidență știrbirea atribuțiilor statului de către puterea ocupantă și reprezenta un pericol permanent pentru siguranța statului și cetățenilor, care își pierdeau astfel încrederea în toate organele menite să-i apere. În armată, militarii își pierdeau încrederea în șefii de la toate eșaloanele, considerându-i incapabili să scoată țara din mizeria politică, economică și morală proliferată de ocupații împotriva cărora România dusesse un război drept și să asigure instituției militare statutul cuvenit și meritat.

Venit la comanda Corpului Grănicerilor, generalul Gheorghe Ionescu-Sinaia a avut în vedere situația în care se găseau trupele, frontiera, pericolele ce decurgeau din acestea, precum și stadiul intervențiilor pe care le făcuse predecesorul său pentru intrarea în normalitate și, cu sprijinul ofițerilor din comandament, a reluat cu și mai multă fermitate intervențiile pentru înlăturarea neregulilor, chiar dacă insistența lui se repeta și supăra pe sovietici.

La 19 aprilie 1945, după ce la 15 martie, teritoriul românesc răpit de Ungaria prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, revenise la trupul României prin restabilirea autorității românești în acea zonă în locul autorității sovietice,⁸¹ Marele Măat Major român a comunicat din nou ordinul Comisiei Aliate de Control că grănicerii români nu au voie să realizeze dispozitivul de pază la fostele frontiere cu Polonia și Cehoslovacia, precum și precizarea că forțele destinate acestui scop să fie grupate la Cluj sau Dej. Comandantul Corpului Grănicerilor a refuzat însă, motivând că acolo nu sunt condiții, și a menținut cele două unități în cazărmlile de la Brașov și Alba Iulia. Le-a întocmit un nou program de instrucție, a trimis militarii în concediu pe serii și a reluat intervențiile pentru încetarea umilințelor, pentru returnarea șalupelor, respectarea legislației românești și pentru obținerea aprobării să realizeze dispozitivul de pază pe frontierele nepăzite. După mai multe intervenții, la 2 mai și la 14 mai, s-au dat, ca de obicei, aprobări cu caracter ambiguu, arătându-se că românii pot realiza acest dispozitiv și la frontiera cu Cehoslovacia, dar la cea cu Polonia și URSS, să fie menținută restricția anterioară.

⁸¹ *România în anii celui de-al doilea război mondial*, vol. 3, București, 1989, pp. 155-120.

Pe baza acestei aprobări, generalul Ionescu-Sinaia cu statul său major, au plănuit să nu lase sovieticilor timp să-și reconsidere aprobarea și în timp foarte scurt, au realizat până la 26 mai dispozitivul de pază pe frontiera cu Ungaria, iar până la 3 iunie 1945 pe cea cu Cehoslovacia.⁸²

Dar, pentru îndrăzneala sa de a apăra interesele noastre naționale, generalul Gheorghe Ionescu-Sinaia a fost desărcinat din funcție după 4 luni cât a comandat grănicerii și încadrat într-o unitate mai îndepărtată de trupele sovietice. La 1 mai 1947, a fost trecut în rezervă cu o pensie mai mică decât a unui subofițer⁸³, fiind permanent persecutat pentru că a participat la războiul antisovietic. Dispozitivul de pază a rămas realizat pe frontierele cu Ungaria și Cehoslovacia între Vârful Stog și Ciumeghiu.

În locul său la comanda Corpului Grănicerilor, a fost numit generalul Ilie Crețulescu, care, datorită faptului că luptase în fruntea Diviziei 103 Munte sub comandă sovietică și avea experiență diplomatică acumulată în misiuni speciale la Praga în anii 1936-1940, era curajos, fără teamă de sovietici, fapt ce l-a ajutat să obțină câteva îmbunătățiri în funcția înaltă ce i s-a încredințat.

Venit în această funcție din cea de subsecretar de stat la Ministerul de Război, cunoștea bine comandanții sovietici și atitudinea lor față de grănicerii români, precum și situația gravă a pazei frontierelor noastre. Bun patriot, la numirea în această înaltă răspundere, el a precizat într-un document obiectivele politico-militare pentru realizarea cărora au acționat și vor acționa în continuare toți comandanții Corpului Grănicerilor din perioada 23 august 1944 și anul 1950, în scopul reorganizării și readucerii grănicerilor la capacitatea normală de executare a pazei frontierelor noastre naționale, în urma dezorganizării lor de către ocupanții sovietici. Pentru îndeplinirea acestor obiective, a primit tot sprijinul cadrelor subordonate. Aceste obiective vizau:

- mărirea numărului elementelor structurii organizatorice și a efectivelor necesare îmbunătățirii pazei frontierei;
- realizarea dispozitivului de pază la frontiera cu URSS dintre gura Canalului Cardon și Vârful Stog, unde grănicerii se găseau dislocați pe subunități la 10-15 km adâncime pe teritoriul românesc, și creșterea densității de forțe în sectoarele active de la frontierele cu celelalte țări vecine;
- continuarea intervențiilor pe lângă organele sovietice de ocupație, pentru a determina personalul acestuia să respecte legislația românească de frontieră privind: supunerea la control a militarilor sovietici când trec frontiera în afara misiunilor de pază; renunțarea la trecerea peste frontieră a persoanelor civile care nu aparțin Armatei Sovietice, la contrabanda cu orice fel de mărfuri și restituirea, de către marina militară sovietică, a celor 13 nave și ambarcații luate de la marinarii grăniceri români în septembrie 1940;

⁸² I.G.P.F., op. cit., pp. 376-379.

⁸³ Istoria se repetă. După 1990, unii generali din Armata Română au fost trecuți în rezervă, pensia lor devenind mai mică decât cea a subofițerilor care le-au fost șoferi (e drept, aceștia au ieșit la pensie cu câțiva ani mai târziu)

- îmbunătățirea pregătirii grănicerilor români, în spiritul comportării camaraderesti, demne și civilizate față de militarii sovietici, neimplicării în infracțiuni sau contrabande, respectării legilor, regulamentelor, îndeplinirii atribuțiilor, executării ordinelor și păstrării ordinii și disciplinei în subunități.

În rezolvarea acestor probleme, generalul Ilie Crețulescu s-a confruntat de la început cu împotrivirea organelor sovietice de ocupație și Comisiei Aliate de Control, dar a dovedit perseverență și nu s-a temut de consecințele insistențelor sale, deși sovieticii își continuau planul lor de reorganizare a armatei și a grănicerilor români, în conformitate cu politica lui Stalin.

Prin Ordinul General Nr. 29 din 1 septembrie 1945 al Ministerului de Război, în Trupele de Grăniceri a luat ființă aparatul E.C.P., după modelul celui din Armata Sovietică. Scopul lui era de a educa întregul efectiv de cadre și militari în termen în spiritul politicii Partidului Comunist Român, care, în acel timp, se supunea necondiționat cerințelor Moscovei de sovietizare a României. Deși structura, atribuțiile și evoluția acestui aparat nu fac obiectul acestei lucrări, considerăm necesară prezentarea unor aspecte privind activitatea sa în trupele noastre.

Principala sarcină a acestui aparat, la data apariției lui în statul de organizare al Corpului Grănicerilor, era dezvoltarea dragostei și încrederii grănicerilor români față de P.C.R., de U.R.S.S. și de Armata sa, sentimente ce existau în sens negativ din cauză că românii se temeau de comunism în care vedeau un sistem împovăraător de cote din produsele agricole, organizarea colhozurilor prin desființarea proprietății țăranilor asupra pământului, ducerea în U.R.S.S. a bogățiilor țării și a intelectualilor, precum și transformarea României într-o republică sovietică. În legătură cu dragostea față de Armata Roșie, batjocorirea poporului român, a grănicerilor săi, neîntoarcerea prizonierilor români, comportarea reprobabilă a militarilor sovietici în localitățile noastre, erau în defavoarea îndeplinirii acestei sarcini. Dragoste cu sila nu se poate.

La venirea în comandamente și în unități, cadrele acestui aparat, selecționate din Divizia Tudor Vladimirescu, din rândul foștilor luptători în Spania și dintre cei mai slabi muncitori și țărani din uzinele și satele noastre, pregătiți sumar prin cursuri scurte, au încercat să tempereze demersurile comandanților pe lângă organele sovietice de ocupație pentru a opri acțiunile de sovietizare a României și Armatei sale. Ei explicau militarilor că românii sunt vinovați de războiul antisovietic, că Basarabia și Bucovina nu ne-au aparținut niciodată, că istoria noastră e falsă, iar marii noștri domnitori au fost aventurieri, cotropitori sau exploatare etc.

Cei care s-au manifestat împotriva acestor neadevăruri au fost îndepărtați din armată, mulți fiind trimiși în justiție. Numai în prima jumătate a anului 1947, au fost trecuți în rezervă 147 de ofițeri și 188 de subofițeri pentru comentarii negative sau pentru participarea la campania din Est.^{6bis}

Îndeplinind „*indicațiile*” C.C. al P.C.R., care își aveau rădăcina în politica stalinistă, organele E.C.P. au aplicat, cu fermitate și chiar cu brutalitate, criterii politice în selecționarea cadrelor, în urma cărora mulți ofițeri deosebiți, decorați în

război, de înaltă competență au fost opriți de la promovări în funcții, avansări în grad, sau trecuți în rezervă.

Primii comandanți secunzi politici – așa cum se numeau la început locțiitorii politici –, la nivelul Corpului Grănicerilor și al marilor unități subordonate după organizarea de atunci, au fost:

- la Comandamentul Corpului, colonelul Nicolae Opreș;
- la Brigada 1 Grăniceri Turnu Severin, maiorul Petre Filipescu;
- la Brigada 2 Grăniceri Brăila, maiorul Ștefan Olteanu;
- la Brigada 3 Grăniceri Oradea, colonelul Constantin Timaru;
- la regimente, câte un ofițer, iar la batalioane, câte un ofițer sau subofițer.

Un aparat E.C.P., la brigadă sau regiment, avea inițial un șef, un propagandist, ofițerul cu sportul și preotul. Ulterior, structura acestora s-a lărgit, în funcție de sarcinile ce li s-au încredințat și de dezvoltarea celorlalte elemente de structură.

Generalul Ilie Crețulescu nu a avut nici o legătură cu înființarea acestui aparat. El și-a continuat exercitarea atribuțiilor și intervențiile pe lângă organele de ocupație, în prezența locțiitorului său politic.

În urma unui control temeinic în teren, la 16 noiembrie 1945, a înaintat Comisiei Aliate de Control prin Ministerul de Război, un raport asupra situației grave în care se găseau Trupele de Grăniceri și paza frontierelor românești la acea dată, din care rezultau următoarele.

Din efectivul de 12.000 de oameni stabilit de Comisia respectivă pentru Corpul Grănicerilor, 6.580 se găseau în batalioanele de instrucție, iar 5.420 în pichete, revenind, în medie, câte 10 militari la fiecare subunitate de pază a frontierei. Numărul pichetelor scăzuse de la 750 la 515, iar densitatea scăzuse de la 5-6, la 1,8 militari/km de frontieră în 24 de ore. Astfel, pe timp de 8 ore cât era norma de serviciu, se găsea în teren doar un militar la 2-3 km, fapt ce însemna că, pentru orice infractor, dispozitivul de pază era ca și inexistent, mai ales noaptea. Tot în acest raport, se relatau problemele desființării abuzive a unor brigăzi, regimente, batalioane, Grupului de Nave Grănicerești și Centrului de Instrucție al Grănicerilor, precum și inconvenientele conducerii trupelor din cauza dislocării comenzilor și sectoarelor de responsabilitate exagerat de mari. De asemenea, se readucea în discuție anormalitatea lipsei dispozitivului de pază la viitoarea frontieră cu U.R.S.S. pe Brațul Chilia, pe Prut, a greutăților întâmpinate la fostele frontiere ale României cu Polonia, Cehoslovacia și cu Ungaria din partea unor delegați ai Comisiei Aliate de Control, cerându-se cu insistență revenirea la normal, pe baza unor propuneri concrete prezentate în încheierea raportului menționat.

Pe timpul discutării acestui document cu organele sovietice de ocupație generalul Ilie Crețulescu a fost susținut de Ministrul de Război generalul de corp de armată Constantin Vasiliu-Rășcanu și de unele intervenții ale primului ministru dr. Petru Groza, fapt ce arată că problemele cerute se ridicau la rangul de interes național. Cu toate documentările prezentate, sovieticii au dovedit, inițial, indiferență față de problemele ridicate de generalii români și nu au rezolvat pe loc

nici una din propunerile prevăzute în raportul amintit, deoarece nu erau siguri că guvernul Groza, instalat la București cu 8 luni în urmă, își va orienta activitatea pe făgașul politicii staliniste.

Dintr-o informare adresată de generalul Susaikov lui Molotov, rezultă că organele sovietice de ocupație din România, nu aveau încredere în dr. Petru Groza deoarece „(...) manifestă o nemulțumire deschisă pentru că: 1. Nu i se permite guvernului român, până astăzi, să amplaseze de-a lungul frontierei româno-sovietice o pază grănicerească. 2. Căile ferate române sunt folosite pentru nevoile României în proporție de 0-30 la sută, iar în proporție de 70-80 la sută pentru transporturi sovietice ceea ce provoacă prejudicii acțiunii de refacere a țării. (...) Groza a început să acționeze dureros la fiecare fapt ce i se comunică despre purtarea nepotrivită a militarilor sovietici și, (...) pune în fața mea problema că astfel de fenomene nu se mai pot tolera”. O nemulțumire deosebită a exprimat-o el în legătură cu comportamentul militarilor la Iași, care se întorceau din Germania în Uniunea Sovietică. Cu această ocazie el a declarat: “Capitala Moldovei se află sub teroarea unor huligani, față de care noi suntem obligați să ne purtăm cu atenție, ca față de cetățeni sovietici (...)”.⁸⁴

În ce privește aprobarea realizării dispozitivului de pază de către grănicerii români pe Brațul Chilia, pe Dunărea maritimă, pe Prut și la fostele frontiere ale României cu Polonia și Cehoslovacia, neexistând un Tratat internațional în care să fie stabilită frontiera româno-sovietică prin extinderea teritoriului U.R.S.S. în Basarabia, nord-vestul Bucovinei în dauna României și nici pe seama anexării de către U.R.S.S. a unor părți din Polonia și Cehoslovacia, sovieticii manifestau reticență așteptând Conferința de Pace de la Paris care să le confirme anexiunile teritoriale și frontierele rezultate din acestea, precum și valoarea în efective militare pentru țările din sfera lor de influență între care și România, pentru a satisface cererea de efective a comandantului Corpului Grănicerilor români.

Tot pe timpul discutării raportului primit de la grănicerii români, membrii Comisiei au făcut promisiuni că se va studia restituirea navelor luate de marina militară sovietică de la marina grănicerească română, deoarece acestea nu se încadrau în clasa navelor de luptă., fiind folosite de sovietici pentru transport și diferite servicii auxiliare. O parte din ele fuseseră scufundate la mal pe diferitele canale din Delta, marinarii români neavând dreptul să le scoată la suprafață pentru a le repara și folosi în paza frontierei.^{7bis} De asemenea, s-au făcut promisiuni vagi, în sensul că se va studia și problema realizării de către grănicerii români a dispozitivului de pază pe Brațul Chilia, Dunărea Maritimă, Prut și pe fosta frontieră a României cu Polonia, sovieticii criticând dur faptul că grănicerii români au realizat abuziv (după opinia lor) dispozitivul de pază la fosta frontieră româno-cehoslovacă. Întâlnirea s-a încheiat fără rezolvarea imediată a vreunei probleme, sovieticii lăsând să se înțeleagă că până după Conferința de pace, situația rămâne neschimbată.

⁸⁴ Revista Flacăra Nr. 24 (40), din 20 iunie 2002.

^{7bis} Arhiva M.Ap.N., fond Microfilme, rola P.II 2.2363, c.0395-0398.

Cunoscând însă documentele preliminare ale Conferinței de Pace care se aștepta, după ce, probabil, a primit aprobarea de la Moscova, Comisia Aliată de Control a trecut la satisfacerea parțială, în timp, a unor probleme solicitate de români. Aceasta se datora și faptului că P.C.R., în frunte cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, și guvernul român, în frunte cu dr. Petru Groza, trecuseră ferm la aplicarea politicii staliniste și la plata datoriilor de război stabilite prin Convenția de Armistițiu semnată la 12 septembrie 1944 la Moscova.

La 26 noiembrie 1945, Ministerul de Război a comunicat aprobarea organelor sovietice de ocupație ca structura Corpului Grănicerilor să fie îmbunătățită cu următoarele elemente: Statul major al Trupelor, organizat pe birouri, și un serviciu, una brigadă, două regimente de pază a frontierei, cu numărul de batalioane și subunități solicitate, precum și Centrul de Instrucție al Grănicerilor.

Pe baza acestei aprobări, începând cu data de 1 ianuarie 1946, organizarea, încadrarea și dislocarea trupelor române de grăniceri se prevedea a fi următoarea:⁸⁵

MARI UNITĂȚI	UNITĂȚI	COMANDANȚI	DISLOCA REA	BATALIOANE DE PAZĂ. DISLOCARE
Comandamentul Trupelor de Grăniceri ⁺⁾	Comandant	Gl. Div. Ilie Crețulescu	București	-
	Statul major	Col. Aurel Mălinescu		
Brigada 1 Gr. București Cdt. gl. bg. Gheorghe Antoniu	Regimentul 1 Grăniceri	Col. Grigore Dobrescu	București	B. B. Pz.: Calafat, Turnu Măgurele și Giugiu
	Regimentul 9 Grăniceri	Col. Ion Vlăescu	Orșova	2. B. Pz la Timișoara și Turnu Severin
Brigada 2 Gr. Brăila Cdt. gl. bg. Alexandru Pelimon	Regimentul 2 Grăniceri	Col. Gheorghe Ionescu	Brăila	3 B. Pz. la Cobadin, Constanța și Galați ⁺⁺⁾
	Regimentul 8 Grăniceri	Col. Gheorghe Dolinescu	Iași ⁺⁺⁾	3 B. Pz. la Bârlad, Iași și -Suceava (Ițcani)

⁸⁵ I.G.P.F., op. cit., pp. 396-410.

⁺⁾ De la această dată, denumirea “Corpul Grănicerilor” a fost înlocuită cu cea de „Comandamentul Trupelor de Grăniceri”, (abreviat C.T.Gr.).

⁺⁺⁾ Batalionul Galați din Regimentul 2 Grăniceri Brăila și Regimentul 8 Grăniceri Iași, în întregime, se găseau cu efectivele grupate pe companii la Tulcea, Măcin, Galați, Epureni, Huși, Iași, Dorohoi și Rădăuți.

Brigada 3 Gr. Oradea Cdt. gl. bg. Grigore Moșteoru	Regimentul 7 Grăniceri	Col. Vasile Călinescu	Baia Mare	3 B. Pz. la Sighet și la Satu Mare
	Regimentul 10 Grăniceri	Col. Dumitru Vetiianu	Oradea	3 B. Pz. la Oradea, Chișineu Criș și Arad
Grupul Navelor Grănicerești ⁺⁺⁺⁾			Brăila	Cdt.:Mr. Dia Zenovie
Centrul de Instrucție al Grănicerilor			Corabia	Comandant, colonelul Constantin Teodorescu

În urma reorganizării descrise, la 1 ianuarie 1946, efectivul trupelor de grăniceri trebuia să crească la 1.041 ofițeri, 1.811 subofițeri și 16.788 militari în termen, total 19.640 de oameni.⁸⁶ Comparând situația prezentată mai sus cu cea din primele luni ale anului 1949, putem aprecia că acestea au fost primele rezultate semnificative pe linia creșterii capacității de pază a grănicerilor români, obținute prin efortul comandantului lor sprijinit de eșaloanele sale superioare. Aceste rezultate nu erau însă tot ce le trebuia grănicerilor la acea dată și nici măcar o dovadă că sovieticii ar fi renunțat la planurile ce le aveau pentru umilirea grănicerilor și chiar a întregului popor român. Ei își păstrau neșterse obiceiurile, lăcomia și spiritul de răzbunare.

Cunoscând situația grea a locuitorilor din satele limitrofe cu viitoarea frontieră sovieto-română nepăzită la acea dată între Gurile Dunării și Vârful Stog și dorind să aibă un plan cât mai viabil de realizare a dispozitivului de pază la acea nefericită frontieră, generalul Crețulescu a ordonat comandantului Regimentului 8 Grăniceri Iași să execute, în mod discret, recunoașteri pentru procurarea datelor necesare.

Din raportul întocmit și înaintat Corpului Grănicerilor după executarea recunoașterilor ordonate, pe lângă starea dezastruoasă a drumurilor, mijloacelor de telecomunicații, lipsa condițiilor de cazare ce va trebui rezolvată prin închirierea sau rechiziționarea unor clădiri de la localnici, comandantul Regimentului 8 Grăniceri raporta că: în sectorul de nord, între Orofteana de Sus și Seletin, pe unele direcții, sovieticii au mutat linia de demarcație cu 2-7 km către interiorul României; în toate localitățile limitrofe, sunt mulți cetățeni români jefuiți de bandele de ucraineni și nu li se face dreptate, nu există organe locale cărora să reclame și că

⁺⁺⁺⁾ Până la 31 aprilie 1946 s-a numit “companie de nave”. După data menționată când sovieticii au restituit navele capturate în septembrie 1944, Grupul Navelor s-a reorganizat și și-a reluat denumirea anterioară.

⁸⁶ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, pp. 136-139.

populația din acele localități este neliniștită, înfricoșată și așteaptă grănicerii români.⁸⁷

În urma înaintării la eșaloanele superioare a documentării privind situația de mai sus, la 24 octombrie 1945, comandantul Corpului Grănicerilor a primit de la Comisia Aliată de Control prin Ministerul de Război, următoarele precizări: „Trupele de grăniceri pot intra în dispozitiv de pază pe toate frontierele, având o densitate descrescândă în ordinea: Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, iar la frontiera cu U.R.S.S., cât “mai diluat” și mai departe de frontieră”. În continuare, se dădeau grănicerilor români sfaturi cum să execute controlul în punctele de trecere a frontierei.⁸⁸

Acest răspuns, pune clar în evidență imixtiunea gravă a organelor sovietice în problemele privind paza frontierelor românești, precum și lipsa de seriozitate a membrilor Comisiei Aliate care, înapoia unor sfaturi sau indicații, care nu erau nici utile, nici necesare, tergiversau rezolvarea unor probleme ce apăsau dureros populația din localitățile limitrofe cu linia de demarcație impusă de U.R.S.S. românilor, în afara prevederilor Dreptului Internațional.

La 4 ianuarie 1946, împluternicitul Comisiei Aliate de Control din zona Maramureșului a dat ordin Batalionului 1 Grăniceri Sighet să-și retragă forțele de pe fostele frontiere ale României cu Polonia și Cehoslovacia între Vârful Stog și Halmeu, motivând că a realizat acel dispozitiv fără aprobarea organelor sovietice, din ordinul generalului Ionescu-Sinaia, la 3 iunie 1945. De asemenea, începând cu acea dată, toate efectivele batalionului Galați din Regimentul 2 Grăniceri, ale Regimentului 8 Grăniceri și ale Batalionului 1 Sighet (care își retrăgea atunci forțele dintre Vârful Stog și Halmeu), să execute în continuare paza pe un aliniament paralel, la 20 km adâncime, pe direcții. Raportând această situație Ministrul de Război, generalul Ilie Crețulescu, a primit ordin să execute ordinul Comisiei respective care a aprobat cu greu ca, după retragerea forțelor batalionului menționat, să rămână totuși în cazărmile ce le ocupase la realizarea dispozitivului numai câte o gardă redusă, pentru paza clădirilor.

Comandantul corpului Grănicerilor a cerut, în continuare, explicații privind regimul localităților situate între linia de demarcație ce urma să fie transformată în linie de frontieră româno-sovietică după Conferința de Pace care se aștepta și a protestat împotriva aliniamntului de pază stabilit în adâncime arătând că nu are bază legală nici după legislația internă, nici în cea internațională. Ca urmare a acestor intervenții și discuții, la 10 iulie 1946, serviciul de pază, pe acea linie anacronică, fiind în afara zonei de frontieră și fără suport legal, a încetat, militarii trecând la program de instrucție, în locurile unde erau dislocați, la pregătirea gradaților și a specialiștilor fiind trimiși – concomitent -, în concediu, pe serii. Cadrele, participau, pe rând, la convocări de pregătire.

În unități, se lăsau la vatră militarii care își îndeplineau stagiul și se instruiiau puținii încorporați, deoarece se aștepta ca, la Conferința de Pace ale cărei lucrări

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Ibidem.

preliminare erau în desfășurare, să se stabilească ce forțe militare va avea fiecare stat. România urmând să fie prevăzută cu reduceri mari încă din anul 1945⁺⁾. Așa se explică faptul că, la începutul anului 1946, efectivul grănicerilor era cu aproape 30% mai mic decât cel aprobat de Comisia Aliată de Control, în mod formal, la 26 noiembrie 1945.

La 26 iunie 1947, generalul Ilie Crețulescu a fost înlocuit la comanda Corpului Grănicerilor cu generalul-maior Iacob Teclu, pentru trupele respective urmând o etapă nouă.

În perioada 23 august 1944-26 iunie 1947, datorită amestecului organelor sovietice de ocupație, deselor schimbări de comandanți la toate eşaloanele cu neutralizarea actului de comandă, scoaterii din trupe a unui număr mare de cadre pe motive politice sau de participare la campania din Est – fapt ce a creat în rândul efectivelor o atmosferă de suspiciune și nesiguranță –, cu greu s-a putut opri adâncirea deteriorării unor domenii de activitate din trupele de grăniceri. S-au obținut unele rezultate în paza frontierei din sectoarele cu Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria și la litoral unde au fost reținuți 420 de infractori (aventurieri, urmăriți, dezertori etc.) și 510 cazuri de contrabandă cu alimente, tutun, produse petroliere și animale, în special la frontierele cu Ungaria și Iugoslavia, unde se anunța o situație deosebit de activă.

În sectoarele de demarcație cu U.R.S.S., deși era o situație gravă privind trecerile în România în scopul jefuirii și furturilor din localitățile situate în așa-zisă “zonă”, nu există nici o evidență deoarece în acea perioadă, sovieticii nu permiteau apropierea grănicerilor români de viitoarea frontieră cu Uniunea Sovietică.

Pe linia disciplinei, în subunități existau numeroase cazuri de dezertare din cauza slăbiciunilor în actul de comandă, determinate de starea de frică și de nesiguranță a cadrelor, de condițiile precare de hrană, echipare, cazare, de starea economică generală a țării care era secătuită de războiul care abia se încheiase, de seceta acelor ani și de plata unor datorii de război înrobitoare față de U.R.S.S.

3. Trecerea grănicerilor în subordinea Ministerului Afacerilor Interne.

Conferința de Pace de la Paris satisfăcuse dorințele U.R.S.S. stipulând, în Tratatul cu Puterile Aliate și Asociate, în Partea I-a: „Art. 1. Frontierele României, indicate în harta anexă⁺⁺⁾ Tratatului de față (...) vor fi cele care erau în ființă la 1 ianuarie 1941, cu excepția frontierei româno-ungare, care este definită la art. 2 al Tratatului de față. Frontiera sovieto-română este astfel fixată în conformitate cu acordul sovieto-român din 28 iunie 1940⁺⁺⁺⁾ și cu acordul sovieto-cehoslovac din 29 iunie 1945. Art. 2. Hotărârile Sentinței de la Viena din 30 august 1940, sunt

⁺⁾ Conferința de Pace de la Paris, a început la 29 iulie 1946, iar Tratatul de Pace între România și Puterile Aliate și Asociate, a fost semnat la 10 februarie 1947.

⁺⁺⁾ Din nou o hartă la scară foarte mică, ce nu permite transpunerea în teren cu precizie a liniei de frontieră.

⁺⁺⁺⁾ Nu a existat un asemenea acord.

declarate nule și neavenite. Frontiera dintre România și Ungaria este restabilită prin articolul de față, cum exista la 1 ianuarie 1938⁺⁺⁺⁺⁾. România va despăgubi Uniunea Sovietică, pentru pierderile cauzate ei prin operațiuni militare și prin ocuparea de către România a teritoriului sovietic, însă, ținând seama de faptul că România nu numai că s-a retras din războiul împotriva Națiunilor Unite, dar a declarat război Germaniei și a dus efectiv război contra acesteia, s-a convenit că reparațiile pentru pierderile de mai sus nu vor fi efectuate de România în întregime, ci numai în parte, anume pentru o valoare de 300.000.000 dolari U.S.A., plătindu-se în decurs de 8 ani de la 12 septembrie 1944 în bunuri (produse petroliere, cereale, lemn, vase maritime și fluviale, utilaj divers și alte mărfuri)”⁸⁹.

Baza de calcul pentru reglementarea prevăzută în articolul de mai sus, a fost dolarul S.U.A. la paritatea lui în aur la data semnării Convenției de Armistițiu, adică 35 de dolari uncia de aur.

Dacă la prevederile articolului menționat, adăugăm procentajul de 90% din interesele politice în România ce reveneau URSS, așa cum au stabilit la Moscova Stalin și Churchill, la 9-11 octombrie 1944, înțelegerile privind staționarea trupelor sovietice în România pentru asigurarea comunicațiilor cu trupele sovietice din Austria, necesitatea stabilirii printr-un acord bilateral a frontierei dintre România și U.R.S.S., precum și interesul U.R.S.S. de a acorda României și celorlalte țări din sfera sa de influență posibilități controlate de a se dezvolta din punct de vedere economic și politic în scopul asigurării echilibrului convenabil de putere în această zonă geografică a Europei, rezultă clar conținutul politic, militar și economic al etapei în care a intrat România după Conferința de Pace de la Paris.

Cunoscând acum că trupele de grăniceri vor avea nevoie de efective mai mari pentru asigurarea pazei frontierelor cu toate țările vecine, în condițiile intensificării Războiului Rece, creșterii acțiunilor forțelor care se vor opune din interior măsurilor ce urmau să fie luate în plan politic și economic cu scopul aplicării politicii dictate de Moscova, precum și limita efectivelor militare ce fusese stabilită pentru România, s-a pus problema găsirii unei soluții prin care grănicerii să fie întăriți cu numărul de oameni și cu mijloacele necesare, fără a încălca prevederile Tratatului de Pace. Pentru aceasta, s-a considerat potrivită trecerea lor în subordinea Ministerului Afacerilor Interne (în continuare, se va folosi și abrevierea M.A.I.) care avea trupe destinate asigurării ordinii de profil, cu restricții mai puțin severe privind efectivele, față de celelalte categorii de forțe din compunerea armatei operative.

Ca urmare, la 21 iunie 1947, grănicerii, care de la înființarea lor pe baze moderne (3 martie 1904), au fost subordonați Ministerului Apărării Naționale și exclusiv Ministerului de Război, au fost trecuți în subordinea M.A.I. prin Legea Nr. 208 și Decretul Nr. 1259, publicate în Monitorul Oficial Nr. 142 din 25 iunie același an, subordonare care avea să dureze până la 1 martie 1960.⁹⁰

++++) Așa cum a fost fixată prin Tratatul de Pace de la Paris din anii 1919-1920.

⁸⁹ Gheorghe Gheorghe, *Tratate internaționale ale României*, 1939-1965, București, 1975, pp. 100-104.

⁹⁰ I.G.P.F., *op. cit.*, p. 446.

Dar, la acea dată, Corpul Grănicerilor care participase la campania din Est a celui de-al doilea Război Mondial și la cea din Vest (între 23 august și 25 octombrie 1944), înfăptuind sublime fapte de glorie, și suportase apoi aproape trei ani de imixțiuni neavenite în toate domeniile activității sale și de grave umilințe din partea organelor sovietice de ocupație, era într-o situație grea, care nu putea fi corectată decât prin eforturile conjugate ale întregului personal condus de un comandant de specialitate, cu experiență de frontieră, cu autoritate și cu exigență. Acesta a fost găsit în persoana generalului-maior Iacob Teclu – grănicer din anul 1917, când a absolvit școala de ofițeri cu gradul de sublocotenent și a fost repartizat comandant de pluton în Regimentul 1 Grăniceri în cadrul căruia a participat la luptele de la Oituz.⁹¹

În perioada anilor 1921-1933, a îndeplinit funcții administrative. A fost apoi comandant de companie de pază a frontierei timp de 2 ani la Kurt Bunar în sudul Dobrogei, unde a dus în mod repetat lupte cu comitagii fiind notat foarte bine și citat pe Corpul Grănicerilor. Între anii 1933-1935, a urmat cursurile Școlii Superioare de Război și apoi i s-a încredințat funcția de comandant al Batalionului de Instrucție Cernavodă din Regimentul 2 Grăniceri, până în anul 1937, când a fost mutat în Marele Stat Major, cu gradul de maior. Pe timpul campaniei din Est, Regimentul 27 Dorobanți, al cărui ajutor de comandant era, a fost încercuit și capturat în Cotul Donului, locotenent-colonelul Teclu fiind făcut prizonier. În U.R.S.S., a participat la organizarea Diviziei „Tudor Vladimirescu” pe care a condus-o apoi în luptă ca șef de stat major și, în cele din urmă, în calitate de comandant al acesteia, pentru eliberarea Transilvaniei, Ungariei și Cehoslovaciei. A fost rănit și decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul clasa III-a”. Întors în Țară după Ziua Victoriei, la 26 iunie 1947, a fost numit în funcția de Comandant al Trupelor de Grăniceri.⁹² Generalul Teclu a fost o personalitate importantă a Armatei Române, un militar de excepție. Este deci o onoare pentru Trupele de Grăniceri să-l fi avut comandant în acele vremuri.

Din aceste date biografice sumare, rezultă personalitatea puternică a generalului Teclu, precum și motivele pentru care el a fost numit în fruntea acestor trupe, într-un moment atât de complicat. În timp scurt, el a constatat și a raportat ministrului de interne următoarele date privind situația trupelor, la primirea comenzi, în afară de cele descrise mai sus:⁹³

- aprecierea foarte gravă a faptului că, în jumătatea de nord-est a țării, între Gurile Dunării, Orofteana de Sus și Halmeu, linia de demarcație cu UR.S.S. este nepăzită, în partea de nord traseul pe uscat între Frătăuți a fost mutat pe ascuns de sovieticii către interiorul României pe mai multe direcții, iar grănicerii români destinați pazei în sectorul limitrof cu sovieticii, se găsesc regrupați în adâncimea

⁹¹ General de divizie Cornicioiu Grigore, *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor (1916-1921)*, București, 1936, vol. III, p. 82; Arhiva M.Ap. N., Memoriu personal, Teclu V. Iacob.

⁹² General de brigadă (r.) Sever Neagoe, *op. cit.*, pp. 141-143.

⁹³ Ibidem, pp. 143-144.

teritoriului românesc, fără a li se permite de organele sovietice să realizeze dispozitivul necesar;

- intervențiile făcute de comandanții anteriori pe lângă Comisia Aliată de Control și rezultatele acestora. Faptul că nu au încetat imixtiunile străine în problemele grănicerilor și în paza frontierelor noastre;

- la frontierele cu Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria și la litoral, se găseau 8.594 de militari repartizați, în medie, câte 12 la pichete, 10 la reședințe de plutoane, iar 8.194, erau grupați pe subunități, în apropiere de viitoarea frontieră cu U.R.S.S., și o parte, în batalioanele de instrucție. Deficitele erau mari, eficacitatea pazei era sub 20%, fapt ce impunea mărirea numărului de militari pe trupe deoarece era de așteptat activarea situației operative;

- din cele 420 de pichete existente, numai 200 erau racordate la rețeaua telefonică, numai la frontieră cu Iugoslavia și Bulgaria, deoarece în loc de 3.037 km linie cât era necesară, nu exista decât 1.000 km, restul fiind distrusă în timpul războiului;

- în trupe, existau doar 22 autoturisme, 25 autocamioane și 80 de motociclete. Dintre acestea, 50% erau în stare de nefuncționare. De asemenea, mai existau 863 de cai cu căruțe de transport. Caii și căinii destinați pazei frontierei fuseseră scoși din dotare din cauza lipsei posibilităților de întreținere;

- din 600 de cazărmi, numai 100 erau în stare bună, 230 cu nevoi de reparații, 11 în construcție, iar restul trebuiau închiriate, în afară de cele dintre Gurile Dunării și Vârful Stog care, după stabilirea frontierei, trebuiau mai întâi stabilite ca număr, dislocare, apoi închiriate sau rechiziționate până la construirea celor noi în 2-3 decenii, după un plan minuțios întocmit;

- necesarul de echipament și încălțăminte era asigurat 50% , iar aprovizionarea cu articole de hrană, încălzire, iluminat și alte materiale consumabile se făcea din comerțul liber cu mari neajunsuri și posibilități de sustragere în condițiile crizei și secetei ce bântuiau țara în acea perioadă.

În aceeași documentare referitoare la starea gravă în care se găseau grănicerii la acea dată, când treceau în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, cu un nou comandant, generalul Iacob Teclu a raportat ministrului modul cum va acționa pentru redresarea lor și sprijinul de care avea nevoie din partea eșaloanelor superioare – inclusiv a conducerii statului. A depus apoi tot efortul și întreaga sa pricepere pentru întărirea ordinii, disciplinei, îmbunătățirea condițiilor de viață pentru întregul personal, restabilirea calității serviciului de pază, a legislației de frontieră și impunerii respectării acesteia conform tradiției românești. Totodată, a intervenit pe lângă organele sovietice de ocupație pentru a permite revenirea grănicerilor români să revină la normalitate, fără a se continua imixtiunile în activitățile lor și pentru a fi acord cu realizarea dispozitivului de pază la toate frontierele românești.

De precizat că demersurile pe lângă Comisia Aliată de Control sau Comandamentul trupelor sovietice de ocupație, ca și demersurile lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, dr. Petru Groza, sau Emil Bondărăș au avut urmări pozitive pentru noi numai în ce privește temporizarea unor măsuri sau schimbarea metodelor de

aplicare a acestora, nu pentru anularea celor dictate de Moscova. Rușii au urmărit diabolic aplicarea planului ce-l aveau pentru sovietizarea României, dar nu au reușit, așa cum n-a reușit nici Hitler s-o fascizeze. Au luat de la noi tot ce au putut și ne-au lăsat doar sărăcia!

Sub comanda generalului Teclu (26.06.1947-12.02.1948), în trupele de grăniceri, s-au realizat, pentru prima dată după al doilea război mondial și după trecerea în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, măsuri, necesare imediat și într-o perspectivă scurtă de timp, pentru revenirea la normal în toate domeniile de activitate.

Prima problemă, care a trebuit rezolvată, a fost organizarea trupelor, încadrarea, dislocarea și trecerea la o nouă dotare, măsuri concretizate după cum urmează:

Șefi de stat major ai Trupelor: au fost numiți succesiv, colonelul Eremia Popescu până la 31 decembrie 1947, în continuare colonelul Ion Pârvu.

Brigada 1 Grăniceri Turnu Severin, comandanți: generalul Gheorghe Antoniu până la 12 ianuarie 1948, apoi colonelul Alexandru Mârzac:

- **Regimentul 9 Grăniceri Orșova:** De la 19 septembrie 1947, mutat la Timișoara, comandant, colonelul Radu Apostol cu două batalioane de pază la Timișoara, Turnu Severin și ca o noutate ce va fi aplicată treptat și altor unități, un batalion de armament greu la Orșova;

- **Regimentul 1 Grăniceri București,** comandant, colonelul Aurel Popescu, iar batalioanele de pază la Calafat, Turnu Măgurele și Giurgiu.

Brigada 2 Grăniceri Brăila, comandant, colonelul Ion Băjenaru:

- **Regimentul 2 Grăniceri Brăila,** comandant, locotenent-colonelul Ion Roșca până la 24 noiembrie 1947, apoi colonelul Petre Popescu, iar batalioanele de pază la Cobadin, Constanța și Galați⁺⁾ ;

- **Regimentul 8 Grăniceri Iași⁺⁾ ,** comandant, colonelul Iancu Popescu, iar batalioanele de pază la Bârlad, Iași și Ițcani-Suceava.

Brigada 3 Grăniceri Oradea, comandant, generalul Gheorghe Vasilescu:

- **Regimentul 7 Grăniceri Baia Mare,** comandant, colonelul Mircea Stan, cu batalioanele de pază la Sighet⁺⁾ și Satu Mare;

- **Regimentul 10 Grăniceri Oradea,** comandant, colonelul Alexandru Mârzac, iar batalioanele de pază la Oradea, Chișineu Criș și Arad.

Fiecare regiment mai avea câte un batalion de instrucție la reședință și câte una-două companii de gardă financiară. Regimentul 2 Grăniceri Brăila și-a mutat Batalionul de Instrucție la Ostrov.

Centrul de Instrucție al Grănicerilor Corabia, comandant, locotenent-colonelul Gheorghe Vornicescu. La 26 iunie 1947, când grănicerii au trecut în subordinea M.A.I., Centrul acesta a adoptat o nouă structură cu direcție de studii, cursuri speciale de pregătire a ofițerilor, subofițerilor, comandanților de pichete, a observatorilor, radiotelegrafiștilor și pionierilor. Astfel, au început măsurile pregătitoare pentru introducerea în trupele de grăniceri, pentru prima dată, a

⁺⁾ Nu realizaseră dispozitivul de pază la linia de demarcație cu U.R.S.S.

mijloacelor speciale și a sistemului de pregătire a militarilor în termen, pentru folosirea eficientă a acestora. Totodată, au fost înființate cursuri de pregătire a militarilor conductori și a câinilor de serviciu pentru reintroducerea lor în paza frontierei, mijloace la care se renunțase în timpul celui de-al doilea război mondial. La 10 septembrie 1947, a fost mutat la Deva.

Parcul Navelor Grănicerești Brăila, comandant, locotenent-colonelul Gheorghe Luca. La 9 septembrie 1947, a adoptat și această unitate o nouă structură organizatorică rezultată din cerințele pazei frontierei, creându-se: o companie de instrucție marinari cu secții de timonieri, motorști, radiotelegrafiști, servicii la punte și marinari pentru bărcile cu și fără motor; o companie de nave cu 8 șalupe de mare, din care lipseau 5 și, 32 de șalupe și alte ambarcații pentru paza frontierei fluviale (dintre care: două erau scufundate de sovietici, două pregătite pentru a fi predate marinei militare, iar 14 erau în construcție), precum și o companie depozit în care se găseau ateliere de reparații, depozite de armament, muniție, alte materiale, și subunități de pază și servicii.

Concomitent cu stabilirea primelor măsuri de organizare, încadrare, dotare și de dislocare, aplicate imediat – unele cu scop experimental deoarece nu existau posibilități să se realizeze toate în timp scurt –, au fost elaborate atribuții noi pentru fiecare funcție, norme de control, metodologii de aplicare a acestora, precum și norme de înzestrare și de consum specifice M.A.I. De subliniat perfecționarea sistemelor de încorporare, de pregătire a cadrelor și militarilor în termen, a modului de planificare și executare a serviciului de pază a frontierei, în rezonanță cu sistemele corespondente în ministerul care primea grănicerii în subordine, și acestea, trebuind parțial modificate conform cerințelor etapei în care intrase România.

Pe de altă parte, organele sovietice de ocupație impuneau ca totul să fie copiat după cele ce existau în trupele sovietice de grăniceri, inclusiv denumirile de „elemente grănicerești”, semnificația și acțiunile acestora, fapt ce însemna schimbarea în același mod a legislației și renunțarea la specificul românesc. În acest domeniu, pentru păstrarea tradițiilor noastre, s-au dus nenumărate tratative cu sovieticii în cadrul cărora generalul Teclu și conducerea noastră de stat au obținut mai multe succese, dar, foarte multe probleme impuse din afară, au trebuit impuse și aplicate alături de ce s-a putut menține cu greu. S-a considerat important că sovieticii au restrâns imixtiunea în problemele grănicerilor români, prin introducerea, către sfârșitul anului 1947, a consilierilor la comandament și la marile unități. Aceștia aveau drept de supraveghere, iar comandanții români erau obligați să-i consulte când luau măsuri importante.

În toată această perioadă, au fost organizate controale inopinate, în special la subunități, pentru a surprinde și sancționa exemplar pe cei ce nu își îndeplineau atribuțiile și normele de control neglijând executarea programului de instrucție zilnic ordonat de noul comandant și calitatea celorlalte activități, urmărindu-se îmbunătățirea serviciului de pază al frontierei prin reinstaurarea disciplinei și ordinii în subunități, tradiționale la grăniceri și abandonate în ultimii ani în condițiile ocupației străine.

Statul major al Comandamentului, cu sprijinul M.A.I. unde era în curs de organizare Comandamentul Trupelor acestui Minister, a inițiat și elaborat măsuri pentru: perfecționarea legislației privitoare la regimul juridic al zonei de frontieră; alinierea prevederilor regulamentelor grănicerești și programelor de pregătire a cadrelor și militarilor în termen la această legislație; cointeresarea tuturor categoriilor de militari în calitatea cât mai bună a serviciului de pază și executării activităților de pregătire; sporirea exigenței și răspunderii întregului personal față de îndeplinirea atribuțiilor ce le revin; adaptarea continuă a organizării și încadrării Trupelor la situația creată după stabilirea frontierei cu U.R.S.S. și la cerințele situației operative ce se prevedea activă la toate frontierele României; elaborarea și supunerea spre aprobare a unui nou sistem de încorporare și, în raport de acesta, adoptarea unei noi structuri a procesului de pregătire pentru toate categoriile de militari din subunitățile de instrucție, pază a frontierei și specialiști.

Măsurile menționate erau prevăzute a se executa calitativ, la nivelul cerințelor specifice ale acțiunii Trupelor M.A.I., și planificate a se îndeplini treptat, într-o perioadă de 5 ani. Ne vom referi, succint, la o parte din cele aplicate în anii 1947-1948⁹⁴.

Către sfârșitul lunii iunie 1947, a fost modificat art. 267 din Codul Penal, definind mai bine infracțiunile de trecere frauduloasă a frontierei și pedepsele pentru acestea. S-a emis de asemenea un ordin care stabilea recompense pentru militarii care rețineau infractori și contrabandiști, precum și sancțiuni până la trimiterea în judecată a celor ce nu executau serviciul conștiincios. Recompensele și pedepsele erau aplicabile și militarilor, din celelalte arme ale Ministerului de Interne, acest fapt fiind o dovadă că toate trupele acelui minister își perfecționau atunci organizarea și legile de funcționare, concomitent cu efortul de integrare a grănicerilor recent primiți în compunerea lor.

La 22 iulie 1947, a intrat în vigoare Instrucțiunea Nr. 109550 prin care s-au stabilit normele de serviciu, modul de planificare a acestora, realizarea dispozitivului de pază pe două linii la adâncimea de 1-2 km de la linia de frontieră, cooperarea cu organele de stat din zonă și intensificarea muncii cu populația din localitățile limitrofe cu frontiera. Era prima încercare de realizare a unor dispozitive adânci, mai eficace, deși efectivele grănicerilor erau ca întotdeauna insuficiente.

Pentru angajarea în răspunderea tuturor organelor M.A.I. din zonă, au fost create comandamente unice județene, dar s-a renunțat la acestea deoarece s-a constatat că în ședințele de lucru și între acestea, milițienii, jandarmii și securitatea statului, lăsau paza frontierei exclusiv pe seama grănicerilor pe care îi puneau să prezinte rapoarte, considerându-i singurii apți pentru această misiune prin pregătirea, dotarea și modul lor specific de acțiune la pace și în caz de război, acesta fiind adevărul. Evitând greșeala de a subordona grănicerii pe plan local altor arme – așa cum rezulta din ședințele de lucru menționate –, M.A.I. a desființat acele comandamente, a elaborat obligații pentru fiecare organ din compunerea sa

⁹⁴ I.G.P.F., *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1974, pp. 449-450.

privind contribuția la paza frontierei pe baza planurilor de cooperare analizate periodic sub conducerea organelor centrale și, independent de aceste măsuri, grănicerii au primit în subordine organe informative specifice misiunilor de pază.⁹⁵ Acestea erau organizate pe birouri de câte 2-5 ofițeri la batalioane, regimente și brigăzi (divizii) de grăniceri și foloseau agentura pentru descoperirea infractorilor în zona de frontieră⁺⁾.

Către sfârșitul anului 1947, au fost elaborate instrucțiunile privind folosirea focului armamentului în serviciul de pază.⁹⁶ Tot către sfârșitul acestui an, cunoscându-se că, în anul următor, se va stabili frontiera cu U.R.S.S. și se va realiza dispozitivul de pază la aceasta, fiind nevoie de efective al căror număr scăzuse în ultimii trei ani, s-a revăzut sistemul de incorporare prin care durata stagiului militar a fost restabilită la 3 ani, cu o încorporare toamna. Recruții erau preluați de la cercurile de recrutare pe baza unor criterii de selecționare speciale pentru grăniceri.

Având acum reglementări în aproape toate domeniile, disciplina și răspunderea subordonaților în curs de îmbunătățire și sistemul de incorporare aprobat, generalul Teclu a trecut la revigoarea procesului de instruire, având în vedere, în primul rând, pregătirea cadrelor prin instructaje metodice periodice, aplicații, concursuri de tragere, sportive și verificarea însușirii bazei regulamentare prin studiu pentru fiecare activitate. A organizat temeinic desfășurarea programului de pregătire în batalioanele de instrucție timp de 6 luni de la încorporare și continuarea lui în subunitățile de frontieră, precum și pregătirea cadrelor și militarilor în termen dislocați în apropierea frontierei pentru a trece la realizarea dispozitivului de pază când se va primi ordin. La terminarea perioadei de instrucție, cei mai buni soldați urmau, după un stagiul în paza frontierei, încă 4 luni școala de gradați, iar cei cu rezultate mai slabe, mai executau un program suplimentar înainte de a fi repartizați în subunitățile de pază sau de gospodărie.

După cum rezultă din documentele de arhivă, perioada de la 25 iunie 1947 când grănicerii au trecut în subordinea M.A.I., până către sfârșitul primei părți a anului 1948, a fost deosebit de bogată în acțiuni de organizare pe baze noi a tuturor domeniilor de activitate, care au vizat începutul realizării stării de normalitate în aceste trupe, după o un interval de timp atât de tulbure. Rolul principal în acest proces a revenit generalului Teclu, care, la 12 februarie 1948, a fost promovat în funcția de secretar general pentru trupe la M.A.I.

4. Realizarea dispozitivului de pază la frontiera de nord-est

Succesor la comanda Trupelor de Grăniceri al generalului Iacob Teclu a fost generalul Pantelimon Comișel (12 februarie 1948-31 decembrie 1950), promoția 1

⁹⁵ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *op. cit.* p. 17.

⁺⁾ Inițial s-au numit organe I.F., apoi I.G., până în 1960 când s-au desființat cu ocazia revenirii grănicerilor în compunerea M.F.A. (M.Ap.N.).

⁹⁶ I.G.P.F., *op. cit.*, p. 451.

aprilie 1917, participant la luptele din zona Mărășești, în primul război mondial, ofițer de infanterie. A absolvit Școala Superioară de Război în anul 1934, apoi un stagiu în Turcia, la un regiment din Ankara, și a fost încadrat în Secția Organizare din Marele Stat Major. A participat la al doilea război mondial, în ambele campanii, fiind distins cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa III-a cu spade. La 1 mai 1945, a fost numit comandant al Regimentului 1 Grăniceri, apoi șef de stat major al Trupelor de Grăniceri, șef de stat major al Trupelor M.A.I. în perioada de înființare a acestui eșalon de conducere, iar la 12 februarie 1948, i s-a încredințat comanda Trupelor de Grăniceri.⁹⁷

Ziua în care generalul Pantelimon Comișel a fost investit în această funcție a coincis cu data trecerii la aplicarea „Protocolului referitor la precizarea parcursului liniei frontierei de stat între Republica Populară Română și Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice”⁺⁺), semnat la Moscova la 4 februarie același an,⁹⁸ pe a cărui bază, demarcarea, marcarea în teren, elaborarea documentelor topo-geodezice și realizarea dispozitivului de pază la frontiera româno-sovietică vor deveni o importantă sarcină a Comandamentului Trupelor de Grăniceri în anul 1948.

De la 12 februarie 1948, până după realizarea dispozitivului de pază la frontiera din nord-est cu U.R.S.S., generalul Comișel a lucrat cu organizarea și încadrarea realizate de generalul Teclu, statul major al C.T.Gr., comandanții și statele majore de la eșaloanele subordonate preocupându-se intens de desăvârșirea îmbunătățirii activităților începute după 25 iunie 1947, în toate domeniile din trupe. În afara obiectivelor în curs de îndeplinire, în această scurtă perioadă, s-a adăugat și aplicarea, în Trupele de Grăniceri, a prevederilor Ordinului de Zi Nr. 50 din 29 decembrie 1947 prin care s-au asigurat militarilor în termen și cadrelor 3.200 de calorii, elevilor 3.500 de calorii pe zi, lemne de foc și alte facilități. Pentru grănicerii din subunitățile de pază a frontierei, s-au aprobat rații zilnice suplimentare de alimente și lemne de foc pentru preparatul și încălzitul hranei și încăperilor, ținându-se seama de continuitatea plecărilor în serviciu, a timpului de odihnă, în serii, ziua și noaptea, de anotimp, starea vremii și de relieful raioanelor.

Erau primii pași pe calea îmbunătățirii condițiilor de viață și a dotării cu echipament, încălțăminte, armament, tehnică deficitară și animale de serviciu, pentru care a fost necesară elaborarea de norme, tabele de înzestrare și actualizarea comenzilor și planurilor de aprovizionare.

Pe lângă sarcinile de conducere a Trupelor, comandantul a fost numit și președinte al părții române din Comisia Mixtă Româno-Sovietică pentru aplicarea Protocolului privind precizarea în teren a frontierei româno-sovietice având astfel posibilitatea să vadă: locurile de pe parcursul acesteia unde vecinii noștri au împins

⁹⁷ Arhiva M.Ap.N., fond D.C.I./659, *Memoriu personal Pantelimon Comișel*.

⁺⁺) De la această dată, existând un Tratat și un Acord în acest sens, noțiunea de „linie de demarcație impusă”, se înlocuiește cu cea de „frontiera româno-sovietică”.

⁹⁸ Ministerul Afacerilor Externe, Direcția juridică a tratatelor, *Culegere de tratate privind frontierele de stat ale R. S. România*, București, 1971, pp. 313-314. Extras din acest Protocol se găsește și în Lucrarea „*Teritoriul și Frontierele în istoria Românilor*, Op. cit., p. 129, 206 și anexa Nr. 14/2.

traseul către interiorul României, luându-ne astfel mari suprafețe de teritoriu; nerespectarea principiului șenalului navigabil pe Brațul Chilia, luând abuziv și de data aceasta 10 ostroave din proprietatea poporului român; interzicerea navigației pe Brațul Chilia, prin includerea în apele sovietice a șenalului navigabil din dreptul ostroavelor, ocupate fără acordul guvernului român, încălcând astfel prevederile Dreptului Internațional (acel Protocol a fost elaborat, direct în forma finală, la Moscova, fără participarea specialiștilor români). Prin acest procedeu, s-a eludat metodologia normală a activităților ce trebuiau desfășurate în asemenea împrejurări istorice, începându-se cu elaborarea documentelor în mod unilateral, în birou și transpunerea lor apoi în teren (în loc să se fi procedat invers), obligând partenerul, prin metoda dictatului, să-și însușească traseul frontierei stabilit pe hartă, fără să se cunoască terenul și nici consecințele ce pot rezulta din procedeul folosit.

Generalul Comișel a refuzat acel mod de lucru și – conform mărturisirilor sale înainte de a deceda – s-a prezentat la raportul ministrului de interne Teohari Georgescu și, împreună cu acesta, au mers la Gheorghe Gheorghiu-Dej, unde a fost invitată și Ana Parker, care era atunci în fruntea Ministerului de Externe. După ce a raportat documentat cele menționate mai sus, a primit ordin să aibă în vedere că România este țară învinsă și să semneze documentele așa cum cere partea sovietică.⁹⁹

Ca urmare, după transpunerea în teren a frontierei conform hărților întocmite de sovietici, unii cetățeni români din localitățile Vicovul de Sus, Bilca, Frătăuți, Sinăuți, Fundul Herța și Orofteana de Sus au rămas cu casele în România și grădinile în U.R.S.S.; pe Brațul Chilia, România a pierdut 10 insule totalizând 2.390 ha teren arabil și păduri; iar la 23 mai 1948, a pierdut și Insula Șerpilor cu platoul continental și apele aferente, care nu a aparținut niciodată U.R.S.S., Rusiei țariste sau Ucrainei, așa cum fals s-a consemnat în procesul-verbal încheiat la acea dată.¹⁰⁰

După precizarea în teren, demarcarea și marcarea conform Protocolului semnat la Moscova la 4 februarie 1948, frontiera de stat între România și U.R.S.S. avea următorul parcurs: (...) de la punctul de întâlnire a frontierelor U.R.S.S., României și Ungariei până la Muntele Stog la borna nr. 56, a fostei frontiere româno-polonă ce se afla la 4,9 km sud de izvoarele râului Ceremușul Negru urmează linia fostei frontiere între România și Polonia; de la borna nr. 56 până la râul Prut, la marginea de vest a localității Orofteana de Sus, trecea astfel cum a fost convenit și descris în Protocolul nr. 6 al Comisiei Centrale Mixte Sovieto-Române de la 14 septembrie 1940⁺⁾.

⁹⁹ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Personalități ale Grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, de revăzut p. 139.

¹⁰⁰ Idem: *Teritoriul și frontierele în Istoria Românilor*, op. cit., p. 129, 206 și anexa Nr. 14/2.

⁺⁾ Acea comisie a căzut de acord numai asupra traseului frontierei pe râul Prut și nu a clarificat corect traseul de delimitare a nordului Bucovinei, incluzând la U.R.S.S. și plasa Herța care făcuse parte din Moldova.

De-a lungul râului Prut până la vărsarea în Dunăre și mai departe pe Dunăre, până la localitatea Pardina de la Marea Neagră, lăsând insulele Tătarul Mic, Dalerul Mic, Dalerul Mare, Maican și Limba de partea U.R.S.S., iar insulele Tătarul Mare, Cernovka și Babina de partea României; Insula Șerpilor situată în Marea Neagră, la răsărit de Gurile Dunării, intră în compunerea U.R.S.S.¹⁰¹⁺⁺⁾

După stabilirea în teren a traseului frontierei româno-sovietice, s-a trecut la partea a doua a acestei sarcini importante din anul 1948: realizarea dispozitivului de pază la această nefericită frontieră, sarcină precedată de desăvârșirea instruirii cadrelor și militarilor în termen destinați acestui scop trist; stabilirea mai întâi pe hartă a dislocării subunităților și apoi precizarea acesteia în urma desăvârșirii în teren a recunoașterilor începute la 17 septembrie 1945;¹⁰² închirierea localurilor necesare cazării în special subunităților mai ales între Vârful Stog și Gura Canalului Musura, unde frontiera era pe alt traseu față de cel anterior, elaborarea documentelor juridice necesare și începerea reparațiilor la clădirile închiriate pentru a fi transformate în cazărmi grănicerești; pregătirea comandanților de subunități în ședințe comune de lucru cu grănicerii sovietici din sectoarele respective, la cererea acestora, ședințe care au avut loc în zilele de 7 mai 1948 la Siret, 11 mai la Ungheni și 29 mai la Chilia. La aceste ședințe de lucru s-au stabilit: datele și modul de intrare a grănicerilor români în dispozitiv, comunicarea reciprocă a limitelor raioanelor de pază și a punctelor de dislocare, folosirea apelor de frontieră, începerea lucrului la defrișări și la realizarea culoarului de frontieră și legăturile de cooperare. Aceste aranjamente au constituit baza tuturor documentelor încheiate ulterior la frontiera româno-sovietică, iar în conformitate cu înțelegerile, la care s-a ajuns, grănicerii români din acest sector, la jumătatea anului 1948, au realizat dispozitivul de pază după cum urmează:¹⁰³

- **Batalionul 3 Galați din Regimentul 2 Grăniceri Brăila**, cu companiile la Tulcea și Galați;

- **Regimentul 8 Grăniceri Iași**, cu: Batalionul 1 la Bârlad și companiile acestuia la Epurenii și Huși; Batalionul 2 la Iași și companiile la Iași și Săveni; iar cu Batalionul 3 la Ițcani-Suceava și companiile lui la Dorohoi, Rădăuți și Brodina.

- **Regimentul 7 Grăniceri Baia Mare** cu: Batalionul 1 la Sighet și companiile acestuia la Vișeu și Halmeu. Batalionul 2 se găsea în dispozitivul de pază la frontiera cu Ungaria începând de la 26 mai 1945, în urma instaurării la

¹⁰¹ Ibidem, pp. 205-206 și p. 153.

⁺⁺⁾ Delimitarea pe Dunăre nu a fost posibilă în anul 1940 din cauza părții sovietice care a susținut că, la vărsarea Dunării în Marea Neagră, frontiera trebuie să treacă pe canalul Musura, nu pe Brațul Starâi Sтамбул pe care se găsea șenalul navigabil, pe unde trecuse în perioada anilor 1812-1918, când Basarabia a fost încorporată Rusiei, după ruperea ei din trupul Moldovei prin înșelarea Turciei care o avea sub suzeranitate. Ultimul alineat a fost reformulat unilateral în anul 1948, evitându-se și atunci principiul Dreptului Internațional al șenalului navigabil.

¹⁰² Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Personalități ale Grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, de revăzut p. 139.

¹⁰³ I.G.P.F., *Op. cit.*, pp. 457-460.

București a guvernului dr. Petru Groza și a intervențiilor repetate ale generalului Gheorghe Ionescu-Sinaia, comandantul de atunci al Corpului Grănicerilor.

În sfârșit, prin realizarea dispozitivului de pază la această frontieră, dispozitivul Trupelor de Grăniceri în jurul României, s-au întregit, toate unitățile urmând mai departe evoluția impusă de situația concretă din sectoarele lor.

Concomitent cu pregătirea și realizarea dispozitivului menționat, comandanții și statele majore au urmărit rezolvarea problemelor pe linia pazei și la frontierele cu celelalte state vecine. În vara anului 1948, au avut loc ședințe de lucru cu grănicerii unguri, iugoslavi și bulgari în care s-au definitivat problemele privind bornele triplex-confinium Beba Veche și Tur, verificarea și completarea semnelor de frontieră, precum și cele referitoare la trecerea frontierei româno-ungare pentru muncile agricole.

În vara anului 1948, când se părea că situația la frontierele României a devenit mai stabilă, s-au înrăutățit relațiile dintre Stalin și Tito, grănicerii români fiind obligați să adopte o notă de distanțare și răcire față de grănicerii iugoslavi. Acest început de încordare a atras atenția elementelor intrate în conflict cu organele românești care trecuseră la aplicarea politicii P.C.R. după modelul sovietic, să se îndrepte către Iugoslavia și, în consecință, numărul trecerilor frauduloase cu infractori neînapoiți de sârbi a crescut alarmant până la sfârșitul aceluia an, anunțând pentru grăniceri începutul unei perioade deosebit de tensionate. Concomitent cu efortul pentru îndeplinirea sarcinilor din acel an în toate domeniile de activitate, grănicerii au întărit paza la această frontieră și, ca răspuns la acțiunile organelor de graniță iugoslave, au concentrat activitatea informativă pentru identificarea dispunerii și acțiunilor unităților militare și stării de spirit a populației în fâșiile adânci de câte 20 km pe teritoriile român și iugoslav.

În domeniul pregătirii de luptă, în anul 1948, grănicerii s-au clasat pe locurile unu și doi la toate concursurile de trageri, de patrulare și sportive ce s-au organizat de Trupele M.A.I. și apoi pe Armată. La 23 august 1948, au defilat în capitală, cu câte o companie din fiecare regiment sub conducerea comandantului Brigăzii 2 Grăniceri – colonelul Ion Băjenaru –, lăsând o impresie deosebită. În luna octombrie 1948, s-au executat încorporări și s-a deschis procesul de instruire a soldaților și gradaților în batalioanele de instrucție, pentru introducerea în paza frontierei în anul următor.¹⁰⁴ Toate aceste stări de fapt erau dovezi că, în Trupele de Grăniceri, activitatea de integrare în noile condiții, oricât de grele ar fi fost, era bine organizată.

Pe linia asigurării materiale, în anul 1948, s-au finalizat toate măsurile de aplicare a prevederilor Ordinului de Zi Nr. 50 din 29 decembrie 1947 privind hrănirea și echiparea militarilor în termen și cadrelor, introducându-se în uz noua uniformă a Armatei Române. Erau semne de revigorare a economiei românești datorate de speranțe în acea perioadă cu mari greutăți, dar și cu mult entuziasm.

În anul 1949, situația operativă la frontiera de sud-vest a României s-a complicat, impunându-se închiderea acesteia între Curtici și Pristol. În acest scop,

¹⁰⁴ Ibidem, pp. 457-458.

s-au desființat Centrul de Instrucție al Grănicerilor Deva⁺⁾ și Batalionul de Instrucție Ostrov ce aparținuse Regimentului 2 Grăniceri Brăila, pentru a avea efectivele necesare înființării Brigăzii 4 Grăniceri Timișoara, la 1 aprilie, comandată de colonelul Alexandru Mârzac, cu următoarele unități subordonate:¹⁰⁵

- **Regimentul 5 Grăniceri** Arad (nou înființat), comandat de colonelul Ion Călin, cu batalioanele de pază la Chișinău Criș și Arad, iar cu cel de Instrucție la Arad;

- **Regimentul 4 Grăniceri** Timișoara, comandat de locotenent-colonelul Gheorghe Vornicescu, cu batalioanele de pază la Tomnatec, Timișoara și Oravița și un batalion de instrucție la Timișoara;

- **Regimentul 9 Grăniceri**, la Turnu Severin (nou înființat), comandat de locotenent-colonelul Oprea Tănăsescu, cu batalioanele de pază la Moldova Nouă și Turnu Severin, cu batalionul de instrucție la Turnu Severin, iar cel de armament greu la Orșova.

Brigada 4 Grăniceri cu unitățile înființate în martie 1949 au constituit a treia reorganizare și reîncadrare parțială a Trupelor de Grăniceri de la trecerea lor în subordinea M.A.I., prima fiind cea din iulie 1947, făcută de către generalul Iacob Teclu, iar a doua, cea din iulie 1948, după realizarea dispozitivului de pază la frontiera româno-sovietică, de către generalul Pantelimon Comișel.

La 15 octombrie 1949, a avut loc a 4-a reorganizare și încadrare mai dezvoltată ca primele trei, datorită creșterii numărului încercărilor de trecere frauduloasă din România în Iugoslavia și intensificării acțiunilor militare din zona de frontieră, precum și evoluției periculoase a conflictului dintre Stalin și Iosif Broz Tito interpretate ca principala vină a agravării Războiului Rece după Conferința de Pace de la Paris încheiată la 12 februarie 1947. Dacă Iugoslavia s-a văzut izolată de celelalte țări socialiste, a cerut sprijinul statelor occidentale pe care l-a primit în schimbul acordării dreptului de acces pe teritoriul său a organelor de informații ale S.U.A., pentru procurarea unor date cu caracter militar și politic de pe teritoriile României, Ungariei și Bulgariei, situate, după cel de-al doilea război mondial, în sfera de influență a U.R.S.S. Astfel, teritoriul României a devenit o bază de pe care organele de informații sovietice, antrenând și pe cele românești, acționau pentru procurarea datelor informative de profil de pe teritoriile Iugoslaviei, Italiei, ale celorlalte țări din Europa de vest și pentru propaganda împotriva „clicii titoiste de la Belgrad”, iar organele de informații americane, antrenând și pe cele iugoslave, acționau pentru procurarea informațiilor de profil de pe teritoriile României, Ungariei, Bulgariei și U.R.S.S., susținerea logistică și morală a grupurilor anticomuniste ce acționau în munții țării noastre și pentru propagandă împotriva comunismului. Între cele două grupări antagonice în această zonă, se găsea, la contact, frontiera româno-iugoslavă păzită, în partea de sud-vest de organele de graniță sârbești, iar în partea opusă, de grănicerii români, în relații

^{+) Cursul de pregătire a conductorilor și căinilor de serviciu pentru paza frontierei a fost mutat la Sibiu, în aceeași unitate de profil cu cea a M.A.I. Ulterior, s-a mutat la Călinești Prahova.}

¹⁰⁵ Ibidem, p. 463.

de confruntare cu primii. Agenții și materialele de propagandă ale ambelor tabere pătrundeau dintr-o parte în alta a acestei frontiere, pe jos, pe calea aerului, înot sau în derivă prin râurile și canalele ce traversau frontiera sau peste Dunăre. Responsabil cu lansarea și recuperarea agenților și cu dirijarea mijloacelor de propagandă din țara noastră către Iugoslavia era căpitanul Gheorghe Anghel la Regimentul 4 Grăniceri Timișoara, un bătrân fost voluntar în războiul civil din Spania în anul 1936, întors în România în anul 1945, prin U.R.S.S. Era normal să fie acesta cu o funcție atât de importantă într-un așa domeniu ocult, când, la Comandamentul Trupelor de Grăniceri, comandant secund politic era generalul Mihail Boica, fost și el voluntar în Spania, revenit în țară, tot prin U.R.S.S., în anul 1945 și descoperit ulterior ca agent al organelor sovietice de informații.¹⁰⁶

Această situație complicată la frontiera româno-iugoslavă, a dus la concluzia că, nu peste mult timp, acolo va izbucni un conflict militar cu conotații politice, internaționale și grave urmări pentru regimul comunist, vinovat principal fiind considerat „Tito, trădătorul, care și-a vândut poporul”. Ca urmare, **s-a impus a 4-a reorganizare a trupelor din 15 octombrie 1949**, în urma căreia a rezultat următoarea structură:

Divizia 1 Grăniceri pază, comandant colonelul Alexandru Mârzac, înființată din Brigada 4 Grăniceri Timișoara și mutată la Lugoj, cu următoarea compunere:

- Regimentele 4 Grăniceri Timișoara și 9 Grăniceri Turnu Severin;
- Centrele de instrucție Caransebeș, Orșova și Turnu Severin;
- Regimentul 134 Artilerie Caransebeș
- Divizionul de Artilerie Remetea;
- Divizionul 135 Artilerie Antitanc;
- Batalionul 190 Transmisiuni;
- Bateria 201 Artilerie A.A.;
- Compania 88 pioneri;
- Secția autosanitară 104.

Brigada 4 Grăniceri București (fosta Brigadă 1 Grăniceri Turnu Severin), comandant colonelul Mihai Atanasiu, iar de la 15 septembrie 1949, colonelul Grigore Dobrescu. A primit în compunere:

- Regimentele 1 Grăniceri București și 2 Grăniceri Brăila;
- Centrele de instrucție Calafat, Oltenița și Brăila;
- Parcul Navelor de Grăniceri Brăila;
- Centrul de distribuție M.A.I., Brăila;⁺⁾
- Centrul de distribuție M.A.I., Constanța.

Brigada 3 Grăniceri Iași (fosta Brigadă 2 Grăniceri Brăila), comandant colonelul Ion Popescu-Oituz, cu:

- Regimentele 8 Grăniceri Iași și 7 Grăniceri Baia Mare;

¹⁰⁶ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Op. cit.*, pp. 162-166.

⁺⁾ Unități speciale care primeau din fabrici sau din depozitele centrale materiale de intendență, sanitare, veterinare, antichimice, de construcții și întreținere, distribuindu-le unităților M.A.I. din zone de competență.

- Centrele de instrucție Bârlad, Iași, Rădăuți și Baia Mare;
- Centrele de distribuție M.A.I. Iași și Baia Mare.

Brigada 2 Grăniceri Oradea (fosta Brigadă 3 Grăniceri), comandant, generalul Pantelimon Ivan, cu:

- Regimentele 10 Grăniceri Oradea și 5 Grăniceri Arad;
- Centrele de instrucție Satu Mare, Marghita, Tășnad, Oradea, Salonta și Arad;
- Farmacia de garnizoană Oradea.

Conform Ordinului M.A.I. Nr. 56618 din 17 octombrie 1949, în subordinea Comandamentului Trupelor de Grăniceri au mai intrat divizioanele 180, 181 și 182 tunuri de infanterie hipo.

Prin această reorganizare, s-a îmbunătățit conducerea de la divizie și brigăzi în jos, s-a împărțit răspunderea pazei pe mari unități, astfel: la frontiera cu Iugoslavia, Divizia 1 Grăniceri; la cea româno-bulgară și la litoral, Brigada 4 Grăniceri; la cea cu U.R.S.S., Brigada 3 Grăniceri Iași; iar la cea cu Ungaria, Brigada 2 Grăniceri Oradea, realizându-se și o densitate diferențiată de forțe la fiecare, în raport de situația operativă de la frontiera cu țara vecină primită în răspundere, înființându-se mai multe subunități pe direcțiile ce deveneau active. În acest scop, în anul 1950, s-a înființat, la Oravița, Regimentul 3 Grăniceri, cu 3 batalioane de pază în compunerea Diviziei 1 Grăniceri Lugoj, la Calafat Regimentul 6 Grăniceri în compunerea Brigăzii 4 Grăniceri București, iar în Dobrogea s-a înființat Brigada 5 Grăniceri, cu Regimentul 13 Grăniceri Constanța (nou înființat) și Regimentul 14 Grăniceri Cobadin, Regimentul 1 Grăniceri retrăgându-și limita stângă la Chiciu. În compunerea Brigăzii 3 Grăniceri Iași, s-au adăugat 3 companii cu 4 plutoane de pază și Punctul de Control Treceeri Frontieră Vicșani.

La începutul anului 1950, Parcul Nave s-a reorganizat, a fost pus sub comanda maiorului Marin Vasilescu, scos din compunerea Brigăzii 4 Grăniceri București și subordonat Comandamentului Trupelor de Grăniceri.

Ca urmare a reorganizării repetate și înființării unor noi mari unități, subunități, precum și primirii în întărire a unor unități de artilerie, transmisiuni și logistice, la finele anului 1950, în structura Trupelor de Grăniceri se găseau: una divizie și 4 brigăzi de grăniceri, 12 regimente, Parcul de Nave Grăniceri Brăila, Centrul de instrucție – dresaj Călinești și trei divizioane de artilerie (181, 182 și 183). Celelalte elemente din compunerea diviziei și brigăzilor erau cele grupate la fiecare pe timpul reorganizării din 15 octombrie 1949, mai puțin cele 4 batalioane de instrucție care fuseseră subordonate celor 4 regimente de grăniceri nou înființate.

Studiind organizarea și mijloacele de întărire menționate, rezultă că Trupele de Grăniceri erau pregătite să intervină cu fermitate în cazul că s-ar fi complicat situația operativă la frontiera româno-iugoslavă, în sensul declanșării unei agresiuni de pe teritoriul statului vecin. Era, bineînțeles, o încordare artificială a situației, dar vremurile nu ți le alegi, ci îți sunt date.

În domeniul pazei, s-au continuat măsurile de creștere a eficacității dispozitivelor, în care scop, la 2 februarie 1949, a fost extinsă zona de frontieră la 7 km adâncime, stabilindu-se obligații pentru toate organele de stat locale privind controlul accesului și activităților din aceasta. La frontiera cu Iugoslavia, s-au mărit efectivele subunităților de pază și s-au stabilit mai multe aliniamente de executare a serviciului, care se schimbau frecvent pentru a înșela infractorii asupra locului elementelor grănicerești în cadrul dispozitivelor ce se adoptau zilnic. În Comandamentul Trupelor, a luat ființă serviciul de evidență și control treceri frontieră, iar în Trupe 29 Puncte de control cu personal grăniceresc și de vamă special instruit.

În localitățile din fâșia adâncă de 50 km în interior de la linia de frontieră pe teritoriul românesc, erau îndeaproape supravegheați „chiaburii” și alte categorii de locuitori care sprijineau infractorii, care aveau rude pe teritoriul iugoslav, cei ce fuseseră condamnați, ori aveau alte motive să fie luați în evidența organelor de securitate, a celor grănicerești de informații sau a celor de miliție, toate acestea lucrând în cooperare.¹⁰⁷

În strânsă legătură cu îmbunătățirea organizării Trupelor, cu sarcinile ce se urmăreau pentru creșterea calității serviciului de pază și cu cele ce rezultau din cerințele alinierii la reglementările din M.A.I., în anul 1950 s-au încheiat activitățile de actualizare a regulamentelor grănicerești care erau în vigoare în perioada interbelică, precum și cele de elaborare și punere în aplicare a Instrucțiunilor privind atribuțiile grănicerilor, personalului vamal, organelor fito-sanitare și veterinare care desfășoară activități în Punctele de Control Treceri Frontieră, a Instrucțiunilor privind trecerea frontierei de către personalul C.F.R. și salariații cu obligații de întreținere a podurilor și diferitelor instalații destinate căilor de transport și legătură, a Instrucțiunilor privind pescuitul în apele de frontieră, eliberarea și folosirea permiselor de pescuit etc.¹⁰⁸

Pentru perfecționarea procesului de pregătire a cadrelor și militarilor în termen, începând cu anul 1949, s-au înființat și dat în funcțiune: la Deva, Școala de ofițeri și Școala de subofițeri șefi de pichete; la Radna, Școala de ofițeri și Școala de subofițeri instructori; la fiecare Centru de instrucție, Școli de sergenți, caporali și de sanitari; la Călinești, Școala de conductori câini și de dresaj câini serviciu; la Regimentul 10 Grăniceri Oradea, Școala de infirmieri cai și potcovari; la Parcul Nave Grăniceri, Școala de barcagii-lotci; la fiecare regiment, Școala de trompetiști.

La 23 august 1949 și la 6 martie 1950, grănicerii au primit din școlile militare peste 600 de tineri ofițeri și subofițeri.

Centrele de instrucție au fost supuse unui program intens de pregătire metodică a instructorilor de pe toate funcțiile, de control intens al desfășurării programelor de instruire și de verificare a militarilor la terminarea instruirii fiecărei serii de încorporare, prevenindu-se astfel introducerea în frontieră a celor insuficient pregătiți. Alte forme de pregătire adoptate în această perioadă, au fost

¹⁰⁷ Ibidem, pp. 155-156.

¹⁰⁸ I.G.P.F. op. cit., p. 485.

taberele de instrucție pe timp de vară în 18 garnizoane și participarea la aplicații, toamna, în zona de frontieră cu unități de alte arme.

Pentru mobilizarea întregului personal să-și îndeplinească corect misiunile și pentru popularizarea experienței pozitive și a celor mai bune rezultate, s-au folosit din plin gazeta de armă ("Grănicerul" sau "Cuvântul grănicerilor"), ansamblul artistic al Comandamentului mereu pe locul I la concursurile pe M.A.I. și pe Armată, precum și recompensele de toate felurile.

Pentru respingerea unei eventuale agresiuni, paralel cu frontiera româno-iugoslavă, pe un aliniament de 2-4 km adâncime, și pe litoral, în anii 1949 și 1950, s-a amenajat un sistem complex de fortificații, în condiții severe de mascare, și s-au dislocat în apropierea acestora unități special instruite pentru lupta în aceste lucrări deosebit de costisitoare care nu s-au folosit niciodată, decât în aplicații.

În perioada 29 iunie 1947 – 31 decembrie 1950, Trupele de grăniceri au început să-și completeze dotarea în toate domeniile, primind 9 autoturisme, 9 autocamioane, 30 de biciclete, 382 de cai, 60 de câini de serviciu, 203 foșoare metalice înalte de 15 metri, 103 aruncătoare de mine calibrul 60 mm, 35 aruncătoare de mine calibrul 120 mm, 181 binocluri de observare. De asemenea, s-au completat deficitele la toate categoriile de armament ușor (pistoale, pistoale mitralieră, carabine, puști mitraliere și mitraliere) din depozitele ce existau atunci în rezervele de stat destinate armatei, precum și deficitele în ustensile de preparat și servit hrana. S-au construit 60 de cazărmi noi pentru pichete și s-a trecut la repararea unei părți din clădirile vechi care aveau urgentă de recondiționări, la realizarea rețelei telefonice grănicerești de pază, precum și la instalarea de noi posturi telefonice, într-un sistem care a îmbunătățit conducerea subunităților din prima linie a dispozitivului, începând cu frontiera româno-iugoslavă.

Cu toate greutățile ce au existat în organizarea, încadrarea cu efective, dotarea și asigurarea tehnico-materială, în perioada de 3 ani și 10 luni de la semnarea la Paris a Tratatului de Pace din 12 februarie 1947, grănicerii au obținut rezultate importante, chiar dacă au fost supuși regimului crunt de ocupație sovietic, caracterizat de interdicțiile și umilințele menționate mai înainte. Progresele s-au datorat comandanților, statelor majore, tuturor structurilor și tuturor militarilor grăniceri care au depus eforturi și au ridicat prestigiul Trupelor la nivelul dinainte de 23 august 1944.-

Tot ei vor fi aceia care, și în perioada următoare, vor găsi resursele de putere potrivite să le asigure evoluția pozitivă!

5. Dramă și eroism la frontieră între anii 1951-1960

Perioada 1951-1960, în care Trupele de Grăniceri au fost comandate de generalii maiori Mihail Boico (30 decembrie 1950 – 1 noiembrie 1952), Florian Dănălache (1 noiembrie 1952 – 8 august 1954) și Ioan Șerb (8 august 1954 – 20 octombrie 1961)¹⁰⁹, a fost caracterizată, în esență, de activitățile desfășurate la toate

¹⁰⁹ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Op. cit.*, pp. 162-166, 172-173, 177-178.

eșaloanele pentru trecerea la sistemul de pază sovietic și asimilarea acestui sistem, de uriașul efort al M.A.I. și al Comandamentului Trupelor de Grăniceri de a rezolva problemele rezultate din încordarea dramatică, până la violență, a situației de la frontiera româno-iugoslavă și continuarea efortului de adaptare a structurii organizatorice și încadrării la situațiile ce s-au creat în sectoarele de frontieră cu fiecare stat vecin.

Primul comandant din această perioadă, generalul-maior Mihail Boico, a fost agent al organelor sovietice de informații¹¹⁰, fără nici o cultură generală și militară, fără respect față de valorile instituției grănicerești, deci tocmai potrivit pentru aplicarea politicii staliniste de răzbunare împotriva lui Iosif Broz Tito, de înlăturare a tuturor cadrelor care luptaseră în campania din Est și a celor ce se opuneau, sub diferite forme, sovietizării României și deznaționalizării armatei. Al doilea, generalul-maior Florian Dănălache, era un activist conștiincios, fără nici o pregătire militară sau de specialitate și, de o blândețe exagerată pentru această funcție. Ambii au suprasolicitat statul major și șefii de secții și arme pentru a le îndeplini atribuțiile funcției. Primul a lăsat în urmă amintiri neplăcute celor ce l-au cunoscut, iar al doilea, amintiri pline de respect. Nici unul nu a influențat pozitiv evoluția trupelor. Tot ce s-a făcut în acea perioadă s-a datorat loțiitorilor, șefilor de arme și de secții care, înțelegând situația și respectând instituția din care făceau parte, au acționat în scopul îndeplinirii de către grăniceri a rolului ce le-a revenit în acea perioadă grea, la nivelul cerințelor intereselor naționale, nu al pregătirii celor doi comandanți, a căror contribuție la organizarea și conducerea activității Trupelor a fost doar simpla lor prezență. Cel de-al treilea – generalul-maior Ioan Șerb – a fost grănicer din tinerețe, cu experiență în organizarea și executarea pazei frontierei, bine pregătit din toate punctele de vedere. El a continuat aducerea în actualitate a tradițiilor grănicerești degradate de ocupația sovietică în perioada dintre anii 1947-1954 și a luat măsuri de îmbunătățire a încadrării și calității celorlalte activități.

Cum era de așteptat, începând cu ultima parte a anului 1950, situația la frontieră a devenit din an în an mai încordată, fapt exprimat prin: creșterea numărului infractorilor la frontiera româno-iugoslavă; diversificarea metodelor de acțiune ale acestora prin organizarea unora în grupuri de câte 2-3; extinderea zonei de trecere frauduloasă în Ungaria, prin sectorul dintre Curtici și Beba Veche, și în Bulgaria, prin sectorul dintre Pristol și Calafat. Din Ungaria și Bulgaria treceau apoi pe teritoriul sârbesc, prin ocolirea – în acest mod – a frontierei româno-iugoslave mai bine păzită; folosirea sprijinului călăuzelor și elementelor nemulțumite de regimul comunist sau cu antecedente penale situate în localitățile din zona de frontieră; creșterea agresivității unor infractori, fapt ce ducea la deznodământul tragic al unor evenimente. Totodată, a început să crească și numărul abaterilor disciplinare la pichete și au apărut cazuri de trădare. Au trecut fraudulos în Iugoslavia o șalupe grănicerească și echipajul ei, mai puțin comandantul

¹¹⁰ Gl. div. (r.) Neagu Cosma, *Cupola. Din culisele securității*, București, Editura Globus, 1993, pp. 44-59, 60-62, 87-88.

(maistrul Ion Culcea), și comandantul Batalionului de Grăniceri Gogoșul din Brigada Turnu Severin (căpitanul Vasile Grosu) cu conductorul hipo și cu doi cai de cavalerie. Aceste cazuri grave au făcut ca, ulterior, să fie verificați toți militarii în termen și cadrele de la frontiera româno-iugoslavă, iar cei în care nu se avea deplină încredere (dar nu existau motive pentru a fi îndepărtați) să fie mutați la frontiera cu U.R.S.S.

Ca urmare, se punea problema luării unor măsuri mai ferme pentru închiderea frontierei româno-iugoslave, în următoarea ordine: 1. Întărirea, în primă urgență, a subunităților dintre Beba Veche și Pristol cu efective și mijloace de pază realizate din rezerve sau prin manevre de la alte unități cu sectoare mai puțin active; 2. O nouă reorganizare a tuturor elementelor de structură, din care să rezulte un număr de cadre, soldați și gradați pentru mărirea densității în militari/km de front în sectorul Diviziei 1 Grăniceri, precum și în raioanele de pază restructurate, pentru a permite celelalte măsuri conform cerințelor întinderii acestora; adoptarea unui nou sistem de pază mai eficient.

După ce a întărit subunitățile de pază de pe direcțiile cele mai active cu forțe insuficiente realizate din detașări de la alte unități – și acestea cu mari deficite în efective –, generalul Mihail Boico a hotărât să continue cu reorganizarea Trupelor și să încheie cu adoptarea unui nou sistem de pază.

În cadrul reorganizării din anul 1951, unele mari unități și unități, dar mai ales subunități, au fost înființate pentru prima dată, altele au fost desființate, altora li s-a schimbat structura, li s-au mărit sau micșorat sectoarele sau raioanele de responsabilitate și efectivele, au fost resubordonate sau redislocate, după cum urmează:

Brigada 2 Grăniceri Oradea, a primit, de la Brigada 3 Grăniceri Iași, Regimentul 7 Grăniceri Baia Mare, cu Batalionul 1 la Sighet și cu Batalionul 2 mutat de la Satu Mare la Negrești. La aceeași dată, s-a înființat, în sectorul său, Regimentul 11 Grăniceri Satu Mare, cu Batalionul 1 în garnizoana de reședință, iar cu Batalionul 2 la Valea lui Mihai. Regimentului 10 Grăniceri Oradea i s-a micșorat sectorul, rămânând cu batalioanele de pază la Episcopia Bihorului și Salonta, iar Regimentul 5 Grăniceri Arad a rămas în dispozitivul în care a fost înființat la 18 februarie 1949, cu Batalionul 1 la Chișineu Criș și Batalionul 2 la Pecica.

Brigada 5 Grăniceri Constanța, înființată la 28 iunie 1950, a fost desființată, iar pe litoral, între Vama Veche și gura canalului Musura, a rămas Regimentul 13 Grăniceri Constanța, în aceeași garnizoană cu Batalioanele 1 pază și 2 P.C.T.F. Constanța, iar Batalionul 3 pază la Jurilofca, toate în subordinea directă a C.T.Gr.

Brigăzile 2 Grăniceri Oradea, 3 Grăniceri Iași și 4 Grăniceri București au fost transformate în Divizii, păstrându-și numerotația. Fiecare regiment a fost prevăzut și cu câte un batalion de instrucție, iar școlile de gradați s-au organizat pe divizii.

Regimentul 14 Grăniceri Cobadin s-a transformat în Batalionul 4 Grăniceri Cobadin, iar batalioanele sale s-au transformat în Companiile Băneasa și

Negru Vodă la frontiera de uscat cu Bulgaria și a fost subordonat Regimentului 1 Grăniceri București a cărui comandă a fost mutată la Giurgiu.

Parcul Nave Grăniceri Brăila a fost restructurat pentru a putea construi foișoare metalice de observare, lansatoare de semnale luminoase, materiale de instrucție, de tragere și mobilier pentru trupe, primind denumirea de Centrul de instrucție Nave și Ateliere Grăniceri subordonat C.T.Gr.

Comandamentul Trupelor de Grăniceri a mai primit de la M.A.I. la 14 ianuarie 1951:

- Școala de Ofițeri Nr. 2 Oradea;
- Centrul de Instrucție și Dresaj Câini, Călinești Prahova.

Odată cu reorganizarea Trupelor din anul 1951, care, ulterior, s-a dovedit că a avut loc în grabă, fără o analiză profundă, s-a efectuat o verificare pe criterii politice a tuturor cadrelor și au fost trecuți în rezervă sau mutați de la frontiera româno-iugoslavă la cea cu U.R.S.S. 574 de ofițeri și 604 subofițeri care au participat la campania din est, ori aveau rude a căror situație politico-socială era incompatibilă cu politica stalinistă de cadre¹¹¹.

În a doua jumătate a anului 1951 și în anul 1952, când se încheiase organizarea Trupelor, C.T.Gr. a abandonat sistemul de pază tradițional românesc care avea în structură la frontieră „pichetul” – „plutonul” – „compania” subordonate ierarhic batalionului, regimentului și, mai sus, diviziei sau brigăzii. Noul sistem adoptat atunci era cel sovietic¹¹². Prin el au fost desființate toate eşaloanele mici până la batalionul de pază exclusiv și au fost înființate, ca eşalon de bază la frontieră *plutonul* numit mai târziu *companie de frontieră*, având ca eşalon superior nemijlocit *batalionul*.¹¹³

Plutonul (în viitor, *compania de frontieră*) avea un raion de responsabilitate de 4-10 km, adânc de 3-4 km, un efectiv 18-25 militari în termen, 3 ofițeri și un subofițer. La frontiera româno-iugoslavă, efectivul acestui eşalon a fost mărit până la 80 de militari în termen și 10-12 cadre în perioadele cele mai active. Comandantul plutonului lua zilnic hotărârea pe baza datelor ce le avea despre acțiunile probabile ale infractorilor și organiza paza frontierei pe o schemă-geam, în registru de pază și control și în planul de trimitere, concentrând majoritatea forțelor și mijloacelor pe una-două direcții probabile de mișcare a infractorilor. În dispozitivul de noapte, realiza 3-4 aliniamente de pânze legate între ele cu patrule de pază. Controla fâșia arată de cel puțin 4 ori în 24 de ore, uneori cu cadre, și executa prin surprindere controlul elementelor de pază când considera necesar. Ziua executa paza frontierei cu posturi de observare din foișoare legate între ele cu pânze și patrule de pază, cu posturi de observare ascunse, precum și controlul activităților din raion (munci agricole, construcții, circulația pe comunicații etc.).

Zilnic, seara, la ora 19.00, după planificarea serviciului de pază, avea loc organizarea efectivului pentru pază și luptă, adunat sub arme în curte, cu toate

¹¹¹ I.G.P.F., *Op. cit.*, p. 503.

¹¹² Ibidem, p. 491.

¹¹³ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Op. cit.*, p. 168.

materialele și animalele de pază, când, se făcea apelul, controlul, se comunicau datele cunoscute despre infractori, codul de semnale, personalul de serviciu, orele de odihnă și plecările în serviciu. Noaptea exista un ofițer de serviciu care dădea misiunea de pază elementelor grănicerești la macheta cu relieful raionului când plecau în serviciu și le asculta rapoartele la înapoiere.

Plutoanele erau subordonate câte 6-8 direct batalioanelor, iar acestea erau subordonate câte 3-4 regimentelor. La un batalion, existau câte 3-4 ofițeri și 1-2 subofițeri în statul major, 1-2 ofițeri și 4-5 subofițeri la spate (asigurarea logistică actuală), 2-3 ofițeri și un subofițer la biroul informații frontieră, 3-4 ofițeri și un subofițer la aparatul politic, un pluton de rezervă, unul de transmisiuni și unul de gospodărie, pază și transport cu mijloacele necesare, total 14-16 ofițeri și 8-10 subofițeri.

Navele și ambarcațiile erau subordonate Divizionului de nave, care avea comanda la Brăila, și erau date în întărire unităților de la frontiera fluvială.

Când se trecea la urmărirea infractorilor, se organizau „acțiuni de frontieră” de către pluton sau batalionul în cauză, ori „operațiuni de frontieră” de către eșalonul brigadă.

Pe timpul trecerii la noul sistem de pază a frontierei, a rezultat că numărul mic de cadre existente după epurările exagerate, precum și reorganizarea din anul 1951 nu corespundeau cerințelor sistemului adoptat, fapt care a impus ca, în anul 1952, să se revadă restructurarea și încadrarea făcute începând cu 1 ianuarie astfel:¹¹⁴

a. Comandamentul Trupelor de Grăniceri:

- comandant, generalul-maior Mihail Boico;
- locțiitor politic, generalul-maior Ion Marincu, de la 31 iulie 1952, colonelul Gheorghe David;
- locțiitor pentru spate, generalul-maior Gheorghe Vasilescu.

b. Divizia 1 Grăniceri Lugoj, comandant, colonelul Gheorghe David, până la 31 iulie 1952, în continuarea colonelul Constantin Nicolaescu.

Regimentul 4 Grăniceri Timișoara, comandant, colonelul Ion Tudor, cu 6 batalioane de pază la Beșenova, Teremia Mare, Jimbolia, Otelec, Rudna și Deta.

Regimentul 3 Grăniceri Oravița, comandant, maiorul Florian Petrilă, cu 4 batalioane de pază la Jamul Mare, Cacova, Răcăjdia și Zlatița.

Regimentul 9 Grăniceri Turnu Severin, comandant, Dumitru Dumitru (Mitică), cu 6 batalioane de pază la Pojejena, Berzeasca, Orșova, Turnu Severin, Crivina și Gogoșul.

c. Divizia 4 Grăniceri București, comandant, colonelul Gheorghe Mureșan. Avea în compunere:

Regimentul 6 Grăniceri Calafat, comandant, colonelul Ion Bădulici, cu 3 batalioane de pază la Cetate, Negoiu și Corabia.

¹¹⁴ I.G.P.F., *Op. cit.* pp. 493-497.

Regimentul 1 Grăniceri Giurgiu, comandant, maiorul Leon Constantinescu, cu 3 batalioane de pază la Zimnicea, Giurgiu și Mănăstirea.

Regimentul 14 Grăniceri Cobadin, comandant, maiorul Ion Ionescu, cu două batalioane de pază la Băneasa și Negru Vodă.

d. **Regimentul 13 Grăniceri Constanța**, comandant, locotenent-colonelul Ion Guzu cu 4 batalioane de pază la Vasile Roaită, Năvodari Jurilofca și Sulina.

e. **Punctul de Control Treceeri Frontieră Constanța**, subordonat C.T.Gr. cu data de 1 septembrie 1952.

f. **Divizia 3 Grăniceri Iași**, comandant, colonelul Alexandru Mârzac, avea în componere:

Regimentul 2 Grăniceri Brăila, comandant, maiorul Nicolae Rotaru, cu 5 batalioane de pază la Chilia Veche, Tulcea, Galați, Foltești și Murgeni.

Regimentul 8 Grăniceri Iași, comandant, maiorul Ștefan Tudor, cu 4 batalioane de pază la Huși, Iași, Ștefănești și Săveni.

Regimentul 12 Grăniceri Rădăuți, comandant, locotenent-colonelul Dumitru Gârd, apoi maiorul Ion Nicolau, urmat de colonelul Constantin Preda, cu 3 batalioane de pază la Dorohoi, Rădăuți și Fundul Moldovei.

g. **Divizia 2 Grăniceri Baia Mare**, comandant, colonelul Gheorghe Vornicescu, avea în componere:

Regimentul 7 Grăniceri Baia Mare, comandant, locotenent-colonelul Constantin Coman, cu 4 batalioane de pază la Vișeu de Sus, Poienile de sub Munte, Sighet și Livada.

Regimentul 11 Grăniceri Satu Mare, comandant, locotenent-colonelul Tudor Bobei, cu 3 batalioane de pază la Satu Mare, Carei și Valea lui Mihai.

Regimentul 10 Grăniceri Oradea, comandant, maiorul Gheorghe Hârțau, cu 3 batalioane de pază la Diosig, Episcopia Bihor și Salonta.

Regimentul 5 Grăniceri Arad, comandant, maiorul Emanoil Rusu, cu 3 batalioane de pază la Chișineu Criș, Curtici și Pecica.

h. **Școala de ofițeri grăniceri Nr. 2 Oradea**, comandant, colonelul Octavian Simonis.

i. **Baza Nave Grăniceri Brăila**, comandant, căpitanul de rangul 3 Ionel Chitaru, cu un divizion de nave, Școala de specialiști marină, un batalion de instrucție, ateliere și depozite de materiale, la Brăila. Vedetele maritime și șalupele fluviale erau date în întărire regimentelor de grăniceri de la litoral și fluviu, iar atelierele, în afară de reparație la nave, au trecut din acel an la realizarea și livrarea în trupe a foisoarelor metalice, a lansatoarelor de semnale luminoase și a materialelor de instrucție.

j. **Școala de dresaj câini serviciu**, la Călinești Prahova, comandant, maiorul Mircea Apostolescu.

Regimentele de la frontiera româno-iugoslavă aveau câte un batalion de rezervă și două de instrucție, iar batalioanele de pază de la frontiera menționată aveau câte două companii de rezervă. Cele de la frontierele cu alte state și de la

litoral, aveau: regimentele, câte un batalion de instrucție, iar batalioanele câte o companie de rezervă, în afară de subunitățile de transmisiuni și de gospodărie, gardă și transport ce se găseau la marile unități și unitățile de la frontierele cu toate statele vecine.

Necesarul de cadre și militari în termen pentru asigurarea numeroaselor elemente de structură create prin aplicarea noului sistem de pază a fost realizat din promoțiile anilor respectivi și din trecerea la sistemul de încorporare în două serii pe an.

Trecerea la noul sistem de pază a impus elaborarea tuturor regulamentelor și instrucțiunilor privind organizarea și executarea pazei frontierei, sarcină care a fost îndeplinită între anii 1951-1956, perioadele în care acestea au lipsit fiind în lucru, acoperindu-se strict cu ordine și cu reglementări provizorii. Numai prin efortul comandanților de mari unități, unități și al statelor majore de la C.T.Gr., divizii, brigăzi și regimente, s-a reușit să se asigure încadrarea cu efective 100% și, mai mult, la frontiera româno-iugoslavă și de 75-80% la celelalte frontiere, în funcție de anuale de tineret încorporabil pentru întreaga Armată Română. De asemenea, chiar în această situație grea, grănicerii nu au rămas niciodată în vid de legislație sau de reglementări specifice.

În anii 1951-1952, plutoanele de pază a frontierei au fost dotate cu 120 de foișoare metalice și 1000 de lansatoare de semnale luminoase realizate la Baza Nave Brăila. Pe majoritatea parcursului frontierei româno-iugoslave, s-au amenajat obstacole genistice, care nu au stăvilit însă acțiunile infractorilor în creștere și agravare continuă.

În anul 1952, au fost evacuate și duse în Bărăgan, cu familiile lor, toate persoanele bănuite că acordă sprijin infractorilor să treacă fraudulos frontiera, operațiune sinistrală la care au participat și 180 de ofițeri și militari în termen grăniceri din unitățile cu sectoare mai puțin active, stabilite de generalul Boico, misiune refuzată de predecesorul său, generalul Pantelimon Comișel, cu doi ani în urmă, considerând că nu face parte din misiunile Trupelor de Grăniceri. Situația operativă la frontieră a continuat să se înrăutățească, fapt ce a determinat conducerea statului să restructureze Ministerul Afacerilor Interne și, astfel, Grănicerii cu Trupele de Securitate, au constituit Comandamentul Trupelor de Grăniceri, Operative și de Pază, subordonată Ministerului Securității Statului (abreviat M.S.S.), înființat atunci. Șef al acestui comandament și comandant al Trupelor de Grăniceri, a fost numit colonelul Florian Dănălace¹¹⁵, adus din viața civilă din rândul activiștilor de partid, După un curs de pregătire militară, a fost înaintat în gradul de general-maior. El conducea direct Trupele de Grăniceri, iar pe cele Operative și de Pază, prin generalul Eremia Popescu și Pantelimon Ivan. Statul major era comun, format din ofițeri ai celor trei categorii de trupe, care își îndeplineau fiecare misiunile sub o conducere unică, ce nu face obiectul acestei lucrări.

¹¹⁵ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Op. cit.*, pp. 172-173

Organizarea și încadrarea Trupelor de Grăniceri a rămas cea din anul 1952, mai puțin partea din Direcție (Comandament), care a fost adaptată cerințelor activității în subordinea Ministerului Securității Statului. Generalul Mihail Boico a fost trecut în rezervă.¹¹⁶

La 1 noiembrie 1952, când generalul Florian Dănălache a primit comanda Trupelor de Grăniceri, Operative și Pază, conducerea acestora și statul major, au fost încadrate cu: generalul Eremia Popescu, pentru trupele operative, generalul Pantelimon Ivan, pentru cele de pază obiective, generalul Dumitru Constantinescu șef de stat major, maiorul Emil Mihuleac, șef al Secției Pregătire de Luptă și Învățământ și toți ofițerii șefi de secții din statele majore ale grănicerilor și trupelor de securitate. Toți au lucrat cu întreaga lor capacitate pentru ca actul de comandă al acestui uriaș complex de trupe, perfecționarea organizării lor și îndeplinirea misiunilor ce le reveneau să se desfășoare în cât mai bune condiții, fără a solicita participarea comandantului care nu avea pregătirea necesară pentru a interveni cu autoritatea funcției la rezolvarea marilor probleme, așa cum ar fi trebuit.

În anul 1953 și apoi în 1954, ministrul Alexandru Drăghici intenționa să folosească batalioanele de instrucție ale grănicerilor pentru operațiuni în munți alături de batalioanele de securitate. A fost însă documentat de generalul Dumitru Constantinescu și de maiorul Emil Mihuleac, că grănicerii sunt destinați pazei frontierei prin lege și schimbarea misiunii lor, contravine principiilor de drept.

În domeniul de activitate ce revenea Trupelor de Grăniceri, la începutul anului 1953, *plutonul de frontieră* a fost denumit prin ștatul de organizare *companie de frontieră*, pentru a crea condițiile legale de înaintare în grad a cadrelor care lucrau la acest prim eșalon al dispozitivului de pază a frontierei. Pentru recompensarea și stimularea militarilor în termen care se evidențiau în paza frontierei, la 23 august 1953, s-a instituit semnul onorific „Pentru Merite Grănicerești”; care conferea celor distinși dreptul de avansare până în gradul de plutonier în termen. Până la 22 decembrie 1953, s-a încheiat experimentarea modului de executare a serviciului de pază de către elementele grănicerești, aplicării atribuțiilor de către plutonul de frontieră și a noului sistem de pază adoptat în anii 1951-1952. A fost elaborat și a intrat în vigoare Regulamentul Serviciului Elementelor Grănicerești, care a abrogat toate instrucțiunile și ordinele provizorii folosite în perioada ce expira. Aceasta era o copie de pe regulamentul grănicerilor sovietici care dădea unor elemente și unor acțiuni de pază, denumiri rusești.

La 25 mai 1954, a intrat în vigoare Decretul Nr. 205 și Hotărârea Consiliului de Miniștri Nr. 758 privind regimul zonei de frontieră, fâșiile de frontieră, regulile de acces, domiciliere și circulație, pășunatul, pescuitul și alte activități în această zonă. S-au completat lucrările genistice de baraj, câmpurile de mine și gardurile de sârmă în raioanele companiilor de frontieră, au fost dotate cu încă 1000 de lansatoare de semnale luminoase și cu 100 de foișoare metalice de observare.

Au fost îmbunătățite tematicile și programele de pregătire și de instruire în școlile militare și în batalioanele de instrucție. În anii 1953-1954, s-a înființat, la

¹¹⁶ Gl. div. (r.) Neagu Cosma, *Op. cit.*, p. 141.

Periș și s-a mutat la Oradea, Cursul mediu de pregătire a ofițerilor care a contribuit la perfecționarea acțiunilor statelor majore și unităților. S-a completat dotarea comandamentelor marilor unități, unităților și rezervelor cu autoturisme și autocamioane, crescând astfel gradul de operativitate al trupelor.

Toate măsurile luate pentru asigurarea cu efective, cu materiale de orice resort, pregătire, dotare, perfecționare a amenajării genistice etc. se adresau cu prioritate ridicării calității serviciului de pază la frontiera româno-iugoslavă. Ca urmare, la sfârșitul anului de instrucție 1954, când tentativele de trecere frauduloasă au crescut cu peste 8% față de anul anterior, numărul infractorilor nereținuți a scăzut cu 4,23%. Numărul unităților apreciate cu calificativul *Bine*, a crescut de la 23% în 1953, la 88% în 1954. Celelalte au obținut calificativul *Satisfăcător*. Nici una nu a fost apreciată cu calificativul *Nesatisfăcător*. Aceste rezultate arătau o capacitate operativă insuficientă pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții de către grăniceri a misiunilor încredințate.¹¹⁷

La investirea în această funcție, generalul Florian Dănălache a fost numit și adjunct al ministrului securității statului și s-a stabilit că va comanda Trupele de grăniceri, concomitent cu exercitarea comenzii și a celorlalte trupe ale M.S.S. A fost astfel reorganizat Comandamentul acestora, primind denumirea de *Direcția Trupelor de Grăniceri și Operative*.

Caracterul mereu mai activ al situației, în special la frontiera româno-iugoslavă, precum și capacitatea insuficientă a Trupelor de a obține rezultatele așteptate de Ministerul Securității Statului au dus la înlocuirea generalului Florian Dănălache cu generalul Ioan Șerb, la 8 august 1954.

Pe timpul cât generalul Ioan Șerb a comandat Trupele de Grăniceri în cadrul Ministerului Securității Statului, a avut loc o singură reorganizare a grănicerilor, în anul 1956, când au fost desființate toate diviziile și regimentele și s-au adoptat un nou sistem de organizare cu: 6 Brigăzi de grăniceri, care aveau în compunere câte 4-6 batalioane. Acestea subordonau câte 6-13 companii, eşaloanele cele mai mici la frontieră, care organizau zilnic paza și celelalte activități, asigurând continuitatea lor pe baza ordinelor eşaloanelor superioare. Brigăzile mai aveau câte 2 batalioane școală gradați și instrucție, câte o companie de transmisiuni, una de pioneri și una de gospodărie și pază. Cele de la fluviu mai aveau în subordine grupările de nave, cea de la Turnu Măgurele avea în subordine și Școala de dresaj Florești, iar cea de la Constanța, Atelierele de reparații nave Brăila. În subordinea Comandamentului, se mai găsea Școala de ofițeri Oradea. Prin această reorganizare, au fost desființate toate cele 14 regimente, 19 batalioane și 42 companii de frontieră, iar efectivul grănicerilor s-a redus cu 50%.¹¹⁸

Generalii și ofițerii care și-au adus o contribuție importantă în evoluția Trupelor și în îndeplinirea misiunilor de pază a frontierei sub comanda generalului Ioan Șerb, au fost:

¹¹⁷ I.G.P.F., *Op. cit.*, p. 518.

¹¹⁸ Ibidem, pp. 530-532.

În comandament:

- șef de stat major, generalul Dumitru Constantinescu, apoi generalul Constantin Nicolaescu;
- șef al Direcției politice, colonelul Ion Roșca;
- loțiitor, generalul Eremia Popescu;
- loțiitor pentru spate, colonelul Ion Dănău;
- șefi de secții arme și birouri mai importante: coloneii Ion Someșan, Emil Mihuleac, Ion Vasii, Luigi Martiș, Nicolae Curelea; maiorul Ion Oargă etc.

În trupe:

- Brigada 9 Grăniceri Timișoara, comandant, colonelul Ion Tudor;
- Brigada 2 Grăniceri Turnu Severin, comandant, colonelul Atanasie Trică, urmat de colonelul Francisc Demeter;
- Brigada 1 Grăniceri Giurgiu, comandant, maiorul Deszi Mihai, apoi locotenent-colonelul Ion Ianăș;
- Brigada 4 Grăniceri Constanța, comandant, locotenent-colonelul Vasile Chiper;
- Brigada 3 Grăniceri Iași, comandant, locotenent-colonelul Lucian Ionescu;
- Brigada 5 Grăniceri Oradea, comandant, colonelul Gheorghe Vornicescu;
- Școala nr. 2 ofițeri trupe M.A.I. Oradea, comandant, colonelul Octavian Simonis.

Încadrarea de mai sus pune în evidență și dislocarea marilor unități subordonate C.T.Gr. între anii 1954-1961.

Una dintre primele probleme de care s-a preocupat generalul Ioan Șerb în această perioadă, a fost îmbunătățirea disciplinei și dezvoltarea răspunderii tuturor cadrelor pentru îndeplinirea atribuțiilor, prin pregătirea temeinică studiind regulamentele pentru fiecare activitate și respectarea principiului unic de comandă.

Cadrele din aparatul politic nu participau la pregătire, nu erau controlate și trase la răspundere de nimeni, făceau rapoarte și informări despre probleme ce nu priveau munca lor; iar loțiitorii politici hotărau și inițiau unele măsuri fără știrea și aprobarea comandanților.

Aveau un mod de comportare străin Armatei Române, care crea stări de tensiune și suspiciuni.

Unii refuzau să execute ordinele comandanților, motivând că aceștia au incompatibilități de natură biografică cu politica partidului și obiceiuri burgheze. Nu s-a putut rezolva această gravă stare de lucruri decât în anii 1955, când un loțiitor politic de brigadă a încălcat grav regulile de politețe față de comandant. Generalul Șerb a raportat ministrului Alexandru Drăghici în al cărui nomenclator de încadrare se găseau cei doi, s-a cercetat cazul și, prin ordinul Nr. 00108290/1955, s-a adus la cunoștința tuturor cadrelor din trupe destituirea loțiitorului respectiv și măsurile ce se iau ca în unități să se asigure funcționarea

principiului unic de comandă. Acest ordin a devenit obiectiv de urmărit în toate controalele și inspecțiile.¹¹⁹

Începând din anul 1954, toate activitățile din Trupele de Grăniceri se stabileau prin Directiva Operativă care, în primul an, s-a dat separat pentru perioada de primăvară și vară și, apoi, pentru cea de toamnă și iarnă. La elaborarea acesteia, participau toate compartimentele și secțiile din Comandament, stabilind obiective și sarcini concrete, procedee, termene de îndeplinit și mijloacele asigurătorii. În anii următori, s-a elaborat o singură Directivă operativă pentru fiecare an ce începea la 1 octombrie. Verificarea modului de îndeplinire a Directivelor Operative, se făcea pe baza prevederilor Instrucțiunii de Inspecții și Controale în care erau prevăzute probleme de controlat pe domenii de activitate, criterii de apreciere pentru fiecare și de stabilire a calificativelor parțiale și generale, pe categorii de subunități, unități și pe marile unități.

Tot din acest an, s-a introdus practica luării hotărârilor de pază a frontierei, la regimente lunar, la batalioane săptămânal, iar la companii se planifica zilnic serviciul de pază, asigurându-se permanența conducerii și continuitatea elementelor grănicerești în raioane, ziua și noaptea. Planificarea și executarea activităților din celelalte domenii, la toate eşaloanele, dădeau prioritate celor din domeniul pazei frontierei.

Permanent, până în anul 1956, s-au continuat lucrările de completare a câmpurilor de mine și gardului de sârmă, în raport cu acțiunile infractorilor (mereu în creștere) la frontiera cu Iugoslavia, întreținerea acestora în stare de funcționare și s-a menținut controlul accesului pe comunicații și în raioanele de pază, populația din localitățile situate la marginea de sud-vest a țării fiind supusă unui regim dur al zonei de frontieră.

În anul 1956, la propunerea grănicerilor sovietici susținuți de cei bulgari, într-o ședință de lucru la Chișinău, s-a hotărât să se facă paza frontierelor dintre țările respective, în comun, pe fășii de responsabilitate, dar s-a renunțat din cauza izbucnirii evenimentelor din Ungaria, care au impus României manevre de efective și extinderea temporară a măsurilor de pază întărită la întreaga frontieră de vest.

Concentrarea eforturilor în rezolvarea problemelor impuse de cerințele pazei frontierei româno-iugoslave a cerut, în mod corespunzător, atât adaptarea măsurilor de pregătire a cadrelor și militarilor în termen, cât și a măsurilor de asigurare materială și tehnică, în scopul rezolvării în condiții bune a situației care se agrava de la o perioadă la alta.

S-a reorganizat învățământul în Școala de Ofițeri de la Oradea, înființându-se cursuri de pregătire a comandanților de batalioane, companii, ofițerilor din statele majore și specialiștilor pe linie de transmisiuni, geniu asigurare materială și tehnică. S-au actualizat tematicile de pregătire la nivelul școlilor de profil din alte arme, precum și pe programele pentru batalioanele de instrucție, companiile de frontieră, marinari, transmisioniști, geniști și militarii din subunitățile de

¹¹⁹ *Ordinul Ministrului Securității Statului Nr. 00108290/1955*, Arhiva Ministerului de Interne, fond A, Dosar nr. 2/1955, fila 108-19.

comandament, cu problemele rezultate din situația operativă și din acțiunile infractorilor. În anul 1955, a fost reeditat Regulamentul Serviciului Elementelor Grănicerești, cu toată împotrivirea consilierilor sovietici, și a intrat în vigoare după ce a fost „curățit” de tot ce era copiat din cel rusesc în prima ediție din anul 1953, iar în anul 1958, a intrat în vigoare Regulamentul Organizării Pazei la compania de Frontieră și Regulamentul Organizării Pazei Frontierei Batalion-Brigadă de Grăniceri, elaborat după organizarea Trupelor de Grăniceri din anul 1956, coautori al acestora fiind coloneii Ion Someșan și Ion Oargă.¹²⁰

Condițiile de viață și dotarea trupelor s-au îmbunătățit permanent, în această perioadă, în pas cu revigorarea economiei românești, s-au introdus în dotarea brigăzilor și batalioanelor autocamioane ZIS-150, GAZ-51, autoturisme POBEDA; GAZ-53, Willis, iar în paza frontierei s-au introdus lanterne pentru controlul fâșiei, aparate Yantar-13 pentru sesizarea infractorilor, lansatoare de cartușe luminoase și de semnalizare și foioșoare metalice de observare înalte de 20 m. S-a încheiat construirea cazărmilor de companii (unde nu existau) la frontiera româno-iugoslavă și la cea din sudul Dobrogei și s-a trecut la construirea localurilor pentru comandamentele de brigăzi și batalioane (Timișoara, Negru Vodă).

În vara anului 1956, după ce se înfiripase un început de colaborare între Gheorghe Gheorghiu-Dej și Tito, a avut loc prima întâlnire a unei delegații a grănicerilor români, condusă de generalul Ion Șerb, cu o delegație a grănicerilor iugoslavi, la inițiativa lor, după 7 ani de confruntare pe linia de frontieră. Această întâlnire a avut loc la Novi Sad (25 km nord-est de Belgrad) și a constituit începutul unui îndelungat proces de îmbunătățire a relațiilor româno-iugoslave. În toamna aceluiași an, după încheierea evenimentelor din Ungaria și reorganizarea conducerii în toate domeniile de activitate din statul respectiv, a avut loc, la Oradea, o întâlnire între o delegație a grănicerilor, condusă tot de generalul Ion Șerb, și o delegație a grănicerilor maghiari, condusă de proaspătul numit comandant al acestora, generalul Ianoș Gyurko, unde s-au restabilit relațiile din perioada următoare între grănicerii celor două țări vecine, întrerupte de evenimentele menționate.¹²¹

Vizita lui Tito în România, în primăvara anului 1957, a fost precedată de efortul geniștilor grăniceri de a desființa toate lucrările de amenajare genistică realizate în perioada 1949-1956 la frontiera româno-iugoslavă.¹²² Șeful geniuului din Direcția Trupelor de Grăniceri și Operative, maiorul – la acea dată – Nicolae Curelea, în fruntea a 20 de ofițeri și 300 de militari în termen, au deplăntat 100.000 mine anti infanterie din barajele realizate la acea frontieră, fără nici un accident, deși planurile de minare nu mai erau clare. Până în toamna anului 1956, a demontat peste 600 km de gard, recuperând 2000 tone de sârmă ghimpată și 12.000 m.c. lemn de construcții și de foc.

¹²⁰ Revista Frontiera Nr. 1-2/ianuarie 1997, p. 2, *Între câmpuri de mine și propuneri „tovărășești”*. Interviu cu Ioan Șerb.

¹²¹ Idem.

¹²² Idem.

Această incipientă schimbare de situație în politica dintre cele două state nu a dus la îmbunătățirea situației operative la frontiera dintre ele. Numărul de infractori a crescut în continuare de la un an la altul. Mai mult, infractorii au devenit din ce în ce mai agresivi și au trecut la folosirea unor procedee mai diversificate și mai complicate de acțiune.

Desființarea gardului de sârmă și a câmpurilor de mine a constituit, pentru toți cei ce doreau să părăsească România, moment și motiv de încurajare, chiar dacă existau unele semne de creștere a nivelului de viață și în țară.

Pentru grănicerii de la frontiera cu Iugoslavia, condițiile de îndeplinire a misiunilor au devenit mai precare, deoarece nu mai exista posibilitatea de a se folosi obstacolele ce existau până atunci pentru a închide direcțiile de acțiune ale infractorilor, care se înmulțiseră prin desființarea gardului de sârmă și a câmpurilor de mine, fără ca eșaloanele care au hotărât această măsură să o înlocuiască prin alte forțe sau mijloace de pază.

În vara anului 1959, după tratative anevoioase, trupele sovietice au fost retrase din România și, odată cu ele, consilierii sovietici de la comandamente și de la marile unități ale Armatei Române. Odată cu întregul popor român și cu armata sa, grănicerii și-au recâștigat dreptul de a-și organiza activitatea după prevederile regulamentelor românești, fără nici un amestec străin. Armata Română a intrat în posesia cazărnilor, terenurilor, poligoanelor și altor instalații, iar o parte a cadrelor din orașe s-au mutat în locuințe corespunzătoare, folosite timp de 15 ani de trupele de ocupație. Nici acest eveniment, care arăta că România își recapătă independența deplină în condițiile căreia va deveni o țară cu un nivel de viață aliniat la standardele internaționale, nu a adus schimbări semnificative în mentalitatea celor cu intenții de evaziune din țară.

La toate frontierele României, mai ales la cea cu Iugoslavia, grănicerii au rămas în aceeași situație, asemănătoare cu cea de la frontierele cu Ungaria și URSS din perioada interbelică și din cel de al doilea război mondial.

În perioada de aproape 10 ani (1949-1959), de la încordarea relațiilor româno-iugoslave (ca urmare a indicațiilor lui Stalin), ei au reținut la acea frontieră, peste 6.500 de infractori, majoritatea direct și, o parte, prin acțiuni și operațiuni care au durat câte 1-2 zile, cu consumuri enorme de forțe și mijloace. Au respins nenumărate încercări de trecere în forță, provocări și acte de agresiune din partea grănicerilor vecini și a infractorilor, împotriva elementelor noastre grănicerești, pe timpul îndeplinirii misiunilor de pază. Unii grăniceri au fost împușcați mortal prin trageri cu armele, peste frontieră, de pe teritoriul vecin. Următoarele exemple sunt edificatoare asupra gravității situațiilor existente atunci la acea frontieră și asupra eroismului dovedit de grăniceri:

- În luna septembrie 1951, în raionul pichetului Zlatița, județul Caraș Severin, grănicerii iugoslavi, necunoscând traseul de frontieră, au împușcat mortal pe soldatul Rusu A. Vasile, care executa serviciul într-un foișor de observare. Grănicerilor sârbi li s-a părut că, înainte de a ajunge la foișor, grănicerul român a încălcat teritoriul iugoslav. După ce a avut loc evenimentul, ambele părți au desfășurat forțe pe teritoriile proprii în dreptul foișorului în cauză și au angajat un

schimb de focuri care a durat aproape două zile alarmând organele superioare până la București și până la Belgrad;

- La 10 iulie 1954, în raionul companiei Jimbolia-sud, un post de observare ascuns al grănicerilor iugoslavi, a împușcat mortal pe soldatul Radu A. Ioan, care cobora în grabă din foișorul din care executa serviciul de observare, pentru a reține un infractor care alerga să treacă frontiera în Iugoslavia;

- La 4 octombrie 1957, în raionul companiei Lunga, noaptea, pe timpul urmăririi unui grup de infractori, căpitanul Danciu Vasile a murit fiind victima unui trăsnet;

- În ziua de 4 iulie 1958, doi grăniceri din compania Turnu Severin, care executau serviciul de însoțire a unei nave de pasageri către Crivina, unul în prova și altul în pupa navei, pe punte, au fost atacați simultan de doi agresori cu cuțite. Cel din prova, a reușit să rețină agresorul, dar cel din pupa, soldatul Gheorghe I. Călin, nu a putut folosi pistolul mitralieră din cauza aglomerării călătorilor și a prins infractorul cu ambele mâini de gât căzând cu el în Dunăre. Peste câteva zile au fost eșuați amândoi la malul românesc, încleștați în poziția în care au angajat lupta.

Toți acești grăniceri viteji, au fost declarați eroi și, vreme îndelungată, li s-a acordat toată cinstea și onoare pe care o merită. Numele lor se citea la apelul de seară, portretele lor se aflau pe clădirile subunităților în raioanele cărora și-au dat viața. Acum, au fost uitați, așa cum au fost trecuți în uitare și eroii noștri din cele două războaie mondiale de care s-a scris în capitolele respective și, în multe alte lucrări.

Prin Decretul Nr. 68 din 28 februarie 1960, grănicerii au trecut din nou în subordinea Ministerului Apărării Naționale, iar eșalonul lor de comandă a revenit atunci la denumirea: Comandamentul Trupelor de Grăniceri, despre care se va vorbi în continuare.¹²³

¹²³ I.G.P.F., *Op. cit.*, p. 557.

Capitolul XIII

EVOLUȚIA GRĂNICERILOR ȘI PAZEI FRONTIERELOR ROMÂNEȘTI DUPĂ REVENIREA ÎN COMPUNEREA ARMATEI (1959-1983)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

1. Continuarea greului

Perioada 1960-1983 a fost caracterizată de efortul comandanților și statelor majore din Trupele de grăniceri, pentru adaptarea structurii organizatorice, activităților de pază a frontierei, de pregătire specifică și de luptă a întregului personal, precum și de asigurare logistică, la cerințele ce rezultau din concepția Marelui Stat Major, după revenirea din subordinea Ministerului Securității Statului, în cea a Ministerului Apărării Naționale¹²⁴. Toate acestea, în scopul obținerii unor rezultate superioare în procesul dezvoltării moderne – corespunzătoare etapei de consolidare a independenței politice și economice în care intrase România. Acest efort urmărea – totodată – și menținerea tradiției și experienței acumulate de grăniceri în toate domeniile lor de activitate din bogata lor istorie, indiferent la ce ministere fuseseră subordonați, care, să-și aducă contribuția în mod creator la rezultatele superioare ce se așteptau.

În perioada menționată, conducerea acestor viteji și onești apărători ai marginilor teritoriului românesc, a fost încredințată următorilor generali¹²⁵: Ioan Șerb, care a continuat din perioada trecută până la 20 octombrie 1961, apoi Gheorghe Cătană până la 10 august 1963 și, în continuare Vasile Petruț până la 15 decembrie 1982 – cel mai longeviv în această funcție din istoria acestor trupe, aproape două decenii, de la gradul de general-maior până la cel de general-colonel. În îndeplinirea atribuțiilor ce le-au revenit în această importantă funcție au beneficiat de derularea în viața socială, economică, politică și militară din țara noastră a următoarelor unor acțiuni și evenimente importante evenimente importante:

- eforturile pe toate planurile pentru trecerea la normalitate, după retragerea trupelor sovietice din spațiul românesc;

- afirmarea independenței și suveranității statului nostru, trecerea la dezvoltarea relațiilor sale politice, culturale, economice, diplomatice și de altă natură cu cât mai multe țări de pe toate continentele, indiferent de regimul lor politic, în urma ieșirii parțiale de sub influența Moscovei, prin Declarația din

¹²⁴ Decretul Nr. 68 din 20 februarie 1960.

¹²⁵ General de brigadă (r.) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, pp. 177-178, 184-185, 189-191.

aprilie 1964, fapt care a dus la creșterea prestigiului României în lumea și al grănicerilor români în relațiile cu grănicerii statelor vecine, la cunoașterea grănicerilor altor țări și a experienței lor prin vizitele reciproce efectuate în acea perioadă;

- adoptarea măsurilor de dezvoltare a tuturor sectoarelor economiei noastre naționale și încheierea în consecință, a relațiilor comerciale cu peste 180 de țări. Această măsură a permis creșterea posibilităților de dotare a grănicerilor cu tehnică și materiale autohtone pentru toate domeniile de activitate, de îmbunătățire a condițiilor de trai, dar și de creștere a eforturilor pentru executarea pazei în general și controlului în P.C.T.F.-uri în special, ca urmare a intensificării traficului de călători și mărfuri de export și import;

- integrarea procesului de îmbunătățire a tuturor activităților în normele existente în armată, ca urmare a trecerii de la Ministerul Securității Statului în subordinea Ministerului Apărării Naționale;

- declanșarea și desfășurarea evenimentelor din Cehoslovacia în august-septembrie 1968, a căror dezavuare de către conducerea de stat de la București, a sporit prestigiul României în plan internațional, iar pe plan intern, a pus în evidență importanța Trupelor de grăniceri pentru paza frontierei în situații similare probabile atunci și pentru țara noastră, capacitatea lor operativă și necesitatea îmbunătățirii structurii organizatorice și dotării lor adecvate, problemă ce era încă în discuție contradictorie între conducerea C.T.Gr. și Marele stat major;

- continuarea practicării și în Trupele de grăniceri, mai ales după anul 1970, a cultului personalității și a promovării cadrelor pe criterii politice. Aceasta a facilitat îndepărtarea din armată a unor cadre bine pregătite, precum și încadrarea în numeroase funcții a unor persoane fără nivelul de pregătire și competența necesară obținerii de rezultate superioare și stabile în funcțiile ce le-au ocupat, blocându-se astfel alte cadre pentru îndeplinirea atribuțiilor ce reveneau unor șefi slab pregătiți, promovați pe criterii de partid;

- folosirea unei părți din efective pentru îndeplinirea unor misiuni ce rezultau din participarea Armatei Române cu unele mari unități în compunerea Forțelor Tratatului de la Varșovia. Chiar dacă, după plecarea Trupelor sovietice din România, s-au creat condiții – așa cum s-a arătat în capitolul precedent – de îndeplinire a misiunilor de pază a frontierei fără nici un amestec străin, în urma interzicerii de către conducerea română a pătrunderii trupelor altor state pe teritoriul nostru, s-a impus ca grănicerii să primească eșaloanele militare de transport ale U.R.S.S., Cehoslovaciei, Ungariei și Bulgariei, în stațiile C.F.R. de frontieră Ungheni, Halmeu, Episcopia Bihorului, Giurgiu și, să le însoțească cu gărzi speciale pe timpul tranzitării prin România până la stațiile de cale ferată de unde treceau pe teritoriul statelor de destinație.

Dezvoltarea relațiilor țării noastre cu statele vecine, s-a concretizat în această perioadă și prin construirea în comun, pe linia de frontieră, a sistemelor hidroenergetice și de navigație „Porțile de Fier I” și „Porțile de Fier II”, la Gura Văii și, respectiv, la Ostrovul Mare, prin realizarea lucrărilor de pregătire a șantierului necesar construirii hidrocentralei Turnu-Măgurele-Nicopole – toate 3 pe

Dunăre –, precum și prin amenajarea, pe Prut, a nodului hidrotehnic Stânca-Costești. Dacă la eforturile pentru îndeplinirea sarcinilor ce au rezultat din obiectivele enumerate, adăugăm și pe cele depuse în scopul reținerii infractorilor de frontieră al căror număr, în prima parte a acestei perioade, a rămas aproximativ constant, iar în partea a doua a reluat creșterea, caracterul agresiv și diversificarea metodelor de acțiune, vedem clar gradul înalt de suprasolicitare a grănicerilor în îndeplinirea misiunilor ce le-au revenit și după resubordonarea lor Ministerului Apărării Naționale.

2. Din nou în compunerea armatei

Către sfârșitul anului 1959, s-a ajuns la concluzia că Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Securității Statului, în compunerea căruia se găseau și grănicerii, trebuiau reorganizate în structuri corespunzătoare misiunilor ce le reveneau în perioada ce urma. Totodată, devenise vizibil că aparatul numeros din compunerea acestora, prezenta o imagine negativă în fața opiniei publice internaționale și a statelor din afara sistemului socialist, cu care statul român își propunea să încheie relații deosebite de cele anterioare, pe toate planurile.

Astfel, s-a hotărât ca Trupele de Grăniceri să treacă de la Ministerul Securității Statului în subordinea Ministerului Apărării Naționale, eveniment legiferat prin Decretul Nr. 68 din 20 februarie 1960¹²⁶.

Unele persoane din ambele ministere care nu cunoșteau rațiunile de stat ce determinaseră această schimbare (chiar dintre cele însărcinate cu realizarea ei în practică), își manifestau opinia că grănicerii sunt caracterizați de slabă pregătire și dezordine. Din păcate, aceste păreri au fost artificializate și dintre unii din responsabili ministerului primitor care făceau parte din comisiile mixte de predare-primire trecute în grabă, pentru prima dată, prin subunitățile de pază a frontierei. „Constatările” acestora impuneau forțat concluzia că cei primiți, vin la Ministerul Apărării Naționale pentru a fi puși în ordine. Ca urmare, schimbarea subordonării care a dat uitării eforturile și conștiinciozitatea grănicerilor pentru executarea misiunilor în condițiile grele ale perioadei de până atunci, le-a creat o nemerită atmosferă de inferioritate și mari greutate de adaptare. Această mentalitate este specifică celor două ministere, atunci când preiau sau predau structuri unul de la celălalt.

Marele Stat Major, necunoscând specificul activității grănicerilor și nici importanța și greutatea îndeplinirii misiunilor ce le reveneau, considera că forțele și mijloacele ce le aveau, precum și condițiile din subunități, erau suficiente dar nu cunoșteau regulamentele militare și instrucția tactică. Biroul grăniceri înființat atunci în cadrul acestui organism de vârf al armatei, în locul unui ofițer de legătură ce existase doar cu scop de informare între grăniceri și acest eșalon, nu reușea să-i lămurească pe șefii de la nivelul respectiv cu privire la specificul și nevoile acestei

¹²⁶ Inspectoratul General al Poliției de Frontieră (în continuare se abreviază I.G.P.F.), *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1974, p. 557.

arme nelegiferate cu misiuni, competențe, norme de dotare și structură în cadrul Armatei Române. Normele ce le avusesese până la acea dată erau valabile numai în cadrul Ministerului din care veneau. Concomitent cu greutățile întâmpinate din partea ministerului ce-i primea, grănicerii s-au confruntat atunci și cu cele create de ministerul din care plecau.

După ce s-au încheiat activitățile de predare-primire a stării operative și patrimoniului marilor unități și unităților de frontieră de către comisiile mixte stabilite pentru fiecare brigadă, acțiunea s-a finalizat la comandament către sfârșitul lunii martie 1960.

Comandantul Trupelor de Grăniceri, revenind la această denumire prin ieșirea din compunerea Ministerului Securității Statului ce se desființa, a fost mutat într-un local necorespunzător, compus din 3 clădiri mai mari și un garaj, eliberate prin restrângerea Comandamentului Armatei a 2-a, în aceeași curte din strada Sfinții Voievozi. În această cazarmă de dislocare, statul major și celelalte compartimente, aglomerate în încăperi insuficiente, și-au refăcut planurile de dispunere, de acțiune în toate ipotezele, legăturile interioare și cu marile unități din dispozitivul de pază a frontierei, adaptând conducerea trupelor la noua situație. Subunitățile de comandament, atelierele și depozitele, au fost dispuse inițial într-o cazarmă în comuna Pantelimon, în aceeași curte cu o unitate de tancuri, iar după câțiva ani, în altă cazarmă din barăci vechi, în pădurea Băneasa.

În ce privește unele modificări în structura Trupelor de grăniceri, trebuie menționat că Ministerul Securității Statului a desființat, pe timpul predării organelor de informații frontieră (I.F.), reducând posibilitățile comandamentului, marilor unități și unităților subordonate unde existau aceste organe, de a organiza paza frontierei pe baza datelor despre acțiunile probabile ale infractorilor. Activitatea de procurare a acestor date a fost, în anii următori, trecută în sarcinile organelor de contrainformații de la toate eşaloanele, ale securității, apoi ale miliției, cu care grănicerii desfășurau periodic ședințe de cooperare, fără a obține rezultatele așteptate.

Tot cu ocazia trecerii grănicerilor în subordinea Ministerului Apărării Naționale, au fost radiate din statele de organizare ale trupelor de grăniceri, Punctele de Control Treceri Frontieră pe care le-a subordonat Direcției Pașapoarte și Vize, lăsând în obligația grănicerilor asigurarea acestor puncte cu efective instruite. Astfel, s-a creat în punctele respective multi-subordonarea și scăderea răspunderii pentru paza frontierei. Ca urmare, problemele procurării informațiilor și ale asigurării pazei pe direcțiile P.C.T.F.-urilor, au constituit obiectul unor neînțelegeri între grăniceri și organele Ministerului de Interne, în întreaga perioadă următoare.

Desființându-se Centrul Școlar Oradea cu ocazia schimbării subordonării menționate, grănicerii au rămas din acel an fără școli militare de ofițeri și subofițeri și, de asemenea, fără cursuri de perfecționare a pregătirii cadrelor. Elevii grăniceri au fost transferați în școlile de infanterie la Sibiu.

În luna iunie 1961, a avut loc o nouă restructurare sub conducerea Ministerului Apărării Naționale, în urma căreia Comandamentul Trupelor de

Grăniceri a rămas în subordine cu două brigăzi organizate pe batalioane la Timișoara și Turnu Severin pentru frontiera româno-iugoslavă, și cu 9 regimente organizate pe companii și plutoane de pază la Calafat, Giurgiu, Constanța, Brăila, Iași, Rădăuți, Sighet, Oradea și Arad. În subordine nemijlocită, Comandamentul mai avea Secția de reparații nave Brăila și Centrul de instrucție-dresaj câini Florești.

Structura organizatorică realizată prin restructurarea descrisă mai înainte, reprezenta grănicerii în forma cea mai săracă și nu corespundea nevoilor pazei frontierei. De asemenea, prin trecerile în rezervă ce s-au făcut odată cu acea restructurare, s-a creat un deficit de cadre, fapt care a facilitat condiții să fie mutați în trupele de grăniceri ofițeri din alte arme pentru a ocupa funcțiile libere din comandament și de la brigăzile (regimentele) subordonate.

Ca urmare a acestor modificări de structură și în stilul de organizare și desfășurare a activităților, precum și a modului cum erau priviți în primii ani după trecerea în subordinea Ministerului Apărării Naționale, pe lângă greutățile întâmpinate în procesul de adaptare, grănicerii au trecut și prin alte greutăți pe toate planurile. Așa s-a petrecut de fiecare dată când au avut loc asemenea schimbări de subordonare.

La 20 octombrie 1961, generalul-maior Ioan Șerb a fost înlocuit cu generalul-maior Gheorghe Catană, venit din Direcția Superioară Politică a Armatei. Bine pregătit din punct de vedere politic, cu o vastă experiență pe linie de partid, cu o slabă pregătire militară și grănicerească dar cu multă personalitate și spirit de apropiere oamenilor, s-a bucurat în timp scurt de respectul subordonaților, în primul rând al loțiitorilor care, depășind frustrarea că li s-a adus un comandant cu alt profil din altă armă, l-au ajutat fără nici o rezervă în îndeplinirea atribuțiilor și în rezolvarea, în cei doi ani, cât a fost la comanda trupelor, a problemelor grănicerești și de frontieră.

El s-a convins, în scurt timp, că subordonații săi aveau dreptate în ce privește apărarea principiilor de organizare și executare a pazei frontierei, pregătirii de luptă a efectivelor concomitent cu îndeplinirea misiunilor de pază și pregătirea pentru participarea la îndeplinirea misiunilor de luptă, în cooperare cu forțe din alte arme ale armatei noastre, în concepția Marelui stat major.

În esență, neînțelegerile dintre grăniceri și unele personalități din Marele Stat Major constau în aceea că grănicerii susțineau că ponderea în activitatea de instruire ce se desfășura în aceste trupe, trebuia să o aibă pregătirea grănicerească și tot ce sprijinea această specialitate, fără a neglija și pregătirea militară, toate acestea îmbinate într-un program care să nu afecteze paza frontierei. Unele personalități din Marele Stat Major puneau pe primul plan instrucția tactică, doreau ca, în subunitățile de frontieră, activitățile să se desfășoare ca în unitățile de infanterie și recomandau chiar scoaterea în serii a oamenilor din pichete pentru instrucție, lucru imposibil de aplicat cu același efective de militari în termen și cadre. Astfel, respingeau și o parte din ce era pozitiv, verificat de practica îndelungată în activitatea grănicerilor, pe motiv să sunt idei vechi, moștenite din

timpul când se găseau în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, apoi a Ministerului Securității Statului.

Generalul Gheorghe Catană s-a obișnuit repede cu activitățile grănicerilor, s-a alăturat părerilor întemeiate ale acestora determinându-i să renunțe la ce nu era important, așa cum a convins și pe cei din Marele Stat Major să renunțe la pretențiile exagerate, să coopereze în găsirea unor soluții care să integreze pe grăniceri, cu particularitățile lor, în sistemul de instruire, în celelalte activități ale Armatei Române și, să-i sprijine în crearea unor condiții cât mai bune de îndeplinire a misiunilor de pază a frontierei, care rămăneau neschimbate, dar se vor diversifica în perioada următoare.

Acesta a fost marele merit al generalului-maior Gheorghe Catană, prin care se înscrie în Istoria Trupelor de grăniceri, facilitându-le condiții să rămână singuri răspunzători de pregătirea efectivelor și de organizarea și executarea pazei frontierei, în acel moment când, după trecerea în subordinea Ministerului Apărării Naționale, se căuta să li se impună alte soluții care ar fi dus la schimbări nepotrivite în misiunile și activitățile validate de experiența și de îndelungata lor practică. Totodată, ei au rămas datori să-și însușească întocmai punctele de vedere ale Marelui Stat Major, să studieze și să-și formuleze procedee tactice privind trecerea la îndeplinirea unor misiuni de luptă pentru asigurarea integrității teritoriale a țării noastre, în condițiile afirmării tot mai puternice a independenței naționale a României. Ceea ce era, desigur, foarte important. La urma urmei, grănicerii fuseseră apreciați, cu ani în urmă, ca trupe de elită ale Armatei Române.

Din studiile făcute în anii 1962-1963, asupra structurii realizate prin reorganizarea din anul 1961, a rezultat că sistemul pe regimente-companii-plutoane de pază ce exista la toate frontierele mai puțin la cea româno-iugoslavă, era necorespunzător și trebuia reconsiderat. Se simțea nevoia ca grănicerii să aibă școli de ofițeri, subofițeri și un centru de perfecționare a pregătirii cadrelor care fuseseră desființate abuziv în anul 1961. Condițiile politice și posibilitățile armatei, nu permiteau atunci rezolvarea acestei probleme. De asemenea, când s-a trecut în subordinea Ministerului Apărării Naționale și la restructurarea menționată, ca și în anii următori, grănicerii au fost obligați să predea cazărmiile din București, Iași, Băneasa și Negru Vodă din jud. Constanța, Florești-Prahova, Rădăuți etc. și să se mute în localuri necorespunzătoare. Au fost părăsite în acei ani, cazărmi și clădiri de subunități la frontierele româno-iugoslavă, româno-bulgară și pe litoral, fără a se pretinde altele în schimb acolo unde au fost predate organelor locale sau altor instituții care le-au dat altă destinație, afectând astfel patrimoniul trupelor de care s-a simțit mare nevoie în anii '70.

O altă problemă a cărei rezolvare s-a urmărit în anii '60, a fost întărirea principiului unic de comandă care începuse în anii anteriori și s-a încheiat în acest deceniu prin stabilirea pentru comandanți a obligației de a cere loțiitorilor propuneri, sau de a-i consulta înainte de a lua hotărâri în problemele mai importante ce depindeau prin regulamente de compartimentele de responsabilitate ale acestora.

La 10 august 1963, generalul Gheorghe Catană a fost numit șef al Direcției cadre din Ministerul Apărării Naționale, comanda Trupelor de Grăniceri fiind încredințată generalului-maior Vasile Petruț care, venind tot din Direcția Superioară Politică a Armatei, avea să rămână în această funcție aproape două decenii. Prin mobilizarea eforturilor șefilor de compartimente și secții, în majoritate generali și ofițeri valoroși¹²⁷, a comandanților de mari unități și unități din subordine și, Bineînțeles, cu sprijinul eșaloanelor superioare, noul comandant a reușit să aducă – mai ales în organizarea și dotarea Trupelor de grăniceri – îmbunătățiri semnificative, în pas cu dezvoltarea întregii armate și a economiei țării în acea perioadă.

La începutul anului 1964, când se propunea o nouă reorganizare a trupelor pe 4-5 regimente, reducerea efectivelor acestora cu 50% și trecerea marinei grănicerești în compunerea marinei militare, statul major al trupelor a pregătit documentări temeinice pe baza cărora noul comandant a intervenit la ministru și la Marele Stat Major, obținând cu greu reorganizarea trupelor pe brigăzi cu batalioane, companii și pichete în subordine. Efectivele trupelor au fost reduse cu 30% în loc de 50% cât se preconiza, iar marina grănicerească a rămas în structura trupelor de grăniceri, unde s-a creat și s-a dezvoltat după primul război mondial. Aceasta era singura destinată, prin legile interne și internaționale, să execute serviciul de pază în apele de frontieră.

Problema marinei a mai fost reluată și în anii următori, dar de fiecare dată grănicerii au reușit să o păstreze în organica lor, considerând-o ca un element important al dispozitivului de pază a frontierei la fluviu și în marea teritorială.

În anii 1963-1965, s-a continuat lucrul la actualizarea regulamentelor serviciului de pază, începute în anul 1962. Aceste regulamente au fost finalizate și au intrat în vigoare în anul 1966.

Până la jumătatea anului 1968, s-au continuat activitățile de consolidare a brigăzilor, batalioanelor, companiilor și pichetelor (devenite eșaloane de bază în structura trupelor de grăniceri după reorganizarea din anul 1964), de perfecționare a pregătirii de luptă și pazei frontierei, ținându-se cont de adaptarea acestora la specificul armatei și la cerințele Marelui Stat Major și urmărindu-se permanent îmbunătățirea procedeelor și metodelor de îndeplinire a tuturor misiunilor ce reveneau grănicerilor. De menționat că, după trecerea în subordinea Ministerului Apărării Naționale, în afară de condițiile rezultate din retragerea trupelor sovietice din România, care a avut loc în anul 1959, în aprilie 1964 s-a adoptat, în plenara cunoscută, opoziție fermă, prin care s-a mărit gradul de independență a țării noastre față de URSS.

A trebuit – în consecință – să fie întărită paza frontierelor cu toate statele, revăzute măsurile de cooperare cu grănicerii vecini și, concomitent, luate noi măsuri de îmbunătățirea pregătirii cadrelor și militarilor în termen precum și de dotare cu tehnica și materialele necesare.

¹²⁷ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, op. cit., p. 193.

Pregătirea cadrelor tinere. Intervențiile Comandamentului pentru a obține reînființarea școlilor de ofițeri, subofițeri și a unui centru de perfecționare a pregătirii cadrelor, au fost repetat respinse din lipsă de posibilități. Marele Stat Majora stabilit ca, temporar, grănicerii să primească ofițerii și subofițerii tineri, necesari în fiecare an, din școlile de ofițeri și subofițeri de infanterie, iar pentru perfecționarea pregătirii cadrelor necesare ocupării funcțiilor de comandanți de companii, batalioane și de ofițeri în statele majore, să se repartizeze grănicerilor anual un număr de locuri la Centrul de instrucție al infanteriei de la Făgăraș, unde să se înființeze în acest scop o catedră de pregătire grănicerească prin grija Comandamentului.

Întrucât s-a întrerupt trimiterea ofițerilor la studii în URSS, s-a mărit la 14-16 numărul celor trimiși anual să urmeze cursurile Academiei militare din București. Ca urmare, începând cu 1966-1967, a început să crească numărul comandanților de unități și al ofițerilor din statele majore de la comandament, brigăzi și batalioane, absolvenți ai Academiei Militare, fapt ce a ridicat la cote superioare competența eșaloanelor respective.

S-au luat măsuri de îmbunătățire a programelor de pregătire pentru toate categoriile de militari acordându-se o pondere mai mare de timp instrucției tactice instrucției focului și prevăzându-se pregătirea și executarea unor ședințe de tragere specifice infanteriei, în condițiile când durata serviciului militar s-a redus de la 3 la 2 ani.

La Comandament, la brigăzi și batalioane, s-au întocmit planuri noi de alarmă și de mobilizare, precum și grafice de antrenare a efectivelor să le aplice în termenele stabilite. Începând cu anul 1961, s-a trecut la controlul capacității de luptă prin scoaterea la alarmă, fără calificativ, iar în anul 1964, Marele Stat Major și Comandamentul Trupelor de Grăniceri au verificat, cu calificativ, 14 unități, apreciind 12 “BINE” și 2 “SATISFĂCĂTOR”, fapt ce indică atât exigența eșaloanelor cu atribuții de pregătire și control, cât și dorința celor subordonate de a se pregăti pentru îndeplinirea misiunilor de luptă ca întreaga armată¹²⁸.

Au fost elaborate, în primii ani, aplicații cu trupe și infractori marcați, menținându-se măsurile de cooperare cu organele de miliție și alte forțe ale Ministerului Afacerilor Interne, pe direcțiile unde acestea mai rămăseseră după restructurările din anul 1961.

Paza frontierei. În această perioadă, acțiunile infractorilor nu s-au intensificat semnificativ, deși fuseseră puși în libertate toți deținuții politici în anul 1964. S-au înregistrat progrese în relațiile de bună vecinătate cu grănicerii iugoslavi (în urma încetării relațiilor de confruntare cu aceștia din perioada trecută), fără a se organiza cooperarea cu ei în paza frontierei. Grănicerii români au înapoiat în timp scurt organelor de frontieră iugoslave, toți infractorii trecuți din Iugoslavia în țara noastră, dar acestea nu ne-au înapoiat niciodată pe cei trecuți din România în Iugoslavia, decât în cazuri excepționale, după îndelungi insistențe când era vorba de criminali sau, la inițiativa lor, când era vorba de persoane cu defecțiuni

¹²⁸ I.G.P.F., op. cit., p. 576.

de comportament trecute fără discernământ, sau de țigani. Nici măcar informații despre infractorii reținuți de grănicerii sârbi sub privirea grănicerilor români, nu comunicau la cererea părții române, căreia îi răspundeau invariabil, „nu cunoaștem”. Aceasta a fost natura relațiilor grănicerilor români cu grănicerii iugoslavi, una din cauzele care au determinat ca majoritatea infractorilor de frontieră, să încerce evaziunea în Occident, prin Iugoslavia, impunând eforturi deosebite pentru a-i reține uneori cu cheltuieli mari, mai ales în sectorul de uscat dintre Beba Veche și Baziaș.

După Declarația din aprilie 1964, relațiile dintre organele de graniță române cu cele sovietice, ungurești și bulgare, au marcat o răcire, fără a se întrerupe. S-a trecut la reorganizarea cooperării cu acestea pe obiective mai limitate, s-a adoptat o atitudine mai fermă privind respectarea regimului frontierei de stat, prevenirea și soluționarea încălcărilor de frontieră, a fost instruit aparatul împuterniciților de frontieră cu privire la desfășurarea ședințelor de lucru, s-au limitat problemele de discutat și timpul de desfășurare a ședințelor respective și s-a pretins ofițerilor împuterniciți să dovedească punctualitate, politețe și reținere în relațiile și discuțiile cu omologii lor.

Au rămas valabile permanent regulile privind schimbul de informații referitoare la acțiunile infractorilor, la anchetarea acestora și la înapoierea la timpul prevăzut în documentele de cooperare.

Numărul infractorilor de frontieră, în perioada 1960-1968, a fost variabil între 350-800 anual, majoritatea cu sensul din România la frontiera româno-iugoslavă, grănicerii reținând 93-95%. Au mai avut loc câte 40-60 de încălcări ale regimului frontierei de stat și câte 3.000-5.500 contravenții în fiecare an, toate fiind rezolvate în conformitate cu legislația în vigoare la acea dată¹²⁹.

Nu poate fi trecut cu vederea faptul că, în acea perioadă, lipsa organelor de informații și a eficacității muncii organelor de cooperare în procurarea datelor despre acțiunile probabile ale persoanelor cu intenții de trecere frauduloasă a frontierei, precum și lipsa de efective pentru asigurarea reținerii „tuturor infractorilor”, așa cum se prevedea în hotărârile și ordinele de pază, a impus intensificarea muncii cu populația din zonă și organizarea **grupelor de sprijin** în toate localitățile de frontieră, aportul cetățenilor în paza frontierei, fiind în fiecare an de un real folos pentru grăniceri, până în decembrie 1989.

Din datele prezentate mai înainte, rezultă că, în primii aproape 8 ani de la trecerea în subordinea Ministerului Apărării Naționale, cu toate greutățile întâmpinate pe multiple planuri, grănicerii s-au adaptat stilului, particularităților și condițiilor de activitate, în strânsă cooperare cu celelalte arme ale Armatei. Concomitent cu perfecționarea îndeplinirii misiunilor, organizării și folosirii sprijinului populației din zonă, cu îmbunătățirea conținutului actelor normative și a celorlalte activități ce priveau paza frontierei, precum și cu reorganizarea pe baze noi a legăturilor și cooperării cu organele de graniță ale statelor vecine, au obținut succese și în ce privește pregătirea pentru participarea la îndeplinirea unor misiuni

¹²⁹ Ibidem, p. 70.

de luptă pentru apărarea integrității noastre teritoriale. Această latură a misiunii grănicerilor, care își avea originea în tradițiile de glorie și eroism formate de înaintași în cele trei războaie anterioare, a fost neglijată după cel de-al doilea război mondial, în condițiile existenței în România a trupelor sovietice ocupante și, subordonării Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Securității Statului, ale căror misiuni erau cu totul de altă natură în acea perioadă.

Aceste succese au solicitat efortul întregului efectiv care, pe lângă pregătirea ce i s-a asigurat prin programe în timpul consacrat, a fost constant mobilizat prin numeroase concursuri, dintre care cele mai importante au fost: decernarea drapelului organizației de tineret unității (marii unități) cu rezultatele cele mai bune în toate domeniile de activitate; acordarea titlului de „militar (și subunitate, unitate) de frunte”; concursurile de trageri și cele sportive cu etape finale pe brigăzi și chiar pe Comandament sau pe Armată, cum au fost cele de schi, trageri, spartachiade militare de vară și de iarnă etc. și care au continuat până în anul 1989.

Dar, în a doua jumătate a anului 1968, activitățile normale ale grănicerilor – ca și ale întregii Armate și ale poporului român –, au fost întrerupte de agravarea bruscă a relațiilor României cu toate statele vecine (mai puțin cu Iugoslavia), ca urmare a intervenției acestora concertate de URSS, în evenimentele din Cehoslovacia.

3. Acțiunile grănicerilor români pe timpul intervenției în Cehoslovacia a celorlalte state socialiste

În luna august 1968, conducerea României a refuzat să participe, împreună cu celelalte țări din Tratatul de la Varșovia, la reprimarea mișcării de democratizare cunoscută sub denumirea “Primăvara de la Praga”. De asemenea, a interzis traversarea teritoriului său de către forțele armatei bulgare destinate acelei operații conduse de U.R.S.S.¹³⁰

Declanșarea neașteptatei agresiuni care a avut loc în ziua de 20 august 1968, prin pătrunderea pe teritoriul statului cehoslovac a unor grupări de forțe constituite în detașamente aparținând armatelor sovietice, poloneze, bulgare (deplasate pe cale aeriană și maritimă în URSS și dispuse la frontiera sovieto-cehoslovacă), germane și ungare, concomitent cu folosirea unei puternice grupări de desant aerian sovietic la Praga, a fost precedată de discuții la Moscova și la Varșovia, nedate publicității, în care Partea Română și-a exprimat împotrivirea. Ca urmare, în noaptea de 20/21 august, URSS, Bulgaria și Ungaria au început presiunile asupra României, aducând la frontierele cu aceasta mari unități de tancuri și mecanizate, pregătite ca, la ordin, să atace concentric către București.

În ziua de 21 august, la ora 12.00, populația Capitalei noastre și grupuri de cetățeni ai localităților apropiate s-au strâns în Piața Palatului, unde, în cadrul acestei adunări ad-hoc, Nicolae Ceaușescu s-a adresat poporului român informându-l asupra evenimentelor de la Praga, dezacordului României și,

¹³⁰ Revista „*Frontiera*” din 22 septembrie 1998, p. 11.

solicitând solidarizarea cu poporul cehoslovac și concentrarea tuturor eforturilor pentru apărarea României grav amenințată.

Astfel, în timp de numai o zi, în zona noastră geografică s-a creat o atmosferă caracteristică perioadei premergătoare războiului în care prima victimă confirmată era Cehoslovacia, iar a doua urma să fie România⁴⁾.

În situația creată, grănicerii români au trecut la pază întărită în condițiile premergătoare agresiunii, făcând totul temeinic, cu convingerea că vor da primii pieptul cu invadatorii și va trebui să-i producă pierderi cât mai mari.

În prima parte a zilei de 21 august, au fost ocupate toate punctele din care s-a executat apoi observarea ascunsă și descoperită, în cele mai principale fiind planificați numai ofițeri și subofițeri.

Au fost pregătite rezervele care, deși puține, au amenajat lucrări de apărare pe direcțiile cele mai probabile de atac din partea inamicului.

Obiectivele nou apărute pe teritoriul vecin în apropierea frontierei, au fost luate sub observare permanentă din puncte acoperite. Pentru cele de importanță militară greu de identificat și de urmărit, au fost trimiși în întărirea brigăzilor în mod special, ofițeri din Comandament. Atenție deosebită s-a acordat observării speciale a podurilor peste apele de frontieră și a vadurilor, precum și pazei pe direcția acestora cu posturi grănicerești întărite pe timp de noapte.

S-a organizat observarea specială a spațiului aerian vecin în apropierea frontierei precum și transmiterea la timp a datelor procurate prin observarea aeriană.

După declanșarea agresiunii și recepționarea prin radio a poziției României, declarate de președintele său în cuvântarea ținută în Piața Palatului la 21 august 1968, când a făcut apel la toți

românii să nu accepte sugrumarea independenței Cehoslovaciei și să intervină pentru apărarea integrității teritoriale a României amenințată cu încercuirea coordonată de URSS, mulți români ce se găseau în străinătate, s-au înapoiat în țară prin punctele de control trecere a frontierei care nu fuseseră închise traficului de

General-colonel VASILE PETRUȚ,
comandantul Trupelor de Grăniceri în
timpul evenimentelor de la Praga (1968)

⁴⁾ Autorul materialului indicat mai sus ca bibliografie a făcut parte, în acele luni, dintr-o grupă operativă constituită la Comandamentul Trupelor de Grăniceri pentru centralizarea și sintetizarea datelor privind situația de la frontierele României și pentru conducerea acțiunii trupelor. Documentele elaborate atunci, au fost arse din ordin, după încheierea crizei din Cehoslovacia.

călători și mărfuri, dar executau serviciul de control cu măsuri speciale. Cei ce intrau în țară, aduceau ziare și date despre situația și starea de spirit din țările de unde veneau. Aceasta a impus Comandamentului și marilor unități să pregătească echipe de ofițeri special instruiți și să îi introducă în punctele de control, cu misiunea de a discuta cu cei ce vin în țară și de a procura de la aceștia datele cele mai recente despre activitățile văzute personal pe teritoriile vecine privind pregătirile de intervenție împotriva țării noastre. Cu fiecare tren internațional ce sosea în București, primeam de la P.C.T.F.-uri, ziare străine cu articole despre situația din Cehoslovacia, despre cea din țările vecine cu România și despre opinia internațională.

Pentru conducerea întregii activități a trupelor de grăniceri, Comandamentul s-a împărțit în două. Prima parte a organizat 3 grupe operative, fiecare cu un număr suficient de ofițeri care țineau legătura permanentă cu brigăzile și cu posturile de observare de la frontieră obținând datele despre ce se vedea pe teritoriile vecine, alți ofițeri care le interpretau și le transpuneau pe hartă, alții care elaborau sinteze și rapoarte pe care le prezentau permanenței la comandă și le raportau apoi Marelui Stat Major prin telefoanele speciale directe. A doua parte, a condus paza normală la frontiera cu Iugoslavia și pe direcțiile unde nu se desfășurau acțiunile militare de pregătire a agresiunii (munte, Deltă, litoral) de la celelalte frontiere.

Asemenea grupe operative s-au organizat și la brigăzi, dar cu efective mai reduse. Activitatea cea mai intensă s-a desfășurat însă la Comandament, unde se primeau într-un flux alert și se prelucrau date de gravitate maximă de la toate brigăzile.

General maior GHEORGHE VASILE,
șeful de stat major din perioada anilor
1965-1975, cea mai importantă în trezări
pe calea modernizării Trupelor
de Grăniceri.

În fiecare dimineață înaintăm Comandantului suprem rapoarte sinteză cu hărți sau scheme anexă. Pentru situațiile deosebite trimiteam imediat aceleași documente operative și propuneri, chiar dacă ele se petreceau ziua și noaptea la orice oră.

Grănicerii au fost permanent primii care aveau datele cele mai actuale. De aceea, la statele lor majore se găsea câte un ofițer de legătură de la statele majore ale armatelor la Comandament și, de la marile unități din zonă, la brigăzile de grăniceri cele mai apropiate.

Pe baza aprobărilor necesare, unitățile speciale ale Marelui Stat Major au instalat, în zona de frontieră, subunitățile de cercetare radio și

radiotehnice, iar marile unități mecanizate au desfășurat în apropierea frontierei subunități din batalioanele de cercetare și detașamente înaintate pe direcțiile cele mai importante.

Pentru memoria istoriei, iată, pe scurt, câteva acțiuni și obiective descoperite pe teritoriile vecine în apropierea frontierei, ținute sub observare și, pentru contracararea cărora s-au pregătit măsuri ce urmau să fie aplicate în cazul când, din direcția lor s-ar fi trecut la agresiune împotriva României.

La frontiera româno-sovietică: Unitatea de vedete blindate a sovieticilor de la Izmail a intensificat patulările cu grupuri de câte 2-3 vedete, ziua și noaptea, pe Brațul Chilia și pe Dunărea maritimă până la Gura Prutului. Au fost observate dislocări de asemenea mijloace de luptă ale marinei, de la Odessa la Izmail, probabil pentru întărirea unității menționate.

Au fost obținute date cu privire la trecerea în Basarabia pe podul peste Nistru dintre Tiraspol și Tighina, a unor unități de tancuri și mecanizate între care și o unitate de rachete dispuse apoi într-un raion la imediat nord de localitatea Reni, în apropierea șoselei și căii ferate dintre Reni și Galați. Către sfârșitul lunii august, au trecut în Basarabia formațiunile de servicii ale unei mari unități, între care și o brutărie de campanie.

Mai multe unități de tancuri și mecanizate au fost dispuse în raioane la 15-20 km est de Prut de unde făceau dese recunoașteri pe itinerare către podurile de la Bogdănești, Albița, Ungheni și Bivolari.

Pe dealul de la imediat est Ungheni a fost dispusă în tabără o unitate de artilerie care avea aproximativ 80 de tunuri grele parcate aliniate în dreptunghi, orientate către Iași. În acea tabără se executa zilnic instrucție și întreținerea materialului.

Grupe de ofițeri de toate armele de uscat au executat, la intervale de 2-3 zile, recunoașterea malului stâng al Prutului, a drumurilor din adâncime către acesta și au făcut măsurători pentru determinarea caracteristicilor cursului de apă (adâncimea vadurilor, lățimea râului, natura fundului), date necesare luării hotărârilor de forțare sau trecerii prin vaduri.

La sud de Cernăuți s-au descoperit mișcări de trupe mecanizate și de tancuri care vizau probabil comunicația către sud în lungul Moldovei, pe Valea Siretului.

În nordul Transilvaniei, au fost descoperite coloane care traversau lanțul Carpaților Păduroși pe comunicațiile de la Mukacevo către Solotvino și continuau deplasarea către vest pe comunicațiile paralele cu Tisa, probabil pentru întărirea forțelor sovietice din Ungaria. Din interceptările convorbirilor radio ce se purtau de unitățile sovietice în mișcare pe direcțiile menționate, a rezultat că, în mod repetat, capetele de rețea, atrăgeau atenția celor din rețelele radio respective, să păstreze secretul comunicărilor pentru că “românii ascultă”¹³¹.

La frontiera româno-ungară: Ungurii au blocat cu obstacole de beton și sârmă ghimpată, toate comunicațiile de pe teritoriul lor în apropierea frontierei cu

¹³¹ Din rapoartele Brigăzii 5 Grăniceri Oradea, privind rezultatele cercetării radio executate de propria companie de transmisiuni între 20.08-20.09.1968.

România, probabil motivând că vor fi atacați de armata română. În realitate ei asigurau flancul drept și se pregăteau pentru o acțiune ofensivă la ordinul Moscovei, împotriva României care se ridicase împotriva actului agresiv al celorlalte state din Tratatul de la Varșovia și apăra Cehoslovacia.

Au fost semnalate concentrări de trupe ungare și sovietice, precum și redislocări ale aviației militare în principalele localități și, respectiv, pe aerodromurile dintre Tisa și frontiera cu România.

Din modul cum erau grupate forțele maghiare și sovietice pe teritoriul Ungariei, rezulta clar, pentru țara noastră, pericolul unor acțiuni ofensive din partea acestora către Poarta Someșului, Oradea-Ciucea-Cluj, Arad-Lipova în continuare pe Valea Mureșului și, Timișoara, Caransebeș, Poarta Orientală.

La frontiera româno-bulgară au avut loc exerciții de lansare în Dunăre de pe malul bulgar a pontoanelor și altor mijloace de forțare la Nicopole, Ostrovul Belene, la est de Russe și la Turtucaia. La est de Russe, pe front de 2-3 km, s-au executat, în repetare, exerciții de pregătire a forțării cu aducerea trupelor din adâncime, la adăpostul perdelelor de fum. Pe timpul exercițiilor respective era întreruptă circulația mijloacelor de transport pe comunicațiile dinspre Turcia către podul de la Russe-Giurgiu, care tranzitau cu intensitate redusă prin România către țările Europei Occidentale.

Au fost descoperite concentrări de trupe în acoperirile din apropierea malului drept al Dunării, la frontiera din sudul Dobrogei, la est de Silistra și la imediat nord de Bazargic – pe atunci “General Toșevo”.

Din analiza grupării forțelor menționate și a acțiunilor acestora, rezulta că bulgarii vizau în special direcția Russe-București, acțiune ce urma probabil să fie coordonată cu acțiunile sovieticilor și ungarilor.

Toate măsurile de intimidare aplicate de conducerile politice și militare ale celor trei state vecine împotriva României s-au desfășurat concomitent cu o intensă observare a teritoriului românesc, cu numeroase încercări de provocare și cu o propagandă feroce împotriva statului nostru, mai ales în rândul celorlalte state socialiste, activități care nu au scăpat atenției mass-media occidentale care adoptase atunci o atitudine favorabilă românilor.

Dimensiunea politico-militară a acestui eveniment pentru întreaga lume și pentru țara noastră, valoarea și dispunerea forțelor pe teritoriile U.R.S.S., Ungariei și Bulgariei la frontierele lor cu România, așa cum au fost prezentate mai sus de către un ofițer grănicer care le-a urmărit pe măsură ce se realizau, au fost confirmate și de importante personalități politice și militare ale vremii de atunci:

Fostul președinte al Consiliului Securității Statului, Ion Stănescu, arăta într-un interviu: “Am fotografiat și filmat concentrările de trupe masate la frontierele României de-a lungul Prutului, la Gurile Dunării, Sighetul Marmăției, Vama etc. (...) “Armata Română era pregătită pentru ripostă” (...) “După unele surse, la granița de nord-est a României, au fost masate trupe cu un efectiv de circa 235.000 de militari din diferite arme, aflați în subordinea a trei comandamente: Odessa, Lwow și Kiev. În paralel, unități ale flotei maritime sovietice cu nave speciale de

debarcare și desant, staționau în dreptul Gurilor Dunării și litoralului românesc, dincolo de limita apelor teritoriale”¹³².

Șeful Marelui Stat Major din acea vreme, generalul-locotenent Ion Gheorghe, aflase din raportul atașatului militar român în Elveția, că la granițele țării noastre, în prima jumătate a lunii august 1968, erau în curs de concentrare 10-12 divizii sovietice, 4-5 divizii bulgare și 3-5 divizii ungurești.¹³³

Mai trebuie amintit că, paralel cu acțiunile de la frontiere, cele trei state vecine au însemnat munca informativă și de cercetare pe teritoriul nostru, pentru a procura date privind starea de spirit a populației românești asigurării securității țării dar, mai ales, cum va acționa Armata Română în situația când trupele sovietice, ungare și bulgare concentrate la frontierele cu România ar dezlanțui agresiunea.

Deoarece relațiile țării noastre cu state vecine care îi pregăteau crucificarea, precum și traficul de persoane și mărfuri prin P.C.T.F.-uri nu fusese întrerupt, s-a mărit numărul turiștilor sovietici, unguri și bulgari sosiți în România în acele zile. Ei se cazau ori își făceau de lucru în apropierea instituțiilor de stat și militare pregătiți probabil să le atace la ordin.

În afara măsurilor luate la frontieră, Armata Română pregătise apărarea cu toate forțele și în adâncime pe principalele direcții pe care se aștepta ca inamicul să pătrundă după ce va depăși apărarea de la frontieră. Din fericire nu a fost nevoie să se aplice aceste măsuri.

Demersurile președintelui Nicolae Ceaușescu pe lângă conducerea S.U.A. prin ministrul român de externe Corneliu Mănescu și ambasadorul țării noastre la Washington Corneliu Bogdan, trimiși în acest scop cu mandat special¹³⁴, au provocat avertismentele președintelui american adresate U.R.S.S.: „**Să nu se dea drumul câinilor războiului**” și să se mențină departe de amenințarea românilor, cu agresiunea.

În memoriile sale, ambasadorul U.R.S.S. la Washington, A. Dobrânin, consemna că la 29 august 1968, a fost invitat urgent la șeful Departamentului de stat al S.U.A. Dean Rusk, care i-a înmănat o notă oficială prin care se cerea Uniunii Sovietice „... în numele umanității ... să nu invadeze România, întrucât consecințele vor fi imprevizibile”. Moscova a răspuns formal că mișcările de trupe de la frontierele României sunt speculate pentru a induce în eroare guvernul american, dar nu corespund realității.¹³⁵

Cu toate avertismentele americane, situația creată la frontierele României, ca urmare a poziției sale față de agresiunea URSS și a celorlalte state socialiste membre ale Tratatului de la Varșovia împotriva Cehoslovaciei, a durat până în a

¹³² Revista „România Mare” Nr. 431 din 16 octombrie 1998, p. 6.

¹³³ Mihai Retegan, „1968, din primăvară până în toamnă”, București, 1998, p. 204.

¹³⁴ Corneliu Mănescu și Cristian Popișteanu, *Interviuri televizate și radiodifuzate în anii 1995-1997*.

¹³⁵ Mihai E. Ionescu, *O evaluare din perspectiva relațiilor internaționale, Doctrina Brejnev și politica sferelor de influență*, în *Dosarele Istoriei*, anul III, Nr. 8 (24), București, 1998, pp. 3-8.

doua parte a lunii septembrie 1968. În această perioadă, grănicerii români au luat toate măsurile ce le aveau prevăzute în planuri pentru îndeplinirea, în condiții speciale, a misiunilor de pază și apărare a frontierei, pe unele direcții independent, iar pe majoritatea în cooperare cu celelalte arme, cu organele Ministerului de Interne și cu sprijinul populației din zonă. Pentru ei, toate acțiunile ce le-au organizat și desfășurat, au constituit o ocazie deosebit de complexă și grea, care a pus în evidență înalta pregătire a comandanților, statelor majore și a tuturor compartimentelor, o bună instruire a militarilor în termen, precum și prețioase învățăminte în ce privește îmbunătățirea structurii organizatorice și dotării în etapa următoare.

Pe linia pazei frontierei de stat, în această perioadă nu s-au petrecut evenimente deosebite. Infracții obișnuite care încercau să evazeze din România din motive de natură aventuristă sau penală (aceasta era în general natura infracțiunilor de frontieră după înlăturarea confruntării dintre țara noastră și Iugoslavia), și-au încetat temporar acțiunile. Concomitent, cu măsurile de pregătire pentru respingerea, de către Armata Română și întregul sistem de apărare a țării, agresiunii care, în acele zile părea iminentă, grănicerii au intensificat observarea teritoriilor vecine, supravegherea principalelor direcții și măsurile de evitare a răspunsurilor la provocări, frecvente în acea perioadă. În acest sens, iată un singur exemplu:

Către începutul lunii septembrie 1968, un grănicer român din pichetul Polonica/batalionul Sighet, a reținut, pe teritoriul nostru, un cetățean sovietic care trecuse ilegal în România. A fost cercetat și, în ziua următoare a fost înapoiat cu acte legale grănicerilor sovietici, conform uzanțelor atunci în vigoare. Trei zile a durat ședința de lucru la Solotvino pe malul sovietic al Tisei pentru finalizarea acestui caz, timp în care împuternicitul de frontieră vecin pentru sectorul respectiv, asistat de alți ofițeri din aparatul său, a insistat în zadar ca delegația română condusă de colonelul Traian Merea, să-și însușească părerea părții sovietice că grănicerul român, a trecut pe teritoriul U.R.S.S. și a reținut abuziv cetățeanul în cauză. Ei aveau nevoie de recunoașterea variantei regizate de ei, pentru a justifica în fața opiniei publice internaționale, concentrarea de trupe ce o realizaseră la frontiera lor cu România. Dar, și de data aceasta grănicerii români, cu buna lor pregătire juridică și de specialitate, au reușit să determine rezolvarea situației în spiritul prevederilor Dreptului Internațional și documentelor de frontieră bilaterale, respingând numeroasele provocări din timpul lucrărilor exagerat de prelungite ale acestei întâlniri.

4. Grănicerii români și primăvara de la Praga

Evenimentele din Cehoslovacia din august-septembrie 1968 au pus în evidență faptul că România, încercând să se înscrie, ca și astăzi, în linia politico-militară a aliaților din perioada respectivă, își diminuase tragic capacitatea combativă a armatei și neglijase nejustificat organizarea și dotarea grănicerilor. De

asemenea, au convins conducerea politică și militară a României de importanța Trupelor de Grăniceri în sistemul național de apărare a țării, de faptul că cererile lor adresate Marelui stat major până la acea dată fuseseră îndreptățite și, că mai existau și alte nevoi de îmbunătățire a organizării și dotării acestor trupe, pentru a le spori capacitatea de acțiune dacă se va mai crea pentru țara noastră o situație similară cu cea care abia luase sfârșit.

În anii 1969-1970, au fost reanalizate propunerile făcute de grăniceri în anii anteriori, li s-au cerut și altele, s-a scurtat timpul de aprobare a acestora și s-a trecut la aplicarea lor în cadrul măsurilor de întărire a întregii armate. Astfel, în următorii 14 ani, în care întreaga viață economică a României a parcurs o perioadă ascendentă în dezvoltarea sa, la realizările Trupelor de grăniceri din perioadele anterioare s-au adăugat și altele care au îmbunătățit considerabil capacitățile de pază și operative ale grănicerilor asigurând continuitatea evoluției lor la parametrii superiori, pe coordonatele proiectate de înaintași, dar cu conținutul și dimensiunile corespunzătoare cerințelor situației de amenințare a stabilității în care se găsea țara noastră atunci:

Pentru îmbunătățirea structurii organizatorice cu reflectare directă în calitatea pregătirii de luptă, îndeplinirii misiunilor de pază a frontierei și în creșterea stării de operativitate a trupelor, în anul 1971 a fost reînființat Centrul de Instrucție al Grănicerilor la Oradea, al cărui prin comandant a fost colonelul Marin Preda, un harnic și distins ofițer prin pregătirea și exigența sa, care a desfășurat o activitate intensă și bine gândită pe toate planurile, formând la timp colectivul de lectori și creând baza materială pentru învățământ, cazarea și hrănirea cursanților.

În anul 1969, după evenimentele de la Praga, a fost reînființat Centrul de Instrucție al Grănicerilor de la Oradea. În imagine, de la stânga la dreapta: Locotenent-colonel Vintilă Crăcană, lector, Colonel Marin Preda, comandantul Centrului de Instrucție al Grănicerilor, după reînființare, general Gheorghe Vasile, șeful de stat major al Comandamentului Trupelor de Grăniceri, colonel Constantin Dumitru, colonel Dumitru Cociuban, din C.T.Gr., și locotenent-colonel Nicolae Tudorică, lector.

La Școala de ofițeri Nicolae Bălcescu Sibiu, s-a înființat un batalion de elevi grăniceri cu comandă și catedre de pregătire grănicerească și juridică proprii. Pentru celelalte categorii de pregătire batalionul folosea catedrele și baza materială ale subunităților de infanterie. În aceeași garnizoană s-au înființat subunități de elevi subofițeri. Primul comandant al batalionului de elevi, a fost colonelul Simion Copăceanu.

Pentru îmbunătățirea dispozitivului de pază a frontierei și a eficacității acestuia, au mai fost înființate încă 7 batalioane de grăniceri pază (Huși, Botoșani, Carei, Sânnicolau Mare, Orșova, Băneasa și Sulina) iar Batalionul Zlatița a fost mutat la Moldova Nouă. Pe linia marinei grănicerești, s-au mai înființat un divizion de nave la Sulina, a fost mutată o secție de nave de la Constanța la Mangalia și s-a perfecționat organizarea Divizionului de pregătire a echipajelor Giurgiu și Secția de Reparații Nave Brăila

La fiecare brigadă s-a înființat separat câte un batalion Școală Gradați și Instrucție în structura cărora s-a introdus câte un pluton de transportoare amfibii blindate.

S-a înființat la comandamentul fiecărei brigăzi câte o secție de artilerie și un ofițer cu artileria în statele majore respective și la Comandamentul Trupelor.

Ca o necesitate impusă de cerințele pazei frontierei dar mai ales de misiunile ce trebuiau să le îndeplinească grănicerii în situații similare cu cea din august-septembrie 1968, s-a înființat la Comandament o secție, iar la brigăzi câte un birou de cercetare și un ofițer pe această linie la fiecare batalion. Primul șef al secției cercetare, a fost colonelul Dumitru Cociubom.

Pregătirea de luptă s-a îmbunătățit conform cerințelor perioadei respective, prin pregătirea în școli a ofițerilor și subofițerilor necesari Trupelor cu programe de specialitate grănicerească și juridică în tot timpul celor 3 ani de școlarizare, precum și prin perfecționarea pregătirii cadrelor pe funcții în Centrul de Instrucție al Grănicerilor. Subunitățile de elevi grăniceri din școlile militare și cursurile din Centrul Oradea, și-au îmbunătățit permanent procesul de învățământ, contribuind la creșterea calității pregătirii cadrelor din marile unități.

În programele de pregătire ale cadrelor și în aplicațiile cu trupe și pe hartă, s-au introdus teme, exerciții și etape privind conținutul și punerea în aplicare a stării de necesitate, a planurilor de ridicare a capacității de luptă și de mobilizare, trecerea la apărare în perioada premergătoare agresiunii și în perioada inițială a războiului, nimicirea elementelor de cercetare-diversiune și a desantului aerian în zona de frontieră, concomitent cu executarea pazei frontierei pe direcțiile unde nu se duc acțiuni de luptă, exerciții și aplicații apreciate foarte bine de Marele Stat Major.

În această perioadă, Comandamentul Trupelor, cele de brigăzi și batalioane au participat la toate aplicațiile operativ-strategice organizate și conduse de Marele Stat Major cu trupe și state majore, grănicerii fiind apreciați cu calificativul „FOARTE BINE”. În anul 1977, s-a organizat și desfășurat aplicația strategică DACIA-77 în care, la Comandament, ministrul și șeful Marelui Stat Major au

ascultat rapoartele și propunerile șefului de stat major, șefului secției operații, ale celorlalți șefi de compartimente, precum și hotărârile comandamentului, în toate etapele planificate, făcând o amănunțită și concretă analiză a situațiilor ce s-ar fi putut crea pe toate direcțiile, în cadru operativ-strategic similar cu cel din august-septembrie 1968. Pe lângă cunoștințele asimilate în această mare aplicație – școală de cel mai înalt nivel, grănicerii au fost apreciați cu calificativul „FOARTE BINE”.

Conținutul programului de instrucție pentru toate categoriile de militari în termen s-a îmbunătățit prin introducerea unor teme noi de tactică de instrucție pe T.A.B.-uri, de cercetare, printr-o nouă repartitie a timpului pe teme, asigurându-se ponderea instrucției tactice grănicerești și, prin introducerea unor noi ședințe de tragere. Au apărut la grăniceri categorii noi de instrucție pentru artileriști și subunități de cercetare pe transportoare blindate.

Au fost elaborate programe de instrucție și manuale de metodică tipizate. Înmânarea acestora la executanți, avea loc înaintea începerii fiecărui an de instrucție când, la toate eșaloanele, aveau loc pregătiri metodice, exerciții practice model pe problemele noi din conținut și trageri demonstrative.

Depunerea jurământului militar la Brigada 2 Grăniceri Drobeta Turnu Severin. În imagine, sus: Colonel Sever Neagoe, general-maior Nicolae Soare, C. Ștefănescu, primarul orașului, colonel Pantelimon Ciocoiu, colonel Constantin Boce; jos: Colonel Vasile Dogaru, general-maior Nicolae Soare, C. Ștefănescu, colonel Sever Neagoe, colonel Pantelimon Ciocoiu, rude ale militarilor și un soldat care depune jurământul militar.

Deși în anul 1970 s-a început dotarea grănicerilor cu poligoane automatizate, finanțarea pregătirii de luptă a continuat să fie permanent deficitară. În anul 1979, un regiment mecanizat primea pentru aceasta 400.000 lei, iar grănicerii cu un efectiv de 5-6 ori mai mare, primeau abia 80.000 lei.

Îmbunătățirea stării de operativitate s-a realizat în această perioadă prin elaborarea unor noi instrucțiuni și planuri de alarmă, de ridicare a capacității de luptă și de mobilizare cu noi probleme în conținutul lor și cu noi metode de executare. Au fost stabilite noi raioane de dispunere a trupelor în teren în mai multe variante, s-a schimbat locul depozitelor cu stocurile de război și s-au containerizat și paletizat materialele în vederea scurtării timpului de îmbarcare pe mijloacele de transport și de ieșire la ordin în raioanele de dispersare.

S-au stabilit noi sisteme de înștiințare și alarmare, introducându-se pentru aceasta în dotare aparatură specială (IAU), de la comandament până la batalioane inclusiv, cu posibilități de transmitere a semnalelor și de recepționare a confirmării primirii acestora, de la toate eșaloanele în același timp, sau numai de la o parte din ele.

Convocare la comandamentul Brigăzii 3 Grăniceri, decembrie 1974. Pe rândul 1: colonei Mihalache Mesaru, Tudor Iacob, Ilie Antonescu, general-locotenent Vasile Petruț, colonei Axinte Adam, Vasile Scutelnicu, Marin Pârvulescu. Pe rândul 2: locotenent-colonei Mihai Socoleanu, Gheorghe Ivanschî, Roman Breazu, Ilie Rada, Vasile Negoiteșcu, (...). Pe rândul 3: locotenent-colonei Gheorghe Sava, (...), Dumitru Rădulescu.

Pentru conducerea mai eficientă a pazei frontierei, au fost create în această perioadă puncte de comandă operative la Comandament, la brigăzi și, într-o formă mai redusă, la batalioanele de pază, inspirându-se din specificul misiunilor grănicerilor, precum și din experiența Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului și a Inspectoratului de Miliție și Municipiului București, care aveau asemenea puncte mai dinainte. Inițial, cele înființate la grăniceri, aveau o dotare cu hărți și sisteme de reprezentare simple, dar au anticipat idei care ulterior au fost valorificate în proiectarea și amenajarea punctelor de comandă și centrelor de calcul de la nivelul sfârșitului de secol XX.

Comandamentul Trupelor de Grăniceri, brigăzile și batalioanele au fost dotate treptat cu autobuze de stat major, stații de radio de diferite tipuri și stații de radioreleu, centrale telefonice moderne și circuite permanente, asigurându-se astfel posibilitatea să realizeze legături fir și radio cu un grad înalt de fiabilitate și stabilitate.

Toate aceste lucrări, au fost rodul cunoașterii situației trupelor, în urma unei profunde cercetări tactic-operative și în domeniul pazei frontierei, având ca obiectiv alinierea bazei legale și activităților grănicerești, la linia politico-militară adoptată de statul român și apreciată pozitiv pe plan internațional, activitate în care s-au distins comandantul trupelor, generalul Vaile Petruț, șeful de stat major, generalul Gheorghe Vasile, ceilalți locuitori ai comandantului, șefii de secții, arme și servicii din Comandament, precum și comandanții și statele majore din brigăzi.

Organizarea și dezvoltarea compartimentului de asigurare tehnică.

Colonel ing. ION BRATEȘ, primul locuitor tehnic al comandantului Trupelor de Grăniceri, 1974-1984

Asigurarea tehnică a fost o activitate nou introdusă în structura și în practica Trupelor de Grăniceri în perioada următoare evenimentelor din anul 1968, deși unele elemente ale acesteia au existat cu mult înainte în trupe.

Refăcându-se statele de organizare la începutul anilor '70, s-au prevăzut autoturisme de toate tipurile, autocamioane, autospeciale și tractoare la toate eșaloanele. Menținerea acestora în perfectă stare operativă, prin folosirea corectă, întreținerea și repararea lor în conformitate cu normele ce existau atunci în armată, a impus crearea în trupe a unei structuri specializate. Astfel, aluat ființă compartimentul tehnic la comandament, brigăzi și batalioane, având în structură secții și ateliere de reparații, depozite de piese de schimb, de carburanți și

lubrifianti, organe de planificare, control și evidență, cu norme și planuri de dotare, toate în subordinea unui locuitor tehnic al comandantului, la fiecare brigadă, și

batalion (divizion de nave) din structură. Primul loctiitor tehnic al comandantului Trupelor de Grăniceri a fost colonelul inginer Ion Brateș, la Brigada 9 Grăniceri – colonelul ing. Ioan Scurtu, la Brigada 2 Grăniceri – colonelul Constantin Boce, la Brigada 1 Grăniceri – colonelul Constantin Neculcer, la Brigada 4 Grăniceri – colonelul Gheorghe Nuță, la Brigada 3 grăniceri – colonelul Vasile Dolma și la Brigada 5 Grăniceri – colonelul Dumitru Ungureanu.

Personalul tehnic ingineresc adus din alte arme pentru încadrarea compartimentului respectiv, împreună cu specialiștii de transmisiuni, geniu, protecția împotriva armelor de nimicire în masă, precum și cei de marină existenți în trupe în

La Brigada 1 grăniceri Giurgiu, noiembrie 1977. Expoziție cu tehnica din dotare. Instrucțaj în vederea folosirii ei. În imagine, în prim plan. Colonel Ion Scorțaru, colonel Ion Brateș, general Ion Ghenoiu, general Vasile Petruț, general Constantin Petcu.

perioada anterioară, și-a adus o contribuție importantă la dezvoltarea cercetării și studiilor începute în anii trecuți pe tema dotării trupelor cu tehnică și aparatură modernă, au organizat atelierele și secțiile de reparații în care – pe lângă activitatea de profil –, s-au proiectat și realizat unele mijloace de pază și, au organizat pregătirea întregului personal pe linie tehnică. Astfel, s-au completat deficitele în autoturisme, autocamioane, autospeciale de toate tipurile și tractoare. S-au introdus ca tehnică nouă autobuze de stat major, autostații radio de mare putere pentru legătura cu marile unități și unități staționate în garnizoanele de dislocare la pace, dispuse în raioane și pe timpul deplasării, precum și cu autoutilitare pentru dotarea serviciilor de asigurare materială și medicală, tehnică de geniu pentru întreținerea fâșiei arate, construcții, fortificații și pentru folosire în luptă.

Pentru paza frontierei, au fost studiate (unele proiectate și realizate în atelierele proprii) experimentate și introduse în serviciu, lansatoare de semnale luminoase, obstacole (antipneu, bariere), radiogeofoni, aparate de vedere pe timp

de noapte, aparatură de sesizare cu laser, radiolocatoare la litoral, aparatură de observare și televiziunea cu circuit închis în portul Constanța.

Până în anul 1979 a fost înlocuit armamentul de fabricație sovietică cu armament românesc, introducându-se în dotare puști semiautomate cu și fără lunetă, puști mitraliere și mitraliere de tip nou, aruncătoare de grenade A.G.-7 și A.G.-9, tunuri A.T., transportoare blindate și aparatură optică. Ca urmare, puterea de foc a trupelor a crescut de peste 3 ori față de anul 1960.¹³⁶

Pentru cunoașterea tehnicii de toate categoriile introdusă în dotare și pentru promovarea ideilor și propunerilor de inovații, cât și pentru generalizarea experienței pozitive privind folosirea cu rezultate cât mai bune a tehnicii noi introduse în dotare, locțiitorul tehnic al comandantului în colaborare cu ceilalți locțiitori, cu șefii transmisiunilor genului și ceilalți șefi de secții și de arme, au organizat și prezentat la nivelul Comandamentului pentru toate cadrele din trupe, trei expoziții cu mijloacele din folosință la datele respective și, cu altele pretabile pentru asimilare în perioadele următoare: prima, la Turnu Severin în anul 1971 și, următoarele la Iași în 1977 și la Giurgiu în 1981. Ultima a fost vizitată și de Ministrul Apărării Naționale. Fiecare expoziție a avut în program descrierea tuturor mijloacelor expuse și exerciții demonstrative privind funcționarea, întreținerea și folosirea lor în pază și în luptă.

Marina grănicerească a fost dotată cu vedete și șalupe de pază modernizate, cu pontoane-cazarmă pentru subunitățile din Deltă și cu nave auxiliare. S-a evidențiat, în acest domeniu, șeful Secției nave din Comandament, căpitanul de rangul 1 Ionel Chitaru.

Activitatea pe linia serviciilor de asigurare materială și medicală a cunoscut, în această perioadă, îmbunătățiri semnificative, în urma prevederii în statele de organizare, la brigăzi și batalioane, a organelor corespunzătoare de structură, la care se renunțase prin reorganizarea din anul 1961, a dotării acestora cu tehnica și materialele prevăzute în tabele de înzestrare, cât și a sistemului de aprovizionare brigadă-batalion-campanie-pichet, combinat cu cel de aprovizionare pe plan local.

În afara îmbunătățirii unor norme de hrană, de echipare, de materiale de întreținere și, elaborarea unor instrucțiuni, norme și altor documente de conducere în domeniul respectiv, importante rezultate s-au obținut pe linie de construcții și cazare a trupelor în urma adaptării dispozitivului de pază la cerințele realizării hidrocentralelor Porțile de Fier I și II pe Dunăre, sistemului hidrotehnic Stânca-Costești pe Prut, îmbunătățirii dispozitivului în sectorul muntos din nordul țării noastre și degradării fizice și morale a unor localuri din alte sectoare.

Astfel, statul major al Comandamentului, folosind datele proprii și documentarea secției cazare și cu aprobările Marelui stat major și Direcției Construcții și Cazare din Ministerul Apărării Naționale, a participat la ședințele de lucru ale Comisiilor Mixte undea obținut construirea a 10 cazărmi de companie-

¹³⁶ I.G.P.F., op. cit., p. 571.

pichet-batalion și una de brigadă, prin strămutarea localurilor vechi din zona afectată de lacurile de acumulare de pe Prut.

În vara anului 1969, o echipă formată din specialiști din toate secțiile interesate ale Comandamentului, condusă de locotenent-colonelul Sever Neagoe, a executat o recunoaștere în sectorul muntos dintre Stănișorul și Valea Vișeului, întocmind o documentare după aprobarea căreia, au fost mutate mai în adâncime 8 localuri de pichete și companii (Stănișorul, Comanul, Ștevioara, Șuligul, Stogul, Steaul, capul Groși și Polonica), în ideea de a fi scoase de sub supravegherea grănicerilor sovietici. În noile locuri stabilite atunci, s-au construit localuri noi, majoritatea pe valea Râului Vaser, până în anul 1975.

Tot în această prolifică perioadă, au mai fost construite în întregime 3 din cele 6 cazărmi ale brigăzilor (Turnu Severin, Giurgiu și Iași), 5 cazărmi de Batalioane și Divizioane de Nave (Moldova Nouă, Orșova, Giurgiu, Constanța și Iași), 15 pichete în alte sectoare; s-au mai executat construcții parțiale (spații de cazare anexe, depozite, garaje, ateliere) la 26 cazărmi, realizări la care trebuie adăugată și mutarea Comandamentului de trei ori în tot atâtea localuri (Sfinții Voievozi, Ștefan Furtună și Răzoare), după ce au fost reparate și adaptate nevoilor acestei instituții, care și-a schimbat de 8 ori dislocarea de la înființarea sa, în anul 1904, până în prezent.

La subunitățile de frontieră s-au realizat racorduri electrice la 7, instalații de apă, la 4, reparații, la 60, iar la 43 de localuri de pichete au fost construite din nou.¹³⁷ O importantă activitate, în acest domeniu, a desfășurat colonelul inginer Nicolae Sofronie.

În ultimii ani ai acestei perioade, au început să se evidențieze și în Trupele de Grăniceri, efectele negative ale orientării pe plan național întregului efort economic în direcția dezvoltării într-un ritm irealizabil de înalt, exagerării în evaluarea pozitivă a rezultatelor și plății în termen scurt a datoriilor externe. S-a trecut treptat la economisirea exagerată a resurselor financiare prin: mărirea duratei de folosire a echipamentului, încălțăminte, micșorarea unor rații de alimente, regim sever de economii la energia electrică, combustibili de toate felurile, carburanți, lubrifianți și piese de schimb pentru tehnica de toate categoriile și pentru nave, situație ce se va accentua în perioada următoare.

Pentru menținerea nivelului atins în primii ani după evenimentele din Cehoslovacia, s-au făcut planuri de reducere a consumurilor la limite suportabile, iar la toate eșaloanele s-au organizat gospodării agro-zootehnice încadrate cu specialiști, mijloace adecvate și evidențe, pentru obținerea pe cont propriu a unor cantități de produse animale, zarzavaturi, rădăcinoase, furaje, fructe etc. Unele unități, obținând de la organele locale teren arabil, cultivând întinse suprafețe chiar și din fâșia trupelor de grăniceri și trimițând o parte din efective în unele zile la diferite munci în întreprinderile din apropiere în schimbul unor produse, au obținut o parte din tot ce le trebuia pentru întreținerea efectivelor și animalelor.

¹³⁷ Ibidem, pp. 120-126, 1974-1979, 35-37.

Aceasta a dus însă la scoaterea de la instrucție și din paza frontierei a unui număr mare de militari, afectând calitatea pregătirii acestora și îndeplinirea misiunilor ce le-au revenit, precum și la sustrageri din produsele respective, la apariția cazurilor de corupție, la știrbirea prestigiului unor cadre și, la deteriorarea stării disciplinare cu efecte deosebit de negative pe termen lung.

Paza frontierei în această perioadă, a cunoscut îmbunătățiri importante în condițiile în care factorii ce determină de regulă calitatea acesteia, au fost mult deosebiți față de perioadele anterioare.

În perioada menționată, s-a construit masiv: s-au finalizat Canalul Dunăre-Marea Neagră, hidrocentralele Porțile de Fier I și II, Metroul, Transfăgărășanul și alte numeroase obiective de mare importanță economică, politică, socială și, s-au dezvoltat relațiile politice, diplomatice și economice ale țării noastre cu alte state, fapt ce a determinat creșterea volumului schimbului de mărfuri, a turismului, precum și a activităților grănicerești în Punctele de Control Treceri Frontieră.

La 31 octombrie 1969, s-au deschis punctele de mic trafic de călători și mărfuri la frontiera româno-ungară, iar în anul 1971 la cea româno-bulgară, controlul și evidența în acestea intrând în competența grănicerilor din compunerea batalioanelor de pază, fiind refuzat de P.C.T.F. care se găseau în subordinea Ministerului Afacerilor Interne.

În ultimii ani ai perioadei menționate, pe plan intern a avut loc o exacerbare a cultului personalității și s-a trecut la efortul plății datoriei externe și, corespunzător, a popularității regimului comunist. Concomitent, pe plan extern, s-a intensificat propaganda împotriva regimului politic din România în mass-media occidentală. Datorită acestor condiții, s-a reluat creșterea numărului infractorilor care au încercat să evazeze pe motive politice, dar mai ales al aventurierilor. Dovadă este comparația între anul 1968 când au acționat 832, și anul 1982 când numărul acestora a crescut la 2.500, deci, de trei ori.

Au reapărut fenomenele coruperii unor ofițeri și subofițeri de către infractori, călăuzele, organizării în grupuri de câte 2-4 a unor indivizi recidiviști deseori înarmați cu arme albe sau de foc, atacului asupra patrulelor și posturilor grănicerești pe timpul misiunilor de pază, precum și trecerii în forță cu diferite mijloace de transport prin punctele de control și pe alte direcții. Astfel, situația operativă îndeosebi la frontierele României cu Iugoslavia, a devenit deosebit de activă, confruntarea grănicerilor cu unii infractori care au acționat izolat sau în grup, căpătând forme dramatice și soldându-se deseori cu militari sau infractori morți sau răniți, mai întâi în sectorul de uscat și apoi la fluviu.

În această perioadă au venit în România turiști din Germania răsăriteană, numai cu scopul tănuț de a trece fraudulos în Iugoslavia de unde să ajungă în R.F. Germană. Trecerea frauduloasă a frontierei dintre cele două Germanii, era imposibilă fiind păzită cu mijloace tehnice și baraje. Ca urmare, puținii grăniceri români, au fost puși în situația deosebit de grea, de a face față și acestora.¹³⁸

¹³⁸ I.G.P.F., op. cit., pp. 72-73.

Întâlnire cu grănicerii bulgari

Pentru îmbunătățirea eficacității dispozitivelor de pază la frontierele fluvială și maritimă, în anul 1970 s-au introdus în dotare nave de pază de 30 tone și șalupe cu aripi portante. În ultima parte a perioadei, a început să se aplice un program de economii al cărui regim de austeritate a crescut în fiecare an, impunând restricții la folosirea în serviciu a mijloacelor auto și navelor.

De asemenea, durata serviciului militar s-a redus de la doi ani la un an și patru luni, fapt care a micșorat numărul posturilor și patrulelor grănicerești din serviciul de pază cu 30%. Pentru menținerea unui număr cât mai mare de patrule și posturi în raioane, s-a hotărât ca, la frontierele cu U.R.S.S., Bulgaria și Ungaria, postruile și patrulele grănicerești să fie formate, de regulă, dintr-un singur militar. Pentru frontiera româno-iugoslavă, s-au făcut manevre de efective de la celelalte frontiere și s-a stabilit că pot fi trimise în serviciu posturi și patrule formate dintr-un militar, numai pe timp de zi, iar noaptea, în mod excepțional, numai cele planificate pe direcțiile secundare. Dar lipsa de efective a făcut ca această măsură să se generalizeze pe toate direcțiile, atât ziua cât și noaptea, în defavoarea vizibilă a calității îndeplinirii misiunilor. Pentru cei care au făcut serviciu în astfel de condiții, a fost, deopotrivă, o experiență grea, plină de riscuri și capcane, solicitantă și interesantă. Probabil că nu vor uita niciodată acele zile și nopți de veghe încordată la hotarul țării.

În scopul suplinirii lipsei de efective, s-a apelat la sprijinul populației continuându-se cu sprijinul organelor locale, organizarea **grupelor de sprijin**, în toate localitățile de frontieră, luându-se măsuri de pregătire a membrilor acestora și a cetățenilor cu activități permanente în câmp, cu privire la modul de acțiune la descoperirea infractorilor. Pentru legătura cu aceștia și pentru exploatarea oportunității a datelor procurate de ei, cât și pentru folosirea lor în acțiuni grănicerești de frontieră în scopul reținerii imediate a persoanelor suspecte sesizate, fiecare ofițer de la pichete, companii și batalioane, au primit în responsabilitate un număr potrivit de grupe de sprijin și de cetățeni cu posibilități să participe la paza frontierei, pentru a-i pregăti pe locul de muncă și a-i cuprinde în sistemul de cooperare la nevoie. La batalioane, brigăzi și la Comandamentul Trupelor, s-a numit câte un ofițer cu această problemă. Astfel organizată și pregătită, populația din zona de frontieră, și-a adus o contribuție însemnată în sprijinul grănicerilor. Din registrele istorice existente la Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, pentru perioada respectivă, rezultă că, în fiecare an, din numărul total al infractorilor, cei reținuți

direct de grupele de sprijin sau pe baza informațiilor primite de la cetățeni, a fost de 8-15 procente.¹³⁹

Formele de organizare în care se găsea populația din zonă încadrată în sate în cooperative agricole de producție, ferme ale întreprinderilor agricole de stat, iar la orașe în întreprinderi de diferite profiluri; dezvoltarea și natura proprietății acestor instituții; sistemele administrativ și legislativ care stabileau structura, regimul culturilor, al activităților și circulației în zona de frontieră, precum și obligațiile grănicerilor și ale tuturor organelor de stat și obștești (locale, județene, inclusiv pe plan național) de a asigura buna organizare și executare a acestor activități, respectând drepturile și libertățile cetățenilor, au fost bine interpretate și folosite de grăniceri în domeniul activității cu populația din zonă și atragerii ei în paza frontierei.

S-au dezvoltat și amplificat legăturile tradiționale ale grănicerilor cu populația din sectoarele (raioanele) de responsabilitate. În consiliile locale, județene și chiar în Marea Adunare Națională, cetățenii din zonă aveau deputați în persoana multor comandanți grăniceri din localitățile sau județele limitrofe cu granița care le susțineau și drepturile lor.

Concomitent cu îndeplinirea misiunilor de interes național ce le aveau, grănicerii de la borne erau prezenți și în viața localităților din zonă, ajutând cetățenii la nevoi stringente. Dispozitivele de pază a frontierei asigurau și securitatea satelor, a bunurilor fiecărui cetățean. Când se petreceau cazuri deosebite în comune, oamenii cereau sprijinul grănicerilor care acționau neîntârziat, cu aprobările de rigoare. Incendiile de proporții din comunele respective, aproape în toate cazurile au fost stinse de grăniceri salvându-se de la sinistru viața unor oameni și bunurile acestora.

Pe timpul inundațiilor din anul 1970 și din alți ani ai acestei perioade, toate subunitățile de grăniceri situate în zonele de pericol de pe malul Dunării, Prutului, altor ape de frontieră și din Delta au participat la reducerea efectelor revărsării apelor, zi și noapte, cu schimburile din afara serviciului de pază, alături de populație, participând la salvarea avutului acesteia. Dintr-un raport al comandantului Trupelor de Grăniceri către ministrul Apărării Naționale, rezultă că, în afara efectivelor din pichete care au intervenit în anul menționat la salvarea localităților inundate concomitent cu îndeplinirea misiunilor de pază, eșaloanele superioare ale acestora au acționat cu 10 batalioane de instrucție și cu efectivele de la comandamentele a 12 batalioane de grăniceri pază, efortul grănicerilor totalizând 30.949 zile/om, 569 zile/automobil, 60 zile/navă, 93.405 motokilometri, 21.026 benzină și 324 litri de ulei de motoare.¹⁴⁰

La seismul din 4 martie 1977, grănicerii au dat dovadă de un pilduitor umanism, participând la acțiunile declanșate imediat în București, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița etc., pentru scoaterea de sub dărâmături a supraviețuitorilor,

¹³⁹ I.G.P.F., *Registrele Istorice din perioada 1964-1990*, graficele privind rezultatele în paza frontierei din fiecare an, ce se găsesc în fiecare registru.

¹⁴⁰ I.G.P.F., *Ibidem*, pp. 91-94.

deblocarea căilor de comunicație, aprovizionarea cu alimente, medicamente, apă potabilă și repunerea în funcție a unor instituții de interes social avariate de cutremur. Comandamentul a colectat din economiile personalului său și a depus, în contul deschis atunci la bancă, suma de 2.485.000 lei pentru ajutorarea victimelor seismului.¹⁴¹

Din Comandamentul Trupelor de Grăniceri, s-au distins, în acea perioadă de stare de necesitate, care a durat 30 de zile de efort maxim, cu mari cheltuieli financiare și consum de materiale, motoresurse și carburanți, generalul-maior Gheorghe Iftimie și colonelul Nicolae Curelea, care au condus zile și nopți, fără odihnă, lucrările de salvare și de înlăturare a dărâmăturilor, în mai multe puncte din Capitală grav, afectată de sinistru.

La Zimnicea, oraș din zona de frontieră distrus aproape complet, locotenentul Iulian Păunescu împreună cu subordonații săi din compania de grăniceri situată în acea nefericită localitate au salvat de sub dărâmături o femeie cu copilul ei, au evacuat în grabă 20 de copii dintr-o grădiniță și 40 de elevi din internatul liceului local, ale căror clădiri erau în situația de a se prăbuși. În toate localitățile afectate din apropierea frontierei, grănicerii s-au înscris printre donatorii de sânge pentru transfuzii în beneficiul răniților.¹⁴² Trupele de grăniceri au avut pierderi 4 militari răniți la Tulcea, Oltenița și Zimnicea. De asemenea, au înregistrat avarii la clădirile de patrimoniu din garnizoanele menționate.

Actualizarea prevederilor legislației, elaborarea actelor normative și desfășurarea unor activități de direcționare a misiunii trupelor în spiritul cerințelor perioadei anilor 1960-1982. În scopul restabilirii bazei legale a existenței Trupelor de Grăniceri în cadrul Armatei Române – bază anulată de la sine la 25 iunie 1947, când au trecut în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, dar necesară acum pentru împuternicirea lor să execute misiunea de pază a frontierei, pentru înzestrarea cu tehnică și materiale, precum și pentru punerea în toate drepturile de încadrare, hrănire, echipare, salarizare și avansări în grade a întregului personal –, s-au făcut intervenții și s-a obținut aprobare ca aceste trupe, să recapete identitatea de „armă” de sine stătătoare cu specialitatea 4. Menționăm că, după trecerea în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, ei au beneficiat de drepturile menționate, pe baza unor reglementări care nu erau valabile în armată.

Până în anul 1969, au fost elaborate și au intrat în vigoare Decretul Nr. 678 și Hotărârea Consiliului de Miniștri Nr. 1999, care au stabilit noi reguli ale regimului de frontieră, precum și îndatoririle, drepturi și misiunile corespunzătoare pentru grăniceri. În anul 1981, acestea au fost republicate, cu noi prevederi. De asemenea, au fost elaborate studii și instrucțiuni privind folosirea elicopterelor și altor forțe și mijloace în paza frontierei.

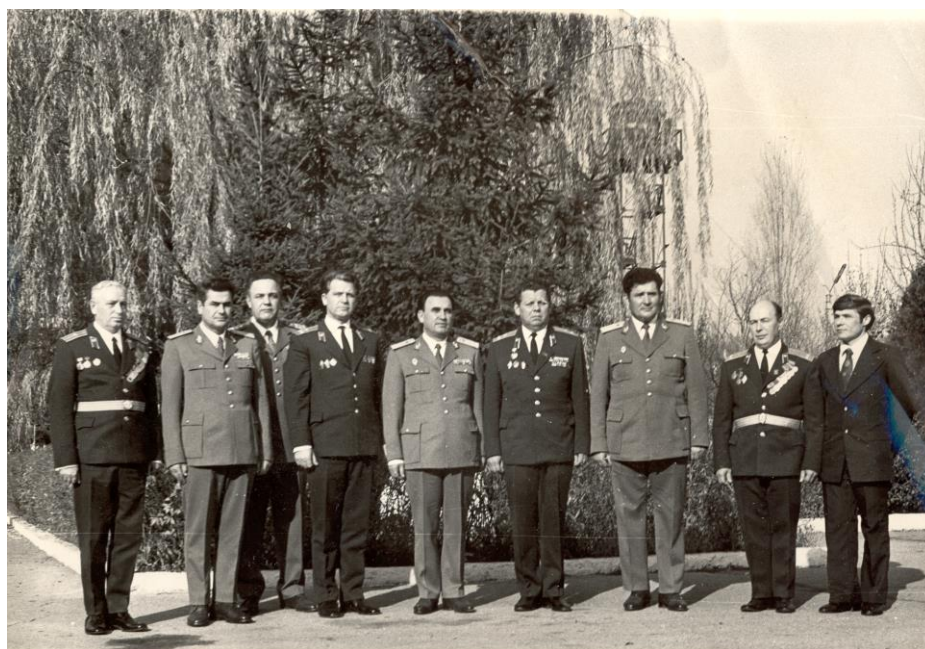
Tot în această perioadă a fost elaborat Regulamentul serviciului de pază partea I-a: pichet-campanie de grăniceri și partea a II-a batalion (Dn. Nv.), brigadă

¹⁴¹ Ziarul „*Grănicerul*”, Nr. 27, din 8 iulie 1977.

¹⁴² Ibidem, Nr. 11 din 8 martie 1977.

de grăniceri, iar în anul 1987, a fost elaborată o istorie a trupelor române de grăniceri care, cu toate limitele ei, asigura conservarea tradițiilor armei.

Ca urmare a creșterii numărului infractorilor de frontieră, organizării lor în grup și înmulțirii cazurilor de atac asupra patrulelor și posturilor grănicerești aflate în serviciu, a fost elaborat și a intrat în vigoare Decretul Nr. 364/1971 privind portul armamentului și folosirea focului acestuia pe timpul îndeplinirii misiunilor de pază.

Ședința de lucru a împuterniciților de frontieră din Brigada 3 Grăniceri Iași cu omologii lor sovietici, la Ungheni, în noiembrie 1977. În imagine: interpretul român, locțiitorul comandantului Brigăzii, colonelul Vasile Scutelnicu și comandantul brigăzii, colonelul Vasile Negoîtescu.

Au fost revăzute și actualizate toate instrucțiunile și actele normative ce priveau rezolvarea incidentelor și desfășurarea tuturor activităților de frontieră în legătură cu grănicerii vecini. De asemenea, au fost elaborate noi instrucțiuni și atribuții ale împuterniciților de frontieră, s-a trecut la pregătirea periodică a personalului din aparatul acestora pentru soluționarea problemelor obișnuite sau care apăreau pe neașteptate, precum și a ședințelor de lucru ale comisiilor mixte. De remarcat că, în această perioadă, toate cazurile de frontieră au fost rezolvate corect, la nivelul împuterniciților de frontieră sau al Comisiilor mixte și nu am avut nici o problemă remisă spre rezolvare pe cale diplomatică.

Mai multe comisii, în frunte cu cele conduse de comandantul trupelor, au făcut vizite de lucru în capitalele tuturor statelor vecine. S-au primit, de asemenea, vizite, în țara noastră, a delegațiilor conduse de comandanții trupelor de grăniceri

ale acestora. În toate ocaziile, au fost apreciate pozitiv eforturile tuturor părților de a rezolva corect toate problemele de graniță precum și relațiile de bună vecinătate dintre ele. De asemenea, o delegație a grănicerilor români, a făcut o vizită în Irak în anul 1978, iar în 1979 a primit unei delegații de stat și militare din Ghana, ambele în schimb de experiență.

Statul major al comandamentului, în colaborare cu celelalte compartimente și secții interesate, au studiat, în această perioadă, necesitatea și posibilitățile executării pazei navelor străine pe timpul navigației pe Dunărea interioară, paza frontierei în Deltă, în sectoarele de munte și pe direcțiile de importanță operativă în situațiile de încordare a relațiilor internaționale. S-a ajuns la concluzia că era necesară înființarea a câte unui regiment de Grăniceri la Tulcea, Rădăuți și Sighet, puncte centrale ale unor sectoare prea îndepărtate de brigăzi, în detrimentul conducerii trupelor. Problemele nu s-au putut traduce atunci în măsuri concrete, din lipsă de resurse umane, materiale și financiare, fiind lăsate spre rezolvare în perioadele următoare. Un colectiv de ofițeri condus de comandantul trupelor, generalul-colonel Vasile Petruț, a elaborat lucrarea „Misiunile Trupelor de Grăniceri în operația de apărare a Armatei”, iar un alt colectiv, condus de colonelul Sever Neagoe, a elaborat „Monografia frontierei de stat a R.S. România”, lucrări deosebit de importante pentru pregătirea cadrelor și statelor majore.

Pentru instruire și folosire în serviciu, au fost tipărite culegeri de Tratat, Decrete și acte normative privind activitatea Trupelor de Grăniceri, desăvârșindu-se astfel baza legală și sensul efortului lor pentru îndeplinirea misiunilor ce le-a revenit atunci, ca și astăzi.

5. Presa, arta, literatura despre grănicerii anilor 1960-1982

După plecarea trupelor sovietice, deci, după ieșirea parțială a țării noastre de sub influența Moscovei (care determina și impunea sensul și conținutul tuturor activităților interne și internaționale ale României în pe coordonatele intereselor politice, teritoriale, economice și militare ale URSS), s-au creat condiții noi pentru dezvoltarea vieții spirituale românești, în climatul sănătos al tradițiilor naționale. Cu toate limitele și limitările impuse de regimul politic al acelor vremuri, presa, literatura și arta și-au recăpătat rolul de relevare a realităților și valorilor țării – inclusiv ale grănicerilor ei –, de configurare artistică și literară a activității continue și, adesea, eroice a grănicerilor la fruntariile țării.

În întreaga perioadă menționată, grănicerii au avut propria revistă sau ziar de armă, „Grănicerul”, care, din anul 1920 – cu o scurtă întrerupere între anii 1928-1932, din motive de natură financiară –, până în anul 1982, a cuprins în paginile sale eforturile tuturor contingentelor pentru îndeplinirea misiunilor de pază și de luptă la frontierele românești. Nu a ocolit rezultatele în lupta cu infractorii, în procesul de instruire și în domeniul relațiilor cu populația din zonă, punând în evidență experiența pozitivă cu scop de generalizare, combătând formalismul, superficialitatea, atitudinile de lingușire și comportările negative. A contribuit

astfel la formarea profilului moral, militar și profesional, bazat pe devotament față de patrie, al tinerilor ofițeri, maiștri militari, subofițeri și militari în termen, așa cum a trebuit să fie el permanent la marginile țării.

Această gazetă grănicerească (de armă) a fost condusă, timp de 22 de ani, de colonelul Constantin Tatu, ziarist și scriitor valoros, iar în redacția ei s-au format și au desfășurat activitate prolifică, ziariști, scriitori și poeți militari de renume cum au fost: coloneii Mircea Cambozie, Gheorghe Pușcașu, Dumitru Mocanu, Vasile Moldovan, cei care „au predat ștafeta” căpitanilor Vasile Ursachi, Nicușor Dulgheru, Romică Moise; precum și salariații civili Constantin Avram, Marin Codreanu, Grigore Stănescu, Gheorghe Cumpătă ș.a. Toți aceștia au îmbogățit paginile ziarului cu reportaje de la frontieră, creații proprii în proză și versuri, pamflete etc. De asemenea, au atras pentru debut numeroși colaboratori din rândul grănicerilor „de la borne” care, prin articolele lor despre faptele din viața cotidiană, au asigurat publicației respective un înalt grad de autenticitate.

Colecțiile ziarului „Grănicerul” sunt adevărate izvoare de istorie, de literatură, metodică de specialitate, cu materiale semnate de grăniceri valoroși al căror mesaj e valabil oricând. Nu întâmplător, la începutul secolului XXI, Editura Ministerului de Interne, revista Pentru Patrie și Revista Poliției Române sunt conduse de ofițerii grăniceri Romică Moise, Nicușor Dulgheru și Vasile Ursachi, crescuți în revista „Frontiera”, organ de presă cu rădăcini adânci în tradițiile grănicerilor, nedrept și brutal desființați!

În anul 1982, ziarul „Grănicerul” a fost desființat în timp ce era redactat și tipărit în redacția sa din Comandament și în tipografie proprie, de campanie, fapt ce pune greu de gândit cenzurii. Materialele privind paza frontierei s-au publicat în continuare în ziarul „La datorie”, înființat pentru toate armele de uscat din Armata Română și în ziarul central „Apărarea Patriei”.

Pentru generalizarea experienței pozitive la nivelul activității comandanților și statelor majore de unități, mari unități, uneori și de subunități; mobilizarea cadrelor cu aptitudini să participe la realizarea de invenții, inovații și raționalizări; cunoașterea tehnicii de vârf în curs de asimilare și introducere în dotare cum erau: radiogeofonii, radiolocatoarele, televiziunea cu circuit închis, diferite tipuri de armament, mijloace de transport, a metodicii întocmirii și desfășurării aplicațiilor și exercițiilor tactice cu eșaloanele subordonate, a modului de organizare a activităților etc., Comandamentul a editat „Buletinul trupelor de grăniceri” în 4 numere pe an, din care unul nesecret. Toate materialele publicate în aceste buletine reprezintă oglinda celor mai importante activități din trupe, calitatea acestora și poartă semnăturile celor mai valoroși ofițeri și generali din această tumultuoasă perioadă.

Chiar dacă grănicerii duceau și atunci lipsă de efective pentru paza frontierei, iar întreaga lor activitate era dedicată îndeplinirii misiunii principale, ei au participat și la concursurile organizate în cadrul controversatei competiții naționale „Cântarea României”. Iată doar câteva exemple:

În anul 1977, corul grănicerilor dirijat de maiorul Nicolae Nicolae, a fost apreciat de reputații oameni de artă Mircea Neagu, Sile Dinicu, Marin Constantin etc., obținând locul III pe țară. În etapa de masă, grănicerii au participat cu 585 de formații artistice și cu 290 de creatori, din care, 29 de formații și 4 creatori au fost promovați în etapa județeană, iar 7 formații, doi soliști și un sculptor, în etapa interjudețeană. Corul grăniceresc condus de maiorul Petre Iordăchiță și formația condusă de caporalul t.r. Stelian Titiliuc au ajuns în etapa finală pe țară.

În anul 1980, grănicerii au ocupat locul III pe Armată la concursul „Stăpân pe volan” și, locul II la concursul „Cea mai bună activitate și bază sportivă”.¹⁴³

De-a lungul acestei perioade, din rândul grănicerilor, au debutat mulți scriitori și poeți care, împreună cu alții mai vechi din trupe, din alte arme, sau civili, au cuprins în lucrările lor, activitatea plină de dăruire și devotament față de interesele noastre naționale, trăsătură care a caracterizat întotdeauna ostașii de la graniță:

Coloneii Constantin Tatu și Dumitru Enache au scris și publicat în anul 1970, lucrarea „În primul eșalon”, o importantă sinteză a acțiunilor de luptă duse de grăniceri în perioada 23 august 1944-12 mai 1945, începând cu dezarmarea formațiunilor hitleriste dislocate în zona de frontieră, luarea sub pază a navelor germane și ungurești acostate în porturile românești și la malul Dunării între Călărași și Turnu Severin, traversarea Carpaților Răsăriteni în luptă de către Regimentele 3 și 8 Grăniceri întărite cu câte un batalion din Regimentul 6 Grăniceri, participarea grănicerilor la eliberarea teritoriului național și continuarea de către o parte a acestora a luptelor pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și apoi până la porțile Vienei.

Generalul Ion Ghenoiu și Constantin Avram au scris și publicat lucrarea „Eroul la Mălini”, iar generalul Gheorghe Vasile, „File din istoria grănicerilor”, toate tratând teme din perioada august-septembrie 1944.

Lucrările menționate au fost precedate de mai multe întâlniri ale personalului Comandamentului și al unor unități de pe frontieră cu coloneii Nistor Teodorescu și Dumitru Iliescu, foști comandanți ai Regimentelor 3 și 8 Grăniceri în anul 1944, a căror viață și activitate a fost apoi trecută sub tăcere.

După evenimentele din Cehoslovacia, venise timpul reconsiderării meritelor României, Armatei și grănicerilor săi, creându-se condiții de publicare cu mai mult curaj a unor lucrări cu mai mult adevăr istoric, deși existau încă multe obstacole generate de cultul personalității și de vechile mentalități, în calea publicării adevărului istoric întreg.

¹⁴³ Ibidem, Nr. 37 din 9 septembrie 1980.

Noiembrie 1966. Vizita la comandamentul Brigăzii 3 Grăniceri Iași a colonelului (r) Nistor Teodorescu, fost comandant al Regimentului 3 Grăniceri „Mălini“, în luptele din august-septembrie 1944.

Coloneii Sever Neagoe și Gheorghe Petrișor au elaborat atunci *Istoricul Trupelor de Grăniceri* perioada 1904-1974, pe baza unor documente de arhivă trecute cu vederea din anul 1944.¹⁴⁴

Manifestându-și calitățile scriitoricești în acele condiții noi față de cele din etapa anterioară, colonelul Constantin Tatu a mai scris cartea „*Grenadierul Mușat*“, readucând în atenția cititorilor faptele de arme ale regimentelor 1 și 2 Grăniceri în primul război mondial în Munții Vrancei, la Oituz, și făcând cunoscut generațiilor din a doua jumătate a secolului XX că, în tradiția lor, grănicerii, pe lângă misiunea lor principală de pază a frontierelor românești, în situație de război, treceau la îndeplinirea misiunilor de luptă începând de la linia de frontieră către interiorul teritoriului anenstral, cu aceeași eficacitate ca a celor mai bune unități de infanterie.

De menționat că toate lucrările literare cu tematică militară ce tratează episoade de luptă din cele două războaie mondiale nu aveau doar un scop în sine. Ele vizau în primul rând realizarea legăturii peste timp, între preocupările de instruire și vitejia înaintașilor noștri în luptă și în paza frontierei, cu sarcinile pregătirii de luptă pentru îndeplinirea aceluiași misiuni de asigurare a pazei și apărării granițelor românești ce ne reveneau nouă în condițiile specifice celei de-a doua jumătăți a secolului XX. Autorii au reușit astfel să convingă cititorii că

¹⁴⁴ Se găsește în arhiva I.G.P.F. cu restricțiile de consultare.

grănicerii au avut și vor avea întotdeauna un rol important în existența poporului român, în asigurarea integrității teritoriului său și să ne pună la dispoziție experiența și exemplul eroic al strămoșilor noștri.

În perioada la care ne referim, s-au afirmat scriitori tineri din trupele de grăniceri care, personal, sau în colaborare cu scriitorii civili, au cuprins, în cărțile lor, preocupările grănicerilor în perioada de trecere de la confruntări militare la normalitate, sau numai pe timp de pace, ei bucurându-se și de atenția unor scriitori valoroși din domeniul militar sau civil.

Constantin Avram din redacția ziarului „Grănicerul” a scris mai multe volume de povestiri în colaborare cu V. Filimon și I. Ciuperceanu, în care regăsim fapte de devotament nețărnut ale grănicerilor pe timpul misiunilor de pază a frontierei.

După ce a colaborat la mai multe antologii cu reportaje literare și proză, un alt redactor al gazetei „Grănicerul”, Grigore Stănescu, a scris și publicat în colecția „Cartea ostașului”, volumul „Avanposturile datoriei”, în care eroii săi sunt grăniceri în diferite ipostaze ale vieții reale de la frontieră.

Un alt ziarist grănicer, care s-a afirmat în acea perioadă ca scriitor și ca poet, a fost Gheorghe Cumpăță. A debutat cu lucrarea „Întâmplări de pe graniță”, a scris apoi și publicat cartea „Întâlnire cu neprevăzutul”, numeroase poezii, eseuri și reportaje, toate pe teme privind viața ostașilor de pe graniță.

Colonelul Dumitru Mocanu, venit în redacția ziarului „Grănicerul” după ce a lucrat mai mulți ani în subunitățile de frontieră, a scris trei proze în volumul „Starea cotidiană a eroismului”, care impresionează prin autenticitatea lor. Același calificativ privind descrierea fidelă a muncii neobosite a militarului grănicer în subunitățile de frontieră merită și lucrările scrise și publicate de alți redactori ai gazetei grănicerești de armă.

Dar, în perioada 1960-1989, despre grăniceri n-au scris numai redactori de la propria gazetă de armă sau ofițeri din Comandament, ci și scriitorii consacrați din afara instituției. Printre aceștia, la loc de frunte se situează Marin Preda (1922-1980) care, în anul 1966, a publicat în „Gazeta literară” principala revistă a Uniunii Scriitorilor, iar apoi în gazeta noastră de armă „Grănicerul”, schița „Soldatul cel mititel”. Acesta era un personaj dintr-o companie de grăniceri aflată în luptă, în zilele lui august 1944, în zona unei localități de lângă Oltenița, cu forțe hitleriste care încercau să ajungă la Dunăre pentru a se evacua în Bulgaria urmărite de forțele române. Pe timpul îndeplinirii misiunii de către subunitatea sa, soldatul săvârșește fapte de eroism, ca mulți alți militari de pe acea direcție, unde, în zilele respective, grănicerii au dezarmat în mod real mai multe formațiuni germane, capturând prizonieri și o mare cantitate de tehnică de luptă.¹⁴⁵

Începând cu anul 1960, despre faptele militarilor din această armă au scris frații Ion și Florian Grecea care, la începutul carierei lor, au fost grăniceri. Originari din Turnu Severin, au cunoscut din copilărie viața grănicerilor de la

¹⁴⁵ Gl. bg. (r.) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, p. 122.

Fluviu în acel sector crunt frământat în cel de-al doilea război mondial și în anii următori acestuia¹⁴⁶. Ion Grecea a scris între altele, 3 romane: „La porțile Severinului”, „Talida” și „Moartea lebedei”, toate privind viața grănicerilor în timp de război și în timp de pace, iar o parte din lucrările sale au fost ecranizate făcându-se astfel cunoscută publicului larg greutatea și importanța misiunilor cu care sunt investiți grănicerii. Florian Grecea a scris și publicat schița „Serviciu pe Graniță”, „Enigma de la frontieră” și altele, abordând teme asemănătoare cu cele prelucrate de fratele său, din vasta problematică grănicerească¹⁴⁷.

Un alt scriitor de valoare care a făcut școala militară și și-a început cariera de ofițer grănicer în trupele noastre la Brigada de Grăniceri Timișoara, între anii 1960-1966, a fost Ion Lotreanu (pe nume adevărat, Ion Lăbescu). În perioada 1966-1973, a lucrat ca redactor la publicația „Viața Armatei”, apoi, fiind trecut în rezervă la cerere, a îndeplinit funcția de secretar de redacție la revista „Săptămâna” condusă pe atunci de marele scriitor Eugen Barbu. A debutat cu versuri în ziarul „Apărarea Patriei” și a scris într-un timp scurt mai multe romane dintre care două „Elvira și locotenentul” (autobiografic) și „Iluzia” cuprind acțiuni reale din viața într-o unitate de grăniceri, cu personaje reale, colegi și șefi ai săi, ușor de identificat.

Deși lucrarea de față nu este manual de critică literară, ci o istorie a armeei, care, prin menirea ei, nu permite descrierea acțiunilor din toate cărțile scrise de Ion Lotreanu, este totuși necesară atenționarea cititorilor că romanul „Iluzia”, prin faptul că descrie cu fidelitate cum se făcea instrucția, atitudini semnificative ale unor comandanți și instructori, cum se participa la acțiunile de frontieră, cum se desfășura ședința unui organ de partid pentru aplicarea unei sancțiuni de multe ori fără rost, corupția ce exista la toate eșaloanele care nu putea fi ocolită pentru ca un ofițer să obțină o mutare la cere sau trimiterea la studii etc. poate completa orice manual de istorie, faptele descrise fiind pe deplin autentice. Acest prolific autor s-a stins din viață în anul 1985, la numai 45 de ani.

Între personalități care, în primii ani după școala militară și-au desfășurat activitatea ca ofițeri în Trupele de Grăniceri, trăind și cunoscând astfel din plin viața militarilor de la bornele de hotar, cu satisfacțiile ei pentru realizările în planul îndeplinirii misiunilor de pază a frontierei și al multiplelor activități din pichete, precum și cu amărăciunea insucceselor uneori inerente în situațiile complexe ce se petrec la graniță, îmbrățișând apoi, prin talentul lor, cariera de ziarist și scriitor, este și Gheorghe Văduva.

Până la gradul de căpitan, a comandat mai multe subunități și a lucrat în statul major al unei brigăzi, aprofundând problematica eșaloanelor respective și colaborând la revista de armă. A absolvit cursurile Academiei Militare, șef de promoție, și a trecut apoi în fascinanta muncă de ziarist, abordând, în presa militară, o tematică variată de probleme din toate armele Armatei Române și a scris mai multe cărți. Dintre acestea, microromanul „Între două toamne” (1982), se

¹⁴⁶ Ibidem, pp. 120-121.

¹⁴⁷ Ibidem, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, p. 202.

referă exclusiv la viața dintr-un pichet de grăniceri, iar alte două, „Nucul și via” (1987) și „Poarta Zorilor” (1990), au ca personaje ofițeri de grăniceri.

Cunoscând bine complexitatea problemelor cu care se confruntă ofițerii de grăniceri de la comandații de pichete până la brigadă, el a scris în perfectă cunoștință de cauză. În cărțile menționate mai sus, elevii, studenții și ofițerii grăniceri vor întâlni o lume fascinantă, în care realul se împletește cu imaginarul și problemele personale cu sentimentele datoriei față de patrie.

Pregătirea sa și rezultatele obținute ca ziarist și scriitor i-au adus promovarea în funcția de redactor șef al ziarului „Observatorul militar”, pe care a îndeplinit-o timp de 7 ani, până în anul 1997, când a fost trecut în rezervă cu gradul de general de brigadă și pensionat. Scrie însă în continuare și, chiar dacă are teme preferate din alte domenii, rămâne, prin excelență, un ziarist și un scriitor al oamenilor de la hotarele țării, în istoria cărora a rămas și va fi prezent și în viitor, cu contribuții valoroase la educația estetică și patriotică a păzitorilor frontierelor noastre.

Perioada de 22 de ani de la revenirea Trupelor de Grăniceri în subordinea Ministerului Apărării Naționale, dar, mai ales, cea de 14 ani dintre invadarea Cehoslovaciei de trupele statelor membre ale Tratatului de la Varșovia, mai puțin România, a fost cea mai bogată, în realizările ce s-au obținut în toate domeniile, din istoria Trupelor de Grăniceri după cel de-al doilea război mondial. Această apreciere are în vedere îmbunătățirile din structura organizatorică, dotarea cu armament și tehnică de toate categoriile, nave și mijloace de transport auto moderne, îmbunătățirea stării operative și de mobilizare, perfecționarea legislației și actelor normative specifice, creșterea rolului presei, literaturii și artei în educarea și în mobilizarea efectivelor pentru ridicarea calității pregătirii de luptă, de specialitate și îndeplinirii misiunilor, îmbunătățirea activității serviciilor de asigurare tehnică, materială și medicală, precum și creșterea considerabilă a volumului de construcții și reparații la toate eșaloanele.

Tot în această perioadă, situația infracțională de frontieră a căpătat noi forme de evoluție din cauza mutațiilor ce au avut loc în factorii de ordin politic și economic interni și externi, îngreunând executarea misiunilor ce au revenit grănicerilor și prevestind o încordare de maximă gravitate în perioada următoare. Dar, progresele realizate în toate planurile menționate mai înainte au sporit capacitatea de acțiune a grănicerilor, care au reușit, cu eforturi mari, să mențină eficacitatea dispozitivelor de pază la 95% în fiecare an, iar la sfârșitul anului 1982, din 6 brigăzi, 5 au obținut calificativul „FOARTE BINE” și una „BINE”, acestea fiind rezultatele calificativelor similare ale domeniilor de activitate, ca urmare a eforturilor depuse de întregul personal al Trupelor.

Capitolul XIV GRĂNICERII ȘI REVOLUȚIA ROMÂNĂ (1983 – 1992)

General de brigadă (r) dr. GHEORGHE VĂDUVA

1. Situația generală

Perioada 1983-1992 este una dintre cele mai dificile din aproape toată istoria din timp de pace a țării și a grănicerilor. După o scurtă etapă „liberală” și predominant națională a socialismului românesc¹⁴⁸ (1964-1975), a urmat o epocă dogmatică, închisată în sloganuri, restrictivă și insuportabilă. Sub aparenta libertate națională, se ascundea o cumplită lipsă de libertate individuală și instituțională. Cetățeanul se știa și se simțea supravegheat, controlat la tot pasul, amenințat. Singurul avantaj pe care îl avea (și pe care nu-l va mai putea avea niciodată după 1990) era acela că beneficia nolens volens de un loc de muncă. Este drept, modalitatea în care se făcea încadrarea în muncă semăna mai mult cu munca forțată decât cu libertatea muncii, specifică unui stat civilizat. Pare o problemă lipsită de semnificație; în realitate, este însă vorba de o gravă disfuncționalitate a mecanismului condiției umane, care, într-un stat de drept, trebuie să găsească mereu un echilibru între necesitate și libertate, între obligația cetățeanului de a face ce trebuie să facă și libertatea de a alege ce este necesar și folositor pentru el, pentru familia lui, pentru societate, pentru sistemul de valori la care se raportează. Nivelul de trai coborâse mult sub cotele atinse în perioada anilor '70. Ambiția conducerii de atunci de a plăti până la ultimul cent datoria externă, bineînțeles, pe spinarea populației, alăturată la încăpățânarea de a realiza obiective grandioase – unele, inutile, altele în flagrantă contradicție cu spiritul european și cu evenimentele penultimei decade a sfârșitului de secol și de mileniu – au dus la degradarea accentuată și accelerată a condiției umane și, în consecință, la amplificarea (desigur, în general, sub forme pasive) a protestului social și individual.

Una dintre aceste forme de protest era părăsirea țării. Legal, nu se putea. Și atunci, în mare parte, cei mai curajoși dintre cei care nu mai suportau regimul încercau să ajungă în Occident, prin trecerea frauduloasă a frontierei, îndeosebi a

¹⁴⁸ *Socialismul românesc* se deosebește de cel al altor țări prin încercarea conducerii de după 1964 de a adapta acest regim la cerințele naționale. Socialismul a fost înțeles ca un fel de colectivism fără măsură, unitar în spațiul național, în care centrul hotărăște și masa aplaudă. Socialismul, național sau nu, nu a putut ieși din conul dictatorial al celor care și-au asumat, printr-o succesiune de întâmplări pe care nu le poate explica decât teoria haosului prin apelul la variația condițiilor inițiale, dreptul la a responsabiliza, evalua, hotărî și sancționa. Rezultatul a fost gigantismul economic, izolarea țării, voluntarismul excesiv, lipsa de măsură, înstrăinarea cetățeanului și sărăcirea gravă a populației.

cele cu Iugoslavia, țară care, pe vremea aceea, se afla în relații foarte bune cu Lumea Liberă din Vest. Sute de mii de cetățeni iugoslavi lucrau în Occident și erau bine plătiți. Astfel, în timp ce economia socialistă a Iugoslaviei, gigantescă și inflexibilă, precum toate economiile țărilor cu acest regim politic, trecea prin dificultăți foarte mari, cetățenii țării prosperau. Fiecare dintre cei care lucrau în Occident – îndeosebi în Germania Federală, în Italia și în Austria – acumula valută, localitățile se modernizau văzând cu ochii, satele se umpleau de vile somptuoase, aproape fiecare familie dispunea de unelte agricole aduse din Vest, iar agricultura era la mare înălțime, pentru că statul federal iugoslav a găsit o formulă mult mai bună decât cooperativele agricole, distribuind pământul la țărani și cumpărându-le, la piața liberă, produsele. Desigur, statul iugoslav nu rezolvase problema proprietății. Și acolo exista tot proprietate socialistă, dar sub forme mai flexibile, mai avantajoase pentru omul de rând. Nu rezolvase nici alte probleme – cum ar fi cele naționale sau cele interetnice –, fapt care a facilitat tragedia cumplită de după 1991 și destrămarea sângeroasă a acestei federații.

De aici nu rezultă că Iugoslavia era raiul de pe pământ. Era doar o poartă spre Occident, pe care românii, mai ales în ultimele două decenii ale secolului al XX-lea, o foloseau din plin. Nu era totuși prea ușor. Datorită măsurilor drastice care se luau și acolo, cetățenii iugoslavi care ar fi ascuns sau favorizat infractorii trecuți din România sau din alte țări erau aspru sancționați. De aceea, atunci când sesizau prezența unor necunoscuți pe drumurile publice, în localități sau în afara acestora, cetățenii iugoslavi anunțau grabnic cel mai apropiat post de poliție (miliție). Astfel, numeroși infractori trecuți peste frontieră în Iugoslavia erau prinși în interiorul acestei țări, unii dintre ei fiind înapoiați grănicerilor români (de regulă, fără să se încheie vreun document), prin punctele de întâlnire a împuterniciților de frontieră. Astfel de evenimente se petreceau cu miile. Caracteristic însă pentru perioada „liberală” din vremea socialismului românesc, adică după 1968, și pentru ultimele două decenii ale secolului al XX-lea este că, în afară de Iugoslavia, care era un fel de cap de pod al democrației occidentale în estul comunist, Ungaria și România deveniseră și ele, la rândul lor, pentru populația din Germania de Est, o poartă de plecare spre Vest. În acest timp, maghiarii au facilitat trecerea a peste 30.000 de germani din Est spre Germania Federală. Ceea ce însă nu se știe și nici nu vrea nimeni să recunoască, este că și România, după deschiderea din 1968 spre Occident, era considerată de către cetățenii Republicii Democrate Germane tot un fel de avanpoartă spre Germania de Vest. Au avut loc sute de încercări dramatice ale germanilor din RDG de a trece frontiera din România în Iugoslavia, unde erau așteptați de rude sau de prieteni din RFG. Unii au reușit să treacă, alții au fost opriți de grănicerii români sau de cei iugoslavi. Spre exemplu, într-un octombrie, o femeie din RDG, care se apropia de 30 de ani, a cunoscut în România un german din RFG. Au petrecut împreună tot sezonul pe litoral, la Marea Neagră. Litoralul românesc era căutat și preferat de germani – îndeosebi de cei din Est, dar și de cei din Vest –, și, într-un fel, cu acordul tacit al autorităților românești (Germania Federală era cea mai mare furnizoare de tehnologie pentru industria țării noastre), România devenise un fel de loc de întâlnire al germanilor. La sfârșit, au hotărât să

meargă împreună în Germania Federală. Pentru aceasta, au făcut un plan îndrăzneț, chiar disperat, dar foarte puțin realist, care nu avea șanse reduse de reușită. Cetățeanul vest german era cu mașina. Urma ca el să treacă frontiera în Iugoslavia pe la Stamora, Moravița (el avea pașaport și pentru această țară), iar ea să treacă Dunărea înot printr-un loc situat ceva mai sus de Porțile de Fier, în zona vârtejurilor de la Ogradena, prin sectorul Brigăzii 2 Grăniceri din Drobeta Turnu Severin, să se ascundă în pădurea de pe malul iugoslav și, când el apărea cu mașina, ea să-i iasă în cale. Au recunoscut zona, ea a coborât din mașină, și-a lăsat hainele în autoturism și, în costum de baie, a trecut Dunărea înot prin zona anafoarelor (era însă o bună înotătoare, fusese în lotul est-german de înot), apoi s-a ascuns în pădure și a așteptat toată noaptea acolo. În octombrie, era deja frig și, după cum mărturisea la anchetă, nu i-a fost prea ușor să aștepte atâtea ore. Mașinile circulau destul de rar prin acea zonă de la ieșirea din Cazane. Dar dragostea și dorința de libertate fac minuni, dându-i omului puterea să treacă peste orice greutate, oricât de mari ar fi. Spre dimineață, a auzit un zgomot de motor și a ieșit în șosea. Nu era Mercedes-ul neamțului din RFG, ci un camion oarecare. S-a ascuns din nou, dar în mai puțin de o oră a fost arestată de grănicerii sârbi și înapoiată grănicerilor români prin punctul de întâlnire al împuterniciților de frontieră din sectorul Severinului.

Era una din realitățile dure ale acelor vremuri. Episodul dramatic de mai sus, cunoscut pe viu de autorul acestor rânduri (lucram, pe vremea aceea, la Biroul Operații al Brigăzii 2 Grăniceri), s-a petrecut prin anii '70, în perioada „liberală” a socialismului din România. El, ca și altele care deveneau din ce în ce mai frecvente, anunțau timpuri grele. Exodul spre Vest abia începuse. El avea să atingă, în deceniul 1980-1989 cote incredibile¹⁴⁹. Adevărul este însă adevăr și datoria datorie. Grănicerii din zonă au compătimit eșecul acelei încercări a tinerei est-germane de a-și rupe lanțurile politice și sociale, de a-și forța destinul și condiția ei de deținută în propria-i țară și de a se duce acolo unde o îndemna inima, după bărbatul iubit, de fapt, tot în Germania. La auzul acestei drame, ochii unora dintre tinerii ofițeri de grăniceri se întristau și chiar se umezeau. Era un exces al regimului care nu putea să nu provoace repulsie. Cei mai mulți dintre ofițerii de grăniceri erau școliți, mulți dintre ei urmau, la fără frecvență sau la seral, cursurile unor facultăți civile, alții le absolviseră deja, și cunoșteau foarte bine în ce direcție se îndreaptă civilizația europeană, care sunt marile coordonate ale modernismului, ale economiei și culturii, care sunt drepturile fundamentale ale omului, ale familiei, ale

¹⁴⁹ Dacă cetățenii români ar fi beneficiat de dreptul de a călători oriunde în lume, de a-și alege locul de pe planetă unde vor să muncească sau să domicilieze, dacă România ar fi făcut parte, în acele timpuri, din rândul țărilor cu o democrație liberală, de tip occidental, probabil că, la frontieră, în afara unor mici contrabande și a traficului de droguri, care au loc peste tot în lume, nu s-ar fi întâmplat nimic. De aceea, trebuie precizat că situația creată la frontieră, mai ales în perioada 1970-1989, are drept cauze nu insuficienta responsabilitate a grănicerilor, cum se mai sugerează și azi pe ici pe acolo, ci teroarea exercitată de regim asupra populației, degradarea condiției umane și lipsa de libertăți. Această stare era, în același timp, și un efect al Războiului Rece, care, în scurtă vreme, avea să se încheie.

națiunilor. În vremea aceea, mulți dintre ofițerii de grăniceri îi citeau pe Nietzsche și pe Bertrand Russel, pe Wittgenstein și pe Camus, pe Heidegger și pe Dewey, pe Moisiș și pe Noica, pe Mircea Eliade și pe Blaga, pe Sartre și pe Piaget și chiar pe geopoliticianul Ratzel. Erau la curent cu gândirea filosofică și științifică modernă și, cu toate restricțiile, își procurau ziare, reviste și cărți din Occident și nu se sfiau să le citească și să le comenteze în văzul lumii. În unități și subunități începuseră testările psihologice, se aplicau, pentru evaluarea cât mai exactă a coeficientului de coeziune, matrice sociometrice, chestionare, teste.

Armata Română se schimbă radical. Devenise națională, nu mai rămăsese nimic în ea din vechea propagandă stalinistă. Ofițerii tineri și cei de vârstă medie – toți cu studiile civile și militare complete – puseseră mâna pe carte și, încet, încet, aduceau corpul de cadre la nivelul la care fusese el înainte de război. Iar primele schimbări în bine aveau loc chiar în trupele de grăniceri. Cei mai mulți dintre ofițerii vechi, cei care erau încă în activitate (unii făcuseră chiar războiul) se caracterizau prin experiență și devotament, seriozitate și foarte mult bun simț. Iar cei tineri și cei în plină forță, mai ales cei care aveau o vârstă între 30 și 45 de ani, erau oameni foarte citiți, adevărați intelectuali și, în același timp, buni soldați, adică rezistenți la eforturi prelungite, bine antrenați și foarte siguri pe ei.

Ei sunt primii care, în Armata Română modernă, au înlocuit *psihologia sacrificiului* cu cea a *spiritului de învingător*. La frontieră, atunci și acolo, nu se putea altfel. Astfel de cadre se formează, în fizionomia resursei umane a unei armate, cam în 30-40 de ani. Ei, bine, acești ani trecuseră. Ofițerii armatei nu mai erau – cum spuneau sloganurile comuniste din acea vreme -, activiști politici și specialiști militari, ci militari profesioniști, oameni de carte, intelectuali și patrioți adevărați, nu pioni prefabricați în laboratoarele activismului de partid. Și atunci, ca și acum, politicul (în sens de politicianism demagogic) nu era punctul forte al ofițerilor. În pofida a ceea ce afirmă uneori, ei tratau totdeauna activismul politic din acea vreme ca pe un snop de cuvinte care nu avea nici o legătură cu spicul de inteligență.

Acești oameni nu puteau fi orbiți, induși în eroare, transformați în roboți ai regimului, cum se mai sugerează azi prin unele ziare că ar fi fost. Unii dintre cei care n-au mai putut suporta au fost înlăturați (pe atunci nu se putea pleca din armată prin demisie), cei mai mulți însă au rămas. Dincolo de aberațiile, cerințele exagerate și restricțiile nejustificate ale regimului, ei erau soldați și trebuia să execute ordinul, atâta vreme cât ordinul era legal, iar cei care îl dădeau erau în drept să-l dea. Orice armată din lume funcționează pe acest principiu, altfel n-ar mai fi armată.

Iugoslavii aveau deci obiceiul să înapoieze unii infractori (pe unii, nu pe toți), pe care reușeau să-i rețină, dar fugeau ca dracul de tămâie de acte și alte documente pe această temă. Motivul nu putea fi altul decât acela că Iugoslavia se considera ca făcând parte din lumea occidentală și, ca atare, nu putea (cel puțin formal) să accepte închistarea de tip est-european, blocându-și frontierele. Din câte știm, o mare parte dintre fugarii români sau est-germani care treceau peste frontieră în Iugoslavia erau preluați din puncte dinainte stabilite de călăuze și duși fie la Triest,

fie în alte părți. Erau însă și rețele de iugoslavi care făceau comerț cu astfel de fugari... Spre exemplu, un bărbat bun de muncă putea să valoreze 80 sau 100 de dolari. Mărturisirile unora dintre fugarii care, nereușind în Occident, au revenit în țară sunt relevante (desigur, ele trebuie luate cu reținerile de rigoare, pentru că nu tot ce spuneau acești oameni era și adevărat).

Faptul că iugoslavii înapoiau unii dintre fugarii pe care-i prindeau în adâncimea teritoriului sau în dispozitivul de pază al grănicerilor (unii dintre infractori erau reținuți ca urmare a informațiilor transmise chiar de către grănicerii români vecinilor noștri prin legăturile telefonice de cooperare) nu se datora unor acorduri scrise, ci respectului reciproc care, uneori, mai exista.

Desigur, din motive lesne de înțeles, nu același lucru se petrecea la frontiera cu Ungaria.

Perioada 1983-1992 se împarte, de fapt, în două părți distincte: prima durează până la 17 decembrie 1989, iar cea de a doua începe în ianuarie 1990. Din 17 decembrie 1989 și până pe la jumătatea lunii ianuarie 1990, se desfășoară una din cele mai semnificative etape de examen real și profund la care toți grănicerii au dovedit capacitate de reacție în condiții de efort prelungit, putere de încordare și de adaptare rapidă la împrejurări, vigilență, discernământ, luciditate, simț al măsurii, modestie și patriotism. Între 17 decembrie 1989 și jumătatea lunii ianuarie 1990, grănicerii au dat adevărata măsură a calității excepționale a acestei arme. Comportamentul corect, constant, matur și eroic al grănicerilor în această perioadă confuză – ca, de altfel, în întreaga lor istorie – nu are nici o legătură cu aberațiile regimului politic dinaintea de 1989 și nici cu dramatismul confruntărilor politice de după 1989. Ea face parte din filosofia și etica acestei arme și s-a durat prin zeci și zeci de ani și de încercări dramatice.

Situația politică, economică și socială din România devenea, în decada 1980-1989, extrem de grea. După euforia perioadei anilor 1968-1973 și, în continuare, a deceniului opt, datorată în special *efectului de favoare* al atitudinii pozitive a Occidentului față de acțiunea României de condamnare a invaziei Cehoslovaciei de către trupe ale Tratatului de la Varșovia (la care țara noastră nu a participat), regimul își fixase obiective concomitente – centrală nucleară, sisteme de irigații, modernizarea capitalei, lucrări ample de hidroameliorații, canalul Dunăre-București, sistematizarea rurală etc. –, unele de-a dreptul giganteste, altele costisitoare și foarte greu de realizat, și neglijase aproape complet chestiunile elementare, primare chiar, ale condiției umane, care țin de asigurarea hranei, bunurilor de consum, a apei calde, încălzirii locuințelor etc., ca să nu mai vorbim de libertatea de exprimare și de respectul și responsabilitățile cetățeanului față de instituțiile statului și ale instituțiilor față de cetățean.

Arbitrariul fără limite al politicului, umilirea individului, supravegherea exagerată a comportamentului său vizavi de cuplul Ceaușescu și de sloganurile orânduirii, inexistența unei societăți civile reale – în sensul ONG-urilor, asociațiilor culturale, religioase, a celor menite să apere drepturile omului și ale familiei, să protejeze mediul și sistemele de valori culturale și sociale – au dus la tensionarea

gravă nu numai a relațiilor politice (care, de fapt, se exprimau doar într-o dictatură politică și în obligația cetățeanului și a instituțiilor de a o accepta), ci și a relațiilor sociale în general. Această stare din ce în ce mai tensionată a generat numeroase forme de protest individual latent sau activ, manifestat prin refuzul de a munci eficient și prin exprimarea convingerii că un astfel de regim este o formă de închisoare, precum și prin fuga din țară, de regulă, spre Occident, unde se credea că libertățile omului sunt mai puțin îngrădite, iar șansele de realizare profesională, socială și umană sunt mai mari. În numele acestor șanse, unii dintre români încercau să ajungă dincolo, prin trecerea frauduloasă a frontierei. Este vorba de cei care nu aveau posibilitatea să ajungă în Occident cu un pașaport, în delegații sau cu alte ocazii.

Ar fi însă o greșeală și un mare neadevăr să se considere că, în perioada la care ne referim, la frontieră ajungeau numai cei care fugeau de un regim dictatorial spre o lume liberă și prosperă, că ei sunt eroi ai neamului, care fugeau dincolo pentru că doreau să salveze țara. Nu este deloc așa. Cei mai mulți treceau dincolo, pentru că sperau s-o ducă mai bine, să se realizeze profesional și social. Unii dintre cei care intenționau să treacă fraudulos frontiera erau însă criminali notorii, hoți sau oameni certați cu legea, care, în felul acesta, sperau să li se piardă urma. Și, dacă reușeau să treacă dincolo, aveau toate șansele. Pentru că România era deja, într-un fel, izolată. Miliția română de atunci nu coopera, la nivelul necesar, cu poliția din țările Europei Occidentale. Acest lucru nu era posibil, datorită numeroșilor factori. În primul rând, miliția română de atunci nu se confrunta cu aceleași probleme cu care se confrunta instituția polițienească din Occident. Infraționalitatea, la noi, în afară de micile găinării ale unor accidentali hoți de buzunare, era definită pe relația dintre individ și proprietatea de stat sau cooperatistă, ceea ce schimba complet fondul problemei, în comparație cu ceea ce se petrecea în Occident. Apoi, fiind vorba de un regim politic dictatorial, deci de lipsirea masivă a cetățeanului de libertățile democratice de tip occidental, în România nu existau probleme grave cu manifestările de stradă, cu traficul și consumul de droguri, cu criminalitatea financiară și corupția, cu protejarea proprietății private, cu migrația, cu terorismul etc. Deci, chiar dacă s-ar fi dorit realizarea unei cooperări mai accentuate cu poliția din țările occidentale, aceasta nu ar fi avut foarte clare domeniile în care s-ar fi putut conlucra. Totuși, și în vremea aceea, s-a realizat o oarecare colaborare, în limitele posibile, cu Interpolul și, punctual, pe anumite domenii ale criminalității și traficului de droguri. Așadar, unii dintre infractorii de drept comun, dintre criminali și delapidatori puteau găsi, fără mari probleme, adăpost în Occident, sub pretextul azilului politic. După cum se știe, unii au profitat din plin de acele conjuncturi. Și nu le-a fost deloc nici greu și nici rău. Unii dintre ei s-au întors în țară după 1990, considerându-se dizidenți și chiar „mântuitori” ai neamului românesc...

În statisticile care se întocmeau la brigăzi și la Comandamentul Trupelor de Grăniceri privind situația infractorilor de frontieră, nu se ținea totdeauna cont de necesitatea unei astfel de departajări. Pentru grăniceri, nu era prea important cine și de ce încerca să treacă fraudulos frontiera. Misiunea lor nu era aceea de a analiza și

rezolva cauzele și problemele pentru care numărul infractorilor era în creștere. (La un moment dat, s-a luat hotărârea să nu se mai numească *infractori*, ci *făptuitori*, tocmai pentru a masca fenomenul masiv al infracțiunii de trecere frauduloasă a frontierei, care însemna o palmă extrem de dureroasă dată regimului). Deci nu grănicerii erau cei care puteau să rezolve acest fenomen dureros ale cărui cauze erau extrem de profunde, situându-se într-o gravă incompatibilitate între libertatea umană și regimul politic care trebuia să aibă ca obiectiv tocmai asigurarea libertății sociale și individuale a ființei umane. De acest lucru trebuia să se ocupe conducerea politică, adică Parlamentul (pe atunci se numea Marea Adunare Națională) și guvernul. Treaba grănicerilor era să păzească și să apere frontiera și să nu permită trecerea ei, nici din afară, nici din interior, decât prin punctele stabilite și cu acte în regulă. Dar de aici nu rezultă că grănicerii nu țineau seama de realitate, că își îndeplineau misiunea în mod rigid, cu capul între umeri, fără să vadă și să înțeleagă ce se petrecea în țară și în jurul lor. Însăși profesia îi obliga să deschidă bine ochii, să înțeleagă vremurile și să ia măsuri în consecință, atât pentru îndeplinirea misiunii, pentru imaginea țării, cât și pentru propria lor protecție.

La comandament și la brigăzi, se analiza, periodic, situația infractorilor, avându-se bineînțeles în vedere ceea ce rezulta din statistici. Deși pe grăniceri nu-i preocupau (decât în limitele cerințelor profesionale) cauzele care generau și proliferau fenomenul infracțional la frontieră, ei nu erau deloc indiferenți față de acest fenomen. La comandament, cu prilejul întocmirii hotărârii pentru paza și apărarea frontierei de stat și, respectiv, la brigăzi, se făceau analize amănunțite din care, între altele, rezultau și o serie de concluzii cu privire la acest „adversar” al grănicerilor. Ele răspundeau, în general, la întrebările: *cine, de ce, pe unde, când, cum, cu ce ajutor și cu ce mijloace intenționează să treacă fraudulos frontiera?* Erau întrebări firești pe care orice operator din statul major al unei structuri grănicerești și le puneă atunci (și le pune și acum și le va pune mereu), pentru că țin de prima condiție a luării unei decizii: analiza adversarului sau a inamicului.

Și nu se poate spune că, la nivelul trupelor, nu s-au luat măsuri pentru a reduce acest fenomen sau măcar pentru a-l pune cât de cât sub control. Se întocmeau rapoarte prin care eșaloanele superioare erau informate concret cu privire la situația de la frontieră, se făceau analize de caz, sinteze ale anchetelor etc., însoțite de propunerile de rigoare. Comandamentul urmărea sensibilizarea acelor organe și organisme competente, întrucât, din toate analizele, rezulta (desigur, implicit) că fenomenul infracțional la frontieră are cauze politice, economice și sociale profunde ce necesitau reforme și măsuri de mare amploare privind ameliorarea condiției umane și schimbarea filosofiei de guvernare. Se aveau în vedere aproape toate datele și informațiile cerute de superiori sau de care se considera că au nevoie și care, dacă ar fi fost analizate cu discernământ și fără obtuzitate politică, ar fi condus la concluzii interesante, poate și la unele măsuri. În acele rapoarte se arătau, între altele, profesiile, ocupațiile și zonele de unde vin infractorii (făptuitorii) de frontieră, cauzele declarate pentru care au apelat la trecerea frauduloasă a frontierei (desigur, nu totdeauna prezentate în mod frust), distribuția lor pe județe, pe sexe, pe profesii, pe categorii de vârstă etc. Și, ca să fim

realiști, nu credem că nu s-au desprins concluziile de rigoare din rapoartele respective. În general, structurile funcționale ale ministerelor și departamentelor erau încadrate cu oameni competenți, bine pregătiți, care nu puteau să nu vadă și să nu înțeleagă realitățile. Puțini aveau însă curajul să spună și să scrie ce rezulta cu adevărat din interpretarea cifrelor și a datelor statistice și să-i prezinte lui Ceaușescu concluzii pe care, oricum, probabilă că nu le-ar fi acceptat, întrucât erau un blam la adresa regimului. Acest lucru era considerat ca un dat. Toată lumea se străduia să-i prezinte doar ceea ce se știa sau se bănuia că el poate să accepte. Pentru că, la urma urmei, unica soluție pentru a stopa trecerile peste frontieră era îmbunătățirea condițiilor de trai și acordarea libertăților democratice normale și necesare. Or, acest lucru era în contradicție cu filozofia regimului politic, care, vorbind de libertatea umană, pune, deasupra omului, colectivismul și arbitrarul politic, și cu viziunea conducerii de atunci asupra economiei, finanțelor, societății, omului și drepturilor sale fundamentale.

2. Cu fața spre interior

La comanda trupelor, în perioada 15 decembrie 1982 – 4 august 1987, s-a aflat generalul-locotenent Constantin Călinoiu. Generalul Călinoiu fusese comandantul Diviziei 81 Mecanizate, apoi lucrase la comandamentul Armatei 4 dislocat la Cluj, în Transilvania, ca șef de stat major al acestei mari unități operative. Avea o pregătire strategică și tactic-operativă deosebită, dar nu și una grănicerească. De aceea, a avut mari probleme privind adaptarea la cerințele armeei și, din această cauză, pe fondul unei situații politico-economice din ce în ce mai nesigure și mai grele, s-au produs numeroase perturbații în funcționarea sistemului. Unii generali și ofițeri de bază din trupe, care nu s-au putut adapta la acest stil, au trecut în rezervă. Doi dintre aceștia se aflau la cea mai activă mare unitate din vremea aceea: Brigada 9 Grăniceri Timișoara, care avea fâșia de responsabilitate de la nord de Arad și până la sud de Oravița. Brigada de la Timișoara avea cea mai grea situație operativă, caracterizată prin afluxul mare de cetățeni români care plănuiau să treacă fraudulos frontiera în Iugoslavia și, de acolo, în Occident. Comandantul și șeful de stat major din această mare unitate au fost pensionați. La fel, au fost trecuți în rezervă sau pensionați comandanții batalioanelor de grăniceri Timișoara, Jimbolia, Arad, Rădăuți, Galați, Constanța, care erau unități cheie în structura trupelor, în dispozitivul de pază realizat de acestea, și, evident, în activitatea generală a grănicerilor¹⁵⁰.

Echipa de bază de la comandament era constituită, în 1983, din generali și ofițeri cu multă experiență grănicerească, una dintre cele mai bune pe care le-au avut trupele de grăniceri, în perioada de după război. Din această echipă făceau parte: generalul maior Gheorghe Iftimie, colonelul Petre Geantă, colonelul Ion Lucan, colonelul Ion Brateș, colonelul Vasile Bilanici, colonelul Ion Tudor,

¹⁵⁰ General de brigadă (r) Sever Neagoe, **Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX**, București, 2001, p. 203 – 207.

colonelul Alexandru Godeanu, căpitanul comandor Mihai Păuna, colonelul Ilie Porfireanu și colonelul Iordan Rădulescu. În doi ani, jumătate din ei au trecut sau au fost trecuți în rezervă. În trupe, cei mai apreciați generali și ofițeri de la comanda brigăzilor și batalioanelor erau: generalul maior Neculai Deaconu, generalul maior Nicolae Soare, colonelul Petre Teacă, colonelul Ioan Petrescu, colonelul Dumitru Luca, colonelul Vasile Totorcea, colonelul Vasile Negoîtescu, colonelul Gheorghe Hava, comandorul Haralambie Anghel și locotenent-colonelul Marin Măndescu. Și dintre aceștia, șase au trecut în rezervă înainte de 1986. Desigur, nu generalul Călinoiu este vinovat de o astfel de situație. Dimpotrivă, el nu a putut beneficia de sprijinul unor ofițeri cu multă experiență, tocmai într-o perioadă care nu se anunța deloc ușoară, datorită, pe de o parte, înrăutățirii condițiilor de trai în țară și, pe de altă parte, intensificării atacurilor mediatice din exterior împotriva guvernării de atunci, din cauza intensificării măsurilor dictatoriale luate de cuplul Ceaușescu și cei care îl secondau.

A urmat, la conducerea trupelor de grăniceri, colonelul Petre Teacă, ofițer cu o experiență profesională (venea din Brigada Timișoara), care a rămas în fruntea armei grănicerilor și a Comandamentului Trupelor de Grăniceri până la 20 iulie 1990.

Trupele și-au păstrat structura pe brigăzi, batalioane și divizioane de nave grănicerești. Nu s-au produs schimbări semnificative nici în structură, nici în concepția organizării și întrebuintării. Doar cei cu funcții de răspundere au fost bulversați și mutați de colo, colo, ca într-un veritabil joc de-a v-ați ascunselea. S-au intensificat însă și aici, ca peste tot în țară, măsurile de economisire a resurselor, în special a celor de energie și carburanți, ceea ce a determinat scoaterea din serviciu a unui număr mare de nave și autovehicule.

Pregătirea de luptă. Pregătirea comandamentelor și a cadrelor a continuat să constituie o preocupare esențială a conducerii trupelor. Ea s-a desfășurat, până în decembrie 1989, prin formele cunoscute și în perioada anterioară: în Academia Militară și la cursurile postacademice – cursul superior și cel cu profil unic pentru toate armele –, la Școala Superioară de Ofițeri Activi de Infanterie de la Sibiu, în celelalte institute de învățământ ale armatei și, din 1990 până către sfârșitul deceniului – când trupele de grăniceri au revenit în subordinea Ministerului Apărării Naționale –, la Centrul de Instrucție al Grănicerilor de la Oradea, prin studiu individual, precum și prin procesul de pregătire de luptă din cadrul fiecărei structuri, mai ales prin antrenamente de stat major și aplicații de nivel tactic și operativ desfășurate pe hartă și în teren cu o durată de 2 – 3 zile. A crescut și durata antrenamentelor de stat major, de la o zi, cât prevedeau instrucțiunile ce reglementau pregătirea de luptă a trupelor, la 2-3 zile. Aplicațiile se desfășurau la comandamente sau în teren, de regulă, la mari distanțe de frontieră. De asemenea, a crescut durata convocărilor de pregătire a cadrelor.¹⁵¹ Era o perioadă când se punea mare accent pe pregătirea cadrelor și comandamentelor, mai ales în ceea ce privește

¹⁵¹ General de brigadă (r) Sever Neagoe, **Op.cit.**, p.208 – 221.

acțiunea în cazul unor atacuri prin surprindere, atât de la frontieră, cât și din interior. După intervenția rapidă a trupelor Tratatului de La Varșovia din august 1968 împotriva Cehoslovaciei, măsurile luate îndeosebi pentru pregătirea comandamentelor se intensificaseră. Perioada 1983-1989 era încă sub acea influență. Din 1983 începuseră, la nivelul întregii armate, exercițiile și aplicațiile demonstrative privind acțiunile întrunite ale categoriilor de forțe ale armatei și ale celorlalte elemente ale sistemului național de apărare – cu preponderență ale trupelor Ministerului de Interne, gărzilor patriotice, detașamentelor de tineret, formațiunilor de apărare civilă și de Cruce Roșie – în războiul întregului popor pentru apărarea țării. Conceptul politico-militar și strategic „războiul întregului popor” fusese elaborat în acei ani, consemnat și consacrat în două directive ale comandantului suprem al forțelor armate, experimentat la aplicații și implementat în toate formele de pregătire strategică, operativă și tactică. Acest concept se baza, între altele, pe noțiunile „cetățeanul ostaș” și „ostașul constructor și apărător”, care, de fapt, urmăreau supunerea populației prin militarizarea conștiințelor și înrobirea armatei prin introducerea în filosofia ei a obligativității de a munci pe șantiere. Formal, grănicerii erau însă scutiți de munci agricole sau de participarea la activități economice. În realitate, și ei făceau aproape același salahorlâc ca întreaga armată.

În vara anului 1983, spre exemplu, au participat la munci agricole, pe terenurile Întreprinderilor Agricole de Stat, 175 cadre, 1860 militari în termen, 185 personal muncitor civil¹⁵² (meseriași, în special pe autoateliere) și 335 autovehicule, organizate pe 16 coloane. S-au consumat atunci 1.421.893 motokilometri și s-au transportat la bazele de recepție 95.666 tone cereale¹⁵³, în timp ce un ostaș grănicer, în serviciul de pază, parcurgea zilnic (mai exact, ziua, ca și noaptea), pe jos, 20 – 40 km. Însumată la nivelul trupelor, rezulta o cifră de peste 400.000 de kilometri. Aceasta însemnează că, zilnic, grănicerii parcurgeau, pe jos, o distanță echivalentă cu de zece ori ocolul pământului!

Paza frontierei. Situația operativă devenise, la frontiera de vest, alarmantă. La începutul primei decade la care ne referim (1983-1989), ea era foarte activă la frontiera cu Iugoslavia, în sensul că numărul celor care încercau să treacă fraudulos granița din România în țara vecină, pentru a ajunge de acolo în Occident, era, de la an la an, în creștere, iar metodele pe care le întrebunțau pentru a-și atinge scopul deveniseră din ce în ce mai agresive. Nesiguranța patrulelor și posturilor grănicerești – formate, la începutul acestei perioade, din câte un singur militar – sporise. Militarii nu se temeau, nu se instituiseră în pichete (așa se numeau atunci cele mai mici subunități din trupele de grăniceri) neîncrederea sau nesiguranța. Totuși, aceasta era realitatea.

În prima parte a decadei, s-a activat foarte mult și situația la frontiera cu Ungaria, îndeosebi în fâșia Brigăzii 5 Grăniceri Oradea. Desigur, nu în toate

¹⁵² Așa se numeau atunci salariații civili din armată: p.m.c. (personal muncitor civil).

¹⁵³ Registrul istoric al C.T.Gr. 01.01.1980, f.186

sectoarele, dar în majoritatea. Sporirea numărului trecerilor în Ungaria era concomitentă cu intensificarea atacurilor mediei din această țară la adresa cuplului Ceaușescu, dar și la adresa României. Aceste atacuri purtau în ele o notă de ironie și de răutate specifică atitudinii de veacuri a Ungariei față de România, ceea ce crea, în mediile de responsabilitate față de securitatea țării, o stare de îngrijorare. Se știa că Ungaria nu atacă decât atunci când are spatele acoperit, când se știe susținută și încurajată. Se știa, de asemenea, că Occidentul atacă vehement regimul dictatorial din România. Acest lucru nu mai deranja. Dimpotrivă, era o supapă pentru oricare român care se simțea frustrat de drepturile sale de român, de european, de cetățean, de om. Grănicerii ascultau și ei, în secret, aceste posturi, citeau ziare și reviste din Occident. Aceasta era o problemă, iar paza frontierei și atacurile ironice, perverse și semnificative ale neprietenilor noștri unguri la adresa României altă problemă. Grănicerii unguri nu mai cooperau cu cei români. Ba, mai mult, ei și-au încălcat și obligațiile asumate prin acorduri de cooperare.

Astăzi, când acele evenimente sunt deja istorie, unii ar putea să afirme că un astfel de comportament al vecinilor noștri unguri era justificat de strategia antidictatorială adoptată de Statele Unite și de Europa Occidentală, de care ei erau încunoștințați înaintea noastră. Aparent, așa stăteau lucrurile. În realitate, noi știm că anumite cercuri hungariste se foloseau de acest prilej pentru a lovi cu toate puterile și prin toate mijloacele posibile în unitatea statului român, așa cum o făcuseră de sute de ani, și nu doar în conducerea de la București. Conducerea dictatorială de la București era doar un pretext și un foarte bun prilej. Tot în această decadă (în 1986) a apărut și lucrarea de 2000 de pagini girată chiar de Ministerul Culturii de atunci, sub autoritatea lui Béla Köpeczi, însuși ministrul culturii, intitulată „Istoria Transilvaniei“, considerată (atunci, ca și acum) o gravă ofensă adusă României și poporului român. Toate acestea și multe altele au înrăutățit relațiile dintre București și Budapesta. De aceea, era de așteptat ca o astfel de stare să se exprime și în comportamentul devenit provocător și, adesea, ostil al grănicerilor maghiari față de cei români.

La frontiera cu Bulgaria și la cea URSS, nu au avut loc schimbări esențiale în situația operativă. Se mențineau, totuși, temerile și chiar o parte din neîncrederea și din tensiunile generate de intervenția trupelor Tratatului de la Varșovia în fosta Cehoslovacie și de îndepărtarea României de impunerile internaționalismului de tip sovietic. De altfel, nici în țările Uniunii Sovietice, mai ales după venirea lui Gorbaciov la putere, lucrurile nu mai stăteau ca înainte. Tensiunile se accentuaseră, eșecul din Afganistan, conflictul georgian și manifestările autonomiste din unele republici unionale puneau deja grave probleme securității și unității statului sovietic. „Glasnost” și „perestroika” reprezentau doar unele cosmetizări, fără efecte substanțiale în planul siguranței economice, culturale, sociale și militare ale statului unional. Dar atât și nimic mai mult. În 1986, am fost la Moscova și am discutat cu unii ofițeri, desigur, în anumite limite, și această problemă. Cu un an mai înainte, fusesem în Polonia, la Varșovia, la Gdansk și la Gdini. Peste tot se exprima, într-o formă sau alta, nevoia de schimbare, iar oamenii simțeau (unii dintre ei chiar știau) că ea se va produce cât de curând.

În România, care era o țară oarecum izolată și, aparent, protejată de efectele mișcărilor reformatoare din Polonia, Cehoslovacia și Ungaria, efectul evoluției spre schimbare a situației strategice pe teatrul european se simțea, între altele, și prin creșterea numărului de români care intenționau să fugă din țară. În 1982, numărul total al infractorilor de frontieră a fost de 2.500. În 1987, statisticile grănicerești consemnează un număr de 7.345 infractori, deci o creștere de 3 ori, iar în 1989, cifra a ajuns la 17.544, ceea ce reprezintă o creștere de aproape 6 ori față de începutul decadelor. S-a intensificat, bineînțeles, și activitatea de contrabandă. În 1982 s-au înregistrat 183 cazuri, cu o valoare de 5,5 milioane lei (la cursul de atunci al leului – 1 dolar = 22 lei); în 1987, au avut loc 295 de cazuri cu o valoare de 9 milioane lei, iar în 1989 s-au petrecut 583 de cazuri cu o valoare de 10,5 milioane lei. Contrabanda nu a crescut în același ritm cu infracțiunea de trecere frauduloasă, pentru că cei mai mulți dintre românii implicați, deși erau preocupați și de ameliorarea condițiilor lor de trai în țară chiar și prin contrabandă, nu au ales această cale, ci au preferat pur și simplu să fugă în Occident. Pentru că, mai presus de condițiile de trai, era vorba de respectul ființei umane și de libertatea ei.

S-a declanșat astfel o competiție dramatică între cei care doreau să ajungă, uneori cu orice preț, în Occident, și grănicerii care aveau misiunea să nu permită trecerea ilegală a frontierei în nici un sens. Cei care doreau să evadeze din țară (întrucât considerau că țara devenise o închisoare) erau oameni de toate vârstele și de toate profesiile. Între ei se aflau, cum bine se știe, și infractori de drept comun. Dar nu putem și nu trebuie să afirmăm că toți cei care alegeau această cale de evadare din țară erau infractori de drept comun. Sensul cuvântului „infractor de frontieră” folosit în această lucrare, respectând prevederile legislației de atunci (pentru că fiecare militar de pe lumea această slujește o lege și se supune unui ordin legal), se referă la persoanele care au săvârșit acțiunea sau și-au pus în aplicare intenția de trecere ilegală peste frontieră, prin alte puncte decât cele stabilite sau chiar prin punctele de trecere legale, dar fără documente în regulă. Aceasta nu are nici o legătură cu motivele pentru care se săvârșeau aceste acțiuni. Deși înțelegeau perfect aceste motive, grănicerii nu aveau dreptul să procedeze altfel decât așa cum cereau legile, ordinele și regulamentele în vigoare.

Cunoscând bine acest lucru, mulți dintre cei care intenționau să treacă peste frontieră se organizau în grupuri de până la 15 persoane, își pregăteau temeinic acțiunea, iar unele dintre aceste grupuri atacau grănicerii. Mulți grăniceri, atacați prin surprindere, au fost dezarmați și omorâți pe timpul executării misiunii. Ei au fost uitați, ba, mai mult, unii îi consideră vinovați pentru că, chipurile, ar fi fost instrumente ale puterii într-o vreme a dictaturii și lipsirii omului de libertatea de a călători oriunde în lume și, de aceea, își meritau soarta.

Știm cu toții ce este și ce înseamnă această libertate, cine anume, cu ce preț și în ce condiții poate să-și exercite acest drept. Dar, fără îndoială, acest drept trebuie să existe, chiar dacă el este îngrădit prin tot felul de condiționări, restricții și slogane.

O altă modalitate prin care grupurile se apropiau de frontieră este *folosirea unor călăuze din zonă sau din altă parte a țării* care cunoșteau foarte bine frontiera

cu Iugoslavia sau cu Ungaria. În Ungaria treceau, de regulă, cetățeni români de naționalitate maghiară, dar nu numai. Contra unor sume substanțiale, călăuzele aduceau aceste grupuri până în apropierea frontierei și chiar le facilitau trecerea prin anumite locuri studiate din timp. Fenomenul călăuzelor, deși cunoscut destul de bine la vremea respectivă, nu a fost niciodată elucidat pe deplin. El era foarte extins și, în același timp, foarte bine organizat.

Rezolvarea acestei situații nu ținea de competența grănicerilor. Ei suportau doar efectele anomiei sociale, ale degradării condiției umane, ale transformării țării într-o adevărată închisoare pentru cetățenii ei. În fața acestor provocări, unitățile de grăniceri erau foarte vulnerabile. Folosind metode matematice, am calculat, în vremea aceea, eficacitatea dispozitivului de pază, pe timpul densității maxime, în zona Naidăș, Zlatița. Rezultatul a fost incredibil. Cu toate măsurile care puteau fi luate de comandanții subunităților și chiar de către comandantul Batalionului Moldova Veche, această eficacitate nu depășea 30%! Aceasta era, de fapt, realitatea cu care se confruntau grănicerii în acea perioadă extrem de grea pentru ei.

O altă metodă întrebuintată de cei care intenționau să treacă în mod fraudulos frontiera era *coruperea unor cetățeni din zonă și chiar a unor grăniceri* (militari în termen, subofițeri și ofițeri, activi sau din rezervă). Contra unor sume de bani, unii dintre aceștia au facilitat trecerea unor persoane peste frontieră. Câțiva au fost descoperiți, judecați și condamnați. Însă numărul real al celor corupți nu-l știe nimeni. Se presupune că au existat locuitori din zona de frontieră sau chiar grăniceri care ar fi facilitat trecerea unor persoane peste frontieră nu contra unor sume de bani, ci din convingerea că, procedând astfel, își exprimă propria nemulțumire împotriva unui regim care devenise insuportabil chiar și pentru ei, oamenii de la frontarii, care erau, în general foarte mândri de această condiție și de această calitate.

Unii infractori au furat ambarcațiuni și alte mijloace de transport și au folosit metoda trecerii în forță peste frontieră.

Situația devenise de-a dreptul disperată, întrucât se întâmpla pentru prima oară în istoria României când ***frontiera era forțată de către români, din interiorul țării, cu scopul de a fugi din țară***. Aceasta este caracteristica principală a perioadei 1983 – 1989 și ea reprezintă cea mai mare rușine pentru conducerea de atunci a țării. Din păcate, nici astăzi, la început secolului al XXI-lea și al mileniului al III-lea, lucrurile nu stau mai bine. Românii – îndeosebi cei tineri – continuă să părăsească țara, în căutarea unui loc de muncă, a unor condiții de viață omenești, deci pur și simplu pentru a supraviețui. O asemenea perioadă ne întristează și ne umilește. Ceea ce se întâmpla atunci era o tragedie. Desigur, cei 17.544 de oameni prinși la frontieră nu reprezentau decât 0,07 % din populația țării. Dar problema nu se poate pune în acești termeni. Niciodată până atunci nu mai avusese loc un asemenea exod la graniță, nici chiar în primii ani ai regimului comunist.

De aceea, pentru a face față situației, grănicerii au recurs (desigur, cu aprobările de rigoare) la reinstalarea gardurilor de sârmă pe unele direcții, în special la brigăzile Timișoara, Drobeta Turnu Severin și Oradea. Ba, mai mult, pe comunicațiile care duceau la frontieră au fost instalate baraje antipneuri și o

mulțime de alte mijloace tehnice de semnalizare și chiar baraje joase antipersonal. Nu era o mândrie pentru folosirea unor astfel de mijloace primitive la sfârșitul secolului al XX-lea, dar grănicerii nu aveau altă soluție. Și, la urma urmei, se proceda în același fel – desigur, din alte rațiuni – și la case mai mari. Spre exemplu, în Washington, la intrarea rutieră în spațiul clădirii Congresului, erau implantate, în asfalt, astfel de baraje antipneuri care, la nevoie, puteau fi activate în câteva secunde, în timp ce intrarea persoanelor în incinta clădirii Congresului era liberă.

În același scop, Comandamentul Trupelor de Grăniceri a continuat să folosească *manevra de forțe și mijloace din alte zone*, îndeosebi de la frontiera cu Uniunea Sovietică și de la cea cu Bulgaria spre zona de Vest. Pichetele de la granița româno-bulgară și româno-sovietică – unde nu se semnalau decât unele încălcări ale regimului de frontieră sau încălcări incidentale ale regimului frontierei de stat – rămăseseră cu un număr foarte mic de militari. Spre exemplu, pichetul Nisipeni, de lângă Calafat, care avea un raion cu o dezvoltare de front de 16 km, nu avea decât 8 militari.

Dar și aici se ajunsese la limită. Pichetele de pe Prut, din Deltă și din zona de nord nu aveau efective decât pentru paza cazărmii, controlul fâșiei arate și, eventual, pentru încă unul sau două posturi sau patrule.

La frontiera cu Iugoslavia și Ungaria, se înmulțiseră atacurile efectuate de grupuri de infractori asupra grănicerilor. Pentru a le proteja viața, generalul Constantin Călinoiu, comandantul trupelor, a trecut peste prevederea regulamentară care arăta că posturile și patrulele grănicerești sunt formate de regulă dintr-un singur militar și, pe propria-i răspundere, a dat ordin să fie formate din doi militari, cum era firesc. Efectul acestei hotărâri corecte și înțelepte nu a întârziat să apară. Eficacitatea serviciului de pază a început să crească, deși numărul posturilor și patrulelor grănicerești a fost redus la jumătate. Numărul, nu și calitatea. O patrulă formată din doi grăniceri are posibilități de cel puțin două ori mai mari decât una formată dintr-un singur militar. O astfel de patrulă nu este o simplă însumare a calităților și posibilităților celor doi care o compun. Ea este altceva, este un alt fel de patrulă, are alte caracteristici, alt potențial, alte posibilități de acțiune și de autoprotecție. Nu era nimic nou sub soare. Napoleon, pentru a arăta care este valoarea întregului față de parte, a dat celebrul său exemplu prin care spunea că un mameluc poate fi mai puternic decât un francez, chiar și doi mameluci pot fi mai puternici decât doi francezi, la fel și trei mameluci pot fi mai puternici decât trei francezi. Dar un pluton de francezi este mult mai puternic decât un pluton de mameluci. De aceea, măsura luată de generalul Călinoiu era o aplicare corectă, la cel mai mic nivel posibil – cel al patrulei – a *principiului unității și integralității forțelor*. Era, de fapt, o revenire la o prevedere a vechiului regulament al așa-numitelor elemente grănicerești care spunea că un element grăniceresc trebuie să fie format din doi sau mai mulți militari înarmați... Și chiar dacă respectivul regulament fusese o copie a celui sovietic, prevederea era corectă și nu trebuia să se renunțe niciodată la ea. De altfel, tot așa acționau grănicerii români și înainte de război, pe timpul așa-numitelor grafice de pază. Patrula formată din doi militari primea un plic cu care trebuie să se prezinte la pichetul vecin al cărui comandant

semna și lipea plicul la loc. La înapoiere, ei prezentau plicul, iar semnătura comandantului pichetului vecin era o dovadă că ei s-au încadrat în graficul stabilit.

Un eveniment petrecut la 4 februarie 1983 la pichetul Grăniceri (Ciavoși) din Brigada Timișoara scoate cum nu se poate mai bine în relief realitatea de atunci, inoportunitatea unor măsuri care mereu erau încălcate datorită a tot felul de birocrății și de formalisme și, mai ales, stării tensionate și nesigure din zonă. În acea zi, au sosit la pichet doi indivizi. Au bătut la poartă și, bineînțeles, au fost primiți în pichet, pentru că unul dintre ei făcuse armata aici, doar cu un an înainte, fusese deci camarad cu cei care se aflau acum sub arme. Cum să nu-ți primești un fost camarad de suferință care a venit să revadă locul unde și-a satisfăcut stagiul militar? Exista însă un ordin clar care interzicea categoric ca în pichet să fie primite persoane străine. Un ordin impus de situație, dar nefiresc, chiar umilitor. Pentru că pichetul de grăniceri nu era și nu trebuia să fie un loc secret, inaccesibil oamenilor. Aici nu se preparau arme nucleare sau sisteme de arme inteligente ultrascrete, ci trăiau ostași grăniceri, fii ai acestei țări și ai acestui popor din banii și din truda căruia erau întreținute și plătite toate structurile statului, inclusiv armata. Dar, pe atunci, nu exista o astfel de filozofie. Pe atunci, pichetul nu era altceva decât locul geometric al unor secrete care, de fapt, nu existau decât în registrul de pază ținut sub cheie și scos numai atunci când se dădea misiunea posturilor și patrulelor grănicerești și nici atunci ...

La comanda pichetului se afla un subofițer, care îl înlocuia, de fapt, pe ofițerul comandant de pichet. Acesta fusese chemat la o convocare la Timișoara, încălcându-se încă un ordin al comandantului trupelor potrivit căruia la pichet trebuia să fie tot timpul un ofițer. Dacă titularul lipsea din diferite motive, el trebuia să fie înlocuit, pe perioada respectivă, cu un alt ofițer de la eşaloanele superioare. Așa s-a crezut că e bine. Situația era foarte gravă și s-a luat măsura ca întreaga activitate a pichetului să fie condusă de un ofițer. Subofițerul care rămăsese la comandă i-a hrănit pe cei doi, apoi, către seară, s-au dus împreună la restaurantul din localitate. S-a bucurat și el pentru o întâlnire intempestivă cu un fost subordonat. Și de data aceasta a fost încălcat un ordin care-i interzicea celui aflat la comandă să părăsească subunitatea. După câteva ore bune, gradatul care rămăsese la comandă în locul subofițerului, văzând că subofițerul întârzie, a trimis după el doi militari înarmați care plecau în serviciu pe timpul nopții. Aceștia au primit ordin să vadă ce s-a întâmplat cu subofițerul, să-i spună acestuia să vină la subunitate și, după aceea, să-și continue misiunea.

Subofițerul s-a întors la subunitate, iar cei doi grăniceri au plecat cu musafirii lor până la stația de cale ferată din apropiere, de unde urmau să ia trenul spre Timișoara. La un moment dat, cei doi musafiri i-au atacat prin surprindere pe grăniceri, i-au dezarmat, i-au imobilizat și au trecut cu ei în Iugoslavia. S-au alarmat toate forțele armate din Banat, inclusiv aviația. În cele din urmă, grănicerii sârbi au confirmat că cei doi se află pe teritoriul iugoslav, cu armament și muniție, dar nu au promis nimic în legătură cu înapoierea lor. Ei nu făceau niciodată astfel de promisiuni. Ca urmare a acestui eveniment, subofițerul a fost trimis în judecată, comandantul de batalion destituit, comandantul de brigadă atenționat, deși cel care

a cercetat cazul a propus sancțiuni mult mai severe. Evenimentele numeroase din acea perioadă au dus la tensionarea relațiilor dintre eșaloane. Se căuta vinovatul în nerespectarea unor legi, regulamente, instrucțiuni și ordine ce încercau să impună soluții preventive prin optimizarea unui sistem care, în condițiile de atunci, nu putea fi optimizat.

Acest sistem nu putea fi optimizat, pe de o parte, din cauza neconcordanței dintre misiuni, realități și posibilitățile reduse de a le îndeplini (de unde și delăsarea unora sau indisciplina altora, ca forme de protest pasiv) și, pe de altă parte, de postura jenantă, frustrantă, umilitoare, jignitoare și absolut nefirească de a *păzi frontiera cu fața spre interiorul țării*.

În acei ani, participând la cercetarea unor evenimente de frontieră, făcând parte din comisii de inspecții și controale, am constatat peste tot o astfel de stare de spirit, pentru care nu erau însă vinovați grănicerii, cum se sugera prin unele rapoarte și cum se mai crede și acum, ci regimul politic al vremii care crease o situație cu totul dramatică. Câteodată, vreun ofițer de la vreo subunitate de pe frontieră nu se mai putea abține și izbucnea: „Cum să faci, domnule, paza frontierei cu fața spre interior!? Ce suntem noi? Temnicerii românilor? România este o închisoare, românii au devenit deținuți în propria lor țară, iar noi, grănicerii, care trebuie să fim fala nației, am ajuns niște gardieni nenorociți cărora li se cere să împiedice evadările și chiar să deschidă focul asupra celor care vor să părăsească temnița!? E groaznic să-ți percepi țara în care te-ai născut, pe care o iubești și o slujești, ca pe o temniță a propriilor ei cetățeni! Este revoltător!“

Interesant este că nici unul dintre ofițerii care aveau astfel de izbucniri nu a fost cercetat și sancționat pentru asemenea afirmații, deși ele se făceau, uneori, în gura mare, în văzul și la auzul lumii și chiar în fața unor personalități. De unde rezultă că aproape toată lumea percepea în acest fel situația creată în țară și, în consecință, la frontieră, dar nimeni nu îndrăznea să facă un caz din astfel de izbucniri.

Foarte puțini grăniceri au deschis focul asupra infractorilor de frontieră, iar cei mai mulți au făcut-o în legitimă apărare, adică atunci când au fost atacați și viața le-a fost pusă în pericol.

Măsurile cele mai frecvente care se luau la nivel superior erau cele la îndemână: schimbarea comandanților, aplicarea unor sancțiuni disciplinare și chiar trimiterea în justiție a celor considerați vinovați de nerespectarea legii.

Între 1981 și 1982, la brigada de grăniceri din Timișoara, spre exemplu, fuseseră înlocuiți comandantul marii unități, șeful de stat major, precum și unii dintre comandanții de batalioane și companii (Arad, Sânicolau, Jimbolia) cu ofițeri fără suficientă experiență în domeniu.

Până în 1987, numărul infractorilor care au acționat în sectorul brigăzii din Timișoara a crescut de șase ori, iar contrabanda de patru ori. Din cauza deselor și nepotrivitelor schimbări, statele majore nu erau sodate, unii dintre ofițerii de bază din unități și mari unități și chiar din comandament nu se înțelegeau între ei, atmosfera era tot timpul tensionată. Probabil că, prin dese schimbări, aceasta se și

urmărea: să se disfuncționalizeze sistemul, să se creeze și să se mențină o stare tensionată. Altfel, oamenii ar fi înțeles despre ce e vorba și ar fi reacționat altfel la aberațiile regimului.

Principiul *divide et impera*, ca și cel al *terorizării subordonaților* era aplicabil și atunci, ca totdeauna în istorie. Din păcate, o astfel de politică a terorismului de stat, folosită odinioară pe larg de legiunile romane care terorizau populația în teritoriile cucerite pentru a o înspăimânta și a o obliga să accepte condițiile de dominare impuse de Imperiul roman, se aplica și în trupele de grăniceri în etapa la care ne referim. Unii dintre noi nu înțeleg nici acum subtilitățile conducerii politice de atunci și continuă să arunce vina tot asupra acelor oameni care se găseau zi și noapte în dispozitiv, așa cum se găsiseră și în perioada stalinistă în raioanele cu cazematele de pe frontiera cu Iugoslavia, cu glonțul pe țeava mitralierelor, înapoia unor câmpuri de mine și unor garduri de sârmă ghimpată care închideau și izolau de restul lumii lagărul socialist, pentru motivul că n-au organizat, n-au respectat, n-au fost vigilenți etc. etc. ... Tristă și dramatică perioadă!

Activitatea Comandamentului Trupelor de Grăniceri – și așa destul de bulversată datorită deselor schimbări în conducere – a fost afectată și de decesul locțiitorului tehnic al comandantului, un ofițer cu foarte multă experiență, greu de înlocuit în această perioadă de drămuire drastică a resurselor. Cel care a fost numit în locul lui – un ofițer din altă armă – avea nevoie de timp pentru a înțelege labirinturile asigurării tehnice a grănicerilor și a putea continua astfel slalomul printre sloganuri. Pentru că, aproape ca un făcut, în cea mai tensionată perioadă din activitatea lor, grănicerii aveau și cele mai puține resurse tehnice, financiare și logistice.

Și tot în această perioadă, când conducerea ar fi trebuit să fie completă și bine integrată, șeful de stat major al comandamentului, numărul doi în trupe, deci de neînlocuit, era încadrat... provizoriu. De altfel, conducerea politică găsisese o metodă diabolică de a face economii. Funcții importante de la nivelul marilor unități și unităților – îndeosebi cele de comandant, de șef de stat major și de locțiitor – erau îndeplinite prin cumul sau pur și simplu nu se încadrau. Obiectivul nu era numai acela de a face economii, ci și acela de a ține sub un control politic drastic această instituție, mai ales comandamentele, și a nu da posibilitatea vreunei reacții din partea acestora împotriva regimului. Controlul politic asupra armatei se impune în oricare regim – mai ales în cele democratice –, dar un control prin... fragmentare și disipare a forțelor unei instituții cum este armata ni se pare a fi fost de-a dreptul criminal.

Deși regimul părea de tip militarist, cea mai neglijată instituție din stat era tocmai armata. La vremea aceea, deși se crea impresia că se profilează o mulțime de amenințări, nici o unitate a Armatei Române nu avea efectivele complete și nu era gata de luptă. Întreaga armată se prezenta ca o gogoasă uriașă, dar fără miez. În organigramă, existau 4 armate, o mulțime de divizii, dintre care două de tancuri, iar celelalte, mecanizate, nu avea nici una efectivele complete sau tehnica de luptă gata pentru misiune. Se crea iluzia unei forțe uriașe, dar care era total neoperațională. Eșaloanele de luptă care se formau la nivelul regimentelor – și care trebuia să aibă

valoarea unui batalion – erau atât de subțiri încât abia de reușeau să facă față... serviciului de gardă.

În acest timp, peste 90.000 de militari lucrau ca muncitori necalificați în economia națională... Se considera că războiul este departe, în schimb, sarcinile economice (de fapt, ambițiile economice) sunt stringente, iar armata nu poate consuma banii degeaba, trebuie să muncească pentru ei. În sensul acesta, se inventase conceptul de *ostaș constructor și apărător*. În acest timp, forțele armate ale Statelor Unite, spre exemplu, se dotau cu sisteme de arme de înaltă precizie, doctrinele operau cu concepte foarte moderne, care revoluționau arta militară, cum ar fi „bătălia aero-terestră – 2000“, „lovitura în adâncime“, „acțiunea rapidă“ etc. Noi vorbeam de „cetăți de muncă, luptă și apărare“, de „război al întregului popor“, de militarizarea economiei, ca în vremea primului război mondial...

Erau, bineînțeles, doar vorbe. Realitatea nu semăna deloc cu conținutul lor. Realitatea era aceea că 90.000 de militari făceau salahorlâc în economia națională, în timp ce marile unități mecanizate și de tancuri, de grăniceri și de vânători de munte nu aveau un litru de motorină să-și facă programul de instrucție sau să meargă la misiune.

Această filozofie ieftină și distructivă a avut un efect dezastruos asupra grănicerilor. Măncarea neîndestulătoare, echipamentul deteriorat, lipsa încălțăminte (erau pichete unde unii dintre militarii grăniceri plecau în controlul fâșiei sau în alte misiuni încălțați în teniși, în pantofi civili, în adidași aduși de acasă sau în cizme de cauciuc pe care și le procurau singuri) și lipsa mijloacelor tehnice creau o stare deplorabilă, la care se adăugau nervozitatea din comandamente și evenimentele-bombă, care mai de care mai spectaculoase și mai dramatice. Grănicerii trăiau atunci pe viu un film de groază.

În raionul pichetului Beba Veche, în ziua de 27 mai 1987, un militar grănicer a trecut călare frontiera pe teritoriul Ungariei în urmărirea unui infractor care nu se supusese la somație și fugise dincolo de linia bornelor. Era incredibil! Linia bornelor constituia, pentru oricare grănicer, de la comandantul trupelor la ultimul soldat, ceva sacru. Nimeni nu se apropia de ea, decât la o anumită distanță și cu multă emoție. Pentru că ea, linia bornelor, marca limita până la care se întinde teritoriul românesc. Și era o mândrie să te afli în apropierea ei. Totuși, astfel de treceri, atunci când se petreceau (și se petreceau foarte rar), erau absolut accidentale și neintenționate.

Potrivit înțelegerii cu grănicerii maghiari, aceste evenimente se rezolvau la nivelul împuterniciților de frontieră sau în Comisia Mixtă Româno-Maghiară. Ungurii n-au mai ținut însă seama de această înțelegere și au folosit din plin prilejul pentru a ataca România prin media și a-i umili pe omologii lor de la frontieră. Incidentul a fost rezolvat, în cele din urmă, pe cale diplomatică. Conducerea politică a României poate că merita o astfel de palmă, grănicerii însă nu. S-au făcut cercetări la fața locului, s-au luat măsuri și paramăsuri, desigur, împotriva grănicerilor români.

N-a trecut însă multă vreme și, pe 18 iulie 1987, în raionul pichetului Cheresig din Brigada Oradea, mai mulți grăniceri maghiari au trecut frontiera pe

teritoriul României, au capturat doi grăniceri români care efectuau lucrări de întreținere a fâșiei de control, i-au dus pe teritoriul maghiar, i-au interogată, apoi i-au lăsat la frontieră să revină singuri în România. Organele de frontieră române au acceptat scuzele împuțernicului ungur din sectorul respectiv, au semnat un proces verbal și au considerat incidentul încheiat. Deși acest incident nu avea nici un fel de asemănare cu cel petrecut la pichetul Beba Veche din Brigada Timișoara, fiind extrem de grav, nu s-a mai putut face nimic. Grănicerii maghiari n-au mai răspuns la nici un apel, considerând incidentul încheiat.

Acesta era spiritul relațiilor dintre grănicerii români și cei maghiari. Și nu se putea face nimic pentru ameliorarea lor. Desigur, aici par vinovați grănicerii români, care nu i-au tratat pe unguri cu aceeași monedă. Dar niciodată românii n-au răspuns cu aceeași monedă provocărilor maghiare. Aici era vorba de violarea intenționată a teritoriului național, de răpirea unor militari în vederea culegerii unor informații. De fapt, maghiarii efectuaseră o incursiune, ca în vreme de război. Dar, oare, nu eram noi, în acea perioadă, într-un adevărat război cu vecinii noștri, linia frontului fiind frontiera dintre cele două țări? Din păcate, răspunsul este afirmativ. Era vorba de un război psihologic, iar grănicerii români au fost în linia întâi, fără să fie preveniți, ajutați și dotați cu mijloacele de apărare strict necesare în asemenea confruntări.

Incidentul de la Cheresig nu a fost singular. El fusese precedat de multe altele. Unul dintre cele mai spectaculoase dintre acestea este cel petrecut pe 26 august 1982, în zona Jimbolia. Un avion vest-german a violat spațiul aerian al României pe la nord de Jimbolia, a aterizat la Sânpetru German și a luat la bord patru cetățeni cu care pilotul se înțeleșe din timp să-i transporte în Occident cu care a trecut frontiera înapoi, în Iugoslavia. Avionul zburase la mică înălțime și acționase prin surprindere. Din analiza evenimentului, în afară de nota foarte scăzută pentru cei care aveau misiunea să supravegheze spațiul aerian, se desprind concluzii clare privind deteriorarea condiției umane în România și a condiției României în spațiul european. Asemănarea acestui eveniment cu cel în care un alt avion străbate o mare parte din spațiul sovietic și aterizează în Piața Roșie din Moscova nu este și nu poate fi întâmplătoare. Toată lumea a înțeles că în zonă se pregătea ceva.

Pe 15 iunie 1985, un ofițer din Academia Militară sosește cu familia în localitatea Dubova din zona Cazanelor, în vizită la un ofițer de grăniceri pe care îl cunoștea. Sustrage o barcă și trece cu întreaga familie în Iugoslavia. Pe marginea acestui eveniment s-au făcut multe speculații. Se mai fac și acum. Indiferent de motivele pentru care acest ofițer a procedat astfel, pentru grăniceri era încă un eșec, încă un semnal că trebuia să păzească frontiera de... români și împotriva românilor.

Tot în zona Cazanelor s-a petrecut un alt eveniment dramatic. Un grănicer a fost atacat prin surprindere în timp ce era în misiune, aruncat într-o barcă și transportat pe teritoriul Iugoslaviei. Infractorii și-au văzut de drum. Militarul a fost găsit de iugoslavi pe teritoriul lor. Fusese ucis, iar criminalii i-au așezat pistolul mitralieră sub cap, în așa fel încât să formeze cu corpul său o cruce.

Și ca și cum toate acestea n-ar fi fost de-ajuns, în Comandamentul Trupelor de Grăniceri, situația devenise tensionată, chiar între comandant și loțiitori existând neînțelegeri. De aceea, la 14 august 1987, în cadrul unei ședințe furtunoase conduse de însuși ministrul apărării naționale de atunci, general-colonel Vasile Milea, generalul-locotenent Constantin Călinoiu a fost înlocuit cu colonelul Petre Teacă, cel care comandase Brigada 9 Grăniceri Timișoara, marea unitate cu cea mai grea situație operativă, dar și cu cele mai multe probleme privind ordinea, disciplina și relațiile dintre militari. De altfel, subiectul acestei ședințe era tocmai situația operativă gravă de la frontieră, îndeosebi din fâșia Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara. Și tocmai comandantul acestei brigăzi, în loc să fie destituit, urmându-se logica de până atunci, fusese numit la comanda trupelor. În trupe, s-a comentat negativ o astfel de măsură. Probabil că s-a avut în vedere tocmai experiența colonelului Teacă din zona cea mai fierbinte a frontierei și calitățile sale deosebite.

Noua echipă de la comandament și de la brigăzi era următoarea:

- **Colonel Petre Teacă**, comandant al Trupelor de grăniceri;
- **Colonel Pentelimon Ciocoiu**, șef de stat major;
- **Colonel Mircea Sicoe**, secretarul Consiliului Politic;
- **Colonel Dumitru Luca**, loțiitor al comandantului;
- **Colonel Florin Zancu**, loțiitor tehnic;
- **Colonel Gheorghe Pleșa**, loțiitor pentru servicii;
- **Colonel Gheorghe Blidaru**, comandant al Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara;
- **General-maior Nicolae Soare**, comandant al Brigăzii 2 Grăniceri Drobeta Turnu Severin (i-a urmat, după pensionare, **colonelul Vasile Reuț**);
- **Locotenent-colonel Vasile Spiridon**, comandant al Brigăzii 1 Grăniceri Giurgiu;
- **Colonel Vasile Totorcea**, comandant al Brigăzii 4 Grăniceri Constanța (i-a urmat **colonelul Vasile Moldovan**);
- **Colonel Vasile Sima**, comandant al Brigăzii 3 Grăniceri Iași;
- **Colonel Gheorghe Stancu**, comandant al Brigăzii 5 Grăniceri Oradea;
- **Colonel Gheorghe Hava**, comandant al Centrului de Instrucție al Grănicerilor Oradea;
- **Căpitan Vasile Enășescu**, doctor veterinar, comandant al Centrului de Instrucție-Dresaj Ciorani;
- **Căpitan de rangul II Haralambie Anghel**, comandant al Secției de Reparații Nave Brăila.

Era o echipă bună, cu experiență la comandă și în practica grănicerească, dar rezultatele nu depindeau, în acele dramatice împrejurări, numai de calitatea, profesionalismul, devotamentul și patriotismul grănicerilor. Europa întreagă era împotriva regimului Ceaușescu, iar grănicerii aveau, poate, imaginea cea mai concretă și cea mai realistă a dimensiunilor situației din acea perioadă. Așa cum se vedea ea de la frontieră, când ești obligat să fii santinelă cu fața spre interior.

La numai câteva luni după această fulminantă ședință, la 1 februarie 1998, **Charta drepturilor omului**, prin filiala sa de la Praga, a declarat ziua de 1

septembrie 1988 ca „zi de solidaritate cu poporul român“. Cu 20 de ani în urmă, și românii fuseseră alături de poporul ceh, condamnând ferm invazia acestei țări de trupele Tratatului de la Varșovia. Declarația **Chartei drepturilor omului** a fost urmată de manifestații ale românilor din străinătate în fața ambasadelor României din capitalele țărilor respective împotriva regimului Ceaușescu.

În țară s-a continuat însă regimul de austeritate. În aprilie 1989, conducerea de la București a comunicat că România și-a achitat până la ultimul cent datoria externă. Ca și cum secolele, anii, lunile și zilele ar fi intrat în sac și era musai să se achite această datorie. Evenimentul n-a însemnat nimic. Era o ambiție anacronică, lipsită de orice efect. Toate țările din lume fac datorii și le achită în ritmul convenit. Altfel cum ar putea să-și finanțeze economia, să investească? De aceea există bănci, de aceea există împrumuturi. A nu te folosi de acest mecanism internațional modern, de această interdependență financiară benefică pentru toată lumea, echivalează cu o sinucidere, sau, în cel mai fericit caz, cu o autoizolare. Or, România nu avea nevoie de așa ceva. A fost una din cele mai neinspirate opțiuni din toată istoria poporului român, care a avut consecințe foarte grave pentru economia românească. Tehnologia din economie era deja depășită, productivitatea muncii scăzuse, relațiile dintre întreprinderi nu funcționau, nivelul de trai coborâse sub limite insuportabile, în timp ce numărul celor ce-și căutau salvarea prin fuga în Occident era din ce în ce mai mare.

În 1988 au acționat la frontierele României 14.992 de infractori, dintre care 116 erau cetățeni străini; 8.943 dintre aceștia, reprezentând un procent de 60% din total, au fost reținuți de grănicerii români, 3.898 au fost înapoiți de grănicerii vecini, iar 2.151 au reușit să ajungă în Occident. Așa spun evidențele...

În anul 1989, numărul celor care au căutat soluția salvatoare prin încercarea de a evada din țară a crescut cu 2.552 față de 1988, devenind 17.544. Dintre aceștia, 10.747 au acționat la frontiera cu Iugoslavia, 6.194 la cea cu Ungaria și ceilalți, adică 603, la frontierele cu Uniunea Sovietică și cu Bulgaria. Grănicerii români au reușit să rețină 11.950 (61%), 3.617 au fost înapoiți de grănicerii vecini, iar 1197 au ajuns în Occident. O parte dintre aceștia, după o perioadă de detenție în lagăre, au revenit în țară în anul 1990¹⁵⁴. Tot statistica...

Datorită acestor evenimente și mai ales mediatizării lor excesive în Occident, se inculcase, în țară și în afară, o imagine cutremurătoare: aceea că **România devenise o închisoare pentru propriul ei popor**. Această imagine trebuie privită, totuși, cu unele rezerve. La vremea aceea, este drept, ea era deja un *fait accompli*. Era, deopotrivă, o realitate, dar și un efect al unei îndelungate strategii anticomuniste, a unei strategii de îndiguire și discreditare, specifică Războiului Rece. Era, deci, un produs al confruntării, al Războiului Rece, și trebuie luat ca atare. Pentru că nu toți românii au vrut să fugă din țară. Populația nu considera fuga din țară ca pe o soluție acceptabilă, ci ca pe un act de lașitate cu care nu era de acord.

¹⁵⁴ Datele sunt extrase de generalul de brigadă (r) Sever Neagoe dintr-o notă alcătuită de generalul Petre Teacă, fostul comandant, în acea perioadă, al Trupelor de Grăniceri și se găsesc în volumul **Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX**, București 2001, scris de generalul Neagoe, la p. 208 - 216.

La o întrebare pe această temă, pe care autorul acestor rânduri a adresat-o, în vara anului 1989, unui mare număr de cetățeni de diferite vârste și de diferite profesii, răspunsul a fost aproape unanim de genul acesta: „Și noi suferim, dar nu fugim în străinătate. Stăm aici, pentru că aici este casa noastră. Să stea și ei cu noi, să înfrunte viața! Poate că o da Dumnezeu să nu mai dureze mult...” Desigur, era un răspuns dat în vara anului 1989, în plin regim dictatorial, care trebuie luat cu rezervele de rigoare. Dar așa gândea majoritatea populației. Pentru că de două mii de ani românii au gândit astfel. Dacă n-ar fi fost așa, n-ar mai exista picior de român în România. Totdeauna țara aceasta a suferit, iar suferințele s-au răsfrânt în primul rând asupra populației. Iar populația n-a luat-o la fugă spre alte zări mai calde. A rămas aici, unde este locul ei dat de Dumnezeu...

Politica, economia, finanțele și toate cele care erau legate de aceste domenii suportau un *efect de inflexibilitate*, specific gigantismului, megalomaniei politice și economice și lipsei de cultură a vârfurilor clasei conducătoare, îndeosebi a celor doi dictatori. Și acest lucru se petrecea în România tocmai într-o perioadă când în Europa Occidentală acționa *efectul de schimbare*, când marile națiuni europene începeau să pună în operă o strategie amplă de realizare a unității economice și politice a continentului.

Din posturile lor de la frontieră, grănicerii simțeau din plin ciocnirea dintre aceste două efecte. Pentru viața lor, această ciocnire era o tragedie. Ei nu puteau fi de acord nici cu evaziunea frauduloasă din țară a unui număr atât de mare de români, nici cu propaganda antiromânească a ungarilor, nici cu politica duplicitară a iugoslavilor. Dar se aflau în post, și fiecare trebuia să-și facă datoria. În toată istoria lor de sute de ani, niciodată grănicerii nu trăiseră asemenea momente.

Conducerea Ministerului Apărării Naționale a sesizat această situație îngrijorătoare și a încercat s-o cunoască mai în profunzime, pentru a lua unele măsuri de remediere. Se știa însă că nu se putea obține mare lucru. În pofida numeroaselor exerciții demonstrative – cum au fost cele din vara anului 1986 de la Cincu, Vlădeni, Cernavodă, Cheile Râșnoavei și Dealul Sasului – prin care se urmărea să se atragă atenția conducerii superioare a țării cu privire la direcțiile, orientările strategice și, mai ales, la nevoile pregătirii de luptă a instituției militare și să se mai obțină câteva zeci de tone de motorină și de petrol pentru instruirea tanchiștilor, artileriștilor, marinarilor, infanteriștilor, aviatorilor, transmisioniștilor, vânătorilor de munte etc. –, oștirea țării trecea printr-o perioadă la fel de grea ca oricare altă instituție din România acelor vremuri.

Grănicerii erau însă în prima linie, cazurile grave de la frontieră se înmulțeau, presa occidentală vuia, iar ofițerii și ostașii, îndeosebi din marile unități, unitățile și subunitățile de la frontiera de vest, erau chinuiți ca în timp de război. Se revenise, cumva la situația anilor '50, când, la frontiera cu Iugoslavia, grănicerii se aflau în dispozitiv de luptă. Mulți dintre ei au plătit cu viața tensiunile acelor timpuri. Nu în lupta cu grănicerii iugoslavi, de care îi despărțeau garduri de sârmă ghimpată, câmpuri de mine și, pe anumite porțiuni, un sistem de cazemate, ci cu unii români înarmați, care încercau să treacă frontiera prin acel sector. Sau cu unii agenți ai diferitelor servicii de informații care se confruntau pe această falie...

Pentru a cunoaște situația reală din Trupele de Grăniceri, ministrul apărării a ordonat un control de amploare. În urma acestui control, în actul de constatare, între altele, se consemna: „Militarii în termen sunt folosiți în pază peste limita prevăzută de Regulamentul Serviciului de Pază, nu li se asigură la timp hrana caldă și suplimentul, nu sunt luate măsuri pentru crearea unor condiții optime de odihnă, nu se asigură schimbarea lingeriei de corp și de pat, ceea ce a determinat scăderea vigilenței, îmbolnăvirea acestora, adormirea uneori în serviciul de pază, cu efecte deosebit de grave în acțiunile de descoperire și reținere a infractorilor. Controlul a scos în evidență și faptul că unii comandanți fac abuzuri în sensul că nu au asigurat militarilor permisiile și învoirile la care aceștia au dreptul.”¹⁵⁵

Controlul nu a adus nimic nou. De fapt, el s-a desfășurat în limitele permise de sistem, fără să reliefeze adevăratele cauze care au generat și generau în continuare situația de la frontieră. Sistemul militar, indiferent ce măsuri ar fi luat conducerea ministerului, nu avea cum să rezolve situația de la frontieră, pentru că ea nu se datora deficiențelor acestui sistem, ci marilor probleme politice, economice și sociale, adică marii confruntări din Războiul Rece.

Cum era de așteptat, controlul n-a rezolvat nimic. Cu toate măsurile luate, nu s-a schimbat nimic în situația operativă din fâșiile brigăzilor 2, 9 și 5 Grăniceri. Ba, mai mult, în continuare aveau să se petreacă evenimente de o spectaculozitate și un dramatism care depășeau orice închipuire.

În ziua de 1 noiembrie 1989, prin raionul pichetului Peregul Mare din Batalionul de grăniceri cu reședința la Arad, care se afla în structura Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara, au trecut în Ungaria 7 ciobani cu 1042 de oi, 8 cai și 2 autoturisme. Evenimentul a surprins pe toată lumea. Era de-a dreptul ilar. Nimeni nu a cunoscut nimic în legătură cu intențiile acestora. Grănicerii au descoperit doar urmele. De altfel, nimeni nu s-ar fi putut aștepta ca tocmai ciobanii să treacă peste frontieră. Aceștia erau, în toate zonele, foarte apropiați de grăniceri, făceau parte din grupele de sprijin, le dădeau informații și, uneori, chiar îi ajutau. Grănicerii români au tras concluzia că s-a săvârșit o încălcare și au așteptat ca omologii lor din Ungaria să le înapoieze contravenienții, așa cum se obișnuia și cum prevedeau toate acordurile și înțelegerile. N-a fost însă așa. Ungurii au mediatizat acest eveniment hilar, dar fără seamăn în ultima jumătate de secol. Ciobanii s-au înapoiat, totuși, după 1 ianuarie 1990, cu jumătate din turmă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Și chiar dacă, la drept vorbind, exceptând încălcarea ilegală a frontierei de către niște ciobani inconștienți (în Evul Mediu, oierii români ajungeau cu turmele până în Anatolia și nu se ofusca nimeni!), un asemenea eveniment nu avea o așa mare importanță, grănicerii au suportat încă o dată furia superiorilor, fiind considerați principalii vinovați.

Pentru a opri infractorii, ei nu aveau decât să se dispună în zona de frontieră, om lângă om, în cordoane dense și chiar suprapuse, cu fața spre interiorul țării și, eventual, să deschidă focul cu mitralierele asupra celor care se hotărâseră nu să plece, ci să fugă din țară. Dar era nevoie de... un milion de oameni!

¹⁵⁵ Arhiva C.T.Gr., dosarul nr. 1, volumul V/1989, f.224 -225.

Evenimentul cel mai grav, dovada cea mai concludentă a degradării condiției umane din România, avea să se producă în aceeași lună, tot în sectorul Brigăzii 9 Grăniceri. Dacă toate celelalte evenimente aveau efecte și rezonanțe mai mici sau mai mari, în funcție de povestea fiecăruia, cel din 27 noiembrie 1989 le-a pus capac la toate. Acest eveniment reprezenta un summum al situației din România, limita maximă a unui protest care nu putea fi echivalat cu nimic. Nici trădarea lui Pacepa, nici forțarea frontierei de către grupuri numeroase, uneori, cu mașini, cu tractoare și cu tot felul de alte mijloace, nici zborul până în Grecia al unui elev aviator cu un avion de luptă, nici alte evenimente, care de care mai spectaculos, nu puteau fi mai grave pentru țară și mai acuzatoare pentru conducerea politică a României ca evenimentul uimitor din ziua de 27 noiembrie 1989. Pentru că, de data aceasta, fugea din România o persoană care adusese țării glorie, frumusețe și strălucire, renume și respect. Această persoană se numea Nadia Comăneci.

Fetița care cucerise titlul de campioană mondială la gimnastică, prima din România care urcase pe cel mai înalt podium al acestui sport al grației, curajului și forței, deschizând, în același timp, o nouă eră în gimnastica feminină mondială era, acum, infractoare. Nadia intrase în istoria universală, numele ei era cunoscut pe întreaga planetă. Când spuneai că ești din România, imediat acestui nume de țară îi era asociat, oriunde ai fi fost pe meridianele lumii, numele unei fetițe minune: **Nadia Comăneci**.

Nici o altă personalitate nu adusese atâta strălucire țării câtă adusese această fetiță frumoasă și puternică. Și dacă o asemenea ființă fugea din țara care o generase și al cărei imn fetița-minune îl ascultase cu lacrimi în ochi de emoție și fericire pe cea mai înaltă treaptă a unui podium mondial, acolo, departe, la Los Angeles, înseamnă că paharul se umpluse și nu mai era nimic de făcut. Era ultima palmă ce mai putea fi dată unui regim care nu a știut niciodată să prețuiască omul individual și valoarea acestuia.

Nadia, minunea românilor, fugea din țara pe care o glorificase. Venise în Sânicolau Mare cu un grup de prieteni, petrecuse ultimele ore pe pământul românesc într-un restaurant din localitate, iar în a doua parte a nopții, când stelele sunt reci și grănicerii epuizați de atâta încordare, trecuse frontiera în Ungaria, prin raionul pichetului Pordeanu. Dincolo o așteptase o călăuză care o condusese la Budapesta. Cercurile hungariste antiromânești jubilau. Aveau și de ce. Li se ridicase din nou mingea la plasă. De altfel, toată lumea de dincolo de frontierele României a profitat de acest prilej pentru a ataca vehement regimul de la București. De la Budapesta la New York, Nadia a ținut conferințe de presă, a povestit ce s-a întâmplat, revenind astfel din nou în atenția lumii.

Efectul a fost o adevărată bombă brizantă care a lovit în plin conducerea de la București, dar fără să-i producă vreo emoție. Nu trebuie să vedem în acele manifestări din afara granițelor României activități dușmănoase la adresa țării noastre (exceptând, desigur, pe cele ale cercurilor hungariste, care nu puteau fi decât ostile *da capo* al fine României). Lumea democratică era doar împotriva dictaturii ceaușiste, iar fuga din țară a unei personalități cum era Nadia Comăneci nu avea cum să nu stârnească atenția și interesul.

Pentru grăniceri, acest eveniment nu a fost o umilire, ci o mare măhnire. Când a trecut fraudulos frontiera, Nadia nu mai era o fetiță. Viața ternă care i se rezervase unei mari campioane și indiferența autorităților față de valoarea ei, în general condiția precară a gloriilor sportului românesc o făcuseră să fugă din țară. Ca ultimul infractor. Dar Nadia nu putea fi un infractor. Iar dacă a devenit așa, atunci această realitate nu era decât un blestem pentru cei care au provocat-o. Viața a dovedit că așa a fost. Nadia era o victimă a unui regim căruia nu-i păsa de oamenii valoroși. E drept, strălucirea Nadiei pornise de aici, dar nu era consecința acestui regim, ci produsul talentului ei și al unui antrenor de excepție. Nadia strălucise nu prin virtuțile comunismului, ci prin calitățile ei excepționale. Dictatura și lipsa de respect față de un asemenea om, față de o asemenea valoare, distrusese ceea ce talentul și munca au creat. Dar rugurile se aprinseseră deja și pentru acest regim dușman al individului și distrugător de individualități și de valori umane.

Peste mai puțin de o lună, incendiul nu mai putea fi stăvilit. Consecințele unei dictaturi vulgare și cele ale lipsei de măsură în tratarea oamenilor și în rezolvarea problemelor grave ale condiției umane se răzbunau. Regimul de la București, care părea înstăpânit pe vecie în fotoliile comode ale conducerii țării, a fost spulberat doar în câteva ore, în ziua de 22 decembrie 1989, după un 17 decembrie însângerat la Timișoara și 21 decembrie măreț și dramatic la București...

3. Comportamentul grănicerilor pe timpul stării de necesitate din perioada 17 decembrie 1989 – ianuarie 1990

La 1 mai 1983, a fost numit șef de stat major al trupelor de Grăniceri colonelul Petre Geantă, un ofițer foarte capabil, cu o experiență deosebită, respectat de ofițeri și de trupă și cu o mare capacitate de stăpânire și de discernământ (înainte de aceasta, fusese șeful Secției Operații). La 14 august 1987, în urma înrăutățirii situației operative la brigăzile de grăniceri din Oradea și Timișoara, a revenit în funcția de șef al Secției Operații. La 15 decembrie 1989, pe timpul trecerii trupelor din subordinea Ministerului Apărării Naționale în cea a Ministerului de Interne, a fost din nou numit șef de stat major, funcție pe care a îndeplinit-o până în februarie 1990, exact într-o perioadă extrem de dificilă pentru grăniceri, pentru Ministerul de Interne, pentru Armata Română și pentru țară. Aceste schimbări foarte dese nu erau totdeauna justificate. Ele denotă, pe de o parte, instabilitate politică și strategică, nesiguranță, căutare a unor formule de compromis sau convenabile pentru puterea politică și, pe de altă parte, complexitatea problemelor și cerința realizării rapide a unor structuri care să facă față situației. Colonelul Geantă era tocmai potrivit pentru astfel de împrejurări extrem de fluide, de dinamice, imprevizibile și periculoase. Pentru că avea simțul măsurii, era calm și cumpătat, dotat cu o inteligență vie, beneficiar al unei experiențe vaste și se bucura de respectul tuturor grănicerilor.

Oamenii cu astfel de calități sunt rari. De regulă, ei ies în evidență, fără să aibă neapărat nevoie de o recunoaștere oficială sau de felicitări, în împrejurări

dificile. Colonelul Geantă nu era însă singur. De-a lungul anilor, el se afla într-o adevărată echipă de ofițeri cu multă experiență, cu care lucrase și la Statul Major General, în Secția Grăniceri, și în alte împrejurări. Între aceștia, se remarcă viitorii generali Dumitru Luca, Ioan Bălăie, Emil Talpă, coloneii Vasile Chișcă, Eugen Buhăniță și regretatul colonel Marin Botea. O astfel de echipă nu putea greși în situații-limită.

Evenimentele din decembrie 1989 sunt și vor fi încă multă vreme învăluite în mister. România a trecut în acele zile nu numai printr-o dramatică experiență, ci și printr-o mare primejdie. Din fericire, jocurile strategice n-au reușit, armata țării nu s-a divizat, războiul civil n-a început, iar țara nu s-a dezmembrat.

După cele întâmplate la Timișoara, între 17 și 21 decembrie și după ieșirea intempestivă în stradă a Bucureștiului în după-amiaza zilei, după intrarea armatei în cazărmi și trecerea, la ordin, în apărarea unor obiective de importanță strategică (împotriva cui!), s-au declanșat, ca din senin, acțiuni la care nimeni nu s-a așteptat și de care, azi, se vorbește foarte puțin. Acestea au fost:

1. O puternică *lovitură radio-electronică*, concretizată în sute de ținte apărute pe ecranele radiolocatoarelor, la diferite înălțimi, care sugerau o operație aeroterestră de mare amploare, desigur, pentru a scoate unitățile din cazărmi și a le opune unele altora;

2. *Dezinformare și presiuni psihologice* exercitate prin sistemul de comunicații – inclusiv al armatei – și prin mijloace de comunicare în masă, pentru a crea confuzie, nesiguranță și panică;

3. *Deschiderea focului* de pe unele clădiri din București, Timișoara, Sibiu etc. și din locuri ascunse, situate în general în apropierea unităților armatei și în zona aeroporturilor, prin care se urmărea provocarea armatei, astfel încât aceasta să riposteze masiv, să se autodistrugă (unitate să tragă în altă unitate) sau să distrugă obiective economice și de patrimoniu pentru care, ulterior, să fie acuzată și defăimată.

Toate acestea erau coordonate unitar și urmăreau crearea unei situații confuze și lovirea puternică a armatei, deoarece:

- a) armata era unica forță care putea să-l apere pe Ceaușescu;
- b) armata era unica forță care putea să apere țara și să-i asigure stabilitatea necesară pentru a-și reface ordinea și viața normală;
- c) armata putea lua conducerea țării sau, mai precis, era în măsură să stăpânească situația strategică și să asigure un minim de condiții pentru crearea unor structuri politice normale care să-și întreprindă rapid în rol, să organizeze alegeri democratice și să consolideze, pe mai departe, unitatea și stabilitatea țării (ceea ce, de altfel, armata a și făcut).

Jocul strategic prin care, probabil, s-a urmărit, de către unele cercuri dușmane, dezmembrarea României, nu a reușit, tocmai din cauza unității armatei și acțiunii ei corecte.

De aceea, în anii următori, s-a trecut la o altfel de agresiune împotriva armatei și, în consecință, și asupra grănicerilor cărora, în scurt timp, li se va radia până și numele...

În anul 1989, până la 1 decembrie, grănicerii se înregistraseră cu peste 1000 de infractori nereținuți, în timp ce situația de la frontieră și din trupe devenise critică. Soluția pe care a găsit-o conducerea statului a fost să treacă aceste trupe în subordinea Ministerului de Interne, din care mai făcuseră parte până în anul 1960. Rațiunile acestei resubordonări par logice. În fond, Ministerul de Interne și nu cel al apărării se ocupă de infractori! Se lasă impresia că s-a dorit intrarea sau reintrarea în normalitate. Nu este însă așa. Era o soluție disperată, pentru că, în ultimii șase ani, situația la frontieră devenise alarmantă, iar conducerea politică intenționa să lase impresia că vina o poartă grănicerii care nu-și fac pe deplin datoria. Găselnițele erau diabolice și... credibile. Cearceafuri murdare, ofițeri care nu-și fac datoria, soldați care nu sunt vigilenți, comandanți care nu execută întocmai ordinele, legi și măsuri care nu sunt respectate... Realitatea era cu totul alta. Războiul Rece se apropia de etapa lui finală, iar ceea ce se petrecea la frontieră era o consecință a acestuia și a falimentului unui regim care devenise insuportabil pentru populație și nu avea, deci, nici o legătură cu grănicerii. Aceste trupe nu puteau să facă imposibilul. Nimeni pe lumea aceasta nu păzește frontiera unei țări împotriva populației acelei țări.

E drept, Ministerul Apărării Naționale, care se confrunta cu alte probleme decât cele ale Ministerului de Interne, nu avea și nu putea să aibă soluții viabile pentru situația de la frontieră.

Revenind în subordinea Ministerului de Interne, grănicerii sperau să li se asigure mai multe resurse pentru a-și îndeplini misiunea.

N-a fost însă așa. Trecerea grănicerilor în subordinea Ministerului de Interne a fost înțeleasă, mai ales de către o parte din cei care conduceau acest minister, ca o măsură de disciplinare a acestor trupe, de aducerea lor la misiune.

În acest sens, în ziua de 15 decembrie 1989, a avut loc ceea ce atunci se chema un activ de partid (dar de o factură excepțională), la care au fost aduși și ofițerii din comenzile de brigăzi. Activitatea a fost patronată de Tudor Postelnicu, ministrul de interne de atunci. Dezamăgirea grănicerilor participanți a fost totală. Retraiau sentimentul pasării de la un minister la altul, de la o structură la alta.

În procesul verbal încheiat și în caietele de notițe ale participanților se găsesc tot felul de afirmații necontrolate, amenințări, etichetări formulate de ministrul de interne, cum îi era obiceiul. Nu lipseau cuvintele „dezastru“, „iresponsabilitate“, „ați venit la noi, dar aici nu vă merge“, „ministerul n-are fonduri, să vă sprijine organele locale“ etc.

Apoi generalul Constantin Nuță, care îndeplinea funcția de adjunct al ministrului pentru miliție, și alți ofițeri, care nu aveau nici o competență și nici o calificare în ceea ce privește misiunile grănicerilor, s-au întrecut în a da indicații privind paza frontierei.

Cu acel prilej, au fost destituiți din funcții comandanții brigăzilor de grăniceri Timișoara și Iași.

Imediat s-au constituit comisii formate din reprezentanți ai Ministerului de Interne și ofițeri din cadrul Comandamentului Trupelor de Grăniceri care au plecat

în brigăzi pentru desfășurarea activităților de predare-primire a unităților și marilor unități. În acest timp, s-au pus în acțiune și măsurile prevăzute în Tabela ABC cu ocazia plecării într-o vizită în Iran a președintelui României. La 15 decembrie 1989, configurația comenzii grănicerilor era următoarea:

- Comandat al Trupelor de Grăniceri – **colonel Petre Teacă**;
- Șef de stat major – **colonel Petre Geantă** (numit provizoriu);
- Locțiitor al comandantului – **colonel Dumitru Luca**;
- Secretar al Consiliului Politic – **colonel Dumitru Crăciun**;
- Locțiitor tehnic – **colonel Florin Zancu**;
- Locțiitor pentru servicii – **colonel Gheorghe Pleșa**;
- Comandat al Brigăzii 1 Grăniceri Giurgiu – **colonel Vasile Spiridon**;
- Comandant al Brigăzii 2 Grăniceri Drobeta Turnu Severin – **maior**

Vasile Reuț (îndepărtat din funcție de către subordonați și înlocuit cu colonelul **Stere Alexandrescu**);

- Comandant al Brigăzii 3 Grăniceri Iași – **colonel Gheorghe Apostol** (numire provizorie; anterior deținuse funcția de șef al statului major la această mare unitate);

▪ Comandant al Brigăzii 4 Grăniceri Constanța – **colonel Vasile Moldovan**;

▪ Comandant al Brigăzii 5 Grăniceri¹⁵⁶ Oradea – **colonel Gheorghe Stancu**;

▪ Comandant al Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara – **colonel Pantelimon Ciocoiu** (fusesse detașat aici, în vederea numirii);

▪ Comandant al Centrului de Instrucție-Dresaj Ciorani – **căpitan Vasile Enășescu**, doctor veterinar;

▪ Comandant al Secției Reparații Nave Brăila – **căpitan de rangul II Haralambie Anghel**

Aceștia sunt ofițerii care au condus, în condiții foarte bune, acțiunile grănicerilor între 17 și 22 decembrie, când, de fapt, Comandamentul Trupelor de Grăniceri nu făcea parte din nici o structură și nu era subordonat nimănui.

La 17 decembrie 1989, ora 19.00, în urma declanșării evenimentelor de la Timișoara, s-a primit, la toate categoriile de forțe armate – atât ale Ministerului Apărării Naționale, cât și ale Ministerului de Interne, indicativul „Radu cel Frumos”. Acesta semnifica, pentru grăniceri, trecerea la alarmă de luptă fără aplicarea planului de mobilizare și la executarea unor măsuri speciale în paza frontierei.

Concomitent cu aceste măsuri, comisiile de predare-primire a marilor unități și unităților de grăniceri la Ministerul de Interne și-au efectuat activitatea în mod normal, până în ziua de 22 decembrie, orele 12.00, când cuplul Ceaușescu a părăsit

¹⁵⁶ Brigada 5 Grăniceri Oradea, Brigada 3 Grăniceri Iași și Brigada 9 Grăniceri Timișoara s-au confruntat cu cele mai dificile situații pe care le-au rezolvat în condiții foarte bune. La Timișoara a izbucnit revoluția, iar Brigăzile 3 Iași și 5 Oradea aveau în responsabilitate frontierele țării cu Uniunea Sovietică și, respectiv, cu Ungaria, pe teritoriul cărora se pregăteau măsuri de intervenție în România.

cu elicopterul clădirea Comitetului Central al Partidului Comunist Român. „Din acel moment, la cabinetul ministrului de interne, nu s-a mai găsit nimeni ca să primească rapoarte și să ordone grănicerilor măsurile de luat în acea situație cu profund specific de război, iar Ministerul Apărării Naționale, împărțit în două și aglomerat cu conducerea unităților de alte arme de pe întreg teritoriul țării, a neglijat grănicerii, probabil din cauză că i-a considerat trecuți la Ministerul de Interne. Conducerea grănicerilor din dispozitivul de pază a frontierei s-a realizat însă de brigăzi și Comandamentul trupelor respective, între care au funcționat permanent legăturile radio, telegrafice și telefonice, în toate rețelele, și a fost menținută continuitatea traficului intens de rapoarte sau informații dinspre frontieră către Comandament și de ordine sau măsuri de la Comandament către frontieră. De asemenea, în unitățile subordonate, se găseau ofițeri cu funcții importante din Comandament, care făceau parte din comisiile de predare a patrimoniului și situației grănicerilor delegaților Ministerului de Interne, comisii care se desființaseră, iar ofițerii respectivi au întărit comenzile și statele majore de brigăzi, asigurând conducerea trupelor de către Comandamentul căruia îi aparțineau și care era rupt de eșaloanele superioare.

Adaptarea conducerii trupelor la situația creată, în modul descris, s-a făcut de statul major al Comandamentului, de comandamentele brigăzilor, de ofițerii menționați, din proprie inițiativă, a fost un act de inteligență, curaj și mare răspundere. Prin aceasta, s-a asigurat continuitatea pazei frontierei, închiderea acestora conform misiunilor ce revin grănicerilor și îndeplinirea dorinței fostului ministru al apărării naționale care, nemaivăd dreptul să dea ordin grănicerilor aflați atunci la Ministerul de Interne, l-a sfătuit pe comandantul trupelor, telefonic, în ziua de 21 decembrie 1989, ora 18.40: «Aveți grijă de integritatea frontierei. Grănicerii au o instrucție mai bună decât militarii din celelalte arme care au fost permanent în economie. Cooperati bine cu Direcția Informații, așa cum ați făcut când erați la Ministerul Apărării Naționale.» (...) Nu au corespuns adevărului cele relatate ulterior în mass media că au fost deschise frontierele României. Ajutoarele în medicamente și materiale, însoțite de persoanele necesare, au intrat în țara noastră numai prin Punctele Control Trecerea Frontierei, în care traficul era controlat de organele Ministerului de Interne, începând din anul 1960, fără vreo legătură cu grănicerii. (...) Punctele de mic trafic, care se găseau în subordinea unităților de grăniceri, au fost închise începând cu data de 17 decembrie 1989, ora 15.15, când au fost informați și împuterniciții de frontieră ai statelor vecine. De la aceeași dată, norma de serviciu a militarilor în termen de la frontierele cu toate țările vecine a fost mărită peste prevederile regulamentelor în vigoare la acea dată, iar cadrele au rămas în cazărmi până când nu au mai existat indici că securitatea României era periclitată.¹⁵⁷

În ziua de 22 decembrie 1989, imediat după ora 12.00, activitatea comisiilor de predare-primire care se aflau la brigăzi a încetat, iar grănicerii au luat măsurile necesare, inclusiv pentru securitatea cadrelor Ministerului de Interne care făceau

¹⁵⁷ General de brigadă (r) Sever Neagoe, **Op. Cit.**, p. 211 – 212.

parte din aceste comisii a căror activitate devenise nulă și neavenită. Zilele dintre 17 și 22 decembrie 1989 au fost, poate, cele mai grele încercări pentru Trupele de Grăniceri, rezolvate însă în mod strălucit, tocmai datorită competenței ofițerilor, subofițerilor și soldaților de la pichete și companii, a camarazilor lor de la batalioane, brigăzi și din Comandamentul trupelor. La comandament, au fost elaborate rapid o serie de măsuri care au direcționat foarte corect activitatea trupelor, la toate eșaloanele. Punerea în operă a acestor măsuri a fost facilitată și de faptul că, în brigăzi, erau puternice echipe de ofițeri de la comandament care se aflau acolo pentru a asigura intrarea de facto a trupelor de grăniceri în subordinea Ministerului de Interne. De la comandament au fost transmise, pe 17 decembrie 1989, măsuri ferme privind:

- trecerea la pază întărită în stare de necesitate, inițial, la brigăzile ale căror sectoare cuprindeau frontiera cu Iugoslavia și Ungaria, apoi și la celelalte (ordinea prevăzută era: frontiera cu Ungaria, apoi cea cu Iugoslavia, cea cu U.R.S.S. și cea cu Bulgaria);

- pregătirea unităților și marilor unități pentru a fi în măsură să treacă la apărare, potrivit planurilor existente, pe direcțiile care se considerau amenințate;

- închiderea imediată a punctelor de mic trafic¹⁵⁸ și luarea unor măsuri suplimentare pentru supravegherea și, la nevoie, pentru apărarea acestora;

- după 21 decembrie, s-a ordonat organizarea pazei și apărării celor 296 de obiective încredințate, pentru care a fost nevoie de 5.421 militari;

- la cererea cetățenilor din zona de frontieră, s-a aprobat participarea a 26 de ofițeri la constituirea organelor administrative provizorii în 12 localități, ceea ce a dus la creșterea gradului de securitate și de protecție a persoanelor, proprietății, la asigurarea și menținerea ordinii de drept, stabilității și încrederii populației în armată, în acele zile deosebit de fierbinți;

- s-au făcut precizări în legătură cu întrebuințarea armamentului, interzicându-se categoric folosirea focului împotriva populației civile.

Aceste măsuri – și multe altele, luate în mod concret, la fața locului – au demonstrat, pe de o parte, discernământul sistemului de conducere al grănicerilor, la toate eșaloanele și la toate nivelurile, și, pe de altă parte, maturitatea grănicerilor, capacitatea lor ridicată de a rezolva rapid și legal toate situațiile, pregătirea psihologică temeinică, forța interioară și coeziunea acestor trupe.

Erau calități excepționale, probate în situații-limită, dar de care nimeni n-a mai ținut seamă după ce valul a trecut. Incapacitatea factorilor de decizie de a vedea binele, punctele tari, calitățile unei arme, superficialitatea analiștilor și fuga jurnaliștilor după senzațional au adus mult rău nu numai trupelor de grăniceri, ci întregii țări.

¹⁵⁸ Punctele de control treceri frontieră (PCTF) rutiere, feroviare, navale și aeriene (Otopeni) se aflau în subordinea Ministerului de Interne; grănicerii le deserveau, printr-un acord de colaborare, numai cu militari în termen. Începând cu 17 decembrie 1989, s-au luat măsuri de consolidarea a pazei și apărării acestora de către subunitățile și unitățile de grăniceri destinate pentru a le sprijini, dar și de alte unități, în funcție de cerințele concrete ale situației tactice sau operative.

Măsurile au fost îndreptățite. Imediat după 17 decembrie, pe teritoriile unora dintre țările vecine, s-au desfășurat acțiuni suspecte. În ziua de 19 decembrie, în dreptul pichetului Nădlac din Brigada 9 Grăniceri, de pe teritoriul maghiar, s-a filmat teritoriul românesc. La Peregul Mic, grănicerii au descoperit, pe fâșia arată, un pistol cu capse și urmele unui infractor neidentificat. În dreptul localității, în apropiere de Turnu Măgurele, în sectorul Brigăzii 1 Grăniceri Giurgiu, pe malul drept al Dunării, bulgarii au intensificat antrenamentele de lansare la apă a pontoanelor necesare construirii podului de pontoane sau porțițelor. La Giurgiulești, localitate situată la nord-vest de Reni, a fost observată o coloană militară de 70 camioane cu trupă.

În ziua de 18 decembrie, orele 18.45, s-au obținut date că, pe teritoriul Ungariei, biserica catolică pregătește un marș pe itinerarul Budapesta, Szeged, Mako, Timișoara și că, în localitatea Csanadpalota (15 km vest Nădlac) au loc deplasări de subunități. De aceea, au fost întărite, cu efective de la batalioanele de instrucție din Timișoara, pichetele de grăniceri dintre Beba Veche și Peregul Mic.

În dreptul localității Mihăileni, din județul Botoșani, Brigada 3 Grăniceri Iași, grănicerii sovietici au adresat semne și întrebări provocatoare grănicerilor români. Aceștia nu au răspuns. La Vama Veche, județul Constanța, în sectorul Brigăzii 4 Grăniceri, bulgarii au încercat să obțină date interogând cetățenii care călătoreau legal din România către țările din Orientul Apropiat.

Generalul Constantin Nuță dăduse ordin, în ziua de 22 decembrie 1989, să nu fie oprit la punctul de mic trafic de la Foeni, pe unde intenționa să treacă în forță, împreună cu persoanele care îl însoțeau, în Iugoslavia, dar, datorită măsurilor luate de grăniceri pentru închiderea frontierei și consolidarea dispozitivului de apărare, a renunțat și s-a îndreptat spre Arad, apoi spre București. În aceeași zi, în podul bisericii din Nădlac, au fost descoperite o stație de radio emisie-recepție cu componentele aferente și un detector de radiații. Au fost predate Comandamentului Trupelor de Transmisiuni. În zona localității Bivolari, sovieticii au defrișat lăstărișul și zăvoiul de pe malul stâng al Prutului, pentru asigurarea unor condiții mai bune de observare a teritoriului românesc.

În ziua de 23 decembrie 1989, împuterniciții de frontieră sovietici au solicitat, prin legăturile telefonice de cooperare, întrevederi cu omologii lor români. S-au întâlnit în punctele obișnuite, au cerut clarificări în legătură cu situația din zona frontierei comune, oferindu-se, totodată, să vină în ajutor. S-a raportat imediat situația la Comandamentul Trupelor de Grăniceri. Colonelul Petre Geantă n-a reușit să contacteze pe nimeni de la eșaloanele superioare și a luat singur decizia care se impunea în acest caz, asumându-și toată răspunderea. El a formulat răspunsul care urma să fie dat împuterniciților sovietici și l-a transmis coloneilor Ioan Bălăeși și Emil Talpă, ambii din statul major al Comandamentului Trupelor de Grăniceri, care se aflau, în acele zile, la Brigada 3 Grăniceri Iași. Răspunsul dat sovieticilor a fost categoric. Nu avem nevoie de ajutor. Era același răspuns răspicat pe care l-a formulat și generalul Ștefan Gușe.

Grănicerii nu s-au pripit niciodată când a fost vorba de relațiile cu vecinii. Și nici n-au luat măsuri care să fie defavorabile țării.

În seara zilei de 22 decembrie, spre exemplu, la Batalionul care deservea Punctul de Trecere a Frontierei din postul Constanța, compania care a intrat în schimbul de noapte de gardă la nave, deși s-a deschis focul asupra ei de pe câteva macarale și din locuri ascunse, nu a tras un cartuș. S-a primit ordin să se identifice exact locurile de unde s-a tras și să se ia măsuri de adăpostire a militarilor și, la ordin, de capturare a celor care au deschis focul. Grănicerii au înțeles imediat că este vorba de un foc de provocare și nu au răspuns. Au raportat batalionului și au așteptat ordine, așa cum era normal. Iar comanda batalionului a acționat corect și inteligent. Din nefericire, unele subunități de la alte arme care se aflau în port n-au procedat așa, ci au deschis imediat focul. Măsurile de capturare a acelor indivizi nu au mai fost posibile. S-a deschis peste tot un foc infernal care a zguduit orașul Constanța. În aceste împrejurări, grănicerii Batalionului care deservea PCTF-ul din port nu au tras un cartuș. Pentru că erau foarte bine instruiți și știau cum și în ce condiții se poate deschide focul.

Ostași plini de onoare, o adevărată armă de gardă a armatei și a țării, oameni care duc fără să crâcnească greul, care nu se plâng, care greșesc rareori. Așa se prezentau grănicerii la ora marii confruntări. Ei, care timp de aproape două decenii, fuseseră oia neagră a armatei, vinovați fără vină, țap ispășitor pentru faptele unui regim care, prin măsurile luate, a cauzat fuga ilegală din țară a mii și mii de români. Toată istoria grănicerilor este plină de fapte demne, care configurează imaginea impresionantă și tulburătoare a ostașului aflat zi și noapte, de sute de ani la fel, la aceeași datorie: supravegherea frontierelor țării. Din păcate, mulți dintre oamenii politici ai acelor vremuri n-au fost și nu sunt în stare să înțeleagă această realitate și nici nu-i interesează soarta unei arme sau alteia. Îmbătați de nevoia de a schimba, de a schimba orice și cu orice preț, numai schimbare să fie, uită că valorile și coeziunea unei arme se realizează în timp, prin sacrificii, prin experiență și devotament, iar acestea sunt bunurile cele mai de preț ale unor structuri care reușesc să concentreze în sisteme coerente de acțiuni tot ce au mai bun oamenii care le formează.

4. Primele măsuri de reformă și de adaptare la noile cerințe

După fiecare furtună, după fiecare revărsare de ape, când toate trec, ceea ce trebuie să rămână rămâne. Apele involburate scot la suprafață gunoaie, amestecă totul, schimbă (e drept, pentru scurtă vreme) ordinea lucrurilor, dar nici o furtună de pe lumea aceasta nu este veșnică. La fel și în trupele de grăniceri. Evenimentele din luna decembrie 1989 au schimbat un regim politic dictatorial din România prin unul democratic. Dar prima formă a democrației în România de după decembrie 1989 a fost dezordinea, distrugerea și lupta aberantă pentru puterea politică. Acest lucru nu i-a privit și nu-i privește pe grăniceri, chiar dacă, în calitatea lor de cetățeni ai acestei țări, nu pot rămâne indiferenți. Ei și-au văzut în continuare de treabă, de misiunea lor, pe care și-au îndeplinit-o totdeauna cu maximă conștiinciozitate. S-au așteptat doar ca să le fie și lor mai bine. Mai bine însemna

echipament performant, mijloace de transport și de intervenție rapide, structuri mai suple, organizarea mai realistă a serviciului de pază și supraveghere a frontierei

După 1 ianuarie 1990, trupele de grăniceri au revenit în subordinea Ministerului Apărării Naționale, iar structurarea comenzii Comandamentului Trupelor de Grăniceri și brigăzilor, au fost operate următoarele schimbări:

- Șef de stat major al Trupelor de Grăniceri - **colonel Gheorghe Bulea**, apoi **general-maior Pantelimon Ciocoiu**;

- Funcția de secretar al Consiliului Politic a fost desființată;

- Toate structurile politice și de partid din trupele de grăniceri – și din întreaga armată – au fost desființate;

- Comandant al Brigăzii 1 Grăniceri Giurgiu – **colonel Vasile Sima**;

- Comandant al Brigăzii 2 Grăniceri Drobeta Turnu Severin – **colonel Stere Alexandrescu**;

- Comandant al Brigăzii 3 Grăniceri Iași – **colonel Mihai Caliniuc** (ulterior, avansat la gradul de general de brigadă);

- Comandant al Brigăzii 9 Grăniceri Timișoara – **colonel Eugen Căplescu** (ulterior, avansat la gradul de general de brigadă);

- Comandant al Regimentului de Grăniceri¹⁵⁹ Tulcea – **colonel Vasile Spiridon**;

- Comandant al Regimentului de Grăniceri Sighet – **colonel Vasile Botârcă**;

- Comandant al Regimentului de Grăniceri Rădăuți – **colonel Gheorghe Butnariu**;

- Comandant al Centrului de Instrucție al Grănicerilor Oradea – **general-maior Gheorghe Bulea**;

- Comandant al Secției Reparații Nave Brăila – **comandor Ion Nițulescu**;

- Comandant al Centrului Instrucție-Dresaj Ciorani – **locotenent-colonel Dumitru Savu**.

În rest, comenzile au rămas aceleași. La 20 iulie 1990, generalul de brigadă Petre Teacă a fost desărcinat din funcția de comandant al trupelor de grăniceri și numit în altă funcție.

La aceeași dată, a fost numit comandant al trupelor de grăniceri, generalul de brigadă Dumitru Luca, unul dintre cei mai experimentați, mai consecvenți și mai capabili ofițeri grăniceri. Îndeplinise, înainte, funcția de comandant de batalion de grăniceri, pe cea de locțiitor al comandantului Brigăzii 2 Grăniceri Drobeta Turnu Severin, unde venise, în 1960, direct din promoție, ca tânăr locotenent, pe cea de comandant al Brigăzii 1 Grăniceri Giurgiu, lucrase în Secția grăniceri din Marele Stat Major, fusese locțiitor al comandantului trupelor...

A luat în primire comanda trupelor într-o perioadă extrem de grea, în care grănicerii erau timorați de acuzațiile formulate prin fel de fel de publicații privind activitatea lor dinaintea anului 1989 și de modul cum au asigurat paza frontierei pe timpul evenimentelor din decembrie 1989. Debutul libertății post-ceaușiste în

¹⁵⁹ Regimintele de grăniceri Tulcea, Rădăuți și Sighet au fost înființate la 30 iunie 1990.

România semăna cu o junglă în care grănicerii erau din nou loviți. Ei și-au văzut însă de treabă, generalul Dumitru Luca nu era omul care să se lase timorat sau influențat. E drept, situația operativă era departe de a se considera soluționată. Noile cerințe începeau să se contureze din ce în ce mai clar, iar reforma care însoțește orice schimbare politică de o asemenea anvergură necesita, la rândul ei, măsuri de anvergură. Exista însă pericolul exagerării. De aceea, totul trebuia făcut cu măsură. Provocările erau foarte mari, vulnerabilitățile creșteau pe măsură ce societatea își schimba fizionomia și configurația. Dar generalul Luca nu era omul care să se grăbească.

Problemele care se puneau acut pentru comandament și pentru trupe în acești primi ani ai ultimului deceniu al secolului al XX-lea erau următoarele:

1. După experiența din decembrie 1989 și trecerea din nou în subordinea Ministerului Apărării Naționale, era necesar ca trupele să-și consolideze dispozitivul și să se adapteze din mers la noile cerințe.

2. Situația internă și internațională a determinat reorientarea concepției de pază și supraveghere a frontierei, vizând îndeosebi întărirea cooperării cu grănicerii țărilor vecine pentru combaterea migrației ilegale transfrontaliere pe direcția generală est-vest, îndeosebi pe direcțiile ce converg în țara noastră dinspre Ucraina, Republica Moldova și Bulgaria, pentru stoparea contrabandei și a traficului ilegal de persoane. În această perioadă, s-a înregistrat un adevărat exod al unor persoane din Asia și Africa, majoritatea vizând ajungerea în Occident. S-a dezvoltat astfel o rețea foarte complexă și complicată de călăuze, traficanți și o mulțime de alți profitori care creau mari greutăți pentru grăniceri. Situația a fost activizată într-o manieră fără precedent, grănicerii fiind nevoiți să rețină numeroase grupuri de 20 – 40 de persoane, care parcuseră deja mii de kilometri pentru a ajunge în Occident¹⁶⁰. Asemenea grupuri și călăuzele lor, pe lângă pericolul efectiv pe care-l prezentau pentru grăniceri (atac și dezarmare), trebuiau adăpostite și hrănite, fără ca subunitățile și unitățile să aibă create aceste posibilități.

3. Era necesar ca, în efortul de perfecționare a structurilor și funcțiunilor comandamentului și trupelor, să se respecte și să se aplice standardele europene, urmându-se, în general, modelul organizării pazei și supravegherii frontierei existent în țările Uniunii Europene.

4. Adaptarea legislației de frontieră la cerințele efective ale serviciului de pază a devenit stringentă pe la începutul anului 1992. Comandamentul Național al Grănicerilor¹⁶¹ a elaborat proiectul Legii nr. 56/1992 privind frontiera de stat a României. Ea a fost votată în Parlament și promulgată de Președintele României în același an. Primul efect este acela că situația la frontieră s-a diminuat în următorii doi ani cu 50 %.

În virtutea prevederilor acestei legi, începând cu luna octombrie 1992, Trupele de grăniceri au trecut în subordinea Ministerului de Interne.

¹⁶⁰ În perioada 1990 – 1999, numărul infractorilor a variat între 7000 și 35.000 pe an.

¹⁶¹ Legea nr. 56/1992, la art. 7, prevedea schimbarea denumirii „Comandamentul Trupelor de Grăniceri” în „Comandamentul Național al Grănicerilor”.

Capitolul XV

REFORMA ÎN TRUPELE DE GRĂNICERI (1992 – 1998)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

1. Paza frontierelor în primii trei ani după Revoluția din Decembrie 1989

În anul 1990, numărul evenimentelor de frontieră a scăzut de la 2.800 cu 17.544 de infractori și 10,5 milioane de lei valoarea contrabandei cât s-a înregistrat în anul 1989, la mai puțin de jumătate. Au apărut însă elemente cu un înalt grad de pericol social în ce privește acțiunile infractorilor:

- traficul de droguri, de armament și muniție de toate felurile, destinat României sau traversării teritoriului acesteia, practicat de traficanți aparținând unor rețele mafioate internaționale, pe rute, cu procedee și mijloace bine alese. În următorii ani, la acestea s-au adăugat și materialele nucleare;

- numărul mare de persoane din Africa și Asia venite în România după desființarea sistemului de vize. Acestea intrau prin punctele de control de la frontierele României cu Bulgaria, Ucraina, Republica Moldova, prin P.C.T.F. Otopeni, portul Constanța, sau fraudulos și, după ce îngreunau activitatea personalului din acele puncte și a grănicerilor pentru a-i identifica și caza în locurile stabilite, treceau la pregătirea emigrării, cu orice mijloace, în țările din vestul Europei prin Ungaria, supunând la grele eforturi grănicerii români de la frontiera cu această țară pentru a-i reține (pe unii, în repetare);

- au apărut gazdele pe teritoriul românesc unde se ascundeau cei veniți prin afara punctelor de control, neprinși de grăniceri, călăuzele și transportatorii pe teritoriul nostru și al țărilor vecine, care îi ajutau pe emigranții clandestini să treacă fraudulos frontierele și să traverseze mai ușor teritoriile țărilor pe care le străbăteau până în Occident. Ulterior, s-a descoperit că aceștia erau organizați în filiere mafioate internaționale;

- a crescut numărul cetățenilor români care încercau să treacă fraudulos frontierele cu Ungaria, Iugoslavia și Ucraina de nord, pentru a merge la muncă în străinătate ocolind controlul din punctele de trecere, deoarece aveau asupra lor mărfuri de contrabandă atât la plecare cât și la înapoiere. Toate elementele situației operative și infracționale de frontieră apărute ca noutate în anii 1990 – 1991, descrise mai sus, au ridicat la cote deosebit de înalte valoarea contrabandei în ultimul deceniu al secolului XX, între 1,5 milioane lei în anul 1991 și 130 de milioane lei în anul 1999;

- începând cu anul 1992, la particularitățile elementelor situației operative și infracționale specifice în anul 1991 care au evoluat aproape constant până în anul 1999, s-au mai adăugat și acțiunile desfășurate de grăniceri pentru

asigurarea aplicării embargoului impus Iugoslaviei de către Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, ca urmare a obligațiilor pe care și le-a asumat România de a interzice contrabanda cu produse petroliere și alte mărfuri necesare vieții poporului iugoslav ai cărui conducători nu intrau în preferințele NATO și Uniunii Europene. Clisura Dunării s-a transformat atunci într-un infern, grănicerii angajând nenumărate lupte cu contrabandiștii sârbi care treceau Dunărea în România pentru a prelua produsele menționate de la infractorii și contrabandiștii români, lupte în cadrul cărora, s-au înregistrat morți, răniți, nave de pază și ambarcații scufundate sau avariate.

Acțiunile au durat 3 ani și trebuie să fie considerate ca evenimente importante, inedite, din această perioadă în care România și grănicerii săi au pierdut mult, dar nu li s-a compensat valoarea pagubelor ce le-au suferit ca urmare a respectării restricțiilor ce au decurs din aplicarea embargoului respectiv.

După această perioadă de efort în care Comandamentul Trupelor de grăniceri a întărit Brigăzile 2 Grăniceri Drobeta-Turnu Severin și 9 Grăniceri Timișoara cu forțe și mijloace de la marile unități situate la frontierele cu celelalte state vecine și a condus aceste acțiuni pentru stoparea fenomenului respectiv, la subunitățile de grăniceri de pe Clisura Dunării se găseau depozitate sub pază: 1.400

de bărci de diferite tipuri și peste 1.000 de motoare detașabile performante, confiscate de la contrabandiștii reținuți. Numai în anul 1994 grănicerii au rezolvat 1.881 de evenimente privind contrabanda cu autorii reținuți, au confiscat 160 de tone de benzină și motorină cu ambalaje, ambarcații, mijloace de transport pe apă și rutiere, valoarea contrabandei descoperite și reținute ridicându-se astfel la 800 de milioane lei numai în sectoarele celor două brigăzi de la frontiera cu țara vecină supusă abuziv embargoului. Misiunea de asistență a Consiliului de Securitate (SAM – COM) și Comitetul de Sancțiuni al O.N.U. au apreciat în mod deosebit eforturile depuse de grăniceri, prezentând mulțumiri conducerii politice și militare a României în legătură cu modul cum respectă sarcinile asumate pentru aplicarea embargoului împotriva Iugoslaviei.

În condițiile situației operative și infracționale de frontieră apărute după revoluția din Decembrie 1989 – așa cum sunt descrise mai sus –, grănicerii au trecut la rezolvarea treptată, concomitent cu îndeplinirea misiunilor ce le-au revenit, a următoarelor probleme:

a. Adaptarea exercitării conducerii, organizării și desfășurării activităților, precum și a stilului de muncă în toate domeniile la cerințele create;

b. Reorientarea misiunii trupelor spre noile deschideri în situația internă și internațională pentru încadrarea în efortul general de creare a statului de drept în domeniile: legislației interne; relațiilor cu grănicerii statelor vecine și cu autoritățile de frontieră ale acestora pentru extinderea cooperării și colaborării în plan zonal și european, cu scopul realizării unui front comun, vizând combaterea stării infracționale la frontieră și în special a migrației ilegale transfrontaliere specifică perioadei de atunci dar mai ales celei următoare. S-a avut în vedere interzicerea migrației pe direcția generală est-vest și pe direcțiile ce converg în țara noastră din Republica Moldova, din Ucraina și din Bulgaria.

c. Studiarea fenomenelor nou apărute în ultima perioadă și, ulterior, readaptarea dispozitivelor și stabilirea măsurilor necesare combaterii acestora.

De menționat că trecerea la rezolvarea acestor probleme a avut loc în perioada când grănicerii erau timorați de acuzațiile false cu privire la activitățile ce le executaseră înainte de anul 1989. Acuzatorii lor erau în majoritate foști infractori de frontieră, recidiviști, ale căror învinuiri neîntemeiate erau date publicității în presa de senzație cu scopuri vădit politice, contrare intereselor noastre naționale. A fost nevoie de o susținută campanie de presă în anii 1990 – 1993, pentru a lămurii cititorii cine erau autorii articolelor calomnioase, precum și asupra adevărului privind modul cum grănicerii și-au îndeplinit misiunile ce le-au revenit de-a lungul istoriei, înainte de anul 1989 pe timpul revoluției din Decembrie același an¹.

În scopul abordării într-un stil corespunzător noilor condiții create a tuturor domeniilor de activitate, au fost luate treptat măsuri de îmbunătățire a conducerii, de la Comandament până la subunitățile de frontieră, vizând numirea în funcțiile cele mai importante a unor generali, ofițeri, maiștrii militari și subofițeri bine pregătiți, cu experiență și practică în trupele de grăniceri, fără motive de contestare din partea subordonaților.

La 20 iulie 1990, funcția de comandant al Trupelor de grăniceri a fost încredințată **generalului de brigadă Dumitru Luca**, iar în anul 1992, au fost încadrați și ceilalți locuitori ai comandantului la nivelul Comandamentului Național al Grănicerilor (C.N.Gr.), după cum urmează²:

General de divizie DUMITRU
LUCA, comandatul Trupelor de
Grăniceri, 1992-1999

General de brigadă IOAN BĂLĂEȘ,
șef de stat major al Trupelor de
Grăniceri, 1992-1999

- șef de stat major al Trupelor, colonelul, apoi generalul de brigadă Ioan Bălăeș;
- locuitor al comandantului pentru paza frontierei, colonelul Emil Talpă;
- locuitor al comandantului pentru pregătirea de luptă, generalul de brigadă Gheorghe Carp;
- locuitor tehnic, colonelul Romulus Mocanu;
- locuitor pentru servicii, colonelul Ion Petrișor;
- șeful navelor grănicerești, comandor Vasile Uncescu.

Comenzile marilor unități și unităților subordonate direct Comandamentului, au fost încredințate următorilor³:

- Brigada 9 Grăniceri Timișoara, generalului de brigadă Eugen Căplescu, apoi, după decedarea acestuia, colonelului Vasile Totorcea (junior);
- Brigada 2 Grăniceri Drobeta-Turnu Severin, colonelului Stere Alexandrescu;
- Brigada 1 Grăniceri Giurgiu, colonelului Vasile Sima;
- Brigada 4 Grăniceri Constanța, generalului de brigadă Vasile Moldovan;
- Regimentul de Grăniceri Tulcea, colonelului Vasile Spiridon, urmat de colonelul Trifan Hristache;
- Brigada 3 Grăniceri Iași, generalului de brigadă Mihai Caliniuc;

- Regimentul de Grăniceri Rădăuți, colonelului Gheorghe Butnariu;
 - Regimentul de Grăniceri Sighet, colonelului Vasile Botârcă;
 - Brigada de Grăniceri Oradea, colonelului Gheorghe Stancu;
 - Centrul de Instrucție al Grănicerilor Oradea, generalului-maior Gheorghe Bulea, urmat de colonelul Vasile Anton;
 - Baza de Reparații Nave Grănicerești Brăila, comandorul Ioan Nițulescu;
 - Școala de Dresaj Câini de Serviciu Grăniceresc Ciorani, locotenent-colonelului Dumitru Savu.

Sub conducerea generalilor și ofițerilor menționați, care și-au îndeplinit cu efort și competență atribuțiile funcțiilor ce li s-au încredințat în primul deceniu postrevoluționar cu adânci frământări politice și grave convulsii economice, la începutul tranziției spre economia de piață, Trupele de Grăniceri au reușit să se adapteze, cu toate domeniile de activitate, la situațiile nou create – uneori pline de necunoscut –, obținând rezultate foarte bune în comparație cu cele din perioada anterioară.

2. Trecerea Trupelor de Grăniceri în subordinea Ministerului de Interne

Prima problemă ce s-a impus, după îmbunătățirile aduse organizării și încadrării începute în anul 1990, a fost elaborarea și supunerea, spre aprobare, pe cale ierarhică, a unei noi Legi privind frontiera de stat a României, proiect la care au lucrat șefii secțiilor din C.T.Gr. și juriștii de specialitate din M.Ap.N. și din Ministerul de Interne. Pe timpul definitivării în comisiile juridice și apoi în dezbaterile ambelor camere ale Parlamentului, s-au făcut propuneri și s-au adus amendamente adoptându-se, în final, prin metodologia parlamentară, articolul 77 cu următorul conținut⁴:

„(...) Art 77. – Pe data intrării în vigoare a prezentei legi, Comandamentul Trupelor de Grăniceri se transformă în Comandamentul Național al Grănicerilor, care va trece la sistemul profesionist al pazei și supravegherii frontierei de stat⁺⁺.

Comandamentul Național al Grănicerilor împreună cu marile unități, unitățile și formațiunile din subordine, personalul militar și civil, armamentul, muniția și tehnica din dotarea acestora, bugetul, precum și întreg activul și pasivul existent la această dată, trec de la Ministerul Apărării Naționale la Ministerul de Interne, pe bază de protocol încheiat între cele două ministere (...).”

Legea care conține articolul de mai sus, a fost numită “Legea Nr. 56/1992 privind frontiera de stat a României”, a fost promulgată de Președintele României prin Decretul nr. 119 din 3 iunie 1992 și publicată în Monitorul Oficial nr. 126 din 9 iunie același an.

⁺⁺ În continuare se va folosi și abrevierea C.N.Gr.

Aplicarea acestei Legi, combinată cu unele începuturi de dezvoltare a economiei naționale și cu încrederea poporului român că viața lui se va îmbunătăți, au făcut ca, în următorii ani, situația operativă și infracțională să scadă în fiecare an semnificativ, față de cea dinaintea de anul 1989.

Apariția Legii Nr. 56, intrarea ei în vigoare și trecerea grănicerilor în subordinea Ministerului de Interne au facilitat noi posibilități de obținere a unor rezultate deosebit de importante în toate domeniile de activitate și, prin aceasta, de adaptare în timp mai scurt a trupelor respective la cerințele etapei noi care începuse pentru România post revoluționară. Era în curs de dezvoltare și consolidare o puternică emulație în acest sens.

Până la 1 mai 1993, s-a încheiat în C.N.Gr. studierea mai multor variante de structură în organizarea Trupelor, a fost elaborată cea mai avantajoasă variantă privind eficiența pazei frontierei, a celorlalte domenii de activitate ce concură la aceasta și, după o temeinică și justificată susținere, a fost aprobată de ministrul de Interne și s-a trecut imediat la aplicarea ei.

De la acea dată s-au înființat: Facultatea de Grăniceri la Iași, care, ulterior a fost mutată la București în cadrul Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, Școala de subofițeri „Avram Iancu” Oradea, cu profilul corespunzător și cu mai multe catedre, pusă sub comanda colonelului Vasile Anton; Centrul de perfecționare a pregătirii cadrelor de grăniceri Orșova, sub comanda colonelului Mircea Crețu, și, Centrul de perfecționare a pregătirii cadrelor de marină grănicerească Giurgiu, comandant de locotenent-comandorul Ștefan Aștefanei, urmat de locotenent-comandorul Ioan Truță. Fostele batalioane de instrucție ale brigăzilor au fost transformate în Centre de instrucție și antrenament pentru militari în termen.

A fost încurajată și sprijinită cercetarea în domeniul istoriei armei precum și

scrierea unor lucrări privind acțiunile și perioadele cele mai importante din evoluția trupelor, bazate pe adevărul istoric al arhivelor deschise după Revoluția din Decembrie 1989, „Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX” 1996, „Cavalerii Ordinului «Mihai Viteazul», din Trupele de Grăniceri” 1998, toate sub egida

Comandamentului

Sesiune a Comisiei Mixte Româno-Iugoslave,
Belgrad, 1997

Național al Grănicerilor, autor fiind colonelul (r.) Sever Neagoe.

De asemenea, grănicerii au participat cu lucrările lor la toate simpozioanele organizate de Ministerul de Interne în acea perioadă, la târgurile și saloanele de carte din București, Brașov, Cluj și Leipzig, precum și la activitățile de lansare de carte organizate de Direcția de Cultură și Sport din M.I., în unitățile noastre și pentru mobilizarea personalului din teritoriu să urmeze exemplele înaintașilor.

Odată cu desființarea U.R.S.S. și a R.S.F. Iugoslavia, la frontierele României au apărut noi state vecine: la Nord, Ucraina, între Halmeu și satul Cuzlău, comuna Păltiniș, județul Suceava; la est, Republica Moldova, de la Cuzlău, la confluența Prutului cu Dunărea, cu o ieșire la Dunăre pentru basarabeni, lată de 1 km, pe malul stâng al Prutului către est (între Prut și localitatea Giurgiulești); la frontiera de pe Dunărea Maritimă, Brațul Chilia, Canalul Musura și, pe Marea Neagră, până la geamandura 1439, din nou Ucraina, succesoare a U.R.S.S., ca și Republica Moldova.

La frontiera de sud-vest, în locul R.S.F. Iugoslavia, a apărut Iugoslavia. Toate cele 3 state apărute în locul celor două desființate aveau regimuri politice diferite de cele precedente.

Comandamentul Național al Grănicerilor, cu aprobările de rigoare, a reorganizat cooperarea și colaborarea cu noile state vecine, deoarece tratatele și convențiile cu statele predecesoare acestora, deveniseră inoperante, fapt care a impus întâlniri, ședințe de lucru și negocieri pe probleme concrete și multă consecvență. Ca urmare, cooperarea și colaborarea cu grănicerii și autoritățile de frontieră vecine, activitatea împuterniciților de frontieră și lucrările de întreținere a liniei, semnelor, culoarelor de frontieră și obiectivelor ce o traversează s-au desfășurat în continuare foarte bine, cu același respect al poporului nostru față de

popoarele vecine și caracter principal al politicii sale externe.

Dar, dacă între organele de frontieră ale României cu ale statelor vecine, relațiile păreau a fi rezolvate pozitiv, la nivelul statelor și în sfera politicii organismelor europene, nu se poate aprecia că erau suficient de limpezi.

După dispariția U.R.S.S., conducerea română de atunci, crezând că i se deschid mai ușor porțile intrării în N.A.T.O. și în

Generalul de brigadă Dumitru Luca, comandantul grănicerilor români și generalul maior Novaky, comandantul grănicerilor maghiari, după o ședință de cooperare

Uniunea Europeană, a recurs la unele „sacrificii istorice”, încheind cu Ucraina, în

anul 1997, Tratatul cu privire la „relațiile de bună vecinătate și cooperare”, care nu a rezolvat favorabil visurile euro-atlantice ale românilor, dar a întărit decisiv suveranitatea Ucrainei⁵ în defavoarea României asupra unor teritorii care nu i-au aparținut niciodată. Din această cauză, multă vreme, după complicate și repetate runde de negocieri, România nu a ajuns la nici o înțelegere cu Ucraina în problema Tratatului privind regimul frontierei dintre cele două state și delimitarea platoului continental și a zonei economice exclusive din Marea Neagră, în care, după toate reglementările internaționale, țara noastră are drepturi de care au beneficiat URSS până la desființare și Ucraina ulterior, susținând principiul succesiunii statelor⁶. Toate acestea sunt acțiuni în defavoarea României care, într-un fel, repetă situația din 1940, când țara noastră a fost obligată să cedeze, fără luptă, teritorii. De data aceasta, cedarea s-a produs prin atitudinea guvernului și a parlamentului, care au acționat astfel de bunăvoie și nesiliți de nimeni.

Iugoslavia (Serbia și Muntenegru), în actuala întindere și deschidere politică, a apărut în urma unor îndelungate și pustiitoare lovituri aeriene ale unor state membre N.A.T.O., încheiate cu nenumărați morți, distrugerea unor obiective economice de care este legată și funcționarea unor întreprinderi românești în relații de cooperare, precum și cu distrugerea podurilor peste Dunărea de pe teritoriul iugoslav, păgubind astfel toate statele interesate în navigația comercială pe fluviul respectiv către țările Europei Centrale. Spațiul aerian al României a fost încălcat între Beba Veche și Jimbolia, iar teritoriul său a fost violat prin căderea, în raionul pichetului Toager, a unor rezervoare suplimentare de carburant largate după consum de la bordul avioanelor de luptă americane ce au asaltat Iugoslavia. Grănicerii, populația României și avutul său din județele limitrofe frontierei cu țara vecină au suferit afecțiuni și pagube, din cauza gazelor dispersate în atmosferă după bombardamente. Nici măcar o parte din pagubele menționate nu au fost plătite de cei care le-au provocat așa cum se promitea la început, România rămânând, și de această dată în pierdere, deși mass-media din țara noastră și cea internațională nu le-au trecut cu vederea, la vremea respectivă.

3. Îmbunătățiri obținute de grăniceri în condițiile create între anii 1992 – 1998

Cu toate greutățile prin care au trecut, grănicerii au reușit să se adapteze noilor condiții apărute în cei aproape 6 ani de la revenirea în compunerea forțelor Ministerului de Interne, obținând rezultate importante în toate domeniile de activitate ale fiecărui compartiment.

Studierea eficienței structurii organizatorice menționate mai înainte, elaborarea unor măsuri de creștere a acesteia și aplicarea lor imediată după obținerea aprobării colegiului Ministerului de Interne au constituit permanent preocuparea statului major. Pe baza studiilor efectuate de secțiile din compunerea statului major, a celor din compartimentul locțiitorului comandantului și a celor din compartimentele logistic, tehnic și de marină, concomitent cu eforturile pentru

îndeplinirea misiunilor obișnuite de pază a frontierei cu toate țările vecine, precum și a experienței acumulate în fiecare an din situațiile create la frontierele cu Iugoslavia, Ucraina și Republica Moldova, instituția grănicerească s-a dezvoltat, adaptând la noile condiții tot ce s-a realizat pozitiv și renunțând la ce numai corespundea din etapele anterioare.

Au fost îmbunătățite încadrarea Comandamentului, a brigăzilor (regimentelor), a batalioanelor (divizioanelor de nave) în special în compartimentele cu atribuții directe în paza frontierei, au fost desființate companiile și pichetele fiind înlocuite cu detașamente de grăniceri subordonate direct batalioanelor (regimentelor), cu fronturi, efective, mijloace de transport și de legătură corespunzătoare, conferind astfel serviciului de pază mai mult dinamism și operativitate. S-a mărit, totodată, numărul de cadre la detașamente, batalioane și la cele 3 regimente (Tulcea, Rădăuți și Sighet) și a crescut cu 30% numărul militarilor angajați pe bază de contract, sporind autoritatea și competența personalului destinat executării misiunilor.

Corespunzător schimbărilor în structură, încadrare și dotare, s-au adus îmbunătățiri modului de organizare a serviciului de pază la toate eşaloanele, programelor și procesului de pregătire a studenților grăniceri din Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, cursanților din centrele de perfecționare a pregătirii cadrelor de grăniceri și de marină grănicerească, precum și programelor de instruire a militarilor angajați pe bază de contract și a celor în termen din toate categoriile de subunități. În acest timp, toate structurile și toți militarii au beneficiat de asistență din partea ofițerilor specialiști psihologi încadrați pe posturile înființate cu ocazia modificărilor structurii organizatorice. Realizările în domeniile organizării structurale, încadrării cu ofițeri, subofițeri, militari angajați cu contract și pregătirii întregului efectiv au constituit pași importanți în domeniul profesionalizării pazei frontierei. Cele din alte domenii, au fost colateral ajutătoare.

Progrese semnificative au fost făcute în realizarea sistemului informațional prin introducerea în memoria calculatoarelor a programelor de pregătire și aplicațiilor pentru toate categoriile de militari. Au fost înființate centre și oficii de calcul la Comandament, brigăzi și batalioane, încadrate cu operatori și tehnică modernă de profil. La Comandament, secțiile și birourile principale au fost conectate la banca de date din centrul de calcul, îmbunătățindu-se astfel sistemul de evidență și modul de lucru în toate compartimentele.

Cu sprijinul nemijlocit al Direcțiilor centrale din Ministerul de Interne, statul major al C.N.Gr. a realizat un sistem de transmisiuni corespunzător structurii organizatorice în continuă perfecționare. S-a renunțat treptat la rețeaua telefonică de pază, majoritatea elementelor grănicerești fiind dotate cu radio-telefoane performante în rețea cu comenzile detașamentelor și cu punctele de comandă operative îmbunătățite și acestea radical față de cele înființate inițial la Comandament, brigăzi și batalioane.

Toate eşaloanele care aveau prevăzute în statele de organizare mijloace de legătură radio au fost dotate cu aparatură modernă, staționară și pe mijloace auto, pentru realizarea unor legături radio sigure și stabile în toate situațiile.

Un domeniu nou survenit în preocupările C.N.Gr. din această perioadă a fost studierea experienței din unele țări occidentale. În acest sens, au fost efectuate vizite de lucru în S.U.A., Germania, Portugalia și Franța, iar concluziile rezultate, care au corespuns stadiului dezvoltării grănicerilor români, specificului nostru național și situației operative și infracționale din zona noastră geografică, au fost supuse analizei, proiectării și realizării în perspectiva integrării europene.

S-a îmbunătățit cooperarea cu organele Ministerului de Interne, multe din acțiunile antiinfracționale de frontieră fiind executate în comun cu poliția, jandarmii și pompierii, mai ales în perioada îndelungată a asigurării sancțiunilor impuse de Organizația Națiunilor Unite prin embargou împotriva R.S.F. Iugoslavia. În cei 3 ani cât au durat măsurile respective, cât și ulterior, după ce evenimentele de contrabandă au scăzut în intensitate, toate aceste organe au acționat împreună cu grănicerii, cu unele forțe ale Ministerului Apărării Naționale, cu instituțiile și organele locale din județele Mehedinți, Caraș-Severin și Timiș, reușind să stârpească aproape 95% din acest flagel în sectoarele brigăzilor 9 și 2 Grăniceri, în special pe Dunăre, între Gura Văii și Baziaș. Cooperarea a fost perfectă, rezultatele au fost cele descrise la începutul prezentului capitol, iar concluziile desprinse indică faptul că toate organele participante au dovedit o bună pregătire specifică în îndeplinirea acestei misiuni comune și au găsit în Comandamentul Național al Grănicerilor un partener la fel de bine pregătit, cu o varietate de forțe bine instruite, care au îndeplinit partea cea mai grea din această complicată acțiune: lupta cu contrabandiștii pe malul stâng al Dunării și apoi singuri pe apă, până la linia de frontieră.

Cu grănicerii din P.C.T.F. nu s-a cooperat, deoarece punctele respective de la frontiera româno-iugoslavă au fost mai puțin solicitate, din cauza lipsei traficului, iar conducerea lor, fiind preocupată la început de schimbarea denumirii în „Poliție de frontieră”, formula cereri de efective către C.N.Gr., se interesa doar de dezvoltarea proprie și căuta căi și modalități de preluare nemeritată a misiunilor ce reveneau grănicerilor pe întreaga frontieră a României, urmărind pe ascuns desființarea acestei arme tradiționale la români pentru supravegherea frontierei, paza și apărarea integrității sale teritoriale.

În anul 1992, când grănicerii au trecut în subordinea Ministerului de Interne, aveau un deficit de 46% la mijloacele de transport auto, iar din cele 54% existente în unități, 19% erau în stare de casare și majoritatea celor din folosință erau atipice. Abia prin dotările din anii 1994-1995 au fost asigurate cu autoturisme de teren toate subunitățile de frontieră care aveau prevederi de asemenea mijloace în statele de organizare.

În afară de autoturisme, care au fost asigurate 100% la brigăzi și batalioane, marile unități și unitățile subordonate au mai fost dotate cu autobuze moderne pentru transportul personalului, autoturisme speciale pentru transportul infracționarilor, autospeciale pentru transportul pâinii, cărnii, autocisterne pentru apă potabilă, grupuri electrogene pentru subunitățile fără posibilități de racordare la rețeaua electrică și altele⁷.

Corespunzător dotării cu mijloacele de transport enumerate, a fost dezvoltată capacitatea de întreținere, reparații și producție prin mărirea atelierelor realizate în etapa precedentă, utilizarea lor cu scule și unelte de randament, creșterea numărului de instalații aferente și încadrarea cu personal specializat. De asemenea, au fost mărite capacitățile de stocare a carburanților, lubrifianților și extinse spațiile de parcare a autovehiculelor în suprafețe descoperite și în garaje.

Trecând din anul 1993 la sistemul asigurării tehnico-materiale specific Ministerului de Interne, s-au stabilit competențe și s-au afectat unităților subordonate fonduri pentru procurarea pe plan local a unor materiale și piese de schimb, iar pentru aprovizionarea cele prevăzute prin programele logistice direct de la furnizori pe plan centralizat, s-a înființat o secție de profil în cadrul Bazei de Aprovizionare și depozitare a Comandamentului.

Prin elaborarea și punerea în stare operațională a planului de cercetare-dezvoltare, până la începutul anului 1999, fuseseră omologate și erau în curs de intrare în dotarea grănicerilor: ochelari de vedere pe timp de noapte cu harnașament multifuncțional; echipament de fotografiat și filmat pe timp de noapte, iar în perspectivă se aveau în vedere studierea și adaptarea la nevoile grănicerilor, a dispozitivelor de observare noaptea pe principiul termoviziunii; omologarea și introducerea în dotare a autoturismelor de teren „Dac 265 FAEG” pentru sectoarele de munte și deltă, precum și motoscuterile pentru perioadele de timp cu zăpadă.

Începând din anul 1992, când grănicerii au intrat în subordinea Ministerului de Interne, sarcina principală a compartimentului de asigurare materială a fost integrarea sistemului grăniceresc de aprovizionare ce exista în trupe la acea dată în sistemul de asigurare materială al acestui minister, sistem ce se va caracteriza prin descentralizare și independență, sarcinile de aprovizionare cu o parte din materialele ce se puteau procura pe plan local, revenind eșaloanelor de execuție, respectiv, unităților de frontieră. Aprovizionarea cu materiale ce se procurau centralizat revenea Comandamentului⁸.

Pentru punerea în stare operațională a acestui sistem, s-au adus modificări structurii organizatorice a serviciilor, înființându-se trei secții, un birou și Baza de Aprovizionare și Depozitare (B.A.D.). De asemenea, s-au elaborat atribuții noi pentru fiecare element de structură și fiecare post din compunerea lui, precum și schema de relații și algoritmul de funcționare a organelor de servicii de la toate eșaloanele⁹.

Pe linia marinei grănicerești, revenirea în compunerea forțelor Ministerului de Interne a deschis trecerea la elaborarea unor studii privind creșterea eficienței navelor în paza frontierei și îndeplinirea măsurilor prevăzute în planul Ministerului respectiv privind reforma și restructurarea forțelor din compunerea sa.

Când Trupele de Grăniceri au trecut de la Ministerul Apărării Naționale la Ministerul de Interne, marina grănicerească avea 5 divizioane de nave pentru paza frontierei și două unități neoperative, dislocate în principalele porturi din sectoarele brigăzilor cărora le fuseseră subordonate prin statele de organizare:

- Divizionul 3 Nave Grănicerești Drobeta-Turnu Severin, comandant căpitanul-comandor Ion Berariu;

- Divizionul 96 Nave Grănicerești Giurgiu, comandant, căpitan-comandor Constantin Popescu;
- Divizionul 60 Nave Grănicerești Brăila, comandant, comandor Gheorghe Bizinche;
- Divizionul 97 Nave Grănicerești Constanța, comandant, căpitan-comandor Ion Dina (avea și o secție la Sulina);
- Divizionul 95 Nave Grănicerești Mangalia, comandant, căpitan-comandor Constantin Gomează;
- Secția 70 Reparații Nave Brăila, comandant, căpitan-comandor Ioan Nițulescu;
- Centrul de Pregătire Efective de Marină Giurgiu, comandant, căpitan-comandor Ștefan Aștefanei.

La Comandamentul Național al Grănicerilor exista o Secție de Nave cu două birouri de profil, condusă de comandorul Isac Paul-Viorel, încadrat după decesul precursorului său – comandor Vasile Uncescu –, până la numirea în această funcție a comandorului (apoi contraamiral) Anatolie Zemba.

În dotarea marinei grănicerești, la data trecerii în subordinea Ministerului de Interne, se găseau 186 nave operative din care:

- nave maritime: 24. Din acestea, 14 erau în compunerea Divizionului 97 nave grănicerești Constanța și 10 la Divizionul 95 Mangalia;
- nave fluviale: 162 în care, 36 șalupe, 58 bărci cu viteză mică și 68 bărci cu motor atașabil;
- alte nave auxiliare: remorchere, bacuri și ateliere.

Până în anul 1999, marina grănicerească a mai primit în dotare o navă atelier și s-au construit 45 pontoane pentru cazarea subunităților din Delta și din raioanele fluviale greu accesibile. Pe timpul aplicării măsurilor de asigurare a embargoului impus de Comisia de Sancțiuni a O.N.U. împotriva R.S.F. Iugoslavia, subunitățile de grăniceri de la frontiera româno-iugoslavă, au fost întărite – în afara efectivelor și mijloacelor de uscat –, cu bărci cu motor atașabil și cu șalupe fluviale cu fibre. Marina grănicerească din acest sector a preluat toate misiunile de luptă cu contrabandiștii pe fluviu, între malul stâng și linia de frontieră.

În cooperare cu grănicerii de la uscat, cu celelalte forțe ale Ministerului de Interne, Ministerului Apărării Naționale și îndeosebi cu elicopterele unității speciale de aviație a M.I., marinarii grăniceri au transformat acest sector de frontieră într-un adevărat teatru de acțiuni specifice, aducând o contribuție importantă la efortul C.N.Gr. pentru îndeplinirea acestei misiuni de noutate, la care țara noastră s-a angajat față de organismele euro-atlantice.

Concomitent cu îndeplinirea acestei misiuni și cu misiunile de pază a frontierei în condiții obișnuite, în sectoarele fluvial și maritim ale Brigăzilor 1 și 4 Grăniceri, începând din anul 1992, secția nave din C.N.Gr., cu sprijinul organelor de resort din Ministerul de Interne, a trecut la elaborarea unui proiect de lege care prevedea transformarea marinei grănicerești în Poliție Navală cu unele atribuții ale gărzilor de coastă din statele care aveau asemenea unități.

Această poliție navală urma să aibă în compunere mijloacele posturilor Poliției transporturi navale ale Inspectoratului General al Poliției din M.I., precum și unele mijloace de profil ce trebuiau preluate de la Marina Comercială, Marina Militară și de la căpităniile de porturi, fapt pentru care proiectul de lege elaborat de C.N.Gr. și M.I. nu a fost avizat favorabil de Ministerul Transporturilor, care avea în subordine marina comercială și căpităniile porturilor.

În anul 1994, s-a înființat la C.N.Gr. funcția de locțiitor al comandantului pentru marină și șef al navelor grănicerești în care a fost investit contraamiralul Anatolie Zemba, sub conducerea căruia a continuat activitatea de studiu și de stabilire a măsurilor de reorganizare a marinei grănicerești, concomitent cu îndeplinirea misiunilor de pază a frontierei, adaptând serviciul navelor la schimbările survenite în dispozitivul grănicerilor, astfel:

- s-a elaborat și trimis la avizare proiectul „Legii privind Organizarea, Structura și Funcționarea Gărzii de Coastă a României”, conform cerințelor impuse de delegații organismelor euro-atlantice referitoare la reorganizarea în ansamblu a trupelor de grăniceri;

- au fost organizate și s-au efectuat vizite de documentare în Turcia, Ucraina, U.R.S.S., Germania, Franța, Spania, China și S.U.A., care aveau frontiere fluviale, maritime și pe oceane, precum și gărzi de coastă specifice, la care marinarii grăniceri români căutau experiență în scopul adaptării ei la specificul frontierelor noastre.

Din analiza activităților desfășurate în toate domeniile, rezultă că grănicerii, în perioada 1992 – 1998, se adaptaseră specificului impus de noua subordonare și, cu doi ani înainte de trecerea în secolul următor, se găseau în plin proces de obținere a celor mai bune rezultate față de celelalte arme existente în compunerea forțelor Ministerului de Interne.

4. Preliminarii geostrategice externe și politico-militare interne ale desființării Trupelor române de grăniceri

După afirmarea dorinței României de a accede în structurile euro-atlantice, reluată cu motivații noi de la guvernele post-revoluționare anterioare de aripa dură a Partidului Național Țărănesc Creștin-Democrat, care elabora linia generală a politicii interne și externe a Convenției Democratice⁺⁾ venită la putere în România în anul 1996, s-au înmulțit vizitele în țara noastră a unor delegații de experți ai S.U.A., Uniunii Europene și NATO. Toate acestea aveau interese importante în zona noastră geografică potrivită asigurării dominației în Peninsula Balcanică la baza căreia este situată și România, care, prin bogățiile, poziția și caracteristicile geografico-militare ale teritoriului său, oferă atât condiții de bazare și întreținere a

⁺⁾ La conducerea României era în acea perioadă o coaliție de partide constituite în Convenția Democratică condusă de P.N.Ț.C.D. Președinte al României era Emil Constantinescu, prim-ministru Victor Ciorbea, apoi Radu Vasile, iar ministru de Interne Constantin Dudu Ionescu, membru al conducerii P.N.Ț.C.D.

grupărilor de forțe necesare operațiilor în această zonă, stăpânirii ei, cât și conectarea lor la sistemul de comunicații rutiere, feroviare, aeriene, fluviale și maritime către, și din Europa Centrală, întreaga Peninsulă menționată, Orientul Apropiat și către Orientul Mijlociu¹⁰, astăzi în atenția întregii lumi⁺⁺).

Delegațiile de experți menționate au desfășurat ședințe de lucru la mai multe instituții ale statului român, inițial cu caracter consultativ și de documentare. În lucrarea de față, ne vom referi însă numai la activitățile desfășurate la Ministerul de Interne și la C.N.Gr., unde s-a hotărât soarta grănicerilor, cu o condamnabilă lipsă de răspundere și de curaj în apărarea intereselor noastre naționale. De altfel, în toate discuțiile purtate, repetat, încă din anii 1992-1993, conducătorii noștri politici și militari au dovedit frică în a susține intrarea ulterioară a României în organismele euro-atlantice – obiectivă și necesară de altfel – dar, cu păstrarea industriei, agriculturii, zootehniei, armatei, sistemului financiar bancar etc. la nivel corespunzător nevoilor populației, cu o adaptare treptată, științifică și cu o aliniere gradată la standardele societății ce vrem s-o construim în viitor, nu cu distrugerea a tot ce a fost bine creat anterior, fapt ce a adus poporului român sărăcie, mizerie și convingerea că mergem, în mod fatal, pe un drum greșit.

În activitățile desfășurate cu aceste delegații la M.I. și la C.N.Gr., conducerea grănicerilor nu a avut nici măcar rol consultativ și de expertiză. A primit doar sarcini de îndeplinit și misiuni în plus față de cele pentru care grănicerii români au fost creați, prin legile românești, de-a lungul secolelor.

În viziunea politico-militară a unor state occidentale, România este privită ca o țară cu antecedente negative privind atitudinea ei (considerată duplicitară) și unele înfrângeri suferite de ele în cele două războaie mondiale ale secolului XX¹¹ și chiar mai dinainte. Venise, probabil acum, timpul ca grănicerii români – considerați și ei, printre alții, vinovați de acele însucese mai ales prin acțiunile Regimentelor 3 și 8 Grăniceri din august-septembrie 1944, și bănuți că au la frontieră fortificații, blindate și armament greu –, să plătească (prin desființare, ca și vânătorii de munte, în 1961) vitejia dovedită în cele două conflagrații mondiale la care participaseră cu atâtea jertfe și eroism să-și apere Patria. Alinierea la cerințele euro-atlantice a fost doar un pretext al desființării menționate.

În acest scop, în compunerea unei delegații de experți amintite, a fost trimis un ofițer din poliția de frontieră germană să se ocupe de grănicerii români. Acesta mai făcuse anterior asemenea vizite la Direcția Generală a Poliției de Frontieră recent înființată din grănicerii ce existaseră în P.C.T.F., împreună cu organele de Evidență Străini, Probleme de Migrări și Pașapoarte¹² din Ministerul de Interne, unde, probabil, i s-a completat imaginea negativă despre grănicerii prevăzuți a li se acorda fonduri PHARE pentru care, titular a fost numit colonelul Aurel Negau din acea poliție de frontieră, deși C.N.Gr. avea ofițeri competenți din rândul cărora,

⁺⁺) Conducătorii români, probabil, necunoscători ai acestor uriașe avantaje ce caracterizează numai teritoriul românesc în această zonă a Europei, nu le-au folosit în negocierea unor avantaje pentru poporul român, le-au cedat gratuit Occidentului, împreună cu dreptul de a impune acestui popor dezorganizarea internă, sărăcia economică și renunțarea la orice forță de apărare a integrității sale teritoriale, suveranității și independenței naționale.

unul putea fi numit să gestioneze aceste fonduri. Erau vizibile astfel pregătirile pentru desființarea grănicerilor, conform dorinței ofițerului german bazată, probabil, pe amintirile înaintașilor săi din cele două războaie mondiale și intențiile P.N.Ț.C.D. care urmărea consolidarea apropierei cu orice preț de Germania de unde se inspira cu privire la ideologia creștin-democrată necesară europeanizării denumirii partidului înființat de Maniu și Mihalache.

Așa se explică invitarea, în anul 1998, la poliția de frontieră din M.I., a ofițerului german amintit și dese vizite la Cotroceni ale șefului acestei instituții înființate în anul 1992¹³ în subordinea Direcției Generale de Pașapoarte, care a fost sprijinit consecvent, în toate demersurile de desființare a grănicerilor și de înlocuire a lor cu poliția de frontieră, de către un nepriceput, primul consilier în probleme de apărare, ordine publică și siguranță națională al președintelui Emil Constantinescu, pentru satisfacerea unor interese politice de partid.

Toți cei care au gândit și au elaborat planul desființării grănicerilor și înlocuirii lor, nu au avut în vedere că situația operativă și infracțională de la frontierele României, e deosebită de cea de la frontierele Germaniei și, ca atare, poliția de frontieră (grenzpolizei) e potrivită pentru țările din acea zonă nu pentru țara noastră aflată – după concepția occidentală – la extremitatea de est a NATO și a Uniunii Europene proiectate de ei, unde infractorii și contrabandiștii de toate felurile vin pe diferite rute din țările Asiei și Africii, conduși de călăuze cu experiență, organizați în grupuri numeroase, înarmați și agresivi, pregătiți pentru a străpunge dispozitive de pază adânci, puternice și, pentru a traversa toate țările până în cel mai îndepărtat punct din vestul Europei.

Vizita președintelui României din perioada 1996-2000, Emil Constantinescu, la Brigada 9 Grăniceri Timișoara

Ei nu pot fi opriți și reținuți decât de grăniceri bine înarmați și pregătiți pentru a face față acțiunilor în forță, din dispozitive realizate de ei pe bază de elemente fixe, bine mascate, ziua și noaptea, combinate cu elemente de cercetare în teren frământat, nu numai pe comunicații paralele cu frontiera de către polițiști

înarmați cu pistoale eficiente sub 100 m⁺), fără mijloace sigure de control (fâșia arată), foișoare de observare sau lucrări amenajate pentru observare ascunsă, cu distanțe mari între cazărțile subunităților de pază nemijlocită a frontierei. Numai așa se poate realiza o securizare a frontierei cum “recomandă” românii cei din organismele Euro-Atlantice.

În altă ordine de idei, la est și la nord de acea extremitate, țara noastră are vecini cu litigii teritoriale, față de care am fost obligați să facem „sacrificii istorice” pe niște promisiuni ambigue și incerte. Noi, am rămas cu sacrificiile până în prezent, iar vecinii noștri în cauză, își continue acțiunile de de-naționalizare a populației românești din teritoriile României, pun greutate în calea negocierii cu România a problemelor privind regimul frontierei de stat, al mării teritoriale și, își pun amprenta negativă chiar în celelalte relații cu noi, invocând principiul succesiunii statelor¹⁴.

Aceste pierderi suferite de România ca și altele din perioada embargoului, a loviturilor aeriene asupra Iugoslaviei și a celor ce le-a suferit țara noastră ca urmare a acestor lovituri, nu au fost recuperate și nici măcar luate în seamă de viitorii noștri parteneri în NATO sau în Uniunea Europeană, care, începând cu anul 1997, au mărit frecvența ședințelor de lucru, a controalelor și, au venit, cu noi “sugestii” și “recomandări” cu caracter mereu mai imperativ.

Comandantul Trupelor de grăniceri, șeful de stat major, uneori și locuitorii lor, care au participat la activitățile respective, nu au reușit să-și formuleze la tip o concepție clară pe baza căreia să apere ferm interesele grănicerilor. Printre altele, au propus și varianta constituirii într-un singur Departament al Grănicerilor, Poliției de frontieră nu de mult înființate așa cum s-a menționat mai sus și Direcției pașapoarte, condus de un secretar de stat subordonat guvernului. Această variantă a fost considerată ca intenție de a dezorganiza forțele și atribuțiile Ministerului de Interne fiind respinsă ca atare.

Ulterior, această idee împreună cu măsura scoaterii din P.C.T.F.-uri a efectivelor ce aparțineau grănicerilor, a agravat relațiile dintre C.N.Gr. și poliția de frontieră care urmărea nerăbdătoare supremația în conducerea pazei frontierelor României în totalitate și era sprijinită, pe plan intern, de președinția țării și de PNȚCD, iar din exterior de către ofițerul german din delegațiile U.E. ce pregăteau fără transparență această nepotrivită și neoportună schimbare.

În cadrul ședințelor de lucru de la Ministerul de Interne, conducerea Trupelor de Jandarmi, a reușit să-și apere mai ferm interesele armii, păstrându-i, în final denumirea de „Comandamentul Național al Jandarmilor” cu unele îmbunătățiri de structură. Aveau și jandarmii români omologi în țările occidentale, dar nu au luat nimic de la aceștia în afară de ce au considerat pozitiv în urma unui rodnic schimb de experiență efectuat prin vizite reciproce de lucru, fără ca organele NATO și UE să le impună soluții străine sau renunțarea la tradițiile românești. De asemenea, pe plan extern, avem exemplul Ungariei, Cehiei, Poloniei și Țărilor Baltice, care au

¹⁴) Inițial, au intrat în dotarea elementelor grănicerești formate din militari angajați pe bază de contract, pistoale “Carpați” calibrul 7,65 mm.

respins presiunile delegațiilor euro-atlantice și și-au păstrat tradițional grănicerii la frontierele cu toate țările vecine, prevăzând că poliția de frontieră de tip occidental, nu este potrivită situației operative de la granițele lor și, din acest motiv, nu li s-a obstrucționat calea spre NATO sau U.E.

Deși existau neclarități și lipsă de transparență privind perspectiva grănicerilor români, conducerea C.N.Gr., a studiat cu atenție „*propunerile*” și „*recomandările*” delegațiilor amintite. A trecut chiar la experimentarea lor în sectorul Brigăzii 4 Grăniceri Constanța cu sectoare de frontieră la uscat, litoral, Deltă, fluviu și munte. A studiat, cu originalitate și prudență soluțiile și măsurile cele mai potrivite la specificul situațiilor create la frontierele românești pentru triumful intereselor noastre naționale și evitarea unor consecințe negative greu de recuperat cum au mai fost cazuri, deși existau oferte și promisiuni, ca de obicei, negarantate¹⁵.

După un an și jumătate de studii, analize și experimentări în cadrul cărora brigăzile au fost desființate, transformate în Direcții și, revenindu-se apoi la organizarea inițială, la 1 septembrie 1998, Colegiul de Conducere al Ministerului de Interne a aprobat măsurile de reorganizare a Comandamentului Național al Grănicerilor și structurilor subordonate, iar la 3 septembrie același an, conducerea C.N.Gr. a adus la cunoștința opiniei publice, printr-o conferință de presă, cele mai importante repere ale procesului de reorganizare¹⁶ după cum urmează:

- întărirea eșalonului nemijlocit de pază și supraveghere a frontierei de stat, prin reducerea și redistribuirea, din Comandamentul Național și din cele de brigăzi, la unitățile și subunitățile de grăniceri, a personalului rezultat din unificarea structurilor de asigurare materială și tehnică într-un singur compartiment, cel de logistică, și, din trecerea personalului compartimentului locțiitorului comandantului, în compunerea statului major;

- întărirea cu prioritate a dispozitivelor de pază la frontiera de est prin încadrarea cu un număr corespunzător de efective, îmbunătățirea legislației de frontieră și a cooperării cu toate organele și forțele existente în zonă;

- reorganizarea secțiilor și birourilor din Comandament și de la brigăzi și regimente, retragerea efectivelor din P.C.T.F., totalizând 1700 de cadre și militari în termen pentru întărirea subunităților de frontieră;

- transformarea regimentelor de grăniceri Tulcea, Rădăuți și Sighet, în brigăzi de tip B, pentru îmbunătățirea conducerii în aceste sectoare îndepărtate și greu accesibile pentru comandament;

- desființarea unui eșalon intermediar prin comasarea detașamentelor și posturilor de grăniceri într-un singur element de structură – detașamentul de grăniceri –, dispus nemijlocit la frontieră. Ca urmare, din 375 de posturi și detașamente, au rămas numai 210 detașamente cu efective de execuție mărite, subordonate batalioanelor și brigăzilor de tip B;

- trecerea divizioanelor de nave grănicerești sub o conducere unitară la nivelul Comandamentului, sub comanda locțiitorului comandantului și șef al marinei grănicerești, completarea dotării și încadrării acestora în vederea

constituirii nucleului Gărzii de Coastă, pentru care comandamentul a elaborat și înaintat proiectul Legii de organizare și funcționare;

- transformarea Secției de Reparații Nave Brăila, în Bază de Reparații care să poată executa reparații curente și capitale navelor proprii și celor aparținând altor forțe ale Ministerului de Interne;

- optimizarea structurilor unităților de învățământ, de perfecționare a pregătirii cadrelor, a centrelor de instrucție și antrenament pentru militari în termen, precum și a programelor acestora, conform cerințelor rezultate din situația creată;

- angajarea nemijlocită în paza frontierei a tuturor categoriilor de personal din structurile Comandamentului Național al Grănicerilor.

În cadrul conferinței de presă, între alte măsuri, s-a precizat că, pentru îndeplinirea recomandărilor Uniunii Europene de a realiza o conducere unitară a tuturor forțelor de la frontieră, cel puțin la nivel central, să se studieze posibilitatea înființării unui Departament al Frontierei de stat la nivelul Ministerului de Interne care să subordoneze și să coordoneze C.N.Gr., inclusiv Garda de Coastă și Direcția Generală a Poliției de Frontieră, Străini, Probleme de Migrări și Pașapoarte. Această măsură era deosebită de cea anterioară când conducerea C.N.Gr. propusese ca Departamentul respectiv să fie subordonat guvernului, în ideea că toate fondurile primite din exterior pentru a finanța reorganizarea grănicerilor români și a sistemului de pază a frontierei, să poată fi folosite numai în acest scop.

Era însă prea târziu. Se prevedea în secret altă concepție de restructurare. S-a precizat, de asemenea, că va rămâne valabil caracterul militar al instituției grănice-

rești ale cărei forțe vor fi în măsură să execute misiuni de luptă în cazul sesizării la frontieră a unor situații care ar pune în pericol securitatea națională¹⁷, eventualități care nu erau agreate de organisme euro-atlantice. România, în istoria sa, a trecut însă de nenumărate ori prin astfel de situații și nu-și poate permite, indiferent de caracteristicile situației internaționale și de conjuncturi politice, să-și lase frontierele nesecurizate.

Generalul Ion Bălăeșu înmânează colonelului Gheorghe Stancu, comandantul Brigăzii de grăniceri din Oradea, drapelul de luptă (aprilie 1998)

În urma aplicării măsurilor de reorganizare aprobate de Colegiul de Conducere al Ministerului de Interne începând cu data de 4 septembrie 1998, Comandamentul Național al Grănicerilor a fost structurat și încadrat la nivel central, al marilor unități și unităților subordonate nemijlocit, după cum urmează:

- Comandant, generalul de divizie Dumitru Luca;
- Șef de stat major, generalul de brigadă Ioan Bălăie;
- Locțiitor pentru paza frontierei, generalul de brigadă Emil Talpă;
- Locțiitor pentru marina grănicerească, contraamiralul Anatolie Zemba;
- Locțiitor pentru logistică, generalul de brigadă Romulus Mocanu.

Brigăzile de Grăniceri "tip A", subordonate nemijlocit Comandamentului^{*)}:

- Brigada de Grăniceri "Timiș" din Timișoara, comandant, colonelul Vasile Totorcea (junior), cu 4 batalioane de grăniceri la rad, Sânnicolaul Mare, Jimbolia și Deta;

- Brigada de Grăniceri "Decebal" Drobeta-Turnu Severin, comandant, colonelul Neculai Ionescu, cu 3 batalioane de grăniceri la Moldova Nouă, Orșova și Drobeta-Turnu Severin;

- Brigada de Grăniceri "Mihai Viteazul" Giurgiu, comandant, colonelul Dumitru Coman, cu 4 batalioane de grăniceri la Calafat, Turnu Măgurele, Giurgiu și Oltenița;

- Brigada de Grăniceri "Tomis" Constanța, comandant, generalul de brigadă Vasile Moldovan, cu 4 batalioane de grăniceri la Negru Vodă, Constanța, Agigea și Constanța-port;

- Brigada de Grăniceri "Moldova" Iași, comandant, generalul de brigadă Mihai Caliniuc, cu 4 batalioane de grăniceri la Galați, Huși, Iași și Botoșani;

- - Brigada de Grăniceri "Menumorut" Oradea, comandant, colonelul Gheorghe Stancu, cu 3 batalioane de grăniceri la Satu Mare, Carei și Oradea.

Brigăzile de Grăniceri "tip B"⁺⁺⁾:

- Brigada de Grăniceri "Gurile Dunării" Tulcea, comandant, colonelul Trifan Hristache;

- Brigada de Grăniceri "Ștefan cel Mare și Sfânt" Rădăuți, comandant, colonelul Gheorghe Butnariu;

- Brigada de Grăniceri "Dragoș Vodă" Sighetul Marmației, comandant, colonelul Vasile Botârcă.

Divizioanele de Nave subordonate locțiitorului comandantului pentru Marina Grănicerească, deși au fost scoase din subordinea brigăzilor de grăniceri, au rămas dislocate în vechile sectoare cu încadrarea anterioară. Ele au executat în continuare misiuni de pază a frontierei, concomitent cu pregătirile pentru a se constitui în Garda de Coastă.

Unitățile de învățământ și cele de perfecționare a pregătirii cadrelor de grăniceri și personalului de marină^{*)}:

- Facultatea de Drept din cadrul Academiei de Poliție "Alexandru Ioan Cuza"⁺⁺⁾;

^{*)} Brigăzile "tip A" aveau în componere batalioane de grăniceri, care subordonau un număr variabil de detașamente de grăniceri.

⁺⁺⁾ Brigăzile "tip B" aveau în subordine directă un număr variabil, de detașamente de grăniceri din sectoarele de munte și Delta.

^{*)} Fiecare brigadă mai avea în componere câte un batalion de instrucție și antrenament pentru militari în termen.

- Școala de subofițeri de grăniceri "Avram Iancu" Oradea, comandant, colonelul Vasile Anton;
 - Centrul de perfecționare a pregătirii cadrelor de grăniceri, Orșova, comandant, colonelul Mircea Crețu;
 - Centrul de perfecționare a pregătirii personalului de marină Giurgiu, comandant, locotenent-comandorul Ioan Truță.
- Alte unități subordonate nemijlocit Comandamentului Național al Grănicerilor;
- Baza de Reparații Nave Grănicerești Brăila, comandant, comandorul Ioan Nițulescu;
 - Școala de Dresaj Câini Grănicerești Ciorani, comandant, locotenent-colonelul Dumitru Savu.

De menționat că, atât această reorganizare, cât și funcționarea în perspectivă a tuturor elementelor de structură realizate se respectau resursele umane, materiale și financiare afectate anual, fără cheltuieli în plus și fără disponibilizări de personal de orice categorie, disponibilizări care aveau loc în toate unitățile militare și în întreprinderile economice românești, constituind principala grijă a zilei de mâine.

Structura organizatorică creată la 1 septembrie 1998 și funcționalitatea ei, așa cum era proiectată, erau superioare celor din etapele trecute și corespundeau „pretențiilor și indicațiilor” impuse și declarate de reprezentanții organismelor euroatlantice care monitorizau evoluția pazei frontierei și a structurilor grănicerești realizate, desfășurând în continuare controale și întâlniri de lucru în care veneau cu noi „recomandări” deosebite de cele anterioare. O asemenea întâlnire a avut loc la 11 noiembrie 1998 la Comandamentul Național al Grănicerilor între generalul american Henry Kievenaar și conducerea trupelor de grăniceri ce se găsea în curs de consolidare a structurilor menționate, realizate cu două luni înainte¹⁸.

Discuțiile purtate atunci și „recomandările” făcute conducerii grănicerilor români nu au fost date publicității, dar rezultă, din conținutul informării prezentate de generalul Dumitru Luca aceluiași general american revenit la C.N.Gr. în următoarea „vizită”, în ziua de 23 martie 1999. Iată principalele repere din informarea menționată:

„(...) de la precedenta întâlnire cu această delegație, 11 noiembrie 1998, C.N.Gr. a continuat procesul de restructurare a forțelor, având la bază cerințele îndeplinirii misiunilor de pază, supravegherea și controlul frontierei de stat • pe această linie M.I. și C.N.Gr. au prezentat C.S.A.T. (Consiliul Suprem de Apărare a Țării n.a.) programul de restructurare a componentelor de la frontieră ale Ministerului de Interne, acesta fiind analizat și aprobat cu numărul 113/16.12.1998 • procesul de restructurare are la bază Hotărârea Guvernului nr. 142/05.03.1999 • documentele de bază amintite anterior stipulează ca activități importante restructurarea C.N.Gr., M.U. și Unităților subordonate; integrarea acestora cu personalul din P.C.T.F. (Punctele de Control Treceeri Frontieră) și

⁺⁺⁾ În legătură cu această facultate, C.N.Gr. avea obligația să participe la elaborarea planului de învățământ și la asigurarea unor cadre.

D.G.P.F.S.P.M.P. (Direcția Generală a Poliției de Frontieră, Străini, Probleme de Migrări și Pașapoarte n.a.) și înființarea Poliției de Frontieră Române; conducerea unitară a tuturor organelor și forțelor de la frontieră prin Inspectoratul General al Poliției de Frontieră; reglementarea legislativă comună prin modificarea prevederilor Legii nr. 56/1992 privind frontiera de stat a României • desfășurarea în continuare a acțiunilor de securizare a frontierelor țării, combaterea migrației ilegale și traficului ilicit cu droguri, armament, muniție și explozivi, asigurarea condițiilor cerute de Uniunea Europeană și N.A.T.O. la extremitatea lor estică.“ (...) Garda de Coastă „(...) va fi o componentă militară subordonată Inspectoratului General al Poliției de Frontieră, destinată să execute paza, supravegherea și controlul frontierei la Marea Neagră, în marea teritorială și exercitarea suveranității, a drepturilor suverane și jurisdicției statului român în zona contiguă și zona economică exclusivă, paza, supravegherea și controlul trecerii frontierei la Dunăre, în Delta și pe râul Prut”¹⁹.

Acesta era conținutul informării comandantului grănicerilor români către generalul american menționat, informare din care rezultă deosebiri între măsurile de reorganizare a C.N.Gr., marilor unități și unităților (M.U. și U.) subordonate, adoptate la 1 septembrie 1998, rod al studiilor specialiștilor români, care au luat în calcul atât experiența și tradițiile românești în materie de organizare a trupelor și de pază a frontierelor noastre, cât și noile coordonate ale procesului frontierei, precum și exigențele și impunerile organismelor europene și euro-atlantice între 1.09.1998 și 23.03.1999. Pentru grănicerii români s-a reeditat situația precară din perioada 1944-1948, când au fost obligați să execute măsurile impuse de Comisia Aliată de Control și, umiliți în prezența părții americane care, a interpretat în acea comisie un rol penibil, fără nici o valoare juridică și militară, au trecut, împreună cu întreaga țară, pentru o jumătate de secol, în sfera de influență și de dominare sovietică²⁰. Acum, la sfârșitul secolului XX, un alt general american în fruntea unei alte delegații, impunea grănicerilor români condiții umiltoare, până la desființare, pentru ca România să capete un loc de pe care să candideze la primirea în organisme euro-atlantice, lipsită de demnitate și, fără a avea la frontierele sale acea armă care, prin eforturi vitejești și sublime acte de eroism, și-a adus contribuția de sânge la întregirea Teritoriului și asigurarea inviolabilității frontierelor noastre. Dar de unde să știe generalul american istoria grănicerilor și a neamului românesc! El și-a exercitat mandatul pe care l-a primit, dar românii care au negociat atunci, între altele, și soarta instituției grănicerești, pe al cui mandat l-au exercitat? Este o întrebare cu un răspuns greu de imaginat. Probabil, pe al nimănui. Pentru că, orice s-ar spune, este posibil să nu ne fi impus nimeni, în mod categoric, să desființăm instituția grănicerească, ci doar să ne securizăm frontierele, să prezentăm adică celor care ne finanțau acest proces un program coerent, credibil și eficient. Și chiar dacă, în astfel de vremuri, s-ar fi cerut reconfigurarea, transformarea și chiar desființarea instituției grănicerești, acest lucru nu se putea face printr-o ordonanță de guvern, pe ușa din dos, fără dezbateră temeinică a tuturor implicațiilor și consecințelor unui astfel de act. Și, totuși, s-a făcut!

La încheierea vizitei în care ascultase informarea amintită, generalul american afirma nemulțumit într-un interviu: „(...) Așa cum am înțeles eu, măsurile din prezentarea de astăzi, par să fie prudente. Sigur, obiectivul lor este de a crește capacitatea trupelor de grăniceri și, de aceea, asta va avea un impact pozitiv asupra întregii țări. Cerințele de buget trebuie luate de asemenea în considerare, atât în ce privește structura militară, cât și în ce privește poliția de frontieră. O conducere bună, poate și trebuie să fie unică. Din ce am auzit astăzi despre dispozitiv, aceasta este impresia mea, neavând ocazia să o analizez în detaliu”²¹.

Era doar o simplă impresie a unui general cu experiență și discernământ. Unde au fost însă experiența, discernământul, argumentele și opțiunile clare și distincte ale responsabililor români?

Dacă ne referim la „responsabili” de tipul celui care era primul consilier al președintelui României pentru apărare, ordine publică și siguranță națională din acea perioadă – un om în afara oricărei competențe de acest gen –, răspunsul este tragic de limpede: nu existau. În ce măsură au servit ei interesele de securitate ale frontierelor țării și ale străjuitorilor hotarelor României s-a văzut. Dar situația nu s-a încheiat aici. Consecințele unor măsuri pripite, nefundamentate se manifestă pe termen lung. De aceea, poate, singura scuză a celor care au desființat, fără să le pese, instituția grănicerească nu este decât cea relevată de cuvintele pline de amărăciune și de înțelepciune ale Mântuitorului: „Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac!”

BIBLIOGRAFIE

1. Organele de presă: Dimineața/29 martie 1990, 15-16 iulie 1992; Azi/20 mai și 14 iunie 1990; Contrapunct/21 mai 1990; NU (ziar din Cluj)/17-23.04.1990 și nr. 69 din 1992; Europa/1-7 septembrie 1992 și revista 22/27.03 – 02.04.1992.
2. General de brigadă (r.) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, p. 216-217, 380-381, 384-386, 389, 391.
3. Ibidem, p. 404-407.
4. Legea, Nr. 56 din 9 iunie 1992, art. 77.
5. Considerațiile fostului ministru de externe al Germaniei federale Klaus Kinchel, cu ocazia unei vizite la Kiev, *Observatorul militar* Nr. 24 (18-24 iunie 2002) p. 9, în întregime.
6. *Observatorul militar* Nr. 24 (18-24 iunie 2002), p. 9.
7. Gl.bg. (r.) Romulus Mocanu, *documentare predată autorului*, p. 3-4.
8. Col. Ion Petrișor, *documentare predată autorului*, p. 2-3.
9. Idem.
10. Colectiv coordonat de colonelul Sever Neagoe, *Monografia frontierei de stat a R.S.România*, București C.T.Gr., 1979, p. 9.

11. Hans Kissel, *Catastrofa din România în 1944*, Darmstadt, 1964, în întregime dar în special p. 142-143, 249-283; Hans Frissner, *Bătălii trădate*, Darmstadt, 1964, în întregime, dar în special cap. 1 și 2.
12. Revista *Frontiera* Nr. 5-6 din 9 februarie 1999, p. 3.
13. I.G.P.F., Evoluția sistemului de control la trecerea peste frontiera de stat română, 1960-1999. *Documentare*, p. 4, alineatul 1.
14. *Observatorul Militar* Nr. 24 din 18-24 iunie 2002, p. 9.
15. General de brigadă (r.) Sever Neagoe, *Personalități din Evoluția Grănicerilor în secolul XX*, București 2001, p. 221, 383-384.
16. Revista *Frontiera* Nr. 33-34 din 8 septembrie 1998, p. 8-9.
17. General de brigadă (r.) Sever Neagoe, op. cit. p. 397-398 și 404-407.
18. Revista *Frontiera* Nr. 13-14 din 8 aprilie 1999, p. 3.
19. Idem
20. Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, București, 1988, p. 273-276 și 311.
21. Revista *Frontiera* Nr. 13-14 din 6 aprilie 1999, p. 3.

Capitolul XVI DE LA GRĂNICERI LA POLIȚIA DE FRONTIERĂ (1999-2004)

General de brigadă (r) SEVER NEAGOE

1. Tradiție, onoare, demnitate, realitate și necesitate

Desființarea unei arme din compunerea armatei oricărei țări poate fi un fenomen obișnuit și benefic, dacă este impusă de motivații ce rezultă din dezvoltarea generală a societății, mai ales a mijloacelor tehnice și a situației geopolitice și strategice din zona sa geografică, elemente care determină schimbarea parțială sau în întregime a sistemului militar, corespunzător modificărilor ce se prevăd în modul de desfășurare a acțiunilor de luptă pentru apărarea intereselor sale naționale.

Cu alte cuvinte, o armă din compunerea unei armate – ca și o coaliție –, pot și trebuie desființate numai atunci când au dispărut condițiile care au impus înființarea lor.

Dacă această desființare sau reducere parțială prin mutări de efective în altă armă sau prin trecerea acestora în rezervă nu sunt motivate, așa cum s-a precizat mai înainte, și, din păcate, au loc din interese politice de grup, din partizanat politic, din slugărnicie, ori sunt impuse din afară, ele duc totdeauna la slăbirea puterii și ordinii militare, a disciplinei și afectează grav comportamentul oamenilor, determinând slăbirea sau chiar pierderea încrederii în Armată și, câteodată, așa cum s-a mai întâmplat în istorie, mișcări și convulsii – uneori cu grave urmări –, ca o consecință a frustrării și umilirii personalului armelor implicate în aceste măsuri.

În îndelungata sa istorie, Armata Română cunoaște exemple care ne amintesc atât de desființări și de reduceri parțiale de structuri și entități militare, cu determinări obiective, cât și de reduceri sau reorganizări cauzate de motivații subiective, care au pus probleme dificile conducerilor politice și militare ale României din momentele respective. Acest lucru ar trebui să ne facă să ținem cont de învățămintele pozitive și de cele negative, când, în zilele noastre, suntem puși în situația să operăm desființări sau reduceri de arme sau de unități din armata noastră.

Dezvoltarea tehnicii, după începutul secolului al XX-lea, a adus pe câmpurile de luptă ale primului război mondial armamentul automat de infanterie cu tragere rapidă, tunurile cu țeavă ghintuită și cu bătaie lungă, proiectile de diferite tipuri, aviația și, în ultimii ani ai războiului menționat, blindatele, pe care francezii le-au denumit „care de asalt”, iar englezii și nemții „tancuri” – denumire ce s-a generalizat și s-a dat apoi categoriilor de mașini de luptă cu blindajul cel mai gros

și cu armamentul cel mai puternic la bord¹⁶². Apariția acestor mijloace a impus, în mod obiectiv, ca, în timpul războiului respectiv și în special în perioada dintre cele două mari conflagrații, să se treacă treptat la desființarea armei cavaleriei, pe măsura posibilității înlocuirii ei cu trupe blindate, perioadă care a durat până după cel de-al doilea război mondial. În Armata Română, pe timpul campaniei din est și apoi al celei din vest, cavaleria a coexistat alături de blindate, ambele arme săvârșind acte de vitejie și eroism, bucurându-se de aceleași sentimente de stimă din partea conducerii politice și militare românești. Chiar și atunci când s-a hotărât desființarea cavaleriei, s-a procedat cu atenție, fără acte de umilire și brutalitate, cadrele fiind mutate în arma blindatelor, după cursuri pregătitoare de specialitate, convinge că măsura desființării armei cavaleriei, era impusă de cauze obiective, nu de rațiuni politice sau de orgolii. Mai mult, în unele țări din Occident, unitățile și marile unități de blindate păstrează și denumirea originală, aceea de „Cavalerie”.

Dotarea armatei cu mijloace tehnice și diminuarea treptată a cavaleriei între cele două războaie au afectat și trupele de grăniceri, în sensul că, după continuarea dotării tradiționale cu un număr suficient de cai de cavalerie, pentru paza frontierei, și cu cai de tracțiune, pentru transport, și, după introducerea în statul de organizare a unui Regiment de Grăniceri Călări, s-au primit în înzestrare motociclete, autoturisme și autocamioane, micșorându-se proporțional numărul cailor și desființându-se Regimentul de Grăniceri Călări¹, fără a se ridica probleme deosebite. Dar, către sfârșitul secolului al XIX-lea, măsurile ce s-au luat sub impulsul unor orgolii în scopul desființării unor arme sau ignorării importanței altora au dus la acțiuni contestatate și la unele convulsii cu urmări grave, punând în fața unităților în cauză, a Marelui Stat Major și Ministerului de Război, probleme de mare dificultate care, în final, au fost rezolvate cu eforturi deosebite și cu pierderi în detrimentul poporului român. Iată doar câteva exemple:

După detronarea lui Alexandru Ioan Cuza la 11 februarie 1866, locotenența domnească numită la conducerea țării până la aducerea lui Carol I pe tronul românesc a anulat scutirea tradițională a grănicerilor de impozite și munci obștești în schimbul pazei granițelor, fapt pentru care grănicerii civili cu schimbul din satele limitrofe cu frontiera, simțindu-se ignorați și umiliți, au declanșat acțiuni contestatate care au degenerat în răscoală și au refuzat să depună jurământul față de noul domnitor. În loc să redea grănicerilor drepturile de care fuseseră spoliați, pentru a pune capăt răscoalei, guvernul de atunci a intervenit cu forțele de represiune, arestând și trimițând în judecată pe conducătorii mișcării, care a luat amploare. Au urmat numeroase reorganizări ale sistemului de pază a frontierei, cu prejudicii mari aduse misiunii, poporului român și armatei sale². Ca urmare, în anul 1866 au fost desființate inspectorii⁺⁺, batalioanele și companiile de grăniceri

¹⁶² Introducerea acestor mijloace tehnice, în Armata Română, s-a făcut treptat începând cu anul 1917, cu ajutorul Franței. Problema nu face însă parte din tematica prezentei lucrări și, ca urmare, prezentarea ei este sumară și numai în esență.

⁺⁺) Grănicerii fuseseră organizați de Al. I. Cuza, la 24 iulie 1859, în 10 batalioane și 38 de companii, toate în 4 Inspectorii (Inspectorate), la București, Iași, Piatra (Neamț) și Pitești, subordonate domnitorului, prin Ministerul de Război¹⁶³.

fiind subordonate diviziilor teritoriale de infanterie și apoi desființate; în anul 1867, s-a revenit la organizarea anterioară după ce au fost desființate două inspectorii din 4 și un batalion din 10; în anul 1872, grănicerii au fost subordonați dorobanților, luând denumirea acestora; în anii 1873, 1888 și 1889, au avut loc alte reorganizări, iar la 2 iulie 1891, dorobanții au fost transformați în infanteriști, paza frontierei trecând din nou în grija grănicerilor civili cu schimbul din satele limitrofe în compunerea Ministerului Afacerilor Interne, conduși până în anul 1904 de infanteriști în rezervă⁴.

Desele schimbări impuse de orgoliul regal în ce privește grănicerii, au făcut ca la începutul secolului XX, paza frontierei să se execute calitativ sub nivelul anului 1850, contrabandele să fie în progres, iar fiscul în regres. Acesta a fost unul din motivele care au impus ca în anul 1904 să fie înființat Corpul Grănicerilor militari pe baze moderne⁵.

După organizarea activităților și obținerea unor rezultate remarcabile care au condus la aprecierea grănicerilor ca armă de elită, mulți ofițeri din alte arme solicitau mutarea în acest corp, pentru a fi încadrați pe funcții care să le confere posibilitatea de a fi înaintați în gradele următoare mai ușor ca în armele lor. Aceasta semnifica ignorarea muncii cadrelor venite cu mai mulți ani în urmă în Corpul Grănicerilor și care se confruntaseră cu greutățile începutului, cerând acum deziluzionați să plece din serviciul pazei frontierei. Pentru a preveni umilirea și nemulțumirea pe această temă a cadrelor ce dovediseră reale calități grănicerești și de instructori, în iulie 1912, Corpul Grănicerilor a fost declarat corp închis, iar prin Înalțul Decret Nr. 30 din 3 ianuarie 1914, s-a prevăzut ca în cazul unui post vacant prevăzut cu grad de general, acesta să fie ocupat de un colonel grănicer cu vechime și experiență și, numai dacă acesta nu există, va fi adus unul din altă armă care va rămâne definitiv în Corpul Grănicerilor⁶.

Evenimente asemănătoare s-a petrecut și în alte arme către sfârșitul secolului XIX. În anul 1883 a apărut în unitățile de geniu, mai întâi sub formă de zvonuri și apoi în mod concret, ideea ca, în cazul unei reorganizări a armatei, să fie desființată arma genului, iar geniștii să fie mutați în infanterie, deoarece se considera că aceasta folosește prima lucrările genistice în luptă și, ca urmare, infanteriștii trebuie pregătiți să îndeplinească rolul geniștilor de amenajare a lucrărilor în teren pentru diferite acțiuni. Inițiatorii și susținătorii acestei idei nu luau în considerare că toate armele aveau nevoie de tranșee în luptă și că, în afară de realizarea acestora, asigurarea genistică mai cuprinde lucrări de minare-deminare, de trecere peste cursuri de apă, de baraje, distrugerii etc., fapt ce impune existența unei arme cu acest profil.

Când ideea a început să fie aplicată, geniștii au protestat, și-au dat demisia din armată, refuzând să fie subordonați infanteriștilor, din motivele menționate.

În anul 1884, a apărut de asemenea ideea că arma cavaleriei – cea mai veche în Armata Română, cu vastă experiență de luptă și cu emoționante fapte de glorie în toate războaiele cunoscute din Istoria Românilor –, este slab pregătită și, pentru aceasta, un mare număr de ofițeri de artilerie să fie mutați în unitățile de cavalerie cu scopul „de a o regenera din punct de vedere al instrucției“. În acest scop, la 1

decembrie 1884, în funcția de comandant al trupelor de cavalerie, a fost numit generalul de artilerie Grigore Cantilli⁷. Ofițerii de cavalerie au apreciat această măsură ca o jignire adusă armei lor și, conform angajamentului solemn ce și-l luaseră când au fost încunoștințați că se pregătește această măsură nemeritată de arma lor, în zilele de 1, 5 și 10 februarie 1884, au demisionat în colectiv din armată, iar în ziua de 15 februarie, nu s-au mai prezentat la serviciu urmând ca protestul lor să continue în alte forme mai dure.

Situația a devenit gravă, cu deznodământ imprezvizibil, acest eveniment fiind considerat de cei mai valoroși ofițeri, generali și teoreticienii militari din Ministerul de Război și din Marele Stat Major, precum și de prestigioasa revistă *România Militară* ca „(...) întunecime care va acoperi pentru mult timp strălucirea ce a dobândit steagul românesc pe câmpul de onoare”⁸.

Era de așteptat solidarizarea ofițerilor din toate armele cu cei din cavalerie și geniu, situație care ar fi dus la anarhie totală, următorul pas fiind către răscoală. Majoritatea ofițerilor a căror trăsătură fundamentală era onoarea militară și *Revista România Militară* au cerut stăruitor înlăturarea politicii din armată „(...) care o duce la ruină morală și intelectuală”⁹. Această cerere era motivată de faptul că măsurile de bulversare a armatei cu urmări grave în respectarea demnității și onoarei militare, precum și în starea disciplinară, erau provocate de amestecul partidelor în viața armatei, pentru a-și asigura triumful intereselor politice.

După agravarea situației la nivelul de tensiune descris, au intervenit ministrul de război, și regele Carol I. S-a hotărât ca ofițerii să nu mai poată trece de la o armă la alta (sic!), geniștii să rămână armă de sine stătătoare, iar generalul Grigore Cantilli și ofițerii de artilerie să fie retrași din trupele de cavalerie, conflictul fiind astfel încheiat¹⁰ cu învățăminte de care nu s-a ținut cont niciodată până în zilele noastre!

Revista România Militară concluzionează: „(...) Arma din care pleacă ofițerul resimte lipsa, iar arma în care vine simte umilința”¹¹ și, cu alte prețioase învățăminte de care autorii desființării armei grănicerilor în anul 1999 nici nu au auzit sau nu au vrut să audă, ceea ce este mult mai grav!

În România zilelor noastre, la 1 iulie 1999, s-a desființat, fără nici un motiv și cu o ușurință umilitoare, arma grănicerilor, fiind înlocuită cu „poliția de frontieră”. Aici este greu de spus dacă este vorba de o simplă cosmetizare, adică de schimbarea etichetei sau de introducerea unui nou spirit, unei noi filosofii a pazei frontierei de stat a României. Grănicerii români și-au făcut totdeauna datoria față de țară, înscriind fapte de glorie și vitejie în istoria națiunii române și a armatei, și nu meritau această „desființare”, fără a se aduce argumente consistente. Generalii și ofițerii de grăniceri care existau atunci în paza frontierei au acceptat cu ușurință o astfel de umilință. Li s-au luat drapelele unităților, li s-a scos din ținută culoarea verde tradițională, li s-a luat istoria. De ce?

Și chiar dacă vremurile impun schimbări, acestea nu se pot face fără a se respecta filonul istoric al unei activități îndelungate și glorioase. Grănicerii nu au adus comunismul în România și nu se fac vinovați de jumătatea de secol de regim opresiv. Ei nu au făcut parte din poliția politică a statului totalitar. Ei au fost doar

simplici soldați, la frontieră, în serviciul națiunii. Ei au continuat să păzească și să onoreze granițele țării, așa cum au făcut-o de două mii de ani înaintașii lor. Și nu au încălcat niciodată legile pământului românesc.

2. Principalele date referitoare la Istoria Poliției de Frontieră

La 1 aprilie 2004, când se împlinesc 100 de ani de la crearea, prin Înaltul Decret Nr. 884, a unui corp de trupă sub denumirea de “Batalionul de Grăniceri”, având ca îndatoriri speciale paza frontierelor țării¹², Poliția de Frontieră Română, în actuala compunere instituțională și cu atribuții specifice deosebite de cele ale grănicerilor de odinioară, împlinește doar 4 ani și 8 luni. Ea a fost înființată prin Legea Nr. 56/1992 privind frontiera de Stat a României, modificată și completată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului României Nr. 80/4 iunie 1999, Capitolul II, art. 5, alin. 2-3 și Capitolul nenumăratat „Alte prevederi ale Ordonanței de Urgență”, publicat în încheierea Legii pe care o modifică și o completează, articolele III și VI, ocolindu-se Parlamentul României¹³.

Un timp atât de scurt nu este suficient pentru a începe scrierea istoriei instituției respective ce se află încă în plin efort de dezvoltare pentru îndeplinirea misiunilor ce i-au fost încredințate prin Capitolul III, art. 11-19 din Legea amintită, fără să mai luăm în calcul misiunea de securizare a frontierei de est prevăzute ca limită până unde se va extinde NATO și Uniunea Europeană despre care nu se mai amintea în Legea respectivă, misiune care obligă și o pregătire temeinică pentru a participa – în caz de nevoie – la îndeplinirea unor misiuni de luptă, așa cum existau prevederi în Legea și regulamentele grănicerilor desființați la 1 iulie 1999.

De altfel, datorită numeroaselor ambiguități și imprecizii determinate de necunoașterea frontierelor românești și a legislației de profil, de graba și lipsa de transparență în care a fost modificată și completată, probabil din teama de a nu se afla de acea nepotrivită desființare, Ordonanța de urgență și Legea Nr. 56/1992 ce fusese „mutilată”, au fost abrogate și înlocuite cu o altă lege la care se va reveni în paginile următoare.

Sunt însă necesare câteva precizări impuse de faptul că, în numeroase discuții, în diferite expuneri, în conferințe de presă și în revista *FRONTIERA*, trecându-se peste desființarea brutală a Trupelor de Grăniceri la 1 iulie 1999, se confundă instituția de pază și apărare a frontierelor românești din cele mai vechi timpuri până la data sus menționată, cu Poliția de Frontieră actuală înființată nu cu mulți ani în urmă. Astfel, în cuprinsul articolului “Poliția de Frontieră Română în evoluția ei istorică”¹⁴, întreaga istorie a grănicerilor^{*)}, care este o latură a istoriei militare a poporului român și a strămoșilor săi de-a lungul întregii dezvoltări pe teritoriul lor în acest spațiu geografic, este prezentată ca noutate, în sinteză, cu multe neajunsuri, împreună cu câteva date și măsuri stabilite de Ministerul de Interne în anii 1892, 1903, 1904, 1908, 1928, 1940 și 1941 pentru personalul din

*) Autorii nu indică sursele de unde au procurat datele ce le publică despre trecutul grănicerilor, încălcând astfel deontologia gazetărească și regulile privind dreptul de autor.

punctele de control, ca fiind acea evoluție istorică enunțată în titlul articolului menționat și, totodată, dovezi că Poliția de Frontieră are vechime mare în Trupele de Grăniceri, dar nu s-a scris nimic despre ea, din motive necunoscute.

Autorii respectivi și cei care au supervizat articolul în descriere au uitat (ori n-au cunoscut!?) contextul în care miniștrii de interne au stabilit acele măsuri executorii în Punctele de Control la trecerea frontierei care, de la înființarea lor cu multe secole în urmă până în anul 1904, au fost subunități în structura instituției de pază a frontierei, iar Corpul Grănicerilor de la înființarea lui în secolul XIX s-a găsit alternativ în subordinea Ministerului de Război (Apărării Naționale), sau a Ministerului de Interne. Să încercăm clarificarea acestei probleme în cele ce urmează.

În secolele anterioare anului 1834⁺⁺, începând din timpul lui Ștefan cel Mare și Sfânt (1457-1504) „mărginașii” înființați de Marele Domn cu sarcini de pază frontierei în cadrul Oștirii Regulate subordonată domnitorului, controlau și traficul de călători și mărfuri din Regatul Poloniei care intrau pe teritoriul Moldovei prin punctele Soroca, Hotin, Hmielov, Țețina și călătoreau către porturile de pe litoralul moldovean al Mării Negre – Izmail, Chilia și Cetatea Albă. Uneori, transporturile speciale de mărfuri, erau însoțite de gărzi ale mărginașilor pe tot timpul deplasării de-a lungul Moldovei, așa cum și în zilele noastre unele transporturi cu materiale aparținând țărilor vecine cu noi erau însoțite cu gărzi militare ale grănicerilor români, pe timpul tranzitării teritoriului României.

În Țara Românească, plăieșii la munte, iar la Dunăre cordonașii (apoi grănicerii n.a.) subordonați domnitorului prin Marele Vornic (mai târziu ministru de interne n.a.) controlau călătorii și mărfurile în punctele de intrare/ieșire de pe teritoriul românesc, cele mai multe neînțelegeri avându-le cu ciobanii transilvăneni care practicau transhumanța, traversând Muntenia primăvara de la nord la sud, iar toamna de la sud la nord.

În Transilvania, controlul se executa aproximativ în același fel, între anii 1766-1851, de „milițiile grănicerești” și Regimentele Grănicerești, parte integrantă a armatei monarhului, iar după anul 1851, de comuniunile de casă aflate sub îngrijirea autorităților publice din localitățile de frontieră^{14 bis}.

În secolul XVIII, Constantin Mavrocordat, domn al Țării Românești 1731-1733; 1735-1741; 1753-1758; 1761-1763), a înființat Corpul Slujitorilor de Graniță numiți „Focșanlii”, cei ce făceau serviciul în Poarta Focșanilor, și „Martalogi”, cei ce păzeau granița Valahiei Mici (Olteniei n.a.). Tot pe timpul domniei lui, s-a introdus pasușul (pașaportul) „fără de care nimeni nu va trece marginea nici încolo nici înapoi”¹⁵.

În anul 1834, când s-a înființat în Țara Românească „Miliția Pământenească” (Armata Regulată n.a.), din cele trei polcuri (regimente n.a.) care totalizau 6 batalioane de infanterie și 6 escadroane de cavalerie, au fost afectate pazei

⁺⁺) Detalii cu privire la cele trei Țări Românești se găsesc în capitolele anterioare ce se referă la secolele XII-XIX.

granițelor principatului numai 1/3 adică, două batalioane și două escadroane de cavalerie: 1551 infanteriști și 369 cavaleriști, total 1920 de oameni și 369 de cai¹⁶.

Aceste efective erau organizate în gărzi dislocate cu o parte dintre infanteriști și cavaleriști în punctele care aveau rol de vămi și carantine prin care treceau frontiera în ambele sensuri călători și mărfuri după controlul pașapoartelor, mărfurilor, animalelor; mijloacelor de transport și, după aplicarea taxelor vamale și măsurilor de carantină, dacă era cazul. Cealaltă parte dintre infanteriști și cavaleriști afectați pazei frontierei era repartizată în avanposturi sau pichete situate între punctele de vămi¹⁷.

Punctele de vămi erau prevăzute cu încăperi pentru militarii care executau controlul pașapoartelor și țineau evidența călătorilor, încăperi pentru vameșii și specialiștii care controlau mărfurile, animalele și mijloacele de transport, încăperi pentru efectivul punctului și pentru cadre, incinte amenajate pentru carantina oamenilor și animalelor în clădiri special construite. Avanposturile sau pichetele erau prevăzute cu încăperi pentru oamenii de pază, pentru cadrele ce soseau în control și grajd pentru animale, toate amenajate în bordeie sau case de chirpici sau din gard lipit cu pământ¹⁸.

O gardă avea: un punct cu vamă și carantină, cu un efectiv de 12-50 oameni și 7-21 avanposturi dislocate pe un front de 20-80 km (timp de 5-20 ore mers pe jos). La fiecare pichet câte 5-6 militari pedestrii și câte 1-2 călăreți¹⁹.

În Țara Românească existau²⁰:

Pe cordonul Dunării: 13 puncte de control cu vămi și carantine la Vârciorova, Cerneți (azi, localitate situată lângă Drobeta-Turnu Severin), Izvoarele, Calafat, Bechet, Izlaz, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Piuța Petrii și Brăila; 131 de pichete și, un grup de caice, totalizând 1321 de oameni și 18 caice.

Pe cordonul Munților: 6 puncte de control cu vămi și carantine la Trecătorile Buzăului, Vălenii de Munte, Dragoslavele, Câmpina, Turnu Roșu și Pasul Vulcan, total 150 de oameni. Ceilalți 449 de oameni, până la efectivul de 1920 care a fost afectat pazei frontierei în cele două batalioane de infanterie și două escadroane de cavalerie, erau în pichetele de la frontiera cu Moldova (Poarta Focșanilor) și în rezervă, la Brăila.

În Moldova²¹: Paza frontierei se executa numai la frontiera cu Austria, pe Carpații Răsăriteni, cu 4 gărzi la Mihăileni, Burdujeni, Fălticeni și Pasul Ghimeș, unde erau și puncte de control cu carantine și vămi care, deși erau încadrate cu aproximativ 120 de militari, funcționau numai periodic. La frontiera cu Rusia, pe Prut, paza era inexistentă, rușii trecând în Moldova ca în oricare gubernie rusească, pe baza drepturilor ce și le însușiseră ca protectori ai Principatelor Române²².

Reținem deci că în perioada 1834-1850, prima după aplicarea Regulamentului Organic, la frontierele Țării Românești nu a existat poliție de frontieră, ci numai grăniceri militari în subordinea armatei pământenești care și-au însușit atunci această denumire, ca și pe cea de „cordonași” pentru cei ce executau paza pe cordonul Dunării, sau „potecași” pentru cei ce executau paza la potecile de la frontiera de munte. În punctele de Control Trecere Frontieră, ei aveau

subordonați militari specializați în controlul călătorilor și pașapoartelor, vameși și alți specialiști pentru controlul mărfurilor și animalelor; aplicarea taxelor vamale și fiscale, pază etc.

La 23 iulie 1850, domnitorul Țării Românești Barbu Dimitrie Știrbei (1849-1856), constatând că organizarea din 1834 prezenta mari dezavantaje pentru instruirea armatei care avea mai mult de 1/3 din efectiv în paza frontierei și aceasta de slabă calitate, a organizat pentru prima dată Corpul Grănicerilor cu trei batalioane, 4 companii (roate), cu 222 de pichete x 22 de grăniceri civili, total 4884 de oameni la frontiera de pe linia Dunării; la frontiera cu Austria, 2 batalioane x 4 companii cu 151 de pichete x 34 grăniceri civili, total 2156 și 721 grăniceri civili pentru paza frontierei cu Moldova prevăzută a se desființa nu peste mult timp și pentru paza carantinelor²³.

În afară de batalioanele, companiile și pichetele cu efectivele de mai sus, un număr de 13 pichete din zona Ialomiței, două de la Giurgiu și carantinele, rămăneau în seama oștirii²⁴. Pentru pichetele de la potecile principale și patru carantine, mai erau prevăzuți câte un secretar și 6 subsecretari cu leafă legiuită²⁵.

Toate aceste detalii și cele referitoare la încadrarea comenzilor de pichete, companii, batalioane, linia Dunării, linia Carpaților, trecerea pazei frontierei în sarcina satelor limitrofe și trecerea grănicerilor în răspunderea Departamentului Trebilor Dinăuntru (Ministerul de Interne din acea vreme n.a.) și sumele din buget pentru fiecare au fost cuprinse în „legiuirea (legea n.a.) specială”, votată de divan la 23 iulie 1850²⁶. Trecerea grănicerilor de pe întreaga frontieră a Țării Românești, inclusiv din punctele de control treceri frontieră din vămi și carantine, în răspunderea Departamentului Trebilor dinăuntru a fost reluată și mai clar de domnitor, în porunca din 14 iulie 1850 către Departamentul respectiv: „Dumnealui, Șeful Departamentului prin înțelegere cu împlinatorii datoriilor de șef al oștirii ... și inspectorul grăniților, vor aduce la îndeplinire îndată dispozițiunile acestui ofis al Nostru”²⁷.

O altă dovadă că punctele de control trecerea frontierei existau în dispozitivul de pază realizat de trupele de grăniceri este aceea că, după anul 1850, când legiuirea menționată a fost pusă în practică, domnitorul Barbu Dimitrie Știrbei a trecut la controlul aplicării acesteia și, după fiecare control, îmbunătățea legiuirea prin noi porunci care, pe lângă constatările și măsurile luate pe loc, conțineau și noi reglementări asupra modului cum trebuie executate misiunile de pază la toate eşaloanele. Astfel, în anul 1852, prin porunca Nr. 6 din 10 ianuarie, el a precizat că „paza prințipatului despre munte și despre Dunăre este încredințată comenzilor de grăniceri și toată poliția acestor granițe ofițerilor comandiri, fiecare sub a sa răspundere cu desăvârșită putere la punctul său respectiv”, apoi a stabilit atribuțiile comandanților punctelor de control treceri frontieră astfel²⁸:

- “Vizează personal pașapoartele găsite în regulă;
- Supraveghează să nu se ascundă nici-n fel de marfă de la numărătoare;
- Supraveghează pe vameșul care facenumărătoarea;

- Cercetează ca voiajorii să nu aibe scrisori; cele găsite se trec întâi prin fum pentru dezinfectare, apoi se vor trimite până la ștab la secretariat;
- Supraveghează ca vameșii să nu permită intrarea în țară cu arme și pulbere;
- Controlează dacă taxa plătită pentru vite corespunde cu numărul celor trecute peste graniță;
- Controlează slujbașii să nu primească mită de la pasageri pentru nereguli la legiuirea (legea) carantinelor și a vămilor”.

În continuare, porunca 7 din 12 ianuarie 1852 (cât și porunca 8 din 1854), se referă la măsuri pentru batalioanele, companiile și pichetele care executau paza pe restul frontierelor Țării Românești, măsuri din care o parte erau valabile și la Puncte: uniforme, revizia și repararea armelor, afișarea persoanelor cu interdicții de a se mai întoarce în țară, înființarea condicilor de inspecții, numărarea vitelor intrate în schelă, anunțarea cu clopotul a începerii lucrului în pichetele sau punctele de control etc.

Din studiul legiurii și poruncilor elaborate la indicațiile domnitorului de către inspectorii liniei Dunării, Cordonului Munților, comandantii de batalioane, șeful Oștirii (mai târziu, ministrul de război), șeful departamentului treburilor dinăuntru (mai târziu, ministrul afacerilor interne) și alte personalități împuternicite să controleze ambele cordoane ale grănicerilor și votate de Divanul Țării Românești, rezultă următoarele:

a. Între anii 1850-1859, Grănicerii Români au parcurs un important proces de organizare pe batalioane, companii, pichete de pază a frontierei și puncte de control trecere a frontierei la vămi și carantine, pe toate comunicațiile în locurile unde acestea treceau frontiera;

b. S-a reorganizat paza frontierei prin trecerea acesteia din răspunderea armatei în sarcina satelor situate într-o fâșie adâncă de 25-30 km de la graniță;

c. S-a elaborat o nouă legislație de profil mai completă și un nou sistem de conlucrare între toate organele statului (interne, armată, vamă, finanțe, sanitar-veterinare, fito-sanitare etc.) în sprijinul pazei frontierei și asigurării acesteia.

Perioada următoare a consolidat și îmbunătățit aceste măsuri. În tot ce s-a creat nou în cei doi ani, au fost incluse toate realizările pozitive ale perioadelor anterioare, asigurându-se astfel continuitatea dezvoltării armatei și grănicerilor români.

Nu a existat în această perioadă poliție de frontieră, în P.C.T.F-uri sau pichete, problemele privind traficul de călători și mărfuri precum și cele referitoare la infractorii de frontieră fiind soluționate prin cooperare de ministerele menționate.

Unirea Principatelor Moldova cu Muntenia, la 24 ianuarie 1859, a creat condiții de îmbunătățire a vieții grănicerilor, care, din cauza nerespectării de către moșieri și arendași a legiurii din 23 iulie 1850 privind trecerea pazei frontierei din sarcina armatei în sarcina satelor limitrofe, scutirea grănicerilor civili cu schimbul de unele obligații obștești și crearea condițiilor minime de cazare în pichete, a

înăutătit viața cetățenilor selecționați pentru serviciu la graniță și a familiilor acestora²⁹, având ca rezultat numeroase proteste, răscoale și, nu peste mult timp, chiar reprimarea protestatarilor și desființarea grănicerilor. Condițiile de viață deveniseră insuportabile atât pentru grănicerii din pichete, cât și pentru cei din punctele de control.

Alexandru Ioan Cuza i-a împroprietărit pe grăniceri odată cu ceilalți țărani; a dat ordine, a controlat chiar personal și a luat măsuri aspre să se asigure scutirile legale pentru grănicerii civili cu schimbul. Prin Decretul Nr. 893 din 24 iulie 1864, a unit grănicerii din Muntenia cu cei din Moldova într-un singur corp sub autoritatea nemijlocită a Ministerului de Război; a realizat dispozitiv de pază grănicerească la frontiera cu Rusia, pe Prut și pe latura de nord-est a județelor Cahul, Bolgrad și Izmail, revenite românilor prin Tratatul de pace de la Paris din 30 martie 1856³⁰, și a deschis, la această frontieră, puncte de control la gura Prut, Bogdănești, Albița, Ungheni, Sculeni și Miorcani.

Dar, după detronarea lui Alexandru Ioan Cuza la 11 februarie 1866, Locotenența Domnească numită la conducerea țării, până la găsirea în străinătate a unui alt domnitor, a anulat o parte din drepturile grănicerilor, fapt care a determinat proteste și răscoale din partea acestora și refuzul depunerii jurământului față de Carol I. Întreaga acțiune protestatară a grănicerilor a fost reprimată și urmată de repetate desființări, subordonarea lor pe batalioane diviziilor teritoriale și apoi dorobanților cu care au participat la Războiul de independență din anul 1877-1878.

La 2 iulie 1891, prin Legea de unificare a infanteriei române, Regimente de dorobanți s-au transformat în Regimente de infanterie și au trecut în subordinea Ministerului de război, retrăgând din serviciul de pază a frontierei militare în termen care existau, câte unul la fiecare pichet, căprarii care erau câte unul în fiecare sat de frontieră și comandanții de plutoane, companii și batalioane care erau ofițeri activi. De la acea dată, grănicerii, care au rămas numai civili cu schimbul, au trecut în subordinea Ministerului Afacerilor Interne³¹, li s-au modificat efectivele și sectoarele de responsabilitate și, până în aprilie 1904, au executat paza frontierei sub conducerea rezerviștilor din satele limitrofe asigurați de Ministerul de Război³¹. Punctele de Control Treceți Frontieră au rămas cu aceleași efective, continuând îndeplinirea misiunilor de verificare și evidență a traficului de călători și mărfuri sub conducerea organelor ce au fost stabilite atunci din Ministerul Afacerilor Interne.

În perioada anilor 1864-1891, când grănicerii au fost în subordinea Ministerului de Război, nu a existat, în punctele de control sau pichete, poliție de frontieră. Grănicerii au beneficiat însă permanent de sprijinul organelor centrale

²⁹ De la înființare până în anul 1904, grănicerii au fost subordonați astfel: între 01.01.1834-23.07.1850, Armatei; între 23.07.1850-24.07.1864, Ministerului Afacerilor Interne, între 24.07.1864-02.07.1891 Ministerului de Război, iar între 02.07.1891-01.04.1904, Ministerului de Interne. Ministerul de Război și Ministerul de Interne, au apărut prin evoluția instituțiilor statului din perioada 1834-1859, instituții care au purtat diferite denumiri inspirate din limbile puterilor suzerane. Denumirile și structurile cele mai moderne și complete, datează din timpul domniei lui Al. I. Cuza.

din Ministerul Afacerilor Interne și din Inspectoratul General al Poliției pentru pregătirea personalului din P.C.T.F. și din pichete, precum și a tuturor cadrelor care controlau aceste elemente grănicerești de structură la frontieră, în cunoașterea documentelor de identitate și de trecere a graniței, în tehnica descoperirii falsurilor, în ținerea evidenței traficului de călători pe sensuri și naționalități, precum și a evidenței persoanelor date în urmărire, așa cum au beneficiat și de sprijinul organelor vamale sau ale Ministerului Finanțelor pentru instruirea aceluiași personal în ce privește controlul și aplicarea taxelor vamale și fiscale. Toate aceste activități, având importanță deosebită pentru interesele statului român și trebuind rezolvate în mod uniform pe țară, erau stabilite – ca și astăzi – prin legi și alte reglementări, ca sarcini primordiale de cooperare, spre a fi rezolvate operativ de Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul de Război, Ministerul de Finanțe, Ministerul Sănătății, alte ministere interesate în relațiile cu alte state, precum și de comandamentele sau departamentele subordonate lor. În virtutea acestor obligații, oricare dintre Ministerele sus-menționate sau departamentele acestora, aveau dreptul să stabilească norme și metodologii de control și evidență, pe linia sa, pentru toate subunitățile de grăniceri, cu știrea și în înțelegere deplină cu ministerul care avea în structură subunitățile respective.

De aceea, surprinzător că unii cercetători din zilele noastre, dau interpretări neconforme cu realitatea, faptului că, acum un secol, în P.C.T.F-urile care aparțineau Armatei, existau ordine, instrucțiuni, regulamente și chiar elemente ale Poliției, care aparțineau Ministerului Afacerilor Interne, fără a descoperi că aceasta era o formă de cooperare și nu de imixtiune.

La 1 aprilie 1903, când grănicerii se găseau sub autoritatea Ministerului Afacerilor Interne, a avut loc o reorganizare a acestui minister, în urma căreia Serviciul Poliției Generale și Statisticii i s-au stabilit ca atribuții aplicarea Legii asupra străinilor și Regulamentului pentru biletele de liberă trecere; expulzările, extrădările, izgonirea vagabonzilor și oamenilor fără căpătâi; Aranjamentele și Convențiile Internaționale; Poliția de fruntarie; Controlul eliberării pașapoartelor etc. Conform Legii prin care s-a organizat Poliția Generală a Statului, „activitatea de la frontieră intră în competența polițiștilor care acționează în zone unde apar și probleme de această natură“. Deși o astfel de prevedere era ambiguă, s-a ținut totuși cont de ea la 1 aprilie 1904, când s-a înființat Corpul Grănicerilor pe baze moderne, numai cu efective militare în subordinea Ministerului de Război, paza frontierelor românești trecând, din sarcina satelor limitrofe, în sarcina armatei.

Pe timpul elaborării Înaltului Decret Nr. 884 din 22 martie 1904 privind crearea Corpului Grăniceresc cu data de 1 aprilie același an, s-au purtat discuții privind subordonarea în viitor a Punctelor de Control Treceri Frontieră. Nu se arată în documentele de înființare situația acestor puncte, dar, din ordinea de bătaie aprobată prin Înaltul Decret Nr. 1179 din 31 martie 1904, rezultă că au rămas în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, deoarece nu au fost mutați în grăniceri decât 43 de ofițeri: Comandantul Corpului, ajutorul său, aghiotantul, 10 comandanți de companii și restul comandanților de plutoane și de posturi (ulterior pichete n.a.)³². De asemenea, la 5 mai 1908, când au fost nominalizate companiile

și plutoanele din compunerea Corpului Grănicerilor, nu s-au făcut referiri la nici un punct de control³³.

Tot în anul 1908, o nouă Lege a stabilit că Poliția de la punctele de Frontieră și din porturi stă sub conducerea directă a ministrului de interne care o conduce prin Directorul Poliției și siguranței Generale, după ce, prin Decretul Regal Nr. 1187 din 13 martie 1904, fusese aprobat „Regulamentul asupra serviciului de poliție la punctele de frontieră, în porturi și în gări“, împreună cu „Instrucțiunile de aplicare“, pe baza cărora s-a desfășurat activitatea în punctele respective timp de o jumătate de secol³⁴.

Dar, cu toate că Punctele de Control erau în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, Corpul Grănicerilor și Ministerul de Război nu au fost scutite de răspunderea privind activitățile ce se executau în acestea. Prin Legea de Instituire a Corpului Grănicerilor, art. 1, paza și supravegherea frontierelor regatului, revine exclusiv acestuia, care mai are și următoarele îndatoriri speciale: să sprijine și să asigure executarea legilor vamale și ale monopolului statului; să oprească intrarea sau ieșirea din țară a persoanelor care nu pot dovedi că au acest drept; să ajute, la trebuință, autoritatea însărcinată cu siguranța și ordinea publică, având, în acest caz, atribuțiile prevăzute în art. 4, 5 și 6 din legea pentru organizarea poliției generale a statului; (...). În ce privește îndatorirea de a sprijini și asigura executarea legilor vamale și ale monopolului statului, Corpul de Grăniceri va căpăta instrucțiunile sale de-a dreptul de la Ministerul de Finanțe³⁵.

Dar toate acestea se executau în punctele de Control Treceți Frontieră, fapt ce a conferit întotdeauna acestor subunități calitatea de a fi obiect și loc de întâlnire și de conjugare a eforturilor Ministerului de Război și grănicerilor, cu cele ale Ministerului de Interne și Direcției Poliției și siguranței, pentru rezolvarea problemelor ce interesau statul și poporul român.

Statul român a considerat că, după înființarea Corpului Grănicerilor la 1 aprilie 1904, acesta este răspunzător și capabil să stârpească evaziunea fiscală și contrabanda de pe întreaga frontieră și din punctele de control, chiar dacă acestea trecuseră în subordonarea Ministerului de Interne și grănicerii acționau în cooperare cu poliția, vama, organele Ministerului de Finanțe și alte instituții ale administrației de stat centrale sau locale. Această convingere se baza pe faptul că, în punctele de control, asemenea evenimente erau mai puține ca în restul frontierei unde contrabandiștii și infractorii de toate felurile își organizaseră adevărate rețele de sprijin și culoare cu poteci ascunse pe unde treceau în țările vecine cirezile de vite și mari cantități de mărfuri, samarizate, cu căruțele sau cu brațele. În timp de câțiva ani, grănicerii au descoperit și desființat aceste rețele confiscând mărfurile de contrabandă chiar în localitățile din adâncimea zonei unde erau pregătite pentru transport și evaziune. Dovadă că efortul lor a fost încununat de succes și apreciat la valoarea meritată, este susținerea în Senat, la 21 februarie 1915, a propunerii de modificare a unor articole din Legea de organizare a Corpului Grănicerilor, cu următoarele argumente: (...) azi vedem cu satisfacție că fraudele ce făceau să se resimtă la veniturile statului, aproape au dispărut fiindcă, datorită vigilenței grănicerilor, contrabandele sunt aproape stărpite (...) și (Corpul Grănicerilor n.a.) se

prezintă azi ca o trupă de elită care, pe de o parte, impune suveranitatea statului la granițele regatului, iar de pe alta, prin felul cum e organizat, în orice moment este gata să participe (la acțiuni de luptă n.a.) cu armata de operațiuni din întâia linie³⁶. Motivațiile date erau bazate pe rezultatele obținute până la acea dată de grăniceri în planul atribuțiilor vamale, fiscale și pe considerente de ordin tactic-operativ privind modul cum a acționat pe timpul participării României în anul 1913 la cel de-al doilea război balcanic.

Îndeplinirea misiunilor încredințate grănicerilor în domeniul vamal și fiscal la frontieră, a stat permanent în atenția comandanților și forțelor cu care au cooperat. În acest sens, istoria a reținut cazul subunităților P.C.T.F. de la frontiera cu Rusia (Gura Prutului, Bogdănești, Albița, Ungheni, Sculeni și Miorcani) care, din octombrie 1917 până în ianuarie 1918, pe timpul războiului, acestea fuseseră militarizate, întărite cu grăniceri și subordonate Regimentului 2 Grăniceri adus de la Oituz, au confiscat de la formațiunile Armatei Ruse care părăseau în mod anarhic frontul din Moldova, numeroase animale și mari cantități de cereale și alte mărfuri ridicate de ruși cu forța din gospodăriile moldovenilor, pe care le-au înapoiat cetățenilor români păgubiți³⁷.

În anii 1918-1919, pe timpul realizării dispozitivului de pază a frontierelor României Mari, comandanții și statele majore de la nivelurile Corpului Grănicerilor, Brigăzilor 1, 2 și Regimentelor 1, 2, 3 și 4 Grăniceri, cu aprobarea Consiliului Dirigent Marelui Stat Major și în cooperare cu organele M.A.I., Ministerului Finanțelor, Ministerului Sănătății și organelor administrative de stat locale, au desființat frontiera și P.C.T.F.-urile de pe linia Carpaților și a Prutului și au înființat, pe noile frontiere, ale României, noi puncte de control trecere frontieră la: Tighina, Soroca, Hotin, Cernăuți, Câmpulung la Tisa, Halmeu, Satu Mare, Episcopia Bihor, Borș, Salonta, Curtici, Nădlac, Jimbolia, Moravița și Moldova Nouă, încadrându-le, dotându-le și pregătind personalul acestora să acționeze după principiile și legile românești. Totodată, au deschis o campanie aprigă de descoperire și reținere a contrabandiștilor și autorilor de evaziune fiscală. Iată câteva mărfuri și animale descoperite de grăniceri asupra contrabandiștilor și infractorilor reținuți în anul 1918, numai la frontiera cu Ungaria: acțiuni ale băncii Ungariei în valoare de 200 milioane coroane; 39,6 milioane coroane monedă; 673 tone alimente; 973 de cai; 2.534 ovine; 426 de porci; 691 de bovine; 8 vagoane de tutun; 307.722 saci goi; 326 de căruțe; 79 de bărci; 9 arme de foc etc.³⁸. Unde sunt acțiunile poliției de frontieră și rezultatele lor? Devine cert că poliția din punctele de control treceri frontieră avea în atribuții numai controlul pașapoartelor.

Alte numeroase dovezi în legătură cu acțiunile de reținere a contrabandiștilor pot fi văzute în notările de serviciu pe acei ani ale comandanților Regimentelor: 1 Grăniceri, colonel Nicolae Uică; 2 Grăniceri, colonel Dumitru Rădulescu; 3 Grăniceri, colonel Laurențiu Bârzotescu și 4 Grăniceri, colonel Nicolae Dimitriu. În notarea de serviciu pe anul 1920 a comandantului Corpului Grănicerilor, generalului Toma Lișcu, ministrul de finanțe, pe atunci Nicolae Titulescu, consemna cu respect: „(...) 2. În vremea când contrabandele deveniseră atât de dese, a reușit de acord cu Direcția Vămile să aducă cele mai eficace servicii

bugetului de stat, prin ordinele date Corpului de Grăniceri (...). După propunerile și străduința generalului Lișcu, Ministerul de Finanțe se găsește în posesia a două cazărmi pentru Regimentele 3 Cernăuți și 4 Deva, fără să fi debursat vreun ban (...)³⁹.

După încheierea Păcii care marca terminarea primului Război Mondial, punctele de control treceri frontieră au fost demilitarizate și predate de Corpul Grănicerilor Direcției Poliției Generale din Ministerul Afacerilor Interne, reluându-se relațiile de cooperare între cele două instituții ce coexistau la frontierele Statului Român, pe baza principiilor stabilite de Ministerul de Război și Ministerul Afacerilor Interne. Unitățile de grăniceri, pe lângă misiunile de pază a frontierei, au continuat să îndeplinească și misiunile privind asigurarea executării legilor vamale, ale monopolurilor statului și sprijinirea autorităților însărcinate cu siguranța și ordinea publică. Prin aceste misiuni și prin cele de asigurare cu efective, hrană condiții de cazare etc., grănicerii erau zilnic prezenți în viața punctelor de control treceri frontieră, fără a se considera șefi ai acestora, ci doar în relații de cooperare pentru buna executare a pazei ce interesa poporul român.

În întreaga perioadă interbelică și pe timpul celui de-al Doilea război Mondial, în punctele de control treceri frontieră, exista un număr redus de ofițeri aparținând direcțiilor din Ministerul Afacerilor Interne care eliberau pașapoartele și alte documente de trecerea frontierei, aveau în atribuții evidența străinilor, expulzărilor etc. Așa cum am mai arătat, anul 1903 când grănicerii erau în subordinea Ministerului de Interne, ministrul de interne de atunci i-a numit *polițiști din P.C.T.F.* pentru a-i deosebi de *poliția generală*, dar ei nu aveau în răspundere paza frontierei. Se ocupau exclusiv de controlul, viza pașapoartelor valabile, soluționarea neclarităților din pașapoarte, evidența și raportarea traficului de călători pe sensuri și categorii și nu aveau nimic comun, în afară de cele menționate, cu Poliția de frontieră de astăzi, deși se încearcă acreditarea ideii că acei polițiști sunt înaintașii Poliției de Frontieră actuale, care ar avea o evoluție istorică încă din trecutul cel mai îndepărtat al grănicerilor. Este adevărat că ei beneficiau de asigurare logistică din partea grănicerilor și, ca și vameșii, organele fiscale și ceilalți specialiști din aceleași P.C.T.F.-uri, cooperau cu grănicerii, dar *nu au fost grăniceri și nu-și pot însuși istoria lor*.

La 15 iunie 1931, s-a înființat, în București, Regimentul 8 Grăniceri, comandat de colonelul Zamfir Goescu, unitate în structura căreia, în afară de cursurile de specialiști necesari pazei frontierei, au fost incluse și organele de pază și control asupra ieșirii alcoolului și petrolului din fabricile de profil. La fiecare din celelalte 7 regimente, au fost înființate câte 1-2 companii de gardă financiară cu subunități de pază în 14 orașe din țară care aveau asemenea instituții⁴⁰.

Pe timpul perioadei premergătoare celui ce-al doilea război mondial și al desfășurării acestuia, subunitățile P.C.T.F. au acționat ca și celelalte subunități de grăniceri și, în afară de rezolvarea situațiilor tensionate specifice perioadelor respective, nu au avut nimic comun cu împărțirea zonei de frontieră în fâșii sau cu alte pregătiri pentru luptă. În luna august 1940, cele de la frontiera cu Ungaria (Curtici, Nădlac și Cenad) și cele mutate pe linia de demarcație din Podișul

Tansilvaniei, au rămas deschise la dispoziția Armatei Germane, și, tot prin acestea, erau primiți în România cetățeni din teritoriul cedat temporar ungurilor, care căutau scăpare de teroarea horthystă. Cele de pe Prut au fost mutate pe Nistru în august 1941 și au revenit pe Prut în martie 1944, unde au fost închise de sovietici și redatate în serviciu în anul 1948.

Pe timpul operațiilor din spațiul sovietic, Marele Stat Major român a organizat Batalionul de Grăniceri „Transnistria”, care a asigurat paza pe limita de nord a teritoriului dat României pentru administrare temporară. Această misiune ar fi trebuit executată de jandarmi, poliție și garda financiară. Au fost însă preferați grănicerii. Trebuie știut că, în această perioadă, ministru de interne în România era un grănicer – generalul Dumitru Popescu –, așa cum, din decembrie 1944 până în aprilie 1945, ministru de război a fost tot un brav grănicer, generalul Ion Negulescu și, cu toate acestea, grănicerii au primit cele mai grele misiuni.

În perioada anilor 1944-1948, personalul tuturor P.C.T.F.-urilor a fost deseori umilit de trupele sovietice de ocupație care, inițial, nu se supuneau controlului și reușeau să impună punctul lor de vedere în ce privea trecerea peste frontierele noastre a persoanelor civile necunoscute și a mărfurilor de contrabandă de către militarii sovietici⁴¹.

În baza Legii Nr. 208 și Decretului Nr. 1259 din 21 iunie 1947, publicat în Monitorul Oficial Nr. 142 din 25 iunie același an, Trupele de Grăniceri au trecut în compunerea Trupelor Ministerului Afacerilor Interne, luând în subordine și punctele de control treceri frontieră⁴². Cele de la frontierele României cu Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria și de la litoral, erau deschise în condițiile stării de ocupație sovietică, iar cele de la frontiera cu U.R.S.S., a cărei confirmare fusese primită de Moscova la Congresul de Pace de la Paris din 1947, erau închise. Acțiunile dificile ale Guvernului român și ale Comandamentului Trupelor de Grăniceri⁴³ pentru realizarea dispozitivului de pază la frontiera româno-sovietică de către grănicerii români, a cuprins și strădaniile pentru deschiderea acestor puncte de control, care constituiau un capitol separat în negocierile pentru obținerea aprobării Guvernului sovietic. Aceasta depindea și de posibilitățile grănicerilor sovietici de a deschide concomitent puncte corespunzătoare celor românești.

În Comandamentul Trupelor de Grăniceri, odată cu luarea în subordine a tuturor punctelor de control, a fost înființată Secția Control Treceri Frontieră, care lucra zi și noapte, în ture, ținând legătura cu toate aceste puncte și cu Direcția Pașapoarte din M.A.I., pentru lămurirea neclarităților care apăreau în legătură cu pașapoartele unor călători, probleme ce se soluționau pe timpul staționării trenurilor sau altor mijloace de transport în stațiile de frontieră sau în P.C.T.F.-urile rutiere.

În toate perioadele istoriei lor până în anul 1964, grănicerii au acordat o mare atenție punctelor de control, încadrându-le cu ofițerii, subofițerii și militarii în

⁴¹ La trecerea din subordinea Armatei în compunerea Trupelor Ministerului Afacerilor Interne, Corpul Grănicerilor s-a desființat și a luat ființă Comandamentul Trupelor de Grăniceri, având în subordine toate Marile Unități și toate formațiunile de grăniceri ale României.

termen cei mai buni din fiecare promoție sau serie de încorporare, înzestrându-le cu echipament și materiale din toate domeniile de cea mai bună calitate și asigurându-le – ca și celorlalte categorii de subunități – o înaltă pregătire de specialitate.

Militarii în termen erau selecționați, organizați în subunități separate în cadrul batalioanelor de instrucție și, din etapa instrucției grupei, continuau pregătirea specifică sub comanda cadrelor din P.C.T.F.

În pregătirea, încadrarea cu cadre și trupă, dotarea, echiparea, hrănirea, instruirea și întreținerea subunităților P.C.T.F. și personalului acestora, s-a avut în vedere că străinii care vin în România intră întâi în contact cu grănicerii din aceste puncte care, prin ținuta lor și modul cum își fac datoria, contribuie la întărirea prestigiului țării noastre pe plan internațional.

În perioada anilor 1947-1964, punctele de control treceri frontieră, făcând parte din subunitățile de grăniceri existente în prima linie de pază la graniță, s-au dezvoltat în raport de creșterea volumului exportului și importului efectuat de România, care, în acea perioadă, trecuse la amplificarea relațiilor economice și politice cu mai multe țări de pe glob. În funcție de creșterea activităților de control, fiecare punct a beneficiat de mărirea efectivelor, a spațiilor de lucru și de cazare, iar la frontierele cu U.R.S.S., Bulgaria și Ungaria numărul acestora a crescut.

La 20 martie 1960, grănicerii români aveau 43 puncte de control treceri frontieră⁴³, dintre care:

- **Rutiere, 7** la: Borș, Moravița, Giurgiu, Negru Vodă, Galați, Albița și Siret;
- **Feroviare, 16** la: Carei, Valea lui Mihai, Episcopia Bihorului, Salonta, Curtici, Jimbolia, Stamora, Giurgiu, Negru Vodă, Galați, Iași, Dornești-Vicșani, Nisipitu, Valea Vișeuului, Câmpulung la Tisa și Halmeu;
- **Portuare, 16** la: Otelec, Moldova Veche, Drencova, Liubotina, Orșova, Turnu Severin, Calafat, Corabia, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Brăila, Galați, Sulina și Constanța.
- **Aeroportuare, 4** la: București-Băneasa, Arad, Oradea și Constanța.

Trecerea frontierei de către persoane (călători) era permisă numai prin punctele: Borș, Episcopia Bihor, Curtici, Arad (aeroport), Jimbolia, Stamora, Moravița, Giurgiu, Negru Vodă, Constanța, Brăila, Galați, Albița, Iași (Socola), Dornești, Siret și București-Băneasa.

În perioadele când la unele puncte de control, traficul era aglomerat, așa cum a fost în august 1953 pe timpul Festivalului Mondial al Tineretului Democrat care a avut loc la București, acele puncte erau întărite cu cadre din comandamentele de brigăzi și de la batalioanele de frontieră.

Din rațiuni politico-militare de stat, prin Decretul Nr. 68 din 20 februarie 1960, Trupele de Grăniceri, având în compunere și Punctele de Control Treceri Frontieră, au trecut în subordinea Ministerului Forțelor Armate, iar prin H.C.M. Nr. 258 din 26 mai 1964, aceleași puncte de control și Secția Control Treceri Frontieră din C.T.Gr., au revenit la Ministerul Afacerilor Interne în subordinea Direcției a III-a Contraspionaj din Departamentul Securității Statului.

Grănicerii au predat toate cadrele existente la acea dată în P.C.T.F., o fâșie de responsabilitate de 100-200 m și militarii în termen, pentru paza frontierei de fiecare punct în dreptul său, încăperile de lucru, instalațiile necesare controlului de pe căile de intrare/ieșire și lucrările de apărare.

Greșeala ambelor ministere a constatat însă în faptul că nu au dus până la capăt rezolvarea problemei, lăsând aceste puncte să lucreze pentru M.A.I. și să fie asigurate logistic și cu efective de M.F.A., prin Comandamentul Trupelor de Grăniceri, pe baza unor înțelegeri încheiate în grabă și cu multă ambiguitate. Ministerul Afacerilor Interne a pregătit cadrele primite de la grăniceri în specialitățile de care aveau nevoie, a completat numărul acestora acolo unde era nevoie, iar în rest, a lăsat totul pe seama C.T.Gr. Acesta, din lipsă de prevederi a creșterii traficului – calcul ce trebuia făcut de organele MAI –, nu a putut asigura, mai ales cu efective, cererile îndreptățite ale Secției Control Treceri Frontieră, decât în limitele inițiale care nu mai corespundeau, calculele fiind făcute după prevederile statelor de organizare dinaintea anului 1964. Nu s-au luat atunci în considerație faptul că nevoia de efective va crește în urma sporirii traficului de călători și mărfuri, ca o consecință a dezvoltării relațiilor pe toate planurile ale României, în fiecare an, cu tot mai multe state și agravării situației operative de frontieră, datorită creșterii numărului de infractori care se îndreptau pe direcțiile P.C.T.F., folosind metode diversificate, până la forță și violență. Aceeași lipsă de prevedere s-a manifestat și atunci când s-a cerut deschiderea de noi puncte de control, fără a se cere și militarii necesari, fapt pentru care și acestea au intrat ulterior în criză de efective.

Trecerea secției de control și a P.C.T.F. în compunerea forțelor Ministerului Afacerilor Interne, deși a pus unele probleme menținerii relațiilor bune între ele și grănicerii, nu a dus la înstrăinarea totală și definitivă a acestora. Grănicerii au trecut peste greutățile create de orgoliu și, considerând că ambele părți servesc interesul național, au făcut tot ce le-a stat în putință ca ele să-și îndeplinească misiunile, acționând împreună.

Repartizarea câte unei porțiuni de 100-200 m și chiar mai mult fiecărui P.C.T.F. pentru paza frontierei, pe lângă faptul că a fracționat dispozitivul de pază grăniceresc, a încălcat principiul unic al răspunderii în paza frontierei de stat, care, prin lege, revenea exclusiv grănicerilor. De asemenea, grănicerii au trebuit să întrețină fâșia arată și în porțiunile respective și să rezolve – la nevoie – unele evenimente în consens cu organele de graniță vecine, deoarece numai ei aveau împuterniciți de frontieră ai guvernului român, cu această competență.

Cu toate dificultățile prin care au trecut pentru îndeplinirea misiunilor ce le-au revenit în timpul celor 35 de ani cât a durat această despărțire anacronică (1964-1999), grănicerii, văzând greutățile prin care trec subunitățile P.C.T.F., nu au luat în considerație faptul că direcțiile din M.A.I. (apoi M.I.) care le-au subordonat acționau cu întârziere pentru a le satisface nevoile ce surveneau uneori neprevăzut și manifestau atitudini rigide în ședințele de cooperare. Le-au ajutat dezinteresat, dându-le de multe ori efectivele solicitate chiar dacă nici ei nu aveau cât le-ar fi fost necesar. În acest scop, făceau manevre de oameni de pe direcțiile mai puțin

importante^{*)}. Începând din anul 1974, infractorii au generalizat ca metode de evaziune din țară asocierea în grup, violența și trecerea în forță cu mijloace auto de mare tonaj, venind în viteză din adâncime, fără a se supune la somație, au rupt barierele la P.C.T.F. Moravița, Naidaș și Gura Văii, producând pagube și amenințând securitatea oamenilor din punctele de control românești și ale statului vecin. În această situație de maximă gravitate, ofițeri competenți din statul major al Comandamentului Trupelor de Grăniceri, s-au deplasat în fiecare punct unde, împreună cu cei din organele centrale și județene ale M.A.I., au stabilit măsuri concrete de întărire a barierelor, de folosire a unor obstacole antipneum confectionate în atelierele proprii și montate pe drumurile care duceau spre locurile de trecere de la frontiera româno-iugoslavă. Totodată, au inițiat măsuri de pregătire a cadrelor și militarilor în termen privind modul de acțiune pentru combaterea aceluia mod fanatic de evaziune, care punea în pericol atât viața grănicerilor din P.C.T.F., cât și pe a celor din celelalte subunități de pază a frontierei care aveau în raioane căi de comunicație către țara vecină, nedate în trafic și, ca urmare, fără puncte de control.

În ce privește asigurarea cu armament, muniție, hrană, echipament și alte materiale de strictă necesitate, nu au existat probleme deosebite în nici o perioadă de dezvoltare și de activitate a acestora, chiar dacă situația din fiecare perioadă a fost mult deosebită de cea anterioară.

Fiind despărțite de grăniceri după trecerea în subordinea M.F.A. și revenind în compunerea formațiunilor M.A.I., Secția și punctele de control pentru trecerea frontierei, au fost subordonate consecutiv, reorganizate parțial și și-au schimbat denumirile, toate de câte 10 ori, în perioada dintre anii 1964-1999.

Prima dată, au fost subordonate, la 24 mai 1964, Direcției a III-a contraspionaj din Departamentul Securității Statului, apoi, la 28 octombrie 1968, au fost incluse în Direcția pentru Pașapoarte Evidența Străinilor și Controlul Trecerii Frontierei, ce se înființa atunci în subordinea miliției. În anul 1972, au fost luate în subordinea Consiliului Securității Statului, iar la 6 decembrie 1980, Secția și punctele din subordinea ei au trecut, cu statut de unitate, în compunerea Departamentului Securității Statului; la 16 martie 1990, Secția a fost reorganizată, devenind Direcția Generală pentru Pașapoarte, Controlul Frontierei și Evidența Străinilor (D.G.P.C.F.E.S.), subordonată Ministerului de Interne, pentru ca, după numai un an, la 11 noiembrie 1991, secția și punctele de frontieră să intre în organigrama Direcției Generale de Pașapoarte și a *Poliției de Frontieră* înființată atunci. La 14 iunie 1992, punctele de control pentru trecerea frontierei de stat a României s-au reorganizat și au început funcționarea în subordinea Direcției Generale de Pașapoarte și a *Poliției de Frontieră*, la 1 septembrie 1993, au luat

^{*)} În această perioadă, numeroase persoane din conducerea Direcțiilor care primiseră aceste subunități în subordine, când li se cerea să facă cereri pentru a li se aproba efectivele necesare, adoptau o poziție dură cerând imperativ efective la grăniceri, fără a accepta să fie refuzați din lipsă de posibilități. Atitudinea lor urmărea să înfricoșeze partenerul de cooperare dându-i de înțeles că Ministerul de Interne pe care îl reprezentau cu o condamnabilă lipsă de modestie, hotărăște totul în România, iar ceilalți trebuie să i se supună necondiționat. În consecință, paza frontierei a avut de suferit!

ființă centrele zonale Bihor, Arad, Timiș, Constanța și Iași – ulterior și Giurgiu –, ca elemente intermediare de coordonare și conducere între Direcția Generală a Poliției de Frontieră și P.C.T.F.⁴⁴

La 2 aprilie 1996, o nouă reorganizare le-a schimbat subordonarea la Direcția Generală a Poliției de Frontieră, Străini, Probleme de Migrări și Pașapoarte (D.G.P.F.S.P.M.P.), iar la 1 iulie 1997, în cadrul acestei noi și complicate Direcții, s-au stabilit noi relații de subordonare pe linia P.C.T.F. prin desființarea centrelor zonale⁴⁵.

Analizând ritmul schimbărilor menționate și faptul că fiecare reorganizare, oricât de redusă, impune un mare volum de lucru pentru conducerile de la toate eșaloanele, precum și adaptarea de fiecare dată a activităților la cerințele situațiilor rezultate din modificările ce survin pe treptele ierarhice superioare, se pune firesc întrebarea: Cât timp a mai rămas la dispoziția P.C.T.F.-urilor, ca eșalon de bază pentru controlul și evidența trecerilor frontierei și pentru celelalte activități de asigurare a acestei misiuni permanent neschimbată și de mare importanță pentru țară?. Răspunsul este că subunitățile au rămas aceleași, încadrate cu personal bine pregătit, care ducea greul misiunilor ce reveneau subunităților respective, susținute logistic de grăniceri. Reorganizările, resubordonările și schimbările denumirilor se plănuiau și se rezolvau de eșaloanele superioare.

Comandanții sau șefii care au condus activitatea P.C.T.F.-urilor de la nivelul Direcțiilor care le-au subordonat în această perioadă, au fost: generalul-maior Gheorghe Vornicescu, generalul-maior Octavian Simonis, colonelul Vasile Niculescu, generalul-maior Ion Ghenoiu (inițial șef al Direcției Pașapoarte și Vize), a doua oară, colonelul Vasile Niculescu, regreutatul general-maior Gheorghe Băleanu, doctor în drept, colonelul Teodor Andrița, colonelul Grigore Stamate și ultimul, până la 15 mai 1999 când au revenit în compunerea Trupelor de Grăniceri, colonelul Aurel Neagu.

Comandanții menționați au beneficiat de sprijinul competent al următorilor ofițeri, profund cunoscători, care, prin activitatea lor de conducerea Direcțiilor ce au avut în sfera răspunderii încredințate organizarea, desfășurarea, controlul și evidența traficului de călători și mărfuri, precum și prin muncă și îndrumare în teren, au contribuit efectiv la pregătirea cadrelor de profil necesare P.C.T.F.-urilor al căror număr și volum de lucru au fost în permanentă creștere: coloneii Vasile Mocănescu, Vasile Niculescu, Gheorghe Neț, Anton Vasiliu, Ilie Chelnărescu, Dumitru Mărculescu, Octavian Perneș, Grigore Pantea, Traian Huihup, Constantin Cioran, Alexandru Mureșan, Stelian Hagirna, Pârvu Poncea, Ștefan Zamfir, Ioan Alexe, Florea Tudorache și alții.

Toți comandanții menționați, majoritatea cadrelor din conducerea P.C.T.F. și toți militarii în termen care au încadrat aceste structuri de control treceri frontieră au fost grăniceri.

Concomitent cu dese schimbări de subordonare sau de denumiri la nivelul Direcției și al Secției P.C.T.F., de-a lungul perioadei menționate, au mai fost înființate 37 puncte de control: în 1970, la Varșand și Jimbolia; în 1971, la Naidaș, Calafat, Chiciu, Ostrov și Fălciu; în 1972, la Porțile de Fier I; în 1975. la aeroportul

Bacău; în 1980, la Petea; în 1982, la aeroportul Timișoara; în 1975, la Constanța-Sud (Agigea), Porțile de Fier II și Mangalia; în 1992, la Bechet, Cenad și aeroportul Sibiu; în 1993, la Turnu, Salonta, Călărași, Giurgiu gara fluvială, Turnu Măgurele, zona liberă Galați și zona liberă Brăila, în 1995, la aeroporturile Băneasa și Otopeni; în 1996, la Sculeni, Oancea, aeroportul Satu Mare, zona liberă Giurgiu și aeroportul Cluj Napoca; în 1997, la Zimnicea și Basarabi; în 1998, la Galați și la Giurgulești; iar în anul 1999, în zona liberă Curtici-Arad⁴⁶.

Tot în această perioadă, s-au desființat 4 puncte: în 1972, Drencova, Liubotina și Otelec, iar în anul 1973, P.C.T.F. Călărași, redeschis în anul 1993.

Cu toate dificultățile și reorganizările suferite în această perioadă, punctele de control pentru trecerea frontierei și-au îndeplinit misiunile ce le-au fost încredințate, efortul cadrelor și militarilor în termen ce le-au încadrat fiind îndreptat în scopul executării calitative a controlului călătorilor din trafic, descoperirii infractorilor care încercau să treacă frontiera ilegal, ascunși în mijloacele de transport rutiere, feroviare, navale și aeriene, și asigurării pazei frontierei în fâșiile încredințate punctelor rutiere.

Din evidențele Comandamentului Național al Grănicerilor, rezultă că procentajul infractorilor reținuți în P.C.T.F. a fost, anual, de 5-6% din totalul raportat de grăniceri, prin buletinele informative, Ministerului Apărării Naționale și de 1-2% nereținuți dar înapoiați de grănicerii vecini.

Cu ocazia evenimentelor din Cehoslovacia din august-septembrie 1968, cooperarea dintre grăniceri și P.C.T.F. s-a dovedit perfectă. Aceeași constatare a fost făcută și în cazul rezolvării evenimentelor de trecere a frontierei în forță, prin punctele respective, la frontiera româno-iugoslavă.

Grănicerii din P.C.T.F. au controlat anual în medie câte 1-1,5 milioane mijloace de transport rutiere, 60.000-70.000 de trenuri de călători și de marfă și 7.500-8.000 de aeronave.

În ceea ce privește contrabanda, P.C.T.F.-urile nu au o evidență precisă, aceasta revenind organelor vamale, atât valoric, cât și în cantitatea vârsării ei la bugetul statului, greu de controlat.

Este însă necesar să ne reamintim că unul din motivele majore care au impus înființarea Corpului Grănicerilor ca instituție militară de pază a frontierei în condițiile începutului de secol XX, a fost intensificarea acțiunii contrabandiștilor și evaziunea fiscală din cauza căroră “fiscul era în regres, iar contrabandele în progres”. De asemenea, pentru a ajunge la o concluzie pertinentă privind justetea acestei măsuri prin care s-a contrariat o situație parțial asemănătoare cu cea de astăzi, trebuie să avem în vedere și aprecierea pozitivă la adresa grănicerilor făcută în Senat la 21 februarie 1915 în legătură cu stărpirea de către ei, în 10 ani, a acestui flagel care agrava sărăcia țării⁴⁷.

Grănicerii realizaseră acea performanță pe care au menținut-o până după cel de-al doilea război mondial, pentru că întreg personalul vamal și al altor instituții de stat din aceste puncte era supravegheat de ei și era obligat să respecte întocmai legile privind controlul vamal, sanitar și veterinar al mărfurilor și să aplice corect taxele și accizele care intrau în bugetul statului. Deci, grănicerii (inclusiv cei din

P.C.T.F.) au fost aceia care au luat toate măsurile ca avutul statului să nu se scurgă ilicit peste frontieră, iar mărfurile din import să nu se transforme în contrabandă intrând în țară fără acte comerciale de transport și evidență, așa cum tot ei au asigurat, în primă urgență, integritatea teritoriului național în situații deosebit de grele.

Factorii de conducere politică și militară care urmăresc strict asigurarea securității propriului stat și utilizarea avutului poporului în interes național sprijină grănicerii, întărindu-le autoritatea prin legi specifice aliniate Dreptului Internațional, nu modelelor împrumutate sau de conjunctură. Cei care nu urmăresc interesul național suprem, ci doar un interes mărunț, conjunctural, de grup, prin ploconire și acțiuni nefondate (pe care nu le cere și nu le impune nimeni, ci sunt doar ploconiri sau, probabil, urmăresc alte scopuri) sau sunt sclavi ai corupției și evaziunii fiscale prin contrabandă, limitează autoritatea grănicerilor și în final, sub diferite pretexte, îi substituie sau îi desființează. Așa cum s-a întâmplat la noi în anul 1999.

3. Desființarea Grănicerilor Români și înlocuirea lor cu Poliția de Frontieră

În ziua de 14 mai 1999, ministrul de interne Constantin Dudu Ionescu și secretarul de stat la Ministerul de Interne, generalul de divizie Mircea Mureșan, au venit la Comandamentul Național al Grănicerilor și au dat citire ordinului de numire în funcție a noului comandant al grănicerilor români și a locțiitorilor săi⁴⁸:

- **Comandant**, generalul de brigadă Nicolae Oprea, tanchist, promoția 23 august 1972, cu o vechime de 5 ani în funcția de comandant de pluton și companie de tancuri, 10 ani șef de stat major și apoi comandant de regiment, 5 ani șef de stat major și comandant de divizie, 3 ani comandant de corp de armată și ultima funcție din care venea în fruntea grănicerilor, șef al Direcției Personal și Evidență Resurse Umane din Statul Major General al armatei. Despre arma grănicerilor nu știa nimic și nici nu era necesar să știe ceva, deoarece, în concepția P.N.Ț.C.D., fusese numit să desființeze această armă, nu s-o dezvolte. Nu cunoștea atunci că va fi sacrificat în favoarea altei cauze ce nu avea nimic comun cu grănicerii, a căror desființare avea să o regrete după mai puțin de doi ani, când a fost „promovat” într-o altă funcție în aparatul central al Ministerului de Interne, în vederea pensionării.

- **Șef de stat major**, generalul de brigadă Emil Talpă, promoția 23 august 1966, singurul pregătit din punct de vedere al pazei frontierei dintre cei numiți la acea dată în funcțiile de conducere a grănicerilor, doctorand în științe militare, cu peste 30 de ani vechime în Trupele de grăniceri. El a trebuit să acopere lipsa de pregătire grănicerească a celorlalți doi numiți în fruntea grănicerilor la acea dată când au început activitățile de desființare treptată a instituției care străjuise neîncetat la frontierele noastre de la întemeierea statelor feudale românești până aproape de sfârșitul secolului al XX-lea. Desființarea s-a realizat într-o perioadă în care vechiul sistem de pază tradițional al grănicerilor români a trebuit să coexiste

cu noile forme de serviciu la graniță, specifice Poliției de Frontieră, a căror introducere în practică a durat foarte mult timp, fapt care a impus ca, în noua conducere, măcar pentru o perioadă scurtă de trecere de la un sistem la altul, să existe un specialist grănicer.

- **Locțiitor pentru paza și supravegherea frontierei de stat**, colonelul Aurel Neagu, promoția de ofițeri 1978 (la 29 de ani?), cu o pregătire satisfăcătoare în domeniul activităților din Punctele de Control Treceeri Frontieră, fără nici o pregătire militară în timp ce peste 62% din subordonații săi erau absolvenți ai Academiei de Înalte Studii Militare, sau ai altor instituții de învățământ superior, deficitar în cunoștințele necesare unui ofițer de grăniceri mai ales în această funcție importantă pentru armă și pentru statul Român. Ultima funcție îndeplinită fusese cea de director al Poliției de Frontieră din cadrul Direcției Generale de Pașapoarte și Poliției de Frontieră (fosta Secție P.C.T.F.), unde avusese grave neînțelegeri cu șefii și subordonații săi pe care a reușit să-i îndepărteze, atitudine ce o va continua și în noua funcție, sub privirea îngăduitoare a șefilor săi din C.N.Gr., M.I. și cu sfidarea presei militare și civile ostile acestei numiri!

Cu aceeași dată, fostul comandant, generalul de divizie Dumitru Luca, șeful său de stat major, generalul de brigadă Ioan Bălăiei, și fostul locțiitor al comandantului, generalul de brigadă Gheorghe Carp – care în timpul scurt cât a fost încadrat în acel comandament, a avut o slabă contribuție la îndeplinirea misiunii trupelor – fiind venit din infanterie fără pregătire specific grănicerească –, au fost mutați în aparatul central al Ministerului de Interne⁴⁹.

Această schimbare era așteptată și cunoscută din timpul activităților și studiilor descrise în capitolul precedent, punctul 4, ca fiind impusă din exterior; mai ales că tot în acea perioadă se agravase și conflictul dintre C.N.Gr. și colonelul Aurel Neagu care conducea P.C.T.F.-urile, denumite nu de mult, impropriu, „Poliție de Frontieră”. La baza acestui conflict stătea măsura stabilită de conducerea C.N.Gr. să retragă efectivele din P.C.T.F., precum și propunerea acestuia ca punctele respective să revină în subordinea grănicerilor în ideea realizării unei noi structuri organizatorice, variantă neacceptată de Ministerul de Interne. Aceasta ar fi însemnat desființarea poliției de frontieră, creată nu de mult la Direcția Pașapoarte și Vize. Dată fiind această perspectivă, împotriva ei s-a ridicat, cu toată înverșunarea, colonelul Aurel Neagu, care a avut puterea să influențeze în acest sens toate organele Ministerului de Interne, conducerea politică a țării, prin Consilierul Prezidențial, precum și pe consilierul german de preaderare, desființarea grănicerilor fiind astfel hotărâtă în favoarea *Poliției de Frontieră*, concept de sorginte germană, printr-o păguboasă competiție de orgolii finalizată în culisele unui partizanat politic, care, de fiecare dată când s-a amestecat în armată peste interesele poporului, a dus la „ruina morală și intelectuală”, afectând grav interesele poporului român⁵⁰.

Mutarea în aparatul central al Ministerului de Interne a generalilor Dumitru Luca și Ioan Bălăiei, a fost consecința faptului că ei s-au opus acestor măsuri arbitrare, prin prezentarea celor mai bune soluții organizatorice potrivite specificului românesc, totodată, ei elaboraseră și o serie de documente și propuneri

legislative ce se impuneau pentru adaptarea organizării trupelor de grăniceri și pazei frontierelor românești în deplin acord cu recomandările și cu exigențele Uniunii Europene.

Reperetele procesului de reorganizare a trupelor de grăniceri, precizările făcute în conferința de presă din 3 septembrie 1998 și reorganizarea trupelor făcută la 1 septembrie același an au fost anulate în anul următor.

În perioada 14-31 mai 1999, s-a elaborat, în secret, proiectul Ordonanței de Urgență care s-a votat de guvern la 4 iunie și s-a publicat în Monitorul Oficial Nr. 275 din 16 iunie, același an. Prin această ordonanță, s-a modificat și completat în grabă, cu multe discuții în contradictoriu, Legea Nr. 56/1992 privind frontiera de stat a României. Ocolind Parlamentul, textul modificat și completat al acestei legi, nu a trecut prin comisiile de specialitate cum prevede Constituția, pentru a fi îmbunătățit cu probleme și formulări juridice precise și pertinente. Ca urmare, în forma ei finală, această lege a fost modificată în întregime, fapt care, conform regulilor de elaborare a documentelor legislative, nu se mai poate numi „modificare” sau „completare”, ci ar fi fost necesară o nouă lege, cu alt număr, din anul 1999, care să abroge pe cea elaborată în 1992 și aplicată 7 ani cu rezultate foarte bune. Ea are structură și conținut haotic, arătând neprofesionalismul celor ce au „completat-o”. De asemenea, pune în evidență brutalitatea, sentimentele de răzbunare, ură și dispreț ale autorilor ei împotriva grănicerilor, care au apărut cu sânge și eroism marginile teritoriale ale poporului nostru, deseori umilit, ca și în momentul intrării în vigoare a măsurilor cuprinse în această Lege nevătată de reprezentanții pe care poporul i-a ales în cel mai înalt for legislativ al României.

În capitolul II, art. 1-2 al Legii Nr. 56/1992, modificată abuziv la 4 iunie 1999, se arată că: „(...) Asigurarea respectării regimului juridic al frontierei de stat a României, a drepturilor suverane ale statului român în zona contiguă și zona economică exclusivă revine Ministerului de Interne prin Poliția de Frontieră Română și alte instituții abilitate prin lege, în conformitate cu legislația în materie”.... „Poliția de Frontieră Română are în structură Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, ca unitate centrală, cuprinzând Garda de Coastă și structuri teritoriale subordonate (...)”⁵¹.

În continuare, după ce stabilește atribuțiile Poliției de Frontieră și ale Gărzii de Coastă amestecate cu folosirea forței și a focului de către polițiștii de la uscat și marinari, organizarea și funcționarea punctelor de control pentru trecerea frontierei, modul cum se execută controlul, regimul zonei de frontieră, răspunderi și sancțiuni, precum și dispozițiuni finale, abia în încheiere, la alte prevederi, într-un capitol nenumărat, la articolul III, precizează:

„(...) **La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe** (ce rost are ordonanța în încheierea Legii?! n.a.), **se înființează Poliția de Frontieră, condusă de Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, prin preluarea structurilor și efectivelor Comandamentului Național al Grănicerilor și ale Direcției poliție de frontieră ... La aceeași dată se înființează Garda de Coastă (...)**”⁵².

În afară de formularea neprofesională a întregii legi, de lipsa de sistematizare a acestui articol și de faptul că locul lui era la începutul legii pentru a-i asigura

stipularea problemelor în ordinea logică a importanței lor, la articolul VI se prevede: „(...) La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, termenul **grănicer** din conținutul actelor normative în vigoare, se va înlocui cu sintagma **polițist de frontieră** (...)”⁵³.

Așa a considerat conducerea politică și militară a României din iunie 1999, să răsplătească sângele vărsat de grăniceri la frontiere și pe câmpurile de luptă ale celor două războaie mondiale, unde au dovedit vitejie și eroism, în urma cărora, două regimente, 45 de generali și ofițeri au primit înalta distincție „Ordinul Mihai Viteazul”, iar 31.599⁺⁾ generali, ofițeri, subofițeri și militari în termen au fost decorați cu Ordine și medalii românești și străine, precum și eforturile lor în paza frontierei pe timp de pace, de la înființare până la sfârșitul secolului al XX-lea, trecând de nenumărate ori prin situații similare cu cele din timp de război⁵⁴.

Cum pot justifica autorii acestei acțiuni necugetate și cum poate aprecia istoria noastră militară desființarea unei arme bine organizate și pregătite să păzească și să participe la apărarea în orice situație a frontierelor României la nivelul cerințelor organismelor Euro-Atlantice și înlocuirea ei cu Poliția de Frontieră, acum la pragul dintre secolele XX-XXI când factorii care au impus înființarea Corpului Grănicerilor pe baze moderne în anul 1904, nu au dispărut, ci, dimpotrivă, au devenit și mai radicali?

Afirmația categorică, potrivit căreia nu există posibilitatea ca România să mai fie atacată din exterior cu forțele și mijloacele din trecut, este în mare parte greșită. Ea este valabilă aici și acum, pe termen mediu și, în anumite conjuncturi favorabile, pe termen lung. Dar nu poate fi exclusă o astfel de eventualitate, chiar dacă noi dorim cu toții o lume fără granițe discriminatorii, fără tensiuni și fără războaie.

Deocamdată, o astfel de lume nu a existat nicăieri. Este vizibil că unele cercuri consideră că Transilvania, Moldova și chiar Dobrogea nu aparțin României și acționează, cu metode adecvate perioadei care o traversăm, fără să ia în seamă realitățile imediate, programele sau „recomandările” euro-atlantice.

Dar nu neapărat pentru a pune un zid la frontieră trebuie să aibă România grăniceri. Grănicerii români au fost zid la frontieră împotriva răufăcătorilor, infractorilor, inamicilor României nu a prietenilor ei. Ei au fost doar santinele la porțile țării, oameni care au știut să spună prietenilor „Bine ați venit!” și „Stop!” infractorilor, traficanților, criminalilor și, în caz de război, inamicului. Or, toate acestea s-au uitat...

Dacă ne amintim perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial, și Germania hitleristă și-a propus să tempereze intențiile agresive ale unor vecini împotriva țării noastre și nu a reușit decât parțial, prin compromisuri teritoriale pe seama României, aflată atunci (ca și acum) în fâșia de negocieri a intereselor marilor puteri, care a existat întotdeauna începând de la Marea Baltică la Marea Neagră. Dacă acum s-a modificat ceva, procesul de modificare a cerut timp și

^{+) 21.000 în primul război și, 10.599 în cel de-al doilea război mondial.}

eforturi politico-diplomatice anevoioase fără ca schimbările petrecute să prezinte, pe termen lung, siguranța așteptată.

La această situație precară, în zilele noastre se mai adaugă antagonismul reînviat cu izbucniri violente de natură teroristă, fără precedent, între concepția social-religioasă islamic-musulmană și cea creștină, războiul asimetric, iar noi ne situăm geografic la contactul și la una dintre porțile acestor tabere. Or, tocmai acum, în loc să remodelăm concepția securizării frontierelor în raport de noile vulnerabilități, de noile riscuri și amenințări, plecând de la tradiția noastră îndelungată, de la gloria unei arme (sau, dacă noțiunea de *armă* deranjează, atunci a slujitorilor frontierei) care n-a greșit niciodată față de țară, noi schimbăm totul cu o noțiune care nu are nici o acoperire, nici o tradiție, nici un suport, dat fiind faptul că, la frontieră, nu este importantă activitatea de poliție, în sensul clasic al cuvântului, ci activitatea de siguranță, de supraveghere, de reprezentare...

Terorismul și crima organizată în toate variantele lor, ca forme de manifestare a luptei acerbe dintre cele două concepții luate fiecare ca sistem, au ajuns și la noi, ne afectează și ne îngrijorează! Terorismul este apreciat azi ca o formă de război – războiul terorist –, iar acțiunea sau reacția la frontieră împotriva acestui fenomen nu este de competența poliției, ci, mai ales în zona noastră, de cea a unei instituții grănicerești puternice și unitare.

Problema extinderii N.A.T.O. și Uniunii Europene către est, nu este de natură să bucure Moscova, chiar dacă imediat după Summit-ul de la Praga, președintele S.U.A. a avut o întâlnire cu președintele Rusiei la Petersburg pe această temă. Nemulțumirea tacită a Rusiei rezultă, atât din faptul că, imediat după vizita președintelui american la București, presa occidentală a prezentat pe larg acest eveniment, dar presa rusă a păstrat o tăcere suspectă, cât și din acela că invitarea României la negocierile pentru primirea în NATO nu a fost în nici un fel oglindită în presa rusească.

Și chiar dacă România își reface relațiile cu Rusia, iar umbrela NATO și cea a Uniunii Europene se extind și peste țara noastră, marile probleme ale frontierei nu s-au schimbat, ci doar au cedat locul altora mai acute, mai grave, cum sunt cele ale prevenirii situațiilor conflictuale, ale bunei vecinătăți, ale securității zonale, regionale și globale. Rusia a luat măsuri foarte serioase pentru securizarea frontierelor proprii, iar toate țările din spațiul euro-asiatic se preocupă de această problemă. Este drept, țările din Uniunea Europeană au adoptat un alt concept în ceea ce privește securizarea frontierelor exterioare, dar să nu uităm atenția pe care o acordă securizării frontierelor interioare, construirii și reconstruirii, pe baze cu totul noi, a acestui concept.

Or, cel puțin în 2007, noi vom străjui frontiera exterioară, spre est, a UE. De aceea, adoptarea unei legi și a unor structuri pentru paza și securizarea frontierelor românești, în perspectiva integrării în NATO, și în UE trebuia să se facă cu mai multă responsabilitate și nu pe ușa din dos.

Toate acestea sunt indicii și factori care ar fi trebuit să dea de înțeles conducerii politico-militare a României că este nevoie să acorde atenție mai mare forțelor, mijloacelor și modalităților de securizare a frontierelor sale, pentru a evita

situațiile tragice din trecutul istoric^{54 bis}, chiar dacă ne pregătim cu succes să accedem în organismele euro-atlantice.

În această situație dură, la frontierele României există Poliția de Frontieră, instituție fără nici un fel de tradiției și fără nici un fel de priză, care trăiește o adevărată aventură în strădaniile sale de a fi ce au fost grănicerii sute și sute de ani. Pe motiv că nu are forțele și mijloacele necesare – deși este încadrată cu peste 20.000 de militari angajați pe bază de contract –, execută doar supravegherea, angajându-se uneori și în acțiuni de pază care cer o pregătire specială ce nu se mai execută decât sporadic. Cum se va rezolva nevoia de intervenție pentru limitarea sau respingerea unor acțiuni în forță, rămâne de văzut atunci!

O asemenea concepție nu este permisă unor forțe care, de la început, au fost create să păzească și să apere la nevoie frontierele țării măcar un timp scurt, necesar desfășurării forțelor din adâncime. Chiar dacă o asemenea perspectivă nu mai pare a fi de actualitate, o țară ca România, cu o experiență istorică dramatică, sfârtecă de imperii și călcată în picioare de interese de tot felul, nu are dreptul să nu fie prudentă și atentă. Nu are dreptul să nu-și securizeze frontierele în sensul cel mai modern și cel mai frumos al cuvântului, aducând aici elita unor forțe, care să fie deopotrivă, ferme și reprezentative, respectate și temute.

4. Realizări și dificultăți din perioada de consolidare a Poliției de Frontieră Române (1999 – 2003)

După desființarea grănicerilor, noua instituție care i-a înlocuit, neavând pregătită din timp o structură organizatorică, un sistem propriu de pază a frontierei, precum și cadre necesare preluării misiunilor ce i-au revenit, a fost obligată să funcționeze timp de un an pe structura organizatorică veche, cu cadre de grăniceri dezorientate de această schimbare necunoscută în detaliu și în efecte nici de cei care o concepeau, nici de cei care o făceau, nici de cei care o suportau și cu sistemul de pază vechi.

Instituția grănicerilor trebuia, probabil, dezmembrată cu orice preț. Sub pretextul reformei, modernizării și realizării interoperabilității dintre Poliția de Frontieră și instituțiile similare din țările situate în spațiul Schengen și al căutării unei structuri organizatorice și a unui sistem de pază mai bune, prin experimentare dureroasă, au fost eliminat ofițeri și subofițeri de grăniceri experimentați – cadre competente – și înlocuiți cu alții aduși din organele centrale și teritoriale ale Ministerului de Interne. Nu știm dacă s-au plătit neapărat niște polițe sau dacă tot ceea ce s-a întâmplat este rezultatul unei „contraofensive” împotriva grănicerilor pentru că, în perioada comunistă, au reținut, la frontiere, persoane care doreau să treacă ilegal în Occident (în loc să le dea drumul și să-i felicite pentru opțiunea lor), dar, oricare ar fi fost motivul și mobilul reformei, o instituție grănicerească de sute de ani a unui stat cu demnitate națională și cu multiple probleme de frontieră nu se aruncă la lada cu gunoi a istoriei cât ai bate din palme, pentru că morții și eroii acestei arme se răsucesc în morminte. Modelul german al *poliției de frontieră* este

specific acestei țări, este unul interior spațiului Schengen, susținut de sisteme și mecanisme foarte complexe și de o filozofie de land. El nu poate fi pur și simplu transplatat în România, țară de la granița dintre lumi și dintre civilizații, abia ieșită din strânsura imperiilor și a influențelor de tot felul.

Aceasta a fost tragedia instituției grănicerilor în perioada post desființare, dar mai ales de aici începe tragedia Poliției de Frontieră, care va dura mult timp după ce a fost înființată, până când va reuși să-și stabilească structura eficientă, atribuțiile utile și echilibrul necesar continuării unei tradiții de sute de ani în slujirea frontierelor românești.

a. Cu privire la crearea celui mai eficient dispozitiv pe frontieră:

La 1 iulie 2000, Poliția de Frontieră a adoptat prima structură organizatorică elaborată pe principiul administrativ-teritorial de stat. A desființat toate brigăzile, regimentele și batalioanele, a înființat 17 inspectorate ale poliției de frontieră la județele limitrofe cu frontiera, mai puțin la județele Constanța, Tulcea și Brăila, unde a înființat 3 inspectorate ale gărzii de coastă (câte unul la fiecare din cele trei județe), un comandament al gărzii de coastă la Constanța și 12 unități diverse, total 30 de unități subordonate direct Inspectoratului General al Poliției de Frontieră dislocat în București în localul fostului C.N.Gr.⁵⁵.

Această structură a fost necorespunzătoare, punând în evidență următoarele dezavantaje:⁵⁶

- imposibilitatea conducerii de către I.G.P.F., a celor 30 de unități subordonate nemijlocit;
- fragmentarea frontierei pe județe complica procesul de cunoaștere, analiză și combatere a infraționalității pe zone corespunzătoare frontierelor cu statele vecine;
- diminuarea forțelor destinate nemijlocit pazei, supravegherii și controlului prin creșterea structurilor de conducere;
- lipsa unei structuri zonale care să organizeze, controleze și coordoneze activitatea de pază a frontierei, fapt ce a slăbit cooperarea dintre inspectoratele județene și toate celelalte activități ale acestora;
- Garda de Coastă nu s-a putut înființa conform prevederilor legii Nr. 56/1992 modificată și completată în anul 1999, deoarece Inspectoratul General al Poliției și Ministerul Transporturilor, care au ținut mai mult ca grănicerii la misiunile, patrimoniul și onoarea lor de instituții ale Statului Român, au respins fără drept de apel prevederile Legii despre ale cărei modificări și completări nu li s-au cerut avizele necesare, refuzând să predea Poliției de Frontieră navele, ambarcațiunile și celelalte mijloace necesare creării gărzii respective, prin ocolirea Parlamentului României.

Dispozitivul și măsurile criticate mai sus s-au adoptat din îndemnul, cu ajutorul și sub controlul delegațiilor organismelor Euro-Atlantice, care, văzând că nu sunt eficiente, nu și-au asumat vina ce le-a revenit arătând, cu acordul

Inspectoratului General al Poliției de Frontieră (I.G.P.F.), că **“structura realizată nu a fost agreată** atât de consilierul de pre-aderare cât și de coordonatorul Programului de TWINNING din partea germană⁴⁾, care au constatat modul de organizare complex, greoi și imposibil de coordonat de către I.G.P.F.”⁵⁷.

La data de 30 ianuarie 2001, după ce fusese înaintat în gradul de general de corp de armată, generalul Nicolae Oprea a fost desărcinat din funcția de șef al I.G.P.F. și înlocuit cu generalul de brigadă Aurel Neagu, sub a cărui conducere, către jumătatea anului respectiv, a fost elaborată o altă structură organizatorică cu câte aproximativ o Direcție a Poliției de Frontieră la granița cu fiecare din cele 5 țări vecine și la Marea Neagră. Fiecare Direcție are în compunere Inspectoratele Județene ale Poliției de Frontieră (total 20 I.J.P.F. inclusiv Brăila care nu este județ limitrof cu frontiera dar are în răspundere Dunărea interioară).

În compunerea lui, fiecare I.J.P.F. are un număr variabil între 2-11 sectoare de frontieră (total 117 față de 131 câte existau în vechea organizare). Totodată, Inspectoratele Județene ale Gărzii de Coastă Constanța, Tulcea și Brăila, au fost transformate în Inspectorate ale Poliției de Frontieră, în județele respective, aliniindu-se ca structuri celorlalte I.J.P.F.-uri. Marina grănicerească ce formase Garda de Coastă în structura adoptată cu doi ani în urmă, a fost reorganizată în trei grupuri de nave maritime la Constanța, Mangalia și Sulina, constituind componenta maritimă a I.J.P.F. Constanța și în 10 grupuri de nave fluviale subordonate IJP.F.-urilor Caraș Severin, Mehedinți, Dolj, Olt, Teleorman, Giurgiu, Călărași și Brăila⁵⁹.

Ca urmare a reorganizării din anul 2001 pe baza principiilor enunțate mai sus, a rezultat următoarea structură a Poliției de Frontieră Române.⁶⁰

Nr. crt.	Direcția Poliției de Frontieră* Front, structură	Inspectorate Județene ale Poliției de Frontieră	Sectoare ale Poliției de Frontieră și Puncte de Trecere Frontieră	Obs.
1	RĂDĂUȚI -439,7 km; -2 IJP.F; -9 sectoare; -4 P.T.F.	Două: SUCEAVA MARAMUREȘ	9 Sectoare: Siret, Vicov, Brodina, Izvoarele Sucevei, Vișeu de Sus, Poienile de Sub Munte, Valea Vișeuului, Sighetul Marmăției și Săpânța. 4 Puncte de trecere: Siret,	

⁴⁾ O perioadă îndelungată a fost combătut adevărul că organizarea forțelor destinate pazei frontierelor românești depinde de consilierii străini. Iată însă dovada că, și în această perioadă, amestecul trimișilor altor state în problemele noastre interne, afectează independența și suveranitatea Statului Român care a mai traversat situații similare în perioadele dintre anii 1834-1856 și 1944-1959.

* Era mai potrivită denumirea „Brigadă“, termen care, în limba română, exprimă mai precis elementul de structură organizatorică (nu numai militară, ci și civilă). Termenul „Direcție“ definește orientarea în plan sau în spațiu (inclusiv în spațiul acțiunii) față de un punct de plecare și are înțelesuri birocratice și administrative, nu acționale.⁵⁸⁾

			Vicșani, Valea Vișeuului și Câmpulung la Tisa.	
2	ORADEA -448 km -3 I.J.P.F. -22 sectoare -12 P.T.F.	Trei: -SATU MARE -BIHOR -ARAD	22 Sectoare: Negrești Oaș, Tarna Mare, Halmeu, Bercu, Petea, Vetiș, Berveni, Carei, Sanislău, Valea lui Mihai, Săcuieni, Diosig, Borș, Girișul de Criș, Sânicolau-Român, Salonta, Avram Iancu, Pilu, Grăniceri, Curtici, Pecica, Nădlac. 12 Puncte de Trecere a Frontierei: Halmeu, Petea, Carei, Valea lui Mihai, Borș, Episcopia Bihor, Salonta, Vărșand, Curtici, Turnu, Nădlac.	
3	TIMIȘOARA -546,4 km -3 I.J.P.F. -26 sectoare -9 P.T.F.	Trei: -TIMIȘ -CARAȘ SEVERIN -MEHEDINȚI	26 sectoare: Sânicolaul Mare, Beba Veche, Valcani, Lunga, Jimbolia, Checea, Cruceni, Ceavoși, Deta, Moravița, Gherman, Grădinari, Berliște, Naidaș, Socol, Divici, Moldova Nouă, Berzeasca, Șvinița, Dubova, Orșova, Drobeta-Turnu Severin, Hinova, Vrancea, Porțile de Fier II, Turnu Severin. 9 Puncte de Trecere a Frontierei: Cenad, Valcani, Lunga, Jimbolia feroviar, Jimbolia rutier, Stamora Moravița, Naidaș, Porțile de Fier I, Turnu Severin, Porțile de Fier II.	
4	GIURGIU -470 km -5 I.J.P.F. -19 sectoare -9 P.T.F.	Cinci: -DOLJ -OLT -TELEORMAN -GIURGIU CĂLĂRAȘI	19 Sectoare: Calafat, Nisipeni, Rast, Bistreț, Nedeia, Bechet, Orlea, Corabia, Turnu Măgurele, Suhaia, Zimnicea, Vedeia, Giurgiu II, Giurgiu I, Gostinu, Chirnogi, Oltenița, Chiselet, Ciocănești. 9 Puncte de Trecere a Frontierei: Calafat, fluvial și rutier, Bechet, Corabia, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița și Călărași.	Unele P.T.F. sunt mixte.
5	CONSTANȚA -139,1 km uscat -178,9 km fluvială -53,9 km pe	Trei: -CONSTANȚA -TULCEA -BRĂILA ⁺⁾	17 Sectoare: Ostrov, Băneasa, Dumbrăveni, Negru Vodă, Vama Veche, Mangalia, Agigea, Constanța, Sulina, Periprava, Chilia, Pardina, Cetalchiol, Tulcea, Isaccea,	Brăila și Hârșova sunt pe Dunărea Interioară.

⁺⁾ Are responsabilități numai pe Dunărea Interioară.

	apă -193,5 km pe mare -3 I.J.P.F. -17 sectoare -10 P.T.F.		Văcăreni, Brăila, Hârșova. 10 Puncte de Trecere a Frontierei: Ostrov, Negru Vodă, Vama Veche, Mangalia, Agigea, Constanța, Tulcea, Brăila și Cernavodă.	
6	IAȘI -681,3 km -4 I.J.P.F. -24 sectoare -8 P.T.F.	Patru: -GALAȚI -VASLUI -IAȘI -BOTOȘANI	24 sectoare: Galați, Șivița, Oancea, Rogojeni, Rânzești, Fălciu, Berezeni, Lunca Banului, Stăniilești, Râșești, Gorban, Grozești, Tutora, Nicolina, Sculeni, Bivolari, Românești, Stâncă, Manoleasa, Rădăuți-Prut, Horodiștea, Dărăbani, Rocovăț și Mihăileni. 8 Puncte de Trecerea Frontierei: Galați, Oancea, Fălciu, Albița, Nicolina, Sculeni, Stâncă și Racovăț.	

Fiecare Direcție a Poliției de Frontieră, mai are în compunere câte un Centru de Instruire și Perfecționare a pregătirii militarilor în termen și angajați cu contract.

Pe lângă cele 6 Direcții, 20 de Inspectorate Județene, 117 sectoare și 52 de Puncte de Trecere a Frontierei, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, mai are în subordine directă 9 unități, în care 3 școli, două servicii de aprovizionare și gospodărie, un serviciu cu 5 puncte poliție de frontieră (P.P.F. aeroportuare: Otopeni, Băneasa, Târgu Mureș, Sibiu și Cluj), secția de reparații tehnică militară București, baza de reparații tehnică de marină Brăila și o navă fluvială de comandament. În total, I.G.P.F., după structura adoptată în anul 2001 pe baza Programului de Guvernare și **a respectării recomandărilor Consilierului de Pre-Aderare**, are în subordonare nemijlocită 6 Direcții și 9 unități, total 15, fapt ce marchează o îmbunătățire a conducerii față de structura anterioară când avea de condus 30 de unități (18 în teritoriu și 12 în plan central)⁶¹.

Îmbunătățirea menționată este argumentată și de faptul că toate măsurile luate pentru realizarea acestei structuri, pun în evidență comasări, redistribuiri, reduceri de posturi, de consumuri și de spații etc., toate în scopul întăririi cu forțe și mijloace a eșaloanelor și compartimentelor de execuție, chiar dacă e vorba de aceleași efective, materiale și spații, regrupate și folosite într-o altă concepție ce vizează creșterea eficienței⁶².

Dar, oricine cunoaște frontierele românești, terenul, comunicațiile din zonă, probleme de organizare a structurilor și de conducere a acestora în strânsă legătură cu caracteristicile statelor limitrofe la frontierele noastre și cu punctele de vedere ale organismelor Euro-Atlantice în virtutea cărora, între țările candidate la primirea în NATO și U.E., nu trebuie să existe neînțelegeri chiar dacă unele stăpânesc forțat provincii întregi, însușite prin rapturi teritoriale în timpul celui de-al doilea război

mondial din teritoriile vecinilor – și România a suferit asemenea rapturi –, își dă seama că și organizarea de mai sus, prezintă multe dezavantaje:

- Direcțiile Rădăuți și Timișoara, au zonele de competență compartimentate de Munții Maramureșului și Banatului, iar Direcția Constanța are I.J.P. Brăila și Centrul de Perfecționare a Pregătirii Cadrelor de Marină, la vest de Dunăre, compartimentări care le pun probleme grele în conducerea operativă a structurilor subordonate situate dincolo de masivele muntoase sau de fluviu.

- Direcția Poliției de Frontieră Timișoara are o mică parte din forțe (Saravale și Beba Veche) la frontiera cu Ungaria, iar majoritatea la frontiera cu Iugoslavia, nefiind în măsură să participe măcar temporar la acoperirea direcției operativ strategice Algyo-Timișoara, cea mai importantă pentru existența părții de sud-vest a României.

Căutând variante mai convenabile, s-a ajuns la concluzia că nu se poate crea, la frontierele românești – unde terenul și situația din toate punctele de vedere, au particularități deosebite de cele din Germania, Spania sau Portugalia –, un dispozitiv de pază care să evite dezavantajele de mai sus. Referindu-ne numai la una din cerințele nesatisfăcute, iată că, la frontiera româno-ucraineană, sunt părți din două mari unități românești (D.P.F. Constanța, în nordul Dobrogei, și D.P.F. Rădăuți, în nordul Moldovei), la frontiera româno-ungară, două (D.P.F. Oradea și D.P.F. Timișoara), iar ambele zone sunt dăunător compartimentate în această variantă de structură considerată optimă.

Menținerea grănicerilor cu varianta de dispozitiv adoptată de ei în ultimii doi ani de existență, cu câteva îmbunătățiri între care integrarea punctelor de control treceri frontieră în planurile lor (fiindcă în dispozitivul lor au fost integrate de la înființare), ar fi asigurat, mai bine securizarea frontierelor românești conform cerințelor organismelor euro-atlantice și intereselor naționale ale poporului român, actuale și în perspectiva probabilei înrăutățiri a situației politico-militare din această zonă geografică.

Pentru crearea unui dispozitiv mai avantajos ca al grănicerilor, nu au avut cadre pregătite nici Poliția de Frontieră abia apărută în executarea pazei frontierei cu capacitate total incompletă și nici Poliția de Frontieră Germană care și-a trimis aici specialiști să rezolve această problemă în numele organismelor în care dorim să accedem.

Consilierul de preaderare Heinz Burkhart, după ce își arată vasta sa pregătire și experiență – bineînțeles la specificul țării sale –, într-un interviu, la întrebarea despre cum i se pare misiunea pentru care a venit în I.G.P.F., arată: „Puteți profita oricând de pe urma experienței mele profesionale, dacă doriți“. (...), „Sarcina mea se arată a fi mai dificilă decât mi-am imaginat-o acum trei luni când am venit în țară (în România n.a.). Motivul evaluării eronate este probabil acela că provin dintr-o țară cu alt soi de influențe ca a dumneavoastră, unde este promovat alt sistem de conducere, în care dorința de inovație, capacitățile de comunicare în scopul realizării țelului, precum și delegarea sarcinilor, competențelor și responsabilităților sunt prioritare. În plus, am dificultăți cu acei români care nu sunt de acord cu aderarea României la U.E.”⁶³ În afară de aceste aprecieri care sunt total nepotrivite

ca să nu zicem jignitoare, revine cu laude la adresa „reprezentanților grănicerilor din trecut” și a polițiștilor de frontieră, conchizând că, în viitor, Europa de vest depinde de noi, așa cum în trecut aceeași Europă „a fost păzită de pericole de celebrul Ștefan cel Mare”⁶⁴. De ce oare nu a nominalizat el pe toți domnitorii români care au apărat Europa 500 de ani pe linia Nistrului (fluviu despre care nu a scos nici un cuvânt) și a Dunării? Care erau românii ce se opuneau aderării noastre la U.E. când 80% din populația României se pronunță pentru această soluție?

Desigur, el cataloga drept refractari la aderare acei ofițeri de grăniceri care veneau cu propuneri de măsuri organizatorice potrivite specificului românesc în toate domeniile de activitate, dar nepotrivite cu părerile lui. Cea mai concretă dovadă de necunoaștere a realităților a fost aceea că prima reorganizare structurală a Poliției de Frontieră Române, care s-a făcut în prezența și cu ajutorul său, n-a dat rezultate. De ce? Pentru că județele României nu sunt landurile Germaniei! Iar când a înțeles acest lucru – pe care noi îl știm dintotdeauna, dar nu ne ascultă nimeni – și a văzut dezavantajele, a motivat pur și simplu că nu a agreat-o⁶⁵.

Consilierul german poate fi un om deosebit și un mare specialist, iar prezența lui și sfatul lui sunt oricând binevenite. Dar, în organizarea structurii pazei și securizării frontierei românești, nu poate fi ignorată în nici un fel experiența românească. Ar fi o mare pierdere. Este, deja!

b. Domeniul asigurării cu cadre:

Procesul de înființare și consolidare a Poliției de Frontieră Române a cuprins, în mod nedorit și fără a fi o condiție necesară, eliminarea abuzivă și brutală din comandament și din trupe, a unor generali și ofițeri superiori valoroși și apoi a peste 80% dintre cadrele de grăniceri de la toate eşaloanele subordonate, pe motiv de „incompatibilitate” cu noua instituție. Eliminarea s-a făcut treptat, în unu-trei ani, pe măsura aducerii din alte structuri ale Ministerului de Interne a unor cadre atrase de funcții și de perspectiva gradelor superioare – fără a avea însă pregătirea de specialitate și lipsite de profilul moral și profesional necesar în funcțiile ce li s-au oferit – care, să le asigure, la timpul potrivit, trecerea în rezervă în condiții supraconvenabile și cu pensii ce depășesc de mai multe ori pensiile celor care și-au făcut onest datoria zeci de ani, lăsând tinerețea și sănătatea lor serviciului de pază a frontierelor românești atât de neglijate astăzi.

Nu mult după luarea conducerii, eliminarea majorității cadrelor de grăniceri și înlocuirea lor cu cadre aduse din alte domenii, noul șef al I.G.P.F. a declarat într-o conferință de presă că marea majoritate a subordonaților săi sunt corupți, afirmație care a jignit grav grănicerii activi, pe cei din rezervă, a uimit populația română care a luat cunoștință din mass-media de această declarație ce nu a făcut cinste țării noastre pe plan extern, ca de altfel nici poporului român. E drept că, la scurtă vreme de la această apreciere stupefiantă, mass-media a prezentat câteva cadre descoperite că au primit mită de la infractori pe timpul controlului la trecerea frontierei, dar acestea nu erau provenite din grăniceri; erau polițiști din P.C.T.F. care „s-au contopit cu efectivele C.N.Gr.”, conform prevederilor art. III din Legea

Nr. 56/1992 modificată și completată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului României Nr. 80/4 iunie 1999. În perioada anilor 1999-2002, în cadrul măsurilor de combatere a corupției, 153 de polițiști cu funcții de conducere au fost destituiți, 1021 sancționați disciplinar și 47 trimiși în justiție^{65 bis}.

c. Supravegherea și paza frontierelor României, controlul la trecerea acestora, asigurarea tehnică și logistică în primii ani de existență a Poliției de Frontieră Române:

Sistemul de pază a frontierelor românești din anul 1999, când a fost înființată Poliția de Frontieră Română, și în continuare, cu toate căutările, rățăcirile și neîmplinirile privind reorganizarea structurală, încadrarea cu personalul necesar, asigurarea tehnică și logistică etc., s-a dezvoltat mereu mai apropiat de spiritul concepției despre frontiere și libera circulație, existente parțial, sau în curs de definitivare în țările din spațiul Schengen, membre ale Uniunii Europene.

În concepția acestora, frontierele trebuie să dispară treptat, iar până atunci, paza lor trebuie să se transforme din pază militară în pază civilă subordonată instituțiilor de administrație locală. Circulația între statele membre trebuie să fie liberă, iar misiunea principală a instituțiilor statului care au în sfera competenței lor paza frontierei, trebuie să fie combaterea crimei organizate sub toate formele ei (trafic de droguri, de materiale radioactive, toxice, armament, muniție, explozivi, trafic de persoane, migrație, emigrație etc.), iar țările periferice, membre ale Uniunii Europene, trebuie să-și securizeze frontierele exterioare⁺⁾ împotriva migrației ilegale din afară către celelalte state membre situate în centrul U.E.

În ce privește respingerea unor acte de agresiune din afară împotriva integrității teritoriale a oricărui stat, nu se vor mai pune probleme, deoarece apărarea se va asigura în cadrul NATO cu forțele armate modernizate ale fiecărui stat membru al acestei alianțe și cu forțele regionale de intervenție rapidă.

Acceptată sau nu de toate statele europene, atacată de forțe antiglobalizare și de forțe teroriste internaționale prin acțiuni neconvenționale cu tendințe de transformare a lor în război asimetric, această concepție este însușită și aplicată de Poliția de Frontieră Română, înlăturând tot ce provine de la grănicerii desființați, ca fiind incompatibil cu principiile ce rezultă din concepția prezentată mai sus în linii generale, chiar dacă nu există experiență, procedee și mijloace eficiente experimentate în practica serviciului la granițele noastre, care să fie puse în locul celor înlăturate.

Desigur, în aceste condiții, funcția principală a grănicerilor, a slujitorilor frontierelor, nu mai este aceea de apărare armată a acestora, ci aceea de securizare

⁺⁾ În concepția statelor membre ale Uniunii Europene, frontiere exterioare au numai țările de la periferia spațiului Uniunii respective, pe traseele ce le delimitează teritorial de țările nemembre sau de apele internaționale. A nu se confunda cu frontierele interioare pe care poporul nostru le-a avut pe Carpați, Dunăre și Milcov până în anul 1918, frontiere care au despărțit poporul român din Țara Românească, Moldova, Transilvania, Banat și Dobrogea secole întregi.

a lor, adică de protecție a valorilor existente aici, de prevenire a infracțiunilor specifice, de combatere a acțiunilor teroriste transfrontaliere și a altor acțiuni specifice crimei organizate etc. Dar aceste misiuni nu țin neapărat numai și numai de competența poliției, ci, la frontieră, chiar dacă această frontieră nu mai este păzită de cazemate, de fâșii arate și de rețele cu sârmă ghimpată – care, *nolens, volens*, au constituit o rușine a Europei, spiritul frontierelor – care este un spirit identitar –, un spirit al individualității și individualizării fiecărui popor, un spirit care separă și unește, rămâne și va rămâne mereu. Iar un astfel de spirit nu poate fi exprimat, sfințit și slujit decât de cei care provin din el. Iar aceștia sunt, indiferent cum s-ar numi, totdeauna oameni ai frontierelor, adică grăniceri.

Pe baza conceptelor sus-menționate, I.G.P.F. a stabilit că, în 2003, când prezenta lucrare a fost predată pentru tipărire, România avea:

a. FRONTIERE EXTERIOARE, cu statele vecine neinvitate la negocieri în vederea primirii în NATO și Uniunea Europeană:

- cu Ucraina, de la triplexul confinium TUR, la stâlpul de frontieră 923 (satul Cuzlău, județul Botoșani). Și de la confluența Râului Prut cu Fluviul Dunărea, până la geamandura Nr. 1439, la imediat est de gura Canalului Sulina;
- cu Republica Moldova, de la Cuzlău, județul Botoșani, până la confluența Râului Prut cu Fluviul Dunărea;
- cu Iugoslavia, de la Beba Veche la Pistol;

b. FRONTIERE INTERIOARE:

- cu Marea Neagră, paralel cu litoralul, la limita exterioară a apelor naționale românești, situată la distanța de 22,224 km larg.
- cu Ungaria, stat membru NATO, de la Râul Tur la Beba Veche;
- cu Bulgaria, stat invitat la negocieri pentru primire în NATO, de la Pistol până la punctul situat pe mediana bornei Nr. 1, la distanța de 12 mile marine (22,224 km) est de Vama Veche.

Această categorisire prezintă importanță deoarece cantitatea de forțe și mijloace destinate îndeplinirii misiunilor specifice, precum și efortul celorlalte acțiuni de supraveghere a frontierei sunt mai mari la frontierele exterioare. De asemenea, cooperarea cu organele de graniță, la aceste frontiere, are unele particularități.

Efortul principal al Poliției de Frontieră Române, ajutată de Organismele Euro-Atlantice pentru îndeplinirea misiunii ce-i revine, este concentrat în punctele de control pentru trecerea frontierei unde se îndreaptă majoritatea infractorilor din domeniul crimei organizate, iar restul frontierei românești ce prezintă partea cea mai importantă a marginilor noastre teritoriale, numită impropriu „frontieră verde”^[1] a fost lăsat, până în prezent, pe ultimul plan.. Aceasta rezultă și din

[1] Sintagma „frontieră verde” este moștenită din perioada când existau divergențe între grăniceri și P.C.T.F. După așa-zisa contopire, nu s-a gândit nimeni să elimine această denumire din vocabularul celor ce păzesc frontiera. România nu are frontiere de mai multe culori. Frontiera României nu trebuie fracționată pe denumiri, priorități, responsabilități și

analiza dotării cu mijloace din fondurile PHARE, luând de bază numai pe cele primite în anul 2002⁶⁶:

Inspectorate județene	Mijloace Primate	Computere	Impri- mante	Cititoare optice	Detector cu C.O. ²	Lămpi cu raze U.V.	Lanterne	Echipament antiglont
SATU MARE		19	7	10	-	-	-	-
MARAMUREȘ		16	8	12	-	-	-	-
SUCEAVA		13	9	14	-	-	-	-
BOTOȘANI		4	2	2	3	2	8	26
IAȘI		8	4	4	6	4	104	26
VASLUI		8	4	4	6	4	88	22
GALAȚI		22	4	12	15	12	124	26
TULCEA		22	11	26	6	4	96	24
TOTAL		112	49	84	36	26	420	124

În afară de cele din tabelul de mai sus, I.G.P.F. a mai primit: 61 autoturisme de teren, 34 complete aparatură pentru depistarea persoanelor și stupefiantelor ascunse, 30 detectoare cu CO², 61 ambarcațiuni pentru control în Deltă, pe Dunăre și pe râul Prut și 3 ambarcații rapide.

Tehnica existentă în dotarea grănicerilor până în anul 1999 a fost, în majoritate, înlăturată, considerându-se că a depășit termenul de folosință. Foișoarele de observare, fâșia de control și tractoarele pentru întreținerea acesteia, caii de cavalerie și de tracțiune, au fost abandonate în totalitate, iar majoritatea cazarmilor de pichete, companii și batalioane au primit alte destinații sau au trecut în proprietatea altcuiva.

Au fost scoase din dotare transportoarele amfibii blindate ce se găseau la batalioanele de instrucție, materialul de artilerie, mitralierele și tehnica de toate felurile ce se foloseau în paza frontierei și în procesul de instruire, mai puțin puștile mitraliere și pistoalele mitralieră. În toamna anului 2000, în cadrul acțiunilor de eliminare a „formelor și metodelor de tip militar și adoptare a celor de tip polițienesc”, militarii angajați pe bază de contract au fost dotați cu pistoale model 1974 calibrul 7,65 mm, considerându-se mai eficiente, pe timpul îndeplinirii misiunilor, iar pistoalele mitralieră au fost numite piese de muzeu⁶⁷. După ce s-a constatat că măsura respectivă fusese luată fără răspundere profesională, a fost anulată, iar pistoalele mitralieră au intrat din nou în dotare.

Din tot ce au creat grănicerii în secolul ce l-au parcurs de la înființare 1904-2004 și chiar din perioadele anterioare, nu mai exista nimic în afară de sectoarele împuterniciților de frontieră, deoarece statele vecine, păstrând mai ferm tot ce au avut mai bun în materie de legătură cu țările limitrofe la frontierele lor, nu au fost

prejudecăți. Ea este unică și unitară, iar cei care o păzesc, o supraveghează și o slujesc trebuie să fie unici și unitari.

de acord cu modificările sectoarelor respective ce au rezultat din concepția I.G.P.F. de a repartiza câte o mare unitate la frontiera cu fiecare stat vecin. Pentru a rezolva cât mai convenabil această nepotrivire, împuterniciții de frontieră români au fost dați în răspunderea Direcțiilor Polițiilor de Frontieră, la I.G.P.F. neexistând o secție sau un birou care să coordoneze, într-o concepție unică, activitatea acestor împuterniciți abilitați de Guvernul Român. Această problemă este prevăzută spre rezolvare în viitor.

Legile, Decretele, Acordurile, Protocoalele, Regulamentele, Instrucțiunile, programele și alte documente normative, care au stat la baza activității Trupelor de Grăniceri, au fost abrogate și sunt în curs de înlocuire treptată cu altele pentru care încă nu este finalizată alinierea la practicile Uniunii Europene, în scopul realizării compatibilității și interoperabilității cu instituțiile similare ale statelor din Spațiul Schengen.

În ce privește misiunea de **Pază și Apărare a Frontierelor Românești** pe care au îndeplinit-o grănicerii de-a lungul existenței lor, aceasta a fost diminuată de Poliția de Frontieră Română în misiune de **Supraveghere a Frontierelor** motivând că nu dispune de forțe și mijloace necesare să execute o asemenea misiune grea și complexă, deși efectivele acestei instituții existente la sectoare pentru supravegherea ce și-a propus-o depășesc cu aproximativ 50%-60% efectivele ce le aveau grănicerii în pichete⁶⁸ și sunt polițiști angajați cu contract ca urmare a profesionalizării începute în anul 1994.

Supravegherea se execută cu polițiști profesioniști încadrați în cele 117 sectoare din compunerea celor 20 de Inspectorate Județene și 6 Direcții ale Poliției de Frontieră și constă în patrularea cu mijloace auto pe câteva itinerare paralele cu frontiera (unele perpendiculare, cu scopul de a realiza cercetarea pe adâncimea raioanelor), procurarea informațiilor de la cetățeni cu privire la acțiunile infractorilor și intervenția pe direcțiile unde aceștia au fost descoperiți.

În sectoarele de munte și în Deltă, greu accesibile mai ales iarna din cauza terenului și distanțelor mari, polițiștii sunt organizați pe schimburi de câte o săptămână în serviciu și două săptămâni la domiciliu, iar la șes și litoral polițiștii merg zilnic în serviciul de supraveghere a frontierei din raioanele sectoarelor cu o dezvoltare de front între 10-16 km și restul timpului până la 24 de ore se găsesc la domiciliu.

În punctele de control trecere a frontierei, serviciul se execută pe ture cu durată de 8 ore. În restul timpului, cadrele și polițiștii cu contract se găsesc la domiciliu.

Periodic, întregul personal este convocat pe grupe în diferite centre, pentru trageri și verificarea însușirii problemelor planificate. Fiecare se pregătește prin antrenament și studiu, pe cont propriu.

Nu se execută însă verificarea mijloacelor de control pentru descoperirea urmelor sau altor indici de trecere frauduloasă a frontierei, deoarece fâșia arată nu mai există, chiar dacă prin lege este prevăzut culoarul de 20 m de la linia de frontieră spre interior unde s-ar putea amenaja. Este, desigur, anacronic, să înconjori din nou țara cu o fâșie arată... Dar ceva în locul acestui anacronism

trebuie pus... Stratul de zăpadă pe timp de iarnă și cel de iarbă pe timp de vară, precum și plajele de la contactul apei cu uscatul, de-a lungul frontierei pe cursurile de apă, nu se păstrează. Ca urmare, eficacitatea a ceea ce se numește acum „supravegherea frontierei“ nu se poate calcula, neștiindu-se dacă a trecut sau nu cineva granița. Se merge în rapoarte numai pe numărul infractorilor prinși de polițiști sau de populație și acesta fiind destul de mare datorită migrării din interiorul țării noastre dar mai ales migrării transfrontaliere, situația la frontierele României este apreciată eronat foarte bună, în timp ce nu se știe pe unde și cum au ajuns infractorii respectivi în locurile unde au fost reținuți, mai ales dacă nu sunt cetățeni români.

Datorită fronturilor mari ale raioanelor de responsabilitate, controlul asupra calității supravegherii frontierelor, nu surprinde pe polițiști în timpul serviciului ziua sau noaptea, contribuie prea puțin la îmbunătățirea îndeplinirii misiunilor și la cunoașterea situației din teren. Ca urmare, organele de conducere planifică serviciul deseori fără elemente concrete de analiză a situației și rămân surprinse când numeroase grupuri de infractori, care au trecut fraudulos în România peste Prut, fără să lase urme, sunt reținute la frontiera cu Ungaria când încearcă să treacă tot ilegal pentru a ajunge în Occident. În numeroase cazuri asemănătoare, ei sunt luați în evidență ca „infractori reținuți“, influențând pozitiv rezultatele obținute în serviciul de supraveghere și pază a frontierei românești, fără a fi luați în calcul ca „infractori nereținuți“, măcar pentru clarificarea indiciilor imprimate la intrarea ilegală pe teritoriul românesc (dacă ar exista mijloace de înregistrare a acestora). Această situație conduce la concluzii îndoielnice privind veridicitatea aprecierilor asupra modului cum Poliția de Frontieră își îndeplinește misiunea. Cert este un singur lucru: în România, pătrund pe unde vor și când vor traficanți de droguri, emigranți, criminali de toate felurile, traficanți de carne vie și, în viitor, probabil și teroriști sau reprezentanți ai unor cercuri ostile atât civilizației de tip occidental din care facem și noi parte, cât și statului român.

Cu privire la rezultatele obținute în serviciul de supraveghere și pază a frontierei și în activitatea de control din P.C.T.F. – luate la un loc, așa cum e firesc –, este de subliniat preocuparea I.G.P.F. și a structurilor din subordine în toate domeniile ce constituie misiunea importantă cu care a fost investită această tânără instituție. Iată cum se prezintă acestea în anul 2002:

În perioada 01.01.-31.12.2002, valorile de trafic înregistrate în punctele de control trecere frontieră au fost de 20.424.348 persoane (11.061.239 cetățeni români și 9.363.109 străini) și 5.408.463 mijloace de transport.

În comparație cu perioada similară a anului 2001, valorile de trafic înregistrate la frontierele României sunt cu aproximativ 8 % mai mici.

Totodată, în anul 2002, traficul cetățenilor proveniți din țările occidentale a crescut, comparativ, cu cele 12 luni ale anului 2001, cu aproximativ 9 %.

În perioada de referință, la frontierele României, au fost inițiate procedurile (măsurile) legale față de 449.318 persoane (87.531 cetățeni străini și 422.135 români), creșterea fiind de 3,6 ori.

Din totalul românilor care intenționau să iasă din țară – 6.175.302 persoane – au ieșit efectiv din România 5.757.333 persoane, unui număr de 417.969 români, poliștii de frontieră nepermițându-le continuarea călătoriei, ca urmare a faptului că nu îndeplineau condițiile prevăzute de legislația în vigoare (de aproximativ 17 ori mai mult, comparativ cu perioada similară a anului trecut, când nu li s-a permis ieșirea din țară la 23.311 cetățeni români).

Principalele motivații pentru care nu s-a permis ieșirea din țară a cetățenilor români sunt următoarele:

- 84.425 nu posedau asigurare medicală;
- 22.011 nu posedau bilet de călătorie dus-întors;
- 10.669 nu avea carte verde a autoturismului;
- 215.191 nu aveau mijloace de întreținere;
- 332 cu pașapoarte/vize false ori falsificate;
- 34.823 cu nereguli în documentele de călătorie.

La frontiera verde, se constată o scădere semnificativă a numărului românilor care au încălcat regimul juridic al frontierei de stat, prin ieșirea sau intrarea ilegală în/din țară (de la 28.415 persoane, în 12 luni în 2001, la 304 persoane, în 12 luni, în 2002).

În perioada de referință, au încercat să iasă ilegal din țară, prin trecere frauduloasă peste frontiera verde, 209 cetățeni români și au încercat să intre ilegal în România un număr de 95 persoane.

Nu s-a permis intrarea în România unui număr de 80.729 cetățeni străini, din diferite motive legale (223 cu pașapoarte/vize false ori falsificate, 11.529 cu nereguli în documentele de călătorie, 32.232 fără mijloace de întreținere, 962 au săvârșit infracțiuni la trecerea frontierei, 26.728 cu probleme vamale, 9.153 alte motive legale).

Față de perioada similară a anului trecut, când nu s-a permis intrarea în țară a unui număr de 62.135 străini, creșterea este de aproximativ 30%.

Pe categorii de cetățeni, cel mai puternic reprezentate sunt: R. Moldova – 31.433, Ungaria – 23.136, Bulgaria – 6.368, Iugoslavia – 5.743, Ucraina – 4.824, Turcia – 3.521, Bosnia-Herțegovina – 350, Federația Rusă – 265, Siria – 96, Liban – 34, Iran – 41, Pakistan – 19, Irak – 27 etc.

Nu s-a permis ieșirea din țară unui număr de 5.672 cetățeni străini din diverse motive legale (1.124 cu pașapoarte/vize false ori falsificate sau nereguli în documentele de călătorie, 1.130 au săvârșit infracțiuni la trecerea frontierei, 3.418 alte motive legale, inclusiv cei suspecți a săvârși fapte ilegale în spațiul Schengen).

Pe categorii de cetățeni, cel mai puternic reprezentate sunt: R. Moldova – 1.722, Bulgaria – 801, Ungaria – 632, Turcia – 614, Ucraina – 337, Iugoslavia – 153, Macedonia – 80, Federația Rusă – 74, Belarus – 46, China – 13, Irak – 10, Siria – 10, Iran 10 etc.

La frontiera verde, în cele 12 luni ale anului 2002, au fost depistați un număr de 2.045 cetățeni străini, care au intrat ilegal în România ori au încercat să iasă fraudulos, prin trecerea ilegală a frontierei (542 persoane).

Comparativ cu perioada similară a anului 2001, când numărul străinilor depistați a fost 3.577, scăderea este de aproximativ 1,7 ori.

În cele 12 luni ale anului 2002, au fost depistate 174 călăuze/transportori (114 români și 60 străini), cu sprijinul cărora, diverse persoane – cetățeni români sau străini – încercau să treacă ilegal frontiera de stat prin diferite metode.

În cele 12 luni ale anului 2002, au fost depistate 123 filiere de migrațiune și trafic de carne vie ce acționau pe teritoriul României.

De la începutul anului, au fost depistat 47 filiere de trafic de carne vie, în care un număr de 89 fete – în general, victime ale racolatorilor, provenite din România, R. Moldova și Ucraina – și 6 copii urmau să fie transportați în vederea exploatarei sexuale/erșetorie în țări ca Spania, Italia, Grecia, Olanda, Germania și Austria.

În perioada de referință, a fost descoperită o cantitate de 657,186 kg stupefiante (din care 185,065 kg heroină) și 74 kg precursori.

Cetățenii implicați în această activitate ilegală proveneau din: Turcia, Republica Moldova, Olanda, Polonia, România etc.

În anul 2002, au fost depistate bunuri de contrabandă în valoare totală de aproximativ 191 miliarde lei, care au fost reținute în vederea confiscării, iar cele care depășeau plafonul vamal admis în valoare de aproximativ 272 miliarde lei au fost înapoiate, nefiind permisă intrarea în România a persoanelor care le posedau.

Totodată, în anul 2002, au fost depistate 1.809 bucăți obiecte din Patrimoniul Cultural Național și 103.133 kg metale prețioase (29,014 kg aur, 52,819 kg argint și 21,300 kg alte metale), valută falsă (2.200\$, 1.200 DM, 5.300 EURO, 240 alte variante) valută nedeclarată (407.908 \$ 3.100 DM ;I 216.300 EURO).

Desigur, cifrele sunt impresionante, dar exprimă, în majoritate, situația din punctele de Control Treceeri Frontieră, unde există o evidență clară a acestor elemente, precum și mijloacele necesare depistării contravențiilor și infracțiunilor și evaluării lor. La *frontiera verde*, situația nu este deloc clară. Ea se referă numai la infractorii și contravenienții reținuți. Necunoscându-se numărul celor nereținuți, calculul nu este complet și, în consecință, nu se poate evalua cu precizie nici situația ca atare, nici eficiența dispozitivelor sau a sistemului. Din cele ce se petrec în țară, rezultă clar că în România au pătruns și au rămas (sau doar au tranzitat țara) un număr mult mai mare decât cel existent în statistici. De asemenea, România a avut și are încă multe probleme cu persoanele plecate ilegal din țară (îndeosebi romi) și ajunse să cerșească sau să fure în marile capitale ale Europei. Or este lesne de înțeles că asemenea persoane au trecut fraudulos îndeosebi frontiera verde. Dacă s-ar cunoaște câți au trecut neprinși, surprinderea ar fi și mai mare, iar sarcina securizării frontierei de nord-est a frontierei României ar fi pusă la îndoială.

Dacă situația ar fi doar cea rezultată din statistici, ar rezulta că frontiera verde nu mai este activă, deci nu-și mai are rostul, și toate efectivele ar trebui concentrate la P.C.T.F.-uri, ceea ce ar fi, în condițiile actuale, o aberație. Cert este că, justificat sau nu, problema evaluării situației la frontiera verde a fost neglijată, ca să nu spunem abandonată. Rezultatele celor din P.C.T.F.-uri sunt mai credibile dacă se

analizează separat, dar dacă se ține seama de incertitudinile generale de la frontieră, atunci totul devine îndoielnic. Mai mult, o astfel de evaluare poate să inducă în eroare conducerea politică, iar consecințele migrației clandestine, frauduloasă să nu poate fi prevenite.

Nu există criterii de apreciere și nici mijloace de control care să înregistreze indiciile de trecere, pentru a se putea calcula în procente câte evenimente au fost rezolvate (sau nu au fost rezolvate) din totalul celor petrecute. Situația se cere analizată cu foarte multă responsabilitate pentru a se găsi soluții reale și viabile de securizare a frontierelor la nivelul cerințelor organismelor euro-atlantice și Uniunii Europene. În acest sens, I.G.P.F. și-a propus următoarele **obiective pe termen lung**:

- Combaterea cu fermitate a fenomenului infracțional transfrontalier și participarea, astfel, la crearea condițiilor ce se impun pentru aderarea României la structurile euro-atlantice;
- Crearea unei instituții a Poliției de Frontieră moderne, eficiente, după modele europene avansate, compatibilă cu structuri similare din Uniunea Europeană și țări candidate la aderare;
- Perfecționarea continuă a pregătirii personalului, profesionalizarea întregului personal, dezvoltarea convențiilor de înfrățire instituțională cu țări ale Uniunii Europene;
- Întărirea cooperării internaționale, cooperării polițienești;
- Perfecționarea formelor și metodelor de acțiune ale Poliției de Frontieră;
- Înaintarea către instituțiile abilitate a unor propuneri de îmbunătățire a cadrului legislativ specific și alinierea acestuia la aquisul comunitar;
- Îmbunătățirea dotării structurilor Poliției de Frontieră, condițiilor de muncă și viață ale lucrătorilor săi.

Este necesar ca lista acestor obiective să mai cuprindă:

- Crearea unui sistem eficient de supraveghere și pază la frontieră și a mijloacelor de sesizare și control care să asigure descoperirea oportună a indiciilor de trecere frauduloasă a frontierei și reținerea infractorilor în raioanele de supraveghere și pază;
- Stabilirea unor criterii realiste de evaluare și apreciere a rezultatelor tuturor eșaloanelor, în raport de îndeplinirea misiunilor ce le revin în supravegherea și paza frontierei de stat;
- Continuarea activităților de prevenire și eradicare a corupției de orice fel, la toate eșaloanele.

În anul 1999, ideea nerenunțării la unele misiuni de luptă (în forță) când situația impune și nu permite ca Poliția de Frontieră – chiar cu efectivele de pace – să rămână „în supraveghere pasivă” în raioanele sale, așteptând intervenția altor forțe din adâncime când integritatea teritoriului nostru ar fi amenințată, era respinsă

categoric de specialiștii I.G.P.F. Astăzi, se caută formularea acelor misiuni care vor impune planuri și programe speciale pentru trecerea la acțiune atunci când se ivește acea situație nedorită. Schimbarea mentalității din 1999 este foarte importantă și arată că M.I. împreună cu I.G.P.F. pot înlătura greșelile făcute prin abandonarea a tot ce a fost bun și pot adopta o concepție și un sistem de supraveghere și pază a frontierelor românești care să corespundă mai bine intereselor noastre naționale și misiunilor ce ne revin din sarcinile de aderare la NATO și la Uniunea Europeană. Pot reconsidera structura organizatorică în sensul reducerii frontului unor sectoare exagerat de mari, demilitarizarea, încadrarea cu personal de specialitate, reanaliza noile funcții și grade care, pentru Poliția Teritorială înseamnă revenirea benefică la tradiție, dar pentru instituția care execută supravegherea, paza și, la nevoie, apărarea frontierelor de stat românești sunt total nepotrivite.

Așa cum este acum Poliția de Frontieră Română, nu moștenește tradițiile grănicerilor desființați, așa cum s-a promis în anul 1999⁶⁹. A fost doar o promisiune menită să calmeze starea de spirit a grănicerilor, a celorlalte arme și a poporului român, din partea cărora se așteptau reacții de condamnare a desființării nedrepte a armii grănicerilor și înlocuirea ei cu o instituție creată de curând, fără pregătirea și experiența necesară să rezolve, cel puțin cu aceeași competență, problemele complicate ale frontierelor noastre naționale. Din păcate, în România ultimului deceniu al secolului al XX-lea, nehibzuința a înlocuit uneori entuziasmul, iar buna măsură a fost uitată și chiar blamată, de parcă poporul acesta n-ar fi trăit aici de mii de ani, ci abia acum ar fi picat din cer, fiind nevoit să ia totul de la zero.

Nu peste mult timp, **s-a interzis folosirea denumirii de „grănicer” și s-a încercat renegarea istoriei acestei arme motivându-se că este Istoria Poliției de Frontieră.** Negăsindu-se nici un polițist participant la războaiele din secolele al XIX-lea și al XX-lea și nici în momentele grele ale pazei și apărării frontierelor noastre dintre războaiele respective, s-a renunțat la dreptul de paternitate asupra istoriei menționate, dar s-au scos din arhive și din biblioteci registrele istorice, memoriile în original ale unor personalități importante și alte lucrări privind frontiera și grănicerii români, fără a se ști unde se găsesc. Pe timpul elaborării cărții de față, nu au fost puse la dispoziția autorilor pentru a fi folosite ca bibliografie, motivând că Poliția de Frontieră Română nu are posibilități să cerceteze unde se găsesc documentele ce au aparținut armii antecesoare. Dacă acesta este adevărul, el constituie o altă dovadă că instituția respectivă nu și-a găsit echilibrul și nu și-a format stilul de lucru cerut de rolul ce-i revine nici după patru ani de existență. **Frontiera României a existat cu mult înaintea înființării Poliției de Frontieră, iar acest lucru nu ar trebui nici uitat, nici neglijat.**

În timp ce în întreaga țară se desfășoară activități insistente pentru restabilirea respectului față de drapel și celelalte însemne naționale, drapelele marilor unități și unităților de grăniceri desființate (unele dintre aceste drapele au fost decorate), în loc să fie predate Muzeului Militar Național, conform reglementărilor în vigoare, au fost inițial depozitate în diferite magazine cu alte materiale, apoi duse la Giurgiu, unde s-a amenajat un muzeu al Poliției de Frontieră. De ce la Giurgiu, unde e greu de vizitat, de ce nu se aprobă să fie văzut

de foștii grăniceri și care este scopul acestor drapele expuse acolo, nu s-au dat încă răspunsuri pertinente celor ce au întrebat din rândul rezerviștilor grăniceri care, nici măcar nu sunt primiți în audiență la șeful I.G.P.F. sau la locțiitorii acestuia pentru probleme ce interesează instituția actuală sau viața și sănătatea lor consumate la bornele de hotar ale Patriei. Ei numai au armă de unde să aștepte vreun ajutor, acum, la vârsta pe care o trăiesc după atâta efort ce l-au depus în tinerețe. Pentru toți cei care sunt în vârstă, au trecut anual sărbători aniversare sau onomastice, alții

**Giurgiu, 24 iulie 2003.
Foști grăniceri, în vizită la Muzeul Poliției de Frontieră**

au fost bolnavi, internați în spitale, iar alții au decedat. La nici unul din evenimentele respective, I.G.P.F. nu a trimis măcar un cuvânt de bună urare, în scopul susținerii morale, sau măcar să adreseze cuvenitele condoleanțe familiilor, așa cum se petrec lucrurile în toate armele Armatei Române care își respectă înaintașii și în toate instituțiile țării. Dar rezerviștii foști grăniceri, nu sunt considerați înaintași ai Poliției de Frontieră deși au edificat cu efort istoria armeei dispărute și tradițiile ei neluate în seamă sau distorsionate.

Muzeul Militar Național a solicitat să-i fie trimise cu acte legale câte o ținută de militar în termen, de subofițer (maistru militar) și de ofițer, cu gradele, culoarea și însemnele grănicerești purtate în arma respectivă în ultima jumătate a secolului al XX-lea, pentru a completa patrimoniul muzeistic al armatei. Nu a primit însă nimic care să amintească generațiilor următoare că, în Armata Română, a existat, până în ultimul an al secolului al XX-lea, la frontierele noastre, această armă care a

vegheat permanent și a acționat, în condiții grele, pentru asigurarea integrității teritoriale. Muzeul a reușit totuși să procure, din donații, o parte din uniforme respective^{69 bis}.

Din motivele sus-menționate, este necesar ca sărbătoarea Zilei Poliției de Frontieră la 24 iulie în fiecare an, să fie reconsiderată deoarece, la acea dată, în 1864, Marele domnitor al României Unite la 24 ianuarie 1859, Alexandru Ioan Cuza, unificând grănicerii, „de dincoace cu cei de dincolo de Milcov”, i-a reorganizat într-un singur Corp cu o legislație de frontieră unică, nu a creat Poliția de Frontieră Română, care moștenește formal tradițiile grănicerilor, ci Corpul Grănicerilor. Ziua Poliției de Frontieră ar trebui, poate să fie considerată la 4 iunie 1999, dată la care această instituție a fost înființată prin Lege, sau la 16 iunie, când textul Ordonanței de urgență nr. 80/4 iunie 1999, a fost preluat de Monitorul Oficial nr. 275⁷⁰.

*
* *

Prezentarea detaliată a cadrului și a modului nemeritoriu cum s-a procedat pentru desființarea Grănicerilor Români, înființarea Poliției de Frontieră, precum și a consecințelor rezultate din acest eveniment, nu a fost determinată de orgolii sau de nostalgii, ci de nevoia respectării adevărului.

Orice armă sau instituție, ce îndeplinește o misiune ce se referă la asigurarea intereselor noastre naționale, are propria ei istorie cu care se înscrie în Istoria Poporului Român și a Armatei Sale. Și arma grănicerilor ar avea istoria sa, o istorie eroică și dramatică, așa cum este întreaga istorie a poporului român, care a fost supusă, începând după 23 august 1944 și mai ales după 1999, din fel de fel de interese și de conjuncturi, unor omisiuni și distorsionări grave. Ultima carte de Istorie a Grănicerilor Români a fost scrisă în anul 1987, cu multe evenimente importante din activitatea lor milenară, vădit ascunse cititorilor⁷¹.

Din anul 1987 până la desființarea lor, grănicerii au parcurs etapele deosebit de importante ale Revoluției din Decembrie 1989, pe cea post revoluționară și pe cea a desființării nejustificate și brutale. Toate acestea trebuie scrise și publicate cu veridicitate de către oamenii care au participat la înfăptuirea lor, nu de indivizi conduși de interese mărunte, personale, sau de binevoitori din generațiile următoare, care vor avea handicapul necunoștinței de cauză și vor comite, ca întotdeauna, acel soi de erori părtinitoare care au început de pe acum să domine documentele cu caracter intern vehiculate între toate eşaloanele, precum și în mass-media, destinate manipulării cititorilor și apoi arhivării, de unde vor fi folosite ca bibliografie în viitoarele etape de la care noi cei ce cunoaștem adevărul vom lipsi!

Iubirea față de această armă glorioasă, respectul față de cititori (căroră trebuie să li se prezinte adevărul) și dorința ca grănicerii României să rămână în istoria țării și a Armatei Române, în arhive și biblioteci așa cum au fost sunt principalele motivații ale acestei lucrări.

Tot ce este cuprins în capitolele XIII, XIV și XV din prezenta lucrare trebuie să încheie Istoria Grănicerilor României și să înceapă Istoria Poliției de Frontieră, cu evenimentele și faptele prezentate, așa cum s-au petrecut ele, pentru a constitui surse de învățăminte atât pentru cititorii de astăzi, cât și pentru cei de mâine.

BIBLIOGRAFIE

1. General de brigadă (r.) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, p. 76,79, 85, 86, 90,92.
2. V. Mihordea, *Răscoala grănicerilor de la 1866*, București, 1958, pp. 32-80.
3. General Grigore Cornicioiu ș.a., *Contribuțiuni la Istoricul Grănicerilor*, vol. I, (1834-1904), București, 1934, p. 80. 84.
4. Ibidem, pp. 84-88, 95, 99-115.
5. Ibidem, vol. II (1904-1916), București, 1935, pp. 11-12.
6. Ibidem, p. 108, 116 și 164.
7. Comitetul de direcție al revistei România Militară, colecția „*Din trecutul României Militare, 1864-1938*”, București, 1939, pp. 127-128.
8. Ibidem, p. 128.
9. Ibidem, pp. 199-200.
10. Ibidem, p. 128 și 200.
11. Idem.
12. General Grigore Cornicioiu ș.a., op. cit., vol. II, p. 24.
13. Revista „Frontiera”, Nr. 23-24 din 25 iunie 1999, pp. 3-14.
14. Ibidem, Nr. 6-7/2002, Ediție aniversară, p. 12-21.
15. General Grigore Cornicioiu ș.a., op.cit., vol. I, pp. 15-16.
16. Ibidem, pp. 20-25.
17. Ibidem, p. 26.
18. Ibidem, pp. 26-30.
19. Ibidem, p. 31.
20. Ibidem, pp. 26-30.
21. Ibidem, pp. 35-36.
22. Ibidem, p. 35.
23. Ibidem, pp. 40-43, 48.
24. Ibidem, p. 39.
25. Ibidem, p. 47.
26. Ibidem, pp. 39-49.
27. Ibidem, p. 51-52 articolul 7.
28. Ibidem, pp. 65-66.
29. Ibidem, p. 44 art. 7, p. 47 art. 12.

30. Sever Neagoe, *Teritoriul și frontierele în Istoria Românilor*, București, 1995, p. 78, 182-183.
31. General Grigore Cornicioiu ș.a., op. cit. p. 114-115.
32. Ibidem, vol. II, pp. 19-20.
33. Ibidem, p. 80.
34. Revista „Frontiera” Nr. 6-7/2002, p. 17.
35. General Grigore Cornicioiu, ș.a., op. cit., p. 22.
36. Ibidem, p. 181.
37. Inspectoratul General al Poliției de Frontieră (I.G.P.F.), *Istoricul Trupelor de Grăniceri*, București, 1947, p. 45; Constantin Kirițescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României, 1916-1919*, București, 1989, pp. 204-205.
38. I.G.P.F., op. cit., pp. 68-69.
39. Arhiva M.Ap.N., Fond D.C.I., memoriul personal Nr. 11.
40. General de brigadă (r.) Sever Neagoe, op. cit. p. 69, 76, 98 și 289.
41. Ibidem, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, pp. 129-133.
42. Ibidem, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București 2001, p. 143.
43. I.G.P.F., *Evoluția sistemului de control la trecerea peste frontiera de stat română, 1960-1999*, p. 1.
44. Ibidem, pp. 1-4.
45. Ibidem, pp. 4-6.
46. Ibidem, pp. 2-6.
47. General Grigore Cornicioiu, op. cit., p. 181.
48. Revista „Frontiera” Nr. 19-20, din 25 mai 1999, p. 3.
49. Idem.
50. Comitetul de direcție al revistei „România Militară”, colecția „Din trecutul României Militare, 1864-1938”, București, 1989, pp. 127-128.
51. Revista „Frontiera” Nr. 23-24 din 25 iunie 1999, p. 4 A.
52. Ibidem, p. 14 A.
53. Idem.
54. General de brigadă (r.) Sever Neagoe, *Grănicerii Români în Cele două Conflagrații Mondiale ale secolului XX* (ediția două revăzută), București, 2001, pp. 13, 50, 55-64, 76-129, 221-227 și anexa la prezenta lucrare; cavalerii „Ordinului Mihai Viteazul” din Trupele de Grăniceri, București, 1998, în întregime.
- 54bis. Florin Constantiniu, Învățămintele anului 1940, Revista „Frontiera” Nr. 29-32/2000, p. 24.
55. Revista „Frontiera” Nr. 25-28 (466-469) din 24 iulie 2000, pp. 17-20 și Nr. 6/2001, p. 4.
56. Revista „Frontiera” Nr. 6/2002, p. 4.
57. Idem.

58. Lazăr Șeineanu, *Dicționar Universal al Limbii Române, revăzut și adăugit la Ediția VI-a*, București, 1929, p. 78, Marele stat Major, Dicționar Militar, termeni tactic-operativi, București, 1972, p. 60, 113-114.
59. Revista „Frontiera” Nr. 6/2001, p. 4-7.
60. I.G.P.F. Documentare
61. Revista „Frontiera” Nr. 6/2001, p. 4, 6, 7
62. Ibidem, p. 7
63. Revista „Frontiera” Nr. 21-22 (462-463) din 9 iunie 200, p.10
64. Idem
65. Revista „Frontiera” Nr. 6/2001, p.4
- 65 bis Documentare de la I.G.P.F.
66. Revista „Frontiera” Nr.3/2002, p.7, articolul „Dotările PHARE continuă”
67. Idem, Nr. 37-40 (486-481)/octombrie 2000, p. 14
68. Documentare de la I.G.P.F.
69. General de brigadă (r) Sever Neagoe, *Personalități din evoluția grănicerilor în secolul XX*, București, 2001, pp. 223-224
- 69 bis Ibidem, adresa nr. A.973/19.06.2001 din partea Muzeului Militar Național
70. Revista „Frontiera” Nr. 23-24 din 25 iunie 1999, p. 14 capitolul Alte prevederi ale Ordonanței de urgență nr. 80/4 iunie 1999, art. III-VII
71. General de brigadă (r) Sever Neagoe, *Grănicerii români în cele două conflagrații mondiale ale secolului XX*, București, 2001, p 4-5.

COMANDANȚII
MARILOR UNITĂȚI ȘI UNITĂȚILOR SUBORDONATE
COMANDAMENTULUI NAȚIONAL AL GRĂNICERILOR,
LA 4 Iunie 1999, CÂND GRĂNICERII AU FOST DESFIINȚAȚI ȘI
ÎNLOCUIȚI CU POLIȚIA DE FRONTIERĂ

Colonel VASILE BOTÂRCĂ,
comandantul Brigăzii de
Grăniceri Sighetul Marmăției

Colonel GHEORGHE
STANCU, comandantul Brigăzii
de Grăniceri din Oradea

Colonel VASILE TOTORCEA
(junior), comandantul Brigăzii de
Grăniceri Timișoara

Colonel NECULAI IONESCU,
comandantul Brigăzii
de Grăniceri din Drobeta Tr.
Severin

Colonel DUMITRU COMAN,
comandantul Brigăzii de
Grăniceri Giurgiu

General de brigadă VASILE
MOLDOVAN, comandantul Brigăzii
de Grăniceri Constanța

Colonel TRIFAN HRISTACHE,
(comandantul Brigăzii de
Grăniceri TULCEA

General de brigadă
MIHAI CALINIUC, comandantul
Brigăzii de Grăniceri Iași

Colonel GHEORGHE BUTNARIU,
comandantul Brigăzii de
Grăniceri Giurgiu-Rădăuți

Colonel VASILE ANTON,
comandantul Școlii de Subofițeri
de Grăniceri „Avram Iancu”
Oradea

Locotenent-comandor ION
TRUȚĂ, comandantul Centrului
de Perfecționare a Pregătirii
Personalului de Marină Giurgiu

Comandor ION NIȚULESCU,
comandantul Bazei de Reparații
Nave Brăila

Locotenent-colonel DUMITRU
SAVU, comandantul Școlii de
Dresaj Câini Grănicerești Ciorani

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Iată o scurtă istorie a unei instituții demnă de Cartea Recordurilor. Viața și evoluția ei au depins totdeauna de situația țării, de conceptul de identitate și de cel de suveranitate, de valoarea națiunii și, mai ales, de calitatea, patriotismul și responsabilitatea conducătorilor ei. Instituția grănicerească a asigurat, în toate timpurile, nu numai securitatea frontierei, ci și vitalitatea ei, viața ei. Frontiera nu a fost și nu este privită și înțeleasă ca o simplă linie care separă un stat de alt stat. Ea este percepută, înțeleasă și respectată, deopotrivă, și ca o trăsătură de unire a unui stat cu alt stat, ca o entitate care separă și, în același timp, unește entități, ca un fenomen continuu și ca un proces complex, cu o fizionomie specifică și o încărcătură puternică. Viața la frontieră, chiar dacă n-a fost niciodată ușoară, își are specificul ei, își are importanța ei și edifică o anumită valoare care trebuie cunoscută și respectată. Frontiera este o lume, iar cei care fac parte din ea trebuie să știe s-o construiască mereu, pe cât posibil, în coordonatele stabilității, armoniei și bunei vecinătăți. Aceasta a fost întotdeauna esența frontierei românești, iar slujitorii ei – grănicerii – s-au străduit să fie la înălțimea acestei demnități.

N-a fost totdeauna așa și, probabil, nici în viitor nu va fi. Frontiera cunoaște și fenomene agresive și violente, separatorii și exclusiviste. Ea a fost (și, probabil, va fi și în viitor) obiect de dispută, spațiu de confruntare, limită. Așa a fost mereu (supusă agresivității și rapturilor) și frontiera României. Nu a existat veac în care frontiera țării noastre să nu fie sfâșiată, sfărțecată, rănită și umilită.

Niciodată frontiera României nu a fost însă agresivă. Chiar și atunci când, prin dictate, a fost ciopârțit trupul țării, România nu a dezvoltat o politică a frontierei agresive, ci una cumpătată, de așteptare și de recuperare a teritoriului prin alte mijloace, inclusiv prin război. Dar *un astfel de război nu a fost un produs al frontierei agresive, ci unul al frontierei agresate*. Această distincție este esențială. Este cazul participării României la primul război mondial. De asemenea, campania militară din est, din prima parte a celui de al doilea război mondial, nu are nici o legătură cu politica și obiectivele strategice ale lui Hitler; *ea a fost o campanie în exclusivitate pentru apărarea și recuperarea frontierelor țării*. Dacă nu se ține seama de această axiomă, de acest adevăr fundamental pentru români – și unii dintre cei care ne judecă, azi, nu sunt deloc dispuși să aibă în vedere această realitate, pentru că nu corespunde intereselor lor –, România va fi pusă mereu la zid, alături de nazism și fascism, iar acest lucru nu este nici corect, nici moral. Primul război mondial a avut ca obiectiv politic și strategic, pentru români, întregirea teritoriului național în arealul său ancestral, adică *recuperarea frontierelor țării*. La fel și cel de al doilea război mondial. Atât campania din est a Armatei Române, cât și cea din vest (campanii la care au participat și grănicerii) au avut ca obiectiv politic și strategic *recuperarea frontierelor României, integritatea teritorială a țării și nimic mai mult*. Primul război mondial a fost, pentru națiunea noastră, un *Război de Întregire a Teritoriului Național*, a spațiului ancestral, în frontierele sale firești. Al doilea război mondial a fost, pentru noi, un *Război de*

Apărarea a Frontierelor României, deci un *Război al Frontierei*. Nu un război ofensiv al unei frontiere agresive, ci unul recuperator, care nu a vizat nici un metru de pământ în afara arealului românesc. Toate țările de pe lumea aceasta s-au bătut până în pânzele albe pentru recuperarea arealului lor geografic, pentru vatra lor. Și noi, românii, ne-am bătut tot pentru vatra noastră, iar actualele frontiere nu sunt decât cele care au rezistat presiunilor nesătuilor veacurilor și mileniilor și s-au restrâns în jurul nucleului spațiului ancestral.

În centrul acestei lumi a frontierei au fost totdeauna grănicerii. Ei sunt primii care au trăit și au suferit acest dramatism al frontierelor românești, iar osemintele și sufletele celor care au căzut lângă linia bornelor de hotar merită o floare și o lumânare la crucile din cimitirele eroilor, adică respectul neamului, nu uitarea oportuniștilor sau disprețul și aroganța a tot felul de profitori care apar și dau lecții de morală și patriotism în perioadele de schimbări politice și sociale.

Acest volum este, deci, un omagiu adus celor care au slujit, generație după generație, contingent după contingent, adesea prin vremuri grele și vremuri ticăloase, hotarul românesc, fiind totdeauna onorați de serviciul la frontiera țării. Autorii doresc ca mesajul grănicerilor, care vine din vremuri, să fie înțeles de cei care construiesc astăzi vremurile și dus mai departe. Pentru că țara și frontierele românești nu încep aici și acum. Ele vin din vechime, cu sublimul și dramatismul generațiilor care le-au durat, le-au iubit și le-au slujit.

ANEXE
